

Projekti “Monitorimi i Gjykrimeve të ndërlidhura me Krimet e Konfliktit në Kosovë dhe Përfshirja e Rinisë në Sektorin e Drejtësisë” përkrahet financiarisht nga Ministria e Punëve të Jashtme e Mbretërisë së Bashkuar përmes Ambasadës së saj në Prishtinë dhe nga Unioni Evropian përmes projektit “Transformimi i perceptimeve të konfliktit përmes rritjes së përfshirjes qytetare dhe të komuniteteve në Kosovë”.

Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi ekskluzive e Fondit për të Drejtën Humanitare Kosovë dhe ai nuk pasqyron pikëpamjet e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Mbretërisë së Bashkuar dhe Unionit Evropian.

Projekti “Praćenje suđenja za krivična dela koja su povezana sa konfliktom na Kosovu i uključivanje mladih u pravosudni sektor” finansiran je od strane Ministarstva spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva, preko ambasade u Prištini i Evropske Unije preko projekta “Transformacija sukobljenih percepcija kroz povećanje angažmana građana i zajednica na Kosovu”.

Isključivu odgovornost za sadržaj ove publikacije snosi Fond za humanitarno pravo Kosovo. Sadržaj ni na koji način ne izražava stavove Ministarstva spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva, niti Evropske unije.

The Project “Monitoring Conflict Related Crime Trails in Kosovo and the Inclusion of the Youth in the Justice Sector” is funded by the Foreign and Commonwealth Office through the British Embassy in Pristina and the European Union in Kosovo through the project “Transforming conflicting perceptions through increased civic and community engagement in Kosovo”.

The contents of this publication are the sole responsibility of the Humanitarian Law Center Kosovo and do not necessarily reflect the views of the Foreign and Commonwealth Office or The European Union.

4 European
Union
Kosovo

British Embassy
Pristina

Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Fond za humanitarno pravo Kosovo
Humanitarian Law Center Kosovo

Raporti vjetor i FDH Kosovë 2019

KRIMET E LUFTËS – ENDE NË FILLIM

PERMBAJTJA

Lista e akronimeve të përdorura:	7
PARATHËNIE	9
Krimet e luftës kundër popullatës civile.....	19
1.1. Procedura paraprake.....	21
1.1.1. Lënda: <i>Prokurori kundër Millosh Petkoviqit</i>	21
1.1.2. Lënda: <i>Prokurori kundër Shemsi Garajt</i>	27
1.1.3. Lënda: <i>Prokurori kundër Zllatan Krstiqit</i>	30
1.1.4. Lënda: <i>Prokurori kundër Destan Shabanajt</i>	35
1.1.5. Lënda: <i>Prokurori kundër Goran Stanishiqit</i>	41
1.1.6. Lënda: <i>Prokurori kundër Ramiz Gjogoviqit</i>	43
1.2. Procedura në shkallën e parë.....	49
1.2.1. Lënda: <i>Prokurori kundër Darko Tasiqit</i>	49
1.2.2. Lënda: <i>Prokurori kundër Zoran Gjokiqit</i>	54
1.2.3. Lënda: <i>Prokurori kundër Nenad Arsiqit</i>	65
1.3. Procedura ankimore	74
1.3.1. Lënda: <i>Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1)</i>	74
1.3.2. Lënda: <i>Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 2)</i>	86
1.3.3. Lënda: <i>Prokurori kundër Millorad Zajiqit</i>	93
1.3.4. Lënda: <i>Prokurori kundër Remzi Shalës</i>	103
1.4. Kërkesa për mbrojtjen e ligshmërisë	116
1.4.1. Lënda: <i>Prokurori kundër Skender Bislimit</i>	116
Lëndët të lidhura me krimet e luftës apo veprave penale me prapavijë politike dhe etnike	128
2.1. Procedura në shkallën e parë	131
2.1.1. Lënda: <i>Prokurori kundër Nedeljko Spasojeviqit dhe të tjerëve</i>	131
2.1.2. Lënda: <i>Prokurori kundër Emrush Thaqit dhe të tjerëve</i>	141
2.1.3. Lënda: <i>Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit</i>	148
Rekomandimet e FDH Kosovë nga raporti i vitit 2019	161

Lista e akronimeve të përdorura:

- DHKR** – Drejtoria për Hetimin e Krimeve të Rënda
- EULEX** – Misioni i Bashkimit Evropian për Sundim të Ligjit në Kosovë;
- FDH Kosovë** – Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë;
- KFOR** – Forcat e sigurisë së Aleancës Veri atlantike (NATO), të cilët ndodhen në Kosovë që nga 12 qershori i vitit 1999;
- KPPRK** – Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi me datë 1 janar, 2013;
- KPRK** – Kodi Penal i Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi me datën 1 janar, 2013, si dhe Kodi Penal i Republikës së Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi me datën 14 prill 2019;
- LDD** – Liria, Demokracia, Drejtësia
- LDK** – Lidhja Demokratike e Kosovës
- LP RSFJ** – Ligji Penal i Republikës Socialiste Federative Jugosllave, i cili ka hyrë në fuqi në vitin 1977. Me rregulloren 1999/24 të UNMIK-ut, e cila ka hyrë në fuqi me 12 dhjetor të vitit 1999. Sipas kësaj rregulloreje, “ligji i aplikueshëm në Kosovë do të jetë ai i cili ka qenë në fuqi me 22 mars të vitit 1989” apo ligjet të cilat ishin në fuqi para amendamentit të Kushtetutës Jugosllave në atë vit;
- MPB** – Ministria e punëve të Brendshme;
- NATO** – Organizata e traktatit të Atlantikut Verior;
- NJHKL** – Njësia për Hetimin e Krimeve të Luftës
- OJQ** – Organizatë Joqeveritare;
- PP** – Padia penale;
- PPS** – Padia penale e Prokurorisë Speciale;
- PSRK** – Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës;
- RFJ** – Republika Federale e Jugosllavisë;
- TPNJ** – Tribunali Penal Ndërkombëtarë për ish Jugosllavinë;
- UÇK** – Ushtria Çlirimtare e Kosovës;
- UNMIK** – Misioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë.

PARATHËNIE

Në kuadër të projektit *Përcjellja e gjykimeve për veprat penale në lidhje me konfliktin në Kosovë dhe përfshirjen e të rinjve në sektorin e drejtësisë*, Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë (FDH Kosovë) edhe gjatë vitit 2019 ka vazhduar me përcjelljen e rregullt të gjykimeve për krimet e luftës, të cilat janë organizuar në gjykata në Kosovë. Në periudhën e raportimit janë përcjellë edhe disa gjykime të caktuara, të cilat kanë të bëjnë me ngjarjet, të cilat janë zhvilluar gjatë kohës së konfliktit të armatosur Kosovë (*Lënda Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit*), por edhe ato të cilat kanë pasur karakter politik (*Lënda Prokurori kundër Nedeljko Spasojeviqit*).

Krahas procedurave të monitorimit të rregullt gjyqësor, është bërë edhe analiza e procedurave të përcjella dhe e dokumentacionit gjyqësor, i cili ka pasur të bëjë me këto procedura. Projektin e gjithëmbarsëm ka qenë e mundur për ta realizuar edhe falë qasjes në dokumentacionin gjyqësor, i cili na është mundësuar në bazë të bashkëpunimit të suksesshëm me Këshillin Gjyqësor të Kosovës. Gjatë periudhës së raportimit, FDH Kosovë dhe Këshilli Gjyqësor i Kosovës e kanë vazhduar memorandumun e tyre mbi bashkëpunimin edhe për një periudhë dyvjeçare. Qasja në dokumentacion gjyqësor ka mundësuar që FDH Kosovë të bëjë analizën profesionale të procedurave penale, të cilat janë zhvilluar në periudhën e raportimit.

Aktivitetet në projekt

Vëzhguesit e FDH Kosovë^[1] në periudhën e raportimit (1 janar – 31 dhjetor i vitit 2019) i kanë përcjellë 40 seanca të gjykatave në gjashtë (6) lëndë penale lidhur me akuzat për *krime të luftës kundër popullatës civile*, si dhe në një (1) lëndë, e cila është e lidhur me gjykimet për krime të luftës (disa të akuzuar nga një lëndë për krime të luftës ngarkohen për arrati nga Qendra Klinike Spitalore në Prishtinë/Priština, ku kanë qëndruar derisa kundër tyre është zhvilluar procedura penale). Në periudhën e raportimit është përcjellë edhe zhvillimi i shqyrtimit kryesor në lëndën me akuzë për shkaktim të mosdurimit racor, kombëtar dhe fetar. Kjo lëndë ka qenë e lidhur me ngjarje nga koha e konfliktit të armatosur. Po ashtu, janë përcjellë edhe disa seanca të caktuara dëgjimore, të cilat janë mbajtur para gjyqtarëve të procedurës paraprake me kërkesat e prokurorisë për caktimin e

[1] Në periudhën e raportimit, gjykimet i kanë vëzhguar vëzhguesit e FDH Kosovë, si dhe një grup i studentëve të Fakultetit Juridik të Universitetit Publik në Prishtinë/Priština dhe të disa kolegjeve private, me të cilat FDH Kosovë ka marrëveshje mbi bashkëpunimin. Një grup prej nëntë (9) studentëve i ka përgatitur gjithsejtë tetëdhjetë e dy (82) raporte ditore nga gjykimet.

masës së paraburgimit, në lidhje me të dyshuarit të cilët janë privuar nga liria për shkak të ekzistimit të dyshimit se e kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*.

Me anë të raportit janë të përfshira analizat e procedurave penale, të cilat janë zhvilluar gjatë periudhës së raportimit për aktakuzat para gjykatave të shkallës së parë, kryesisht para Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, si dhe analizat e vazhdimëve të shqyrtimeve kryesore të cilat në vitet e mëhershme kanë filluar para departamenteve për krime të rënda të gjykatave themelore në Prizren dhe Pejë/Peć.

Procedurat lidhur me akuzat për krime të luftës

1. Procedura paraprake

Gjatë periudhës së raportimit janë përcjellë shumë seanca dëgjimore, të cilat janë organizuar me kërkesa për caktimin e masës së paraburgimit të Zyrës së PSRK për personat të cilët gjatë vitit janë privuar nga liria, kryesisht në pikat kufitare midis Kosovës dhe Serbisë, për shkak të ekzistimit të dyshimit se gjatë konfliktit të armatosur në Kosovë, gjatë viteve 1998-1999, kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*.

Gjatë vitit 2019, me kërkesa të Zyrës së PSRK, në kalimet kufitare në Jarinje dhe Bërnjak/Brnjak nga liria janë privuar gjashtë (6) persona, të cilëve nga Departamenti Special i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, pas seancave dëgjimore të mbajtura, iu është caktuar masa e paraburgimit në lëndët *Prokurori kundër Zoran Gjokiqit, Prokurori kundër Shemsi Garajt, Prokurori kundër Zllatan Krstiqit, Prokurori kundër Destan Shabanajt, Prokurori kundër Goran Stanishiqit, Prokurori kundër Ramiz Gjogoviqit, Prokurori kundër Nenad Arsiqit*, si dhe *Prokurori kundër Millosh Petkoviqit*, i cili me kërkesën e fletarrestit është ekstraduar nga Hungaria. Me vendimet e gjyqtarëve të procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, të dyshuarve të cekur iu është caktuar masa e paraburgimit, kurse me vendimet e prokurorëve të Zyrës së PSRK në lidhje me ta janë hapur hetimet zyrtare për shkak të dyshimit të bazuar se e kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, pos të dyshuarit Petkoviq. Kundër tij hetimet fillimisht kanë filluar në datën 31 maj të vitit 2012, e pastaj janë ndërprerë për shkak se organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë pasur qasje ndaj tij, në mënyrë që ato prapë të hapen pasi ai është ekstraduar.

Në disa prej lëndëve të cekura, hetimet janë ndërprerë pas zbatimit të disa veprimeve hetimore dhe sigurimit të provave. Në lëndën *Prokurori kundër Millosh Petkovi-*

qit, pas ndërmarrjes së veprimeve të caktuara hetimore (dëgjimi i disa dëshmitarëve të caktuar dhe sigurimi i provave të tjera), prokurori, në mungesë të provave, ka hequr dorë nga ndjekja e mëtejme e të dyshuarit. Petkoviqi, me vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake është liruar nga paraburgimi menjëherë pas vendimit të heqjes dorë të prokurorit kompetent^[2]. Po ashtu, procedura paraprake është ndërprerë dhe është sjellë vendimin mbi ndërprerjen e hetimeve edhe në lëndën *Prokurori kundër Shemsi Garajt*. Përndryshe, gjatë procedurës paraprake janë siguruar provat materiale me të cilat është vërtetuar se në kohën kur, sipas prokurorisë, është kryer krimi për të cilin ka ekzistuar dyshimi i bazuar se i dyshuari ka marrë pjesë në te, i njëjti ka qenë jashtë territorit të Kosovës.

2. Aktakuzat

Gjatë periudhës së raportimit, Zyra e PSRK, pas përfundimit të hetimeve, i ka ngritur tri (3) aktakuza kundër katër (4) të akuzuarve në lëndët: *Prokurori kundër Zoran Gjokiqit*, *Prokurori kundër Nenad Arsiqit* dhe *Prokurori kundër Zllatan Krstiqit dhe Destan Shabanajt*.

Aktakuzën kundër Zoran Gjokiqit e ka ngritur prokurorja e Zyrës së PSRK, e cila nuk është në përbërje të Departamentit për Krime të Luftës, kurse dy të tjerat i kanë ngritur prokurorët e këtij departamenti.

Sipas informacioneve, të cilat i posedon FDH Kosovë, në fund të vitit 2019, të dyshuarit e tjerë, të cilët gjatë periudhës së raportimit kanë qenë të privuar nga liria dhe kundër të cilëve janë ngritur hetimet, edhe më tutje gjenden në paraburgim dhe kundër tyre është në zhvillim e sipër procedura hetimore.

3. Procedura e shkallës së parë

Gjatë periudhës së raportimit, vëzhguesit e FDH Kosovë kanë vazhduar që rregullisht të përcjellin shqyrtimet kryesore të cilat janë zhvilluar para paneleve shqyrtuese të departamenteve për vepra të rënda penale në gjykatat në themelore Pejë/Peç dhe Prizren, e të cilat janë hapur në vitet paraprake.

Para Departamentit për Krime të Rënda Penale të Gjykatës Themelore në Pejë/Peç ka vazhduar shqyrtimi kryesor në lëndën *Prokurori kundër Millorad Zajiqit*, derisa para Departamenti për Krime të Rënda Penale në Prizren i ka vazhduar shqyrtimet kryesore në lëndët *Prokurori kundër Remzi Shalës* dhe *Prokurori kundër Darko Tasiqit*.

[2] Hollësitë mbi zhvillimin e procedurës parapenale, ekstradimin e të dyshuarit tek organet e ndjekjes të Kosovës, caktimin e masës së paraburgimit si dhe heqjen e së njëjtës, janë paraqitur në pjesën e raportit, i cili ka të bëjë me procedurën parapenale.

Para panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Priştinë/Priştina, gjatë vitit raportues, kurse pas procedurës së vlerësimit të aktakuzës, në datën 18 nëntor të vitit 2019 është hapur shqyrtimi kryesor në lëndën *Prokurori kundër Zoran Gjokiqit*. Në lëndën *Prokurori kundër Nenad Arsiqit*, fare në fund të vitit (24 dhjetor të vitit 2019) para kryetarit të panelit shqyrtues është mbajtur seanca e dëgjimit të parë lidhur me aktakuzën dhe palët në procedurë kanë qenë të obliguara që kundërshtimet eventuale ndaj aktakuzës dhe kërkesat për hedhjen e saj gjykatës t'ia dorëzojnë në afat prej 30 ditësh.

Aktakuzat për krime të luftës në tri (3) lëndë para gjykatës i kanë përfaqësuar dy prokurorë të Zyrës së PSRK, që nuk janë prokurorë të Departamentit për Krime të Luftës të Zyrës së PSRK. Dy (2) lëndët e tjera për krime të luftës i ka përfaqësuar prokurorja e këtij departamenti.

Kundër të akuzuarve Zllatan Krstiqit dhe Destan Shabanajt është ngritur aktakuza në datën 30 dhjetor të vitit 2019. Publikisht është shpallur në datën 8 janar të vitit 2020. FDH Kosovë në këtë raport e ka kryer analizën e procedurave paraprake, të cilat në periudhën e raportimit janë zhvilluar ndarazi në lidhje me tash të akuzuarit.

4. Procedura ankimore

Në këtë raport vjetor janë bërë analizat e procedurave ankimore, të cilat para paneleve ankimore të Gjykatës së Apelit janë mbajtur gjatë periudhës së raportimit në lëndët *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1 dhe 2)*, *Prokurori kundër Millorad Zajiqit*, *Prokurori kundër Skender Bislimit* dhe *Prokurori kundër Remzi Shalës*. Në disa prej këtyre lëndëve, me anë të analizës janë përfshirë edhe procedurat e shkallës së parë, të cilat kanë filluar në periudhat paraprake, si edhe viteve të mëhershme, kurse janë vazhduar në periudhën e raportimit.

Në disa prej lëndëve më lartë të përmendura [*Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1 dhe 2)*, *Prokurori kundër Millorad Zajiqit* dhe *Prokurori kundër Skender Bislimit*] kanë vendosur gjyqtarët e departamentit për vepra të rënda penale, derisa në lëndën *Prokurori kundër Remzi Shalës* ankesat e palëve janë shqyrtuar nga gjyqtarët e Departamentit Special të Gjykatës së Apelit. Lidhur me ankesat në aktgjykimet liruese në dy lëndë [*Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 2)* dhe *Prokurori kundër Millorad Zajiqit*] janë mbajtur seancat e paneleve ankimore, për të cilat palët në procedurë nuk kanë qenë të informuara dhe nuk kanë marrë pjesë në të njëjtat. Neni 390, paragrafi 1 i KPPRK, e parasheh se për seancën e panelit ankimor palët lajmërohen kur të akuzuarit i shqiptohet dënimi me burgosje. Në asnjë seancë të panelit ankimor nuk kanë qenë të pranishëm as prokurori i apelit, sepse prania e palëve, sipas nenit të cekur, paragrafi 4, nuk është e obliguar.

5. Procedura lidhur me mjetet e jashtëzakonshme juridike

Në periudhën e raportimit, Gjykata Supreme e Kosovës, me kërkesën për mbrojtje të ligjshmërisë të parashtruar nga mbrojtësi i të gjykuarit, ka vendosur në lëndën *Prokurori kundër Skender Bislimit*.

Prokurori i shtetit, me propozim të prokurorit të Zyrës së PSRK, Gjykatës Supreme të Kosovës ia ka paraqitur kërkesën për mbrojtje të ligjshmërisë në lëndën *Prokurori kundër Millorad Zajiçit*, në aktgjykimin lirues të Departamentit për Krime të Rënda Penale të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć, si dhe Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës së Apelit. Në periudhën e raportimit gjykata nuk ka vendosur lidhur me këtë kërkesë. Kërkesa i është bërë gjykatës në datën 18 dhjetor të vitit 2019.

6. Gjykata Themelore në Mitrovicë/Mitrovica

Me vendimet e gjykatave të instancave të larta (Gjykata e Apelit dhe Gjykata Supreme e Kosovës), disa lëndë [*Prokurori kundër Sylejman Selimit dhe të tjerëve, Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1 dhe 2)*] janë kthyer në Gjykatën Themelore në Mitrovicë/Mitrovica në rivendosje në lidhje me disa akuza të caktuara. Gjatë vitit raportues në këto lëndë nuk janë hapur shqyrtimet kryesore në procedurën e përsëritur para kësaj gjykatë.

Para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica po ashtu nuk është hapur as shqyrtimi kryesor në lëndën *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 3)* lidhur me aktakuzën e datës 23 qershor të vitit 2017. Të akuzuarit edhe në këtë lëndë ngarkohen për kryerje të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Në lëndë, lidhur me aktakuzën është mbajtur seanca e dëgjimit të parë në mesin e muajit dhjetor të vitit 2017, dhe atë para gjyqtarit ndërkombëtar. Ky gjyqtar, në datën 1 shkurt të vitit 2018 e ka sjellë vendimin mbi refuzimin e kërkesës së mbrojtjes për hedhjen e një pike të aktakuzës. Ky vendim është konfirmuar nga Gjykata e Apelit në datën 20 prill të vitit 2018. Gjatë periudhës së raportimit, kryetari i panelit shqyrtues (gjyqtari i Departamentit për krime të rënda penale, që është kompetent për të vepruar në këtë lëndë) e ka sjellë në datën 9 janar të vitit 2019 vendimin, me të cilin kjo gjykatë është shpallur jokompetente për të vepruar në këtë lëndë dhe shkresat e lëndës ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina si kompetent për lëndën. FDH Kosovë deri në fund të periudhës së raportimit nuk ia ka dalë për ta siguruar informacionin se cila gjykatë do të veprojë në këtë lëndë lidhur me aktakuzën e datës 23 qershor të vitit 2017 (në vazhdim më shumë do të bëhet fjalë mbi kompetencat e Departamentit Special).

Para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica po ashtu nuk është hapur shqyrtimi kryesor në gjykimin e përsëritur *Prokurori kundër Sylejman Selimit dhe të*

tjerëve (një pjesë e lëndës, e cila ka qenë në përbërje të lëndës *Drenica 1*), që, me vendimin e Gjykatës Supreme të Kosovës të datës 11 qershor të vitit 2018, kësaj gjykate i është kthyer në rigjykim.

Procedimet në çështjet lidhur me krimet e luftës si dhe çështjet me prapavijë politike ose etnike

1. Gjykimi i shkallës së parë/Procedura e shkallës së parë

Gjatë periudhës së raportimit, para paneleve shqyrtues të Departamentit për Krime të Rënda si dhe Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština është vendosur lidhur me aktakuzat e Zyrës së PSRK në lëndë të caktuara të cilat janë të lidhura me krimet e luftës:

- Në lëndën *Prokurori kundër Emrush Thaqit dhe të tjerëve*, në datën 28 gusht të vitit 2019 është hapur shqyrtimi kryesor para panelit shqyrtues të Departamentit për Krime të Rënda lidhur me aktakuzën e datës 17 nëntor të vitit 2016, lidhur me akuzat që kanë të bëjnë me arratinë e disa të akuzuarve nga Qendra Klinike Spitalore në Prishtinë/Priština, ndihmë në arratisje dhe ndikim në dëshmitarët. Lënda është lidhur me lëndën *Drenica*, në të cilën të akuzuarve iu është vënë në barrë vepra penale *krim i luftës kundër popullatës civile*.

- Para Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština është mbajtur shqyrtimi kryesor në lëndën *Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit*. Para departamentit të njëjtë është mbajtur seanca e dëgjimit të parë në lëndën *Prokurori kundër Nedeljko Spasojeviqit dhe të tjerëve* (vrasja e Oliver Ivanoviqit).

Të gjitha aktakuzat i kanë përfaqësuar prokurorët e Zyrës së PSRK.

Angazhimi i gjyqësorit vendor në ndjekjen penale e krimeve të luftës

Viti raportues për shumëçka ka qenë specifik në pikëpamje të ndjekjes penale të krimeve të luftës. Si karakteristikë më e rëndësishme veçohet ajo se për veprim në lëndët për krimet e luftës ekskluzivisht kanë qenë kompetent prokurorët dhe gjyqtarët vendor.

Përgatitjet e para rreth ndërmarrjes së kompetencave ekskluzive në ndjekjen penale të krimeve të luftës nga gjykatat kosovare kanë filluar vetëm në fund të vitit 2018, me sjelljen e Ligjit të ri mbi Gjykatat. Po ashtu, prokuroria e shtetit gjatë muajit shkurt të vitit 2019 e ka miratuar Strategjinë mbi krimet e luftës. Në gjy-

smën e dytë të muajit korrik janë bërë ndryshimet e Kodit mbi Procedurën Penale në pikëpamje të gjykimit në mungesë, dhe atë në lidhje me veprat penale kundër të drejtës ndërkombëtare humanitare dhe të drejtës ndërkombëtare penale, të kryera në periudhën prej muajit janar të vitit 1990 e deri në muajin qershor të vitit 1999. Me këto ndryshime janë përfshirë krimet e luftës të kryera në Kosovë gjatë kohës së konfliktit të armatosur.

Ndryshimet e dispozitave ligjore/Departamentet speciale

Ligji i ri mbi Gjykatat, i cili në «Gazetën zyrtare të Republikës së Kosovës» është publikuar në datën 18 dhjetor të vitit 2018, ka hyrë në fuqi pesëmbëdhjetë ditë (15) pas publikimit. Me këtë ligj është shpallur riorganizimi i gjykatave në Kosovë, që më së shumti është shprehur në punën dhe në organizimin e Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština dhe në Gjykatën e Apelit, në kuadër të të cilave janë formuar departamentet speciale, të cilat do të jenë ekskluzivisht kompetente edhe për të vepruar lidhur me aktakuzat për krimet e luftës.

Departamentet speciale janë bërë plotësisht funksionale në fund të muajit qershor të vitit 2019, kur nga Komisioni për zgjedhjen e gjyqtarëve të departamenteve speciale të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština dhe Gjykatës së Apelit është bërë zgjedhja e gjyqtarëve të këtyre departamenteve në bazë të konkursit të brendshëm. Në Departamentin Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština janë zgjedhur kryesisht gjyqtarët e kësaj gjykate derisa në Departamentin Special të Gjykatës së Apelit janë zgjedhur gjyqtarët e gjykatave të tjera themelore të Kosovës.

Sipas Ligjit mbi Gjykatat, Departamenti Special i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština vepron lidhur me aktakuzat e Zyrës së PSRK, në të cilat nuk ka përfunduar procedura e vlerësimit të aktakuzave, përkatësisht nuk është kryer shqyrtimi fillestar. Në lëndët në të cilat procedura e vlerësimit të aktakuzës ka përfunduar, procedurat penale do të vazhdojnë para gjykatave të tjera themelore kompetente deri në përfundimin e tyre.

Sipas Ligjit të ri mbi Gjykatat, Departamenti Special i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština do të jetë kompetent edhe në rastet kur Gjykata e Apelit, në procedurën për ankesë/ankesa në vendimet e gjyqtarëve të procedurës paraprake mbi vlerësimin e aktakuzës (pa marrë parasysh se cili departament i gjykatës themelore e ka sjellë vendimin mbi vlerësimin) me vendimin e saj i kthen në rivedosje lëndët në të cilat janë konstatuar shkelje thelbësore të procedurës penale në procedurën e vlerësimit të aktakuzës.

Paneli special i Gjykatës së Apelit vendos për ankesat në lëndët, të cilat në këtë gjykatë janë pranuar pas hyrjes në fuqi të Ligjit të ri mbi Gjykatat.

Strategjia për ndjekjen penale të krimeve të luftës

Këshilli Prokurorial i Kosovës dhe Prokuroria e Shtetit e Kosovës gjatë muajit shkurt të vitit 2019 e kanë miratuar dokumentin *Strategjia për krimet e luftës*, me qëllim të ndjekjes penale më të lehtë dhe më profesionale të rreth 900 lëndëve të krimeve të luftës, të cilat ua ka dorëzuar në kompetenca EULEX-i deri në fund të vitit 2018 si dhe lëndë për personat e zhdukur.

Zyra e PSRK nga data 14 qershor të vitit 2018 është bërë ekskluzivisht kompetente për hulumtimin dhe ndjekjen penale të krimeve të luftës dhe të shkeljeve të tjera të së drejtës ndërkombëtare humanitare.

Me anë të strategjisë është konstatuar se situata e kuadrove në prokurori dhe polici si dhe situata me personelin përcjellës në prokurori as për së afërmi nuk i përgjigjen numrit të lëndëve të pranura kohët e fundit. Me anë të strategjisë është paraparë se duhet të vendosen prioritete në veprim si edhe se një nga problemet për ndjekjen penale efikase të krimeve të luftës përbënë mungesa e qasjes ndaj shumë kryerësve të krimeve të luftës në Republikën e Kosovës. Ata, në numrin e tyre më të madh ndodhen në Serbi, me të cilën Kosova nuk ka bashkëpunim juridik të vendosur. Për këtë arsye, vendosja e bashkëpunimit juridik me Serbinë është një nga objektivat strategjik më të rëndësishëm.

Gjykimet në mungesë

Në fillim të muajit korrik të vitit 2019 në „Gazetën Zyrtare të Republikës së Kosovës“ është publikuar Ligji mbi Ndryshimet dhe Plotësimet e Kodit mbi Procedurës Penale të Kosovës (nr. 06/L-091), i cili ka hyrë në fuqi në datën 19 korrik të vitit 2019. Me anë të tij është mundësuar gjykimi në mungesë për veprat penale kundër të drejtës ndërkombëtare humanitare dhe të drejtës ndërkombëtare penale, të kryera në periudhën prej muajit janar të vitit 1990 deri në muajin qershor të vitit 1999.

FDH Kosovë, qysh prej vet fillimit të diskutimit publik mbi gjykimet në mungesë ka qenë kundër zbatimit të këtij instituti në dispozitat ligjore. Me propozimin e Kodit të ri të Procedurës Penale është paraparë zbatimi i gjykimeve në mungesë edhe për veprat e tjera penale. FDH Kosovë edhe më tutje qëndron në pikëpamjen se me gjykimet në mungesë shkelen të drejtat themelore të të akuzuarve, të cilat janë të garantuara me Kushtetutën e Kosovës si dhe me shumë rregulla dhe konventa ndërkombëtare.

FDH Kosovë e përshëndet ndryshimin e Kodit mbi Procedurën Penale në pikëpamje të kohëzgjatjes së afatit të hetimeve. Me propozimin e Kodit të ri mbi Procedurën Penale është e paraparë mundësia e shtyrjes së afatit të hetimeve, pas skadimit të afatit prej dy (2) vitesh. Gjyqtari i procedurës paraprake mund ta shtyjë afatin edhe për gjashtë (6) muaj, kurse maksimalisht edhe dy (2) vite, me kërkesën e arsyetuar të prokurorit për shkak të karakterit specifik të lëndës, numrit të madh të të dyshuarve si dhe për shkak të nevojës për ndihmë ndërkombëtare juridike.

**KRIMET E LUFTËS
KUNDËR
POPULLATËS CIVILE**

1.1.1. Lënda: *Prokurori kundër Millosh Petkoviqit*

Gjyqtari i procedurës paraprake pranë Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, Arben Hoti, duke vepruar lidhur me propozimin e Zyrës së Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (PSRK) të datës 8 korrik të vitit 2019 (PPS.nr.149/2009) mbi heqjen e masës së sigurisë në lëndën *Prokurori kundër Millosh Petkoviqit*, në të njëjtën ditë e ka sjellë vendimin dhe ia ka hequr këtë masë të dyshuarit Millosh Petkoviqit, kundër të cilit është zhvilluar procedura paraprake për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në bashkëkryerje me kryerës të tjerë (të njohur^[3] dhe të panjohur) e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[4].

Gjyqtari Hoti, të nesërmen, në datën 9 korrik të vitit 2019, e ka sjellë vendimin mbi tërheqjen e fletëarrestit vendor dhe ndërkombëtar, të cilët për të dyshuarin janë lëshuar nga Gjykata Themelore në Prizren. I dyshuari Petkoviq sipas fletëarrestit ndërkombëtar ka qenë i privuar nga liria në muajin shtator të vitit 2018 në Hungari. Pas procedurës së përfunduar të ekstradimit, ai iu është dorëzuar organeve kompetente të Kosovës.

Rrjedha e procedurës paraprake

Për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se i dyshuari Millosh Petkoviq ka qenë njëri nga bashkëpjesëmarrësit në kryerjen e krimeve të cilat kanë ndodhur gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša, komuna e Prizrenit, nga ana e prokurorit ndërkombëtar^[5], në datën 31 maj të vitit 2012 është sjellë vendimi për hapjen e hetimeve kundër tij dhe edhe për pesëdhjetë e katër (54) personave të tjerë, për të cilët ka ekzistuar dyshimi:

[3] Lidhur me krimet, të cilat gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë kanë ndodhur në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në Krushë të Vogël/Mala Kruša, për të njëjtat akuzat para Gjykatës Themelore në Prizren është në zhvillim e sipër shqyrtimi kryesor në lëndën *Prokurori kundër Darko Tasiqit*.

[4] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së (i cili është në zbatim me anë të Rregullores së UNMIK-ut 24/1999 të datës 12 dhjetor të vitit 2019), po ashtu e dënueshme me anë të nenit 147, paragrafi 1(1.1) dhe 2(2.5, 2.12), në lidhje me nenin 31 të KPRK (i cili ka hyrë në fuqi në datën 14 prill të vitit 2019), për shkak të shkeljes së nenit 33 të Konventës së Katërtë të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949.

[5] Vendimi është sjellë nga prokurori ndërkombëtar i Misionit të EULEX-it, Cezary Michalczuk.

- se në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša, gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, i kanë shkelur normat e të drejtës ndërkombëtare duke vepruar në cilësinë e pjesëtarëve të formacionit rezervë të policisë përkatësisht Ministrisë së Punëve të Brendshme (MPB) të Republikës Federative të Jugosllavisë (RFJ) ose forcave paramilitare serbe dhe, në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të MPB-së, identiteti i të cilëve nuk është konfirmuar, kanë marrë pjesë në marrjen e pronës, rrënimin dhe shkatërrimin e paligjshëm të shtëpive, vjedhjet e përmasave të mëdha dhe veprime të tjera, të cilat nuk kanë mundur të arsyetohen me nevoja ushtarake, gjë që ka pasur për pasojë djegien e 137 shtëpive, vjedhjen e automobilave, të makinerisë bujqësore dhe të gjësendeve të tjera të vlefshme në pronësi të civilëve shqiptarë, banor të fshatit, me çka në bashkëkryerje kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[6];

- po ashtu, se në datën 26 mars të vitit 1999 në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša, gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, i kanë shkelur normat e të drejtës ndërkombëtare duke vepruar në cilësinë e formacionit rezervë të policisë së MPB-së së RFJ-së ose forcave paramilitare serbe, në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të MPB-së, identiteti i të cilëve nuk është konfirmuar, dhe kanë kryer *krim të luftës kundër popullatës civile*^[7] me atë se i kanë ndarë gratë dhe fëmijët nga burrat dhe iu kanë urdhëruar grave që të largohen nga fshati dhe që në këmbë së bashku me fëmijët të shkojnë në drejtim të Shqipërisë, duke e zbatuar në praktikë zhvendosjen e plotë të grave dhe të fëmijëve të fshatit.

Pas fillimit të hetimeve, në fazën e ndërmarrjes së veprimeve hetimore, është vërtetuar se ndaj të dyshuarit, si edhe bashkëpjesëmarrësve, organet e ndjekjes së Kosovës nuk kanë qasje. Me qëllim të vërtetimit të vendbanimit të të dyshuarve, për të cilët dyshohen se kanë kryer krimet e përshkruara më lartë si dhe vepra të tjera penale në periudhën kritike (në fund të muajit mars të vitit 1999) në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša, Gjykata Themelore në Prizren, në datën 18 korrik të vitit 2015 e ka dhënë urdhrin për paraburgimin e të dyshuarve. Kjo gjykatë, në

[6] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme me nenin 121, paragrafi 2 (5 dhe 12), në lidhje me nenin 23 të KPK (i cili ka hyrë në fuqi në muajin qershor të vitit 2004 dhe i cili ka qenë në zbatim në kohën e sjelljes së vendimit mbi fillimin e hetimeve), krahas shkeljes së nenit 33 të Konventës së Katërtë të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949, e cila ka të bëjë me mbrojtjen e civilëve gjatë kohës së konflikteve të armatosura dhe nenit 17 të Protokollit të Dytë Shtesë të Konventës së cekur.

[7] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së (që është në zbatim me anë të Rregullores së UNMIK-ut 24/1999), po ashtu e dënueshme me nenin 121, paragrafi 2(8), në lidhje me nenin 23 të KPK (i cili ka hyrë në fuqi në muajin qershor të vitit 2004 dhe i cili ka qenë në zbatim në kohën e sjelljes së vendimit mbi fillimin e hetimeve), krahas shkeljes së nenit 3 të Konventës së Katërtë të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949, e cila ka të bëjë me mbrojtjen e civilëve gjatë kohës së konflikteve të armatosura dhe nenit 17 të Protokollit të Dytë Shtesë të Konventës së cekur.

datën 4 nëntor të vitit 2015 e ka dhënë edhe urdhëresën për lëshimin e fletarrestit vendor për të dyshuarit. Për shkak se ndaj të dyshuarve ende nuk kishin qasje organet e ndjekjes së Kosovës, e me qëllim të sigurimit të pranisë së tyre dhe zhvillimit të papenguar të procedurës penale, Gjykata Themelore në Prizren, në datën 21 tetor të vitit 2016 i është drejtuar Njësisë për bashkëpunim ndërkombëtar juridik të Departamentit për çështje juridike pranë Ministrisë së Drejtësisë së Kosovës, me kërkesën për lëshimin e fletarrestit ndërkombëtar kundër të dyshuarve dhe personave për të cilët ka ekzistuar dyshimi se kanë kryer krime, të cilat kanë ndodhur në fund të muajit mars të vitit 1999^[8].

Hetimet, për arsye të ndryshme, disa herë, me vendim të organeve kompetente, janë ndërprerë, prapë janë hapur me qëllim të kryerjes së veprimeve të caktuara hetimore, dhe pastaj prapë janë ndërprerë, në mënyrë që të mos tejkalohen afatet e parapara me ligj për zhvillimin e hetimeve^[9].

Organet kompetente të Hungarisë, duke vepruar sipas fletarrestit ndërkombëtar, e kanë privuar nga liria të dyshuarin Millosh Petkoviçin në datën 26 shtator të vitit 2018. Për privimin e tij nga liria është informuar Policia e Kosovës (PK). Ministria e Drejtësisë e Kosovës ia ka parashtruar Ministrisë së Drejtësisë së Hungarisë kërkesën për ekstradim të të dyshuarit Millosh Petkoviçit te organet e ndjekjes së Kosovës. Kërkesa për ekstradim është pranuar. Pas kryerjes së formaliteteve, i dyshuari i është ekstraduar organeve kompetente të Kosovës më datën 17 maj të vitit 2019.

Pas ekstradimit, të dyshuarit, në të njëjtën ditë i është caktuar masa e privimit nga liria, përkatësisht e mbajtjes policore në kohëzgjatje prej dyzet e tetë (48) orësh. Zyra e PSRK, në datën 17 maj të 2019, e ka sjellë vendimin mbi hapjen e sërishme të hetimeve kundër të dyshuarit për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se në bashkëkryerje me të tjerët ka marrë pjesë në kryerjen e krimeve të cilat kanë ndodhur në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në Krushë të Vogël/Mala Kruša.

Zyra e PSRK^[10] ia ka parashtruar kërkesën për caktim të masës së sigurisë - të paraburgimit - Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, me të cilën do të sigurohej prania e të dyshuarit për organet e drejtësisë dhe me këtë do të siguroheshin kushtet për përfundimin e papenguar të hetimeve në afatin e paraparë me ligj, posaçërisht duke e pasur parasysh afatin e shkurtër, i cili

[8] FDH Kosovë nuk ka informacione mbi procedurën dhe për datën e lëshimit të fletarrestit nga ana e organeve kompetente.

[9] Neni 159 i KPPRK e parashih që hetimet duhet të përfundojnë në afat prej dy (2) vitesh. Me këtë nen është e paraparë që gjyqtari i procedurës paraprake, me kërkesën e prokurorit kompetent, në lëndët komplekse hetimet mund t'i vazhdojë edhe për gjashtë (6) muaj.

[10] Prokurorja e shtetit, Drita Hajdari.

kishte mbetur për përfundimin e hetimeve. Gjatë hetimeve është dashur të bëhet dëgjimi i të dyshuarit, i dëshmitarëve, të sigurohen prova të tjera, me të cilat do të ndriçoheshin rrethanat e kryerjes së veprave penale për të cilat ngarkohet i dyshuari e në bazë të të cilave do të vendosej mbi ngritjen eventuale të aktakuzës ose të ndërprerjes së procedurës penale kundër tij.

Lidhur me kërkesën e prokurorisë për caktimin e paraburgimit, gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Arben Hoti, në datën 18 maj të vitit 2019 e ka mbajtur seancën e dëgjimit me qëllim të shqyrtimit të kërkesës për caktimin e kësaj mase të sigurisë. Seanca është mbajtur në prani të të dyshuarit Petkoviq, mbrojtësit të angazhuar sipas detyrës zyrtare nga ana e gjykatës, avokatit Ljubinko Todoroviq, dhe prokurores së shtetit, Drita Hajdari. Të dyshuarit dhe mbrojtjes së tij i janë siguruar përkthimi zyrtar nga gjuha shqipe në gjuhën serbe.

Gjatë seancës, prokurorja e shtetit ka qëndruar pas gjithë asaj që e ka kërkuar në kërkesën zyrtare me shkrim për caktimin e masës së sigurisë për të dyshuarin.

Mbrojtësi i të dyshuarit në fjalën e tij, midis të tjerash, ka thënë se, në bazë të informacioneve të cilat si mbrojtës i ka marrë në bisedë me të dyshuarin para fillimit të kësaj seance të gjykatës, i dyshuari fare nuk ka qenë në Kosovë në periudhën kritike. Sipas fjalëve të tij, Petkoviqi nga Kosova është larguar në muajin shtator të vitit 1998. Prej aso kohe, në Kosovë për herë të parë është paraqitur në datën 17 maj të vitit 2019, kur edhe është privuar nga liria. Mbrojtësi e ka theksuar se nuk ka elemente për vazhdimin e ndjekjes penale në drejtim të veprave penale të cekura në kërkesë.

I dyshuari, në fjalën e tij para gjykatës e ka përsëritur se në Kosovë nuk ka qenë që nga mesi i muajit shtator të vitit 1998 deri në datën 17 maj të vitit 2019. Akuzat, me të cilat ngarkohet, janë të pabaza, ai nuk ka qenë pjesëmarrës në ngjarjet të cilat janë zhvilluar në Kosovë në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1998, sepse nuk ka mundur të marrë pjesë në to. Akuzat, me të cilat ngarkohet nga dëshmitarët, janë të pabazuara. Sipas mendimit të të dyshuarit, organet e drejtësisë në Kosovë, lidhur me ngjarjen në Krushë të Vogël/Mala Kruša, kanë marrë akuza të pabazuara të dëshmitarëve të caktuar dhe së këndejmi i kanë bartur informatat e tilla prej njërit tek tjetri. Kështu, kundër tij në vitin 2015 është filluar procedura penale lidhur me të cilën në vitin 2018 është privuar nga liria. Gjatë vitit 2017 disa herë i ka kaluar pikat kufitare drejt Hungarisë dhe nuk ka pasur probleme, kurse me rastin e hyrjes në këtë vend në vitin 2018 është privuar nga liria edhe pse në Kosovë nuk ka qenë që nga viti 1998 si dhe as që ka marrë pjesë në ngjarjet, të cilat janë zhvilluar në Krushë të Vogël/Mala Kruša, por gjykata mund t'i sjellë përfundimet si dëshiron ajo.

Gjyqtari i procedurës paraprake, pas analizës së shkresave të lëndës, ka përfunduar se kërkesa e PSRK është e bazuar. Me vendimin e datës 18 maj të vitit 2019, të dyshuarit i është caktuar masa e paraburgimit për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša, duke vepruar në formacionin rezervë të forcave policore të RFJ-së ose forcave paramilitare serbe, me veprimet e tij ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Gjykata po ashtu ka gjetur se është fjala për vepër të rëndë penale, për të cilën me ligj është i sanksionuar dënimi afatgjatë dhe se, së këndejmi, ekziston rreziku i arratisjes së të dyshuarit, i cili për një periudhë të gjatë të kohës nuk jeton në Kosovë si edhe fakti se ai ka refuzuar që t'i përgjigjet organeve të ndjekjes, me qëllim që t'i ikë përgjegjësisë penale. Po ashtu, duke u gjendur në liri, i akuzuari do të ketë mundësi që t'i pengojë organet e ndjekjes në organizimin e procedurës penale. Gjykata në vendimin e saj e ka cekur se i dyshuari është i burgosur sipas fletarrestit ndërkombëtar dhe se masa e paraburgimit është e vetmja masë e cila mund të sigurojë zhvillimin e papenguar të procedurës.

Masa e paraburgimit për të akuzuarin me vendimin e gjyqtarit të procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Prishtina i datës 16 qershor të vitit 2019 është vazhduar edhe për dy (2) muaj, deri në datën 17 gusht të vitit 2019.

Në fazën e hetimeve kundër të dyshuarit Millosh Petkoviqit, që janë zhvilluar në verën e vitit 2019, janë kryer disa veprime të caktuara hetimore. Janë dëgjuar shumë dëshmitarë, të cilët me deklaratat e tyre nuk kanë ofruar prova mbi pjesëmarrjen e tij eventuale në kryerjen e veprave penale me të cilat ngarkohet, përkatësisht mbi veprimet eventuale të cilat ai i ka ndërmarrë në kohën kur janë kryer krimet në Krushë të Vogël/Mala Kruša. Vetëm një dëshmitar në deklaratën e tij ka pohuar se në datën 25 mars të vitit 1999, pas braktisjes së shtëpisë familjare me anëtarët e familjes së tij, ka pasur nevojë që të kthehet në mënyrë që të marrë ushqim për beben e tij të vogël. Sipas fjalëve të tij, atëherë e ka parë të dyshuarin në afërsi të shtëpisë së tij, me disa anëtarë të familjes së të dyshuarit. Sipas fjalëve të këtij dëshmitari, ata kanë qenë në uniforma, të armatosur dhe kur e kanë hetuar kanë filluar për të shtënë në drejtim të dëshmitarit. Ai, duke vrapuar, është kthyer mbrapa dhe i është bashkuar familjes së tij. Dëshmitari nuk ka mundur për të vërtetuar se cili prej anëtarëve të familjes së Millosh Petkoviqit atë ditë ka shtënë në drejtim të tij.

Dëshmitarët e tjerë të dëgjuar gjatë hetimeve të prokurorit nuk kanë ofruar prova mbi pjesëmarrjen eventuale të të dyshuarit Petkoviq në krimet të cilat janë kryer në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në Krushë të Vogël/Mala Kruša. Ata kanë deklaruar se nuk e kanë parë të dyshuarin gjatë atyre ditëve. Me rastin e balla-

faqimit të dëshmitarëve të dëgjuar nga ana e prokurorisë me deklaratat e tyre të mëhershme të cilat ua kanë dhënë hetuesve të Misionit të EULEX-it, ku në listën e pjesëmarrësve që kanë marrë pjesë në kryerjen e krimeve në Krushë të Vogël/Mala Kruša ndodhet edhe emri i të dyshuarit Petkoviq, dëshmitarët kanë qartësuar se të dyshuarin e kanë cekur si fshatar të Krushës së Vogël/Mala Kruša. Ata, në deklaratat e tyre, nuk kanë mundur për të saktësuar çfarëdo veprimi të paligjshëm të të dyshuarit.

Prokuroria, me qëllim të saktësimit të pjesëmarrjes eventuale të të dyshuarit në krimet, të cilat janë kryer në Krushë të Vogël/Mala Kruša, e ka bërë edhe verifikimin e bazës elektronike të të dhënave publikisht të qasshme të Gjykatës Ndërkombëtare Penale të ish Jugosllavisë (GJNPJ). Sipas gjetjeve të prokurorisë, pas hulumtimeve të kryera, emri i të dyshuarit Petkoviq nuk kalon nëpër asnjë lëndë, e cila është zhvilluar në GJNPJ.

Zyra e PSRK, përkatësisht prokurorja e shtetit Drita Hajdari, pas kryerjes të veprimeve hetimore të cekura, analizës së shkresave të lëndës dhe provave ekzistuese, në datën 8 korrik të vitit 2019 ia ka parashtruar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština propozimin për heqjen e masës së paraburgimit të të dyshuarit në mungesë të fakteve.

Në lidhje me propozimin e prokurorisë, gjyqtari i procedurës paraprake në të njëjtën ditë e ka sjellë vendimin, me të cilin është ndërprerë masa e paraburgimit e caktuar për të dyshuarin Petkoviq. Vendimi ka hyrë në fuqi në të njëjtën ditë dhe i dyshuari është liruar menjëherë pas sjelljes së vendimit.

Gjyqtari i procedurës paraprake, në arsyetimin e vendimit të tij, krahas të tjerave, ka thënë se prokuroria ia ka dorëzuar gjykatës propozimin e arsyetuar mbi ndërprerjen e masës së paraburgimit, dhe se prokuroria pas sjelljes së vendimit për caktimin e masës së sigurisë është ballafaquar me mungesën e provave, me të cilat do të konfirmohej dyshimi i bazuar mbi pjesëmarrjen e Petkoviqit në krimin, i cili është kryer në fund të muajit mars të vitit 1999 në Krushë të Vogël/Mala Kruša.

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special, në datën 9 korrik të vitit 2019, e ka sjellë vendimin mbi tërheqjen e fletarrestit vendor të lëshuar kundër Petkoviqit në datën 4 nëntor të vitit 2015 si dhe fletëarrestit vendor të lëshuar për te në datën 21 tetor të vitit 2016, të dyja të lëshuara nga Gjykata Themelore në Prizren. Gjykata e ka sjellë këtë vendim pas propozimit të prokurorit të autorizuar të shtetit mbi heqjen e masës së sigurisë kundër të dyshuarit Petkoviq, në mungesë të provave, me të cilat do të vërtetohej dyshimi i bazuar se ai e ka kryer

veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Sipas gjetjeve të gjykatës, nuk ka baza që fletarrestet e cekura edhe më tutje të mbesin në fuqi.

1.1.2. Lënda: *Prokurori kundër Shemsi Garajt*

Prokurori i shtetit i Departamentit për Krime të Luftës i PSRK, Enver Krasniqi, në datën 6 shtator të vitit 2019 e ka sjellë vendimin mbi ndërprerjen e hetimeve kundër të dyshuarit Shemsi Garaj, kundër të cilit me kërkesën e këtij prokurori ato janë zhvilluar për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se në bashkëkryerje e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[11].

Sipas vendimit, me anë të provave të siguruara gjatë hetimeve nuk është vërtetuar dyshimi i bazuar se i dyshuari e ka kryer veprën penale në drejtim të së cilës janë filluar hetimet.

Rrjedha e procedurës paraprake

Zyra e PSRK, në fillim të vitit 2017 e ka angazhuar Drejtorinë për Hetimin e Krimeve të Rënda (DHKR) pranë PK që, me qëllim të sigurimit të informacioneve, të verifikoj pohimet e dëshmitarëve dhe ndriçimin e rrethanave nën të cilat gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë në vendbanimin „Tikvesh/Tikvesh“ në Klinë/Klina, në datën 27 mars të vitit 1999, kanë ndodhur krimet kundër popullatës civile.

Pas kryerjes së veprimeve paraprake hetimore, sigurimit të informacioneve, dëgjimit të dëshmitarëve të caktuar, DHKR, në datën 22 dhjetor të vitit 2017 ia ka dorëzuar prokurorisë kallëzimin penal kundër personave MM, SM, GV, NV, RG, HG, GG, XhG^[12] dhe të dyshuarit Shemsi Garaj.

Duke vepruar në lidhje me kallëzimin penal, prokurori i shtetit i Departamentit për Krime të Luftës të Zyrës së PSRK, Enver Krasniqi, në datën 12 prill të vitit 2019 ia ka dorëzuar Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina vendimin mbi fillimin e hetimeve (PPS.nr. 435/2009) kundër të dyshuarve Shemsi Garaj, MM, SM, GV, NV, RG, HG, GG dhe XhG, për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, të armatosur

[11] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të Ligjit Penal të RSFJ-së, në lidhje me nenin 3 të përbashkët të Konventës së Katërtë të Gjenevës, po ashtu e dënueshme me nenin 152, në lidhje me nenin 31 të KPRK (ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013).

[12] Të dyshuarit MM, SM, GV, NV, RG, HG, GG dhe XhG edhe më tutje janë të paqasshëm për organet e ndjekjes të Kosovës. Me qëllim që të mos zbulohet identiteti i personave, kundër të cilëve janë ngritur hetimet, në raport do të cekën vetëm inicialet e tyre.

dhe në uniforma ushtarake e policore, në bashkëkryerje reciproke, në vendbanimin Tikvesh/Tikveš në Klinë/Klina, e kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Në vendim pohohet se të dyshuarit kanë marrë pjesë në vrasje, plagosje, rrahje, keqtrajtim, vënie të zjarrit, plaçkitje dhe dëbim të popullatës civile shqiptare të vendbanimit të cekur. Banorëve të këtij vendbanimi iu kanë urdhëruar që në afat prej pesë (5) minutash të braktisin shtëpitë e tyre, kurse pas skadimit të afatit të cekur të dyshuarit i kanë rrahur, keqtrajtuar, iu kanë shkaktuar lëndime trupore në formë të prerjes dhe i kanë vënë në flakë shtëpitë e shqiptarëve, të cilët i kanë dëbuar. Ua kanë vënë zjarrin edhe atyre shtëpive, në të cilat në momentin e kryerjes së aksionit të dëbimit ka pasur edhe ndonjë njeri, që kryesisht për shkak të arsyeve shëndetësore nuk kanë mundur të largohen. Sipas informacioneve, të cilat prokuroria i ka poseduar në momentin e fillimit të hetimeve, në brendësi të shtëpisë së saj është djegur plaka shtatëdhjetë e pesë (75) vjeçare, ST. Po ashtu është thënë se të dëmtuarit RT i janë shkaktuar lëndime në formë të prerjeve, derisa MT është rrahur.

Ngaqë kundër të dyshuarit Shemsi Garaj kanë qenë në vazhdim e sipër hetimet policore, ai nga ana e pjesëtarëve të PK-së (Njësia për hetimin e krimeve të rënda – NJHKR) në datën 11 prill të vitit 2019 është privuar nga liria dhe atij i është caktuar masa e mbajtjes prej dyzet e tetë (48) orësh.

Pas privimit nga liria të të dyshuarit, prokurori i shtetit i Departamentit për krime të rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, në datën 12 prill të vitit 2019 e ka parashtruar edhe kërkesën për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin Shemsi Garaj.

Gjyqtari i procedurës paraprake^[13], duke vepruar lidhur pretendimet e prokurorit të shtetit të datës 12 prill të vitit 2019, e ka mbajtur seancën dëgjimore me qëllim të shqyrtimit të kërkesës së prokurorit të shtetit për caktimin e masës së paraburgimit. Seanca është mbajtur në praninë e palëve në procedurë, prokurorit të shtetit, dhe të dyshuarit e të mbrojtësit të tij^[14].

Prokurori gjatë seancës ka qëndruar pranë pretendimeve me shkrim të dorëzuara gjykatës, me propozimin që të dyshuarit t'i caktohet masa e paraburgimit me qëllim që të sigurohet prania e tij në gjykatë dhe zhvillimi i papenguar i procedurës penale.

I akuzuari dhe mbrojtësi i tij i kanë kundërshtuar pretendimet e prokurorisë, duke thënë se i dyshuari në ditën kritike (kur prokuroria pohon se ekziston dyshimi

[13] Gjyqtari i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Arben Hoti.

[14] Të dyshuarin Garaj, gjatë seancës dëgjimore, me qëllim të shqyrtimit të kërkesës për caktimin e masës së paraburgimit, e ka përfaqësuar avokatja nga Prishtina/Priština, Teuta Qaushi.

i bazuar se ka marrë pjesë në kryerjen e të njëjtës) fare nuk ka qenë në Kosovë. Sipas mbrojtjes, një vit para datës kritike, ai është larguar nga Kosova përmes Shqipërisë dhe Malit të Zi dhe ka shkuar në Norvegji ku ndodhet njëzet (20) vite. I akuzuari e ka informuar gjykatën se mund të sigurojë provat me shkrim mbi qëndrimin e tij në disa vende evropiane në periudhën kritike.

Gjykata themelore, pas seancës së mbajtur, analizës së shkresave të lëndës, kalëzimit penal, vendimit për fillimin e hetimeve, deklaratave të dëshmitarëve të të dëmtuarve, fotodokumentacionit mbi identifikimin e të dyshuarit, foto albumeve të sajuara në vendin e ngjarjes dhe dokumentacioneve të tjera, ka gjetur se i dyshuari, në datën 27 mars të vitit 1999, në bashkëkryerje^[15] me persona ndaj të cilëve organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje, e ka kryer veprën penale, e cila në vendimin për hapjen e hetimeve i është vënë në barrë. Gjykata po ashtu ka gjetur, duke e pasur parasysh faktin se i dyshuari për një kohë të gjatë ka jetuar jashtë Kosovës, se zhvillimi i papenguar i procedurës penale mund të sigurohet vetëm me anë të masës së paraburgimit. Gjykata, me vendimin e datës 12 prill të vitit 2019, të akuzuarit ia ka shqiptuar masën e paraburgimit në kohëzgjatje prej një muaji, deri në datën 11 maj të vitit 2019.

Prokurori i shtetit, në datën 5 qershor të vitit 2019, ia ka dorëzuar gjyqtarit të procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina vendimin e përplotësuar mbi fillimin e hetimeve kundër të dyshuarit Garaj dhe të dyshuarve të tjerë, inicialet e të cilëve janë cekur më lartë. Me anë të vendimit të përplotësuar janë saktësuar të dhënat personale të disa të dyshuarve. Me kërkesën e prokurorit kompetent, është vazhduar masa e paraburgimit nga gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, e që është sjellë për të dyshuarin në përputhje me afatet ligjore. I dyshuari, përmes mbrojtjes së tij, me anë të ankesave e ka kundërshtuar vendimin mbi paraburgimin të sjellë nga gjyqtari i procedurës paraprake. Gjykata e Apelit i ka refuzuar ankesat si të pabazuara. Sipas vendimeve të organeve kompetente, masa e paraburgimit i është caktuar në datën 11 shtator të vitit 2019.

Mbrojtja e të dyshuarit, në kohën derisa i dyshuari është gjendur në paraburgim, në datën 11 qershor të vitit 2019, ia ka dorëzuar Zyrës së PSRK dhe gjykatës dy korrespondenca zyrtare: korrespondencën e organeve kompetente të Italisë si dhe korrespondencën e organeve kompetente të Holandës, me të cilat vërtetohet se i dyshuari në datën 4 mars të vitit 1999 ka hyrë në territorin e Italisë si edhe se në datën 24 mars të vitit 1999 ia ka parashtruar organeve kompetente të Holandës kërkesën për statusin e refugjatit.

[15] Inicialet e bashkëkryerësve janë cituar në vendimin mbi caktimin e masës së paraburgimit.

Me qëllim që të vërtetohen ose të kundërshtohen pretendimet e të dyshuarit se në periudhën kritike nuk ka qenë në Kosovë, prokurori, përmes organeve kompetente e ka kërkuar verifikimin e pretendimeve të të dyshuarit dhe të dokumentacionit të cilin ai e ka deponuar në prokurori dhe në gjykatë në emër të alibisë. Me anë të ndihmës ndërkombëtare juridike, organet kompetente të Holandës, me anë të përgjigjes me shkrim, kanë vërtetuar se të dhënat në dokumentacionin e deponuar janë të sakta, përkatësisht se personi, për të cilin është kërkuar verifikimi i saktësisë së të dhënave, ka hyrë në territorin e Holandës në datën 24 mars të vitit 1999, kurse është deportuar në datën 1 dhjetor të vitit 1999.

Prokurori kompetent i shtetit, në datën 27 gusht të vitit 2019 ia ka dorëzuar gjyqtarit të procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina kërkesën e arsyetuar për heqjen e masës së paraburgimit të dyshuarit Shemsi Garaj. Në bazë të dokumentacionit të lëshuar nga organet kompetente të Holandës si dhe në bazë të provave të tjera materiale, ai ka gjetur se kanë pushuar arsyet për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin.

Gjyqtarja e procedurës paraprake e Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, Albana Shabani Rama, duke vepruar në lidhje me kërkesën e prokurorit të shtetit të datës 28 gusht të vitit 2019, e ka sjellë vendimin, me të cilin e ka hequr masën e paraburgimit të shqiptuar për të dyshuarin Shemsi Garaj. Paraburgimi është hequr për shkak të ekzistimit të rrethanave të cilat e përjashtojnë përgjegjësinë e tij penale në drejtim të veprës penale, për të cilën është dyshuar se e ka kryer në bashkëkryerje.

Prokurori i shtetit, Enver Krasniqi, në datën 6 shtator të vitit 2019 e ka sjellë vendimin, me të cilin i ka ndërprerë hetimet kundër të dyshuarit Shemsi Garaj. Prokurori, me anë të vendimit i ka paraqitur veprimet, të cilat i ka ndërmarrë gjatë hetimeve të zhvilluara kundër të dyshuarit si dhe arsyet të cilat kanë quar deri te ndërprerja e hetimeve.

1.1.3. Lënda: *Prokurori kundër Zllatan Krstiqit*

Gjyqtari i procedurës paraprake pranë Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, Arben Hoti, duke vepruar lidhur me kërkesën e Zyrës së Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (PSRK) të datës 14 prill të vitit 2019 (PPS.nr.17/2009) në lëndën *Prokurori kundër Zllatan Krstiqit*, e ka caktuar masën e paraburgimit në kohëzgjatje prej tridhjetë (30) ditësh (prej datës 12 prill deri në datën 12 maj të vitit 2019) për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar

se ka kryer veprat penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[16], *krim i luftës me të cilin shkelet rëndë neni i përbashkët 3 i Konventave të Gjenevës*^[17], si dhe veprën penale *organizim i grupeve me qëllim të kryerjes së veprave penale të gjenocidit, krim kundër njerëzimit dhe krimeve të luftës*^[18].

Rrjedha e procedurës paraprake

Lidhur me ngjarjet, të cilat kanë ndodhur në datën 26 mars të vitit 1999 në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, komuna e Ferizajt/Uroševac, kur edhe anëtarët e një familjeje i janë ekspozuar keqtrajtimit dhe plaçkitjes, kurse disa anëtarë të kësaj familjeje janë vvarë, Zyra e PSRK e ka autorizuar PK-në, Drejtorinë për Hetimin e Krimeve të Rënda (DHKR), që të ndriçoj rrethanat në të cilat janë zhvilluar këto ngjarje dhe, së këndejmi, t'i hetojë ato.

Drejtoria e cekur, pas kryerjes së veprimeve hetimore dhe sigurimit të provave të caktuara, ia ka dorëzuar Zyrës së PSRK-së në datën 13 prill të vitit 2019 kallëzimin penal kundër Zllatan Krstiqit, MZ, BK, M^[19], RM dhe BJ^[20].

I dyshuari Zllatan Krstiqi, me urdhër të prokurorit të Zyrës së PSRK është privuar nga liria në datën 12 prill të vitit 2019, për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, kur edhe i është caktuar masa e mbajtjes prej dyzetë e tetë (48) orësh nga ana e policisë.

Zyra e prokurorisë, në datën 13 prill të vitit 2019^[21] ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština vendimin për hapjen e hetimeve kundër të dyshuarit Zllatan Krstiqit si dhe kundër të dyshuarve MZ, BK, RM, BJ, ndaj të cilëve edhe më tutje organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje.

Me kërkesën e prokurorisë, hetimet kanë filluar për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se i dyshuari gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në bashkëkryerje me persona të tjerë, në datën 26 mars të vitit 1999, rreth orës 20:00, në uniformë dhe i armatosur, duke vepruar sipas planeve dhe urdhrave të eprorëve të tij, me ndërgjegje, me qëllim, në fillim e kanë keqtrajtuar e pastaj e kanë privuar

[16] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

[17] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 152, paragrafët 1 dhe 2, pikat 2.1, 2.2 dhe 2.3 të KPRK (2013).

[18] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 160, në lidhje me nenin 31 të KPRK (2013).

[19] Në aktakuzë është cekur vetëm emri i të dyshuarit me emrin e babait.

[20] Në raport nuk do të ceken emrat e të dyshuarve ndaj të cilëve organet e ndjekjes në Kosovë nuk kanë qasje, por vetëm inicialet e emrave të tyre, në mënyrë që të mos pengoheshin hetimet zyrtare, që kundër këtyre personave janë në zhvillim e sipër.

[21] Prokurori i shtetit, Valdet Gashi.

nga jeta Osman, Brahim, Bajram dhe Agron Nuhajn. Pas kësaj i kanë ndërmarrë veprimet e plagosjes, të shkatërrimit të pronës, plaçkitjes, keqtrajtimit të skajshëm fizik e psikik të civilëve, vënies së zjarrit dhe djegies së pronës dhe në fund dëbimit të nëntëmbëdhjetë (19) anëtarëve të familjes Nuhaj nga Nerodimja e Epërme/Gornje Nerodimlje, komuna e Ferizajt/Uroševac. Prokurori, me vendim, veprimet e të dyshuarit i ka kualifikuar si *krim i luftës kundër popullatës civile, krim i luftës me të cilin shkelet rëndë neni i përbashkët 3 i Konventave të Gjenevës*, si dhe si vepër penale *organizim i grupeve me qëllim të kryerjes së veprave penale të gjenocidit, krim kundër njerëzimit dhe krimeve të luftës*.

Prokuroria, hapjen e hetimeve kundër të dyshuarit dhe personave të tjerë, që ndodhen në arrati, e ka bazuar në provat e siguruara gjatë hetimeve të asaj kohe si dhe me deklaratat e dëshmitarëve-të dëmtuarve, të cilët e kanë përshkruar ngjarjen dhe të dyshuarit dhe, së këndejmi, edhe i kanë identifikuar. Hetimet janë hapur me qëllim që të verifikohen pretendimet dhe pohimet e dëshmitarëve dhe që të sigurohen prova të reja, me të cilat do të vërtetoheshin pohimet e dëshmitarëve dhe rrethanat nën të cilat janë zhvilluar ngjarjet në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje në ditën kritike si dhe që të ndriçojnë rrethanat në të cilat janë vrarë anëtarët e familjes Nuhaj.

Pas dorëzimit në gjykatë të vendimit mbi fillimin e hetimeve kundër të dyshuarit dhe personave të cekur në vendim, e ndaj të cilëve organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje, prokurori i shtetit, në të njëjtën ditë, ia ka parashtruar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština kërkesën për caktimin e paraburgimit kundër të dyshuarit Zllatan Krstiqit.

Prokuroria, në kërkesën e saj, i ka cekur edhe arsyet e caktimit të masës së paraburgimit: ndaj të dyshuarit organet e ndjekjes nuk kanë qasje për një kohë të gjatë, e ka vendbanimin dhe shtetësinë e Serbisë, kurse qëndrimi i tij në liri përbënë rrezik të madh nga arratia dhe shmangie nga përgjegjësia penale. Me hetimet e deritashme policore nuk janë dëgjuar të gjithë dëshmitarët si dhe nuk janë siguruar të gjitha provat e nevojshme. Prokuroi, me anë të kërkesës së tij i ka propozuar gjykatës masën e sigurisë të paraburgimit, me qëllim që të sigurohet prania e të dyshuarit në gjykatë, por edhe zhvillimi i papenguar i procedurës penale. Prokuroria, me anë të kërkesës së saj, e ka bërë analizën e arsyeve për të cilat e ka propozuar caktimin e masës më të rreptë të sigurisë për sigurimin e pranisë së të dyshuarit në gjykatë, duke konstatuar se me masa të tjera, më të buta, nuk mund të arrihet përfundimi i suksesshëm i hetimeve. Sipas gjetjeve të prokurorisë, masa e paraburgimit në rastin konkret është masa më adekuate.

Duke vepruar në lidhje me kërkesën e Zyrës së PSRK-së, gjyqtari i procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština,

Arben Hoti, e ka mbajtur në datën 14 prill të vitit 2019 seancën e dëgjimit lidhur me kërkesën për caktimin e masës së paraburgimit. Në seancë kanë marrë pjesë prokurori i shtetit, Valdet Gashi, i dyshuari Zllatan Krstiqi, i cili, me qëllim që të dëgjohet, nga qendra e paraburgimit është dërguar në gjykatë, si dhe mbrojtësi i tij, avokati nga Mitrovica, Dejan Vasiqi.

Gjatë seancës së dëgjimit, të dyshuarit dhe mbrojtësit të tij, iu është siguruar përktimi në gjuhën e tyre amtare.

Prokurori, gjatë seancës ka qëndruar në gjithçka që e ka thënë me parashtresën e tij me shkrim, përkatësisht me kërkesën e tij për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin, me propozimin që ia ka bërë gjyqtarit që e njëjta të miratohet.

Në lidhje me kërkesën e prokurorisë për caktimin e masës së paraburgimit, mbrojtësi i të dyshuarit ke deklaruar se nuk mund të shprehet lidhur me ekzistimin e dyshimit të bazuar në veprimet e klientit të tij si dhe nuk mund të deklarohet lidhur me bindshmërinë e provave të cilat i posedon prokuroria, sepse, deri në mbajtjen e seancës dëgjimore mbi paraburgimin, ai nuk i ka parë provat si dhe as deklaratat e dëshmitarëve.

Mbrojtësi, po ashtu, ka thënë se në biseda me të dyshuarin dhe me anëtarët e familjes së tij është informuar se i dyshuari kurrë nuk e ka bartur uniformën si edhe se gjatë kohës së konfliktit të armatosur nuk ka qenë në Kosovë. Pra, jeton jashtë Kosovës qysh para konfliktit të armatosur. Nga ajo kohë, në Kosovë ka ardhur vetëm që të vizitojë anëtarët e familjes së tij. Çdo vit ka qëndruar në Kosovë dhe i ka vizituar kushërinjtë në fshatin Livadh/Livade, komuna e Lipjanit/Lipljane, si dhe kushërinjtë në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, komuna e Ferizajt/Uroševac. Gjatë vizitave të tij kurrë nuk ka pasur probleme. Sipas pohimeve të mbrojtjes, i dyshuari nuk mund të ndikojë në dëshmitarët, sepse as prokuroria ende nuk e din se kush do të jetë dëshmitarë.

I dyshuari në gjithçka i ka përkrahur pretendimet e mbrojtësit të tij dhe ka shtuar se nga personat, të cilët ngarkohen, e njeh vetëm njërin, me të cilin ka qenë mik i familjes, i cili ia ka mbajtur automobilin dhe të cilit ia ka shitur pronën e paluajtshme para njëzet e tri (23) vitesh, kurse në vitin paraprak (2018) e ka bërë edhe bartjen e pronës së paluajtshme nga i njëjti. Nga viti 1999 më shumë se pesëmbëdhjetë herë ka qenë në Kosovë, e posedon letërnjoftimin Kosovës, kurrë nuk ka pasur problem. Nga viti 1978 e deri në vitin 1992 ka jetuar në Kragujevc/Kragujevac. Për shkak të obligimeve familjare është kthyer në Kosovë, ku ka jetuar 4-5 godina, deri në vitin 1998, kur është kthyer në Kragujevc/Kragujevac. E posedon librezën ushtarake, nga e cila mund të vërtetohet se kurrë nuk ka qenë në ndonjë formacion të ushtrisë ose të policisë.

Në rast se gjykata konsideron se masa e sigurisë është e domosdoshme, i dyshuari dhe mbrojtja e tij i kanë propozuar gjykatës caktim të një mase më të butë të sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë. E kanë theksuar se gjykata duhet ta merr parasysh problemet shëndetësore, të cilat i ka i dyshuari, për çka e posedon dokumentacionin mjekësor.

Pas analizës së shkresave të lëndës, të deponuara me prova, deklaratave të depouara të dëshmitarëve, midis të cilave edhe disa deklaratave të caktuara të dëshmitarëve para GJNPJ si dhe provave të tjera të deponuara, kurse duke e pasur parasysh se i dyshuari ngarkohet për kryerjen e veprës penale për të cilën është i sanksionuar me ligj një dënim afatgjatë kohor, gjykata ka gjetur se kërkesa e prokurorisë për caktimin e masës së paraburgimit është e bazuar. Në rastin konkret, po ashtu ekziston rreziku nga arratia, falsifikimi i dokumentacionit, ndikimi në dëshmitarët dhe pengimi i procedurës së provave. Me vendimin e datës 14 prill të vitit 2019, të dyshuarit i është caktuar masa e paraburgimit në kohëzgjatje prej 30 ditësh – prej datës 12 maj të vitit 2019.

I dyshuari dhe mbrojtja e tij me anë të ankesës e kanë kundërshtuar këtë vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake të Gjykatës Themelore për shkak të gjendjes faktike gabimisht të konstatuar, me propozimin që vendimi i kundërshtuar me anë të ankesës t'i kthehet gjykatës së shkallës së parë për rishqyrtim dhe rivendosje. Me anë të ankesës është theksuar se me masën e arrestit shtëpiak do të arrihej efekti i sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë, posaçërisht duke e pasur parasysh gjendjen shëndetësore të të dyshuarit.

Prokuroria e Apelit, me propozimin e saj të datës 19 prill të vitit 2019 i ka propozuar gjykatës së shkallës së dytë që ankesën e mbrojtësit të të dyshuarit, të parashtruar në emrin e tij, ta refuzojë si të pabazuar dhe ta konfirmojë vendimin e kundërshtuar me ankesë.

Duke vepruar në lidhje me ankesën e të dyshuarit, paneli ankimor i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja Mejreme Memaj^[22], e ka mbajtur seancën e panelit në datën 23 prill të vitit 2019 dhe e ka sjellë vendimin, me të cilin të njëjtën e ka refuzuar si të pabazuar dhe, së këndejmi, e ka konfirmuar vendimin e Gjykatës Themelore të Prishtinës/Priştina të datës 14 prill të vitit 2019.

Sipas gjetjeve të panelit ankimor, pretendimet ankimore janë të pabazuara. Gjyqtari i procedurës paraprake, me vendimin mbi bazueshmërinë e caktimit të masës së sigurisë, e ka arsyetuar në mënyrë të rregullt dyshimin e bazuar, duke

[22] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtari Hava Haliti dhe Xhevdet Abazi.

i marrë parasysh provat e deponuara në shkresat e lëndës, me të cilat vërtetohet dyshimi i bazuar se i dyshuari ka marrë pjesë në kryerjen e veprës penale, për të cilën dyshohet. Në bazë të provave të deponuara rezultojnë se ekzistojnë arsye për caktimin e masës më të rreptë të sigurisë për sigurimin e pranisë së tij në gjykatë, me qëllim të sigurimit të zhvillimit të papenguar të procedurës penale. Vepra penale, me të cilën ngarkohet i dyshuari, është e natyrës së rëndë, për të cilën mund të shqiptohet dënim i rëndë. Po ashtu, ekziston edhe rreziku nga arratia nëse i dyshuari ndodhet në liri.

Personit të dyshuar, me kërkesën e prokurorit të shtetit, deri në fund të periudhës së raportimit në mënyrë të rregullt i është vazhduar masa e paraburgimit, herën e fundit me vendimin e datës 11 nëntor të vitit 2019 në një periudhë prej dy muajsh, prej datës 12 nëntor të vitit 2019 e deri në datën 12 janar të vitit 2020.

I dyshuari, përmes mbrojtësit të tij, në mënyrë të rregullt i ka kundërshtuar me anë të ankesave vendimet e gjyqtarit të procedurës paraprake mbi masat e sigurisë, të cilat Gjykata e Apelit i ka refuzuar pas procedurës ankimore, shqyrtimit të kërkesës së prokurorit të shtetit dhe pretendimeve ankimore si dhe shkresave të lëndës.

Sipas informacioneve të siguruara në fazën e përpilimit të raportit vjetor, aktakuza kundër të dyshuarit Krstiq është ngritur në datën 30 dhjetor të vitit 2019. Në mënyrë jozyrtare, me të njëjtën aktakuzë është akuzuar edhe i dyshuari Destan Shabanaj. Të dy të dyshuarit ngarkohen për të njëjtën ngjarje. Për shkak të pamundësisë për ta parë përmbajtjen e aktakuzës, e njëjta nuk do të prezantohet në kuadër të raportit mbi gjykimet e përcjella gjatë vitit 2019.

1.1.4. Lënda: Prokurori kundër Destan Shabanajt

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Arben Hoti, duke vepruar lidhur me kërkesën e prokurorit të shtetit të Zyrës së PSRK të datës 16 qershor të vitit 2019 (PPS. nr. 17/2019), e që ka pasur të bëjë me caktimin e paraburgimit në lëndën *Prokurori kundër Destan Shabanajt*, në datën 11 nëntor të vitit 2019 dhe jashtë seancës e ka sjellë vendimin me të cilin të dyshuarit Shabanaj i është zgjatur masa e paraburgimit në kohëzgjatje prej dy (2) muajsh, nga data 14 nëntor e vitit 2019 e deri në datën 14 janar të vitit 2020.

Procedura kundër të dyshuarit është inicuar për shkak të dyshimit të bazuar se ai i ka kryer veprat penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[23], *krim i luftës për*

[23] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

shkak të shkeljeve të rënda të Konventave të Gjenevës^[24], krim i luftës për shkak të shkeljeve të rënda të nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës^[25] dhe organizim i grupeve për kryerjen e veprës të gjenocidit, krimin kundër njerëzimit dhe krime të luftës^[26].

Rrjedha e procedurës paraprake

Procedura kundër të dyshuarit është inicuar për shkak të dyshimit të bazuar se i dyshuari Shabanaj, gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në cilësinë e pjesëtarit të policisë serbe dhe në bashkëkryerje me persona të tjerë, në datën 26 mars të vitit 1999, në orët e mbrëmjes, në uniformë, i armatosur me armë dhe me pajime policore, duke vepruar sipas planit paraprakisht të përgatitur dhe urdhrave të eprorëve të tij, në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, komuna e Ferizajit/Uroševac, ka marrë pjesë në keqtrajtimin fizik dhe psikik e më vonë edhe në vrasjen e katër (4) civilëve, anëtarë të familjes Nuhaj (Osman, Brahim, Bajram dhe Agron), si dhe në shkatëtimin e lëndimeve trupore, në shkatërrimin, plaçkitjen, djegien, shkatëtimin e zjarrit dhe dëbimin e nëntëmbëdhjetë (19) anëtarëve të familjes Nuhaj nga fshati i cekur.

Po ashtu, pas disa ditësh, në datën 1 prill të vitit 1999, i dyshuari Shabanaj, i armatosur me pushkë automatike dhe me qëllim të fshehjes së krimeve ndaj popullatës civile dhe shkatërrimit të provave, mbetjet mortore të anëtarëve të familjes Nuhaj që janë vrarë në datën 26 mars të vitit 1999 në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, si dhe trupin e Ismet Ramadanit, me kamion i ka transportuar deri në afërsi të varrezave të qytetit në Ferizaj/Uroševac, ku vozitësit të një eskavatori i ka urdhëruar që të hap gropën me qëllim që në të të varros mbetjet mortore të personave të vrarë. Pas hapjes së gropës, ai i ka urdhëruar disa punëtorëve të Higjiënës së qytetit „Komunalna zvezda“ nga Ferizaj/Uroševac që trupat e pajetë të hidhen në gropë (varrezë masive), e cila pas kësaj është mbyllur. Prokurori, lidhur me veprimet e të dyshuarit, të cilat janë të dënueshme me ligjet vendore, me konventa ndërkombëtare dhe protokolle shtesë, ka gjetur se ekziston dyshimi i bazuar se është fjala për veprat penale *krim i luftës kundër popullatës civile, krim i luftës për shkak të shkeljeve të rënda të Konventave të Gjenevës, krim i luftës për shkak të shkeljeve të rënda të nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës* si dhe *organizim i grupeve për kryerjen e veprës të gjenocidit, krimeve të luftës, krimin kundër njerëzimit*.

Sipas informatave, të cilat i ka poseduar FDH Kosovë në kohën e përgatitjes së këtij raporti, hetimet lidhur me ndriçimin e krimin të cekur janë hapur me vendimin e

[24] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 144 të KPRK.

[25] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 146, paragrafët 1 dhe 2, pikat 2.1, 2.2 dhe 2.3 KPRK.

[26] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 154, në lidhje me nenin 31 të KPRK (të gjitha nenet që janë cekur më lartë janë sipas KPRK të vitit 2019).

datës 13 prill të vitit 2019 kundër disa kryerësve^[27]. Gjatë veprimeve hetimore, në bazë të deklaratave të disa dëshmitarëve të caktuar të siguruara nga ana e Drejtorisë së hetimit të krimeve të luftës dhe personave të zhdukur (DHKLPZH) të Policisë së Kosovës (PK), e njëjta ia ka dorëzuar Zyrës së PSRK në datën 13 qershor të vitit 2019 padinë penale kundër të dyshuarve Shabanaj dhe DS (person i kombësisë serbe, i cili, sipas Agjencisë së Regjistrimit Civil të Kosovës, është shtetas i Kosovës, me vendbanim në Kosovë). Prokuroria Speciale, në lidhje me pretendimet e padisë dhe të provave të siguruara lidhur me krimet e kryera të datës 26 mars të vitit 1999, në datën 15 qershor të vitit 2019 e ka sjellë vendimin për zgjerimin e hetimeve edhe për këta të dyshuar.

Ngaqë procedura hetimore lidhur me krimet e kryera ka qenë në vazhdim e sipër, i dyshuari Shabanaj në datën 14 qershor të vitit 2019, me rastin e hyrjes në territorin e Kosovës, është privuar nga liria në kalimin kufitar Bërnjak/Brnjak, komuna e Zubin Potokut/Zubin Potok. PK të njëjtën ditë ia ka caktuar masën e mbajtjes prej dyzet e tetë orësh (48).

Zyra e PSRK^[28], të nesërmen, në datën 15 qershor të vitit 2019, për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se ai i ka kryer veprat penale më lart të cekura, ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina kërkesën për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin Shabanaj për shkak të rrezikut potencial nga ikja e të dyshuarit nëse ai do të gjendej në liri, duke e pasur parasysh se ka shtetësi të dyfishtë (shtetas i Kosovës dhe i Serbisë), pasaportë serbe me të cilën mund të udhëtojë në cilindo vend të botës pa viza, e posaçërisht për shkak të faktit se midis Kosovës e Serbisë nuk ekziston mundësia e ekstradimit reciprok të të dyshuarve, për shkak të mosekzistimit të bashkëpunimit juridik si dhe as ofrimit të ndihmës juridike. Sipas prokurorisë, në rastin konkret nuk është përjashtuar mundësia as e ndikimit në dëshmitarët potencial, të cilët nuk janë dëgjuar nga ana e prokurorisë dhe sigurimi i provave materiale përkatësisht shkatërrimi i këtyre provave, kurse në rastin konkret fjala është për veprën penale, për të cilën është i sanksionuar dënimi afatgjatë.

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special, Arben Hoti, duke vepruar lidhur me kërkesën e prokurorisë për caktimin e masës së paraburgimit, në datën 16 qershor të vitit 2019, e ka mbajtur seancën dëgjimore. Pas seancës së mbajtur, në të njëjtën ditë është sjellë vendimi, me të cilin të dyshuarit i është caktuar masa

[27] Lidhur me krimet e kryera në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, komuna e Ferizajt/Uroševac, Zyra e PSRK i ka inicuar hetimet kundër të dyshuarit Zllatan Krstiqit dhe personave të tjerë, ndaj të cilëve nuk kanë qasje organet e ndjekjes të Kosovës. Procedurat penale kundër Zllatan Krstiqit dhe Destan Shabanajt deri në fund të periudhës së raportimit janë zhvilluar si procedura të ndara penale. Lënda *Prokurori kundër Zllatan Krstiqit* është e përfshirë në këtë raport.

[28] Prokurori i shtetit i Zyrës së PSRK, Valdet Gashi.

e paraburgimit në kohëzgjatje prej një muaji, deri në datën 15 korrik të vitit 2019. Sipas vendimit, në seancë kanë qenë të pranishëm palët në procedurë. Prokurori i shtetit ka qëndruar pranë gjithë asaj që e ka thënë në kërkesën e tij me shkrim për caktimin e masës së sigurisë.

Mbrojtësi i të dyshuarit, avokati nga Prishtina/Priština, Shefqet Hasimi e ka kundërshtuar propozimin e prokurorit për caktimin e masës së paraburgimit, duke i propozuar gjykatës caktimin e një mase më të butë – arrest shtëpiak, i cili do të realizohej në banesën e tij në Fushë Kosovë/Kosovo Polje. Mbrojtësi e ka informuar gjykatën se kundër klientit të tij është zhvilluar procedura penale nga EULEX-i dhe, së këndejmi, i ka propozuar prokurorisë që ta bëjë verifikimin nëse ngarkohet me të njëjtat akuza.

I dyshuari i ka përkrahur pretendimet e mbrojtësit të tij dhe ka shtuar se nuk ka marrë pjesë në aksionin, i cili nga ana e policisë ka qenë i ndërmarrë në ditën kritike kur nga jeta janë privuar civilët e cekur. Pothuajse kurrë nuk ka mbajtur armë, me rastin është njohur kur trupat e viktimave janë transportuar me traktor. I kujtohet se trupi i njëres viktimë është marrë në afërsi të stallës së kafshëve, kurse trupi tjetër i personit, i cili është vrarë me armë të zjarrit, pranë rrugës në fshatin Babush/Prelaz. Po ashtu i kujtohet se në varrezat e qytetit janë varrosur mbetjet mortore të 6-7 personave sipas procedurës standarde, për çka ekziston evidenca. Trupat janë identifikuar përmes shenjave të gishtave. Në varrosje ka qenë i pranishëm edhe tekniku i kriminalistikës i stacionit policor në Ferizaj/Uroševac (në vendimin mbi caktimin e masës së sigurisë janë cekur emrat e teknikëve të kriminalistikës, të cilët i dyshuari i ka përmendur në deklaratën e tij para gjykatës). I dyshuari e ka kundërshtuar pretendimin se ka marrë pjesë në varrimin e mbetjeve mortore të personave të privuar nga liria në fshatin Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje. I dyshuari nuk e ka kundërshtuar faktin se gjatë kohës së konfliktit të armatosur ka qenë i ngarkuar me armë të zjarrit, por ka pohuar se të njëjtën kurrë nuk e ka shfrytëzuar si dhe as që din si ta përdor, nuk e ka kryer shërbimin ushtarak, për çka e posedon dokumentacionin me shkrim. Uniformë nuk ka bartur kurrë, as atë të ushtrisë e as atë të policisë. I dyshuari po ashtu ka thënë se është marrë në pyetje nga një prokuror i EULEX-it, kur edhe i është thënë se është i lirë. Pas këtij dëgjimi, disa herë ka ardhur në Kosovë dhe kurrë nuk ka pasur problem.

Ai i është lutur gjykatës që për shkak të arsyeve shëndetësore t'ia caktojë masën e arrestit shtëpiak. Do t'i përgjigjet secilës ftesë të gjykatës.

Gjyqtari i procedurës paraprake në arsyetimin e vendimit mbi paraburgimin po ashtu ka thënë se pas analizës së shkresave të lëndës ka gjetur se kërkesa e prokurorit mbi

caktimin e masës më të rreptë të sigurimit të pranisë së të dyshuarit është e bazuar. Sipas gjetjeve të gjykatës, i dyshuari me persona të tjerë, pjesëtarë të policisë dhe të ushtrisë serbe, gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, ka marrë pjesë në kryerjen e veprave penale, të cilat nga afër janë përshkruar në vendimin mbi hapjen e hetimeve të datës 13 prill të vitit 2019. Dyshimi i bazuar është mbështetur me vendimin mbi zgjerimin e hetimeve, me fotodokumentacionin të paraqitur nga ana e dëshmitarëve si dhe me deklaratat e dëshmitarëve të caktuar, të cilët në mënyrë të qartë e kanë përshkruar identitetin e të dyshuarit si dhe veprimet të cilat ai i ka ndër marrë gjatë ngjarjeve për të cilat dyshohet. I dyshuari me deklaratën e tij ka pohuar se gjatë vitit 1999 ka qenë në formacionin e forcave policore dhe ushtarake serbe si dhe se ka poseduar armën, duke kundërshtuar se ka marrë pjesë në kryerjen e veprave penale, me të cilat ngarkohet.

Gjyqtari i procedurës paraprake në arsyetimin e tij të masës mbi paraburgimin ka gjetur se në rastin konkret ekziston rreziku real nga arratisja e të dyshuarit, i cili është shtetas i Republikës së Serbisë dhe i cili posedon dokumentet e udhëtimit, me të cilat në mënyrë të papenguar mund të udhëtojë nëpër botë, derisa në anën tjetër nuk ekziston bashkëpunimi reciprok juridik midis Serbisë dhe Kosovës. Me qëndrimin në liri të të dyshuarit ekziston rreziku i madh i pengimit të zhvillimit të procedurës penale dhe të vërtetimit të së vërtetës në procedurën lidhur me akuzat për veprë të rëndë penale, për të cilën është i sanksionuar dënimi me burgosje afatgjatë.

Gjyqtari i procedurës paraprake me vendim e datës 11 nëntor të vitit 2019, duke vepruar në lidhje me kërkesën e prokurorit të shtetit të datës 8 nëntor të vitit 2019, sipas bazave të njëjta e ka vazhduar masën e paraburgimit për të dyshuarin për periudhën për dy (2) muaj, deri në datën 14 janar të vitit 2020.

Gjetjet e FDH Kosovë

Deri në fund të vitit raportues, FDH Kosovë nuk ka pasur informatën e po ashtu as qasje në dokumentacionin gjyqësor mbi veprimet e tjera procedurale për të cilat është pritur se do të ndërmerren gjatë procedurës paraprake, e cila zhvillohet kundër të dyshuarit Shabanaj.

Në bazë të vëzhgimit të disa seancave dëgjimore (gjatë të cilave kryesisht janë shqyrtuar kërkesat e prokurorisë për zgjatjen e masës së sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë, si dhe qasja e pjeseshme ndaj shkresave të procedurës paraprake), mund të vërehet se veprimet janë ndër marrë nga i njëjti prokuror dhe se zhvillohen para të njëjtit gjyqtar për procedurën paraprake – *Prokurori kundër Zllatan Krstiqit* dhe *Prokurori kundër Destan Shabanajt* – në lidhje me të njëjtën ngjarje. FDH Kosovë, po ashtu, këto dy lëndë i ka prezantuar në mënyrë të ndarë

në kuadër të raportit vjetor për shkak të mungesës së informacioneve nëse prokuroria e ka propozuar bashkimin e procedurave^[29].

1.1.5. Lënda: *Prokurori kundër Goran Stanishiqit*

Gjyqtarja e procedurës paraprake e Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Albina Shabani Rama, duke vepruar në lidhje me kërkesën e Zyrës së PSRK për caktimin e masës së paraburgimit në lëndën *Prokurori kundër Goran Stanishiqit* të datës 20 korrik të vitit 2019 (PPS.nr. 14/2018), e ka mbajtur seancën dëgjimore në datën 22 korrik të vitit 2019 me qëllim të shqyrtimit të bazueshmërisë së kërkesës së cekur.

Sipas komunikatës për publikun të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Departamenti Special me vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake të datës 22 korrik të vitit 2019, të dyshuarit Goran Stanishiq ia ka caktuar masën e paraburgimit njëmujoj (prej datës 20 korrik deri në datën 19 gusht të vitit 2019) për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se ai e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[30]. Sipas gjetjeve të gjykatës, janë plotësuar kushtet e parapara me ligj për caktimin e masës së paraburgimit, krahas udhëzimit se palët e kanë të drejtën në ankesë ndaj të njëjtës në Gjykatën e Apelit në Prishtinë/Priština.

Seanca, me vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake ka qenë e mbyllur për publikun, por është lejuar prania për publikun profesional – vëzhguesit e OSBE-së, EULEX-it, FDH Kosovë, BIRN-it, IKD-së^[31] dhe GSJP-së^[32], të cilëve iu është tërhequr vërejtja për obligimin e ruajtjes së fshehtësisë zyrtare, përkatësisht ndalesës së bartjes së informatave nga kjo seancë e gjykatës.

Rrjedha e procedurës paraprake

Lidhur me ngjarjet të cilat janë zhvilluar në datën 15 dhe 16 prill të vitit 1999 në fshatin Sllovi/Slovinje, komuna e Lipjanit/Lipljane, kur popullata e fshatit i është ekspozuar frikësimit, plaçkitjes, keqtrajtimit dhe dëbimit nga shtëpitë e tyre, kur

[29] Sipas informacioneve të siguruara me anë të medieve, prokurori i Zyrës së PSRK në datën 30 dhjetor 2019 e ka ngritur aktakuzën kundër Zllatan Krstiqit dhe Destan Shabanajt. Nuk e kemi parë aktakuzën e datës së cekur.

[30] E paraparë dhe e dënueshme me anë të nenit 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së në lidhje me nenin 3 të përbashkët të Konventës së Gjenevës, po ashtu e dënueshme me nenin 145 (*krime të luftës për shkak të shkeljeve të rënda të ligjeve dhe zakoneve të luftës, që zbatohen në konfliktet të cilat kanë karakter ndërkombëtar*), si dhe me nenin 146 (*krim i luftës me shkelje të rëndë të nenit 3 të përbashkët të Konventave të Gjenevës*).

[31] Instituti i Kosovës për Drejtësi.

[32] Grupi për studime juridike dhe politike.

edhe janë vrarë dyzet e dy (42) persona, kurse shumë persona të tjerë janë lënduar, Zyra e PSRK, me qëllim të ndriçimit të rrethanave në të cilat janë zhvilluar këto ngjarje, e ka autorizuar PK, Drejtorinë për Hetimin e Krimeve të Rënda (DHKR) me qëllim të ndriçimit të rrethanave nën të cilat janë zhvilluar ato ngjarje, që ato rrethana t'i hetojë.

Pas veprimeve të caktuara hetimore të kryera, policia, në datën 14 maj të vitit 2018 ia ka dorëzuar Zyrës së PSRK kallëzimin penal kundër të dyshuarve Goran Stanishiqit, MM, SM, si dhe edhe kundër njëzet e tetë (28) të dyshuarve të tjerë, për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se e kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile* dhe vepra të tjera penale të përfshira kapitullin XV të Kodit Penal të Kosovës të vitit 2012.

Për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se i dyshuari Goran Stanishiqi ka qenë një nga bashkëkryerësit në zbatimin e dhunës ndaj civilëve në mesin e muajit prill të vitit 1999 në fshatin Sllovi/Slovinje, komuna e Lipjanit/Lipljane, ai është privuar nga liria në datën 20 korrik të vitit 2019 në kalimin kufitar në Jarinje, komuna e Leposaviqit/Leposavić, kur edhe nga policia i është caktuar masa e mbajtjes prej dyzetë e tetë (48) orësh.

Zyra e PSRK, pas privimit nga liria të të dyshuarit Stanishiq, ia ka parashtruar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština në të njëjtën ditë kërkesën për caktimin e masës së paraburgimit^[33], për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se në bashkëkryerje ka kryer *krim të luftës kundër popullatës civile*. Sipas kërkesës, me anë të kësaj mase do të sigurohej prania e të dyshuarit në gjykatë si dhe zhvillimi i suksesshëm i hetimeve.

Prokuroria e ka parashtruar kërkesën vetëm në lidhje me të dyshuarin Stanishiq, pasi që ndaj të dyshuarve të tjerë organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje.

Me anë të kërkesës për caktimin e masës së sigurisë, Zyra e PSRK dyshon se Goran Stanishiqi gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në bashkëkryerje me shumë persona të tjerë, pjesëtarë të identifikuar e të paidentifikuar të njëjse ushtarake rezervë dhe atyre policore, në datën 15 dhe 16 prill të vitit 1999, gjatë ofensivës të drejtuar kundër popullatës civile në fshatin Sllovi/Slovinje dhe zonës përreth, komuna e Lipjanit/Lipljane, me anë të përdorimit të forcës ushtarake, dhunës, plaçkitjes dhe terrorizimit, së pari e ka dëbuar popullatën civile shqiptare nga shtëpitë e tyre, kurse pas kësaj i ka ndarë dyzet e dy (42) persona dhe i ka privuar nga jeta. Gjatë atyre sulmeve, së paku njëmbëdhjetë (11) personave iu janë

[33] Kërkesën e ka parashtruar prokurori i Zyrës së PSRK, Enver Krasniqi.

shkaktuar lëndime të rënda trupore. Sipas prokurorisë, me masa më të buta nuk mund të sigurohet zhvillimi i suksesshëm i procedurës.

Duke vepruar sipas kërkesës së prokurorisë, Departamenti Special i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, në datën 22 qershor të vitit 2019, e a mbajtur seancën dëgjimore dhe në të njëjtën ditë e ka sjellë vendimin, me të cilin të dyshuarit i është caktuar masa e paraburgimit në kohëzgjatje prej tridhjetë (30) ditësh me qëllim të sigurimit të pranisë së tij në gjykatë për shkak të dyshimit të bazuar se në bashkëkryerje ka kryer *krim të luftës kundër popullatës civile*, e dënueshme edhe me Kodin Penal të Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në vitin 2019.

Sipas gjetjeve të vendimit, ekzistojnë rrethana të cilat e sugjerojnë mundësinë e arratisjes me qëllim të shmangies së përgjegjësisë penale nëse i dyshuari ndodhet në liri. Në dobi të rrethanave të cekura shkon edhe fakti se i dyshuari që nga përfundimi i konfliktit të armatosur nuk jeton në Kosovë. Po ashtu, ekziston mundësia e ndikimit në dëshmitarët, të cilët ende nuk janë dëgjuar në kuadër të hetimeve e të cilët i dyshuari, sipas fjalëve të tij, i njeh, sepse janë nga fshati i tij. Në vendimin mbi caktimin e masës së paraburgimit po ashtu ka ndikuar edhe fakti se fjala është për një vepër penale të rëndë si dhe për mënyrën se si është kryer vepra. Caktimi i masës së paraburgimit, duke i pasur parasysh arsyet e cekura, është vlerësuar nga ana e gjykatës si i domosdoshme me qëllim të sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë.

Sipas vendimit^[34] të gjyqtarit të procedurës paraprake të datës 22 korrik të vitit 2019, në seancë kanë qenë të pranishëm palët në procedurë.

Prokurorja e Zyrës së PSRK, Drita Hajdari, pas prezantimit të kërkesës së prokurorisë, i ka propozuar gjykatës caktimin e masës më të rreptë të sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë - masën e paraburgimit. Sipas prokurorisë, dëshmitarët e dëgjuar e kanë identifikuar të dyshuarin. E njohin mirë, sepse ai është fqinji i tyre. Me qëndrimin në liri, i dyshuari mund të ndikojë në dëshmitarët e dëgjuar që ata të ndryshojnë deklaratat e tyre ose që ata dëshmitarë, të cilët ende nuk janë dëgjuar, t'i bind që të japin deklaratat të ndryshme, me çka do të çrregullohej rrjedha e mëtejme e procedurës penale.

Mbrojtësi i të dyshuarit, avokati nga Mitrovica, Miro Delleviqi, e ka kundërshtuar kërkesën e prokurorisë, duke pohuar se ajo është e pabazuar. Në lidhje me akuzat për krime, të cilat gjatë konfliktit të armatosur kanë ndodhur në Kosovë në fshatin

[34] Për arsye se seanca dëgjimore ka qenë e mbyllur për publikun dhe ka qenë e ndaluar bartja e informacioneve nga e njëjta, rrjedha e procedurës është paraqitur sipas vendimit, me të cilin është caktuar masa e paraburgimit.

Slovi/Slovinje, tashmë është zhvilluar procedura penale dhe të gjithë të akuzuarit janë liruar nga akuzat me anë të aktgjykimit të plotfuqishëm. I dyshuari ka qenë dëshmitar në atë procedurë.

Mbrojtësi po ashtu e ka cekur se i dyshuari e ka lëshuar Kosovën për arsye ekonomike menjëherë pas konfliktit të armatosur, por në Kosovë ka ardhur rregullisht për shkak të obligimeve familjare. I ka propozuar gjykatës që, nëse është e domosdoshme, klientit të tij t'i caktohet masë më e butë e sigurimit të pranisë së tij në gjykatë, sepse ai gjithmonë do t'i përgjigjet ftesave të gjykatës.

I dyshuari Stanishiq i ka përkrahur pohimet e mbrojtësit të tij dhe ka shtuar – se sikur të kishte bërë çka do qoftë të paligjshme, ani nuk do të vinte në Kosovë. Ka shprehur keqardhje për atë që ka ndodhur në fshatin Slovi/Slovinje.

Në periudhën e raportimit, të dyshuarit Stanishiq, me kërkesë të prokurorisë, disa herë i është vazhduar masa e paraburgimit, sepse është fjala për një numër të madh të viktimave dhe të dëshmitarëve, të cilët nuk kanë mundur të dëgjohen në një periudhë prej një muaji si dhe as gjatë muajve në vijim.

I dyshuari dhe mbrojtja e tij me anë të ankesave e kanë kundërshtuar vendimin me të cilin të dyshuarit i është caktuar paraburgimi njëmuajor nga gjyqtari i procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore të Prishtinës/Priştina, si dhe kundër vendimit, me të cilin kjo masë është vazhduar. Ankesat, me anë të vendimeve të paneleve ankimore të Gjykatës së Apelit, janë refuzuar si të pabazuara.

Hetimet në lëndën *Prokurori kundër Goran Stanshiqit* nuk kanë përfunduar deri në fund të periudhës së raportimit.

1.1.6. Lënda: *Prokurori kundër Ramiz Gjogoviqit*

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë, Arben Hoti, duke vepruar/vendosur sipas kërkesës së Zyrës së PSRK për caktimin e masës së paraburgimit të datës 4 tetor të vitit 2019 (PPS.nr. 61/19) në lëndën *Prokurori kundër Ramiz Gjogoviqit*, pas pranimit të kërkesës, të njëjtën ditë, (4 tetor të vitit 2019), e ka mbajtur seancën dëgjimore me qëllim të shqyrtimit të bazueshmërisë së kërkesës së prokurorisë. Pas mbajtjes së seancës dëgjimore, shqyrtimit dhe analizës së kërkesës, gjyqtari të njëjtën ditë e ka sjellë vendimin me të cilin i ka shqiptuar të dyshuarit Gjogoviq masën e paraburgimit njëmuajor, e cila do të zgjasë prej datës 3 tetor të vitit 2019, kur është privuar nga liria, deri në datën 3 nëntor të vitit 2019.

Të dyshuarit i është caktuar masa më e rreptë e sigurimit të pranisë së tij në gjykatë për shkak të dyshimit të bazuar se ka kryer veprat penale: *krim i luftës kundër popullatës civile*^[35], *krim i luftës si shkelje e Konventave të Gjenevës*^[36], *krim i luftës si shkelje e rëndë e nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës*^[37], *krim i luftës si shkelje e rëndë e ligjeve dhe e zakoneve, të cilat vlejnë në konfliktet e armatosura që nuk janë me karakter ndërkombëtar*^[38], si dhe veprën penale *pronësi, kontroll dhe posedim i paautorizuar i armëve*^[39].

Rrjedha e procedurës paraprake

Zyra e PSRK^[40] ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština në datën 4 tetor të vitit 2019 kërkesën për caktimin e paraburgimit kundër të dyshuarit Gjogoviq për shkak të dyshimit të bazuar se me datën 29 gusht të vitit 1998 në fshatin Shushicë/Sušica, komuna e Istogut/Istok, në orët e hershme të mëngjesit (rreth orës 06:00), në bashkëkryerje me persona të paidentifikuar, i uniformuar dhe i armatosur, ka marrë pjesë në sulmin e forcave policore serbe në familjen Salihaj, kur edhe janë vrarë nëntë (9) anëtarë të kësaj familjeje si dhe një nip i tyre. Me rastin e sulmit është djegur dhe është shkatërruar prona e familjes Salihaj. Po ashtu ekziston dyshimi i bazuar se i dyshuari gjatë ditës, derisa po digjej prona e familjes Salihaj, është fotografuar me një kryerës të paidentifikuar pranë objektit që po digjej flakë dhe i cili ka qenë pronë e familjes Salihaj.

Prokurori i shtetit, me anë të kërkesës për caktim të masës së paraburgimit, të dyshuarit ia ka vënë në barrë edhe kryerjen e veprës penale *posedim i paautorizuar armëve*. Me fjalë të tjera, gjatë bastisjes së shtëpisë familjare së të dyshuarit Gjogoviq, të cilën e kanë bërë pjesëtarët e Policisë së Kosovës (PK) në datën 3 tetor të vitit 2019 rreth orës 14:20 në fshatin Dobrushë/Dobruša, komuna e Istogut/Istok, është gjetur një armë automatike e tipit „kallashnikov”, me numrin serik 105529, e tipit „Zastava“, prodhim jugosllav; një karikator, njëzet e tetë (28) plumba të kalibrit 7.62x39mm dhe tre (3) plumba të kalibrit 9x19mm, për të cilat i dyshuari nuk e ka poseduar lejen e institucioneve kompetente për mbajtje. Pas bastisjes, janë marrë armët e cekura.

[35] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142 të LP të RSFJ-së (i cili është në zbatim sipas Rregullores së UNMIK-ut 1999/24 të datës 12 dhjetor të vitit 1999).

[36] Po ashtu e paraparë dhe e dënueshme me nenin 144 të KPRK (i cili ka hyrë në fuqi në datën 15 prill të vitit 2019).

[37] Po ashtu e paraparë dhe e dënueshme me nenin 146 të KPRK (i cili ka hyrë në fuqi në datën e cekur më lartë).

[38] Po ashtu e paraparë dhe e dënueshme me nenin 147, në lidhje me nenin 31 të KPRK (i cili ka hyrë në fuqi në datën e cekur më lartë).

[39] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 366, paragrafi 1 i KPRK.

[40] Prokurori i shtetit Enver Krasniqi.

Bastisja e shtëpisë është bërë me urdhrin e prokurorit të shtetit, e cila ka pasuar pas pranimit të kallëzimit penal të Njësisë për Hulumtimin e Krimeve të Luftës (NJHKL) të datës 2 tetor të vitit 2019. godine. Me anë të tij, të dyshuarit Gjogoviq i është vënë në barrë kryerja e veprave penale të cekura më lartë, të kryera me bashkëkryerje.

Prokurori i shtetit, duke vepruar në lidhje me të njëjtën, si dhe duke pasur parasysh provat e dorëzuara, deklaratat e dëshmitarëve dhe provat e siguruara me anë të veprimeve hetimore policore, ka gjetur se ekziston dyshimi i bazuar se i dyshuari ka kryer veprat penale më lart të cekura. Nga këto arsye, si dhe me qëllim të sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë gjatë procedurës penale dhe zhvillimit të suksesshëm të së njëjtës, ai me anë të kërkesës ka kërkuar që të dyshuarit t'i caktohet masa e paraburgimit. Sipas prokurorisë, nëse i dyshuari do të gjendej në liri, do të ekzistonte rreziku nga ikja, shmangia nga përgjegjësia penale, shmangia ndaj përgjigjeve lidhur me ftesat e prokurorisë dhe të gjykatës. Veprat penale, për të cilat ekziston dyshimi i bazuar se i ka kryer, janë serioze, dhe për të njëjtat edhe me ligj është e sanksionuar një dënim i gjatë kohor, kurse qëndrimi në liri do ta vështirësonte ndriçimin e suksesshëm të rrethanave nën të cilat janë kryer vrasjet. Sipas prokurorisë, e vetmja masë, me anë të së cilës mund të sigurohet zhvillimi i papenguar e procedurës penale, është masa e paraburgimit.

Departamenti Special i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, duke vepruar sipas kërkesës së prokurorisë për caktimin e masës së sigurisë, në të njëjtën ditë e ka mbajtur seancën dëgjimore, në të cilën kanë qenë të pranishëm në procedurë: prokurori i shtetit, si parashtrues i kërkesës, i dyshuari Gjogoviq, si dhe mbrojtësi i tij, avokati nga Peja/Peć, Esat Muharremi.

Prokurori i shtetit gjatë seancës së dëgjimit e ka prezantuar dhe e ka arsyetuar kërkesën me shkrim për caktim të masës më të rreptë dhe ka qëndruar pranë propozimeve të saktësuara në kërkesë.

Mbrojtësi i të dyshuarit e ka kundërshtuar kërkesën e prokurorisë, që sipas mbrojtjes është bazuar në indicie, pra prova indirekte të cilat nuk kanë forcë provuese. Mbrojtësi i ka bërë vërejtje edhe arsyeve, të cilave iu referohet prokuroria, duke propozuar masën më të rreptë të sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë. Sipas pohimeve të mbrojtjes, nuk qëndrojnë pohimet e prokurorisë se në rastin konkret ekziston rreziku nga arratisja e të dyshuarit njëzetë (20) vite pas përfundimit të konfliktit të armatosur. Prokuroria nuk i ka sjellë arsyet, të cilat do të ndikonin në vendimin e tij për t'u larguar, nëse ai këtë nuk e ka bërë deri tash. Prokuroria nuk i ka arsyetuar arsyet e tjera për caktimin e masës më të rreptë, siç janë ndikimi në dëshmitarët dhe pengimi i procedurës penale. Mbrojtësi i ka propozuar gjykatës caktimin e një mase më të butë të sigurimit të pranisë në gjykatë.

I dyshuari Gjogoviq i ka mbështetur pretendimet e mbrojtësit të tij dhe ka shtuar se gjatë këtyre njëzet viteve ka lëvizë lirshëm, rregullisht ka shkuar në qytet (Istog/Istok) së paku njëherë ose dy herë në javë, është takuar me avokatët, gjyqtarët, zyrtarët e komunës – kurrë nuk ka pasur probleme, kurrë askush nuk e ka drejtuar gishtin në drejtim të tij. Gjatë kohës së konfliktit të armatosur e ka ndihmuar popullatën e fshatrave përreth me artikuj ushqimor si dhe i ka pritur njerëzit në shtëpinë e tij. E ka pranuar se gjatë bastisjes në shtëpinë e tij janë gjetur armë.

Pas seancës së mbajtur dhe analizës së shkresave të deponuara të lëndës, gjyqtari i procedurës paraprake e ka sjellë vendimin mbi caktimin e masës së sigurisë për të dyshuarin në drejtim të veprave penale të cekura më lart. Gjyqtari i procedurës paraprake, pas shqyrtimit të bazueshmërisë së kërkesave të prokurorit për caktim të masës së sigurimit të të pranishmit në gjykatë, i ka analizuar provat e deponuara si dhe ka gjetur se kërkesa e prokurorit është e bazuar, përkatësisht se janë plotësuar kushtet për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin. Në bazë të provave, të cilat i ka deponuar prokuroria, rezulton se në rastin konkret ekziston rreziku nga arratisja e të dyshuarit, me qëllim që t'i shmanget përgjegjësisë penale. Po ashtu ekziston rreziku që të mos iu përgjigjet ftesave të gjykatës si dhe mundësia e ndikimit mbi dëshmitarët, të cilët nuk janë dëgjuar nga ana e prokurorit, ndryshimi ose falsifikimi i provave. Gjyqtari e ka vlerësuar se ekziston edhe rreziku që i dyshuari të ndikojë në bashkëkryerësit potencial, të cilët deri tash nuk janë identifikuar dhe ndaj të cilëve gjykata nuk ka qasje. Sipas gjetjeve të gjykatës, masa e paraburgimit është e vetmja masë, me anë të së cilës mund të sigurohet prania e të dyshuarit në gjykatë.

I dyshuari dhe mbrojtja e tij me anë të ankesës e kanë kundërshtuar vendimin mbi caktimin e masës së paraburgimit, të cilën Gjykata e Apelit, pas seancës së panelit ankimor, e ka refuzuar si të pabazuar dhe e ka konfirmuar vendimin e gjyqtarit të procedurës paraprake mbi caktimin e masës. Sipas gjetjeve të panelit ankimor të gjykatës së shkallës së dytë, gjyqtari i procedurës paraprake i shkallës së parë, me rastin e sjelljes së vendimit mbi masën e sigurisë, në mënyrë të rregullt i ka shqyrtuar dhe vlerësuar provat e deponuara kur ka vendosur mbi caktimin e së njëjtës për të dyshuarin.

Zyra e PSRK në datën 29 tetor të vitit 2019 ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina kërkesën e arsyetuar për zgjatjen e paraburgimit për të dyshuarin.

Gjyqtari i procedurës paraprake, pas pranimit të kërkesës së prokurorisë si dhe shqyrtimit dhe analizës së arsyeve për zgjatje të masës së sigurisë, e ka bërë analizën e shkresave të lëndës, të kërkesave për zgjatje të masës së sigurisë, provat e

deponuara, arsyet për të cilat është propozuara masa e zgjatur dhe ka gjetur se ende ekzistojnë rrethanat për të cilat është caktuar masa e sigurisë, se ekziston rreziku nga arratisja e të dyshuarit me qëllim të shmangies së përgjegjësisë penale si dhe atë se me qëndrimin në liri i dyshuari mund të ndikojë në dëshmitarët dhe bashkëpjesëmarrësit. Jashtë seancës, gjykata, në datën 31 tetor të vitit 2019 e ka sjellë vendimin, me të cilin ka konfirmuar se masa e paraburgimit është e vetmja masë me anë të së cilës mund të sigurohet zhvillimi i mëtejshëm i papenguar i procedurës penale. Gjykata ia ka vazhduar të dyshuarit masën e paraburgimit për dy (2) muaj, nga data 3 nëntor i vitit 2019 e deri në datën 3 janar të vitit 2020.

Gjetjet e FDH Kosovë

Prokurori publik e ka ngritur procedurën penale kundër të dyshuarit në drejtim të shumë veprave penale të *krimit të luftës*. Ajo e cila bie në sy që në fillim tek këto akuza të rënda është se në kërkesën për caktim të masës së sigurisë nuk ka përkrim dhe referim në veprimet konkrete, të cilat në mënyrë të veçantë kanë të bëjnë me katër vepra penale.

Po ashtu, prokuroria, me rastin e kualifikimit juridik të veprës penale i referohet emërtimeve ligjore të veprave penale, të cilat të dyshuarit i janë vënë në barrë, por nuk i përcakton dispozitat konkrete, me anë të të cilave do të përkufizoheshin veprimet e të dyshuarit. Përndryshe, dispozitat ligjore, të cilat janë të cekura në kërkesën për caktim të masës së sigurisë kundër të akuzuarit, përmbajnë disa pika.

Sipas praktikës së deritashme gjyqësore (vendore dhe ndërkombëtare), është e pakontestueshme se gjatë kualifikimit juridik të veprës penale është e nevojshme të ceket emërtimi ligjor i veprës penale sipas ligjit i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale^[41]. Në rast të ndryshimit të ligjit penal, edhe nëse me ligjin e ri vepra penale është e paraparë si e tillë, është i obliguar referimi i emërtimeve ligjore të veprës penale sipas ligjit penal i cili për momentin është në fuqi. Ligji penal, i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale, si dhe kodi penal, i cili është zbatuar me rastin e ngritjes së procedurës penale kundër të dyshuarit, e parashohin zbatimin e obligueshëm të ligjit më të favorshëm për kryerësit. Në rastin konkret, kualifikimi i veprave penale, me të cilat i dyshuari ngarkohet është bërë sipas kodit penal të Kosovës, i cili ka hyrë në fuqi në mesin e muajit prill të vitit 2019, i cili në pikëpamje të dënimit të sanksionuar është më i rreptë për të dyshuarin.

[41] Neni 2, pika 2 e KPRK (2019): „Askujt nuk mund t’i shqiptohet sanksioni penal si dhe as masa e trajtimit të obliguar për veprën e cila para se të jetë kryer nuk ka qenë e vërtetuar me ligj si veprë penale dhe për të cilën nuk është caktuar sanksioni penal ose masa e trajtimit të obliguar.“

Në përshkrimin e veprës ose të veprave penale, e cila/të cilat të dyshuarit i vihen në barrë, nuk është saktësuar se në çfarë rrethanash janë kryer këto vepra penale, nëse janë kryer në kohë paqeje ose në kohën e konfliktit të armatosur. Është cekur vetëm data e kryerjes së veprave penale, por nuk është cekur karakteri i konfliktit të armatosur (i brendshëm, ndërkombëtar), edhe pse veprimet e të akuzuarit janë kualifikuar si *krime të luftës*, kurse ato mund të jenë të kryera vetëm gjatë kohës së luftës ose të konfliktit të armatosur.

Mënyra më sipër e cekur e kualifikimit të veprave penale, të cilat të dyshuarit i vihen në barrë, është marrë edhe nga gjyqtari i procedurës paraprake.

FDH Kosovë gjithashtu vërejtë se veprimet paraprake dhe penale në lëndët në të cilat i akuzuari ngarkohet me akuzat për krime të luftës janë shumë më ekspeditive pas formimit të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština. Në shumicën e lëndëve, e pakta në fazën e procedurave paraprake, respektohen afatet e parapara me ligj për ndërmarrjen e veprimeve procedurale, gjë që është jashtëzakonisht me rëndësi për mbrojtjen e të drejtave të njeriut të personave të dyshuar ose të akuzuar.

1.2. Procedura në shkallën e parë

1.2.1. Lënda: *Prokurori kundër Darko Tasiqit*

Para trupit gjykues të Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës Themelore në Prizren, me të cilin ka kryesuar Artan Sejrani^[42], në lëndën *Prokurori kundër Darko Tasiqit* lidhur me aktakuzën e Zyrës së PSRK të datës 26 prill të vitit 2018 (PPS nr. 149/09), pas procedurës së vlerësimit të aktakuzës kundër të akuzuarit Tasiq, në datën 13 shtator të vitit 2018 është hapur shqyrtimi kryesor lidhur me akuzat për kryerje të veprës penale *krime të luftës kundër popullatës civile*, sipas dy pikave. Shqyrtimi ka vazhduar edhe gjatë periudhës së raportimit.

Rrjedha e procedurës penale^[43]

Procedura penale lidhur me krimet, të cilat kanë ndodhur gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša, komuna e Prizrenit, në periudhën prej datës 25 e deri më 27 mars të vitit 1999, është inicuar, me vendimin e prokurorit ndërkombëtar të Zyrës së PSRK^[44] të datës 31 maj të vitit 2012, fillimi i hetimeve kundër pesëdhjetë e pesë (55) të dyshuarve, për shkak të dyshimit të bazuar se në cilësinë e pjesëtarëve të forcave paramilitare serbe të Serbisë, dhe në bashkëkryerje me pjesëtarë të forcave të rregullta të policisë, kanë vrarë më shumë se njëqind (100) meshkuj, në stallën e cila ka qenë pronë e Rasim Batushës, si edhe në disa lokacione të caktuara në fshat si dhe janë përpjekur të privojnë nga jeta edhe shtatë (7) civilë. Në të njëjtën kohë, të akuzuarve iu është vënë në barrë se me këtë rast kanë marrë para, gjëra me vlerë dhe dokumentacionin personal të civilëve të këtij fshati.

Hetimet janë hapur edhe kundër dyzet e tetë (48) të dyshuarve^[45] për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se në datën 25 dhe 26 mars të vitit 1999, në cilësinë e pjesëtarëve të formacionit rezervë të forcave të armatosura të MPB-së të RFJ^[46] ose

[42] Anëtarët e panelit shqyrtues, gjyqtarët Ajser Skenderi dhe Xheladin Osmani.

[43] Në kuadër të kësaj analize do të paraqitet një pjesë e shqyrtimit kryesor i cili para trupit gjykues është zhvilluar në periudhën e raportimit, me një vështrim të shkurtë në pjesën e procedurës penale, e cila është zhvilluar në vitet e mëhershme. Kjo pjesë e shqyrtimit kryesor është paraqitur në raportet për vitet 2017 dhe 2018, të cilat mund të gjenden në faqen zyrtare të internetit të FDH Kosovë: <http://www.hlc-kosovo.org/>.

[44] Prokurori ndërkombëtar i Zyrës së PSRK, Cezary Michalczuk.

[45] Në mesin e të cilëve ka qenë edhe i akuzuari Tasiq.

[46] Ministrisë së Punëve të Brendshme të Republikës Federale të Jugosllavisë.

të forcave paramilitare si dhe në bashkëkryerje me kryerës të tjerë të panjohur, kanë marrë pjesë në uzurpimin e pronës, në plaçkitjen, në djegien e shtëpive, të automobilave si dhe në shkatërrimin e pronës në përmasa të mëdha, që nuk ka qenë e arsyetuar me nevojat ushtarake. Në të njëjtën ditë i kanë ndarë gratë dhe fëmijët nga burrat, duke i detyruar që në këmbë të nisen për në Shqipëri.

Hetimet me vendimin e cekur janë hapur kundër të dyshuarve edhe për vepra të tjera penale të cilat janë kryer në ditën kritike në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša dhe të cilat janë kualifikuar si *krim i luftës kundër popullatës civile*.

Hetimet e nisura me vendimin e cekur, për shkak të mungesës së të dyshuarve, janë ndërprerë disa herë, kurse pastaj, me qëllim të realizimit të veprimeve të caktuara, prapë janë hapur, pastaj janë ndërprerë, në mënyrë që të mos tejkalohen afatet ligjore të parapara për realizimin e hetimeve. Në lidhje me krimet e kryera në muajin mars në Krushë të Vogël/Mala Kruša, hetimet e nisura në fund të muajit maj të vitit 2012, pas sigurimit të provave në lidhje me disa të dyshuar të caktuar janë ndërprerë, në mënyrë që të fillohen kundër personave të ri.

Me qëllim të sjelljes së të dyshuarve para drejtësisë, gjatë vitit 2016 është lëshuar fletarresti kundër njëzet e shtatë (27) të dyshuarve, sipas të cilit i akuzuari Tasiq është privuar nga liria në datën 22 nëntor të vitit 2017 në kalimin kufitar në Bërnjak/Brnjak, komuna e Zubin Potokut/Zubin Potok. Në të njëjtën ditë është sjellë vendimi mbi rihapjen e hetimeve si dhe vendimi mbi mbajtjen në polici dyzet e tetë (48) orë. Të nesërmen, me vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake të Gjykatës Themelore në Prizren, i është caktuar masa e paraburgimit njëmuajor^[47].

Prokurori ndërkombëtar^[48] i Zyrës së PSRK, me aktakuzën e datës 26 prill të vitit 2018, të akuzuarit Tasiq ia ka vënë në barrë veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[49], sipas dy pikave:

- se midis datës 25 dhe 26 mars të vitit 1999 në fshatin Krushë e Vogël/Mala Kruša,

[47] Sipas vendimeve të gjyqtarit të procedurës paraprake ose kryetarit të panelit gjyqësor, që janë konfirmuar me vendimet e Gjykatës së Apelit, i akuzuari gjatë kohës së zhvillimit të procedurës penale është gjendur në vuajtje të masës së paraburgimit.

[48] Aktakuzën e ka ngritur prokurori ndërkombëtar Paul Flynn. Kjo, në të njëjtën kohë, është aktakuza e fundit e ngritur nga prokurori ndërkombëtar.

[49] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme me nenin 152, paragrafi 2.2, në lidhje me nenin 31 të KPRK, për shkak të shkeljes së nenit të përbashkët 3 (c) të Konventave të Gjenevës (12 gusht i vitit 1949), si dhe neneve 4, paragrafi 2, pika (e) dhe (g) dhe pika 13 e Protokollit të Dytë Shtesë në Konferencën e Gjenevës (8 qershor të vitit 1977).

komuna e Prizrenit/Prizren, në vendbanimin e njohur si lagjja „Hajdari”, në cilësinë e rezervitit të forcave policore të Republikës Federale të Jugosllavisë (MPB) ose të pjesëtarit të forcave paramilitare serbe si dhe në bashkëpjesëmarrje me kryerës të tjerë, pjesëtarë të forcave të cekura identiteti i të cilëve nuk dihet, ka qenë i përfshirë në marrjen dhe në plaçkitjen e pronës, por edhe në shkatërrimin e kundërligjshëm dhe arbitrar të pronës në përmasa të mëdha (djegie e shtëpive) që nuk ka qenë e arsyetuar me nevoja ushtarake, gjë që ka pasur pasoja të rënda për fshatarët e kombësisë shqiptare;

- se në të njëjtën cilësi, në datën ndërmjet 26 dhe 27 marsit të vitit 1999 në rrethinën e fshatit Krushë e Vogël/Mala Kruša, në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të forcave policore serbe, ka marrë pjesë ose ka qenë i përfshirë në përdhosjen e kufomave të një numri të panjohur të personave të paidentifikuar, në atë mënyrë që i ka djegur dhe/ose është përpjekur për t'i shkatërruar, duke i hedhur në lumin Drin/Drim, në afërsi të fshatit.

Seanca e dëgjimit të parë lidhur me aktakuzën para gjyqtarit të Gjykatës Themelore në Prizren, Artan Sejrani është mbajtur në datën 14 maj të vitit 2018. I akuzuari lidhur me aktakuzën është deklaruar se nuk është fajtor. Seanca e dëgjimit të dytë është mbajtur në datën 14 qershor të vitit 2018. I akuzuari dhe mbrojtësi i tij në periudhën midis seancave të cekura e kanë parashtruar kërkesën për hedhjen e aktakuzës, kurse për shkak të vëllimit të madh të lëndës e kanë mbajtur të drejtën që mbi provat e reja të mundshme dhe propozimin e dëshmitarëve të deklarohen gjatë shqyrtimit. Prokuroria, në përgjigjen e saj me shkrim, i ka propozuar gjykatës që kërkesën për hedhje të aktakuzës ta hedh si të pabazuar.

Kryetari i panelit shqyrtues, me vendimin e datës 14 qershor të vitit 2018, e ka refuzuar kërkesën për hedhjen e aktakuzës si të pabazuar. Ky vendim i gjykatës është kontestuar me anë të ankesës së të akuzuarit, të cilën Gjykata e Apelit me vendimin e datës 7 korrik të vitit 2018 po ashtu e ka hedhur si të pabazuar.

Shqyrtimi kryesor është hapur në datën 13 shtator të vitit 2018 me fjalët hyrëse të palëve në procedurë. Shqyrtimi ka vazhduar me paraqitjen e provave. Paneli shqyrtues, që nga hapja e shqyrtimit kryesor, me seancat e dëgjimit të parë, është mbledhur gjithsejtë tetëmbëdhjetë (18) ditë gjyqësore [gjatë vitit 2018 tetë (8) ditë gjyqësore, gjatë vitit 2019 dhjetë (10) ditë]. Gjatë shqyrtimit (që nga hapja), e deri në fund të vitit 2019 janë dëgjuar pesëmbëdhjetë (15) dëshmitarë të propozuar nga ana e prokurorisë. Gjatë shqyrtimit, me propozimin e prokurorisë, janë lexuar deklaratat nga fazat e mëhershme të procedurës penale të tre

dëshmitarëve^[50], të cilët në ndërkohë kanë vdekur ose janë në gjendje të rëndë shëndetësore dhe, së këndejmi, dëgjimi i tyre para gjykatës ka qenë i rënduar. Mbrojtja e të pandehurit ka bërë vërejtje ndaj leximit të deklaratave të dëshmitarëve nga fazat e mëhershme të procedurës penale, duke insistuar në dëgjimin e drejtpërdrejtë të disa dëshmitarëve të prokurorisë (të cilët janë gjallë), në mënyrë që dëshmitarëve t'iu shtrojë pyetje të drejtpërdrejta, me arsyetimin se provat nga fazat e mëhershme të procedurës nuk janë të pranueshme dhe se mbi to nuk mund të bazohet vendimi gjyqësor.

Janë paraqitur edhe provat materiale, në mesin e të cilave kanë qenë edhe provat e siguruar nga Tribunali Ndërkombëtar Penal për ish Jugosllavinë (TPNJ) me anë të bashkëpunimit ndërkombëtar juridik, prova nga lëndët të cilat janë zhvilluar para kësaj gjykate (*Prokurori kundër Millan Millutinoviqit dhe të tjerëve, Prokurori kundër Vllastimir Gjorgjeviqit*). Gjatë shqyrtimit janë bërë edhe korrigjimet e disa gabimeve të caktuara teknike në procesverbalet zyrtare.

Shqyrtimi kryesor që nga fillimi ka qenë i hapur për publikun, kurse të gjitha seancat janë incizuar (audio dhe video).

Aktakuzën, gjatë shqyrtimit kryesor, e ka përfaqësuar prokurorja e Zyrës së PSRK, Drita Hajdari.

Vazhdimi i shqyrtimit kryesor është paralajmëruar për datën 15 janar të vitit 2020, me dëgjimin e dëshmitarit të prokurorisë, gazetarin nga Britania e Madhe, John Sweeney. Gjatë periudhës së raportimit, me qëllim të sigurimit të pranisë së këtij dëshmitari dhe të dëgjimit të tij para panelit shqyrtues, janë shtyrë shumë seanca të caktuara të gjykatës.

Gjetjet e FDH Kosovë:

Si edhe në vëzhgimet e mëhershme të viteve paraprake, FDH Kosovë edhe më tutje ka vërejtje në zhvillimin e ngadalshëm të procesit kryesor në procedurën penale kundër të akuzuarit, Darko Tasiqit. I akuzuari është privuar nga liria në datën 22 nëntor të vitit 2017 dhe në paraburgim ndodhet më gjatë se dy vite, me mundësinë reale që në paraburgim të mbahet edhe në vitin e tretë nëse gjykata nuk do të veprojë në mënyrë më ekspeditive në këtë lëndë.

[50] Në pajtim me nenin 338, paragrafi 1, pika 1.1 e KPPRK, në shqyrtimin kryesor do të lexohen deklaratat nga fazat e mëhershme të procedurës penale nëse, „personat e marrë në pyetje kanë vdekur, janë sëmurë ose çrregulluar shpirtërisht ose nuk mund të gjenden ose ardhja e tyre në gjykatë është e pamundur ose dukshëm e vështirësuar për shkak të pleqërisë, sëmundjes ose për shkak të arsyeve të tjera të rëndësishme“.

Me Kodin mbi Procedurën Penale (neni 314) janë të parapara afatet për përfundimin e shqyrtimit kryesor. Me këtë nen është e paraparë që shqyrtimi kryesor, i cili zhvillohet para gjyqtarit individual, duhet të përfundojë në afat prej nëntëdhjetë (90) ditësh. Shqyrtimi kryesor, i cili zhvillohet para trupit gjykues duhet të përfundojë në afat prej njëqind e njëzetë (120) ditësh, pos nëse trupi gjykues nuk e sjellë vendimin e arsyetuar mbi vazhdimin e kohëzgjatjes së shqyrtimit kryesor. Shqyrtimi kryesor mund të vazhdohet për tridhjetë (30) ditë të tjera për secilin vendim të arsyetuar, me të cilin ceken arsyet e bazuara për vazhdimin e shqyrtimit kryesor.

Shqyrtimi kryesor në gjysmën e dytë të vitit 2019 disa herë është shtyrë për shkak të pamundësisë së dëgjimit të dëshmitarit nga Britania e Madhe, John Sweeney, dëgjimi i të cilit është dashur të organizohet me anë të ndihmës ligjore ndërkombëtare. FDH Kosovë gjen se institucionet përmes të cilave ofrohet ndihma ndërkombëtare juridike duhet të veprojnë në mënyrë më ekspeditive, posaçërisht në rastet kur i akuzuari ndodhet në paraburgim, sepse për ta edhe në situata të këtilla vlen prezumimi i pafajësisë, pa marrë parasysh peshën e veprës, e cila iu vihet në barrë.

FDH Kosovë e konsideron të nevojshme që lidhur me lëndën *Prokurori kundër Darko Tasiqit* ta përsëris rekomandimin nga raporti vjetor për vitin 2018, që ka të bëjë me nevojën që gjykatat në Kosovë, përkundër mbingarkimit me lëndët, duhet t'i japin prioritet lëndëve me akuza për krime të luftës. Duke qenë se koha po kalon, faktet dhe kujtesa zbehen, dëshmitarët po vdesin, provat po zhduken dhe është gjithnjë e më e vështirë të mbledhësh prova mbi krimet e kryera gjatë kohës së konfliktit të armatosur, e me këtë edhe viktimat ose familjet e tyre kanë gjithnjë e më pak mundësi për të realizuar të drejtën e tyre në drejtësi.

Shqyrtimi kryesor është zhvilluar në gjuhën shqipe, krahas përkthimit në gjuhën serbe për të pandehurin dhe mbrojtësit e tij (në mënyrë simultane, me pëshpëritje). Kur i pandehuri ose mbrojtja e tij i janë drejtuar gjykatës, është organizuar përkthimi konsektiv nga gjuha shqipe në gjuhën serbe dhe anasjelltas. Përkthimi para këtij paneli shqyrtues gjatë shqyrtimit ka qenë i mirë, procesverbali zyrtar është mbajtur rregullisht, kurse sipas informacioneve të siguruar nga mbrojtja e të akuzuarit, atyre me kohë iu janë siguruar përkthimet e procesverbaleve zyrtare, me përkthimin i cili ka qenë adekuat ose në nivel të pranueshëm. Kjo është për çdo lëndatë, kur të kihen parasysh problemet e shumta me përkthimin në lëndët e tjera të cilat FDH Kosovë i ka konstatuar në bazë të përcjelljes së rregullt të gjykimeve më të rëndësishme.

1.2.2. Lënda: Prokurori kundër Zoran Gjokiqit

Para panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, me të cilin kryeson gjyqtari Arben Hoti^[51], në lëndën *Prokurori kundër Zoran Gjokiqit*, në datën 18 nëntor të vitit 2019 është hapur shqyrtimi kryesor lidhur me aktakuzën e Zyrës së PSRK të datës 31 maj të vitit 2019 (PPS.nr. 23/2018). Me anë të aktakuzës, të akuzuarit i vihet në barrë se në bashkëkryerje ka kryer veprat penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[52], *krim i luftës i cili shkel rëndë nenin 3 të Konventave të Gjenevës*^[53] dhe *krim i luftës i cili shkel rëndë ligjet dhe zakonet në zbatim në konfliktet e armatosura që nuk janë me karakter ndërkombëtar*^[54].

Rrjedha e deritashme e procedurës penale

Për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se gjatë muajit mars dhe maj të vitit 1999 në vendbanimin Kristal në Pejë/Peć, janë kryer shumë vepra të rënda penale nga ana e disa personave në uniformë dhe të armatosur (keqtrajtim fizik dhe psikik, plaçkitje e popullatës civile, e cila nuk ka marrë pjesë në konflikt, vrasje e tridhjetë e tre (33) civilëve, dëbim i popullatës nga shtëpitë e tyre), Zyra e PSRK e ka angazhuar Drejtorinë e Hetimit të Veprave të Rënda Penale (DHVRP) të Policisë së Kosovës (PK) në Prishtinë/Priştina që të hetojë rrethanat, në të cilat janë kryer krimet e cekura, dhe të identifikojë kryerësit e mundshëm.

Pas kryerjes së veprimeve hetimore nga drejtoria e cekur e policisë, prokuroria, në datën 5 tetor të vitit 2018 e ka pranuar kallëzimin penal. Lidhur me këtë kallëzim, prokurorja e shtetit e Zyrës së PSRK, Habibe Salihu në datën 8 tetor të vitit 2018 ia ka parashtruar Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć vendimin mbi hapjen e hetimeve kundër të akuzuarit Zoran Gjokiqit. Me anë të vendimit të cekur, hetimet kanë filluar edhe kundër të dyshuarve RB, VI dhe SS, ndaj të cilëve organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje.

Hetimet kanë filluar për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se i dyshuari, në datën 26, 27, 28 mars dhe 13, 17 dhe 28 maj të vitit 1999, në vendbanimin Kristal në Pejë/Peć, ka marrë pjesë ose ka ofruar ndihmë në kryerjen e veprave penale në

[51] Anëtarët e panelit shqyrtues, gjyqtaret Albina Shabani Rama dhe Shadije Gërguri.

[52] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142 të LP të RSFJ-së, i cili është në zbatim me Rregulloren e UNMIK-ut 24/1999 të datës 12 dhjetor të vitit 1999.

[53] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 152, paragrafi 1 i KPRK (2012), sipas të cilit është bërë kualifikimi i veprave penale, të cilat të akuzuarit i janë vënë në barrë me anë të aktakuzës së datës 31 maj të vitit 2019.

[54] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 153, paragrafi 1, pikat 2.1; 2.2; 2.5; 2.8; 2.13 dhe 2.15 dhe neni 3 i KPRK (2012).

atë mënyrë që me armë të zjarrit ka shtënë në drejtim të popullatës civile, kur edhe janë vrarë 33 civilë. Më këtë mënyrë, të dyshuarit kanë kryer veprat penale *krim i luftës i cili shkel rëndë Konventën e Gjenevës*^[55] (me paramendim janë shkaktuar vujtje të mëdha ose lëndime të rënda të trupit, dhunime dhe ngacmime seksuale), *krim i luftës i cili shkel rëndë nenin 3 të Konventave të Gjenevës*^[56], *krim i luftës i cili shkel rëndë ligjet dhe zakonet në zbatim në konfliktet e armatosura që nuk janë me karakter ndërkombëtar*^[57], *organizim i grupeve me qëllim të kryerjes së gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit, krimeve të luftës*^[58], përgjegjësi e komandantëve dhe e udhëheqësve të tyre^[59], *krim i luftës kundër popullatës civile*^[60].

Pas sjelljes së vendimit për hapjen e hetimeve kundër të dyshuarve, Zyra e PSRK ia ka parashtruar Departamentit për Krime të Rënda Penale të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć kërkesën për lëshimin e urdhrin për burgosjen e të dyshuarve, kundër të cilëve kanë filluar hetimet. Lëshimi i urdhrin për burgosje nga ana e gjykatës është kërkuar pas përfundimit të procedurës së ftesave të rregullta të të dyshuarve, me anë të ftesave të rregullta përmes adresave, të cilat prokuroria ia ka dal në atë periudhë për t'i siguruar. Dorëzimi i ftesave ka qenë i pamundur, pasi që të dyshuarit më nuk jetojnë në adresat, të cilat i ka pas në dispozicion prokuroria. Gjykata Themelore në Pejë/Peć, duke vepruar sipas kësaj kërkesë të prokurorisë, në datën 2 nëntor të vitit 2018 e ka lëshuar urdhrin për burgosjen e personave kundër të cilëve kanë filluar hetimet (me vendimin e datës 8 tetor të vitit 2018). Në bazë të këtij urdhri, në kalimin kufitar Jarinë/Jarine, komuna e Leposaviqit/Leposavić, në datën 1 shkurt të vitit 2019, në orën 22:00, është privuar nga liria Zoran Gjokiqi.

Prokurorja Salihu, në datën 2 shkurt të vitit 2019 e ka sjellë vendimin mbi mbajtjen e të dyshuarit Zoran Gjokiqi, i cili ka vlejtur që nga momenti i privimit të tij nga liria. Ajo, në të njëjtën ditë, ia ka parashtruar gjykatës edhe kërkesën për caktimin e masës së paraburgimit, në mënyrë që të sigurohet prania e të dyshuarit në gjykatë dhe që të mundësohet zhvillimi i papenguar i procedurës penale në drejtim të veprave penale për të cilat ekziston dyshimi se ai i ka kryer në vitin 1999 në bashkëkryerje me persona të tjerë, ndaj të cilëve organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje.

Sipas prokurorisë, dyshimi i bazuar se i dyshuari ka kryer veprat penale me të cilat ngarkohet mbështetet me prova materiale, midis të tjerash edhe me deklaratën

[55] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 150, paragrafi 2, pikat 2.1 dhe 2.3 të KPRK.

[56] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 152, paragrafi 2, pika 2.1 dhe 2.3 të KPRK.

[57] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 153 të KPRK.

[58] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 160 të KPRK.

[59] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 161 të KPRK.

[60] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së.

e një dëshmitari i cili ka qenë dëshmitar okular i ngjarjeve, me të cilat i dyshuari ngarkohet. Prokuroria ka kërkuar nga gjykata caktimin e masës më të rreptë të sigurisë, me arsyetimin se me masa më të buta nuk mund të sigurohet prania e të dyshuarit në gjykatë.

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit për Krime të Rënda pranë Gjykatës Themelore në Pejë/Peć, në datën 2 shkurt të vitit 2019 e ka mbajtur seancën dëgjimore me qëllim të shqyrtimit të kërkesës së prokurorisë mbi caktimin e masës së sigurisë.

Gjatë seancës dëgjimore, i dyshuari dhe mbrojtësi i tij, avokati nga Mitrovica, Ljubomir Pantoviqi, e kanë kundërshtuar bazueshmërinë e kërkesës së prokurorisë, duke pohuar se e njëjta është e bazuar vetëm në një deklaratë të një dëshmitari, si edhe ngaqë prokuroria nuk e ka vërtetuar identitetin e kryerësve, të cilët kanë vepruar në ditën kritike në vendbanimin pejan Kristal. Sipas pretendimeve të mbrojtjes, në vendbanimin pejan, në të cilin ka jetuar i dyshuari^[61], para dhe gjatë konfliktit të armatosur në Kosovë, në atë kohë ka jetuar edhe një person tjetër me të njëjtin emër dhe mbiemër, të cilit emri i babait i fillon me të njëjtën shkronjë si edhe emri i babait të të dyshuarit. Ai personi tjetër, gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë ka qenë pjesëtar i MPB-së së Serbisë dhe ka marrë pjesë në shumë aksione të policisë para konfliktit të armatosur. Mbrojtësi i ka propozuar gjykatës caktimin e masës më të butë me të cilën, sipas mbrojtjes, do të mund të sigurohej prania e të dyshuarit në gjykatë.

Gjyqtari i procedurës paraprake, pas seancës së mbajtur, e ka sjellë vendimin me të cilin e ka refuzuar kërkesën e mbrojtjes. Ai e ka pranuar kërkesën e prokurorisë për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin Zoran Gjokiqin. Gjykata, në arsyetimin e vendimit të saj, midis të tjerash, ka gjetur se i dyshuari nga ana e prokurorisë është identifikuar si pjesëmarrës në kryerjen e veprave, me të cilat ngarkohet, krahas deklaratave të dëshmitarit, edhe me anë të fotodokumentacionit, i cili ekziston në shkresat e lëndës. I dyshuari nuk jeton në Kosovë, kurse për veprat penale, me të cilat ngarkohet, me ligj janë të sanksionuara dënime afatgjata. Po ashtu ekziston rreziku nga arratia dhe pengimi i zhvillimit të suksesshëm të procedurës penale, e cila kundër tij është ngritur. Masat e tjera, më të buta, në rastin konkret nuk do të ishin adekuate për sigurimin e pranisë së të dyshuarit në gjykatë.

Të dyshuarit i është caktuar masa e paraburgimit në kohëzgjatje prej një (1) muaji, deri në datën 2 mars të vitit 2019.

[61] FDH Kosovë në kohën e hartimit të raportit vjetor nuk ka pasur informacione se për cilin vendbanim është fjala në rastin konkret.

I dyshuari, përmes mbrojtësit të tij, avokatit Pantoviq, e ka kundërshtuar vendimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć mbi masat e sigurisë, duke parashtruar ankesë për shkak të shkeljeve thelbësore të procedurës penale dhe gjendjes faktike gabimisht dhe në mënyrë të paplotë të konstatuar.

Mbrojtësi, në ankesën e tij ka thënë se gjykata e shkallës së parë si arsye për caktimin e masës së paraburgimit e ka marrë dyshimin e bazuar si arsye të përgjithshme dhe rrezikun nga arratia e të dyshuarit si arsye të veçantë. Në pikëpamje të dyshimit të bazuar si arsye e përgjithshme, sipas pretendimeve ankimore, gjykata ka dhënë një argumentim plotësisht të paqartë. Kualifikimi juridik i veprave penale, me të cilat i dyshuari ngarkohet, është plotësisht i paqartë dhe i pakuptueshëm. Sipas pretendimeve ankimore, dyshimi i bazuar duhet të bazohet në prova qartësisht të përshkruara, të cilat e tregojnë ekzistimin e dyshimit të bazuar se i dyshuari e ka kryer veprën penale me të cilën ngarkohet. Me propozimin për caktimin e masës dhe me vendimin me të cilin kjo masë caktohet duhet në mënyrë të hollësishme të shpjegohet ekzistimi i dyshimit të bazuar e po ashtu duhet të ekzistojë shkalla e lartë e gjasës se i dyshuari e ka kryer veprën penale me të cilën ngarkohet, gjë të cilën kërkesa për caktimin e paraburgimit e as vendimi me të cilin caktohet paraburgimi nuk e vërtetojnë.

Sipas mbrojtjes, kualifikimi juridik i veprave penale, me të cilat i dyshuari ngarkohet, është i papranueshëm – të dyshuarit i vihen në barrë vepra penale të cilat parashihen me ligjin i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013, e jo sipas ligjit i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së këtyre veprave penale. Po ashtu, sipas mbrojtësit, nuk ekzistojnë arsye për caktimin e masës së paraburgimit. Ai me anë të ankesës i ka propozuar Gjykatës së Apelit që t'i marrë parasysh pretendimet ankimore, që ta ndryshojë vendimin e gjyqtarit të procedurës paraprake dhe që të dyshuarit t'ia heq masën paraburgimit, sepse nuk ekziston dyshimi i bazuar se ai ka kryer veprën penale ose që t'ia shqiptojë një masë alternative, përkatësisht arrestin shtëpiak, të cilin ai do ta vuante në Mitrovicën Veriore, në banesën e babait të tij.

Paneli ankimor i Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja Hava Haliti^[62], me vendimin e datës 22 shkurt të vitit 2019 e ka refuzuar ankesën e mbrojtësit si të pabazuar dhe e ka konfirmuar masën e paraburgimit të cilën e ka marrë Gjykata Themelore në Pejë/Peć.

Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, Departamenti për Krime të Rënda i Gjykatës Themelore në Pejë/Peć, me anë të vendimit ankimor, në mënyrë të rregullt e ka arsyetuar dyshimin e bazuar se i dyshuari ka kryer veprat penale, të cilat i janë vënë në barrë. Sipas gjetjeve të panelit ankimor, shkresat e lëndës ofrojnë baza të mjaftueshme

[62] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarët Xhevdet Abazi dhe Tonka Berishaj.

se ekziston dyshimi i bazuar se i dyshuari ka ofruar ndihmë ose ka shtënë me armë të zjarrit në drejtim të popullatës civile shqiptare në datën 26, 27 dhe 28 mars si dhe në datën 13, 17 dhe 28 maj të vitit 1999 në vendbanimin Kristal në Pejë/Peć, kur janë vrarë tridhjetë e tre (33) persona. Se a do të provohet dyshimi i bazuar, kjo do të vërtetohet në fazat e mëtejme të procedurës penale. Gjykata e shkallës së parë në mënyrë të rregullt i ka vlerësuar arsyet dhe bazat për caktimin e masës së paraburgimit.

Gjatë periudhës së raportimit, masa e paraburgimit të dyshuarit i është vazhduar në afatet e parapara me ligj nga ana e gjyqtarit të procedurës paraprake të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć. Pas hyrjes në fuqi të ligjit të ri mbi gjykatat^[63] në fillim të vitit, me të cilin është paraparë formimi i Departamentit Special pranë Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, që është kompetente për veprim në lëndët për të cilat në kuptim prokurorial është kompetente Prokuroria Speciale e Kosovës, si dhe pas emërimit të gjyqtarit të procedurës paraprake të këtij departamenti, në lidhje me kërkesat e prokurorisë mbi masat e sigurisë ka vendosur gjyqtari i procedurës paraprake të këtij departamenti të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština^[64].

Aktakuza

Prokurorja e shtetit, Habibe Salihu, në datën 31 maj të vitit 2019, ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština aktakuzën kundër të dyshuarit Zoran Gjokiqit në drejtim të veprës penale *krim i luftës i cili shkel rëndë nenin 3 të Konventave të Gjenevës, krim i luftës kundër popullatës civile, krim i luftës i cili shkel rëndë ligjet dhe zakonet në zbatim në konfliktet e armatosura që nuk janë me karakter ndërkombëtar*, si dhe nenin 153, *paragrafi 2, pikat 2.1, 2.2, 2.5, 2.8, 2.13, dhe 2.15. dhe nenin 3 të LPK*^[65].

I akuzuari këto vepra i ka kryer në atë mënyrë që:

- gjatë muajit mars dhe prill të vitit 1999 në vendbanimin Kristal në Pejë/Peć, duke vepruar në kuadër të grupit të organizuar kriminal të serbëve, të cilin e kanë përbërë pjesëtarët e uniformizuar dhe të armatosur të ushtrisë, policisë dhe grupeve paramilitare serbe e ndaj të cilëve organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qasje, me zbatimin e masave të terrorizimit, plaçkitjes, vrasjeve dhe të dëbimit, e kanë cenuar integritetin trupor ose shëndetin e popullatës civile shqiptare të pambrojtur e cila nuk ka marrë pjesë në mënyrë të drejtpërdrejt në konflikt, ka hyrë në shtëpitë e civilëve shqiptarë të cilët i kanë detyruar që me anëtarët e tyre të familjeve t'i braktisin ato, iu ka shkaktuar vuajtje të madhe dhe i ka keqtrajtuar fizikisht dhe psikikisht. Nga shtëpia e tash të ndjerit Hilmi Zeqirit e ka dëbuar familjen e tij dhe

[63] <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18302>

[64] FDH Kosovë në kohën e hartimit nuk ka pasur informacione mbi datën dorëzimit të shkresave të lëndës Departamentit Special të kësaj Gjykate.

[65] Kodit Penal të Kosovës nga viti 2012, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013.

familjet të cilat kanë qenë në shtëpinë e tij (familja e vëllait të tij, Skenderit dhe familja e Shaban Kaliqanit, të cilat më herët kanë qenë të detyruara që të braktisin shtëpitë e tyre), dhe iu ka urdhëruar që t'ia dorëzojnë paratë dhe gjërat me vlerë (stolitë familjare). Po ashtu, në oborrin e shtëpisë së Zeqirit e ka rrahur Shaban Kaliqanin, e ka goditur në fytyrë, ia ka thyer dhëmbët, pastaj e ka vrrarë Hilmi Zeqirin, pastaj e ka rrahur Skender Kaliqanin dhe ia ka marrë 1.000 DM. Pasi që i ka dëbuar civilët nga shtëpia, rreth 70 metra larg prej oborrit të familjes Zeqiri, te porta e Asllan Mulës, i akuzuari e ndan nga kolona Skender, Shaban dhe Bashkim Berishën, kurse pastaj në oborrin e shtëpisë së Asllan Mulës ka shtënë nga „kalla-shnjikovi“ me rafal plumbash në kokë të Skenderit, kurse në gjoks të Bashkimit. Shabanit i ka thënë: „Çka po pret, ik!“ Shabani, duke ikur, e ka hasur Riza Mamajn, në gjoksin e të cilit është shtënë dhe nga plagët e marra ai ka vdekur. Shabani ka vazhduar drejt shtëpisë së babait të tij, prej nga të nesërmen ka shkuar në Mal të Zi.

Procedura e vlerësimit të aktakuzës

Duke vepruar në lidhje aktakuzën e fundit të muajit mars të vitit 2019, gjyqtari i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, Arben Hoti^[66] në datën 11 korrik të vitit 2019 e ka mbajtur seancën e parë dëgjimore, gjatë së cilës është lexuar aktakuza. Lidhur me të i akuzuari është deklaruar se i kupton pretendimet e saj, por se nuk është fajtor lidhur me akuzat, me të cilat ngarkohet.

Mbrojtja e të akuzuarit, pas seancës së mbajtur në datën 11 korrik të vitit 2019, ia ka paraqitur në datën 2 gusht të vitit 2019 kërkesën me shkrim kryetarit të panelit shqyrtues, me të cilën e ka kërkuar hedhjen e aktakuzës. Sipas gjetjeve të mbrojtjes, aktakuza është e mangët, nuk është e bazuar në dyshimin e bazuar mirë, me të cilin do të vërtetohej se i akuzuari Zoran Gjokiqi i ka kryer veprat penale me të cilat ngarkohet, nuk është cekur koha e kryerjes së veprave penale në mënyrë të saktë dhe, së këndejmi, nuk ka prova se cilado ngjarje është zhvilluar në muajin mars ose prill në vendbanimin e cekur në Pejë/Peć.

Po ashtu, sipas mbrojtjes, kualifikimi i veprave penale është i pasaktë dhe i paqartë, është bërë sipas ligjit i cili nuk ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprave penale, me të cilat i pandehuri ngarkohet, kurse ligji në zbatim nuk është më i favorshmi për të akuzuarin. Prokuroria, në procedurën kundër të akuzuarit nuk ka mjaft prova se i akuzuari e ka kryer veprën penale me të cilën ngarkohet. Provat e deponuara me aktakuzën nuk janë të besueshme, nuk është bërë analiza e tyre, por deklaratat e dëshmitarit janë të përfolura. Po ashtu, me anë të aktakuzës është propozuar që në shqyrtimin kryesor si prova të paraqiten vetëm ato prova, të cilat i shkojnë në përkrahje aktakuzës, edhe pse prokuroria me ligj është e obliguar që të propozojë prova

[66] Gjyqtari Hoti është kryesues i panelit shqyrtues, i cili në procedurën e vlerësimit të aktakuzës ka vepruar në cilësinë e gjyqtarit individual.

të cilat i mbështesin pretendimet e aktakuzës, por edhe ato të cilat shkojnë në dobi të të akuzuarit. Mbrojtja, me kundërshtimet e saj ndaj provave, midis të tjerash, e ka kontestuar edhe kualitetin e provave të prokurorisë, posaçërisht të fotografive të deponuara, duke thënë se fotografitë janë të paqarta, nuk janë të numëruara, dhe se, së këndejmi, nuk është e mundur të vërtetohet koha se kur janë bërë si dhe as prejardhja e fotografive.

Dëgjimi i dytë lidhur me aktakuzën është mbajtur në datën 16 gusht të vitit 2019, brenda afatit të paraparë me ligj prej dyzetë ditës (40)^[67].

Prokurorja e shtetit, Salihu gjatë kësaj seance e ka informuar gjykatën se me kohë i ka pranuar qëndrimet e të akuzuarit dhe të mbrojtjes së tij lidhur me aktakuzën, përkatësisht kërkesën për hedhje të aktakuzës si dhe kundërshtimet e provave të deponuara me te.

Ajo, lidhur me qëndrimet me shkrim të mbrojtjes, ka thënë se ato janë të paqëndrueshme. Aktakuza është hartuar në përputhje me dispozitat ligjore dhe është mbështetur me mjaft prova, të cilat janë siguruar në mënyrë e paraparë me ligj, përkatësisht se aktakuza është e bazuar në prova të pranueshme. Për këto arsye, ajo i ka propozuar gjykatës që ta hedh propozimin e mbrojtjes.

I akuzuari dhe mbrojtja e tij gjatë kësaj seance kanë qëndruar pas gjithë asaj që është thënë në kërkesën me shkrim për hedhjen e aktakuzës si dhe pranë kundërshtimeve ndaj provave, me të cilat ajo është mbështetur. Mbrojtja, gjatë seancës ka paralajmëruar alibi për të akuzuarin përkatësisht ia ka paraqitur gjykatës emrin e dëshmitarit, të cilin mbrojtja planifikon për ta thirrur me qëllim që ta mbrojë alibin e saj.

Mbrojtësi i të akuzuarit i ka vlerësuar qëndrimet e prokurorisë dhe ka mbetur pas gjithë asaj që është thënë në pretendimet me shkrim të deponuara në gjykatë, gjë të cilën e ka përkrahur edhe i akuzuari.

Seanca ka qenë publike.

Vendimi i Departamentit Special lidhur me kërkesën dhe kundërshtimet e mbrojtjes

Kryetari i panelit shqyrtues, pas seancave të mbajtura dëgjimore lidhur me aktakuzën, në datën 16 shtator të vitit 2019 e ka sjellë vendimin, me të cilin i ka refuzuar kërkesat e mbrojtjes së të akuzuarit për hedhje të aktakuzës dhe kundërshtimet ndaj provave të propozuara.

[67] Me Kodin mbi procedurën penale, nuk është e detyrueshme mbajtja e seancës së dëgjimit të dytë. Rrjedha e kësaj seance është saktësuar me nenin 254 të KPPRK.

Sipas gjetjeve nga vendimi, gjykata e ka sjellë vendimin pas analizës së kujdesshme të pretendimeve dhe pohimeve të palëve në procedurë dhe, së këndejmi, ka gjetur se i akuzuari Zoran Gjokiqi i ka kryer veprat penale të cilat ma anë të aktakuzës i janë vënë në barrë. Dyshimi i bazuar se i akuzuari i ka kryer veprat penale është vërtetuar në bazë të provave materiale dhe deklaratave të dëshmitarëve, të cilat janë depozituar me anë të aktakuzës nga prokuroria. Provat e prokurorisë janë siguruar në mënyrën e paraparë me ligj dhe udhëzojnë se veprat penale të përmendura janë kryer nga i akuzuari.

I akuzuari dhe mbrojtja e tij me anë të ankesës së datës 23 shtator të vitit 2019 e kanë kontestuar vendimin e kryetarit të panelit shqyrtues për shkak të gjendjes faktike gabimisht të vërtetuar. E kanë theksuar se nuk ka mjaft prova për ekzistimin e dyshimit të bazuar mirë se i akuzuari e ka kryer veprën penale nga aktakuza. Dyshimi i bazuar mirë përbënë posedim të provave të pranueshme^[68]. Aktakuza e ka një përshkrim të paqartë faktik, i cili nuk iu përgjigjet provave, të cilat janë siguruar në fazën e hetimeve të procedurës penale. Sipas pretendimeve ankimore, janë krijuar kushtet për hedhjen e aktakuzës.

Duke vendosur lidhur me ankesën e të akuzuarit, Gjykata e Apelit, me vendim të panelit ankimor^[69] të datës 17 tetor të vitit 2019 të njëjtën e ka refuzuar si të pabazuar dhe e ka konfirmuar vendimin e Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština. Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, pretendimet ankimore janë të pabazuara. Sipas gjendjes faktike të përshkruar në aktakuzë ka mjaft arsye të arsyetueshme për dyshimin e bazuar se i akuzuari i ka kryer veprat penale, të cilat i ngarkohen. Provat, të cilat ndodhen në shkresa, e vërtetojnë dyshimin e bazuar mirë. Ato do të vlerësohen gjatë shqyrtimit kryesor para gjykatës së shkallës së parë.

Mbrojtësi i të akuzuarit, para hapjes së shqyrtimit kryesor, në datën 15 nëntor të vitit 2019, i ka propozuar gjykatës së shkallës së parë paraqitjen e provave të reja. Provat e propozuara kanë të bëjnë me angazhimin e të akuzuarit Zoran Gjokiqit pranë organizatave ndërkombëtare dhe institucioneve në Kosovë pas konfliktit të armatosur, deri në vitin 2014.

Shqyrtimi kryesor

Pas vendimeve të gjykatave kompetente se lidhur me aktakuzën mund të hapet shqyrtimi kryesor, para panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, për datën 18 nëntor të vitit 2019 ka qenë e

[68] Siç e parasheh neni 19, paragrafi 1, pika 1.12 e KPPRK.

[69] Lidhur me ankesën ka vendosur paneli ankimor i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Kreshnik Radoniqi dhe në përbërjen e të cilit kanë qenë gjyqtarët Gordana Vllashkoviç dhe Ferit Osmani.

çaktuar hapja e shqyrtimit kryesor, i cili është shtyrë për shkak të mungesës së mbrojtësit të të akuzuarit. Shqyrtimi kryesor, në praninë e palëve në procedurë, është hapur në datën 4 dhjetor të vitit 2019. Shqyrtimi kryesor, deri tash, me seancat dëgjimore për aktakuzën (të mbajtura në datën 11 korrik dhe 14 gusht të vitit 2019), i ka pas pesë (5) seanca (18 nëntor, 4 dhe 19 dhjetor të vitit 2019).

Në pjesën e shqyrtimit, i cili është mbajtur gjatë periudhës së raportimit, është lexuar aktakuza. Lidhur me të i akuzuari prapë është deklaruar se e ka kuptuar të njëjtën, por se nuk ndjehet fajtor. Janë dhënë fjalët hyrëse të palëve në procedurë.

Prokurorja, në fjalën e saj hyrëse ka prezantuar provat, mbi të cilat e ka mbështetur dyshimin e bazuar dhe të cilat do të paraqiten gjatë shqyrtimit kryesor, duke i cekur dëshmitarët të cilët do të dëgjohen gjatë shqyrtimit kryesor dhe shkurtimisht duke paraqitur pjesë të deklaratave të tyre nga fazat e mëhershme të procedurës penale.

Fjala hyrëse e prokurores është mbështetur nga ana e të dëmtuarve të pranishëm dhe e përfaqësuesit të tyre të autorizuar, avokatit nga Prishtina/Priştina, Kujtim Kërveshit, i cili në fjalën e tij drejtuar gjykatës, midis të tjerash, ka thënë se dëshmitarët e propozuar me anë të aktakuzës kanë prova substanciale mbi ngjarjet, të cilat kanë ndodhur në fund të muajit mars të vitit 1999 në vendbanimin Kristal, se ekzistojë prova se i akuzuari në ditën kritike ka qenë pjesëmarrës i ngjarjeve në cilësinë e personit të armatosur në uniformë, i cili e ka përdorur armën dhe kur është keqtrajtuar, plaçkitur dhe rrahur popullata, kurse disa personave edhe iu është marrë jeta. I akuzuari ka marrë pjesë në këto veprime, për çka të dëmtuarit gjatë shqyrtimit do të prezantojnë prova. Përfaqësuesi i autorizuar e ka propozuar dëgjimin e dëshmitarëve shtesë, kurse ka paralajmëruar se me kohë do ta parashtrojë edhe kërkesën pronësore-juridike në emër të të dëmtuarve.

Përfaqësuesi i autorizuar në këtë pjesë të shqyrtimit ka hequr dorë nga propozimi që disa prova, të cilat i ka propozuar mbrojtja e të cilat janë shkruar me alfabet cirilik, të përkthehen në gjuhën shqipe dhe t'i dorëzohen mbrojtjes, duke e pasur parasysh faktin se i akuzuari mbrohet me anë të alibisë dhe që, së këndejmi, ato prova ndoshta do t'i nevojiten në një fazë të mëvonshme të shqyrtimit kryesor.

Lidhur me mungesën e tij në hapjen e shqyrtimit kryesor, avokati Pantoviq ka qartësuar se nuk e ka marrë ftesën për hapjen e shqyrtimit, i cili ka qenë i paraparë të mbahet në datën 18 nëntor të vitit 2019.

Në fjalën hyrëse ai ka thënë se mbrojtja nuk e kundërshton se në ditën kritike, në datën 29 mars të vitit 1999 kanë ndodhur vrasjet në vendbanimin Kristal, por se do ta provojë se i akuzuari nuk ka marrë pjesë në kryerjen e atyre krimeve. Gjatë shqyrti-

mit, do ta provojë se aktakuza është e papranueshme dhe se nuk është bazuar në prova bindëse, se shumica e deklaratave të dëshmitarëve të prokurorisë nuk janë bindëse dhe konzistente, dhe se dëshmitarët e prokurorisë nuk kanë njohuri të drejtpërdrejta mbi krimin. Mbrojtja pret se paneli shqyrtues në fund do ta krijojë bindjen se nuk ekzistojnë prova të cilat jashtë çdo dyshimi e vërtetojnë fajësinë e të akuzuarit.

Shqyrtimi kryesor ka vazhduar me dëgjimin e dëshmitarëve të propozuar nga prokuroria. Deri në fund të vitit raportues janë dëgjuar tre (3) dëshmitarë dhe ka filluar dëgjimi edhe i një dëshmitari. Vazhdimi i dëgjimit të dëshmitarëve të prokurorisë, dëshmia e të cilëve nuk ka përfunduar, është paralajmëruar për datën 20 janar të vitit 2020, kur edhe është paralajmëruar vazhdimi i shqyrtimit kryesor.

Paneli shqyrtues në pjesën e shqyrtimit kryesor, që deri tash është mbajtur, nuk ka vendosur mbi disa propozime të caktuara të palëve që kryesisht kanë pasur të bëjnë me propozimin e provave të reja, përkatësisht me dëgjimin e dëshmitarëve të ri, për të cilët është njoftuar se për të njëjtët do të vendos në vazhdim të shqyrtimit kryesor.

Pjesa e shqyrtimit kryesor, e cila është mbajtur në vitin 2019, ka qenë e hapur për publikun dhe është zhvilluar në gjuhën shqipe, me përkthimin konsektiv në gjuhën serbe.

Gjetjet e FDH Kosovë:

Në bazë të përcjelljes së deritashme të rrjedhës së procedurës penale, e cila në lëndën *Prokurori kundër Zoran Gjokiqit* është zhvilluar gjatë periudhës së raportimit, si dhe qasjes në dokumentacionin gjyqësor, FDH Kosovë gjen se shqyrtimi kryesor deri tash është zhvilluar në përputhje me dispozitat ligjore. Gjykatat, të cilat kanë vendosur në fazat e deritashme, i kanë respektuar të drejtat e palëve në procedurë.

Në bazë të analizës së fazave të deritashme të procedurës penale (procedurës paraprake, procedurës së vlerësimit të aktakuzës dhe fillimit të shqyrtimit kryesor), FDH Kosovë ka gjetur se dokumentacioni i procedurës paraprake është i paqartë dhe jopreciz kur është fjala për dyshimin për ekzistimin e një vepre penale ashtu të rëndë. I akuzuari, me vendimin për fillimin e hetimeve dyshohet se ka kryer disa forma të veprës penale *krim i luftës*, përkatësisht se i është vënë në barrë kryerja e gjashtë (6) veprave penale, por pa përshkrim të veprimeve të tij konkrete. Në dispozitivin e vendimit janë cekur emërtimet ligjore të veprave penale, derisa në arsyetim bëhet një përshkrim shumë i shkurtër i veprimeve, për të cilat i dyshuari dyshohet.

Me nenin 104, paragrafi 1 i KPPRK^[70] qartazi është cekur se vendimi mbi ngritjen e hetimeve, midis elementeve të tjera, duhet të përmbajë: emrin e personit, kundër të cilit hetimet janë ngritur, datën, kohën e kryerjes së veprave për të cilat dyshohet se ai i ka kryer, përshkrimin e veprës penale për të cilën dyshohet se e ka kryer, emërtimin juridik të veprës penale, rrethanat dhe faktet, të cilat çojnë deri te ekzistimi i dyshimit të arsyeshëm mbi kryerësin e veprës penale.

Dispozitivi i aktakuzës pak a shumë është i pakuptueshëm dhe i pasaktë. Me një dispozitiv të aktakuzës, të akuzuarit i është vënë në barrë kryerja e disa veprave penale, sipas disa pikave, kurse këto veprime nuk janë saktësuar qartazi. Me aktakuzë, po ashtu, nuk është cekur se në çfarë kushte janë kryer veprat – në kohë paqeje ose në kohën e konfliktit të armatosur dhe të luftës. Sipas dispozitave ndërkombëtare, *krimi i luftës* mund të kryhet vetëm gjatë kohës së luftës, konfliktit të armatosur i cili nuk ka karakter ndërkombëtar ose karakter të okupimit. Me anë të aktakuzës nuk është bërë në mënyrë adekuate kualifikimi juridik i veprave penale, nuk ceket nëse veprat, me të cilat ngarkohet i akuzuari, janë kryer në bashkëkryerje ose jo (në dispozitivin e aktakuzës thuhet se i akuzuari ka vepruar në grup), dhe po ashtu nuk është cekur në mënyrë të saktë emërtimi juridik i veprës penale sipas ligjit, i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës, me të cilën i akuzuari ngarkohet.

Me aktakuzë është theksuar se ligji në zbatim është më i favorshëm për të akuzuarin, edhe pse sipas ligjit në zbatim, për veprat me të cilat i akuzuari ngarkohet, është i sanksionuar dënimi me burgosje me së paku pesë (5) vjet ose dënim i përjetshëm me burg^[71]. Me ligjin penal të RSFJ-së, i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale, i cili është në zbatim sipas Rregullores së UNMIK-ut 24/1999 të datës 12 dhjetor të vitit 1999,^[72] për veprën penale *krimi i luftës kundër popullatës civile* është i sanksionuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej së paku pesë (5) vite ose dënim me vdekje, i cili është hequr me Rregulloren e cekur më lartë të UNMIK-ut. Me Ligjin Penal të RSFJ-së, dënimi me vdekje ka mundur të zëvendësohet me dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej njëzet (20) vitesh. Me anë të nenit 38 të LP të RSFJ-së, paragrafi 1, është e paraparë që burgosja nuk mund të jetë më e shkurtë se sa pesë (5) vite si dhe as më e gjatë se pesëmbëdhjetë (15) vite.

Kualifikimi juridik në aktakuzë është bërë sipas Kodit Penal të Kosovës, i cili ka qenë në zbatim prej datës 1 janar të vitit 2013 e deri në mesin e muajit prill të vitit 2019, edhe pse ky ligj nuk është më i butë për kryerësin. Në pajtim me vendimet ligjore dhe dispozitat kushtetuese, është i paraparë zbatimi obligativ i ligjit,

[70] <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2861>

[71] Neni 153 i KPRK: <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2834>

[72] http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/03albanian/A1999regs/RA1999_24.htm

i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale, me të cilën ngarkohet kryerësi, derisa në rastin e ndryshimit të ligjit gjithmonë zbatohet ai ligj penal i cili është më i butë për kryerësin^[73].

1.2.3. Lënda: *Prokurori kundër Nenad Arsiqit*

Para panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, me të cilin ka kryesuar gjyqtarja Albina Shabani Rama, në datën 24 dhjetor të vitit 2019 është mbajtur seanca e dëgjimit të parë lidhur me akuzën e Zyrës së PSRK e datës 6 dhjetor të vitit 2019 (PPS.nr. 01/2016), të ngritur kundër të akuzuarit Nenad Arsiqit për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se në kohën e konfliktit të armatosur në Kosovë e ka cenuar integritetin trupor të disa anëtarëve të familjes Shala nga Prishtina/Priština, si dhe se nga e njëjta ka uzurpuar një sasi të madhe të naftës dhe para në shuma të mëdha, me çka e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[74] sipas dy pikave.

Rrjedha e procedurës penale

Duke vepruar në lidhje me kallëzimin penal të anëtarëve të familjes Shala nga Prishtina/Priština, e cila në datën 21 maj të vitit 1999 i është ekspozuar keqtrajtimit dhe plaçkitjes nga ana e pjesëtarëve të forcave policore serbe, në mesin e të cilëve ka qenë edhe polici rezervë Nenad Arsiqi, Zyra e PSRK e ka autorizuar Njësinë për Hulumtimin e Krimeve të Luftës (NJHKL) të Policisë së Kosovës që të hetojë pretendimet nga kallëzimi penal e anëtarëve të familjes Shala nga kallëzimi penal. Pas veprimeve të kryera hetimore, NJHKL, në datën 5 shtator të vitit 2019, prokurorisë ia ka parashtruar kallëzimin penal kundër të dyshuarit Arsiq për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se ka kryer veprën penale *krim i luftës*.

Duke vepruar në lidhje me kallëzimin penal si dhe me qëllim të ndriçimit të pretendimeve të së njëjtës, prokurorja e shtetit e Zyrës së PSRK, Drita Hajdari, në datën 22 tetor të vitit 2019 ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština vendimin mbi iniciimin e hetimeve kundër të dyshuarit Arsiq për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se i dyshuari gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në Prishtinë/Priština, në vendbanimin Emshir/Emšir, në mëngjesin e datës 21 maj të vitit 1999, në bashkëkryerje me tre pjesëtarë të paidentifikuar të forcave të policisë serbe ka hyrë në shtëpinë e vëllezërve Shala, Skenderit

[73] Neni 3 i KPRK (me të njëjtin nen KPRK të vitit 2012 dhe 2019 është paraparë zbatimi i ligjit më të favorshëm).

[74] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme si krim i shkeljes së rëndë të Konventave të Gjenevës nga neni 144, paragrafi 2, pika 2.2, 2.3, në lidhje me pikën 1, nënpika 1.2, në lidhje me nenin 31 të KPRK (2019).

dhe Jakupit, duke kërkuar që atë ta braktisin të gjithë personat të cilët janë ndodhur në te. Kur në shtëpi kanë mbetur vetëm vëllezërit Shala, i dyshuari i ka rrahur me gjësende të forta (shkopinj druri), duke iu shkaktuar lëndime të rënda trupore. Edhe pse kanë qenë në një gjendje të keqe shëndetësore për shkak të keqtrajtimit të cilit i janë ekspozuar, ata kanë qenë të detyruar të pinë pije alkoolike dhe të këndojnë këngë serbe: «Kush po thotë, kush po gënjen, se Serbia është e vogël» („Ko to kaže, ko to laže, Srbija je mala“). I dyshuari në atë rast, me anëtarë të tjerë të policisë ka kryer kërkime në shtëpitë e vëllezërve Shala: Jakupit, Skenderit, Isakut dhe Enverit. Me atë rast i kanë gjetur dhe i kanë uzurpuar 160.000 MGJ të fshehura në oborrin e babait të tyre, Sherif Shalës, si dhe 80.000 MGJ të fshehura në kotecin e pulave, i cili ka qenë në oborrin e shtëpisë së të dëmtuarit Isak Shala.

Prokurorja i ka kualifikuar veprimet e të dyshuarit si *krim i luftës kundër popullatës civile*^[75], të cilin i dyshuari e ka kryer në bashkëkryerje.

Ngaqë kundër të dyshuarit tashmë ishte e ngritur procedura hetimore, ai, në datën 22 tetor të vitit 2019, në orët e pasdites, nga ana e pjesëtarëve të PK-së është privuar nga liria me rastin e kalimit në pikën kufitare në Merdare. Pas privimit nga liria, atij i është caktuar masa e ndalimit policor në kohëzgjatje prej dyzet e tetë (48) orësh.

Kërkesa për caktimin e paraburgimit

Pas privimit nga liria të të dyshuarit, prokurorja kompetente e Zyrës së PSRK ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, të njëjtën ditë, në datën 22 tetor të vitit 2019, kërkesën e arsyetuar për caktimin e masës më të rreptë për sigurimin e pranisë së të dyshuarit në gjykatë, përkatësisht masën e paraburgimit.

Me anë të kërkesës janë saktësuar arsyet për caktimin e masës më të rreptë. I dyshuari i njeh dëshmitarët dhe, së këndejmi, me qëndrimin në liri, mund t'i kontaktojë dhe të ndikoj në ta me qëllim që t'i ndryshojnë deklaratat e tyre, me çka mund të pengoj zhvillimin e procedurës penale. I dyshuari ngarkohet për kryerjen e veprës së rëndë penale me pasoja të rënda, për të cilën me anë të ligjit është sanksionuar dënimi me burgosje shumëvjeçare. I dyshuari është shtetas i Republikës së Serbisë, me të cilën organet e ndjekjes së Kosovës nuk kanë bashkëpunim të themeluar juridik. Masat më të buta të parapara me ligj lehtë mund të shkelen, gjë që do të vështirësonte sigurimin e pranisë së tij para gjykatës.

[75] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e paraparë si vepër penale *krim i luftës si shkelje e ligjeve dhe e zakoneve të cilat zbatohen në konfliktet e armatosura ndërkombëtare* nga neni 145, paragrafi 1, pika 1.2, paragrafi 2, pikat 2.1, 2.8, 2.13, 2.21, si dhe vepër penale *krim i luftës* si shkelje e rëndë e Konventave të Gjenevës, neni 144, paragrafi 1, pika 1.2, paragrafi 2, pika 2.2, 2.3, 2.4 dhe 2.7, në lidhje me nenin 31 të KPRK (2019).

Seanca e dëgjimit mbi paraburgimin

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Valon Kurtaj, në datën 23 tetor të vitit 2019, e ka mbajtur seancën e dëgjimit, në të cilën është shqyrtuar kërkesa e prokurores për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarin Nenad Arsiqin.

Seanca e dëgjimit ka qenë e mbyllur për publikun. Prania në seancë i është mundësuar përfaqësuesit të Njësisë për Monitorim të Misionit të EULEX-it dhe vëzhguesit të FDH Kosovë (palët në procedurë nuk kanë pasur vërejtje lidhur me praninë e vëzhguesit të FDH Kosovë)^[76].

Seanca e dëgjimit është zhvilluar në gjuhën shqipe. Të dyshuarit dhe mbrojtësit të tij i është siguruar përkthimi konsektiv në gjuhën serbe.

Pas seancës së mbajtur, gjyqtari i procedurës paraprake, në të njëjtën ditë, e ka sjellë vendimin me të cilin të dyshuarit ia ka caktuar masën e sigurisë - paraburgim në kohëzgjatje prej një (1) muaji, deri në datën 22 nëntor të vitit 2019.

Vendimi mbi caktimin e masës së sigurisë

Gjykata, me anë të vendimit i ka elaboruar kërkesat e palëve në procedurë, të prokurores së shtetit, Drita Hajdari, dhe mbrojtësit të të dyshuarit, avokatit nga Gračanica/Gračanica, Dobrica Llaziqit.

Sipas vendimit, prokurorja Hajdari para gjykatës i ka elaboruar pretendimet e kërkesës me shkrim për caktimin e masës së sigurisë. Me kërkesën e gjykatës, ajo i ka elaboruar ato në aspekt kronologjik, duke e paraqitur historikun e procedurës së deritashme kundër të dyshuarit, që nga sigurimi i informacioneve të para, nëpër kallëzimin penal të anëtarëve të familjes së dëmtuar e deri te parastrimi i kërkesës për caktimin e masës së sigurisë.

Mbrojtësi i të dyshuarit gjatë seancës e ka kundërshtuar kërkesën e prokurorisë për caktimin e masës më të rreptë të sigurimit të pranisë së të dyshuarit në gjykatë, posaçërisht rrethanat se i dyshuari gjatë qëndrimit në liri mund të ndikojë në dëshmitarët dhe në deklaratat e tyre si dhe në të dëmtuarit. Sipas pretendimeve të mbrojtjes, klientit të tij, deri në momentin e mbajtjes së seancës dëgjimore nuk i është mundësuar qasja në vendimin për hapjen e hetimeve dhe në kërkesën e prokurorisë për caktimin e paraburgimit në gjuhën amtare. Është ankuar po ashtu se mbrojtja edhe më tutje nuk ka qasje ndaj provave, me të cilat disponon prokuroria dhe njohja me përmbajtjen e të njëjtave, si dhe lidhur me mundës-

[76] Ngaqë seanca e dëgjimit ka qenë e mbyllur për publikun, në tekstin e mëtejshëm të raportit nuk do të paraqiten hollësitë e saj.

inë që t'i analizoj ato dhe se, së këndejmi, nuk mund të deklarohet lidhur me të njëjtat. Gjatë seancës, i dyshuari dhe mbrojtësi i tij përmes përkthyesit janë njoftuar me përmbajtjen e vendimit mbi hapjen e hetimeve dhe të kërkesës për caktimin e paraburgimit.

Pas njohjes me akuzat, me të cilat i akuzuari ngarkohet, mbrojtja i ka kundërshtuar pohimet se i akuzuari ka marrë pjesë në kryerjen e veprave penale, me të cilat ngarkohet në dëm të familjes Shala, anëtarët e së cilës disa herë i ka takuar pas konfliktit të armatosur. Mbrojtësi, po ashtu, ka thënë se klienti i tij kurrë nuk është fshehur, sepse për këtë nuk ka pasur arsye. Deri në vitin 2011 ka jetuar në Çaglavicë/Čaglavica, është sjellë normalisht, kurse kur është kthyer në Kosovë është privuar nga liria. Sipas mbrojtësit, njëzet (20) vite pas ngjarjeve është e vështirë të provohet kryerja e veprës penale, e cila të dyshuarit i vihet në barrë, pa marrë parasysh se në rastin konkret është fjala për vepër penale, e cila nuk vjetrohët.

Mbrojtësi po ashtu e ka kundërshtuar edhe propozimin për caktimin e masës së paraburgimit, sepse nuk është dëshmuar dyshimi i bazuar se i dyshuari e ka kryer veprën penale me të cilën ngarkohet. I dyshuari, në periudhën prej njëzet (20) vitesh nuk ka qenë i akuzuar nga askush si dhe nuk ka pasur kallëzim ndaj tij dhe askush ndaj tij nuk e ka drejtuar gishtin. Në fund, mbrojtësi i është drejtuar gjykatës me lutjen që, nëse është e domosdoshme që të caktohet masa e sigurimit të pranisë së tij në gjykatë, të dyshuarit t'i caktohet masa më e butë, masa e arrestit shtëpiak ose paraqitja në stacionin policor.

I dyshuari i ka mbështetur pretendimet e mbrojtësit të tij.

Pas analizës së pretendimeve të palëve dhe të provave të deponuara, gjykata, me vendimin e saj ka gjetur se arsyet e prokurorisë, të saktësuara në kërkesën për caktimin e paraburgimit, janë të bazuara dhe se në rastin konkret janë të plotësuar kushtet e parapara me ligj për caktimin e masës më të rreptë për sigurimin e pranisë së të dyshuarit në gjykatë.

Sipas gjetjeve të gjykatës, është i bazuar dyshimi se i dyshuari e ka kryer veprën, me të cilën ngarkohet, si dhe se rrethana e qëndrimit në liri ose zbatimi i ndonjë mase tjetër më të butë nuk mund ta sigurojë praninë e tij në gjykatë dhe, së këndejmi, edhe mund ta pengoj zhvillimin normal të procedurës penale, sepse hetimet në lëndën në fjalë janë në fazën fillestare. Ekziston mundësia reale e shmangies nga përgjegjësia penale, e ndikimit në dëshmitarët, e shkatërrimit ose e ndryshimit të provave. Veprimet e cekura nuk do të mund të parandaloheshin me masa më të buta të sigurisë.

Ankesa në vendimin mbi masën e paraburgimit

Vendimin e Departamentit Special, të datës 23 tetor të vitit 2019, avokati Llaziq e ka kundërshtuar me anë të ankesës të parashtruar brenda afatit ligjor, për shkak të shkeljes së dispozitave ligjore të procedurës penale. Duke i kundërshtuar kërkesat e prokurorisë, mbrojtja ka pohuar se prokurori nuk e ka dëshmuar se ekziston dyshimi i bazuar se i dyshuari ka kryer veprën penale me të cilën ngarkohet, më nga afër e përshkruar në vendimin për inicimin e hetimeve kundër të dyshuarit.

Mbrojtësi, në ankesën e tij, krahas të tjerave, ka thënë se të dyshuarit dhe mbrojtësit të tij, në kundërshtim me nenin 161 të KPPRK, nuk i është mundësuar qasja ndaj asnjë prove në të cilën është thirrur në kërkesën e tij, madje edhe gjatë seancës dëgjimore, me përjashtim të asaj se i posedon deklaratat e dëshmitarëve, të cilat në procedurën e deritashme kanë dëshmuar se klienti i tij ka marrë pjesë në keqtrajtimin dhe plaçkitjen e të dëmtuarve. Prokuroria, në fazën e deritashme të procedurës nuk e ka provuar ekzistimin e dyshimit të bazuar se i dyshuari ka kryer veprën penale. Avokati i ka propozuar që gjykatës së shkallës së dytë të shqyrtojë pretendimet ankimore dhe shkresat e lëndës dhe ta anuloj vendimin, me të cilin të dyshuarit i është caktuar paraburgimi, duke i mundësuar kështu që të mbrohet në liri.

Prokurori i apelit, gjatë shqyrtimit të ankesës së mbrojtësit të të dyshuarit si dhe shkresave të lëndës, i ka propozuar Gjykatës së Apelit që ta refuzojë ankesën e parashtruar në emër të të dyshuarit dhe ta konfirmojë vendimin e gjykatës së shkallës së parë mbi paraburgimin.

Vendimi i Gjykatës së Apelit

Paneli ankimor i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Kreshnik Radoniqi^[77], në datën 30 tetor të vitit 2019 e ka mbajtur seancën e panelit, në të cilën është shqyrtuar ankesa e mbrojtësit të të dyshuarit në vendimin e gjyqtarit të procedurës paraprake të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, i datës 23 tetor të vitit 2019. Ky panel, në të njëjtën ditë e ka sjellë vendimin, me të cilin është refuzuar ankesa si e pabazuar, kurse vendimi i gjykatës së shkallës së parë, i cili ka vendosur mbi masat e sigurisë, është konfirmuar.

Paneli ankimor në arsyetimin e vendimit mbi refuzimin e ankesës ka thënë se vendimin e tij e ka sjellë pas shqyrtimit të pretendimeve ankimore dhe shkresave të lëndës, duke gjetur se pretendimet ankimore janë të pabazuara. Sipas gjetjeve të panelit ankimor, gjyqtari i procedurës paraprake në mënyrë të rregullt e ka arsyetuar dyshimin e bazuar se i dyshuari është i përfshirë në kryerjen e veprës penale, për të cilën dy-

[77] Anëtarët e Panelit Ankimor të Gjykatës së Apelit, gjyqtarët e Departamentit Special, Vaton Durguti dhe Burim Ademi.

shohet. Me anë të provave të siguruara në fazën e deritashme të procedurës si dhe me deklaratat e dëshmitarëve, janë përshkruar pjesëmarrja dhe veprimet e të dyshuarit në ditën kritike. Po ashtu, paneli ka gjetur se ekziston baza ligjore për caktimin e masës së paraburgimit, përkatësisht se ekzistojnë rrethanat, të cilat e arsyetojnë frikën se i dyshuari, nëse do të ndodhej në liri, do të mund të fshihej dhe organet e drejtësisë nuk do të kishin qasje ndaj tij. I dyshuari e ka vendbanimin në Nish/Niš, dhe, së këndejmi, në rast se ai do ta lëshonte territorin e Kosovës do të ishte e pamundshme për ta siguruar praninë e tij para gjykatës. Me qëndrimin në liri, ai do të mund të ndikonte në dëshmitarët që ata të ndryshojnë deklaratat dhe të dëshmojnë në dobi të tij. Sipas gjetjeve të panelit ankimor, masat më të buta janë të pamjaftueshme për zhvillimin e suksesshëm dhe për përfundimin e procedurës penale.

Në vendimin e gjyqtarit të procedurës paraprake të datës 23 tetor të vitit 2019 është ankuar edhe avokati nga Mitrovica, Dejan Vasiq, duke e sjellë si arsye në ankesën e datës 26 tetor të vitit 2019 gjendjen faktike gabimisht të konstatuar. Paneli ankimor i Gjykatës së Apelit në përbërje të njëjtë, me të cilin ka kryesuar Vaton Derguti, me vendim të datës 1 nëntor të vitit 2019, e ka refuzuar edhe këtë ankesë si të pabazuar.

Para skadimit të afatit njëmuor të paraburgimit, prokuroria me anë të kërkesës së datës 15 nëntor të vitit 2019 e ka kërkuar vazhdimin e masës së paraburgimit për të akuzuarin, sepse ende ekzistojnë arsyet për vazhdimin e paraburgimit. Është thënë se, krahas tashmë arsyeve të cekura, prokuroria në vazhdim të hetimeve planifikon për të dëgjuar dëshmitarë të ri. Mbrojtja e të dyshuarit Arsiq me anë të përgjigjes në kërkesën e prokurorit e ka propozuar caktimin e masës më të butë të sigurisë. Gjyqtari i procedurës paraprake të Departamentit Special, në datën 19 nëntor të vitit 2019 e ka sjellë vendimin me të cilin masa e paraburgimit është vazhduar deri në datën 22 janar të vitit 2020.

I akuzuari dhe mbrojtja e tij me anë të ankesës e kanë kundërshtuar edhe këtë vendim të gjyqtarit të procedurës paraprake për shkak gjendjes faktike gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë të konstatuar. Departamenti Special i Gjykatës së Apelit, me vendim të datës 6 dhjetor të vitit 2019, edhe këtë ankesë e ka refuzuar si të pabazuar, kurse vendimin e gjykatës së shkallës së parë mbi vazhdimin e paraburgimit e ka konfirmuar, duke e vlerësuar si të ligjshëm dhe të bazuar.

Aktakuza

Zyra e PSRK, në datën 6 nëntor të vitit 2019, pas hetimeve të përfunduara, dëgjimit të të dëmtuarve dhe të dëshmitarëve, sigurimit të provave materiale si dhe identifikimit të kryer të të akuzuarit me anë të dëshmitarëve, ia ka dorëzuar aktakuzën Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština kundër Nenad Arsiqit,

Të akuzuarit Arsiq i është vënë në barrë kryerja e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile* sipas dy pikave:

- se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në Prishtinë/Priština, në vendbanimin Emshir/Emšir, në datën 21 maj të vitit 1999, rreth orës 8:00, në cilësinë e pjesëtarit të formacionit rezervë të policisë serbe, në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të paidentifikuar të policisë, me automjete policore ka shkuar në pronën e familjes Shala, duke kërkuar nga Skenderi dhe Jakupi që shtëpitë e tyre t'i braktisin të gjithë personat që në atë moment janë ndodhur në shtëpitë e tyre (refugjatë nga zonat e tjera të konfliktit që kanë gjetur strehim të përkohshëm te familja Shala). Kur në shtëpi kanë mbetur vetëm vëllezërit Shala, të dyshuarit, me qëllim që ta cenojnë integritetin trupor dhe shëndetin fizik e mental të të dëmtuarve, e kanë goditur Jakup dhe Skender Shalën me gjësende të forta (me copa të drurit dhe me shkopinjtë të drurit) nëpër pjesë të ndryshme të trupit, duke iu shkaktuar vuajtje të mëdha dhe lëndime të rënda trupore, kur edhe i kanë fyer dhe sharë. Edhe pse vëllezërit janë ndodhur në një gjendje të keqe shëndetësore për shkak të keqtrajtimit, të cilit i janë ekspozuar, ata kanë qenë të detyruar që të pinë pije alkoolike dhe ta këndojnë këngën serbe: «Kush po thotë, kush po gënjen, Serbia është e vogël» („Ko to kaže, ko to laže, Srbija je mala.“) Vëllezërit Shala edhe sot i ndejnë pasojat e keqtrajtimit. Me këtë, i akuzuari, në bashkëkryerje, ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[78].

- se në të njëjtën ditë, në të njëjtën kohë dhe vendin e cekur në dispozitivin paraprak, në bashkëkryerje me të tjerët, deri tash pjesëtarë të paidentifikuar të forcave policore serbe, gjatë aksionit kundër popullatës civile të kombësisë shqiptare, me vetëdije ka marrë pjesë në shkatërrimin masiv dhe në uzurpimin e paligjshëm, që nuk mund të arsyetohet me nevoja ushtarake. Në kërkim të parave dhe të gjërave me vlerë, ai ka marrë pjesë në bastisjen e shtëpive të familjes Shala, kur edhe ia kanë dëmtuar mobiliet dhe gjërat e tjera me vlerë, i kanë demoluar objektet ndihmëse shtëpiake, si dhe e kanë bastisur fermën – pronë e Jakup Shalës, prej nga i kanë uzurpuar 3.200 litra naftë të depozituara në fuqi, 160.000 MGJ të fshehura në oborrin e Sherif Shalës, si dhe 80.000 MGJ të fshehura në kotecin e pulave, i cili ka qenë në oborrin e shtëpisë së të dëmtuarit, Isak Shalës. Nga garazhi dhe oborri i familjes Shala, në ditën kritike janë uzurpuar automjetet *Renault Espase*, një motokultivator dhe një traktor, pronë e Jakup Shalës; automjetin e tipit *Volkswagen Jetta*, pronë e Enver Shalës; automjetin e tipit *Opel Vectra*, pronë e Hakif Bajramit; automjetin e tipit *Jugo Corral 55*, pronë e Vahid Halilit dhe automjetin e tipit *Mercedes MB 100*, pronë e Skender Shalës. Prokurorja i ka kualifikuar veprimet e të dyshuarit si *krime*

[78] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme si *krim i shkeljes së rëndë të Konventave të Gjenevës* nga neni 144, paragrafi 2, pika 2.2, 2.3, në lidhje me nenin 1, nënpika 1.2, në lidhje me nenin 31 të KPRK (2019).

të luftës kundër popullatës civile^[79], të cilat i dyshuari i ka kryer në bashkëkryerje me persona të panjohur.

Seanca e dëgjimit të parë

Kryetarja e panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Albina Shabani Rama, duke vepruar lidhur me aktakuzën e datës 6 dhjetor të vitit 2019, e ka mbajtur seancën e dëgjimit të parë në datën 24 dhjetor të vitit 2019. Në seancë kanë qenë të pranishme palët në procedurë, përkatësisht prokurorja e autorizuar e shtetit, si dhe i akuzuari me mbrojtësin e tij, avokatin Dejan Vasiqin.

Të akuzuarit dhe mbrojtësit të tij i është siguruar përkthimi konsektiv nga gjuha shqipe në gjuhën serbe dhe anasjelltas.

Gjatë seancës është lexuar aktakuza, për të cilën i akuzuari është deklaruar se të njëjtën e kupton, por se nuk është fajtor lidhur me asnjërën pikë të aktakuzës.

I akuzuari dhe mbrojtësi i tij janë të njoftuar me të drejtën e parashtrimit në formën me shkrim për gjykatën të kërkesës për hedhje të aktakuzës dhe për kundërshtimet ndaj provave të deponuara me aktakuzën, në afat sa më të shkurtër, më së voni deri në 30 ditë. Lidhur me to gjykata, pas sigurimit të përgjigjes së prokurorit kompetent në të njëjtat, do të vendos jashtë seancës.

Seanca dëgjimore ka qenë publike. Medieve të pranishme (midis të cilave edhe medieve nga Serbia) iu është lejuar xhirimi në një interval kohor prej 5 minutash, krahas vërejtjes se në xhirime të mos theksohet personi i akuzuar. Gazetarët e interesuar paraprakisht nuk i janë drejtuar gjykatës lidhur me lejen për xhirim. Pas xhiritimit të cekur prej 5 minutave, përfaqësuesve të pranishëm të medieve iu është lejuar që ta përcjellin vazhdimin e seancës dëgjimore.

Mbi seancën e ardhshme të gjykatës, palët në procedurë do të lajmërohen me anë të ftesës së rregullt.

Gjetjet e FDH Kosovë:

Një pjesë e procedurës penale, e cila në lëndën *Prokurori kundër Nenad Arsiqit* është zhvilluar gjatë vitit 2019, ka qenë ekspeditive. Nga ana e prokurorisë dhe gjykatave, të cilat kanë vendosur në lëndë, janë respektuar afatet ligjore për ndërmarrjen e veprimeve procedurale, prej vendimit me të cilin janë hapur hetimet e deri te ngritja

[79] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme si *krim i shkeljes së rëndë të Konventave të Gjenevës* nga neni 144, paragrafi 2, pika 2.4 në lidhje me paragrafin 1, pika 1.1 e në lidhje me nenin 31 të KPRK (2019).

e aktakuzës. E njëjta vlen edhe për veprimet e përcaktuara procesore të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština dhe Gjykatës së Apelit, siç është caktimi i seancës dëgjimore lidhur me aktakuzën nga ana e kryetares së panelit shqyrtues si dhe për procedurën e vendosjes lidhur me ankesat. FDH Kosovë konsideron se është për lëvdatë fakti se është respektuar rrethana se i akuzuari ndodhet në paraburgim, kur Kodi mbi Procedurën Penale parasheh ndërmarrjen e veprimeve procedurale sipas procedurës së përshpejtuar.

Të vetmen vërejtje, të cilën e drejton te procedura e deritashme, FDH Kosovë e konsideron paralajmërimin e kryetares së panelit shqyrtues se palët në procedurë për seancën e radhës së gjykatës do të ftohen me anë të ftesës së rregullt. Kjo përbënë prejudikim të vendimit të gjykatës lidhur me kërkesën e të akuzuarit dhe të mbrojtjes së tij për hedhjen e aktakuzës dhe të kundërshtimeve ndaj provave të deponuara.

1.3. Procedura ankimore

1.3.1. Lënda: *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1)*

Paneli ankimor i Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Fillim Skoro^[80], e ka mbajtur seancën e panelit në datën 18 dhjetor të vitit 2018 në lëndën *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1)*. Procedura penale në këtë lëndë ka filluar në lidhje me aktakuzën e Zyrës së PSRK (KTS nr. 60/2017) të datës 20 prill të vitit 2017, me qëllim të shqyrtimit të ankesave të palëve në procedurë në aktgjykimin e Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica të datës 25 maj të vitit 2018.

Pas seancës, paneli ankimor i Gjykatës së Apelit në datën 30 janar të vitit 2019 e ka sjellë aktgjykimin, me të cilin:

- e ka pranuar ankesën e Zyrës së PSRK në aktgjykimin e datës 25 maj të vitit 2018 në lidhje me **pikën 1** të aktgjykimit, me të cilën i pandehuri Vukotiq është liruar nga akuza për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Në lidhje me këtë pikë të aktgjykimit, lënda është kthyer në rishqyrtim dhe rivendosje në gjykatën e shkallës së parë;

- e ka refuzuar si të pabazuar ankesën e Zyrës së PSRK në lidhje me **pikën 3** që ka të bëjë me pjesën dënuese të aktgjykimit të shkallës së parë;

- e ka refuzuar ankesën e të pandehurit Zoran Vukotiqit dhe të avokatit të tij Nebojsa Vllajiqit, të parashtruara në lidhje me **pikën 3** të aktgjykimit të shkallës së parë dhe

- e ka konfirmuar aktgjykimi e shkallës së parë në pjesën që ka të bëjë me **pikën 3**, me të cilën i pandehuri është shpallur fajtor dhe është dënuar me dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh e gjashtë (6) muajsh.

Le ta përkujtojmë, i pandehuri Vukotiq me aktgjykimin e shkallës së parë të datës 25 maj të vitit 2018 është liruar nga akuza për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[81] (**pika 1** e a aktakuzës e datës 20 maj të vitit 2017), e cila i

[80] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarja Tonka Berishaj (e cila ka qenë gjyqtare raportuese) dhe gjyqtarja Hava Haliti.

[81] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me paragrafin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme me nenet 152 (paragrafët 1 dhe 2.1) dhe 153 (paragrafi 1, në lidhje me paragrafin 2),

është vënë në barrë se midis datës 2 dhe 3 maj të vitit 1999, në cilësinë e pjesëtarit të formacionit rezervë të policisë pranë stacionit policor në Vushtrri/Vučitrn, ka marrë pjesë në sulmin në popullatën civile të kombësisë shqiptare, e cila ka qenë duke lëvizur në karvanin midis fshatit Studime e Epërme/Gornje Studimlje dhe Studime e Poshtme/Donje Studimlje.

Me këtë aktgjykim, i pandehuri Vukotiq është shpallur fajtor lidhur me **pikën 3** të aktakuzës së datës 20 maj të vitit 2017, e cila e ka ngarkuar se në cilësinë e njëjtë, me paramendim dhe në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të forcave serbe, ka marrë pjesë në sjelljet çnjerëzore dhe në shkaktimin e vuajtjeve serioze tek civilët e kombësisë shqiptare në atë mënyrë që i ka rrahur derisa ata janë mbajtur në burg në Smrekovnicë/Smrekovnica. Për këtë vepër i është shkaktuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh e gjashtë (6) muajsh.

Rrjedha e procedurës penale ^[82]

Lidhur me disa krime të caktuara, të cilat gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë kanë ndodhur në Vushtrri/Vučitrn prej fillimit të muajit maj e deri në fillim të muajit qershor të vitit 1999, kanë qenë inicuar hetime nga hetuesi i Tribunalit të Hagës menjëherë pas konfliktit të armatosur.

Hetimet kundër të pandehurit Vukotiq, si një nga të dyshuarit në kryerjen e krimeve që janë lëndë e aktakuzës së datës 20 prill të vitit 2017, kanë filluar në datën 1 shtator të vitit 2013 me vendim të prokurorit ndërkombëtar të Zyrës së PSRK. Në kohën e sjelljes së vendimit mbi hapjen e hetimeve, organet e ndjekjes nuk kanë pasur qasje ndaj të pandehurit dhe për te është lëshuar fletarresti ndërkombëtar. Me anë të saj ai është privuar nga liria në datën 10 mars të vitit 2016 në Mal të Zi. Organet kompetente të Kosovës iu është ekstraduar në datën 10 nëntor të vitit 2016^[83]. Të nesërmen i është caktuar masa e paraburgimit njëmujoj^[84] dhe kanë vazhduar hetimet në lidhje me masakrën në Studime/Studimlje. Hetimet janë zgjeruar në keqtrajtimin dhe sjelljen çnjerëzore të të pandehurit ndaj të burgosurve në burgun e Smrekovnicës/Smrekovnica, në mënyrë që pas sigurimit të informacione të shumta

në lidhje me nenin 31 të KPRK, për shkak të shkeljes së nenit të përbashkët 3 (1a) të Konventave të Gjenevës.

[82] Si edhe në analizat e tjera, të cilat janë pjesë e këtij raporti, fazat paraprake të procedurës penale në këtë lëndë, të cilat janë zhvilluar gjatë viteve 2017 dhe 2018, do të prezantohen shkurtimisht dhe në mënyrë të hollësishme do të prezantohet vetëm procedura penale, e cila është zhvilluar në vitin 2019.

[83] Pas procedurës së përfunduar në lidhje me kërkesat për ekstradim.

[84] I pandehuri Vukotiq gjatë kohës së zhvillimit të procedurës penale në këtë lëndë si dhe në lëndët në lidhje me aktakuzat e tjera të ngritura nga Zyra e PSRK, është gjendur në paraburgim sipas vendimeve të gjyqtarit të procedurës paraprake si dhe sipas vendimeve të panelit shqyrtues ose të kryetarit të panelit shqyrtues në këtë lëndë penale.

të zgjerohet edhe në burgosjen e paligjshme dhe në paraburgimin në Kooperativën Bujqësore në Vushtrri/Vuçitrn.

Aktakuza

Zyra e PSRK në datën 20 prill të vitit 2017 e ka ngritur aktakuzën kundër të pandehurit Vukotiq në drejtim të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[85] sipas disa pikave. I është vënë në barrë se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë në cilësinë e zyrtarit policor të formacionit rezervë të stacionit të policisë në Vushtrri/Vuçitrn, duke vepruar në mënyrë të pavarur dhe në bashkëkryerje me pjesëtarë të tjerë të forcave serbe:

- në natën midis datës 2 dhe 3 maj të vitit 1999, në cilësinë e cekur, ka marrë pjesë në sulmet në popullatën civile, e cila po lëvizte në karvan midis fshatrave Studime e Epërme dhe e Poshtme/Gornje i Donje Studimlje, duke vepruar në mënyrë çnjerëzore dhe duke marrë pjesë në vrasjen brutale të një numri të civilëve, të cilët po lëviznin në karvan. Po ashtu, është akuzuar se ka marrë pjesë në uzurpimin e pronës nga civilët, në plaçkitjen e të hollave në shuma të mëdha si dhe të gjërave të çmueshme, gjë që nuk ka mundur të arsyetohet me nevojat ushtarake;

- se ka marrë pjesë në paraburgimin e paligjshëm të një numri të madh të civilëve shqiptarë në ambientet e Kooperativës Bujqësore në Vushtrri/Vuçitrn;

- se në periudhën midis datës 2 dhe 3 maj deri në fillim të muajit qershor të vitit 1999, në cilësinë e gardianit të burgut, drejtpërdrejt ose në bashkëkryerje ka marrë pjesë në trajtimin çnjerëzor, në keqtrajtimin, rrahjen, cenimin e integritetit trupor dhe shëndetit të të paraburgosurve, civilë shqiptarë në burgun e Smrekovnicës/Smrekovnica.

Me vendim të Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK) të datës 27 prill të vitit 2017, është pranuar që në lëndën lidhur me aktakuzën P nr. 54/2017 (PPS nr.60/2012) të vendos paneli shqyrtues i përbërë prej gjyqtarëve të EULEX-it.

Procedura e vlerësimit të aktakuzës

Seanca e dëgjimit të parë lidhur me aktakuzën para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica është mbajtur në datën 29 maj të vitit 2017^[86]. Me pajtimin e palëve,

[85] E paraparë dhe e dënueshme sipas nenit 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme me nenet 153 dhe 152, në lidhje me nenin 31 të Kodit Penal të Kosovës, për shkak të shkeljes së nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949, si dhe neneve 4 dhe 5, paragrafi 1 i Protokollit të Dytë Shtesë të datës 8 qershor të vitit 1977, e po ashtu edhe sipas të gjitha rregullave ndërkombëtare, të cilat kanë qenë në fuqi në kohën e konfliktit të armatosur në Kosovë.

[86] Me procedurën e vlerësimit të aktakuzës ka udhëhequr gjyqtari ndërkombëtar Arnout Louter, në cilësinë e kryetarit të panelit shqyrtues, anëtarë të të cilit kanë qenë gjyqtarët ndërkombëtarë

është hequr dorë nga dëgjimi i dytë i paraparë me ligj, por jo i domosdoshëm, lidhur me aktakuzën.

I akuzuari dhe mbrojtja e tij me anë të kërkesës me shkrim e kanë kërkuar heqjen e **pikës 2** të aktakuzës, në lidhje me të cilën Zyra e PSRK, në kohën e ngritjes së aktakuzës, nuk e ka pasur pajtimin e organeve kompetente për ndjekje të Malit të Zi. Prokurori ndërkombëtar në përgjigjen e tij nuk i është kundërvënë mbrojtjes. Me vendim të gjykatës të datës 27 korrik të vitit 2017, është pranuar kërkesa e mbrojtjes dhe akuza nën **pikën 2** është refuzuar për shkak të rrethanave, të cilat e kanë përjashtuar ndjekjen penale lidhur me këtë pikë të aktakuzës.

Me vendim të veçantë të datës 27 korrik të vitit 2017 si i papranuar është refuzuar propozimi i mbrojtjes për bashkimin e procedurave për të tri aktakuzat e ngritura kundër të akuzuarit Vukotiq (20 prill të vitit 2017, 16 maj i vitit 2017 dhe 23 qershor i vitit 2017).

Shqyrtimi kryesor

Shqyrtimi kryesor lidhur me akuzat e mbetura të aktakuzës të datës 20 prill të vitit 2017 është hapur në datën 26 shtator të vitit 2017. I pandehuri lidhur me aktakuzën është deklaruar se nuk është fajtor, kurse palët i kanë parashtruar fjalët e tyre hyrëse lidhur me aktakuzën. Paneli shqyrtues në kuadër të shqyrtimit kryesor është takuar në seanca njëzet e pesë (25) ditë gjyqësore, duke e pasur parasysh edhe seancën e dëgjimit të parë. Shqyrtimi ka qenë publik. Gjatë shqyrtimit janë dëgjuar njëzet e gjashtë (26) dëshmitarë të prokurorisë si dhe tre (3) dëshmitarë me propozimin e të dëmtuarve. Është bërë shikimi nga vendi i ngjarjes në lokacionet, në të cilat prokuroria ka pohuar se janë kryer krimet. Në fund të shqyrtimit, prokuroria e ka paraqitur aktakuzën e ndryshuar. Me anë të **pikës 1** disa persona e kanë marrë statusin e viktimave, **pika 2** është tërhequr, kurse **pika 3** për të dëmtuar është ndarë në 17 nënpika. Dëshmitarët e propozuar nga ana e të akuzuarit dhe e mbrojtjes së tij kanë refuzuar të dëshmojnë para panelit shqyrtues, nga arsyeja se do të mund të burgoseshin dhe të akuzoheshin. Janë paraqitur provat materiale të propozuara nga palët në procedurë. Të dëmtuarit, përmes përfaqësuesve të tyre kanë parashtruar kërkesë pronësore juridike. Përndryshe, i akuzuari nuk ka dëshmuar para panelit shqyrtues.

Aktgjykimi i shkallës së parë

Me aktgjykimin e shpallur në datën 25 maj të vitit 2018, i pandehuri, në mungesë të provave, është liruar në lidhje me akuzat në **pikën 1** të aktakuzës së datës 20 prill të vitit 2017 për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*.

Dariusz Sielicki dhe Radostin Petrov.

Gjykata në aktgjykimin e saj nuk është deklaruar lidhur me **pikën 2** të aktakuzës. I pandehuri është shpallur fajtor lidhur me pikën **pikën 3** të aktakuzës, sepse me provat e paraqitura është vërtetuar jashtë çdo dyshimi se e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh e gjashtë (6) muaj.

Gjykata, me anë të aktgjykimit me shkrim, në mënyrë të hollësishme e ka paraqitur rrjedhën e procedurës penale si dhe faktet e provuara, me të cilat është udhëhequr me rastin e marrjes së vendimit të saj. Me rastin e llogaritjes së dënimit të shqiptuar, gjykata si ligj më të favorshëm e ka gjetur LP të RSFJ-së, me të cilin, për veprën penale për të cilën i pandehuri është shpallur fajtor, është i sanksionuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) e deri në pesëmbëdhjetë (15) vite përkatësisht njëzetë (20), si zëvendësim për dënimin me vdekje. Gjykata ka gjetur se dënimi i shqiptuar është adekuat me peshën e veprës për të cilën i pandehuri është shpallur fajtor, duke konsideruar se me të njëjtin do të arrihet qëllimi i dënimit në lidhje me të pandehurin si dhe me kryerësit e tjerë.

Procedura lidhur me ankesat^[87]

Palët në procedurë me anë të ankesave e kanë kundërshtuar aktgjykimin e datës 25 maj të vitit 2018.

Ankesa e prokurorisë

Zyra e PSRK, me anë të ankesës të datës 16 korrik të vitit 2018, e ka kundërshtuar aktgjykimin në lidhje me dy pikat e saj, përkatësisht në lidhje me pjesën liruese të saj si dhe atë dënuese.

Aktgjykimin e datës 25 maj të vitit 2018 e ka kundërshtuar lidhur me **pikën 1** për shkak të shkeljeve thelbësore të dispozitave të procedurës penale, shkeljes së ligjit penal dhe gjendjes faktike të konstatuar gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë, me propozimin që gjykata e shkallës së dytë ta miratojë ankesën, ta anulojë aktgjykimin e shkallës së parë në lidhje me **pikën 1** dhe lëndën t'ia kthejë gjykatës së shkallës së parë për rishqyrtim dhe rivendosje. Në pjesën e aktgjykimit me të cilën i pandehuri është shpallur fajtor lidhur me **pikën 3**, është kërkuar që gjykata ta ndryshojë aktgjykimin dhe të pandehurit t'i shqiptojë dënim më të rreptë.

Sipas prokurorisë, gjykata e shkallës së parë me anë të aktgjykimit gabimisht i ka vlerësuar provat, përkatësisht deklaratat e dëshmitarëve-okularë, të cilët gjatë shqyrti-

[87] Edhe pse seanca e panelit ankimor është mbajtur në fund të vitit 2018, me këtë analizë në mënyrë më të hollësishme do të prezantohet kjo pjesë e procedurës penale që është organizuar lidhur me aktakuzën e datës 20 prill të vitit 2017. Me rastin e hartimit të raportit mbi gjykimet e përcjella gjatë vitit 2018, FDH Kosovë nuk e ka pasur në shikim dokumentacionin e procedurës ankimore.

mit kryesor kanë dëshmuar mbi ngjarjet të cilat janë zhvilluar midis datës 2 dhe 3 maj të vitit 1999, derisa nga karvani kanë qenë duke lëvizur nga fshati Studime/Studimlje drejt Vushtrrisë/Vučitrnu. Dëshmitarët e prokurorisë qartazi e kanë përshkruar ngjarjen kritike, e kanë njohur të pandehurin Vukotiq dhe në mënyrë të hollësishme e kanë përshkruar se si ai është dukur në natën kritike. Këta dëshmitarë e kanë identifikuar të pandehurin dhe me anë të foto-albumit gjatë procedurës hetimore. Në bazë të deklaratave të tyre, gjendja faktike është qartësuar plotësisht dhe në mënyrë të hollësishme. Prokuroria, në ankesë e saj, me qëllim që t'i mbështesë pretendimet ankimore, i ka cituar disa pjesë të caktuara të deklaratave të këtyre dëshmitarëve.

Prokuroria ka vlerësuar se për shkak të vlerësimit të gabuar të provave si dhe faktit se disa prova të caktuara nuk janë shqyrtuar dhe nuk janë marrë parasysh nga gjykata, aktgjykimi i shkallës së parë nuk është përpiluar në pajtim me nenin 370, paragrafi 7 i KPPK.

Sipas pretendimeve ankimore, gjykata e shkallës së parë, për shkak të gjendjes faktike gabimisht të konstatuar, e ka shkëlur ligjin penal në dobi të të pandehurit. Është zbatuar ligji i cili nuk është dashur të zbatohet në lidhje me pikën e aktakuzës sipas së cilës gjykata e ka sjellë aktgjykimin lirues.

Prokuroria, me anë të ankesës e ka kundërshtuar edhe pjesën dënuese të aktgjykimit. Sipas pretendimeve ankimore, dënimi i shqiptuar nuk është adekuat me peshën e veprës penale, për të cilën është shqiptuar si dhe rrethanat nën të cilat vepra penale është kryer, kohën dhe kontekstin e kryerjes së veprës penale si dhe mënyrën e kryerjes së veprës penale ndaj civilëve të pafajshëm dhe të paarmatosur. Në ankesë thuhet se gjykata nuk e ka marrë parasysh se disa viktima në kohën e kryerjes së veprës kanë qenë të moshës jomadhore dhe persona të vjetër si dhe faktin se veprat penale të kryera gjatë kohës së luftës ose të konfliktit të armatosur kanë ndikim më të madh në mjedisin se sa veprat penale të kryera në kushte të paqes.

Prokuroria me anë të ankesës i ka propozuar Gjykatës së Apelit që ta pranojë ankesën e prokurorisë, që pjesërisht të anuloj aktgjykimin e shkallës së parë në lidhje me pjesën liruese dhe që lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë për rishqyrtim dhe rivendosje, kurse në lidhje me pjesën dënuese të aktgjykimit të pandehurit t'ia shqiptoj një dënim më të rreptë.

Përgjigja në ankesën e prokurorisë

Mbrojtja e të pandehurit (avokati Nebojsa Vllajiq) është përgjigjur në ankesën e prokurorisë të datës 16 korrik të vitit 2018, në të gjitha bazat në të cilat prokuroria në ankesën e saj është thirrur.

Sipas mbrojtjes, prokuroria ka paralajmëruar ankesë për shkak të gjendjes gabimisht të konstatuar, por si prova nuk ka ofruar asgjë të re, pos përsëritjes së deklaratave të dhëna gjatë hetimeve dhe në shqyrtimin kryesor. Mbrojtja, në përgjigjen e saj, i ka paraqitur edhe kontradiktat në deklaratat e dëshmitarëve, në të cilat është thirrur gjykata në aktgjykimin e saj kur e ka liruar të pandehurin nga akuzat të cilat janë të saktësuara në **pikën 1** të aktakuzës.

Mbrojtja e ka kundërshtuar ankesën e prokurorisë edhe në lidhje me pjesën që ka pasur të bëjë me shkeljet e dispozitave të procedurës penale dhe vlerësimin se aktgjykimi nuk është hartuar në përputhje me nenin 370, paragrafi 7 i KPPRK. Sipas mbrojtjes, nuk qëndrojnë pretendimet e prokurorisë, sepse gjykata, me rastin e sjelljes së vendimit lirues, e ka vlerësuar secilën deklaratë të dëshmitarëve dhe provë materiale, si në mënyrë individuale, po ashtu edhe në lidhje me provat tjera, kurse pas kësaj e ka dhënë shpjegimin e hollësishëm se përse disa prova i konsideron të besueshme e disa të tjera jo.

Lidhur me pretendimet ankimore ndaj pjesës dënuese të aktgjykimit, përkatësisht vendimin mbi sanksionin penal, mbrojtja në përgjigjen e saj e ka theksuar se është shqiptuar dënim tepër i rreptë dhe i padrejtë. I pandehuri ka qenë gardian në burgun e Smrekovnicës/Smrekovnica, nuk ka pasur kurrë farë roli komandues, nuk ka qenë përgjegjës për paraburgimin e të burgosurve si dhe as për kushtet në të cilat janë mbajtur të burgosurit.

Mbrojtja, me anë të përgjigjes i ka propozuar Gjykatës së Apelit që ankesën e prokurorisë ta refuzojë si të pabazuar, që ankesën e mbrojtësit ta konsideroj si të bazuar si dhe që të pandehurit t'ia shqiptojë aktgjykimin lirues ose që dukshëm t'ia zbus dënimin.

Ankesa e mbrojtësit të të pandehurit

Mbrojtësi i të pandehurit Vukotiq, avokati nga Mitrovica/Mitrovica, Nebojshta Vllajiq, me ankesën e datës 13 korrik të vitit 2018, e ka kundërshtuar pjesën e aktgjykimit të shkallës së parë, me të cilën i pandehuri Vukotiq është shpallur fajtor dhe është dënuar me dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh dhe gjashtë (6) muajsh (në të cilin i është llogaritur edhe koha e kaluar në paraburgim nga momenti i privimit nga liria me anë të një fletearresti ndërkombëtare), për shkak të gjendjes faktike të konstatuar gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë si dhe për shkak të shkeljes së ligjit penal.

Sipas pretendimeve ankimore, gjykata e shkallës së parë në mënyrë të gabueshme e ka konstatuar gjendjen faktike dhe faktit relevant, që kanë qenë objekt i provave. Faktet e konstatuara në mënyrë të gabueshme kanë çuar te përfundimi i gabuar

i gjykatës dhe karakterizimi i veprimeve të të pandehurit si „shkelje e rënda e së drejtës ndërkombëtare“, të cilat kanë ndodhur me „sjelljen e tij skajshmërisht poshtëruese dhe degraduese“ në formën e „cenimit të integritetit trupor dhe shëndetit“, si dhe me „shkaktimin e vuajtjeve të mëdha“. Sipas pretendimeve ankimore, epitetet e cekura në lidhje me veprat, të cilat janë objekt i aktakuzës dhe i aktgjykimit dënues, nuk ekzistojnë. Përfundimet e gjykatës janë të tepruara, tejet të rrepta dhe të padrejta ndaj të pandehurit. Gjendja gabimisht e konstatuar ka çuar deri te zbatimi i gabuar i së drejtës materiale, ligjit penal dhe konventave të Gjenevës.

Sipas pretendimeve ankimore, i pandehuri është përgjegjës vetëm për veprimet e tij. Nën kushtin se në periudhën kritike ka qenë në burg, ai nuk e ka pasur rolin e mbikëqyrjes së të paraburgosurve si dhe nuk ka pasur rol mbikëqyrës. Nuk ka qenë drejtor i burgut, nuk është përgjegjës për kushtet në të cilat janë mbajtur të burgosurit, si dhe në pikëpamje të organizimit të ushqimit të të burgosurve. Gardianët e burgut duhet të përgjigjen vetëm për veprimet e tyre të drejtpërdrejta.

Sipas mbrojtësit, asnjë prej të burgosurve nuk ka pohuar se ka pasur pasoja afatgjata ose pasoja të rënda, nuk ka pasur thyerje, plagë të hapura, si dhe gjykata nuk ka pasur prova mbi pasoja të tilla. Lëndimet për të cilat dëshmitarët janë ankuar kanë qenë të një intensiteti të ulët, kryesisht në formë të mavijosjeve, ënjtjeve dhe dhembjeve. Veprimet e tilla në asnjë rast nuk hyjnë nën përshkrimin e veprimeve të krimin të luftës. Në burgun e Smrekovnicës/Smrekovnica askush nuk është gjymtuar, nuk është shndërruar në invalid, si dhe askush nuk është poshtëruar seksualisht. Kur nuk ka torturë, nuk ka as sjellje çnjerëzore. Mbi atë që dëshmitarët në deklaratat e tyre e kanë deklaruar se e kanë përjetuar nuk ka dokumentacion mjekësor, në mënyrë që me anë të ekspertizës të vërtetohet shkalla e vuajtjeve, të cilave iu janë ekspozuar dëshmitarët.

Sipas pretendimeve ankimore, dënimi i shqiptuar për të pandehurin sipas **pikës 3** të aktgjykimit është i padrejtë, tejet i ashpër, jo në përmasa me peshën e akuzës dhe joproporcional me fajin e të pandehurit. Mbrojtësi, si vërtetim të pretendimeve të tij, i ka prezantuar lëndët në të cilat të dënuarit para Gjykatës Ndërkombëtare Penale për ish Jugosllavinë në Hagë kanë qenë shumë më butë të dënuar për vepra penale shumë më të rënda dhe me pasoja më të rënda, të cilat iu janë shkaktuar viktimave. Ai ka propozuar që Gjykata e Apelit ta marrë parasysh ankesën si të bazuar, aktgjykimin e Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica të datës 25 maj të vitit 2018 ta konfirmoj në pjesën liruese, ta ndryshojë në pjesën liruese dhe të pandehurit t'ia shqiptojë aktgjykimin lirues ose që dukshëm ta zbus në kuptimin e pretendimeve ankimore.

I pandehuri Zoran Vukotiq me aktgjykimin e Gjykatës Themelore të datës 25 maj të vitit 2018 e ka kundërshtuar atë për shkak të gjendjes faktike në mënyrë jo të plotë

dhe gabimisht të konstatuar, me propozimin që ankesa e tij të merret parasysht, të ndryshohet aktgjykimi i shkallës së parë, në kuptimin që gjykata e shkallës së dytë ta shqiptoj një dënim më të butë ose që lëndën ta kthejë në rigjykim. I pandehuri, me anë të ankesës, posaçërisht ka ngulur këmbë në kontradiktat në deklaratat e dëshmitarëve të caktuar si dhe në faktin se ai në periudhën kritike nuk ka pasur kurrfarë kompetencash për të vendosur për çka do qoftë si dhe se as nuk ka pasur ndikim në çka do qoftë në periudhën kritike.

Prokurori i apelit me parashtresën e tij të datës 11 tetor të vitit 2018 (PPA nr.442/18) i ka propozuar gjykatës së shkallës së dytë që ta pranojë ankesën e prokurorisë, që në pjesën liruese ta shpall fajtor të akuzuarin, kurse që në pjesën e aktgjykimit me të cilën i pandehuri është shpallur fajtor t'i shqiptohet dënim më i rreptë si edhe që ankesat e të pandehurit dhe të mbrojtësit të tij të refuzohen si të pabazuara.

Procedura lidhur me ankesat

Në lidhje me pretendimet ankimore të cekura, paneli ankimor i Gjykatës së Apelit, Departamenti për Krime të Rënda, me të cilin ka kryesuar Fillim Skoro, me anëtarët e panelit, gjyqtaren Tonka Berishaj (e cila në të njëjtën kohë ka qenë edhe gjyqtare raportuese) dhe Hava Haliti, e ka mbajtur seancën në datën 18 dhjetor të vitit 2018.

Në seancë kanë qenë të pranishëm i pandehuri dhe mbrojtësi i tij, avokati Vlajiq, si dhe disa të dëmtuar. Seanca është mbajtur në mungesë të prokurorit të apelit^[88]. Gjyqtari raportues shumë shkurt dhe sipërfaqësisht e ka paraqitur lëvizjen e atëhershme të procedurës, aktakuzën, aktgjykimin, ankesat dhe përgjigjet e palëve. Gjatë seancës nuk është mbajtur procesverbali zyrtar.

Mbrojtësi gjatë seancës dhe pas disa qartësimeve ka qëndruar në gjithçka pranë pretendimeve ankimore, të cilat i pandehuri i ka mbështetur. Të dëmtuarit e pranishëm e kanë mbështetur ankesën e Zyrës së PSRK dhe e kanë theksuar kërkesën pronësore juridike.

Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit

Gjykata e Apelit me anë të aktgjykimit, që e mban datën e 30 janarit të vitit 2019, e ka pranuar ankesën e zyrës së PSRK në lidhje me **pikën 1** (Pjesa liruese e lëndës) dhe lëndën e ka kthyer në rigjykim në lidhje me këtë pikë, duke e konfirmuar aktgjykimin e shkallës së parë në lidhje me **pikën 3**, si dhe dënimin e shqiptuar me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh e gjashtë (6) muajsh.

Gjykata e Apelit, pas analizës së shkresave të lëndës, vlerësimit të aktgjykimit në

[88] Neni 390, paragrafi 4 të KPRK: „Mosardhja e palëve, të cilat janë të informuara rregullisht, nuk e pengon mbajtjen e seancës.“

lidhje me pretendimet ankimore si dhe sipas detyrës zyrtare, ka gjetur se pretendimet ankimore të palëve në procedurë në lidhje me pjesën dënuese të aktgjykimit janë të pabazuara.

Ankesa e prokurorit, e cila ka të bëjë me pjesën liruese të aktgjykimit të shkallës së parë, është e bazuar. Përgjigjen në ankesën, si edhe ankesat e të pandehurit dhe të mbrojtësit të tij në këtë pjesë të aktgjykimit, i ka vlerësuar si të pabazuara.

Gjykata me anë të aktgjykimit së pari e ka paraqitur analizën dhe gjetjet e veprës në pjesën e aktgjykimit që kanë të bëjnë me pjesën dënuese përkatësisht në lidhje me **pikën 3**.

Sipas detyrës zyrtare, ka konstatuar se nuk ka pasur shkelje thelbësore të procedurës penale, që do të ndikonin në heqjen e kësaj pjese të aktgjykimit.

Pretendimet ankimore në lidhje me gjendjen faktike gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë të konstatuar i ka vlerësuar si të pabazuara. Gjykata e shkallës së parë vendimin e saj në këtë pjesë e ka bazuar në provat të cilat i ka paraqitur gjatë shqyrtimit kryesor dhe të cilat i ka vlerësuar sipas dispozitave ligjore. Faktet janë konstatuar në mënyrë të plotë dhe të hollësishme. Gjendja faktike është mbështetur edhe me provat e vërtetuara nga ana e Tribunalit Penal Ndërkombëtar për ish Jugosllavinë (TPNJ) në lëndën *Prokurori kundër Millan Millutinoviçit dhe të tjerëve*, të cilat si prova janë paraqitur gjatë shqyrtimit kryesor.

Gjykata e Apelit, me anë të aktgjykimit, në mënyrë të hollësishme i ka paraqitur gjetjet e gjykatës së shkallës së parë në lidhje me **pikën 3** të aktgjykimit, duke e cekur se cilët të burgosur janë rrahur në mënyrë sistematike, se gjatë kohës së qëndrimit në burg me veprimet e të pandehurit iu është shkatërruar integriteti trupor dhe shëndeti si dhe faktin se rrethanat e cekura janë të mbështetura me prova të sigurta. Sipas gjetjeve të gjykatës, identifikimi i pandehurit si kryerës është vërtetuar pa kurrë farë dyshimesh. Të gjithë dëshmitarët nga Vushtrria/Vučitrn e kanë identifikuar të pandehurin si ish punonjës të Gjykatës Komunale në Vushtrri/Vučitrn. Dëshmitarët e tjerë në emër të të pandehurit emrin e të pandehurit e kanë mësuar përmes dëshmitarëve nga Vushtrria/Vučitrn. I pandehuri ka shkaktuar vuajtje shpirtërore me shkaktimin e frikës e të terrorit tek të gjithë dëshmitarët të cilët kanë qenë viktimat e sjelljeve të tij. Dëshmitarët, të cilët kanë dëshmuar para gjykatës, janë viktimat e drejtpërdrejta të të pandehurit. Dëshmitarët, me anë të deklaratave të tyre, e kanë mbështetur njëri-tjetrin, sepse torturat dhe rrahjet kanë qenë të organizuara në atë mënyrë që të burgosurit kanë qenë të detyruar që t'i shohin rrahjet e të burgosurit tjetër.

Gjykata, me anë të aktgjykimit, pretendimet e mbrojtësit në ankesë lidhur me këtë pikë i ka vlerësuar si të tepruara. Gjykata e Apelit i ka vlerësuar si objektive gjetjet e gjykatës së shkallës së parë mbi dëshmitë e dëshmitarëve lidhur me identifikimin e të pandehurit, sepse janë bërë pa kurrë farë qëllimi ose motivi që rrejshëm të dëshmojnë, janë të bazuara dhe të sakta.

Gjykata e Apelit i ka vlerësuar si të pabazuara pohimet e mbrojtjes se i pandehuri në burgun e Smrekovnicës/Smrekovnica nuk ka pasur rol udhëheqës dhe se si gardian në burg nuk ka mundur për të ndikuar në kushtet në të cilat janë mbajtur të burgosurit. Veprimet e të pandehurit kanë pasur pasoja të rënda për viktimat, gjë që është vërtetuar me deklaratat e dëshmitarëve, të cilët i janë ekspozuar rrahjeve dhe keqtrajtimit nga i pandehuri. Gjykata i ka mbështetur pretendimet e saj me gjetjet e GJNPJ në disa raste të veçanta, në të cilat është vërtetuar se keqtrajtimi dhe tortura nuk është e domosdoshme që gjithmonë të përfshijnë edhe lëndime trupore.

Gjykata e shkallës së parë me anë të aktgjykimit e ka vërtetuar se i pandehuri në mënyrë sistematike dhe në mënyrë posaçërisht të vrazhde i ka rrahur të burgosurit të cilët kanë qenë të detyruar që t'i shohin torturat dhe rrahjet e të tjerëve. Disa dëshmitarë kanë dëshmuar se i pandehuri i ka rrahur vetëm njëherë, se nuk e kanë ditur kur dhe nëse do të keqtrajtohen e torturohen si edhe se kanë qenë të detyruar të vështrojnë torturën dhe rrahjet e të tjerëve. Sipas tyre, i pandehuri, gjithnjë, derisa i ka rrahur të burgosurit, ka lëshuar këngë nacionaliste.

Palët në procedurë në lidhje me vendimin mbi dënimin lidhur me **pikën 3** kanë pasur qëndrime diametralisht të kundërta. Gjykata e Apelit me anë të aktgjykimit e ka refuzuar ankesën e prokurorisë lidhur me **pikën 3** të aktgjykimit në lidhje me vendimin për dënimin. Gjykata ka gjetur se dënimi i shqiptuar për të pandehurin është adekuat me peshën e veprës penale të kryer, duke i pasur parasysht rrethanat lehtësuese dhe ato vështirësuese. Nuk janë plotësuar kushtet për zbutjen e dënim-it të shqiptuar si dhe as për ashpërsimin e tij. I pandehuri, në ankesën e tij nuk i ka propozuar arsyet, të cilat do të ndikonin në zbutjen e dënim-it.

Gjykata e Apelit, me aktgjykimin e saj lidhur me pretendimet ankimore të Zyrës së PSRK në pjesën liruese të aktgjykimit të shkallës së parë të datës 25 maj të vitit 2018 (**pika 1**), si dhe sipas detyrës zyrtare, ka gjetur se në pjesën liruese të aktgjykimit ka pasur shkelje thelbësore të procedurës penale.

Me aktgjykimin e shkallës së parë nuk është dhënë shpjegimi adekuat lidhur me faktet vendimtare. Edhe arsyetimet e dhëna janë të paqarta dhe të papranueshme përkatësisht kontradiktore me faktet relevante, me provat të cilat gjenden në shkresat e lëndës, e posaçërisht me deklaratat të cilat i kanë dhënë dëshmitarët në hetime në

polici, në prokurori dhe në shqyrtimin kryesor. Mospërputhjet në deklarata domoshmërisht e kushtëzojnë heqjen dhe kthimin e lëndës në vendosje të përsëritur. Paneli shqyrtues e ka mbështetur vendimin e tij lirues kryesisht në deklaratat e të pandehurit si dhe në deklaratat e disa dëshmitarëve të dhëna në shqyrtimin kryesor, kur i kanë zbutur deklaratat e tyre krahasuar me dëshmitë e mëhershme.

Sipas aktgjykimit të Gjykatës së Apelit, deklaratat e dëshmitarëve shkaktojnë dyshime serioze në identifikimin e të pandehurit si kryerës. Gjykata e shkallës së parë me rastin e sjelljes së aktgjykimit lirues nuk e ka marrë parasysh konstatimin e vet se dëshmitarët me kalimin e kohës i kanë zbutur deklaratat e veta, si edhe se kujtimet e tyre me kalimin e kohës kanë filluar të zbehen.

Në lidhje me pretendimet ankimore se gjendja faktike është konstatuar gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë, Gjykata e Apelit ka përfunduar se gjendja faktike e konstatuar në mënyrë jo të plotë dhe gabimisht ngushtësisht është e lidhur me zbatimin e ligjit penal, gjë që për pasojë e ka pasur shkeljen e ligjit.

Gjatë rigjykimit, gjykata e shkallës së parë duhet të eliminojë shkeljet e cekura thelbësore të procedurës penale si dhe lëshimet në vërtetimin dhe vlerësimin e drejtë të gjendjes faktike dhe zbatimin e ligjit penal, të cekura në ankesën e prokurorisë. Edhe njëherë duhet të paraqiten të gjitha provat e propozuara dhe në mënyrë të ndërgjegjshme të vlerësohen, secila në mënyrë individuale dhe njëra me tjetrin, e posaçërisht deklaratat e dëshmitarëve nga të gjitha fazat e procedurës penale dhe që në bazë të vlerësimit të tillë të provave të merret aktgjykimi i drejtë dhe ligjshëm.

Gjetjet e FDH Kosovë:

Gjykimi i përsëritur i shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 1)* nuk është caktuar deri në fund të periudhës së raportimit, gjë që nuk mund të arsyetohet. FDH Kosovë konsideron se kjo nuk është e pranueshme dhe se përbënë shkelje të standardeve gjerësisht të pranuar, posaçërisht kur ndodh në situatën në të cilën ndodhet i pandehuri në vuajtje të dënimit për njëren prej pikave të aktakuzës, e cila nuk është e kontestueshme dhe e cila është vërtetuar edhe në gjykatën e shkallës së dytë. Shtyrja e paarsyetuar e fillimit të gjykimit të përsëritur para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica rezulton edhe pse, sipas informacioneve zyrtare të marra nga gjykata, kjo lëndë iu është ndarë gjyqtarëve në punë dhe është formuar paneli shqyrtues kompetent për të vendosur në këtë lëndë në rigjykim.

Shtyrja e paarsyetuar e shqyrtimit përbënë shkelje të rëndë të të drejtave të të pandehurit si dhe shkelje të rregullave ndërkombëtare, posaçërisht të nenit 6 të Konventës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut dhe Lirive Themelore, sipas të cilit secili i pandehur e ka të drejtën në përfundimin e procedurës penale në një afat të arsyeshëm.

FDH Kosovë edhe në këtë lëndë i vëren dobësitë në zbatimin e gjuhëve zyrtare, gjë që e prish përshtypjen mbi gjykimin fer dhe të ndershëm. Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit, i cili është sjellë në fund të muajit janar të vitit 2019, është përgjigjur në pretendimet ankimore të palëve në procedurë në mënyrë mjaft profesionale, duke i paraqitur gjetjet dhe duke i arsyetuar vendimet. Megjithatë, as ky vendim i Gjykatës së Apelit nuk ka mundur të shmang një nga problemet teknike më aktuale, që momentalisht e përcjell gjyqësorin kosovar dhe që ka të bëjë me përkthimin gjatë procedurave gjyqësore si dhe të vendimeve gjyqësore. Edhe aktgjykimi i datës 30 janar të vitit 2019 përmban gabime në përkthim në gjuhën serbe. Në të njëjtin tekst herë pas herë mungon edhe zbatimi i terminologjisë juridike. Edhe pse teknik, ky problem, nëse vazhdon të paraqitet, mund të shndërrohet në një problem thelbësor, sepse i cenon të drejtat themelore të njeriut në shfrytëzimin e gjuhës amtare dhe të barazisë.

1.3.2. Lënda: *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 2)*

Paneli ankimor i Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Fillim Skoro^[89], në lëndën *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 2 – aktakuza e datës 16 maj të vitit 2017)*, duke vepruar në lidhje me ankesën e Zyrës së PSRK^[90] ndaj aktgjykimit të Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica të datës 16 maj të vitit 2018, e ka mbajtur seancën e panelit në datën 9 janar të vitit 2019 pa praninë e palëve në procedurë^[91], në të cilën e ka miratuar ankesën e prokurorisë, por sipas detyrës zyrtare e ka anuluar aktgjykimin e Gjykatës Themelore dhe lëndën e ka kthyer në gjykatën e shkallës së parë për vendosje të përsëritur.

Rrjedha e procedurës penale^[92]

Lidhur me vrasjet brutale, rrahjet, keqtrajtimet, trajtimin çnjerëzor dhe plaçkitjen e popullatës civile, të motivuara me urrejtjen ndëretnike, të cilat kanë ndodhur gjatë muajit maj të vitit 1999 në territorin e Vushtrisë/Vučitrn, veprimet e parahetimore kundër të pandehurit Vukotiq dhe individëve të tjerë ndaj të cilëve edhe

[89] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarët Xhevdet Abazi dhe Abdullah Ahmeti.

[90] FDH Kosovë në kohën e përpilimit të raportit nuk ka pasur qasje në kopjen e ankesës së Zyrës së PSRK. Pretendimet e prokurorisë, të cilat do të citohen në raport janë marrë nga aktgjykimi i Gjykatës së Apelit të datës 9 janar të vitit 2019.

[91] Paneli ankimor e ka mbajtur seancën duke e zbatuar nenin 390, paragrafi 1 i KPPRK, pa praninë e palëve në procedurë. Ligji e parasheh që në lëndën, në të cilën të akuzuarit i është shqiptuar dënimi me burgosje, lajmërimi mbi seancën e panelit ankimor i dorëzohet prokurorit të shtetit, të akuzuarit dhe mbrojtësit të tij.

[92] Procedura kundër të pandehurit Zoran Vukotiqit është paraqitur edhe në raportin vjetor për vitin 2017 dhe 2018, të cilat ndodhen në faqen zyrtare të internetit të FDH Kosovë: <http://www.hlc-kosovo.org/category/publications/>

më tutje nuk kanë qasje organet e ndjekjes të Kosovës, janë kryer menjëherë pas përfundimit të konfliktit të armatosur, gjatë vitit 1999.

Në bazë të provave të siguruara për ngjarjet e cekura, kundër të dyshuarve është lëshuar edhe fletarresti ndërkombëtar, për shkak të ekzistimit të dyshimit se e kanë kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Hetimet zyrtare janë hapur me vendimin e datës 30 maj të vitit 2014. Ato, për shkak se të ndaj të dyshuarve nuk ka pasur qasje, janë ndërprerë disa herë.

Në mesin e të dyshuarve është gjendur edhe Zoran Vukotiqi. Ai, sipas fletarrestit ndërkombëtar, është privuar nga liria në datën 10 mars të vitit 2016 në Mal të Zi (Crna Gora). Ai është ekstraduar në Kosovë në datën 11 nëntor të vitit 2016. Pas përfundimit të hetimeve, në datën 16 maj të vitit 2017, kundër tij është ngritur aktakuza nga ana e ekipit të përzier të prokurorëve të Zyrës së PSRK^[93].

Aktakuza:

Të pandehurit Zoran Vukotiqit me aktakuzë i është vënë në barrë se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në datën 5 maj të vitit 1999, në intervalin kohor prej orës 11:00-13:30, në Vushtrri/Vučitrn, Rruga Emin Duraku (tash rruga Haxhi Zeka), në bashkëkryerje më një kryerës të njohur (ndaj të cilit nuk kanë qasje organet e ndjekjes të Kosovës), në cilësinë e rezervistit të policisë serbe, në uniformë dhe i armatosur me thikë, me revole dhe pushkë automatike, duke vepruar në kundërshtim me normat ndërkombëtare të cilat kanë qenë në fuqi në atë periudhë [Neni 3 (1a) i përbashkët për të katër Konventat e Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949 si dhe me nenin 4, pikat 1 dhe 2 të Protokollit të Dytë Shtesë të vitit 1977], e ka kryer veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[94] në atë mënyrë që:

- me përdorimin e armës së zjarrit i ka privuar nga jeta katër civilë shqiptarë: Enver Rrustollin, Abdullahun, Hamdiun dhe Fahredin Fazliun;

- i ka keqtrajtuar fizikisht dhe e ka cenuar integritetin trupor si dhe shëndetin fizik e mental të civilëve: Sanije Fazliut, Fikrije Shaqirit, Vehbi Xhemës, Zeynepe Xhemës, Nexhmi Xhemës, Besarta Xhemës, Zelihe Xhemës, Behare Pllanës, Luljeta Rashicës, Gani Maxherrës, Halime Maxherrës, Gazmend Shabanit, Ahmet Sahitit, Skender Shabanit, Bejtë Osmanit, Shukrije Osmanit dhe Faik Musës;

[93] Prokurori i shtetit i Zyrës së PSRK, Elez Blakaj, në bashkëpunim me prokurorin ndërkombëtar, Charles Hardaway. Aktakuzën gjatë shqyrtimit e ka përfaqësuar prokurori ndërkombëtar Paul Flynn.

[94] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, në lidhje me nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës, po ashtu e paraparë me nenin 152, paragrafi 1, pika 2.1 dhe neni 152, në lidhje me nenin 31 të KPRK.

- ka marrë shumën të mëdha të parave dhe gjëra të tjera me vlerë nga civilët Vehbi, Nexhmi dhe Zejnepe Xhema, Bejtë dhe Shukrije Osmani, si dhe Beqir, Ukshin dhe Faik Musa.

Shqyrtimi i aktakuzës:

Aktakuza e datës 16 maj të vitit 2017 është shqyrtuar para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica, në seancën e dëgjimit të parë të mbajtur në datën 4 gusht të vitit 2017^[95]. I pandehuri, lidhur me aktakuzën është deklaruar se nuk është fajtor. Mbrojtja e tij në afatin ligjor e ka parashtruar kërkesën për hedhje të aktakuzës si dhe propozimin për dëgjimin e dëshmitarëve të alibisë, për të cilët mbrojtja dëshiron që të jenë të dëgjuar gjatë shqyrtimit kryesor. Prokuroria, me anë të përgjigjes e ka kundërshtuar kërkesën e mbrojtjes në kuptimin e pretendimeve të lidhura me aktakuzën.

Gjykata themelore me vendimin e datës 30 shtator të vitit 2017 e ka refuzuar kërkesën e mbrojtjes për hedhjen e aktakuzës si të pabazuar. Ky vendim nuk është kundërshtuar me anë të ankesës.

Me vendimet e Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK) të datës 23 qershor dhe 8 shtator të vitit 2017 është caktuar që lidhur me aktakuzat kundër të pandehurit Vukotiq të vendos paneli shqyrtues i përbërë nga gjyqtarët e EULEX-it.

Shqyrtimi kryesor:

Shqyrtimi kryesor në lëndën *Prokurori kundër Zoran Vukotiqit (Vukotiqi 2)*, lidhur me aktakuzën e datës 16 maj të vitit 2017, është hapur në datën 11 janar të vitit 2018. Gjatë shqyrtimit është lexuar aktakuza, i pandehuri është deklaruar se nuk është fajtor, kurse palët në procedurë i kanë parashtruar fjalët e tyre hyrëse.

Shqyrtimi ka qenë publik dhe është zhvilluar në gjuhën angleze, krahas përkthimit konsektiv në gjuhën shqipe, derisa të akuzuarit dhe mbrojtësit të tij i është siguruar përkthimi në gjuhën serbe. Procesverbali zyrtar është mbajtur fjalë për fjalë në gjuhën angleze. Nuk ka pasur kushte për audio-regjistrimin e shqyrtimit kryesor. Gjatë shqyrtimit janë dëgjuar nëntëmbëdhjetë (19) dëshmitarë të prokurorisë. Mbrojtja e ka propozuar dëgjimin e disa dëshmitarëve të caktuar të cilët nuk jetojnë në Kosovë. Gjykata nuk ia ka dalë që gjatë seancës të organizoj dëgjimin e tyre si dhe as të vërtetoj vendbanimin e tyre. Megjithëkëtë, me propozimin e mbrojtjes, është dëgjuar një dëshmitar i prokurorisë, nga dëgjimi i të cilit gjatë shqyrtimit kishte hequr dorë prokuroria. Një dëshmitar i prokurorisë është dëgjuar edhe sipas detyrës zyrtare nga gjykata. Janë paraqitur provat materiale. I pandehuri e ka parashtruar

[95] Seancën e ka udhëhequr gjyqtari ndërkombëtar Dariusz Sielicki, i cili ka kryesuar edhe me panelin shqyrtues lidhur me aktakuzën e datës 16 maj të vitit 2017.

mbrojtjen e tij para panelit shqyrtues, kurse palët në procedurë fjalët e tyre përfundimtare, derisa të dëmtuarit i kanë parashtruar kërkesat e tyre pronësore-juridike.

Paneli shqyrtues ndërkombëtar, me të cilin ka kryesuar gjyqtari ndërkombëtar Dariusz Sielicki^[96], me aktgjykimin, të cilin e ka shpallur në datën 16 maj të vitit 2018, e ka liruar të pandehurin Zoran Vukotiqin lidhur me të gjitha akuzat *krim i luftës kundër popullatës civile*^[97]. Sipas aktgjykimit, me provat e paraqitura gjatë shqyrtimit nuk është provuar se i pandehuri Zoran Vukotiq, në bashkëkryerje me një kryerës të identifikuar^[98], gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në datën 5 maj të vitit 1999 në Vushtrri/Vučitrn, në cilësinë e rezervistit të policisë serbe, e ka kryer veprën, e cila me anë të aktakuzës i është vënë në barrë.

Procedura ankimore

Në aktgjykimin lirues të Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica të datës 16 maj të vitit 2018 me kohë e ka deponuar ankesën Zyra e PSRK për shkak të shkeljeve thelbësore të procedurës penale, shkeljeve të ligjit penal dhe gjendjes faktike gabimisht të konstatua, me propozimin që gjykata të anulojë aktgjykimin e shkallës së parë dhe lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë për rigjykim.

Prokuroria, në pikëpamje të shkeljeve thelbësore të procedurës penale, në ankesën e saj, midis të tjerash ka thënë se aktgjykimi i shkallës së parë është sjellë me shkelje thelbësore të dispozitave të procedurës penale përkatësisht se nuk është bërë në përputhje me nenin 370 të KPRK. Arsytimi i aktgjykimit, me të cilin i pandehuri është liruar nga akuzat, është i paqartë, i pakuptueshëm dhe kundërtëhënës me dispozitivin dhe faktet relevante. Aktgjykimi nuk është bazuar në provat të cilat janë paraqitur gjatë shqyrtimit kryesor. Gjykata, me rastin e sjelljes së aktgjykimit, nuk i ka vlerësuar në mënyrë adekuate deklaratat e dëshmitarëve të cilat janë bërë gjatë shqyrtimit kryesor si dhe as deklaratat e dëshmitarëve nga fazat e mëhershme të procedurës penale. Gjykata nuk e ka bërë vlerësimin e secilës deklaratë të dëshmitarëve dhe të secilës provë individualisht. Gjykata nuk ua ka dhënë besimin dëshmitarëve, të cilët kanë qenë dëshmitarë okular të ngjarjes kritike (edhe pse këto dëshmi i ka vlerësuar si të sinqerta), deklaratat prej të cilave qartazi rezulton se i pandehuri Zoran Vukotiq në ditën kritike ka qenë në vendin e ngjarjes edhe me një person tjetër, i cili ndodhet në arrati. Gjykata e ka bazuar vendimin e saj në deklaratën e një dëshmitari, i cili në

[96] Anëtarët e panelit shqyrtues, gjyqtarët ndërkombëtar Arnout Louter dhe Radostin Petrov.

[97] Për shkak të shkeljes së nenit të përbashkët 3 (1a dhe c) të Konventave të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949, si dhe nenit 4, pikave 1, 2a dhe 2e të Protokollit të Dytë Shtesë të këtyre konventave i vitit 1977, po ashtu e paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me paragrafin 22 të LP të RSFJ-së, po ashtu e dënueshme me nenin 152, paragrafët 1 dhe 2.1 dhe nenin 153, paragrafi 1, në lidhje me paragrafin 2, në lidhje me nenin 31 të KPRK.

[98] Organet e ndjekjes të Kosovës nuk kanë qaje. Hetimet lidhur me te janë ndërprerë.

momentin kritik nuk ka qenë i pranishëm në ngjarje. Sipas pretendimeve ankimore, gjykata nuk e ka marrë parasysh identifikimin e të pandehurit nga dëshmitarët si dhe as që i ka cekur arsyet me të cilat kjo provë është refuzuar.

Sipas prokurorisë, aktgjykimi me shkrim nuk është hartuar në pajtim me afatet ligjore të përcaktuara me KPPRK, kurse paneli shqyrtues ka qenë i përbërë në kundërshti me dispozitat e procedurës penale dhe kompetencat e EULEX-it në momentin e mbajtjes së shqyrtimit kryesor.

Mbrojtësi i të pandehurit, Zoran Vukotiqit, avokati nga Mitrovica, Miro Deleviq, e ka deponuar përgjigjen në ankesën e Zyrës së PSRK me propozimin që kjo ankesë të refuzohet si e pabazuar dhe të konfirmohet aktgjykimi lirues i shkallës së parë.

Prokurori i apelit, me parashtresën e datës 11 tetor të vitit 2018 (PPA. nr. 445/18), i ka propozuar Gjykatës së Apelit që ta miratojë ankesën e Zyrës së PSRK në aktgjykimin e shkallës së parë dhe që lëndën ta kthejë në rishqyrtim dhe rivendosje në gjykatën e shkallës së parë.

Duke vepruar në lidhje me ankesën e prokurorisë dhe në përgjigjen në ankesën e mbrojtësit të të pandehurit, paneli ankimor i Gjykatës së Apelit, Departamenti për Krime të Rënda, në datën 9 janar të vitit 2019 e ka mbajtur seancën e panelit në të cilën, me zbatimin e nenit 390, paragrafi 1 KPPRK^[99], nuk i ka lajmëruar palët në procedurë.

Gjykata e Apelit, pas shqyrtimit të pretendimeve të ankesës së prokurorit, ka gjetur se ankesa është e bazuar, por aktgjykimin e ka anuluar sipas detyrës zyrtare.

Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, pretendimet ankimore të prokurorisë, që kanë të bëjnë me shkeljen e dispozitave të procedurës penale, janë të bazuara, aktgjykimi i refuzuar është i paqëndrueshëm, gjendja faktike nuk është konstatuar në mënyrë të rregullt dhe të plotë, derisa faktet vendimtare janë mjaft në kundërtënie me provat që janë në shkresa të lëndës dhe në gjetjet e gjykatës. Gjykata e shkallës së parë nuk e ka vlerësuar secilën deklaratë të dëshmitarëve në mënyrë individuale ose në lidhje me njëra-tjetrën, por ka konstatuar se, nga deklaratat të cilat janë në shkresa, nuk është vërtetuar identiteti i të pandehurit.

Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, Gjykata Themelore si bazë për sjelljen e aktgjykimin lirues e ka marrë deklaratën e të pandehurit dhe deklaratën e një dëshmi-

[99] Neni 390, paragrafi 1 i KPPRK: „Kur të akuzuarit i është shqiptuar dënimi me burgosje, lajmërimi mbi seancën e Panelit të Apelit i dorëzohet prokurorit kompetent, të dëmtuarit, të akuzuarit dhe mbrojtësit të tij.“

itari, pa i cekur arsyet konkrete se përse nuk i ka pranuar deklaratat e dëshmitarëve të prokurorisë, në mesin e të cilëve ka pasur edhe dëshmitarë okular si dhe deklaratat e dëshmitarëve të dhëna në fazat e mëhershme të procedurës, kur kujtimet e tyre kanë qenë më afër rastit konkret, përkatësisht kur e kanë pasur kujtesën më të freskët në lidhje me ngjarjet e luftës si dhe në lidhje me identifikimin e të pandehurit.

Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, aktgjykimi i shkallës së parë është sjellë me shkelje thelbësore të procedurës penale. Në lëndë, nuk është konstatuar as gjendja faktike në mënyrë të rregullt dhe të ligjshme. Ekzistojnë kundërthënie midis fakteve relevante, posaçërisht në lidhje me pretendimet në arsyetimin dhe dokumentacionin, që ekzistojnë në shkresat e lëndës.

Paneli ankimor i ka mbështetur pohimet e prokurorisë se aktgjykimi i shkallës së parë është sjellë pas afatit të paraparë ligjor për hartimin e aktgjykimit me shkrim^[100] dhe nga ana e panelit shqyrtues, që nuk ka qenë i formuar në mënyrën e paraparë me ligj. Sipas gjykatës së shkallës së dytë, gjykata e shkallës së parë si bazë kryesore për sjelljen e aktgjykimit lirues e ka marrë deklaratën e të pandehurit si dhe deklaratat e dëshmitarëve të dhëna gjatë shqyrtimit kryesor, por pa e cekur arsyen se përse me rastin e vendosjes nuk ka marrë parasysh edhe deklaratat e dëshmitarëve të dhëna në polici ose para prokurorit, kur kujtimet e dëshmitarëve mbi ngjarjen kritike kanë qenë më të freskëta, më afër ngjarjes. Gjykata e shkallës së parë e ka mbështetur aktgjykimin lirues edhe me deklaratën e dëshmitarit, i cili në ditën kritike nuk ka qenë në vendin e ngjarjes, por në fqinjësi. Ky dëshmitar ka pohuar se në ditën kritike (para ardhjes në vendin e ngjarjes ku janë vrarë, keqtrajtuar dhe plaçkitur viktimat), në shtëpinë e tij në fqinjësi nuk ka qenë i pandehuri, por një person tjetër. Gjykata ia ka dhënë besimin këtij dëshmitari, kurse jo dëshmitarëve të cilët kanë qenë dëshmitarë okular të ngjarjes kritike.

Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, aktgjykimi është sjellë krahas shkeljeve thelbësore të procedurës penale, në bazë të gjendjes faktike të konstatuar në mënyrë të gabuar dhe jo të plotë. Aktgjykimi është anuluar në mënyrë që në procedurën e përsëritur të shmangen shkeljet e cekura dhe që të sillet vendimi në mënyrë të rregullt e ligjore.

Gjykata e shkallës së dytë në arsyetimin e vendimit vetëm ka konstatuar se mbrojtësi i të pandehurit Vukotiq ka deponuar përgjigje në ankesën e prokurorit, por me asnjë fjalë nuk i ka paraqitur arsyet, të cilat janë cekur në përgjigje.

[100] Në vendimin e Gjykatës së Apelit nuk janë cekur rrethanat konkrete lidhur me këtë pretendim. KPPRK, neni 369, paragrafi 1 parasheh afat prej pesëmbëdhjetë (15) ditësh për hartimin e aktgjykimit me shkrim kur i pandehuri ndodhet në paraburgim. Me nenin e cekur është paraparë mundësia e vazhimit të hartimit të aktgjykimit deri në gjashtëdhjetë (60) ditë në rastet komplekse.

Gjetjet e FDH Kosovë

Gjykata e Apelit, vendimin e datës 9 janar të vitit 2019, me të cilin lëndën e ka kthyer në rigjykim, e ka sjellë sipas detyrës zyrtare.

FDH Kosovë konsideron se vendimi, me të cilin lënda është kthyer në rigjykim, përmban lëshime, posaçërisht në pikëpamje të përkthimit të vendimit gjyqësor. Përkthimi i vendimit nuk përputhet me origjinalin.

Aktgjykimi i shkallës së parë, sipas vendimit të Gjykatës së Apelit, është kontestuar edhe për shkak të rrethanës se gjykata e shkallës së parë me rastin e sjelljes së vendimit nuk i ka shfrytëzuar deklaratat e dëshmitarëve nga hetimet. Ky pretendim i prokurorisë është pranuar nga ana e panelit ankimor. Kodi mbi Procedurën Penale me dispozitat e tij qartazi e saktëson se në çfarë kushtesh mund të shfrytëzohen deklaratat nga fazat e mëhershme të procedurës.

FDH Kosovë konsideron se janë të pabazuara pretendimet në ankesë, të cilat Gjykata e Apelit i ka pranuar, mbi ekzistimin e shkeljes thelbësore të procedurës penale, që ka të bëjë me përbërjen e panelit shqyrtues. Paneli shqyrtues ka qenë i përbërë në pajtim me vendimet e Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK) të datës 23 qershor dhe 8 shtator të vitit 2017^[101], me të cilat është mbështetur që lidhur me aktakuzat e Zyrës së PSRK të vendosin gjyqtarët e EULEX-it. Me rastin e hapjes së shqyrtimit kryesor nuk ka pasur kundërshtime të palëve në procedurë lidhur me përbërjen e panelit shqyrtues. Kurse me marrëveshjen mbi bashkëpunimin e Këshillit Gjyqësor dhe të gjyqtarëve të misionit të EULEX-it, të nënshkruar në datën 18 qershor të vitit 2014, krahas të tjerave ka qenë e paraparë që kryetari i Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica në rastet urgjente dhe nga arsye të sigurisë mund të caktojë gjyqtarë të EULEX-it të veprojnë në lëndën e tillë. Po ashtu me këtë marrëveshje ka qenë e paraparë që në lëndët në të cilat të pandehurit ose viktimat janë pjesëtarë të bashkësive pakicë, KGJK në bazë të kërkesës së arsyetuar të personave të autorizuar të EULEX-it mund të vendos që gjyqtarët e EULEX-it të udhëheqin me procedurën paraprake si edhe se paneli shqyrtues të jetë i përbërë vetëm nga gjyqtarët e EULEX-it.

Sipas vendimit të Gjykatës së Apelit, lënda për aktakuzën e datës 16 maj të vitit 2017 është kthyer në rishqyrtim dhe rivendosje para gjykatës së shkallës së parë. Në këtë lëndë gjatë rigjykimit do të vendos Departamenti për Krime të Rënda i Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica.

[101] Sipas nenit 7, paragrafi 1, pika 1.1. e Ligjit mbi Këshillin Gjyqësor të Kosovës: Këshilli vendos mbi organizimin, udhëheqjen, drejtimin dhe mbikëqyrjen e gjykatave sipas ligjit. <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18335>

Sipas informacioneve zyrtare, të cilat FDH Kosovë i ka siguruar nga Gjykata Themelore në Mitrovicë/Mitrovica në fund të muajit nëntor të vitit 2019, lënda i është dhënë gjyqtarëve të kësaj gjykate në punë, por shqyrtimi kryesor në lëndë ende nuk ka qenë i caktuar.

Me Ligjin mbi Gjykatat në Kosovë, i cili ka hyrë në fuqi në fillim të vitit 2019, pranë Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština është formuar Departamenti Special, i cili është kompetent për të vepruar lidhur me aktakuzat e Zyrës së PSRK. Ky Departament nuk do të vendos në këtë lëndë. Sipas udhëzimit të Gjykatës Supreme të Kosovës të datës 25 shtator të vitit 2019, në lëndët të cilat me vendim të Gjykatës së Apelit janë kthyer në rigjykim për shkak të shkeljeve thelbësore të dispozitave të procedurës penale dhe ku nuk ka pasur shkelje thelbësore të procedurës penale gjatë dëgjimeve të para lidhur me aktakuzën (pra, në fazën e vlerësimit të ligjshmërisë dhe bazueshmërisë së aktakuzës), lëndët kthehen në gjykatat kompetente dhe për aktakuzat vendos departamenti për krime të rënda penale i gjykatave themelore para të cilave është zhvilluar procedura e shkallës së parë.

1.3.3. Lënda: *Prokurori kundër Millorad Zajiqit*

Paneli ankimor i Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Abdullah Ahmeti^[102], duke vepruar në lidhje me ankesën e Zyrës së PSRK të datës 30 prill të vitit 2019 (PPS nr. 756/2014.) në lëndën *Prokurori kundër Millorad Zajiqit*, e cila është parashtruar në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć të datës 8 mars të vitit 2019, pas seancës së panelit të datës 1 tetor të vitit 2019, e ka sjellë aktgjykimin me të cilin ankesën e prokurorisë e ka refuzuar si të pabazuar.

Me vendimin e Gjykatës së Apelit është konfirmuar aktgjykimi i Gjykatës Themelore në Pejë/Peć, me të cilën i akuzuari Millorad Zajiq është liruar nga akuzat për kryerjen e veprave penale: *organizim i grupit me qëllim të kryerjes së krimit, krim kundër njerëzimit, krime të luftës*^[103].

Seanca e panelit ankimor është mbajtur në përputhje me nenin 390 të KPPRK^[104], pa praninë e palëve në procedurë.

[102] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarja Hava Haliti dhe Xhevdet Abazi.

[103] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 160 të KPRK.

[104] Me këtë nen të Kodit të Procedurës Penale janë precizuar rrethanat e organizimit të seancës së panelit ankimor, prania e palëve në procedurë, pasojat e mospranisë, si edhe ajo se kur seanca mund të mbahet pa praninë e palëve në procedurë. Sipas këtij neni, lajmërimi i palëve në procedurë është i obligueshëm në lëndët kur të akuzuarit me aktgjykim, i cili kundërshtohet, i është shqiptuar dënimi me burg.

Rrjedha e procedurës penale

Ekziston dyshimi i bazuar se i akuzuari Millorad Zajiq gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë në verën e vitit 1998, në cilësinë e pjesëtarit të formacioneve të armatosua të Serbisë, ka marrë pjesë në sulmet mbi popullatën civile në fshatin Dush/Duš, komuna e Klinës/Klina, kur edhe janë djegur disa shtëpi. Në disa prej tyre kanë vdekur disa civilë të cilët, kryesisht nga arsye shëndetësore, nuk kanë mundur për t'u larguar nga shtëpitë e tyre. Në të njëjtën kohë, disa fshatarë të fshatit me atë rast kanë marrë lëndime trupore.

Lidhur me këtë ngjarje, dyshimet e para se një nga pjesëmarrësit e ngjarjeve të cekura, Millorad Zajiqit, i janë dorëzuar institucioneve kompetente gjatë vitit 2006, përkatësisht në ish Gjykatën e Qarkut në Pejë/Peć. Krejt kjo ka ndodhur diku në kohën kur i akuzuari Zajiq si person i kthyer është kthyer për të jetuar në Klinë/Klina.

Gjatë vitit 2008, lënda është kaluar në kompetenca të Zyrës së PSRK. Lidhur me dyshimet e cekura, shumica e dëshmitarëve/të dëmtuarve janë dëgjuar gjatë vitit 2008 nga policia e UNMIK-ut. Hetimet zyrtare në lëndën kanë filluar me vendimin e prokurorit ndërkombëtar në datën 30 maj të vitit 2014. Shkresat e lëndës së shpejti pas fillimit të hetimeve janë kaluar në kompetenca të organeve vendore kompetente^[105]. Në verën e vitit 2015, më saktë në datën 6 gusht të vitit 2015, prokurorja kompetente e ka autorizuar policinë e Kosovës (Njësia për hetimin e krimeve të luftës – NJHKL) për të hetuar pretendimet dhe rrethanat në të cilat janë zhvilluar ngjarjet në verën e vitit 1998. Hetuesit e NJHKL prapë i kanë dëgjuar dëshmitarët dhe në datën 9 prill të vitit 2016 ia kanë dorëzuar raportin, nga i cili rezulton se i akuzuari Millorad Zajiq ka qenë i përfshirë dhe aktiv gjatë kohës së konfliktit të armatosur, se ka qenë në uniformë dhe i armatosur, dhe se shtëpinë e tij në fshat ua ka vënë në dispozicion forcave të armatosura të Serbisë. Megjithëkëtë, askush nga të dëmtuarit nuk e ka parë në kryerjen e veprimeve konkrete si dhe nuk ka mundur me siguri për të pohuar se Millorad Zajiqi nëse ka pasur rol udhëheqës në ngjarjet e cekura ose jo. Në datën 22 prill të vitit 2016 hetimet janë ndërprerë kundër aso kohe të dyshuarit, në mënyrë që të shmanget tejkalimi i afatit të caktuar me ligj për zhvillimin e hetimeve.

Hetimet prapë janë hapur në datën 19 mars të vitit 2018. Asi kohe i dyshuari Zajiq është privuar nga liria në të njëjtën ditë në ambientet e stacionit policor në Klinë/Klina, ku ka qenë me qëllim të paraqitjes së vjedhjes në shtëpinë e tij, e cila ka ndodhur në kohën kur ai nuk ka qenë i pranishëm. Atëherë i është caktuar edhe masa e arrestit shtëpiak, për shkak të shëndetit të dobët dhe moshës së shtyrë.

[105] Pas datës 15 qershor të vitit 2014, përkatësisht pas rruhdjes së mandatit të EULEX-it.

Aktakuza

Zyra e PSRK (prokurorja Habibe Salihu), pas hetimeve të kryera, e ka ngritur aktakuzën në datën 25 korrik të vitit 2018 kundër Millorad Zajiqit, me të cilën ia ka vënë në barrë kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[106]. Sipas aktakuzës, Zajiqi gjatë muajit qershor dhe korrik të vitit 1998 në fshatin Dush/Duš, komuna e Klinës/Klina, në bashkëkryerje me kryerës të panjohur – serb nga fshati, në mënyrë aktive ka marrë pjesë në ofensivën e formacioneve të policisë, ushtrisë dhe atyre paramilitare kundër popullatës civile të fshatit; shtëpinë familjare ua ka vënë në dispozicion forcave të armatosura serbe, ballkonin dhe kulmin e shtëpisë e ka mbushur me thasë me rërë, kurse me automobilin e tij të tipit *Zastava 101* ka transportuar në shtëpinë e tij armë të zjarrit të kalibrit të ndryshëm. Me anë të aktakuzës ai ngarkohet se në orët e mbrëmjes të datës 19 qershor të vitit 1998 ka shtënë nga arma automatike në shtëpitë e fshatarëve, shqiptarë, me qëllimin që t'i detyroj të braktisin shtëpitë e tyre dhe të largohen nga fshati. Ai ka marrë pjesë edhe në sulmin e datës 28 korrik të vitit 1998, kur edhe në fshat disa shtëpi plotësisht janë djegur dhe në to kanë vdekur Zade, Osman dhe i paralizuari Haradin Marmullaku. Ata, në shtëpitë e tyre kanë mbetur për shkak të pamundësisë që të largohen, kryesisht nga arsye shëndetësore. Atë ditë janë vrarë edhe Ismet dhe Bashkim Marmullaku, si dhe bashkëshortja dhe vajza e Xhemë Marmullakut, derisa Enver dhe Ramiz Marmullakut me rastin e sulmit të fundit iu janë shkaktuar lëndime trupore.

Procedura e vlerësimit të aktakuzës

Para Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć (me trupin gjykues ka kryesuar gjyqtari Kreshnik Radoniqi) janë mbajtur seancat dëgjimore për këtë aktakuzë, për të cilën i akuzuari është deklaruar i pafajshëm, derisa aktakuzën e ka kontestuar me kërkesën për hedhjen e saj dhe me kundërshtimet për provat. Prokurorja e ka kundërshtuar këtë me anë të përgjigjes në kërkesën dhe në kundërshtimet e të akuzuarit ndaj provave të deponuara, me propozimin për gjykatën që të njëjtat t'i hedh si të pabazuara.

Gjyqtari Radoniqi, me vendimin e datës 2 tetor të vitit 2018 e ka refuzuar si të pabazuar kundërshtimin ndaj provave dhe kërkesën për hedhjen e aktakuzës së të akuzuarit. I akuzuari është ankuar në vendimin e Gjykatës Themelore. Departamenti për Krime të Rënda i Gjykatës së Apelit, në datën 8 nëntor të vitit 2018 e ka sjellë vendimin, me të cilin ankesa e mbrojtësit të të akuzuarit Zajiq refuzohet si e pabazuar.

[106] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 31 të LP të RSFJ-së, për shkak të shkeljes së nenit 3 të përbashkët të Konventave të Gjenevës të datës 8 gusht të vitit 1949. Vepra penale, me të cilën i akuzuari ngarkohet po ashtu është e dënueshme me nenin 152 të KPRK.

Shqyrtimi kryesor

Shqyrtimi kryesor lidhur me aktakuzën e vlerësuar është hapur në datën 27 dhjetor të vitit 2018. Gjatë shqyrtimit, i akuzuari është deklaruar se nuk është fajtor lidhur me pretendimet e aktakuzës. Palët në procedurë i kanë parashtruar fjalët e tyre hyrëse dhe shqyrtimi ka vazhduar me paraqitjen e provave dhe me dëgjimin e dëshmitarëve. Paneli shqyrtues në kuadër të shqyrtimit kryesor është takuar në dhjetë (10) ditë gjyqësore (duke pasur parasysh edhe seancat dëgjimore). Gjatë shqyrtimit janë dëgjuar njëmbëdhjetë (11) dëshmitarë, të cilët i ka propozuar prokuroria, janë paraqitur provat materiale, i akuzuari ka dëshmuar para panelit dhe palët në procedurë i kanë paraqitur argumentet e tyre përfundimtare.

Prokurorja Salihu në fjalën e saj përfundimtare ka thënë se, pas analizës së rrethana-ve në të cilat ka ndodhur djegia e shtëpive në fshatin Dush/Duš, paneli shqyrtues me rastin e sjelljes së vendimit duhet të marrë parasysh se është fjala për një ngjarje të para njëzet (20) viteve, se nuk është për t'u çuditur se disa dëshmitarë gjatë dëshmi-ve të tyre para gjykatës i kanë shprehur disa mospërputhje të caktuara, se disa rrethana të caktuara të rëndësishme i kanë harruar si edhe se janë fokusuar në disa rrethana jo aq thelbësore. Sipas saj, me provat e paraqitura është vërtetuar se fshati është sulmuar gjatë muajit qershor dhe korrik të vitit 1998, se janë djegur shtëpitë e të dëmtuarve, se gjatë kohës së sulmit të gjalla janë djegur Zade, Osman dhe Haredin Marmullaku, të cilët nuk kanë mundur për ta lëshuar shtëpinë me fshatarët e tjerë të fshatit, se janë vrarë bashkëshortja dhe vajza e Enver Marmullakut, si edhe se janë plagosur Enver dhe Ramiz Marmullaku. Duke i pasur parasysh rrethanat e cekura, pas luftës ka qenë e vështirë të mendohet mbi mbledhjen e provave nga ana e dëshmitarëve dhe e të dëmtuarve. Por dëshmitarët nuk e kanë pasur të vështirë për ta njohur Millorad Zajiçin, që ta japin përshkrimin e tij dhe të tregojnë se ku ka jetuar. Dëshmitarët e kanë vërtetuar se e kanë parë në fshat para fillimit të sulmit në popullatën civile, se ka qenë në uniformë, i armatosur, si dhe se e ka drejtuar automjetin e tipit *Zastava 101* me ngjyrë të verdhë. Ai, si edhe shumë të tjerë, i kishte larguar anëtarët e familjes së tij nga fshati, kurse në shtëpinë e tij janë vendosur forcat e armatosura serbe dhe kanë qëndruar aty gjatë kohës së sulmeve. Po ashtu, është vërtetuar se shtëpia e tij ka qenë e siguruar, se ka qenë e përforcuar, me thasë të rërës dhe se ka qenë e përgatitur për sulme. I akuzuari gjatë kohës sa kanë zgjatur sulmet ka qëndruar në shtëpinë e tij. Dëshmitarët po ashtu kanë dëshmuar se nga drejtimi i shtëpisë së tij është shtënë në shtëpitë e shqiptarëve në fshat.

Prokurorja në fjalën e saj përfundimtare ka elaboruar deklaratat e dëshmitarëve të cilët janë dëgjuar gjatë shqyrtimit kryesor. Në bazë të provave të paraqitura në shqyrtimin kryesor dhe të provave të siguruar nga fazat e mëhershme të procedurës penale, prokurorja e ka saktësuar dispozitivin e aktakuzës dhe e ka bërë kualifikimin e veprës penale, e cila të akuzuarit i është vënë në barrë. Sipas gjetjeve të proku-

rores, në veprimet e të akuzuarit ka elemente të veprës penale *organizim i grupit me qëllim të kryerjes së gjenocidit, krimin kundër njerëzimit dhe krimin të luftës*^[107]. Ajo i ka propozuar gjykatës që të akuzuarin ta shpallin përgjegjës për kryerjen e kësaj vepre penale dhe që pastaj ta shpallin fajtor dhe të dënohet sipas ligjit.

Mbrojtësi i të akuzuarit, avokati Dejan Vasiq, në fjalën e tij përfundimtare, midis të tjerash, ka thënë se akuzat e fshatarëve të fshatit Dush/Duš se klienti i tij është një nga pjesëmarrësit e sulmit në fshatin e cekur, kanë filluar të shfaqen në vitin 2006, kur ai është kthyer për të jetuar në Klinë/Klina.

Në bazë të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor dhe deklaratave të dëshmitarëve mund të konstatohet se asnjëri prej dëshmitarëve nuk e ka parë drejtpërdrejtë të akuzuarin që të bëjë çka do qoftë të keqe. Këtë as edhe nuk kanë mundur për arsye se askujt nuk i ka bërë diçka të keqe. Dëshmitarët, të akuzuarin e kanë dyshuar në bazë të thashethemeve. Është e padiskutueshme se shtëpia e të akuzuarit gjendet në fshat, ndodhet në një teposhtëz, se në kohën e konfliktit të armatosur e ka poseduar automjetin e tipit *Zastava 101* me ngjyrë të dallueshme të verdhë, se gjatë kohës së konfliktit të armatosur në shtëpinë e tij kanë qëndruar forcat e armatosura serbe, se në verën e vitit 1998 në fshat për herë të fundit ka qëndruar në datën 19 qershor të atij viti dhe se automjetin e tij e ka lënë në fshat, sepse nuk ka pasur karburant. Herën e ardhshme në fshat ka ardhur në gjysmën e dytë të muajit gusht të vitit 1998. Aso kohe e ka kuptuar se në shtëpinë e tij kanë qëndruar forcat e armatosura. Fqinjët i kanë treguar mbi atë se çfarë ka ndodhur në ndërkohë. Kur është kthyer, e ka gjetur automjetin e tij të djegur. Në fund, mbrojtësi i ka propozuar gjykatës që të sjellë aktgjykim lirues.

I akuzuari e ka mbështetur fjalën përfundimtare të mbrojtësit të tij dhe e ka theksuar se nuk është fajtor lidhur me aktakuzën. Dëshmitë, të cilat janë bërë kundër tij, janë të montuara dhe tendencioze. Në datën 19 qershor të vitit 1998 askush nuk është vrarë në fshat, sepse nuk ka pasur të shtëna. I vjen keq për vdekjet e viktimave. Nuk ka kurrë farë lidhjesh me vrasjet, të cilat janë kryer në fshat. Është i gatshëm që secilin shqiptar ta shoh në sy, sepse ndërgjegjen e ka të pastër.

Procesverbali zyrtar është udhëhequr me shënimin fjalë për fjalë në gjuhën shqipe. Në seanca të gjykatës është bërë përkthimi konsektiv kur gjykatës i është drejtuar i akuzuari ose mbrojtësi i tij, kurse në rrethana të tjera përkthyesi gjyqësor zhvillimin e procedurës e ka përkthyer në gjuhën serbe për të akuzuarin dhe mbrojtësin e tij (në mënyrë simultane, me pëshpëritje).

[107] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 160, paragrafi 2, në lidhje me nenin 1 të KPRK.

Aktgjykimi i shkallës së parë

Pas mbajtjes së shqyrtimit kryesor në datën 8 mars të vitit 2019, paneli shqyrtues e ka shpallur aktgjykimin me të cilin të akuzuarin Zajiç e ka liruar nga akuzat në drejtim të veprës penale *organizim i grupit me qëllim të kryerjes së gjenocidit, krimin kundër njerëzimit dhe krimin të luftës*. Të dëmtuarit, me qëllim të realizimit të kërkesës pronësore-juridike, janë udhëzuar për padi civile.

Sipas gjetjeve të paraqitura në aktgjykim, paneli shqyrtues ka gjetur se në bazë të provave të paraqitura dhe vlerësimit të secilës prej tyre individualisht dhe në lidhje të njëjës me tjetrën nuk është provuar se i akuzuari Zajiç e ka kryer veprën penale e cila me aktakuzë i vihet në barrë. Rasti ka qenë i bazuar mbi deklaratat të dëshmitarëve - ka pasur pak prova materiale, të cilat do të provonin pjesëmarrjen e të akuzuarit në kryerjen e veprës penale me të cilën ngarkohet. Gjykata nuk ka mundur t'ia jap besimin deklaratave të dëshmitarëve për shkak të mospërputhjeve të mëdha në deklaratat reciproke gjatë shqyrtimit kryesor si dhe në deklaratat e tyre nga fazat e ndryshme të procedurës penale.

Gjykata, me anë të aktgjykimit në mënyrë të hollësishme i ka analizuar deklaratat e secilit dëshmitarë të dëgjuar gjatë shqyrtimit kryesor si dhe deklaratat nga fazat e mëhershme të procedurës. I ka paraqitur mospërputhjet në deklaratat e tyre dhe e ka paraqitur vlerësimin e secilës deklaratë individualisht si dhe arsyet për të cilat deklaratat nuk janë të besueshme për gjykatën.

Gjykata, me anë të aktgjykimit i ka analizuar edhe provat materiale të paraqitura gjatë shqyrtimit. Në bazë të fotografive të cilat janë propozuar si prova, gjykata nuk ka mundur ta identifikojë të akuzuarin si pjesëtarë të grupit. I akuzuari nuk ka qenë në fotografitë e paraqitura. Me provat e paraqitura është vërtetuar se i akuzuari gjatë muajit qershor (1999) ka qenë punëtor i përfaqësisë „Jugobanka“ në Klinë/Klina, gjë që nuk ka qenë kontestuese për palët. Gjykata si provë e ka paraqitur edhe raportin e hetuesit të UNMIK-ut të datës 16 korrik të vitit 2008, i cili është përpiluar pas dëgjimit të dëshmitarëve, nga i cili rezulton se sipas pretendimeve të dëshmitarëve të dëgjuar nuk mund të konfirmojë se i dyshuari i ka kryer veprimet, për të cilat dyshohet.

Gjykata, si provë e ka paraqitur edhe raportin e policisë të datës 23 janar të vitit 2019, me të cilin në mënyrë të hollësishme e ka përshkruar vendin e ngjarjes, i cili ka qenë objekt i lëndës, përkatësisht lokacionin e shtëpisë së dëshmitarëve/të dëmtuarve, të shtëpisë së të akuzuarit si dhe lokacionin e fabrikës së kërpudhave, pas të cilit paneli, me pajtimin e palëve, ka vendosur të mos dal në vendin e ngjarjes.

Gjykata, me anë të aktgjykimit e ka bërë vlerësimin e deklaratave të të akuzuarit si dhe të secilit prej dëshmitarëve, në bazë të të cilave ka konstatuar se fshatarët e

fshatit gjatë kohës së konfliktit të armatosur në verën e vitit 1998 i janë ekspozuar ngjarjeve të rënda të luftës, se iu janë djegur shtëpitë, se tre persona janë zhdukur, se janë vrarë dy anëtarë të një familjeje si edhe se disa fshatarë të fshatit janë lënduar. Gjykata, po ashtu, ka konstatuar se dëshmitarët i kanë ndryshuar deklaratat e tyre në lidhje me të akuzuarin. Gjatë dëshmimeve të tyre, i kanë shprehur mendimet ose supozimet e tyre në lidhje me pjesëmarrjen e të akuzuarit në sulmet në fshatin, prej të cilave nuk mundet jashtë çdo dyshimi për të vërtetuar se i akuzuari ka marrë pjesë në kryerjen e veprave penale.

Gjykata ka gjetur se në fshatin Dush/Duš se ka qenë ofensiva pas datës 20 qershor, e cila ka zgjatur deri në datën 28–29 korrik të vitit 1998, por nuk ka prova se i akuzuari ka qenë i pranishëm në fshat dhe se ka ndërmarrë ndonjëherë prej veprimeve të caktuara në atë ofensivë. Gjykata, po ashtu, gjatë shqyrtimit nuk ka pasur prova se i akuzuari ose anëtarët e familjes së tij me vullnet e kanë lëshuar shtëpinë e tyre në dispozicion të forcave të armatosura të Serbisë gjatë kohës së ofensivës. Krimet janë kryer në kohën kur popullata shqiptare i ka braktisur shtëpitë e veta dhe fshatin. Sipas dëshmitarëve, zhdukja e tre personave ka ndodhur nga fundi i muajit korrik. Gjykata, me provat e paraqitura nuk ka vërtetuar se i akuzuari gjatë kohës së konfliktit të armatosur ka qenë në uniformë dhe i armatosur. Madje, edhe sikur diçka e tillë të vërtetohej, kjo nuk përbënë vepër penale. Gjykata, me anë të aktgjykimit, e ka vlerësuar edhe mbrojtjen e të akuzuarit, por duke qenë se nuk ka prova, me të cilat do të vërtetohej fajësia e tij, ajo nuk është elaboruar me anë të aktgjykimit.

Gjykata, në bazë të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit nuk ka gjetur se në veprimet e të akuzuarit ka elemente të veprës penale, e cila i është vënë në barrë me aktakuzën e ndryshuar. Provat e paraqitura nuk vërtetojnë se i akuzuari ka marrë pjesë në grupin, i cili ka kryer vepra penale ose se e ka pasur rolin e organizatorit, të udhëheqësit ose të urdhërdhënësit.

Procedura ankimore

Zyra e PSRK me anë të ankesës së datës 30 prill të vitit 2019 e ka kundërshtuar aktgjykimin e Departamentit të Krimeve të Rënda të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć, për shkak të shkeljeve thelbësore të procedurës penale, gjendjes faktike të konstatuar në mënyrë të gabuar dhe jo të plotë si dhe shkeljes së ligjit penal, duke propozuar që Gjykata e Apelit, në bazë të provave në shkresat e lëndës, ta anuloj aktgjykimin e shkallës së parë dhe që të akuzuarin ta shpallë fajtor ose që lëndën ta kthej në rishqyrtim dhe rivendosje.

Sipas gjetjeve të prokurorisë, aktgjykimi i shkallës së parë përmban shkelje thelbësore të procedurës penale. Dispozitivi i aktgjykimit është i paqartë, kundërthënës me vetveten, si edhe me arsyetimin e aktgjykimit. Aktgjykimi nuk është i bazuar në fa-

ktet dhe në provat, të cilat janë paraqitur gjatë shqyrtimit kryesor. Gjykata e shkallës së parë nuk e ka vlerësuar secilën provë në mënyrë individuale, në mënyrë që në bazë të vlerësimit të të njëjtave të sjellë përfundime të qarta dhe konkrete. Me anë të aktgjykimit nuk është konstatuar se cilat prova janë pranuar. Provat nuk janë arsye-tuar në mënyrë të mjaftueshme dhe të bindshme.

Prokuroria, me anë të ankesës e ka theksuar se gjykata e shkallës së parë nuk e ka bërë vlerësimin e drejt të provave, gjë që ka quar deri te lirimi i të akuzuarit. Edhe pse ka pasur mjaft prova, të cilat e kanë vërtetuar fajësinë e të akuzuarit, gjykata e ka liruar nga akuzat. Sipas prokurorit, gjykata e shkallës së parë gjatë vlerësimit të provave është dashur ta ketë parasysh se dëshmitarët në rastin konkret është dashur të dëshmojnë mbi diçka që ka ndodhur para njëzet vitesh. Shkeljet thelbësore të procedurës penale dhe gjendja faktike gabimisht e konstatuar kanë çuar deri te zbatimi i gabuar i ligjit penal, përkatësisht deri te lirimi i të akuzuarit.

I akuzuari dhe mbrojtja e tij (avokati nga Mitrovica, Dejan Vasiqi) në datën 13 maj të vitit 2019 kanë deponuar përgjigje në ankesën e prokurorit. Sipas pohimeve të tyre, gjykata e shkallës së parë me rastin e sjelljes së vendimit i ka plotësuar kushtet në pikëpamje të arsytimit të aktgjykimit të paraparë me nenin 370, paragrafi 7 i KPPRK.

Sipas pretendimeve ankimore të mbrojtjes, paneli shqyrtues në aktgjykim në mënyrë të vëmendshme, të hollësishme, të qartë dhe jo të dykuptimtë i ka përshkrur mospërp-uthshmëritë në deklaratat e secilit dëshmitarë individualisht. Gjykata në mënyrë të drejtë i ka vlerësuar të gjitha provat e paraqitura para gjykatës dhe në mënyrë të drejtë ka vendosur për ta liruar të akuzuarin. Arsyetimi i aktgjykimit përmban qartësime të hollësishme mbi elementet thelbësore të veprës penale. Dispozitat materiale-juridike janë zbatuar në mënyrë të saktë dhe precize. Gjykatës së Apelit i është propozuar që të refuzojë ankesën e Zyrës së PSRK si të pabazuar dhe që të konfirmojë aktgjykimin e shkallës së parë.

Prokurori i Apelit, me anë të parashtresës së tij të datës 30 prill të vitit 2019, i ka propozuar Gjykatës së Apelit që ta pranojë ankesën e prokurorisë, ta heq aktgjykimin e shkallës së parë dhe që lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë në rishqyrtim dhe në rivendosje.

Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit

Pas analizës së shkresave të lëndës, aktgjykimit të shkallës së parë, pretendimeve ankimore dhe përgjigjeve në të njëjtat, gjykata e shkallës së dytë ka gjetur se ankesa e prokurorisë është e pabazuar.

Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, me rastin e sjelljes së aktgjykimit të shkallës së parë nuk ka pasur shkelje thelbësore të procedurës penale si dhe as shkelje të tjera, të cilat gjykata e shkallës së dytë i ka parasysh sipas detyrës zyrtare. Dispozitivi është i qartë dhe konkret dhe nuk mundet të jetë në përputhje me arsyetimin. I akuzuari është liruar nga akuzat. Gjykata në mënyrë precize dhe të ligjshme i ka vërtetuar faktet relevante, të cilat i ka mbështetur me anë të provave të paraqitura në shqyrtimin kryesor. Me provat e paraqitura në shqyrtim nuk është vërtetuar se i akuzuari në çfarëdo mënyre ka marrë pjesë në sulmet në fshatarët e fshatit Dush/Duš.

Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, nuk qëndrojnë pretendimet ankimore se gjykata e shkallës së parë nuk e ka vlerësuar në mënyrë individuale secilën provë të paraqitur para gjykatës, si edhe se deklaratat nuk i ka krahasuar njëri me tjetrën. Gjykata e shkallës së parë i ka marrë parasysh dallimet në deklaratat e dëshmitarëve, posaçërisht në rastet kur janë në pyetje faktet relevante, në lidhje me të cilat dëshmitarët në deklaratat e tyre kanë treguar pasiguri. Gjykata e shkallës së parë, edhe përkundër kualifikimit, që është bërë në fjalën përfundimtare, me anë të aktgjykimit ka dhënë arsyetimin adekuat në lidhje me veprën penale, e cila të akuzuarit i është vënë në barrë me anë të aktakuzës së ndryshuar. Me anë të provave të paraqitura nuk është provuar se i pandehuri ka pasur farë ndikimi në faktin se forcat e armatosura kanë qëndruar në shtëpinë e tij si dhe as që është vërtetuar rrethana se ai ka qenë pjesë e formacioneve të tilla.

Gjykata e Apelit i ka kundërshtuar pretendimet ankimore edhe në pikëpamje të gjendjes faktike të konstatuar gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë, duke i vlerësuar të pabazuara. Pas provave të paraqitura, gjykata e shkallës së parë në mënyrë të drejtë i ka vlerësuar faktet relevante në pikëpamje të veprës penale, e cila të akuzuarit i vihet në barrë, si dhe deklaratat e dëshmitarëve, të cilët janë dëgjuar gjatë shqyrtimit kryesor. Gjykata, po ashtu, i ka bërë krahasimet e deklaratave të dhëna gjatë shqyrtimit kryesor me deklaratat nga fazat e mëhershme të procedurës penale.

Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, madje edhe sikur i akuzuari gjatë kohës së konfliktit të armatosur si qytetar i Serbisë ta kishte obligimin e mobilizimit si edhe sikur shtëpia e tij të jetë shfrytëzuar nga ana e forcave të armatosura, krejt kjo do të mund të ndodhte pa vullnetin dhe pajtimin e tij. Me asnjë provë nuk është vërtetuar se i akuzuari ka marrë pjesë në sulmet e forcave ushtarake dhe paramilitare serbe në popullatën shqiptare të fshatit si dhe as në djegien e shtëpive në të cilat janë djegur personat, emrat e të cilëve janë cekur në aktakuzë.

Me vendimin e Gjykatës së Apelit, ka përfunduar procedura e rregullt kundër të akuzuarit Millorad Zajiqit.

Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë

Zyra e prokurorit të shtetit (prokurori Agron Qalaj) në datën 18 dhjetor të vitit 2019 ia ka paraqitur Gjykatës Supreme të Kosovës mjetin e jashtëzakonshëm juridik – kërkesën për mbrojtjen e ligjshmërisë kundër vendimeve të gjykatave të rregullta në lëndën *Prokurori kundër Millorad Zajiqit*, më saktë kundër aktgjykimit të Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Pejë/Peć të datës 8 mars të vitit 2019 dhe aktgjykimit të Gjykatës së Apelit të datës 1 tetor të vitit 2019.

Kërkesa është bërë për shkak të shkeljeve thelbësore të dispozitave të procedurës penale dhe shkeljes së ligjit penal. Me te i është propozuar Gjykatës Supreme të Kosovës që ta pranojë kërkesën dhe ta vërtetojë se aktgjykimet e cekura përmbajnë shkelje thelbësore të dispozitave të procedurës penale dhe shkelje të ligjit penal.

Prokuroria e shtetit, kërkesën me shkrim për mbrojtjen e ligjshmërisë e ka parashtruar sipas prokurorit kompetent të Zyrës së PSRK të datës 9 dhjetor të vitit 2019.

Sipas informatave, të cilat FDH Kosovë i ka pasur deri në fund të periudhës së raportimit, Gjykata Supreme e Kosovës nuk ka vendosur në lëndën deri në fund të vitit 2019. Procedura para Gjykatës Supreme do të përfshihet në raportin vjetor mbi gjykimet e përcjella për vitin 2020.

Gjetjet e FDH Kosovë:

Në bazë të përcjelljes së rregullt të shqyrtimit kryesor në lëndën *Prokurori kundër Millorad Zajiqit* para gjykatës së shkallës së parë, analizës së shkresave të lëndës dhe të gjitha fazave të procedurës penale që është zhvilluar gjatë vitit 2019 para gjykatave kosovare, FDH Kosovë gjen se procedura penale në tërësi është zhvilluar në përputhje me standardet mbi gjykimin fer dhe të drejtë.

Po ashtu, gjykata në këtë lëndë ka vepruar me efikasitet dhe në mënyrë ekspeditive, gjë që është për lëvdatë. Vendimet gjyqësore janë të qarta dhe koncize, të arsyetuara mirë dhe të bazuara mbi provat e paraqitura, të cilat qëndrojnë në shkresat e lëndës. Mënyra në të cilën kanë vepruar gjykatat në këtë lëndë për krimet e luftës mund të shërbejë si shembull për gjithë gjyqësorin kosovar se si duhet të procesuohen *krimet e luftës* si një nga veprat më të rënda penale.

Gjykimi në këtë lëndë ka treguar se drejtësia dhe e drejta e të dëmtuarve në te në asnjë rast nuk do të thotë e drejtë e tyre që si të dyshuar të ngarkojnë ata për të cilët nuk janë të sigurt se janë kryerës të krimit si dhe që diçka të tillë të pohojnë në bazë të informacioneve të pavërtetuara ose supozimeve.

E vetmja gjë e cila hedh hije në procedurën penale në këtë lëndë ka të bëjë me kohëzgjatjen e madhe të procedurës hetimore nga parashtrimi i kallëzimit penal nga ana e të dëmtuarve në vitin 2006 e deri te hapja zyrtare e hetimeve në vitin 2014 nga ana e prokurorit të EULEX-it, me fjalë të tjera Zyra e PSRK. Kjo vonesë mund të shpjegohet, por jo edhe të arsyetohet, me faktin se kjo lëndë së pari ka qenë në kompetenca të bartësve të funksioneve të gjyqësorit të UNMIK-ut, e që pastaj ka kaluar në kompetenca të EULEX-it, në mënyrë që fund t'i bartet gjyqësorit vendor.

Megjithëkëtë, ajo që është thelbësore në këtë lëndë dhe që FDH Kosovë po ashtu e përshëndet është qëndrimi i gjykatave të të dyja instancave se askush nuk mund të gjykohet për një veprë penale siç është *krimi i luftës* pa prova të cilat jashtë çdo dyshimi e vërtetojnë përgjegjësinë e të akuzuarit.

Me lirimin e të akuzuarit nga përgjegjësia penale, viktimat dhe familjet e tyre nuk kanë mundur për të realizuar të drejtën në drejtësi. Organet e drejtësisë duhet të vazhdojnë hetimin e këtij rasti me qëllim të identifikimit të kryerësve të krimeve të rënda që kanë për pasojë vdekjet që kanë ndodhur në verën e vitit 1998 në fshatin Dushë/Duš, komuna e Klinës/Klina.

1.3.4. Lënda: *Prokurori kundër Remzi Shalës*

Paneli ankimor i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar Vaton Durguti^[108], në lëndën *Prokurori kundër Remzi Shalës*, e ka mbajtur në datën 26 nëntor të vitit 2019 seancën, në të cilën janë shqyrtuar ankesat e palëve në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prizren të shpallura në datën 3 korrik të vitit 2019 (P.nr. 181/2016), me të cilin i akuzuari Remzi Shala është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale *krimi i luftës kundër popullatës civile*^[109], për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katërmëdhjetë (14) vitesh.

Paneli ankimor, me aktgjykimin e tij të datës 26 nëntor të vitit 2019, pjesërisht i ka pranuar pretendimet ankimore të të pandehurit, në atë mënyrë që aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prizren e ka ndryshuar në pikëpamje të kualifikimit juridik të veprës penale dhe të lartësisë së dënimit të shqiptuar. Gjykata e Apelit, me anë të aktgjykimit, ka gjetur se në veprimet e tash të dënuarit Remzi Shala ka elemente të veprës penale *krimi i luftës kundër popullatës civile*.

[108] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarët Kreshnik Radoniqi (gjyqtar raportues) dhe Burim Ademi.

[109] E paraparë me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, në lidhje me nenin 3 (1a) të Konventës së Katërtë të Gjenevës të vitit 1949, po ashtu e dënueshme me nenin 152, në lidhje me nenin 32 të KPRK.

le nga neni 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së (i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale), si dhe në lidhje me nenin 3 (1a) të Konventës së Katërtë të Gjenevës të vitit 1949, për të cilën ia ka shqiptuar dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej dhjetë (10) vitesh. Pjesa tjetër e aktgjykimit ka mbetur e pandryshuar.

Me anë të aktgjykimit është refuzuar si e pabazuar ankesa e përfaqësuesit të të dëmtuarve, avokatit nga Prishtina/Priştina, Asdren Hoxha.

Me këtë aktgjykim ka përfunduar procedura e rregullt penale kundër të pandehurit.

Rrjedha e procedurës penale^[110]

Lidhur me marrjen e dhunshme të Haxhi Përteshit nga shtëpia e tij në fshatin Duhël/Dulje nga ana e pjesëtarëve të armatosur dhe në uniformë të UÇK-së në datën 26 qershor të vitit 1998, për shkak të dyshimit të pretenduar se ka bashkëpunuar me forcat serbe si dhe vdekjes së tij të pasqaruar pas disa ditësh (trupi i tij i pajetë është gjetur në datën 1 korrik të vitit 1998 pranë rrugës në fshat), është inicuar procedura penale kundër Shalës me dëshmitë e anëtarëve të familjes së tij tek organet e ndjekjes, përkatësisht hetuesit e policisë së UNMIK-ut (gjatë vitit 2002 dhe 2003).

Hetimet i kanë vazhduar hetuesit e EULEX-it nga viti 2009. Si kryerës të mundshëm janë cekur pjesëtarët e UÇK-së, aso kohe i dyshuari Remzi Shala dhe B.Q. kundër të cilëve në vitin 2014 me vendim të prokurorit të EULEX-it kanë filluar hetimet zyrtare.

Shkresat e lëndës në verën e vitit 2015 i janë dorëzuar në kompetenca prokurorëve vendor të Zyrës së PSRK, të cilët i kanë vazhduar hetimet kundër B.Q dhe Shalës. Së shpejti, në mungesë të provave, hetimet kundër të dyshuarit B.Q janë ndërprerë.

Aktakuza

Prokurori Haki Gecaj nga Zyra e PSRK, pas hetimeve të përfunduara, e ka ngritur aktakuzën në datën 19 tetor të vitit 2016^[111] kundër Remzi Shala në drejtim të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[112], e kryer në bashkëkryerje me

[110] Procedura penale në lëndën *Prokurori kundër Remzi Shalës* ka qenë objekt i analizave, të cilat janë publikuar në raportet vjetore për vitet 2016, 2017 dhe 2018. Ato mund të gjenden në faqen zyrtare të internetit të FDH Kosovë. Në kuadër të këtij raporti vjetor mbi gjykimet e përcjella gjatë vitit 2019 në mënyrë të hollësishme do të prezantohet një pjesë e procedurës penale e cila është zhvilluar në vitin raportues, me shënime të shkurta mbi veprimet procedurale të ndërmarra në vitet paraprake.

[111] Kjo është aktakuza e parë për krime të luftës e ngritur nga ana e prokurorëve të Zyrës së PSRK pas rrudhjes së mandatit të EULEX-it në datën 15 qershor të vitit 2014.

[112] E paraparë me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, në lidhje me nenin 3 (1a) të Konventës së Katërtë të Gjenevës të vitit 1949, po ashtu e dënueshme me nenin 152, në

kryerës të tjerë të panjohur gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë. I akuzuari, me anë të aktakuzës ngarkohet se në datën 26 qershor të vitit 1998, në fshatin Duhël/Dulje, komuna e Suharekës/Suva Reka, në orët e mbrëmjes e ka marrë nga shtëpia e tij Haxhi Përteshin, trupi i të cilit, pas disa ditësh, (në datën 1 korrik të vitit 1998) është gjetur në afërsi të rrugës rajonale në fshatin Duhël/Dulje, komuna e Suharekës/Suva Reka.

Procedura e vlerësimit të aktakuzës para Gjykatës Themelore në Prizren ka filluar në datën 21 nëntor të vitit 2016 me seancën e dëgjimit të parë. Gjatë kësaj procedure është mbajtur edhe seanca e dëgjimit të dytë, kurse është vendosur edhe lidhur me kërkesën e të pandehurit për hedhje të aktakuzës dhe kundërshtimet ndaj provave. Procedura e vlerësimit të aktakuzës ka përfunduar me vendimin e kësaj gjykate të datës 6 mars të vitit 2017, me të cilin të gjitha kërkesat janë refuzuar si të pabazuara. Gjykata e Apelit, me vendimin e datës 23 mars të vitit 2017 e ka refuzuar si të pabazuar ankesën e të pandehurit në vendimin e Gjykatës Themelore.

Pas procedurës së vlerësimit të aktakuzës, shqyrtimi kryesor është hapur në datën 12 maj të vitit 2017, gjatë të cilit paneli shqyrtues ka mbajtur seanca tridhjetë e shtatë (37) ditë gjyqësore, në kuadër të të cilave janë dëgjuar tridhjetë (30) dëshmitarë të propozuar nga palët në procedurë, si dhe sipas detyrës zyrtare nga ana e panelit shqyrtues [njëzet e tre (23) me propozim të prokurorit, katër (4) me propozim të të dëmtuarve, kurse tre sipas detyrës zyrtare nga ana e gjykatës]. Me propozim të palëve në procedurë, paneli shqyrtues në pjesën e shqyrtimit kryesor, që është mbajtur gjatë vitit 2018, e me qëllim të qartësimeve të caktuara, ka organizuar njëmbëdhjetë (11) ballafaqime të dëshmitarëve.

Në periudhën e raportimit ka qenë i planifikuar vazhdimi i shqyrtimit kryesor për datën 9 janar të vitit 2019, në të cilin i akuzuari, i cili deri aso kohe në rrjedhën e shqyrtimit kryesor është mbrojtur nga liria, nuk ka qenë i pranishëm, edhe pse ka qenë i lajmëruar me mënyrën e paraparë me ligj mbi datën e vazhdimit të shqyrtimit kryesor. Nga ana e gjykatës është lëshuar urdhri për sjelljen e tij të dhunshme. Për shkak të pamundësisë së sjelljes nga ana e shërbimeve zyrtare, për te është lëshuar edhe fletarresti ndërkombëtar, me të cilën është privuar nga liria në datën 24 maj të vitit 2019. Me qëllim të sigurimit të pranisë së tij të rregullt në gjykatë, atij i është caktuar masa e paraburgimit. Në pjesën e shqyrtimit të mbajtur gjatë vitit 2019 janë paraqitur provat materiale dhe i pandehuri është përgjigjur vetëm në pyetjet e mbrojtësit të tij. Në pjesën tjetër të dëshmisë para gjykatës ai është mbrojtur në heshtje, duke mbetur në gjithçka pranë deklaratave nga fazat e mëhershme të procedurës, të cilat paneli i ka lexuar si prova. Palët në procedurë i kanë parashtruar fjalët e tyre.

lidhje me nenin 32 të KPRK.

Prokurori i Zyrës së PSRK, krahas të tjerash, në fjalën e tij përfundimtare e ka theksuar se me provat e paraqitura në shqyrtimin kryesor, e posaçërisht me deklaratat e dëshmitarëve, jashtë çdo dyshimi është konfirmuar dyshimi i bazuar se i akuzuari e ka kryer veprën me të cilën ngarkohet. Prokurori i ka prezantuar provat e secilit prej dëshmitarëve individualisht që kanë dëshmuar gjatë shqyrtimit kryesor, si dhe të mbrojtjes së të pandehurit. Dëshmitarët e prokurorisë, përkatësisht të dëmtuarit, e kanë konfirmuar praninë e të pandehurit në mbrëmjen kritike në oborrin e shtëpisë së tij, prej nga është marrë babai i tyre. Me deklaratat e dëshmitarëve të prokurorisë, këto dëshmi janë konfirmuar dhe përforcuar. Prokuroria, në fjalën e saj përfundimtare e ka dhënë edhe vlerësimin e mbrojtjes së të akuzuarit. Ai, në deklaratat e tij, (kryesisht nga fazat e mëhershme të procedurës) e ka përshkruar angazhimin e tij pranë UÇK-së nga momenti i inkuadrimit, duke e kundërshtuar se në kohën e konfliktit të armatosur ka qëndruar në fshatin Duhël/Dulje dhe se nuk e ka kidnapuar viktimën përkatësisht se nuk e ka njohur asnjërin prej anëtarëve të familjes Përteshi. Posaçërisht është theksuar se gjatë kohës së konfliktit të armatosur ka qenë ushtar i zakonshëm. Prokuroria i ka propozuar gjykatës që në bazë të provave të paraqitura, prej të cilave rezultoi se i akuzuari në bashkëkryerje e ka kryer veprën penale me të cilën ngarkohet, mbrojtjen e të pandehurit ta refuzojë si të pabazuar. Sipas prokurorisë, në rastin konkret nuk ekzistojnë rrethana të cilat do ta përjashtonin përgjegjësinë e tij penale. Gjykatës i është propozuar që Shalën ta shpallin fajtoj dhe ta dënojnë sipas ligjit.

Përfaqësuesi i të dëmtuarve, avokati Asdren Hoxha, në fjalën e tij përfundimtare, midis të tjerash, ka thënë se prokuroria gjatë seancave të shumta gjatë shqyrtimit kryesor ia ka dalë ta vërtetojë tezën e aktakuzës jashtë çdo dyshimi, përkatësisht gjendjen faktike të përshkruar në aktakuzë – se i pandehuri e ka kryer veprën e cila i është vënë në barrë me anë të aktakuzës. Gjendja faktike është vërtetuar me prova dhe me deklaratat e të dëmtuarve, të cilat janë të lidhura njëra me tjetrën. Me provat e paraqitura është vërtetuar jashtë çdo dyshimi se i pandehuri e ka kryer veprën penale, me të cilën ngarkohet. Përfaqësuesi në fjalën e tij përfundimtare në mënyrë të hollësishme i ka analizuar rrethanat, nën të cilat është kryer vepra penale si dhe obligimet e të pandehurit si pjesëtar i UÇK-së, po edhe rolin e tij në kryerjen e veprës penale, me të cilën ngarkohet. Edhe përfaqësuesi i të dëmtuarve në fjalën e tij përfundimtare e ka bërë analizën e hollësishme të deklaratave të të gjithë dëshmitarëve të dëgjuar gjatë shqyrtimit kryesor dhe i ka propozuar gjykatës që të njëjtin ta shpallin fajtor dhe ta dënojnë sipas ligjit. Me dënimin e të pandehurit, e pakta deri diku do të kënaqej drejtësia për të dëmtuarit, të cilëve, krahas humbjes së anëtarit të familjes, iu është rrënuar edhe autoriteti, të cilin familja e ka pasur në mjedisin e saj.

Mbrojtësi i të pandehurit, avokati nga Suhareka/Suva Reka, Natal Bullakaj, në fjalën e tij përfundimtare, midis të tjerash, ka thënë se pas fjalës përfundimtare të prokurorit dhe përfaqësuesit të të dëmtuarve, mbrojtja edhe më tutje e mbështet argumentin nga

kërkesa për hedhjen e aktakuzës dhe kundërshtimet e provave, sipas të cilave aktakuza, për të cilën është hapur shqyrtimi kryesor, është e pabazuar, si edhe se ajo është e bazuar në prova jobindëse në bazë të të cilave nuk mund të vërtetohen veprimet individuale ose veprimet e kryera në bashkëkryerje, të cilat klientit të tij i janë vënë në barrë. Aktakuza nuk e përmban asnjë provë, e cila do ta lidhte klientin e tij me veprimet e përshkruara në aktakuzë. Veprimet e përshkruara në aktakuzë nuk janë vërtetuar, si dhe me kurrë farë prove nuk është vërtetuar se i pandehuri në ditën kritike ka qenë në shtëpinë e familjes së dëmtuar. Prokuroria dhe organet e ndjekjes në fillim kanë dështuar – nuk e kanë hetuar rastin mirë si dhe nuk i kanë siguruar provat e bindshme në bazë të të cilave do të ngritej aktakuza. Aktakuza është ngritur në bazë të një prove, përkatësisht të deklaratës së dëshmitarit Agron Përteshi, gjë që është vërtetuar edhe gjatë shqyrtimit. Asnjë provë tjetër nuk i ka vërtetuar pretendimet e aktakuzës.

Mbrojtësi, në fjalën e tij përfundimtare, po ashtu e ka bërë analizën e deklaratave të të gjithë dëshmitarëve të dëgjuar gjatë shqyrtimit kryesor, si dhe të deklaratave të tyre nga fazat e mëhershme të procedurës penale. Sipas gjetjeve të mbrojtësit, dëshmitarët, të cilët kanë dëshmuar në dobi të aktakuzës kanë qenë të përgatitur dhe të udhëzuar nga pala e dëmtuar se në çfarë mënyre të dëshmojnë, përkatësisht këtyre dëshmitarëve iu janë premtuar shpërblime në të holla ose favore të tjera me qëllim që të dëshmojnë në dobi të aktakuzës. Mbrojtësi, në fjalën e tij përfundimtare, po ashtu ka insistuar në dëgjimin e dëshmitarit anonim, deklarata e të cilit është dalluar plotësisht nga provat e tjera dhe i cili, sipas mbrojtjes, e ka pasur informatën mbi vrasjen e të ndjerit Haxhi Përteshi.

Mbrojtësi e ka përfaqësuar mbrojtjen e klientit të tij, i cili ka mbetur pranë deklaratave të tij nga fazat e mëhershme të procedurës, me të cilat e ka prezantuar angazhimin e tij pranë UÇK-së dhe posaçërisht e ka theksuar se kurrë nuk është marrë me civilët. Sipas mbrojtësit, nuk është vërtetuar as elementi i bashkëpjesëmarrjes, sepse prokuroria nuk e ka vërtetuar se kush janë bashkëpjesëmarrësit. I ka propozuar gjykatës që në mungesë të provave ta lirojë të pandehurin nga akuzat.

I pandehuri e ka mbështetur fjalën përfundimtare të mbrojtësit të tij dhe e ka përsëritur se është krenar që ka qenë pjesëtar i UÇK-së. Ai ka përsëritur se gjatë kohës së konfliktit të armatosur nuk është marrë me civilët.

Aktgjykimi i shkallës së parë

I pandehuri, me anë të aktgjykimit, i cili është shpallur në datën 3 korrik të vitit 2019, është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*^[113], sepse gjatë kohës së konfliktit të armatosur në cilësinë e pjesëtarit të UÇK-së,

[113] E kryer në bashkëkryerje, e paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, në lidhje me nenin 3 (a) të Konventës së Katërtë të Gjenevës, po ashtu e

në uniformë dhe i armatosur, në datën 26 qershor të vitit 1998, rreth orës 23:00, në fshatin Duhël/Dulje, komuna e Suharekës/Suva Reka, në bashkëkryerje edhe me 5-6 pjesëtarë të UÇK-së, e ka privuar nga liria civilin Haxhi Përteshi, për të cilin është dyshuar se bashkëpunon me forcat e armatosura serbe. Trupi i tij i pajetë është gjetur pranë rrugës në qendër të fshatit, pas disa ditësh.

Me anë të aktgjykimit, të pandehurit i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej katërmëdhjetë (14) vitesh, derisa masa e paraburgimit i është vazhduar deri në plotfuqishmërinë e aktgjykimit. Të dëmtuarit janë udhëzuar lidhur me kërkesën pronësore-juridike në padi civile. I pandehuri po ashtu është i obliguar që në emër të shpenzimeve të procedurës gjyqësore të paguajë shumën në lartësi prej 550 eurove dhe 50 euro në emër të fondit për kompensimin e viktimave, e gjithë kjo në afat prej pesëmbëdhjetë (15) ditësh nga plotfuqishmëria e aktgjykimit.

Gjykata, me anë të aktgjykimit, në mënyrë të hollësishme i ka analizuar provat e paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, si dhe mbrojtjen e të pandehurit (i cili gjatë shqyrtimit është mbrojtur me anë të heshtjes) dhe deklaratat e tij të dhëna në polici dhe në prokurori, e me të cilat e ka paraqitur angazhimin e tij pranë UÇK-së.

Gjykata, në bazë të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, deklaratave të dëshmitarëve, mbrojtjes së vet të pandehurit, i cili e ka kundërshtuar kryerjen e veprës penale me të cilën ngarkohet, si dhe analizave të të njëjtave, i ka vërtetuar rrethanat, të cilat kanë pasur të bëjnë me personalitetin e viktimës – se ka qenë njeri human, i gatshëm për të ndihmuar, pa vërejtje, për çka kanë dëshmuar shumë dëshmitarë.

Gjykata, në bazë të provave të paraqitura, e ka vërtetuar në mënyrë të pakundërshtueshme se gjatë kohës së konfliktit të armatosur, pjesëtarët e UÇK-së i kanë privuar nga liria civilët dhe i kanë keqtrajtuar disa njerëz të caktuar, të cilët, sipas dyshimeve të disa pjesëtarëve të UÇK-së kanë qenë bashkëpunëtor të forcave të armatosura serbe, përkatësisht spiun. Gjykata, me rastin e sjelljes së këtij përfundimi, e ka bërë analizën e hollësishme të deklaratave të dëshmitarëve, të cilët nuk kanë qenë të lidhur me objektin e aktakuzës, por në bazë të analizës së deklaratave të tyre kanë mundur të kuptojnë dhe të qartësojnë disa rrethana, të cilat kanë ekzistuar gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë. Në bazë të provave të paraqitura, gjykata i ka vërtetuar edhe rrethanat e organizimit dhe të funksionimit të UÇK-së gjatë kohës së konfliktit të armatosur.

Po ashtu, në bazë të provave të paraqitura, nuk është kontestuese se viktimën në ditën kritike e kanë marrë nga shtëpia e tij ushtarët e UÇK-së, kur edhe kanë qenë të

dënueshme me nenin 152, paragrafët 1 dhe 2, në lidhje me nenin 1 të KPRK (2012).

pranishëm disa anëtarë të familjes së tij. Është vërtetuar edhe se njëri nga pjesëtarët e UÇK-së ka qenë i pandehuri Shala, i cili në mbrëmjen kritike ka qenë pa maskë, ndryshe nga pjesëtarët e tjerë të UÇK-së, të cilët kanë qenë me te, për çka kanë dëshmuar anëtarët e familjes, të cilët kanë qenë të pranishëm në ngjarjen. Është konstatuar se i ndjeri Haxhi Përteshi, pasi që është marrë nga UÇK-ja, pas disa ditësh është gjetur i vdekur. Gjykata nuk ka pasur prova se kush e ka vrarë. Deklaratat e dëshmitarëve, të cilët para gjykatës kanë dëshmuar mbi këtë ngjarje kanë qenë të përputhshme njëra me tjetrën, pra, kanë qenë të pakontestueshme. Është e pakontestueshme po ashtu se trupi i viktimës është gjetur pas disa ditësh më vonë pranë rrugës në qendër të fshatit. Është varrosur në të njëjtën ditë. Shumica e fshatarëve të fshatit, nga frika për sigurinë e tyre, nuk kanë marrë pjesë në varrim, si dhe as që i kanë shprehur ngushëllime familjes. Familja e ka paraqitur rastin te organet kompetente me qëllim të vërtetimit të rrethanave se përse babai i tyre është vrarë, edhe pse e kishte ndihmuar UÇK-në me atë që në momentin e dhënë është treguar nevoja, sepse familja e tyre me shumë anëtarë ka pasur mundësi financiare për të përkrahur dhe ndihmuar atë. Sipas aktgjykimit, me provat e paraqitura janë vërtetuar pretendimet e aktakuzës.

Gjykata nuk e ka pranuar tezën e mbrojtjes së të pandehurit dhe të mbrojtjes së tij, se aktgjykimi është sjellë në bazë të vetëm një prove, përkatësisht në bazë të deklaratës së dëshmitarit Agron Përteshi, i biri i viktimës, i cili në ditën kritike ka qenë i pranishëm kur është marrë babai i tij nga ana e pjesëtarëve të UÇK-së.

Sipas gjykatës, vrasja e Haxhi Përteshit ka ndodhur në kohën e luftës dhe të formimit të listës së atyre që nuk e përkrahnin UÇK-së, përkatësisht të atyre për të cilët ka ekzistuar dyshimi se kanë bashkëpunuar me armikun. Është formuar një grup i ushtarëve, i cili është dashur të veproj lidhur me listën dhe që të përmbarojë vendimet dhe urdhrat e eprorëve. Sipas provave të paraqitura gjatë shqyrtimit, një nga anëtarët e atij grupi ka qenë edhe i pandehuri Remzi Shala. Grupi e ka pasur lejen për të vizituar popullatën, për të komunikuar me popullin, që të kërkojë mobilizim, dhe po ashtu ka pasur informacione dhe të dhëna mbi secilin fshatar të fshatit.

Sipas gjetjeve të gjykatës, në veprimet e të pandehurit ka elemente të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, me çka janë shkelur edhe rregullat ndërkombëtare. Sipas gjetjeve të gjykatës, i akuzuari e ka kryer veprën penale me ndërjegje, në rrethana të luftës, në orët e mbrëmjes, kur nuk ka pasur dritë dhe as rrymë elektrike, në praninë e frikës së përgjithshme të popullatës nga personat me maska.

Gjykata, me rastin e shqyrtimit të lartësisë së dënimit i ka shqyrtuar rrethanat lehtësuese dhe ato vështirësuese. Sipas gjetjeve të gjykatës, në lartësinë e dënimit

të shqiptuar ka ndikuar lloji i veprës penale, me të cilën i akuzuari ngarkohet, si dhe rrethanat nën të cilat është kryer vepra. Gjykata ka vlerësuar se me dënimin e shqiptuar do të arrihet qëllimi i dënimit.

Procedura ankimore

Aktgjykimin e shkallës së parë me anë të ankesave e kanë kundërshtuar i pandehuri dhe mbrojtësi i tij për shkak të shkeljeve thelbësore të dispozitave të procedurës penale, shkeljes së ligjit penal, gjendjes faktike gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë të konstatuar si dhe vendimit mbi sanksionin penal. Përfaqësuesi i të dëmtuarve e ka kontestuar aktgjykimin e shkallës së parë për shkak të lartësisë së dënimit të shqiptuar.

Mbrojtësi, me anë të ankesës, midis të tjerash, e ka kontestuar bazueshmërinë e aktakuzës dhe të aktgjyimit, duke pohuar se me asnjë provë nuk është vërtetuar se i pandehuri në mënyrë individuale ose në bashkëkryerje e ka kryer veprën penale, e cila i është vënë në barrë. Gjykata, me anë të aktgjyimit nuk e ka qartësuar se cilat prova dhe fakte i konsideron të vërtetuara, derisa arsyetimi i aktgjyimit është në kundërshtim me vetveten, si edhe dispozitivi i aktgjyimit. Gjykata, në arsyetimin e saj nuk i ka thënë në mënyrë të bindshme dhe të qartë faktet relevante në bazë të të cilave e ka shpallur të pandehurin fajtor. Arsyetimi i aktgjyimit vetëm i përshkruan deklaratat e dëshmitarëve të privilegjuar, të cilat janë nga faza të ndryshme të procedurës dhe të cilat janë kontradiktore në mes veti, tendencioze, të njëanshme, plotësisht jobindëse dhe nuk janë të vërtetuara me prova materiale. Gjatë shqyrtimit nuk ka pasur prova materiale, nuk është bërë shikimi si dhe as zhvarrosja eventuale e mbetjeve mortore të viktimës, në mënyrë që të gjendej prova, e cila do të udhëzonte se në çfarë mënyre është kryer vepra penale dhe nëse viktimja ka vdekur nga vdekja natyrore. Aktgjykimi i shkallës së parë është plotësisht i paqartë dhe në kundërshtim me provat e paraqitura në shqyrtimin kryesor, për çka ekzistojnë rrethana për heqjen e tij. Aktgjykimi po ashtu përmban shkelje procedurale, sepse nuk është përpiluar në përputhje me dispozitat ligjore, përkatësisht me nenin 370 të KPPRK.

Sipas mendimit të mbrojtjes, gjykata e shkallës së parë gjatë shqyrtimit kryesor në mënyrë të gabuar e ka vërtetuar gjendjen faktike. Gjykata, me asnjë provë, nuk e ka vërtetuar kryerjen e veprës penale. Gjykata në arsyetimin e saj i ka përshkruar deklaratat e dëshmitarëve, por nuk e ka bërë analizën lidhur me atë se cili është momenti vendimtar për të cilin ia fal besimin dëshmisë konkrete, por vetëm konstaton se faktet nuk janë të kontestueshme dhe nuk i shpreh arsyet për të cilat disa fakte të caktuara i konsideron vendimtare në vërtetimin e fajësisë së të akuzuarit. Sipas pretendimeve ankimore, gjykata e shkallës së parë nuk e ka vërtetuar gjendjen faktike në mënyrë të drejtë kur të akuzuarin e ka shpallur fajtor lidhur me atë

se veprën, me të cilën ngarkohet, e ka kryer në bashkëkryerje, duke mos e cekur se kush janë bashkëkryerësit ose kush janë bashkëkryerësit potencial. Gjykata, në këtë pikëpamje vendimin e saj e ka bazuar në aktakuzën e prokurorisë speciale dhe në deklaratat e dëshmitarëve, të cilët kanë shpifur dhe trilluar me qëllim të realizimit të qëllimeve të caktuara. Sipas ankesës, nga anëtarët e familjes së viktimës, në metodat dhe në mënyrat më të ndryshme, është punuar në tubimin e provave në këmbim të favoreve në punësim ose në dhurata në të holla, gjë që i ka bindur hetuesit se i pandehuri e ka kidnapuar babanë e tyre. Në bazë të një deklaratë të tillë, gjykata e ka shpallur të akuzuarin fajtor, pa vërtetimin e rregullt të fakteve dhe të provave, të cilat shkojnë në dobi të të pandehurit.

Sipas mbrojtjes, gjykata nuk ia ka fal besimin deklaratës së të pandehurit dhe provave të propozuara nga ana e mbrojtjes. Gjykata e ka shkelur ligjin penal me atë se të akuzuarin e ka shpallur fajtor për veprën penale *krim i luftës*, edhe pse gjatë shqyrtimit të mbajtur dhe provave të paraqitura nuk është vërtetuar se në veprimet e tij ka elemente të veprës penale, për të cilën është shpallur fajtor. Po ashtu, aktgjykimi nuk është i drejtë dhe i rregullt në lidhje me të akuzuarin – është e bazuar në shkelje thelbësore të procedurës penale dhe gjendjes faktike gabimisht të konstatuar. Gjykata, me rastin e shqiptimit të dënimit nuk i ka marrë parasysh provat, të cilat shkojnë në favor të të pandehurit si dhe nuk i ka vlerësuar në mënyrë adekuate rrethanat lehtësuese. Sipas gjetjeve të mbrojtjes, dënimi i shqiptuar është së tepërmi i ashpër, posaçërisht duke pasur parasysh pretendimet ankimore. Për këtë arsye i është propozuar gjykatës së shkallës së dytë që ta pranohet ankesën e të pandehurit, ta anulohet aktgjykimi e shkallës së parë dhe lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë në rishqyrtim dhe rivendosje ose që aktgjykimin ta ndryshojë dhe të akuzuarin ta lirojë nga akuzat.

Përfaqësuesi i palës së dëmtuar, avokati Asdren Hoxha, e ka kundërshtuar aktgjykimin e shkallës së parë për shkak të vendimit mbi sanksionin penal, me propozimin që gjykata e shkallës së dytë ta pranohet ankesën e palës së dëmtuar, ta ndryshojë aktgjykimin e datës 3 korrik të vitit 2019 dhe që të akuzuarit t’ia shqiptojë një dënim më të rreptë përkatësisht dënimin me burgosje me kohëzgjatje më të madhe.

Në arsyetimin e ankesës, përfaqësuesi i të dëmtuarve, midis të tjerash, ka thënë se gjendja faktike është qartësuar mjaftueshëm dhe se aktgjykimi i shkallës së parë nuk përmban shkelje thelbësore të ligjit. Duke e pasur parasysh peshën e veprës dhe pasojat të cilat kanë rezultuar me kryerjen e së njëjtës (vuajtjet dhe dëmi i pakompensueshëm dhe i pandreqshëm), të dëmtuarit gjejnë se me dënimin e shqiptuar nuk mund të realizohet qëllimi i dënimit, përkatësisht se ai si i tillë nuk jep satisfaksion të mjaftueshëm për palën e dëmtuar si dhe as që e dërgon mesazhin individual ose të përgjithshëm te publiku.

Prokuroria e Apelit, me parashtresën e saj të datës 20 tetor të vitit 2019 (PPA. nr. 504/19) i ka propozuar gjykatës së shkallës së dytë që ta pranojë ankesën e përfaqësuesit të të dëmtuarve dhe që të akuzuarit edhe t'ia shqiptojë një dënim më të rreptë si dhe ta refuzojë ankesën e të pandehurit dhe të mbrojtësit të tij si të pabazuar.

Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit

Paneli ankimor i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit e ka mbajtur seancën në pajtim me nenin 390, paragrafi 1 i KPPRK, në të cilën kanë qenë të pranishëm palët në procedurë, i pandehuri Remzi Shala me mbrojtësin e tij, avokatin Natal Bullakaj, si dhe të dëmtuarit Agron dhe Zenel Përteshi dhe përfaqësuesi i tyre, avokati Asdren Hoxha. Në shqyrtim nuk kanë qenë të pranishëm prokurori i apelit, edhe pse ka qenë i ftuar në mënyrë të rregullt.

Paneli ankimor, pas shqyrtimit të aktgjykimit të shkallës së parë dhe pretendimeve ankimore si dhe krahasimit të të njëjtave me shkresat e lëndës, ka gjetur se pretendimet e mbrojtësit janë pjesërisht të bazuara, derisa ankesën e përfaqësuesit të të dëmtuarve e ka vlerësuar si të pabazuar.

Gjykata e Apelit ka gjetur se aktgjykimi i shkallës së parë nuk përmban shkelje thelbësore të procedurës penale, të cilat do të qonin deri te heqja e tij. Gjykata e shkallës së parë në aktgjykim i ka sjellë arsyet e qarta dhe të plota që kanë të bëjnë me faktet relevante në lidhje me kryerjen e veprës penale, për të cilën i pandehuri është shpallur fajtor. Me anë të aktgjykimit janë prezantuar të gjitha faktet dhe rrethanat në lidhje me veprimet e paligjshme të të pandehurit, të cilat përbëjnë vepër penale. Paneli ankimor nuk ka konstatuar kontradikta midis dispozitivit të aktgjykimit dhe arsyetimit të tij.

Gjykata e Apelit gjen se me aktgjykimin e shkallës së parë në mënyrë të rregullt dhe të hollësishme është konstatuar gjendja faktike. Gjykata e Apelit, me anë të aktgjykimit i ka prezantuar pretendimet e dëshmitarëve, me të cilat është konstatuar gjendja faktike si dhe rrethanat që kanë pasur të bëjë me gjendjen nën të cilën ka jetuar popullata civile në fshat, duke konfirmuar se gjykata e shkallës së parë në mënyrë të rregullt dhe të plotë e ka vërtetuar gjendjen faktike, posaçërisht deklaratën e dëshmitarit Agron Përteshi, i cili e ka identifikuar të pandehurin si një nga personat, që në mbrëmjen kritike e kanë marrë babanë e tij. Deklarata e këtij dëshmitari është mbështetur edhe me deklaratat e dëshmitarëve të tjerë, të cilët kanë dëshmuar në lëndën përkatëse.

Gjykata e Apelit i ka kundërshtuar pohimet e mbrojtjes, të cilat lidhen me rrethanat se gjykata e shkallës së parë nuk i ka vërtetuar bashkëkryerësit. Me aktgjykimin e shkallës së parë, në mënyrë të qartë janë saktësuar veprimet e të pandehu-

rit, edhe pse në rastin konkret nuk janë identifikuar bashkëkryerësit – ekziston pjesëmarrja e të pandehurit (pra, qartazi janë vërtetuar veprimet e tij) në kryerjen e veprës penale, me të cilën ngarkohet.

Sipas Gjykatës së Apelit, nuk ka pasur shkelje të ligjit penal nga ana e gjykatës së shkallës së parë. Gjendja faktike në mënyrë të qartë është vërtetuar me anë të aktgjykimit. Me provat e paraqitura, të cilat ndodhen në shkresat e lëndës, është vërtetuar se i akuzuari i ka ndërmarrë veprimet e palejuara me ligj gjatë kohës së konfliktit të armatosur, të cilat përbëjnë shkelje të Konventave të Gjenevës. Vepra penale është kryer ndaj popullatës civile gjatë kohës së konfliktit të brendshëm në të cilin i pandehuri ka marrë pjesë. Me veprën penale janë shkelur edhe rregullat ndërkombëtare. Në aktgjykimin e Gjykatës së Apelit janë prezantuar dhe analizuar rrethanat nën të cilat është kryer vepra penale si dhe pjesëmarrja e të pandehurit në te.

Gjykata e shkallës së dytë po ashtu e ka bërë analizën e zbatimit të ligjit penal në pikëpamje të kualifikimit të veprës penale, e cila të akuzuarit i është vënë në barrë. Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, në veprimet e të pandehurit ka elemente të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile* sipas nenit 142 të LP RSFJ, i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale. Me nenin e cekur është saktësuar se kjo vepër penale mund të kryhet edhe me marrjen e pengjeve. Kryerja e kësaj vepre penale përmban edhe shkelje të rregullave ndërkombëtare. Sipas gjetjeve të panelit ankimor, i pandehuri në bashkëkryerje me të tjerët, në ditën kritike e ka marrë si peng viktimën Haxhi Përteshi, i cili pas disa ditësh është gjendur i vdekur.

Gjykata e Apelit gjen se vepra penale, e cila të pandehurit i vihet në barrë, nuk mund të kualifikohet në mënyrën se si kjo është bërë në aktakuzën, përkatësisht se ajo kualifikohet edhe sipas ligjit i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale (LP i RSFJ-së), si dhe në bazë të ligjit i cili ka qenë në fuqi në kohën e ndryshimit të aktakuzës. Gjykata, po ashtu, me anë të aktgjykimit, i ka shqyrtuar rrethanat e zbatimit të ligjit më të favorshëm. Sipas gjetjeve të gjykatës, për të pandehurin më i favorshëm është ligji i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprës penale, përkatësisht LP i RSFJ-së. Me këtë ligj, për veprën penale, për të cilën i akuzuari ngarkohet, është i paraparë dënimi me burgosje prej pesë (5) vite ose dënimi me vdekje (i cili është hequr me Rregulloren e UNMIK-ut 1999/24 të datës 12 dhjetor të vitit 1999). Dënimi me vdekje ka mundur të ndryshohet me dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej njëzet (20) vitesh. Kodi Penal i Kosovës e parasheh për veprën me të cilën ngarkohet i pandehuri dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh ose dënim të përjetshëm. Së këndejmi, LP i RSFJ-së është më i favorshëm për kryerësin. Gjykata gjen se gjykata e shkallës së parë

në mënyrë të gabuar i ka përshkruar veprimet e të akuzuarit si *privim nga liria*, të cilin nuk e njohin as LP i RSFJ-së e as Konventat e Gjenevës. Me dispozitat e cekura ligjore veprimet e të pandehurit mund të kualifikohen si *marrje e pengjeve*.

Gjykata e Apelit gjen se gjykata e shkallës së parë gabimisht i ka vlerësuar rrethanat vështirësuese dhe lehtësuese, të cilat kanë ndikuar në lartësinë e dënimit të shqiptuar, duke e theksuar se i pandehuri me aktgjykim nuk është shpallur fajtor për vrasjen e viktimës, por vetëm për marrjen e viktimës si peng, edhe pse viktimë pas disa ditësh është gjendur e vdekur. Nuk ka prova të cilat do ta konfirmojnë se i pandehuri e ka privuar viktimën nga jeta. Sipas gjetjeve të gjykatës, dënimi me burg i shqiptuar nga Gjykata e Apelit në kohëzgjatje prej dhjetë (10) vitesh është adekuat me peshën e veprës së kryer penale dhe shkallën e përgjegjësisë së të pandehurit. Me te do të arrihet qëllimi i dënimit – që i pandehuri të mos e përsëris veprën penale ose të mos kryejë vepra të tjera. Po ashtu, aktgjykimi në mënyrë preventive do të ndikojë në kryerësit e tjerë potencial.

Gjetjet e FDH Kosovë

Me anë të analizës së FDH Kosovë është përfshirë pjesa e procedurës penale, e cila në periudhën e raportimit është zhvilluar para gjykatës së shkallës së parë, si dhe procedura ankimore lidhur me vendimin e gjykatës së shkallës së parë.

Gjykata e shkallës së parë në analizën e provave i është përgjigjur të gjitha kërkesave të parapara me dispozitat ligjore, me çka e ka sjellë aktgjykimin e bindshëm dhe të mbrojtshëm para gjykatës së shkallës së dytë.

Të drejtat e palëve në procedurë janë respektuar, kështu që mund të thuhet se gjykimi i shkallës së parë në lëndën *Prokurori kundër Remzi Shalës* ka qenë fer dhe i ndershëm. E vetmja vërejtje, e cila mund t'iu drejtohet gjykatës së shkallës së parë në lidhje me pjesën e procedurës penale, e cila është zhvilluar në periudhën e raportimit, është se paneli i shkallës së parë, pas shpalljes së vendimit të tij, nuk i ka sjellë argumentet, me të cilat është udhëhequr me rastin e sjelljes së vendimit të vet si dhe as provat me të cilat është udhëhequr, gjë që është e paraparë me dispozitat e KPPRK^[114].

FDH Kosovë nuk ka pasur rast për të qenë i pranishëm në seancën e panelit ankimor në Gjykatën e Apelit, sepse nuk ka qenë i informuar mbi datën e mbajtjes së kësaj seance, kështu që analizën e procedurës ankimore e ka bërë në bazë të dokumentacionit gjyqësor, në të cilin ka pasur qasje.

[114] Me nenin 366, paragrafi 2 i KPRK: „Gjyqtari individual ose kryetari i panelit shqyrtues në praninë e palëve në procedurë, të përfaqësuesve të tyre ligjor, të të autorizuarve dhe të mbrojtësve, publikisht do të lexoj dispozitivin e aktgjykimit dhe shkurtimeisht do të kumtoj arsyet e aktgjykimit.“

Sipas gjetjeve të FDH Kosovë, aktgjykimi i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit është i qartë dhe i saktë. Gjykata e Apelit me anë të aktgjykimit në mënyrë të hollësishme dhe të argumentuar është përgjigjur dhe i ka arsyetuar përgjigjet e veta në pretendimet ankimore të palëve në procedurë. Ky aktgjykim mund të përfaqësojë shembull për lëndët e tjera të ngjashme e të rënda.

FDH Kosovë e përshëndet efikasitetin e procedurës ankimore, e cila është zhvilluar para Departamentit Special të sapoformuar të Gjykatës së Apelit të Kosovës dhe që në këtë lëndë e ka mbajtur seancën e panelit ankimor një muaj e gjysmë pas dorëzimit të ankesës së të pandehurit në Gjykatën Themelore në Prizren.

Në fund, duhet të theksohet se shpallja e aktgjykimit nga ana e gjykatës së shkallës së parë është bërë në mënyrë të pazakonshme, sepse – me pajtimin e gjykatës, e cila i është përgjigjur kërkesës së medieeve – është transmetuar në mënyrë të drejtpërdrejtë me anë të medieeve. Me gjithë respektin e parimit të transparencës në punën e gjyqësorit, FDH Kosovë nuk është i sigurt se sa do të jetë kjo praktikë, nëse do të vazhdohet, në dobi ose në dëm të paneleve gjyqësore, të cilat do të vendosin mbi veprat më të rënda penale, sepse gjyqtarët në mënyrë të panevojshme do t'i ekspozohen trysnisë së medieeve. Transparenca e gjyqësorit mund të respektohet shumë mirë nëse gjykimet janë të hapura për publikun dhe publikun profesional.

1.4. Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë

1.4.1. Lënda: *Prokurori kundër Skender Bislimit*

Gjykata Supreme e Kosovës, me panelin me të cilin ka kryesuar gjyqtarja Valdete Daka^[115], në lëndën *Prokurori kundër Skender Bislimit*, në datën 26 dhjetor të vitit 2019, e ka sjellë aktgjykimin me të cilin si të pabazuar e ka refuzuar kërkesën për mbrojtjen e ligjshmërisë të mbrojtjes së të gjykuarit Skender Bislimit në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina të datës 25 tetor të vitit 2018 dhe në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës së Apelit të datës 20 gusht të vitit 2019.

I gjykuari Bislimi, me anë të aktgjykimit të Gjykatës Themelore, është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile* të kryer në bashkëkryerje^[116], për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej (10) vitesh. Gjykata e Apelit, duke vepruar në lidhje me ankesën, të gjykuarit ia ka konfirmuar dënimin e shqiptuar.

Rrjedha e procedurës penale^[117]

Procedura penale lidhur me ngjarjet të cilat janë zhvilluar në Fushë Kosovë/Kosovo Polje në datën 26 mars të vitit 1999 gjatë kohës së konfliktit të armatosur në Kosovë, në vendin e quajtur «Kryqëzimi» („Raskrznica“), rast në të cilin një numër i civilëve shqiptar iu është ekspozuar keqtrajtimit fizik dhe psikik, paraburgimit dhe marrjes si pengje nga pjesëtarët e forcave të armatosura serbe, zyrtarisht është inicuar me vendimin e prokurorisë për hapjen e hetimeve në datën 8 nëntor të vitit 2012 kundër të gjykuarve Ivan Radivojeviqit^[118] dhe Skender Bislimit.

[115] Anëtarët e panelit, i cili ka vendosur lidhur me kërkesën, gjyqtarët Agim Maliqi dhe Rasim Rasimi.

[116] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 142, në lidhje me nenin 22 të LP të RSFJ-së, në kohën e ngritjes së aktakuzës e dënueshme me nenin 152, në lidhje me nenin 31 të KPRK dhe në kundërshtim me nenin e përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të datës 12 gusht të vitit 1949 dhe me nenet 4 dhe 5 (1) të Protokollit të Dytë Shtesë të datës 8 qershor të vitit 1977 për Konventat e Gjenevës të vitit 1949.

[117] Me këtë raport vjetor në mënyrë më të hollësishme do të prezantohet procedura penale kundër të pandehurit Bislimi, e cila është zhvilluar gjatë vitit 2019. Fazat e mëhershme të procedurës penale në mënyrë më të hollësishme janë prezantuar me raportet vjetore mbi gjykimet e përcjella gjatë viteve 2016, 2017 dhe 2018. Raportet e mëhershme mund t'i gjeni në faqen e internetit të FDH Kosovë: www.hlc-kosovo.org.

[118] Kundër të dënuarit, Ivan Radivojeviqit në drejtim të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile* aktakuza është ngritur në datën 24 shtator të vitit 2013. Shqyrtimi kryesor lidhur me këtë është hapur në datën 15 janar të vitit 2014. Aktgjykimi është shpallur në datën 12 shkurt

Me qëllim që të vihen para drejtësisë tashmë dy të gjykuarit, për ta ka qenë lëshuar fletarresti ndërkombëtar, sipas të cilës i gjykuari Radivojeviqi është privuar nga liria në datën 26 korrik të vitit 2013, kurse Skender Bislimi në datën 30 korrik të vitit 2016 në Bosnjë e Hercegovinë.

Pas hetimeve të përfunduara kundër Bislimit, prokurori ndërkombëtar^[119] e ka ngritur aktakuzën kundër tij në datën 4 janar të vitit 2017 në drejtim të veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, për arsye se Bislimi në datën 26 mars të vitit 1999, në stacionin e policisë në Fushë Kosovë/Kosovo Polje, në bashkëkryerje me një kryerës të njohur^[120], si edhe me kryerës të tjerë të panjohur, duke vepruar si pjesëtar i forcave të armatosura serbe (policisë rezervë dhe paramilitareve), e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e më shumë se 40 burrave – civilëve, shqiptarë nga Kosova, duke zbatuar masat e frikësimit dhe të terrorit, duke bërë paraburgime të paligjshme dhe marrje të pengjeve (duke përfshirë këtu viktimat Bujar dhe Haki Bajramin).

Procedura e vlerësimit të aktakuzës

Seanca e parë dëgjimore lidhur me aktakuzën në lëndën *Prokurori kundër Skender Bislimit* është mbajtur në datën 28 prill të vitit 2017. Dëgjimi i dytë është mbajtur në datën 31 maj të vitit 2017. Seancat i ka udhëhequr gjyqtari i Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Arben Hoti. I akuzuari dhe mbrojtja e tij^[121] nuk e kanë kërkuar hedhjen e aktakuzës dhe as nuk i kanë kundërshtuar provat. E kanë propozuar dëgjimin e tre dëshmitarëve të alibisë dhe vëzhgimin psikologjik të të akuzuarit.

Shqyrtimi kryesor

Shqyrtimi kryesor para panelit shqyrtues^[122], me të cilin ka udhëhequr gjyqtari Hoti, është hapur në datën 10 tetor të vitit 2017. Pas procedurës së vlerësimit të aktakuzës,

të vitit 2014. Me te, Radivojeviqi është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, për të cilën i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej tetë (8) vitesh. Gjykata e Apelit, me anë të aktgjykimit të datës 24 mars të vitit 2015 e ka refuzuar ankesën e mbrojtësit të parashtruar në emër të Radivojeviqit, por sipas detyrës zyrtare e ka modifikuar aktgjykimin e shkallës së parë, duke ia shqiptuar Radivojeviqit dënimin e burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) vitesh, në të cilin i është llogaritur koha e kaluar në paraburgim nga data 26 korrik i vitit 2013.

[119] Prokurori ndërkombëtar, Charles Hardaway i ka udhëhequr hetimet, e ka ngritur aktakuzën dhe e ka përfaqësuar të njëjtën para gjykatës deri në fund të mandatit ekzekutiv të Misionit të EULEX-it në Kosovë.

[120] Hollësitë mbi procedurën penale kundër Ivan Radivojevit gjenden në fusnotën 118.

[121] Të pandehurit gjatë procedurës penale e kanë përfaqësuar avokatët Nebojsa Vllajiq dhe Miro Deleviq.

[122] Me panelin shqyrtues ka kryesuar gjyqtari Arben Hoti. Anëtarët e panelit: Shpresa Hasaj-Hy-seni dhe Suzana Qerkini.

paneli shqyrtues gjatë shqyrtimit është takuar në seanca dhjetë (10) ditë^[123]. Gjatë shqyrtimit janë dëgjuar gjashtë (6) dëshmitarë të prokurorisë dhe një (1) me propozim të mbrojtjes. Një dëshmitar i prokurorisë, për shkak të sëmundjes nuk ka pasur mundësi të jetë i pranishëm në gjykatë dhe është dëgjuar para panelit në shtëpinë e tij. Janë paraqitur provat materiale dhe janë lexuar deklaratat e disa dëshmitarëve. I pandehuri e ka dhënë deklaratën e tij para panelit shqyrtues, duke i kontestuar pretendimet e aktakuzës. Palët në procedurë, pas përfundimit të procedurës së provave, i kanë parashtruar fjalët e tyre përfundimtare.

Aktgjykimi i shkallës së parë

Me aktgjykimin e shkallës së parë, i cili është shpallur në datën 25 tetor të vitit 2018^[124], i pandehuri Skender Bislimi është shpallur fajtor për arsye se ka kryer krim në datën 26 mars të vitit 1999 në Fushë Kosovë/Kosovo Polje, në stacionin e autobusëve ku është tubuar një numër i madh i banorëve – civilë shqiptarë, të cilët kanë qenë të detyruar që, për shkak të dhunës, t'i braktisin shtëpitë e tyre. I akuzuari Bislimi, me së paku dhjetë (10) të tjerë, kryerës të njohur e të panjohur, duke vepruar në bashkëpjesëmarrje me pjesëtarë të forcave të armatosura serbe (të forcave të policisë dhe atyre paramilitare), e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e 40 civilëve shqiptarë – burra, duke zbatuar masa të frikësimit dhe të terrorit në atë mënyrë që në fillim i ka ndarë burrat nga gratë dhe fëmijët, burrave iu ka urdhëruar të bien në gjunjë, në mënyrë që pastaj t'i godas dhe t'i detyroj të këndojnë këngë serbe. Në vazhdim, Bislimi ka marrë pjesë në burgosjet e paligjshme dhe në marrjen e pengjeve. Duke e pasur parasysh se Haki Bajrami ka qenë fqinji i tij i parë, ai e ka pasur rolin kryesor në identifikimin e tij. Po ashtu, me anë të shenjave Bislimi ka treguar se cilët persona duhet të burgosen, kur edhe Haki Bajrami dhe Bujar Bajrami janë ndarë dhe janë dërguar në automjetin e transportit të tipit *Lada Niva*, ku është liruar Bujari pas intervenimit të një bashkëqytetari të tyre, kurse Haku është dërguar me automjetin e cekur. Mbetjet mortore të Haki Bajramit janë gjetur në varrezën masive në Arbëri/Dragodane në Pishtinë/Priština, pas luftës.

Të pandehurit Bislimi me anë të aktgjykimit i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dhjetë (10) vitesh, në të cilin i është llogaritur koha e kaluar në paraburgim nga data 9 dhjetor e vitit 2016 kur, pas përfundimit të procedurës së dorëzimit, i është dhënë organeve të ndjekjes të Kosovës dhe ku nga gjyqtari i procedurës paraprake i është caktuar masa e paraburgimit njëmuajor.

Në aktgjykimin e shpallur në datën 25 tetor të vitit 2018, në bazë të provave të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, deklaratave të dëshmitarëve, provave mate-

[123] Gjatë shqyrtimit kryesor, një (1) dëshmitar është dëgjuar jashtë ndërtesës së gjykatës për shkak të sëmundjes. Dy (2) seanca janë shtyrë për arsye teknike.

[124] Aktgjykimi me shkrim iu është dorëzuar palëve në gjysmën e parë të vitit 2019.

riale, analizës së secilës provë individualisht dhe të lidhjeve të njëres me tjetrën, gjykata ka konstatuar se i pandehuri e ka kryer veprën penale, për të cilën është shpallur fajtor.

Gjykata ka gjetur se veprimet e të pandehurit janë të saktësuara me ligjin, i cili ka qenë në fuqi në kohën e kryerjes së veprave penale, përkatësisht me nenin 142 të LP të RSFJ-së, si edhe me ligjin, i cili ka qenë në fuqi në kohën e gjykimit, përkatësisht me nenin 152 të KPRK. Veprimet e të pandehurit janë kualifikuar si *krim i luftës kundër popullatës civile*, që përbënë shkelje të rënda të nenit të përbashkët 3 të Konventave të Gjenevës të vitit 1949 dhe Protokollit të Dytë Shtesë të kësaj Konvente të vitit 1977. Gjykata, me anë të aktgjykimit, në mënyrë të veçantë e ka theksuar se, sipas dispozitave të cekura ligjore dhe konventave ndërkombëtare, nuk është e obligueshme që kryerësi të jetë pjesëtar i ndonjë ushtrie ose formacioni paramilitar apo çfarëdo formacioni tjetër. Po ashtu, sipas gjykatës, nuk është e kontestueshme se viktima (i ndjeri Haki Bajrami) është gjetur në varrezën masive në Arbëri/Dragodane dhe se është identifikuar në datën 17 gusht të vitit 2000.

Në bazë të provave të paraqitura dhe të deklaratave të dëshmitarëve, është vërtetuar se familja Bajrami, si edhe shumë familje të tjera, ka qenë e detyruar që në ditën kritike ta braktis shtëpinë e vet dhe të niset për në Prishtinë/Priština, ku kanë menduar se janë më të sigurt, sepse kishin marrë kërcënime të drejtpërdrejta nga njerëz të ndryshëm të përkatësisë serbe ose rome. Është fakt se i pandehuri në ditën kritike ka qenë i pranishëm në vendin e ngjarjes, në stacionin e autobusit në Fushë Kosovë/Kosovo Polje, si edhe se e kanë njohur dëshmitarët, sepse kanë qenë fqinjë të parë. I pandehuri, para konfliktit të armatosur, është shoqëruar mjaft shumë me fqinjët shqiptarë, të gjithë atë e kanë njohur mirë, kurse edhe ai i ka njohur mirë njerëzit, të cilët në ditën kritike kanë qenë në vendin e ngjarjes. Sipas dëshmitarëve, kjo ka qenë arsyeja pse ai ka marrë pjesë në seleksionimin e popullatës – sepse ka treguar se kë duhet ndarë dhe kë ta marrin me vete, pra njerëzit për të cilët kanë besuar se kanë paraqitur rrezik për regjimin e atëhershëm. Sipas dëshmitarëve, i pandehuri, në ditën kritike ka qenë në rroba civile me një shkop (hu) të gjatë dhe ka qenë në praninë e personave të armatosur, dhe jo me popullatën e cila ka dashur që të largohet dhe në stacion e ka pritur autobusin. Ai, në ditën kritike, i ka ndarë burrat nga gratë dhe fëmijët, i ka detyruar burrat të bien në gjunjë, duke i goditur dhe duke u detyruar të këndojnë këngë nacionaliste serbe dhe çetnike.

Gjykata, në bazë të provave të cekura më lart, ka vërtetuar faktin se popullata civile, e paarmatosur, në mesin e të cilës ka qenë edhe i ndjeri Haki Bajrami, në ditën kritike në Fushë Kosovë/Kosovo Polje i është ekspozuar fyerjeve dhe shkeljeve të integritetit personal, trajtimit poshtërues në baza etike, rast në të cilin disa burra, shqiptarë, janë marrë si pengje dhe janë marrë me automjete të transportit. Në

mesin e njerëzve, të cilët janë marrë, ka qenë edhe Haki Bajrami, i cili më vonë është vrarë. Roli i të pandehurit në ndarjen e të ndjerit Haki Bajrami, të cilin e ka njohur si fqinjë të parë, ka qenë vendimtar. Ai në një moment e ka urdhëruar viktimën që ta lëshojë nga dora vajzën e tij të vogël (tetë muajshe), kur edhe e ka ndarë, me qëllimin që ta privojë nga jeta. Haki Bajrami ka qenë aktivist i Lidhjes Demokratike të Kosovës (LDK). Në shtëpinë e tij në atë periudhë janë organizuar shumë takime të kësaj partie, e cila në mënyrë paqësore është përpjekur që t'i kundërvihet regjimit të Millosheviqit.

Në bazë të provave të paraqitura është vërtetuar se dëshmitarët, të pandehurin Bislimi e kanë njohur në bazë të fotografive, të cilat iu janë treguar gjatë hetimeve të vitit 2012. Disa dëshmitarë e kanë cekur në deklaratat e tyre gjatë shqyrtimit kryesor në lëndën *Prokurori kundër Ivan Radivojeviqit*, që është mbajtur gjatë vitit 2013 dhe 2014.

Gjykata, me anë të aktgjykimit e ka bërë edhe analizën e pohimeve të mbrojtjes së të pandehurit, e cila ka thënë se i pandehuri me familjen e tij në ditën kritike ka jetuar në Republikën e Serbisë. Provat, të cilat i pandehuri dhe mbrojtja e tij i kanë prezantuar para gjykatës me qëllim të mbështetjes së alibisë janë përbërë edhe nga certifikata e lindjes së një fëmije të të pandehurit. Prova e paraqitur, sipas gjetjeve të gjykatës, nuk e konfirmon alibinë e të pandehurit. Certifikata ka të bëjë me vitin 1998, përkatësisht nëntë (9) muaj para ngjarjes kritike. Fakti se bashkëshortja e të pandehurit me fëmijë ka jetuar në Krushevc/Kruševac (Serbi/Srbija) në asnjë mënyrë nuk e konteston faktin se i pandehuri në ditën kritike ka qenë në vendin e krimit, posaçërisht duke e pasur parasysh faktin se pjesëtarët e pakicës së përkatësisë kombëtare romë në periudhën kritike kanë mundur lirisht të lëvizin në këto hapësira.

Procedura ankimore

Mbrojtja e të pandehurit e ka deponuar ankesën në aktgjykimin dënues të Departamentit të Krimeve të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština të datës 25 tetor të vitit 2019, me të cilën të pandehurit Skender Bislimit i është shqiptuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej dhjetë (10) vitesh për kryerjen e veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*. Avokati, Nebojsa Vllajiq nga Mitrovica e ka kundërshtuar aktgjykimin për shkak të gjendjes faktike gabimisht të konstatuar, shkeljes së ligjit penal dhe vendimit mbi sanksion penal.

Sipas pretendimeve ankimore, gjendja faktike gabimisht e konstatuar ekziston kur gjykata ndonjë fakt vendimtar e ka vërtetuar gabimisht. Gjendja faktike gabimisht e konstatuar ke çuar deri te përfundimi i gabuar i gjykatës dhe karakterizimi i veprës si veprë penale *krim i luftës*. Kjo përbënë shkelje të ligjit penal, sepse

ajo që të pandehurit Skender i është vënë në barrë nuk përbënë veprë penale për të cilën është gjykuar por eventualisht mund të jetë ndonjë veprë tjetër (p.sh., vrasje, vrasje e rëndë, nxitje, rrëmbim). Gjendja faktike gabimisht e konstatuar ka çuar deri te zbatimi i gabuar i ligjit penal, por edhe i Konventave të Gjenevës.

Avokati Vllajiqi, në ankesën e tij, krahas të tjerave, ka thënë se gjykata me rastin e sjelljes së vendimit nuk i ka marrë parasysh dhe nuk i ka shqyrtuar pretendimet e mbrojtjes, të paraqitura në fjalën përfundimtare dhe prandaj i ka përsëritur në ankesë në mënyrë që të njëjtat të mund t'i shqyrtojë Gjykata e Apelit. Sipas ankesës, Skender Bislimi, madje edhe sikur të ishte i pranishëm në ditën kritike në vendin e kryerjes së veprës penale, nuk është kryerës i asnjërës prej veprave penale, posaçërisht jo i veprës penale *krim i luftës kundër popullatës civile*, të cilën sipas nenit 142 të LP të RSFJ-së, «mund ta kryejë vetëm pjesëtari i organizatës ushtarake, policore ose administrative dhe natyrisht personi i cili gjendet në shërbimin e tij. Personi, i cili është jashtë sistemit të organizimit kështu të kuptuar dhe i cili ka kryer ndonjërin prej veprimeve të cekura në këtë nen (p.sh., vrasje, plaçkitje e pronës), nuk do të përgjigjej për krim të luftës, por për veprën përgjegjëse penale, pa marrë parasysh se vepra është kryer gjatë kohës së luftës“.

Mbrojtësi, në ankesën e tij i ka paraqitur edhe dallimet në deklaratat e dëshmitarëve të prokurorisë të dhëna gjatë shqyrtimit kryesor dhe deklaratat e dhëna në fazat e mëhershme të procedurës si dhe rrethanën që dëshmitarët në deklaratat e tyre nuk kanë qenë të saktë në përshkrimin e rolit të cilin i pandehuri e ka pasur në ditën kritike në vendin e ngjarjes po edhe në të dëshmuarit për praninë e tij.

Sipas mbrojtësit, edhe sikur i pandehuri të ishte i pranishëm në vendin e ngjarjes, të ishte në uniformë dhe të kishte pushkë - kjo nuk është e mjaftueshme për gjykim. Vet prania e personit në vendin e ngjarjes nuk e bënë dikë kryerës, përkatësisht kriminel. Krejt ajo që e kanë thënë dëshmitarët në deklaratat e tyre nuk vërteton diçka që është e dënueshme.

Avokati në ankesën e tij e ka mbështetur deklaratën e dëshmitarit të mbrojtjes. Sipas pretendimeve ankimore, dëshmitarja qartazi e ka sqaruar se ku ka jetuar familja e saj gjatë konfliktit të armatosur, i cili është zhvilluar në Kosovë, kur janë larguar nga Fushë Kosova/Kosovo Polje, cilët fëmijë kanë lindur në Serbi dhe ku kanë jetuar i pandehuri dhe dëshmitarja.

Sipas pretendimeve ankimore, në veprimet e të pandehurit nuk ka elemente të veprës penale, për të cilën ai është shpallur fajtor. Gjykata e shkallës së dytë, për këtë arsye duhet që me rastin e marrjes së vendimit lidhur me ankesën të ketë parasysh aktgjykimin e plotfuqishëm për ngjarjet e datës 26 mars të vitit 1999, e

cila i është shqiptuar Ivan Radivojeviqit, sepse roli i tij ka qenë joproportionalisht më i madh nga roli të cilin e ka pasur i pandehuri Bislimi. Ai ka qenë pjesëtar në uniformë i forcave policore, i cili ka marrë pjesë në shumë aksione, por është dënuar me dënim më të butë. Mbrojtja e ka shtruar pyetjen – a është dallimi në faktin se Radivojeviqin e ka gjykuar trupi gjykues ndërkombëtar, kurse Bislimin trupi gjykues lokal?

Avokati në fund ka propozuar që, duke e pasur parasysh atë që është thënë më lartë, Gjykata e Apelit ta marrë parasysh ankesën, të sjellë aktgjykimin me të cilin i akuzuari lirohet nga akuzat ose që t'ia shqiptojë një dënim dukshëm më të butë, në kuptimin e pretendimeve ankimore.

Aktgjykimin dënues të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina e ka kundërshtuar edhe mbrojtësi i të dënuarit, avokati nga Zveçani/Zveçane, Miro Deleviqi, për shkak të shkeljeve thelbësore të dispozitave të procedurës penale, shkeljes së ligjit penal dhe, së këndejmi, gjendjes faktike të konstatuar në mënyrë të gabuar dhe jo të plotë, me propozimin që Gjykata e Apelit ta ndryshojë aktgjykimin e shkallës së parë, të akuzuarin ta liroj nga akuzat ose që lëndën ta kthejë në gjykatën e shkallës së parë në rishqyrtim dhe vendosje të përsëritur.

Sipas mbrojtësit, me aktgjykimin e shkallës së parë nuk janë paraqitur qartazi arsytet mbi faktet thelbësore në bazë të të cilave është sjellë vendimi, ose ato janë të paqarta dhe të pakuptueshme. Shqiptimi i aktgjykimit është kontradiktor me pretendimet, faktet dhe arsytet, të cilat janë cekur në arsyetimin e aktgjykimit. Pretendimet e tij avokati Deleviq i ka mbështetur me dispozita ligjore, me të cilat i ka arsyetuar lëshimet gjatë procedurës penale si dhe gjatë procedurës së përgatitjes së kopjes me shkrim të aktgjykimit.

Avokati Deleviqi ka pasur vërejtje në gjetjet dhe në përfundimet e gjykatës si edhe në provat në të cilat paneli shqyrtues e ka bazuar aktgjykimin dënues. Edhe në këtë ankesë ka pasur vërejtje lidhur me vlerësimin e deklaratave të dëshmitarit të alibisë, përkatësisht mospranimin të alibisë.

Mbrojtësi, po ashtu, ka thënë se i pandehuri nuk e ka kryer shërbimin ushtarak, nuk ka qenë pjesëtar i forcave të armatosura, ka qenë qytetar i thjesht, fshatar, pas asnjë ditë shkollë, se nuk i njeh dispozitat ligjore si dhe as rregullat ndërkombëtare. Madje, edhe po të ishte e vërtetë se me hu i ka rrahur dhe lënduar civilët, qëllimi i tij i vetëm ka qenë që t'i nënshtrohet pushtetit të pacenueshëm, forcave të armatosura, me qëllim që të përfitoj farë ndihme në formë të ushqimit për familjen e tij me shumë anëtarë. Ai, nga aspekti psikologjik, nuk ka pasur ndërgjegje mbi veprimet të cilat e përbëjnë veprën penale *krim i luftës* si dhe as që e ka dëshiruar kryerjen

e saj. Sikur ta dinte, ai nuk do ta pranonte sjelljen e tij. Sipas mbrojtësit, gjykata e shkallës së parë e ka shkelur edhe dispozitën e procedurës penale e cila ka të bëjë me afatin për dorëzimin e aktgjykimit përkatësisht aktgjykimin me shkrim i cili është shpallur në datën 25 tetor të vitit 2018, kurse palëve iu është dorëzuar në datën 20 qershor të vitit 2019, tetë (8) muaj pas shpalljes.

Aktgjykimi i Gjykatës së Apelit

Paneli ankimor i Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës së Apelit, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Abdullah Ahmeti^[125], duke vepruar në lidhje me ankesat e mbrojtësve të të pandehurit, avokatëve Nebojsa Vllajiqit dhe Miro Deleviqit, në lëndën *Prokurori kundër Skender Bislimit*, në seancën e mbajtur në datën 20 gusht të vitit 2019 e ka sjellë aktgjykimin, me të cilin i ka refuzuar ankesat e mbrojtësve në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, të datës 25 tetor të vitit 2018 si të pabazuar dhe e ka konfirmuar aktgjykimin e shkallës së parë.

Seanca e Gjykatës së Apelit është organizuar në pajtim me nenin 390, paragrafi 1 i KPPRK^[126]. Në seancën e Gjykatës së Apelit kanë qenë të pranishëm i pandehuri (i cili është marrë nga paraburgimi), mbrojtësit e tij dhe disa të dëmtuar. Në seancë nuk ka qenë i pranishëm prokurori i apelit, edhe pse ka qenë i ftuar në mënyrë të rregullt.

Mbrojtësit gjatë seancës kanë qëndruar pranë pretendimeve ankimore, të cilat gjykatës ia kanë dorëzuar në formën me shkrim. I pandehuri gjatë seancës i ka mbështetur pretendimet e mbrojtësve të tij, duke theksuar se nuk e ka kryer veprën penale, me të cilën ngarkohet. Ai ka kërkuar nga Gjykata e Apelit që ta lirojë.

Prokurori i apelit me parashtrësën e tij me shkrim të datës 17 korrik të vitit 2019 (PPA.nr. 321/2019) i ka propozuar gjykatës së shkallës së dytë që ankesat e mbrojtësve t'i refuzojë si të pabazuara dhe ta konfirmojë aktgjykimin e shkallës së parë.

Gjykata e Apelit, pas analizës së provave ka gjetur se ankesat e mbrojtësve janë të pabazuara. Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, aktgjykimi, të cilin mbrojtësit e të pandehurit e kanë kundërshtuar me anë të ankesave, nuk përmban shkelje të dispozitave të procedurës penale si dhe as shkelje të cilat gjykata duhet t'i ketë parasysh sipas detyrës zyrtare. Gjykata Themelore me anë të aktgjykimit i ka arsyetuar faktet relevante, secilën provë individuale, si dhe lidhshmërinë e tyre reciproke. Gjendjen

[125] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarët Driton Muharremi dhe Vaton Durguti.

[126] Neni 390, paragrafi 1 i KPPRK: „Kur të akuzuarit i shqiptohet dënimi me burgosje, lajmërimi mbi seancën e Gjykatës së Apelit i dorëzohet prokurorit të shtetit, të dëmtuarit, të akuzuarit dhe mbrojtësit të tij.“

faktike e ka vërtetuar në mënyrë të rregullt dhe të ligjshme. Gjendja faktike është vërtetuar në bazë të provave materiale dhe jomateriale, me dëgjimin e dëshmitarëve të propozuar nga prokuroria si dhe nga dëshmitarët e mbrojtjes. Po ashtu, gjatë procedurës si dhe me pajtimin e palëve janë lexuar deklaratat e disa dëshmitarëve.

Sipas gjetjeve të gjykatës së shkallës së dytë, pretendimet e mbrojtësve të prezantuar në ankesa, nuk qëndrojnë. Në aktgjykim, shkurtimisht janë paraqitur pretendimet e dëshmitarëve, me të cilat vërtetohet aktgjykimi i shkallës së parë.

Gjykata e Apelit po ashtu ka gjetur se janë të pabazuara pretendimet e mbrojtësve të paraqitura në ankesa në pikëpamje të vendimit mbi dënimin i cili i është shqiptuar të pandehurit. Sipas Gjykatës së Apelit, me anë të ankesave nuk janë paraqitur rrethana të reja, të cilat nuk janë shqyrtuar nga gjykata e shkallës së parë me rastin e llogaritjes së dënimit. Gjykata, vlerësimet e mbrojtësve në pikëpamje të lartësisë së dënimit të shqiptuar i ka vlerësuar si të pabazuara dhe pamjaftueshëm të arsyetuarra. Sipas gjykatës së shkallës së dytë, me rastin e llogaritjes së dënimit, në mënyrë të hollësishme janë shqyrtuar edhe rrethanat vështirësuese e edhe ato lehtësuese. Dënimi i shqiptuar nga gjykata e shkallës së parë është në harmoni me intensitetin e rrezikshmërisë shoqërore të veprës penale si dhe me shkallën e përgjegjësisë penale të të pandehurit si kryerës dhe me të njëjtën mund të arrihet qëllimi i dënimit në frymën e nenit 41 të KPRK.

Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë

Mbrojtësi i të dënuarit tash me aktgjykimin e plotfuqishëm, Skender Bislimi, avokati nga Zveçani/Zvečan, Miro Deleviqi, pas pranimit të aktgjykimit të Gjykatës së Apelit të datës 20 gusht të vitit 2019, me të cilën ankesat e mbrojtësve të të pandehurit refuzohen si të pabazuara (aktgjykimi i Departamentit për Krime të Rënda në Prishtinë/Priština i datës 25 tetor të vitit 2018 është bërë i plotfuqishëm), ia ka dorëzuar Gjykatës Supreme kërkesën për mbrojtje të ligjshmërisë në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština të datës 25 tetor të vitit 2018 dhe në aktgjykimin e Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës së Apelit të datës 20 gusht të vitit 2019, për shkak të shkeljeve thelbësore të procedurës penale dhe shkeljes së ligjit penal, me propozimin që Gjykata Supreme ta miratojë kërkesën, ta ndryshojë aktgjykimin e Gjykatës Themelore, të pandehurin ta lirojë nga fajësia për veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile* ose që ta heq aktgjykimin e cekur dhe që lëndën ta kthejë në procedurë të përsëritur dhe vendosje.

Zyra e prokurorit të shtetit me mendimin e saj të datës 13 dhjetor të vitit 2019 (KML. nr. 245/2019) ka propozuar që kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë e mbrojtësit të të gjykuarit Bislimi të refuzohet si e pabazuar.

Mbrojtësi, me anë të kërkesës ka insistuar që në procedurën penale e cila deri tash është zhvilluar kundër të pandehurit, nuk janë respektuar dispozitat e procedurës penale. Me anë të aktgjykimit është shkelur neni 1, paragrafi 2 i KPPRK, si dhe Kushtetuta e Kosovës. Kodi mbi Procedurën Penale, me anë të nenit të cekur e përcakton që kushdo që është i pafaj të mos jetë i dënuar, si edhe se kryerësit mund t'i shqiptohet një dënim i caktuar brenda kushteve të cilat i përcakton Kodi Penal i Kosovës, pas procedurës ligjshëm dhe në mënyrë të rregullt të zhvilluar. Me anë të Kodit po ashtu është e rregulluar se të gjithë pjesëmarrësit e procedurës penale (gjykata, prokuroria, policia) janë të obliguar që në mënyrë të njëmendët dhe plotësisht të vërtetojnë faktet të cilat janë të rëndësishme për vendosjen si dhe që me të njëjtën vëmendje të vërtetojnë faktet të cilat shkojnë në favor të të pandehurit dhe që ato të jenë të qasshme për mbrojtjen në të gjitha fazat e procedurës.

Masa e paraburgimit mund të caktohet vetëm nën kushte dhe në përputhje me dispozitat ligjore Kohëzgjatja e paraburgimit gjithmonë duhet të jetë sa ë jetë e mundur më e shkurtër. Në rastet kur i akuzuari ndodhet në paraburgim, të gjitha organet të cilat marrin pjesë në procedurë janë të obliguar të veprojnë me një urgjencë të veçantë.

Me anë të aktgjykimit duhet në mënyrë shteruese të parashtrihen të gjitha rrethanat e provuara ose të paprovuara. Gjykata është e obliguar që me një vëmendje të veçantë të arsyetojë provat kundërthënëse si edhe arsyet për të cilat disa prova të veçanta i ka marrë ose nuk i ka marrë parasysh si dhe ta bëjë të qartë se nga çfarë arsyes është udhëhequr gjatë zgjidhjes së çështjeve juridike, posaçërisht në rastet e ekzistimit të veprave penale dhe të përgjegjësisë penale të personit të akuzuar. Sipas kërkesës për mbrojtjen e ligjshmërisë, në aktgjykimin e gjykatës së shkallës së parë është konstatuar se aktgjykimi është sjellë në atë mënyrë që gjendja faktike është vërtetuar në bazë të deklaratave të dëshmitarëve të paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor, edhe pse sipas pretendimeve nga kërkesa provat materiale gjatë shqyrtimit nuk janë paraqitur.

Sipas kërkesës, veprën penale *krim i luftës kundër popullatës civile* mund ta kryej vetëm pjesëtari i një formacioni ushtarak ose i një tjetri. Kryerësi i veprës penale të cekur mund të jetë personi i cili jep urdhër ose është kryerës i drejtpërdrejt, dhe jo secili person, siç e pohon edhe aktgjykimi i shkallës së parë. Sipas pohimeve të mbrojtësve, i pandehuri në asnjë rast nuk ka mundur për të qenë kryerës i veprës e cila i vihet në barrë, ai nuk e ka kryer shërbimin ushtarak, madje është i paarsimuar, është i papunë – ai mund të bëjë vepra të tjera, por jo edhe *krim të luftës*, për ekzistimin e të cilit është e nevojshme shkelja e dispozitave të së drejtës ndërkombëtare dhe konventave ndërkombëtare, që i obligojnë pjesëmarrësit aktiv që t'i përmbahen rregullave të luftimit. Ngaqë i pandehuri nuk ka qenë pjesëmarrës

aktiv në asnjërën palë të konfliktit, ai nuk mund të jetë as kryerës i veprës me të cilën ngarkohet.

Me anë të kërkesës është cekur se dispozitivi i aktgjykimit është në kundërshtim me arsyetimin. Me aktgjykim vërtetohet se i pandehuri me veprimet e tij e ka cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e dyzet burrave, edhe pse emrat dhe mbiemrat e viktimave nuk janë cekur. Në veprimet e të akuzuarit nuk ka elemente të veprave me të cilat ngarkohet. Madje edhe sikur të kishte vepruar ashtu siç thuhet në aktgjykim, veprimet e tij nuk kanë karakteristika të trajtimit çnjerëzor – të dëmtuarve nuk iu janë shkaktuar lëndime trupore, si dhe as që iu është shkaktuar vuajtje.

Aktgjykimi i Gjykatës Supreme

Gjykata Supreme, pas shqyrtimit të kërkesës për mbrojtje të ligjshmërisë dhe analizës së shkresave të lëndës, ka konstatuar se kërkesa e mbrojtësit të të pandehurit është e pabazuar. Aktgjykimet, kundër të cilëve është bërë kërkesa, nuk përbëjnë shkelje thelbësore të procedurës penale dhe as të ligjit penal.

Gjykata e shkallës së parë me rastin e arsyetimit të aktgjykimit në mënyrë të qartë i ka paraqitur përfundimet në pikëpamje të veprës penale që të dënuarit me anë të aktgjykimit i është vënë në barrë, duke iu referuar dispozitës së nenit 142 të LP të RSFJ-së. Vepra penale, me të cilën ngarkohet, është e dënueshme edhe sipas dispozitave të nenit 152 të KPRK. Kjo gjykatë ka gjetur se në veprimet e të pandehurit janë manifestuar elemente objektive dhe subjektive të veprës penale, me të cilën ngarkohet.

Sipas gjetjeve të Gjykatës Supreme, gjykata e shkallës së parë në mënyrë të rregullt i ka vlerësuar dispozitat e nenit 142 të LP të RSFJ-së. Këtë vepër penale mund ta kryejë secili – nuk është e domosdoshme që kryerësi të jetë pjesëtar i ndonjë formacioni të caktuar ushtarak, paraushtarak ose tjetër. Megjithatë, në rastin konkret është thelbësore të vërtetohet qëllimi i të dënuarit. Sipas aktgjykimit të shkallës së parë, rezulton se i gjykuari ka qenë në mesin e dhjetë (10) personave të tjerë, të njohur e të panjohur, që kanë vepruar me pjesëtarët e forcave të armatosura të Serbisë dhe se ata e kanë cenuar integritetin trupor dhe shëndetin e burrave, civilë shqiptarë. Iu kanë urdhëruar të bien në gjunjë dhe i kanë rrahur. Posaçërisht është përshkruar roli i të gjykuarit në identifikimin e të ndjerit Haki Bajrami, i cili pas kësaj është dërguar me mjet transportues në drejtim të panjohur dhe për të nuk është ditur deri në zbulimin e mbetjeve të tij mortore në një varrezë masive në Prishtinë/Priştina. Gjykata e shkallës së parë në mënyrë të rregullt i ka vlerësuar veprimet në të cilat ka elemente të veprës penale, për të cilën është shpallur fajtor dhe është dënuar. Veprimet e tij kanë qenë të drejtuara kundër popullatës civile.

Lidhur me pohimin se dispozitiv i aktgjykimit të shkallës së parë ka qenë i paqartë dhe se në të njëjtin nuk janë cekur emrat e të gjitha viktimave, Gjykata Supreme ka gjetur se rrethana e cekur nuk e bënë dispozitivin e aktgjykimit të paqartë.

Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë është paraqitur për shkak të shkeljeve thelbësore të procedurës penale. Në të vërtetë, me anë të kërkesës është insistuar edhe në rrethanat të cilat kanë të bëjnë me gjendjen faktike të konstatuar gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë, të cilën Gjykata Supreme, me zbatimin e nenit 432, paragrafi 2 i KPPRK^[127], nuk e ka shqyrtuar. Gjykata Supreme nuk i ka shqyrtuar as pretendimet e kërkesës që kanë të bëjnë me nenin 370, paragrafi 7 i KPPRK^[128], sepse ka konstatuar se me anë të kërkesës nuk është theksuar lëndimi konkret, por vetëm është cituar dispozita ligjore.

Gjetjet e FDH Kosovë

Me këtë analizë të procedurës penale në lëndën *Prokurori kundër Skender Bislimit* është përfshirë procedura penale pas shpalljes së aktgjykimit të shkallës së parë të datës 25 tetor të vitit 2018.

Me aktgjykimin e shkallës së parë është vendosur që në dënimin e shqiptuar të përlogaritet koha e kaluar në paraburgim sipas vendimeve për caktimin e masës së sigurimit nga ana e gjykatës së shkallës së parë të datës 9 dhjetor të vitit 2016. Në dënim, megjithëkëtë, Bislimit nuk do t'i llogaritet koha e kaluar në paraburgimin e ekstradimit pas privimit nga liria në datën 30 korrik të vitit 2016 në Bosnjë e Hercegovinë sipas fletarrestit ndërkombëtar, që është lëshuar kundër tij nga ana e EULEX-it^[129].

FDH Kosovë nuk ka informacione zyrtare se kur është përgatitur kopja me shkrim e aktgjykimit të shkallës së parë në gjuhën burimore, shqipe. Sipas infor-

[127] Neni 432, paragrafi 2 i KPPRK: „Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmërisë nuk mund të parashtrohet për gjendjen faktike gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë konstatuar, si edhe ndaj vendimit të Gjykatës Supreme të Kosovës, me të cilin është vendosur lidhur me kërkesën për mbrojtje të ligjshmërisë.“

[128] „Gjykata qartazi dhe në mënyrë shteruese do të paraqes vlerësimin e fakteve, të cilat i merr si të provuara ose të paprovuara si dhe arsyet lidhur me këtë. Gjykata, po ashtu, posaçërisht do të vlerësoj besueshmërinë e provave kundërtënëse, arsyet pse nuk i ka marrë parasysh disa prova të caktuara të palëve, me çfarë arsyesh është udhëhequr gjatë zgjidhjes së çështjeve juridike, e posaçërisht gjatë vërtetimit nëse personi i akuzuar e ka kryer veprën penale si dhe zbatimin e dispozitave të caktuara të ligjit në personin e akuzuar dhe në veprën penale.“

[129] Me nenin 83, paragrafi 1 i KPRK, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013, si dhe me nenin 79 të KPRK, i cili ka hyrë në fuqi në mesin e muajit prill të vitit 2019, është paraparë që „koha e kaluar në paraburgim, në arrest shtëpiak si dhe koha në çfarëdo privimi tjetër nga liria që ka të bëjë me veprën penale, llogaritet [...] në dënimin e shqiptuar me burgosje, në burgosjen për të miturit, institucionin edukues-korrektues ose dënimin me gjobë në të holla.“

macioneve nga shkresat e lëndës dhe dokumentacionit të procedurës ankimore, mbrojtësit ia kanë dorëzuar ankesat gjykatës në aktgjykimin e shkallës së parë në fillim të muajit korrik të vitit 2019. Duke qenë se afati për parashtrimin e ankesës është pesëmbëdhjetë (15) ditë, rezulton se aktgjykimi palëve iu është dorëzuar në gjysmën e dytë të muajit qershor të vitit 2019^[130]. FDH Kosovë, gjatë hartimit të raportit për vitin 2018 e ka pasur informatën se hartimi i kopjes me shkrim të aktgjykimit është vonuar për shkak të angazhimeve të shumta të kryetarit të panelit shqyrtues, por as aso kohe nuk e ka pasur informatën nëse ka pasur vendime formale, me të cilat është vazhduar afati për hartimin e aktgjykimit. Sipas dispozitave të Kodit mbi Procedurën Penale, gjykatat gjithmonë duhet t'i kenë parasysh afatet e dorëzimit të aktgjykimit dhe të veprojnë urgjentisht në rastet kur i pandehuri ndodhet në paraburgim.

Duke e analizuar në tërësi procedurën penale kundër Bislimit si dhe dokumentacionin gjyqësor të lëndës në gjuhët në të cilat është zhvilluar, FDH Kosovë gjen se përkthimi i aktgjykimit të Gjykatës së Apelit në gjuhën serbe nuk përputhet me aktgjykimin burimor. Në përkthim mungojnë disa pjesë, përkatësisht mungojnë plotësisht, kurse disa pjesë ekzistuese janë ndryshuar krahasuar me tekstin autentik në gjuhën shqipe, gjë që është e papranueshme – qoftë nga pikëpamja e të drejtave të të gjykuarit, i cili është palë e barabartë në procedurë, qoftë nga pikëpamja e barazisë së gjuhëve.

Aktgjykimi i Gjykatës Supreme të Kosovës, i sjellë lidhur me mjetin e jashtëzakonshëm juridik, po ashtu është i shkurtë, por i përmban të gjitha elementet e parapara me ligj.

Megjithëkëtë, as kjo gjykatë, si edhe gjykatat të cilat kanë vendos në lëndë në fazat e mëhershme të procedurës, nuk është marrë me dispozitat ligjore, që kanë të bëjnë me llogaritjen e dënimit, kështu që nuk është e njohur se cili ligj është zbatuar kur është bërë llogaritja e dënimit, cili është ligji më i favorshëm për të gjykuarin si dhe cila është lartësia e dënimit, e cila është paraparë me ligj për veprën penale për të cilën Bislimi është gjykuar.

[130] Neni 369, paragrafi 1 i KPRK: „Aktgjykimi i shpallur duhet të jetë i sajuar në formën me shkrim në afat prej pesëmbëdhjetë (15) ditësh nga dita e shpalljes së të njëjtit, kur i akuzuari ndodhet në paraburgim ose kur i është caktuar paraburgimi, kurse në raste të tjera në afat prej tridhjetë (30) ditësh nga dita e shpalljes së aktgjykimit. Kur lënda është komplekse, gjyqtari individual ose kryetari i panelit mund të kërkojë vazhdimin e afatit deri në gjashtëdhjetë (60) ditë për hartimin me shkrim të aktgjykimit.“

**LËNDËT TË LIDHURA
ME KRIMET E LUFTËS
APO VEPRAVE PENALE
ME PRAPAVIJË
POLITIKE DHE ETNIKE**

2.1. Procedura në shkallën e parë

2.1.1. Lënda: *Prokurori kundër Nedeljko Spasojeviqit dhe të tjerëve*^[131]

Para kryetarit të panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Valon Kurtajt^[132], në datën 30 dhjetor të vitit 2019 është hapur seanca e dëgjimit të parë në lëndën *Prokurori kundër Nedeljko Spasojeviqit dhe të tjerëve*^[133] lidhur me aktakuzën e Zyrës së PSRK të datës 2 dhjetor të vitit 2019 (PPS. nr. 24/2018), e cila është ndryshuar në datën 27 dhjetor të vitit 2019.

Të akuzuarve iu është vënë në barrë kryerja e një ose më shumë veprave penale, të cilat i kanë kryer si pjesë e grupit kriminal, përkatësisht se kanë marrë pjesë ose kanë ndihmuar në kryerjen e veprës penale të vrasjes së rëndë – vrasjen e politikanit serb nga Kosova, Oliver Ivanoviqit në datën 16 janar të vitit 2018.

Të akuzuarve Nedeljko Spasojeviqit dhe Zharko Jovanoviqit po ashtu me aktakuzë iu është vënë në barrë edhe nga një vepër tjetër penale *pronësi, kontroll ose posedim i paautorizuar i armës*^[134].

Rrjedha e procedurës paraprake

Hetimet zyrtare lidhur me vrasjen e Oliver Ivanoviqit në datën 16 janar të vitit 2018, pak pas orës 08:00 në Mitrovicë/Mitrovica (Rruga Sutjeska, para numrit 64) dhe para selisë së iniciativës qytetare me emrin „Liria, Demokracia, Drejtësia“ (LDD), kanë filluar në të njëjtën ditë.

Drejtorja për Hetimin e Krimeve të Rënda (DHKR) e policisë së Kosovës, në datën 17 tetor të vitit 2018 ia ka dorëzuar Zyrës së PSRK kallëzimin penal kundër personave të panjohur, të cilët kanë marrë pjesë në vrasjen e Ivanoviqit në datën 16 janar të vitit 2018.

Sipas kallëzimit penal, në ditën kritike, rreth orës 08:14 nga automjeti *Opel Astra* pa

[131] Me raportin vjetor mbi përcjelljen e gjykimeve për vitin 2018 e kemi prezantuar një pjesë të procedurës parapenale kundër aso kohe të dyshuarve Nedeljko Spasojeviqit, Marko Roshqi dhe Dragisha Markoviqit.

[132] I cili gjatë seancës ka vepruar në cilësinë e gjyqtarit individual.

[133] Të bashkakuarit: Marko Roshqi, Silvana Arsoviqi, Dragisha Markoviqi, Zharko Jovanoviqi dhe Rade Basara.

[134] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 374, paragrafi 1 i KPRK (2012).

targa, me xhama të errësuar dhe derisa ai ka qenë në lëvizje, është shtënë me armë të zjarrit (kalibër 9mm). Në Ivanoviqin janë zbratur gjashtë (6) plumba derisa ai po shkante në punë. Atij, me atë rast, i janë shkaktuar lëndime të rënda trupore prej të cilave së shpejti ka vdekur në spitalin rajonal me seli në pjesën veriore të Mitrovicës/Mitrovica. Automjeti, prej të cilit është shtënë, pas një kohe të shkurtër, është gjetur i djegur në largësi prej 1.500 metrash nga vendi në të cilin është kryer vrasja.

Me kallëzimin penal, krahas personave të panjohur, janë përfshirë edhe të dyshuarit Nedeljko Spasojeviq, Marko Roshiqi dhe Silvana Arsoviq.

Sipas kallëzimit të cekur penal, i dyshuari Nedeljko Spasojeviq iu ka ndihmuar personave të panjohur në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*, para dhe pas kryerjes së veprës, duke krijuar kushte dhe duke i hequr pengesat për kryerjen e veprës penale. Të dyshuarit Spasojeviq iu është vënë në barrë se gjatë hetimeve, në datën 23 nëntor të vitit 2018, kur është privuar nga liria, ka poseduar armë të zjarrit, të cilën e ka mbajtur pa lejen e organeve kompetente.

Sipas kallëzimit penal, i dyshuari Roshiq e ka ndihmuar kryerjen e vrasjes, duke bashkëpunuar ngushtë me të dyshuarit para kryerjes së veprës.

E dyshuara Silvana Arsoviq me kallëzim penal dyshohet se ka bashkëpunuar ngushtë me kryerësit e vrasjes, me ndërjegje dhe me qëllim ka ndihmuar në kryerjen e vrasjes, duke krijuar kushte dhe duke i hequr pengesat për kryerjen e vrasjes së Oliver Ivanoviqit. Ajo ka qenë në dijeni se kamerat në hapësirat e iniciativës qytetare LDD dhunshëm janë shkyçur me qëllim që të mos xhirohej vrasja si dhe kryerësit e vrasjes. Sipas kallëzimit, ajo, dy (2) minuta pas vrasjes, pas largimit të kryerësve nga vendi i ngjarjes, i ka aktivizuar kamerat.

Duke vepruar në lidhje me kallëzimin penal, Zyra e PSRK në datën 23 nëntor të vitit 2018 e ka sjellë vendimin mbi mbajtjen e të dyshuarve Nedeljko Spasojeviq (pjesëtar i PK, hetues pranë stacionit policor në Mitrovicë Veri/Mitrovica Sever), Marko Roshiqit dhe Dragisha Markoviqit (pjesëtar i PK). Të dyshuarit janë privuar nga liria në të njëjtën ditë. Prokuroria ia ka parashtruar kërkesën Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, për caktimin e masës së paraburgimit për personat, të cilët janë privuar nga liria për shkak të ekzistimit të dyshimit se kanë marrë pjesë në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*.

Para Departamentit të cekur të Gjykatës Themelore, në datën 24 nëntor të vitit 2018 është mbajtur seanca dëgjimore me qëllim të shqyrtimit të kërkesës së prokurorisë mbi masat e sigurisë. Po ashtu, në të njëjtën ditë është sjellë vendimi, me të cilin të dyshuarve në mbajtje iu është caktuar masa e paraburgimit njëmuor – Spasojevi-

qit dhe Roshiaqit për shkak të ekzistimit të dyshimit se e kanë kryer veprën penale *ndihmë* në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*^[135], kurse të dyshuarit Markoviq për shkak të ekzistimit të dyshimit të bazuar se ka kryer veprën penale *zbulim i fshehtësisë zyrtare*^[136].

Të dyshuarit, përmes mbrojtësve të tyre, me anë të ankesave e kanë kundërshtuar vendimin mbi caktimin e masës së paraburgimit. Paneli Ankimor i Gjykatës së Apelit, Departamenti për Krime të Rënda, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Xhevdet Abazi^[137], në seancën e panelit të mbajtur në datën 4 dhjetor të vitit 2018 e ka sjellë vendimin me të cilin janë miratuar ankesat e të dyshuarve dhe sipas detyrës zyrtare është anuluar vendimi i Gjykatës Themelore i datës 24 nëntor të vitit 2018. Sipas gjetjeve të Gjykatës së Apelit, gjykata e shkallës së parë, në vendimin me të cilin të dyshuarve ua ka caktuar masën e paraburgimit, nuk i ka arsyetuar qartë faktet vendimtare. Lënda është kthyer në gjykatën e shkallës së parë për rivedosje dhe shqyrtim të vendimit mbi masën e paraburgimit. Paneli ankimor me vendimin e tij ka propozuar që të dyshuarit të mbahen në paraburgim deri në sjelljen e vendimit të ri lidhur me kërkesën për caktimin e masës së paraburgimit.

Gjyqtari i procedurës paraprake i Departamentit për Vepra të Rënda Penale i Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Isuf Makolli, duke vepruar sipas udhëzimeve të gjykatës së shkallës së dytë, në datën 17 dhjetor të vitit 2018 e ka mbajtur seancën e re dëgjimore me qëllim të rishqyrtimit të kërkesës së prokurorisë për caktimin e masës së paraburgimit për të dyshuarit dhe e ka sjellë vendimin në bazë të të cilit kjo masë ka mbetur në fuqi.

Masa e paraburgimit për këta tre të dyshuar rregullisht është vazhduar deri në datën 19 shkurt të vitit 2019, kur me vendim të gjykatës, të dyshuarit Dragisha Markoviqit i është hequr masa e paraburgimit^[138]. Vendimet mbi masat e paraburgimit për të dyshuarit nga ana e mbrojtësve të të dyshuarve janë kundërshtuar me anë të ankesave, të cilat janë refuzuar si të pabazuara. Me vendimet e gjykatës së shkallës së dytë kërkesat e mbrojtësve të të dyshuarve që ata të mbrohen në liri janë refuzuar, midis të tjerash, për shkak të rrezikut nga arratia, sepse të gjithë të dyshuarit janë edhe shtetas të Republikës së Serbisë dhe shumë lehtë mund ta lëshojnë territorin e Kosovës.

Sipas aktakuzës, DHKR kallëzimin e parë penal e ka bërë në datën 12 shkurt të vitit

[135] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 179, paragrafi 3, në lidhje me nenin 33, paragrafi 2, dhe me nenin 34, paragrafi 2, si dhe me nenin 34 të KPRK.

[136] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 433, paragrafi 2 i KPRK.

[137] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarja Mejreme Memaj dhe Nenad Llaziqi.

[138] I akuzuari Spasojeviqi dhe Roshiaqi edhe më tutje janë në paraburgim.

2018 dhe atë kundër të dyshuarve Zharko Jovanoviqit^[139] dhe Dragisha Markoviqit, për shkak të dyshimeve se kanë manipuluar me prova, se nuk e kanë siguruar vendin e ngjarjes, edhe pse të parët kanë arritur në te dhe se kanë dhënë informacione konfidenciale në vendin e ngjarjes, kurse Jovanoviqi edhe se në ditën kritike ka manipuluar me prova, duke e marrë një gëzhgjë nga vendi i ngjarjes dhe duke e futur në xhep si edhe se në datën 12 shkurt të vitit 2018 ka poseduar armë, për të cilën nuk e ka pasur lejen e mbajtjes nga ana e organeve kompetente^[140].

Drejtorja e cekur e policisë së Kosovës në datën 11 shkurt të vitit 2019 e ka paraqitur plotësimin e kallëzimit penal kundër të dyshuarve Millan Radoiçiqit, Nedeljko Spasojeviqit dhe Marko Roshiqit – se si anëtarë të grupit kriminal kanë kryer disa vepra penale. Sipas plotësimit, i dyshuari Spasojeviq ngushtësisht ka bashkëpunuar me grupin kriminal me të cilin kanë udhëhequr Millan Radoiçiqi dhe Zvonko Veselinoviqi, dhe si anëtar i grupit kriminal ka bashkëpunuar me kryerësit e vrasjes së Oliver Ivanoviqit, para dhe pas vrasjes, duke iu mundësuar që ata lirisht të lëvizin dhe të largohen nga vendi i ngjarjes si edhe se anëtarëve të grupit, me të cilin ka udhëhequr Radoiçiqi dhe Veselinoviqi në veri të Mitrovicës/Mitrovica, ua ka mundësuar që edhe në rast se kryhen vepra penale kundër tyre të mos zhvillohen hetime në drejtim të këtyre veprave.

Drejtorja për krime të rënda në datën 10 tetor të vitit 2019 e ka paraqitur raportin plotësues të kallëzimit penal kundër të akuzuarve Zheljko Bojiqit dhe Rade Basarës, si dhe atë kundër Bojiqit për shkak të bashkëpunimit të ngushtë me grupin kriminal të Radoiçiqit dhe Veselinoviqit, kurse kundër Basarës për shkak se si anëtar i grupit të përmendur nuk i ka kryer obligimet zyrtare të cilat është dashur t'i zbatojë si hetues policor i stacionit të policisë të Mitrovicës Veri/Mitrovica Sever në lëndën kur të dyshuarit, si kryerës të veprave të caktuara, kanë qenë anëtar të grupit të njëjtë kriminal, të cilit i ka takuar edhe ai.

Aktakuza e datës 2 dhjetor të vitit 2019

Prokurori i shtetit, Sylë Hoxha nga Zyra e PSRK lidhur me vrasjen e Oliver Ivanoviqit, në datën 2 dhjetor të vitit 2019 e ka ngritur aktakuzën kundër Nedeljko Spasojeviqit, Marko Roshiqit, Silvana Arsoviqit, Dragisha Markoviqit, Zharko Jovanoviqit dhe Rade Basarës.

Të akuzuarit Nedeljko Spasojeviq, Marko Roshiq dhe Rade Basara ngarkohen se, së bashku me të dyshuarit të cilët ndodhen në arrati (Millan Radoiçiqi, Zvonko

[139] I dyshuari gjatë procedurës hetimore është mbajtur në paraburgim, sipas urdhrin të policisë, në kohëzgjatje prej 48 orësh.

[140] FDH Kosovë nuk ka informacione se në çfarë mënyre ka vepruar prokuroria në lidhje me këtë kallëzim penal.

Veselinoviçi dhe Zheljko Bojçi), kanë vepruar në përbërje të grupit të organizuar kriminal (të organizuar në mënyrë hierarkike dhe të strukturuar, me role saktësisht të përcaktuara), pra në grupin i cili jo rastësisht është formuar qysh në vitin 2011 dhe me të cilin ka udhëhequr Zvonko Veselinoviçi dhe Millan Radoiçiçi. Në kuadër të tij, të gjithë të akuzuarit kanë vepruar në mënyrë të vazhdueshme dhe në bashkëkryerje si dhe me ndërjegje, me dashje dhe me qëllim të realizimit të qëllimeve të organizatës. Me këtë rast kanë kryer shumë vepra penale të cilat janë të dënueshme me dënimin me burgosje në kohëzgjatje më së paku prej katër (4) vitesh. Në mënyrë aktive kanë marrë pjesë në veprimin kriminal të grupit, duke e ditur se pjesëmarrja e tyre do t'i kontribuoj në realizimin e veprimit kriminal të këtij grupi e me qëllim të realizimit të dobisë së drejtpërdrejt ose të tërthortë financiare ose dobisë tjetër pronësore, siç është zgjerimi i kontrollit të biznesit në territor si dhe kontrollit politik në pjesën veriore të Mitrovicës/Mitrovica. Ky grup ka kryer veprat penale të *vrasjes së rëndë, ndihmës në kryerjen e veprës penale vrasje e rëndë, keqpërdorimit të detyrës zyrtare* si dhe *shkaktimit të rrezikut të përgjithshëm* në territorin e Republikës së Kosovës. Secili prej anëtarëve të grupit ka kryer veprime kriminale, gjë që në rastin konkret kanë çuar deri te vdekja e Oliver Ivanoviçit.

Sipas aktakuzës:

a) I akuzuari Nedeljko Spasojeviç, duke vepruar në përbërje të grupit, ka ndihmuar në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*, duke krijuar kushte dhe duke i hequr pengesat, në atë mënyrë që me anë të automjetit zyrtar të policisë një ditë para ngjarjes kritike i ka transportuar kryerësit e panjohur në periferi të qytetit deri te vendi ku është parkuar automjeti i tipit *Opel Astra*, nga i cili të nesërmen është shtënë nga arma e zjarrit në viktimën;

b) I akuzuari Marko Roshiq, duke vepruar si anëtarë i grupit kriminal, ka ndihmuar në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*, me rol konkret. Para vrasjes së Oliver Ivanoviçit, me mjetin e tij motorik të tipit *Jeep Santa Fe*, me targa të regjistrimit KM-014-FZ, e ka përcjellë lëvizjen e viktimës;

c) I akuzuari Rade Basara, duke e shfrytëzuar pozitën dhe autoritetin e tij zyrtar, duke vepruar si anëtar i grupit kriminal dhe njëkohësisht si hetues policor, me qëllim të sigurimit të çfarëdo dobie për vete ose për personat e tjerë, nuk i ka plotësuar obligimet e tij zyrtare, të cilat në kuadër të veprimtarisë së detyrës së tij zyrtare është dashur t'i kryejë, ka vepruar nën ndikimin e liderit të grupit të tij kriminal, e ka bërë seleksionimin e rasteve të cilat i ka pasur nën autorizim, duke hequr provat, i ka fshehur gjurmët, me qëllim që të mos ndriçohen rastet në të cilat të dyshuarit kanë qenë anëtarë të grupit kriminal, të cilat raste për këtë arsye

kanë mbetur të pazbuluara ose të pa hetuara. Në këtë mënyrë, ai nuk i ka ndërmarrë obligimet, të cilat, sipas ligjit, është dashur t'i ndërmarrë.

Veprimet e cekura të të akuzuarve janë kualifikuar nga ana e prokurorit si veprë penale *pjesëmarrje në grupin e organizuar kriminal*^[141].

I akuzuari Nedeljko Spasojeviqi, me aktakuzën e datës 2 dhjetor të vitit 2019 ngarkohet: se në datën 16 janar të vitit 2018, në ditën kur është vrarë Oliver Ivanoviqi, me veprimet e tij e ka lehtësuar dhe ka siguruar lëvizjen e kryerësve të drejtpërdrejtë me rastin e kryerjes së vrasjes. I akuzuari Spasojeviqi, në ditën kritike, së bashku edhe me dy policë të tjerë të cilët të parët kanë arritur në vendin e ngjarjes, Zharko Jovanoviqin dhe Dragisha Markoviqin, nuk i ka kryer detyrat dhe autorizimet e policisë në vendin e ngjarjes, të cilat ka qenë i obliguar për t'i kryer, përkatësisht ata nuk i kanë parandaluar personat e paautorizuar të cilët i kanë fotografuar dhe i kanë dëmtuar provat e mundshme në vendin ku ka ndodhur vrasja e Oliver Ivanoviqit - me çka ka kryer veprën penale *keqpërdorim i detyrës zyrtare ose i autorizimeve*^[142].

I akuzuari Nedeljko Spasojeviqi, në bashkëpunim të ngushtë me të dyshuar të panjohur, me ndërjegje dhe me qëllim iu ka ndihmuar kryerësve të panjohur në kryerjen e *vrasjes së rëndë*, dhe, së këndejmi, iu ka mundësuar kushte për këtë veprë - heqja e pengesave, iu ka ndihmuar kryerësve të panjohur që të lëvizin me anë të automjetit zyrtar të policisë, si dhe me automjetin *Opel Astra* me ngjyrë të kaltër dhe me xhama të errësuar, nga i cili është shtënë nga arma e zjarrit në drejtim të Oliver Ivanoviqit. I akuzuari e ka mundësuar lëvizjen e lirë të këtij automjeti, kurse në ditën kritike me policët Zharko Jovanoviqin dhe Dragisha Markoviqin, të cilët të parët kanë arritur në vendin e ngjarjes, nuk i ka ndërmarrë veprimet me anë të cilave do ta siguronin vendin e ngjarjes, por personave të panjohur iu kanë mundësuar të fotografojnë dhe t'i shkatërrojnë provat në vendin ku ka ndodhur vrasja - me çka ka kryer veprën penale *ndihmë në kryerjen e veprës penale vraje e rëndë*^[143]

Sipas kësaj aktakuze, i akuzuari Spasojeviqi, në ditën e privimit nga liria, në datën 23 nëntor të vitit 2019, në shtëpinë e tij ka poseduar armën e zjarrit - pushkën automatische AK-47 të kalibrit 7.62x39, karikatorin për AK-47, 106 plumba të kalibrit 7.62x39 mm, një granatë dore, një vazhdues të tromblonit za AK-47 dhe një jelek ushtarak, të cilat i akuzuari i ka poseduar pa lejen e organeve kompetente - me çka e ka kryer veprën penale *pronësi, posedim dhe kontroll i paligjshëm i armës së zjarrit*^[144].

[141] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 283, paragrafi 3, në lidhje me paragrafin 1 të KPRK.

[142] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 422, paragrafi 2, pika 2.2 të KPRK.

[143] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 179, paragrafi 1, në lidhje me nenin 33, paragrafi 2 i KPRK.

[144] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 374, paragrafi 1 i KPRK.

I akuzuari Marko Roshiq ngarkohet se ka bashkëpunuar ngushtësisht me të akuzuarit Nedeljko Spasojeviqin dhe Rade Basarën, si dhe me të dyshuarit të cilët ndodhen në arrati – Millan Radoiçiqin, Zvonko Veselinoviçiqin dhe Zheljko Bojiqin, me ndërjegje e me qëllim duke iu ndihmuar në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*, në atë mënyrë që para vrasjes me automjetin e tij motorik e ka përcjellë lëvizjen e viktimës. Pas vrasjes, në xhepin e të ndjerit Oliver Ivanoviçiqit është gjetur një copë e letrës në të cilin ka qenë e shënuar targa e regjistrimit të automjetit që është pronësi e të akuzuarit (*Jeep Santa Fe* me ngjyrë të zezë, me targë të regjistrimit KM-014-FZ). I njëjti automjet, pas vrasjes së Oliver Ivanoviçiqit, e ka përcjellë edhe vëllanë e tij, Miroslav Ivanoviçiqin – me çka i akuzuari ka kryer veprën penale *ndihmë* në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*^[145].

I akuzuari Rade Basara, në cilësinë e personit zyrtar – hetuesit të njësisë rajonale të Mitrovicës Veri/Mitrovica Sever, nuk i ka kryer detyrat të cilat ka qenë i obliguar për t'i kryer. Ai përmes Zheljko Bojiçiqit, i cili ndodhet në arrati, ka bashkëpunuar ngushtë me grupin e organizuar kriminal të Millan Radoiçiqit dhe, së këndejmi, nuk i ka ndërmarrë veprimet e caktuara hetimore, të cilat është dashur për t'i ndërmarrë në rastet kur veprat, të cilat i kanë kryer anëtarët e grupit, i ka fshehur ose i ka shkatërruar provat e veprave penale të cilat i kanë kryer si anëtarë të grupit me qëllimin që këto raste të mbeten të pazbuluara – me çka e ka kryer veprën penale *keqpërdorim i detyrës zyrtare ose i autorizimeve*^[146].

E akuzuara Silvana Arsoviq, duke bashkëpunuar ngushtë me të akuzuarit të cilët e kanë koordinuar vrasjen e Oliver Ivanoviçiqit, e ka ndihmuar kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*, në atë mënyrë që i ka mundësuar kushtet dhe heqjen e pengesave për kryerjen e kësaj vepre penale. Në kohën e sulmit në Oliver Ivanoviçiqin ose të vrasjes së tij, ajo ka qenë në dijeni se kamerat e sigurisë në hapësirat e LDD dhunshëm janë shkyçur nga rrjeti elektrik me qëllim që të mos xhirohet momenti i vrasjes së Ivanoviçiqit. Ajo, në datën 16 janar të vitit 2018, në ora 8:16, disa minuta pas vrasjes së Ivanoviçiqit, i ka aktivizuar kamerat e sigurisë në hapësirat e LDD, ku ka punuar si punëtore e administratës. Sipas aktakuzës, ajo, në momentin e vrasjes, ka qenë personi i vetëm në zyrë – me çka e ka kryer veprën penale të *ndihmës* në kryerjen e veprës penale *vrasje e rëndë*^[147].

I akuzuari Dragisha Markoviçiq ngarkohet se në ditën kritike në cilësinë e zyrtarit policor, kurse pas vrasjes së Oliver Ivanoviçiqit, pa autorizim, nga vendi i ngjarjes ka dhënë informacione të cilat përbëjnë fshehtësi zyrtare, duke e informuar zyrtarin

[145] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 179, në lidhje me nenin 33, paragrafi 2 i KPRK.

[146] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 422, paragrafi 1, në lidhje me paragrafin 2, pika 2.2, në lidhje me nenin 31 të KZRK.

[147] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 179, në lidhje me nenin 33, paragrafi 2 i KPRK.

policor të Serbisë me qëllim që këto të dhëna të publikohen ose të shfrytëzohen jashtë Republikës së Kosovës – me çka e ka kryer veprën penale *zbulim i fshehtësisë zyrtare*^[148].

I akuzuari Dragisha Markoviqi dhe Zharko Jovanoviqi në cilësinë e zyrtarëve policor, në ditën kritike, me qëllim të sigurimit të çfarëdo dobie për vete ose për të tjerët, e kanë keqpërdorur pozitën zyrtare, qëllimisht nuk i kanë ndërmarrë veprimet të cilat, si zyrtar policor, kanë qenë të obliguar për t'i ndërmarrë pas vrasjes së Oliver Ivanoviqit, kanë shkuar menjëherë në vendin e ngjarjes kurse nuk kanë kryer veprimet që është dashur të ndërmarrin, nuk e kanë siguruar vendin e ngjarjes, dhe kështu personave të tjerë iu kanë mundësuar që të intervenojnë në vendin e ngjarjes, t'i dëmtojnë provat materiale dhe të largohen nga vendi i ngjarjes – me çka e kanë kryer veprën penale *keqpërdorim i detyrës zyrtare*^[149].

I akuzuari Dragisha Markoviqi dhe Zharko Jovanoviqi, në cilësinë e personave zyrtar, në ditën kritike pas vrasjes së Oliver Ivanoviqit, menjëherë kanë shkuar në vendin e ngjarjes me qëllim që të largojnë ose të fshehin dhe të dëmtojnë provat, në mënyrë që ato të jenë të papërdorshme gjatë procedurës së provave. I akuzuari Markoviqi me dorë ka treguar në drejtim të provës – gëzhgjës së plumbit, të cilën Zharko Jovanoviqi e ka marrë dhe e ka futur në xhep, kur edhe janë larguar nga vendi i ngjarjes, me çka në bashkëkryerje e kanë kryer veprën penale *manipulim me prova (riaranzhim i provave)*^[150].

I akuzuari Zharko Jovanoviqi e ka poseduar armën e modelit TT, kalibri 7.62 mm, me numër serik C-91769, e cila është gjetur gjatë bastisjes së banesës së tij në datën 10 shkurt të vitit 2018 me nëntë (9) plumba të kalibrit të njëjtë, për të cilat ai në momentin e kontrollit nuk e ka pasur lejen e organeve kompetente për posedim dhe për mbajtje, me çka e ka kryer veprën penale *pronësi, posedim dhe kontroll i paligjshëm i armës së zjarrit*^[151].

Prokurori, me anë të aktakuzës, e ka propozuar vazhdimin e masës së paraburgimit kundër të akuzuarve, të cilët ndodhen në paraburgim (Nedeljko Spasojeviqi, Marko Roshiqi, Rade Basara), si dhe që të akuzuarve Silvana Arsoviqi, Dragisha Markoviqi dhe Zharko Jovanoviqit t'i caktohet masa e arrestit shtëpiak.

[148] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 433, paragrafi 2 i KPRK.

[149] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 422, paragrafi 1, në lidhje me paragrafin 2, pika 2.2, në lidhje me nenin 31 të KPRK.

[150] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 397, paragrafi 1, në lidhje me paragrafin 31 të KPRK.

[151] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 374, paragrafi 1 KPRK. Prokurori special, me anë të aktakuzës, veprimet e të akuzuarve i ka kualifikuar sipas KPRK të vitit 2012.

Seanca e dëgjimit të aktakuzës:

Duke vepruar në lidhje me aktakuzën, gjyqtari i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, Valon Kurtaj e ka caktuar për datën 30 dhjetor të vitit 2019 seancën e dëgjimit të parë.

Zyra e PSRK, para mbajtjes së seancës së caktuar të dëgjimit lidhur me aktakuzën, në datën 27 dhjetor të vitit 2019, ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština aktakuzën e re kundër të akuzuarve. Aktakuza e re është sjellë në bazë të provave të njëjta, por ka qenë e rregulluar.

Me aktakuzën e re, të akuzuarve Nedeljko Spasojeviqit, Marko Roshiqit, Rade Basarës dhe Silvana Arsoviqit iu vihet në barrë se kanë vepruar në kuadër të grupit kriminal, në bashkëkryerje me Millan Radoiçiqin, Zvonko Veselinoviçin dhe Zheljko Bojiçin (të cilët janë në arrati), dhe i cila ka qenë i strukturuar dhe në aspekt kierarkik e organizuar me detyra saktësisht të përcaktuara, që do të thotë se nuk ka qenë rastësisht i organizuar dhe i cili ka vepruar që nga viti 2011. Me te kanë udhëhequr Veselinoviçi dhe Radoiçiçi. Anëtarët e grupit kanë vepruar në mënyrë të pandërpërur dhe në bashkëkryerje, me qëllim dhe me ndërgjegje, me objektiva dhe aktivitete të organizuara të grupit kriminal të drejtuar kah kryerja e një ose më shumë veprave penale. Kanë marrë pjesë në aktivitetet kriminale të grupit, duke e ditur se pjesëmarrja e tillë do t'i kontribuojë aktiviteteve kriminale të grupit dhe realizimit të dobisë së drejtpërdrejtë ose të tërthortë financiare, si dhe zgjerimit të kontrollit mbi biznesin dhe kontrollit politik të pjesës veriore të Mitrovicës/Mitrovica. Ky grup e ka kryer veprën penale *vrasje e rëndë, ofrim i ndihmës në kryerjen e veprës penale të vrasjes së rëndë, keqpërdorim i detyrës zyrtare dhe shkaktim i rrezikut të përgjithshëm në territorin e Kosovës*. Ky grup kriminal e ka organizuar vrasjen e Oliver Ivanoviçit me anë të veprimeve të përshkruara me dispozitivë të veçantë të aktakuzës së datës 2 dhjetor të vitit 2019. Me veprimet e veta, të akuzuarit kanë kryer veprën penale *pjesëmarrje ose organizim i grupit kriminal*^[152], në lidhje me veprën penale *ndihmë në kryerjen e veprës penale vrasje e rëndë, keqpërdorim i pozitës zyrtare* (i akuzuari Nedeljko Spasojeviçi), veprën penale *ndihmë në kryerjen e veprës penale të vrasjes së rëndë* (i akuzuari Marko Roshiq), veprën penale *keqpërdorim i pozitës zyrtare* (i akuzuari Rade Basara) dhe veprën penale *ndihmë në kryerjen e veprës penale të vrasjes së rëndë* (e akuzuara Silvana Arsoviçi).

Me aktakuzën e re:

- Nedeljko Spasojeviqit i vihet në barrë edhe kryerja e veprës penale *pronësi, posedim dhe kontroll i paligjshëm i armës së zjarrit*, me përshkrimin e veprimeve si edhe në aktakuzën e parë;

[152] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 283, paragrafi 3, në lidhje me paragrafin 1 të KPRK.

- Dragisha Markoviqit i vihët në barrë vepra penale *zbulim i fshehtësisë zyrtare*, me përshkrimin e veprimeve si edhe në aktakuzën e parë;
- Dragisha Markoviqit dhe Zharko Jovanoviqit i vihët në barrë se në bashkëkryerje i kanë kryer veprat penale *keqpërdorim i detyrës zyrtare dhe manipulim me prova*, dhe
- Zharko Jovanoviqit i vihët në barrë vepra penale *pronësi, posedim dhe kontroll i paligjshëm i armës së zjarrit*, me përshkrimin e veprimeve si edhe në aktakuzën e parë.

Edhe me këtë aktakuzë është propozuar vazhdimi i paraburgimit për të akuzuarit Spasojeviq, Roshiq dhe Basara, si dhe caktimi i masës së arrestit shtëpiak për të akuzuarën Arsoviq si edhe për të akuzuarit Markoviq dhe Jovanoviq.

Seanca e caktuar më herët e dëgjimit të parë lidhur me aktakuzën e datës 2 dhjetor të vitit 2019 është hapur para kryetarit të panelit shqyrtues, Valon Kurtajt, në datën 30 dhjetor të vitit 2019 (e hënë). Në seancë janë sjellë të akuzuarit të cilët gjenden në paraburgim dhe kanë qenë të pranishëm edhe të akuzuarit e tjerë^[153]. Aktakuzën gjatë kësaj seance e ka përfaqësuar prokurori i shtetit, Blerim Isufaj.

Kryetari i panelit shqyrtues i ka njoftuar të pranishmit se në datën 27 dhjetor të vitit 2019 i është dorëzuar gjykatës (e premtë) aktakuza, e cila është ndryshuar si në dispozitiv, ashtu edhe në arsyetimin e së njëjtës.

Mbrojtësit e të akuzuarit janë deklaruar se nuk ka kushte për mbajtjen e seancës dëgjimore, sepse të akuzuarve dhe mbrojtjes nuk iu është dorëzuar aktakuza e ndryshuar në asnjërën prej gjuhëve, kurse deri te seanca dëgjimore të akuzuarit dhe mbrojtësit e tyre nuk e kanë marrë as edhe përkthimin e aktakuzës së parë në gjuhën serbe si dhe as provat me të cilat mbështetet aktakuza (diku rreth 10.000 faqe). Sipas mbrojtjes, me rastin e dorëzimit të aktakuzës së parë, mbrojtjes i është dorëzuar CD-ja me dokumentacionin e prokurorisë në gjuhën shqipe, e cila nuk mund të hapet. Mbrojtja po ashtu ka ngulur këmbë që, nëse prokuroria konsideron se me dorëzimin e dokumentacionit në CD është plotësuar obligimi ligjor në pikëpamje të ndriçimit të provave për palën e kundërt^[154], atëherë në seancë duhet të sigurohen kushtet për shfrytëzimin e CD-së, përkatësisht qasja në kompjuter.

[153] FDH Kosovë, në kohën e hartimit të raportit nuk ka pasur informacione se me propozimin e prokurorit, të akuzuarve, që nuk janë në paraburgim, iu është caktuar masa e arrestit shtëpiak kur ata kanë qenë në gjykatë me mbrojtësit e tyre.

[154] Me nenin 244 të KPPRK është paraparë që më së voni deri në dorëzimin e aktakuzës, prokurori i shtetit është i obliguar për ta dhënë materialin me të cilin posedon prokuroria, krahas respektimit të së drejtës në përdorimin e gjuhës amtare. Materiali, i cili më vonë është siguruar, duhet të jetë i dorëzuar te mbrojtja në afat prej dhjetë (10) ditësh nga dita e pranimi. Neni i cekur e përcakton që ndriçimi i provave nuk guxon të jetë në dëm të të drejtave të të dëmtuarve dhe të dëshmitarëve.

Prokurori, në përgjigjen e tij lidhur me pretendimet e mbrojtjes, midis të tjerash, e ka theksuar se prokuroria nuk dëshiron që askujt t'ia kontestoj të drejtat të cilat iu takojnë dhe se ajo është në fazën e përkthimit të materialit, i cili do t'iu dorëzohet të akuzuarve pas përkthimit. Ai nuk ka mundur të deklarohet në mënyrë të saktë se kur do të përkthehet dokumentacioni.

Seanca e parë dëgjimore, për shkak të mungesës së kushteve për mbajtjen e saj, është ndërprerë. Vazhdimi është caktuar për datën 11 shkurt të vitit 2020 në orën 10:00.

Gjetjet e FDH Kosovë:

FDH Kosovë konsideron se pamundësitë e prokurorisë që t'ia sigurojnë të akuzuarve dhe mbrojtësve të tyre qasjen në dokumentacion në gjuhën amtare përbëjnë shkelje të rëndë të të drejtave elementare të të akuzuarve, shkelje të dispozitave ligjore dhe të rregullave ndërkombëtare.

Me shikimin në aktakuzë mund të hetohet se kualifikimi juridik i veprave penale, të cilat të akuzuarve iu vihen në barrë, është bërë në bazë të kodit penal, i cili ka qenë në fuqi deri në mesin e muajit prill të vitit 2019 dhe i cili është më i favorshëm për kryerësit vetëm në lidhje me veprat penale *keqpërdorim i pozitës zyrtare* (për të cilat me ligjin në fuqi është paraparë dënim më i ashpër me burgosje). Në aktakuza nuk është cekur arsyeja e zbatimit të Kodit Penal të Kosovës të vitit 2012, i cili ka pushuar të jetë në fuqi pas hyrjes në fuqi të Kodit të ri Penal të Kosovës të vitit 2019.^[155]

Aktakuza e datës 27 dhjetor të vitit 2019 i është dorëzuar gjykatës si dokument i ri, dhe jo si aktakuzë e ndryshuar dhe e saktësuar.

Gjatë pjesës së seancës së dëgjimit të parë, e cila ka qenë publike, nuk ka pasur diskutim mbi propozimin e prokurorit të cekur në aktakuzë mbi vazhdimin e masës së paraburgimit ose të caktimit të masës së arrestit shtëpiak të propozuar me aktakuzë për disa të akuzuar.

2.1.2. Lënda: Prokurori kundër Emrush Thaqit dhe të tjerëve

Para panelit shqyrtues të Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Shashivar Hoti^[156], pas

[155] Kodi i ri Penal i Kosovës është publikuar në Gazetën Zyrtare të Kosovës në datën 14 janar të vitit 2019 dhe ka hyrë në fuqi tre (3) muaj pas publikimit. Me nenin 433 të këtij Kodi është paraparë: „Me hyrjen në fuqi të këtij Kodi, shfuqizohen Kodi Penal i Republikës së Kosovës nr. 04/L-082 i ndryshuar dhe plotësuar me Ligjin nr.04/L-129 si dhe Ligjin nr. 04/L-273.

[156] Anëtarët e trupit gjykues, gjyqtarët Beqir Kalludra dhe Lutfi Shala.

përfundimit të procedurës së vlerësimit të aktakuzës në lëndën *Prokurori kundër Emrush Thaqit dhe të tjerëve*^[157], në datën 28 gusht të vitit 2019 është hapur shqyrtimi kryesor kundër njëzet e katër (24) të akuzuarve me anë të aktakuzës së Zyrës së PSRK të datës 17 nëntor të vitit 2016^[158] (PPS. nr. 67/2014).

Rrjedha e procedurës penale^[159]

Procedura penale lidhur me ikjen nga ambientet e Qendrës Klinike Universitare Spitalore në Prishtinë/Priština të të pandehurve Sami Lushtaku, Ismet Haxha dhe Sahit Jashari në datën 20 maj të vitit 2014, ku si të paraburgosur^[160] janë gjendur në mjekim, si dhe ndikim tek dëshmitarët në rastin “*Drenica*”, është ngritur menjëherë. Hetimet së shpejti janë zgjeruar edhe në persona të tjerë, të cilët, sipas provave deri tek të cilat ka ardhur prokuroria gjatë hetimeve, iu kanë ndihmuar ose lehtësuar të pandehurve realizimin e vendimit të tyre mbi lëshimin e qendrës klinike, me qëllim që të mos i përgjigjen gjykatës në procedurën penale e cila kundër tyre dhe personave të tjerë është zhvilluar para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica në drejtim të veprës penale *krime të luftës kundër popullatës civile*.

Aktakuza

Në bazë të provave të siguruara gjatë hetimeve, në datën 17 nëntor të vitit 2016^[161] është ngritur aktakuza kundër njëzet e katër personave, të cilët në mënyrë të drejtpërdrejt ose të tërthortë, i kanë ndihmuar arratisjes së të akuzuarve Lushtaku, Haxha dhe Jashari nga ambientet e Qendrës Klinike Universitare spitalore në Prishtinë/Priština, ose e kanë lehtësuar dhe ndihmuar këtë arrati pasi që ajo është kryer. Ikja e tre të akuzuarve nga spitali, sipas aktakuzës, ka pasur ndikim të

[157] Të bashkakuzuarit: Shemi Hajrizi, Sami Lushtaku, Sahit Jashari, Ismet Haxha, Mergim Lushtaku, Dardan Geci, Bashkim Dervisholli, Valon Behramaj, Argjent Behramaj, Ylber Blakaj, Gëzim Ahmeti, Xhevdet Zena, Mervete Hasani Lushtaku, Agim Ukaj, Ismail Dibrani, Sami Gjoka, Nexhib Shatri, Rrustem Rukolli, Rexhep Xhota, Fatmir Mjaku, Skender Tahiri, Sheremet Jashari dhe Bajram Dibrani.

[158] Aktakuzën e ka ngritur prokurori ndërkombëtar, Romulo Mateus, i cili ka marrë pjesë dhe të njëjtën e ka përfaqësuar në fazën e vlerësimit.

[159] FDH Kosovë gjatë vitit 2017 dhe 2018 e ka përcjellë zhvillimin e procedurës penale lidhur me aktakuzën e Zyrës së PSRK në këtë lëndë për shkak të lidhshmërisë me lëndën penale për akuzat *krim i luftës kundër popullatës civile*.

[160] Të pandehurit janë gjendur në paraburgim sipas vendimit të kryetarit të panelit shqyrtues në lëndën *Prokurori kundër Sabit Gecit dhe të tjerëve* (i njohur edhe si *Drenica I*, P. 938/13), në të cilin gjatë vitit 2014 dhe 2015 para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica është zhvilluar shqyrtimi kryesor lidhur veprën *krim i luftës kundër popullatës civile*, kundër më shumë personave. Hollësitë mbi zhvillimin e procedurës penale në këtë lëndë mund të gjenden në faqen zyrtare të internetit të FDH Kosovë: <https://www.hlc-kosovo.org/category/publications/>.

[161] Pretendimet e aktakuzës, si dhe përshkrimin e veprave penale të cilat njëzet e katër (24) të akuzuarve iu janë vënë në barrë, në mënyrë të hollësishme janë përpunuar në raportin mbi gjykimet e përcjella gjatë vitit 2017 – „Gjykimet për krimet e luftës – çka më tutje?“. Raporti po ashtu ndodhet në faqen zyrtare të internetit të FDH Kosovë.

drejtpërdrejtë në zhvillimin e shqyrtimit kryesor në lëndën P. 938/13, fillimi i së cilës ka qenë i planifikuar për datën 22 maj të vitit 2014 para Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica.

Procedura e vlerësimit të aktakuzës së datës 17 nëntor të vitit 2016 para Departamentit për Krime të Rënda të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština zyrtarisht ka filluar me seancën e dëgjimit të parë e cila është hapur në datën 25 shtator të vitit 2017, pas më shumë se dhjetë muajsh^[162] nga dorëzimi i aktakuzës në gjykatë. Procedura e vlerësimit të aktakuzës, për shkak të numrit të madh të të akuzuarve dhe të mbrojtësve të tyre ka zgjatur në mënyrë të pazakonshme gjatë, kryesisht për shkak të vështirësive rreth organizimit të seancave si dhe sigurimit të pranisë në të njëjtën kohë të të gjithë të pandehurve dhe të mbrojtësve të tyre para gjykatës. Gjatë kësaj procedure është mbajtur edhe seanca e dëgjimit të dytë (19 janar dhe 2 shkurt i vitit 2018), në kuadër të së cilës të gjithë të pandehurit janë deklaruar se lidhur me aktakuzën nuk janë fajtor. Në periudhën midis dy seancave për vlerësimin e aktakuzës, shumica e të pandehurve^[163], përmes mbrojtësve të tyre e kanë kundërshtuar të njëjtën me kërkesat për hedhje të aktakuzës dhe me kundërshtimet lidhur me pranueshmërinë e provave të deponuara me aktakuzë.

Kryetari i panelit shqyrtues, gjyqtari Shashivar Hoti, pas seancave të dëgjimit dhe shqyrtimit të shkresave të lëndës, me vendimin e datës 5 prill të 2018 e ka refuzuar si të pabazuar kërkesën dhe vërejtjet e të akuzuarve lidhur me aktakuzën. Sipas vlerësimit të gjykatës, aktakuza është përpiluar në pajtim me dispozitat ligjore, është e mbështetur me prova dhe për të njëjtën mund të hapet shqyrtimi kryesor.

Të akuzuarit dhe mbrojtja e tyre me anë të ankesave e kanë kundërshtuar vendimin e kryetarit të panelit shqyrtues. Lidhur me to, paneli ankimor i Departamentit për Krime të Rënda i Gjykatës së Apelit^[164], në seancën e panelit të mbajtur në datën 12 qershor të vitit 2018, e ka sjellë vendimin me të cilin ankesat e shtatëmbëdhjetë të pandehurve^[165] janë refuzuar si të pabazuara.

[162] Neni 242, paragrafi 4 i KPPK: „Gjyqtari individual ose kryetari i panelit menjëherë e cakton dëgjimin e parë i cili duhet të jetë i mbajtur në një afat prej tridhjetë ditësh nga paraqitja e aktakuzës.“

[163] Të akuzuarit Dardan Geci, Argjent Behramaj dhe e akuzuara Mervete Hasani-Lushtaku nuk ia kanë dorëzuar gjykatës kërkesat për hedhjen e aktakuzës si dhe as kundërshtimet ndaj provave të deponuara me te.

[164] Anëtarët e panelit ankimor, gjyqtarja Mejreme Memaj (kryetare e panelit), Afrim Shala dhe Fillim Skoro (anëtarë të panelit).

[165] Emrush Thaqi, Shemsi Hajrizi, Sami Lushtaku, Sabit Jashari, Ismet Haxha, Mergim Lushtaku, Bashkim Dervisholli, Valon Behramaj, Argjent Behramaj, Gëzim Ahmeti, Xhevdet Zena, Ismail Dibrani, Sami Gjoka, Nexhib Shatri, Rustem Rukolli, Skender Tahiri dhe Sheremet Jashari.

Shqyrtimi kryesor

Hapja e shqyrtimit kryesor për aktakuzën e vlerësuar është provuar vetëm në datën 28 gusht të vitit 2019 para panelit shqyrtues^[166]. Në hapjen e shqyrtimit me kohë të gjithë të akuzuarit kanë qenë të pranishëm, në kohën kur është caktuar hapja e shqyrtimit kryesor. Disa mbrojtës të caktuar të të akuzuarve kanë arritur në gjykatë me pak vonesë. Palët në procedurë nuk e kanë kundërshtuar përbërjen e panelit shqyrtues. Gjatë hapjes së planifikuar të shqyrtimit kryesor nuk është lexuar aktakuza. Në seancën gjyqësore ka qenë prokurorja^[167] e cila nuk ka qenë e ngarkuar me lëndë, por ka qenë e pranishme si zëvendësim. Shqyrtimi kryesor është shtyrë për datën 24 shtator të vitit 2019, kur edhe zyrtarisht është hapur si edhe kur është lexuar aktakuza, për të cilën të gjithë të akuzuarit janë deklaruar se e kanë kuptuar, por se nuk janë fajtor lidhur me akuzat, me të cilat ngarkohen.

Shqyrtimi kryesor ka vazhduar me fjalët hyrëse të palëve në procedurë. Prokurori dhe disa të akuzuar fjalët e tyre hyrëse i kanë dorëzuar në formën me shkrim^[168]. Gjatë shqyrtimit, gjatë të cilit paneli shqyrtues në periudhën e raportimit është takuar në seanca tetë (8) ditë gjyqësore, janë dëgjuar trembëdhjetë (13) dëshmitar të propozuar nga prokuroria.

Në pjesën e shqyrtimit, i cili është mbajtur gjatë vitit 2019, paneli shqyrtues gjatë shqyrtimit në lidhje me disa të akuzuar e ka ndarë procedurën për shkak të mospërgjigjjes së këtyre të akuzuarve në disa seanca (procedura në lidhje me të akuzuarit të cilët nuk kanë qenë të pranishëm në gjykatë), në mënyrë që procedura kundër këtyre të akuzuarve në seancën në vazhdim ose në atë vijuese të bashkohet (kur të akuzuarit kanë qenë pranishëm në gjykatë) në procedurën penale, e cila është zhvilluar në lidhje me të akuzuarit e tjerë. Kështu, të akuzuarit lidhur me të cilët është ndarë procedura, nuk kanë qenë të pranishëm në disa veprime të caktuara procedurale, të cilat janë zhvilluar gjatë kohës së mungesës së tyre^[169].

[166] Neni 285 i KPPK qartazi i saktëson obligimet e gjyqtarit individual ose të kryetarit të panelit në pikëpamje të caktimit të shqyrtimit kryesor, nëse ky nuk është caktuar gjatë seancës së dëgjimit të dytë.

[167] Prokurorja e Zyrës së PSRK, Habibe Salihu.

[168] Të akuzuarit: Emrush Thaqi, Shemsi Hajrizi, Mergim Lushtaku, Ylber Blakaj, Ismajl Dibrani, Nexhib Shatri, deri sa të akuzuarit e tjerë fjalët e tyre hyrëse lidhur me aktakuzën ia kanë deponuar gjykatës në formën me shkrim.

[169] Me nenin 36 të KPPRK është paraparë se nga cilat arsye mund të bëhet ndarja e një pjese të procedurës së përbashkët. Një pjesë e procedurës mund të ndahet nga shkaqe të arsyeshme, p.sh., me qëllim të kryerjes së ekspertizës ose të një veprimi tjetër i cili pritet se do të zgjasë më shumë, me qëllim që të mos zvarritet procedura në lidhje me të akuzuarit e tjerë – p.sh., ndarja pas kërkesës për pranimin e fajit. Vendimi mbi ndarjen e procedurës gjithmonë merret pas dëgjimit të palëve në procedurë.

Ndarja e procedurës në lidhje me të akuzuarën Mervete Hasani-Lushtaku

Në pjesën e shqyrtimit kryesor, e cila është zhvilluar gjatë vitit 2019, me vendim të panelit shqyrtues është ndarë procedura në lidhje me të akuzuarën Mervete Hasani-Lushtaku. Vendimi është sjellë gjatë seancës së panelit të mbajtur në datën 2 dhjetor të vitit 2019. Ndarja e procedurës është nisur me propozimin e mbrojtjes së kësaj të akuzuare, avokatit nga Prishtina/Priština, Visar Rrecaj. Mbrojtësi, jashtë seancës së gjykatës e ka njoftuar prokurorin kompetent mbi kërkesën e të akuzuarës për ta pranuar fajin për kryerjen e veprës penale, me të cilën ngarkohet me aktakuzë: *mundësim i arratisjes së personave të privuar nga liria*^[170].

Prokurorja, gjatë shqyrtimit e ka njoftuar gjykatën se palët, në pajtim me dispozitat ligjore, e kanë arritur ujdinë për marrëveshjen për pranimin e fajësisë. Sipas fjalëve të prokurorit, marrëveshja në formën me shkrim me kohë i është dorëzuar gjykatës me qëllim të pranimit të tij nga gjykata.

E akuzuara Hasani-Lushtaku, në fjalën e saj drejtuar gjykatës e ka thënë se me ndërgjegje e ka arritur marrëveshjen mbi pranimin e fajit me prokurorinë, si dhe në marrëveshje dhe në këshillim me mbrojtësin e tij. Ajo, po ashtu, ka thënë se është e njohur me përparësitë dhe pasojat e pranimit të fajit dhe se e pranon plotësisht fajësinë.

Prokurorja speciale po ashtu ka deklaruar se mbetet në gjithçka lidhur me kërkesën për pranim të fajit, e cila prokurorisë i është dorëzuar në datën 25 nëntor të vitit 2019 si dhe mbi marrëveshjen e arritur midis prokurorisë dhe të akuzuarës Mervete Hasani-Lushtaku dhe mbrojtësit të saj. Marrëveshja është përpiluar në pajtim me dispozitat ligjore. Para se marrëveshja të nënshkruhet, e akuzuara është dëgjuar. Ajo ka qenë e njoftuar me përparësitë e pranimit të fajit, si dhe mbi rrethanat se marrëveshjen e ka nënshkruar sipas vullnetit të saj të lirë, pa trysni, pas këshillimit me mbrojtësin e saj. Marrëveshja është arritur me mbrojtësin e saj dhe ushtruesin e detyrës së kryeprokurorit të Zyrës së PSRK, Afrim Shefkium.

Mbi marrëveshjen, gjatë shqyrtimit, është deklaruar edhe mbrojtësi i të akuzuarës, avokati Visar Rrecaj. Ai, para gjykatës, ka deklaruar se marrëveshja është arritur pas këshillimeve me të akuzuarën, të cilës, para parashtrimit të kërkesës, prokuroria në mënyrë të hollësishme ia ka qartësuar përparësitë dhe pasojat e nënshkrimit të marrëveshjes dhe të ndikimit të saj të mundshëm në tërë procesin. Sipas fjalëve të avokatit, e akuzuara në mënyrë të ndërgjegjshme i ka pranuar kushtet e marrëveshjes. Mbrojtësi, po ashtu, ka thënë se në negociatat me prokurorinë rreth kushteve të marrëveshjes janë pajtuar edhe rreth shqiptimit të dënimit. I ka propozuar

[170] E paraparë dhe e dënueshme me nenin 406, paragrafi 1 KPRK.

gjykatës që ta pranojë marrëveshjen nën kushtet në të cilat ajo është arritur me prokurorinë si dhe që të akuzuarës t'ia shqiptoj aktgjykimin në këtë lëndë.

Paneli shqyrtues, me vendim të konstatuar në procesverbal, e ka pranuar marrëveshjen mbi pranimin e fajësisë së të akuzuarës Mervete Hasani-Lushtaku në lidhje me veprën penale, e cila me anë të aktakuzës së datës 17 nëntor të vitit 2016 i është vënë në barrë.

Prokuroria e ka njoftuar gjykatën se në asnjë dokument, të cilin e posedon prokuroria, tek e akuzuara nuk figuron mbiemri Lushtaku. Ai nuk figuron as edhe në dokumentet e saj personale, kështu që aktgjykimi duhet të shkruhet në emër të Mervete Hasanit.

Aktgjykimi në bazë të marrëveshjes mbi pranimin e fajësisë

Paneli shqyrtues në seancë të ndarë të panelit, vetëm në lidhje me të akuzuarën Mervete Hasani, në datën 4 dhjetor të vitit 2019 e ka shpallur aktgjykimin, me të cilin e akuzuara Hasani është shpallur fajtores, përkatësisht se në datën 22 shtator të vitit 2015 rreth orës 12:30 në rrethin e Qendrës Universitare-Spitalore në Prishtinë/Priština, me automjetin e tipit *Mercedes Benz* të ngjyrës së argjendtë, pronë e Mervete Hasanit, e ka transportuar Sami Lushtakun, duke e larguar nga rrethi i qendrës spitalore, me qëllim që t'i ndihmojë të ik nga mbikëqyrja e zyrtarëve të institucioneve korrektuese, në kundërshtim me vendimin e Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica të datës 27 maj të vitit 2015, me të cilin Sami Lushtakut iu është caktuar masa e paraburgimit. Në këtë mënyrë, ajo i ka ndihmuar arratisjes së personit, i cili gjendej në paraburgim në bazë të vendimit të ligjshëm gjyqësor, me të cilin i është caktuar masa e privimit nga liria. Ajo, me këtë, ka kryer veprën penale *mundësim i arratisjes së personave të privuar nga liria*.

Gjykata, të akuzuarës, për kryerjen e veprës së cekur penale ia ka shqiptuar dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej gjashtë (6) muajsh, i cili në marrëveshje me të akuzuarën është zëvendësuar me dënimin me gjobë në të holla në lartësi prej tremijë e pesëqind (3.500) euro.

Të akuzuarës, nga ana e gjykatës i është tërhequr vërejtja se, në rast të mospagesës së dënimit, e njëjta do të zëvendësohet me dënimin me burg. Me rastin e zëvendësimit të dënimit me burg, gjykata një ditë burg e ka llogaritur njëzet (20) euro.

Gjykata, në arsyetimin e aktgjykimit, i ka cekur rrethanat nën të cilat ka rezultuar deri te marrëveshja e palëve në procedurë. Në lidhje me dënimin e shqiptuar, gjykata, midis të tjerash, ka thënë se i është përmbajtur marrëveshjes të arritur midis palëve në procedurë, prokurorisë dhe të akuzuarës si edhe se i ka pasur parasysh rrethanat vështirësuese dhe lehtësuese, midis të tjerash, marrëveshjen

e arritur me vetiniciativë mbi pranimin e fajit, si edhe se e akuzuara paraprakisht nuk ka qenë e dënuar si dhe rrethanat e saj familjare. Gjykata nuk ka gjetur rrethana vështirësuese.

Shqyrtimi kryesor është zhvilluar në gjuhën shqipe. Procesverbali zyrtar është mbajtur fjalë për fjalë. Procesverbali është diktuar nga kryetari i panelit shqyrtues.

Aktakuzën gjatë shqyrtimit e ka përfaqësuar prokurorja i Zyrës së PSRK, Florije Shamolli.

Vazhdimi i shqyrtimit kryesor është paralajmëruar për datën 8 janar të vitit 2020.

Gjetjet e FDH Kosovë

Paneli shqyrtues në lëndën *Prokurori kundër Emrush Thaqit dhe të tjerëve* e ka caktuar shqyrtimin kryesor pas më shumë se një viti nga vendimi i Gjykatës së Apelit, që me vendimin e datës 12 qershor të vitit 2018 e ka konfirmuar vendimin e kryetarit të trupit gjykues të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, me të cilin janë refuzuar kërkesat për hedhjen e aktakuzës dhe të kundërshtimeve të provave, me të cilat aktakuza e datës 17 nëntor të vitit 2016 ka qenë e mbështetur.

Krahas kësaj vonese evidente dhe të papranueshme, FDH Kosovë konstaton se zhvillimin e deritashëm të shqyrtimit kryesor në këtë lëndë e kanë përcjellë edhe shumë shkelje të tjera të Kodit të Procedurës Penale, duke filluar nga momenti i dorëzimit të aktakuzës në gjykatë. Seanca e dëgjimit të parë është caktuar pas dhjetë (10) muajve dhe kalimit të të gjitha afateve të parapara me ligj për dëgjimin e parë, edhe pse me ligj është e paraparë që dëgjimi duhet të mbahet në afat prej tridhjetë (30) ditësh nga dita e pranimin të aktakuzës.

Pas përfundimit të procedurës së vlerësimit të aktakuzës, e cila po ashtu në mënyrë të pazakonshme ka zgjatur shumë, ka pasuar vonesa në hapjen e shqyrtimit kryesor. Shqyrtimi është hapur 34 muaj pas ngritjes së aktakuzës. Krejt kjo e ka lënë përshhtypje jashtëzakonisht të keqe në lidhje me gatishmërinë dhe seriozitetin e gjykatës në trajtimin e saj në një nga gjykimet më të mëdha në periudhën e raportimit.

Gjatë pjesës së shqyrtimit, i cili është zhvilluar në gjysmën e dytë të vitit 2019, paneli shqyrtues, në kundërshtim me dispozitat ligjore, e ka veçuar procedurën në lidhje me disa të akuzuar të caktuar të cilët nuk kanë qenë të pranishëm në gjykatë në mënyrë që, nëse ata do të ishin të pranishëm në seancën e radhës të gjykatës, të sjellin vendimin mbi bashkimin e procedurës, edhe pse të akuzuarit nuk kanë qenë të pranishëm gjatë paraqitjes së disa provave të caktuara. KPPRK me dispozitat e tij qartazi i parasheh kushtet nën të cilat mund të zhvillohet procedura penale.

Vendimet mbi veçimin, trupi gjykues i ka sjellë pa dëgjimin paraprak të palëve në procedurë mbi veçimin e procedurave, gjë që po ashtu nuk është e pranueshme.

FDH Kosovë po ashtu vëren se, edhe pas hapjes së shqyrtimit kryesor, disa seanca të gjykatës kanë qenë të shtyra edhe për shkak të mospërgatitjes së prokurorit për zëvendësim që të veprojnë lidhur me aktakuzën dhe që të ndërmarrë veprime procesuale gjatë shqyrtimit. Sipas informacioneve, të cilat i ka pasur në dispozicion FDH Kosovë në fazën e përgatitjeve për hapjen e shqyrtimit kryesor, palët në procedurë janë lajmëruar me kohë mbi datën e hapjes së të njëjtit. Megjithëkëtë, prokurori kompetent, të cilit pas përfundimit të misionit të EULEX-it i është dhënë kjo lëndë, nuk është paraqitur para gjykatës, por është paraqitur zëvendësi i prokurorit.

FDH Kosovë po ashtu gjen se palët në procedurë kanë pasur vërejtje lidhur me kushtet, në të cilat është mbajtur shqyrtimi kryesor, për shembull lidhur me atë se nuk kanë mundur që klientëve të tyre t'iu sigurojnë mbrojtjen adekuate dhe të papraparë me ligj, se gjatë seancave të panelit shqyrtues nuk mund t'i qasen në mënyrë adekuate shkresave të lëndës si dhe as të marrin shënime në mënyrë adekuate.

Sipas mendimit të FDH Kosovë, trupi gjykues para hapjes së shqyrtimit kryesor, duke e pasur parasysh numrin e të akuzuarve dhe të mbrojtësve të tyre, duhet të siguroj kushtet themelore për zhvillimin normal të shqyrtimit kryesor. Palët në procedurë duhet të gëzojnë trajtim të barabartë në pikëpamje të kushteve të punës – si prokuroria, ashtu edhe mbrojtja – në mënyrë që klientëve të tyre t'i sigurohet mbrojtja profesionale, e cila garantohet me ligj. Ka pasur raste gjatë shqyrtimit që të akuzuarit dhe klientët e tyre të ulen së bashku me publikun, gjë që është joserioze dhe e papranueshme. Është e vërtetë se në hapësirat e Pallatit të Drejtësisë nuk ekziston një sallë e gjykimit e cila për nga madhësia do të siguronte kushtet adekuate për punë në rastet me një numër më të madh të të akuzuarve dhe të avokatëve, por kjo nuk e liron nga përgjegjësia gjykatën që ta aranzhojë ndonjë hapësirë adekuate dhe që të gjitha palëve, posaçërisht të akuzuarve, t'iu mundësojë kushte të barabarta për punë.

2.1.3. Lënda: Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit

Paneli shqyrtues i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştina, me të cilin ka kryesuar gjyqtari Musa Kongjeli^[171], pas mbajtjes së shqyrtimit kryesor në lëndën *Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit*, të hapur lidhur me aktakuzën e Zyrës së PSRK të datës 28 qershor të vitit 2019 (PPS. nr. 26/2019), në

[171] Anëtarët e panelit shqyrtues, gjyqtarët e Departamentit Special, Valbona Musliu Selimaj dhe Valon Kurtaj.

datën 5 dhjetor të vitit 2019 e ka shpallur aktgjykimin, me të cilin i akuzuari është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale *nxitja e urrejtjes, përçarjes ose mos durimit kombëtar, racor, fetar apo etnik*^[172], për të cilën i është shqiptuar dënimi efektiv me burgosje në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh.

Pas leximit të dispozitivit të aktgjykimit dhe vendimit mbi dënimin para panelit shqyrtues, kryetari i panelit shqyrtues nuk i ka paraqitur arsyet e as provat, me të cilat është udhëhequr me rastin e sjelljes së aktgjykimit dënues. Është paralajmëruar se arsyetimi me shkrim i aktgjykimit do të dorëzohet brenda afatit ligjor. Palët po ashtu janë udhëzuar mbi të drejtën në ankesë në aktgjykimin në afat prej pesëmbëdhjetë (15) ditësh pas pranimit të kopjes me shkrim të aktgjykimit.

Rrjedha e procedurës penale

Pasi që medieve ia kanë përcjellë fjalën e ish ministrit të Administratës dhe Pusstetit Lokal në Qeverinë e Kosovës, Ivan Todosijeviqit, në tubimin e qytetarëve të tubuar në Zveçan/Zvečan në datën 24 mars të vitit 2019, me rastin e shënimit të njëzetvjetorit të bombardimeve të NATO-s, kur edhe ai e ka theksuar se masakra në Reçak/Račak është trillim, duke i quajtur shqiptarët e Kosovës terroristë dhe vrasës, të cilët në Kosovë gjatë konfliktit të armatosuri kanë bërë më së shumti krime, Zyra e PSRK, me qëllim të verifikimit të informacioneve të publikuara në mediet e shkruara dhe ato elektronike i ka urdhëruar Drejtorisë për Hetimin e Krimeve të Rënda (DHKR) pranë PK për të kryer veprime të caktuara hetimore dhe për të mbledh informacionet e nevojshme mbi rastin konkret. Në kuadër të masave të ndërmarra hetimore edhe është dëgjuar i akuzuari Todosijeviq, në cilësinë e të dyshuarit. Ai, me atë rast, ka thënë se në ditën kritike, në datën 24 mars të vitit 2019, ka qenë një nga tridhjetë pjesëmarrësit e takimit të mbajtur në Zveçan/Zvečan me rastin e njëzetvjetorit të fillimit të intervenimit të NATO-s në Kosovë. Në takim kryesisht kanë marrë pjesë anëtarët e familjeve të viktimave të konfliktit të armatosur. Ai ka qenë një nga folësit, i cili iu është drejtuar pjesëmarrësve të takimit. Nuk i kujtohen hollësitë e fjalës së tij, krahas vërejtjes se gjithmonë në paraqitjet e tij publike i ka respektuar njerëzit, pavarësisht nga përkatësia kombëtare, se nuk ka bërë dallime midis viktimave, pa marrë parasysh nëse janë serb ose shqiptarë dhe se vetëm toleranca, mirëkuptimi dhe besimi mund t'ia japin një shans jetës në paqe.

Prokurori i shtetit, në datën 23 maj të vitit 2019 e ka sjellë vendimin mbi hapjen e hetimeve kundër të akuzuarit në drejtim të veprës penale *nxitja e urrejtjes, përçarjes ose mos durimit kombëtar, racor, fetar apo etnik*.

[172] Sipas aktakuzës, e paraparë dhe e dënueshme me nenin 147, paragrafi 2, në lidhje me paragrafin 1 të Kodit Penal të Republikës së Kosovës (KPRK) nr. 04/L-082, i cili ka hyrë në fuqi në datën 1 janar të vitit 2013.

I akuzuari, në kuadër të hetimeve nga ana e prokurorit, është dëgjuar në datën 30 maj të vitit 2019. Ai, në deklaratën e tij para prokurorit i ka përsëritur pohimet, të cilat i ka thënë në polici—se nuk i kujtohet se konkretisht çka ka thënë në ditën kritike, por e ka kundërshtuar qëllimin se me paraqitjet e tij publike ka dashur të fyejë këdo qoftë dhe se i vjen keq për atë që ka thënë dhe se pendohet për shkak të sjelljes së tij. Në asnjë moment nuk ka dëshiruar për të fyer ose lënduar pjesëtarët e cilitdo komb, posaçërisht duke i pasur parasysh vuajtjet, nëpër të cilat ka kaluar populli kosovar.

Për shkak të gjuhës së tij të pahijshme, Todosijeviqi është shkarkuar nga detyra e Ministrit të Administratës dhe Pushtetit Lokal në datën 9 prill të vitit 2019 nga ish kryeministri i Kosovës.

Aktakuza

Zyra e PSRK, në datën 28 qershor të vitit 2019 e ka ngritur aktakuzën kundër Todosijeviqit. Me anë të aktakuzës atij i është vënë në barrë se në cilësinë e ministrit të Administratës dhe të Pushtetit Lokale ka keqpëdorur pozitën dhe kompetencat e tij, dhe se me ndërgjegje ka nxitur dhe publikisht e ka përhap urrejtjen racore, fetare, trazimin dhe intolerancën midis grupeve etnike, të cilat jetojnë në territorin e Republikës së Kosovës.

Veprën e ka kryer në atë mënyrë që:

- në datën 24 mars të vitit 2019 në Zvečan/Zvečan, Rruga e Mbretit Millutin (Ulica Kralja Milutina), në cilësinë e folësit në tubimin e qytetarëve të tubuar në rastin e përvjetorit të fillimit të intervenimit të NATO-s në vitin 1999 në Kosovë, në shenjë të përkujtimit të viktimave të bombardimeve të NATO-s, ka thënë: „Arsye e agresionit në vendin tonë ka qenë e ashtuquajtura katastrofa humanitare në Kosovë e Metohi [...] Masakra në Reçak/Raçak ka qenë trillim [...] terroristët shqiptarë kanë qenë ata të cilët e kanë trilluar gjithë këtë, ata të cilët i kanë kryer krimet më të mëdha në Kosovë e Metohi [...] për gjithë këtë, deri sot askush nuk është përgjigjur [...] ata i kanë kryer krimet para agresionit të NATO-s, i kanë vrarë nikoqirët e mirë serb dhe policët në vendet e tyre të punës [...] gjakmarrjen e tyre e kanë vazhduar edhe pas agresionit, edhe pas ardhjes së misioneve të ashtuquajtura paqësore në Kosovë e Metohi.“ Sipas aktakuzës, deklaratat e këtilla mund ta rrezikojnë paqen dhe rendin publik ose të shkaktojnë pasoja të tjera të rënda në territorin e Republikës së Kosovës.

Procedura e vlerësimit të aktakuzës

Zyra e PSRK, aktakuzën e datës 28 qershor të vitit 2019 ia ka dorëzuar Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priştini, që, duke vepruar lidhur me të njëjtën, në datën 19 korrik të vitit 2019, e ka mbajtur seancën e parë dëgjimore lidhur me aktakuzën. Seanca është mbajtur para gjyqtarit të këtij De-

partamenti Musa Kongjeli, i cili ka vepruar në cilësinë e kryetarit të panelit shqyrtues. Në seancë kanë qenë të pranishëm i akuzuari me mbrojtësin e tij, avokatin nga Mitrovica, Nebojsa Vllajiqin, si dhe prokurori Atdhe Dema, i cili i ka filluar dhe udhëhequr hetimet, kurse e ka ngritur edhe aktakuzën në lëndë.

Seanca dëgjimore ka qenë e hapur për publikun.

Pas hapjes së seancës, mbrojtësi i të pandehurit, avokati Vllajiq e ka kontestuar kompetencën territoriale të departamentit të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, si edhe çfarëdo paneli shqyrtues të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština për veprim në lëndë. Sipas pretendimeve të mbrojtësit, vepra penale, me të cilën ngarkohet klienti i tij, është kryer në territorin e Gjykatës Themelore në Mitrovicë dhe, së këndejmi, kjo gjykatë është kompetente për të vepruar lidhur me aktakuzën, edhe pse procedura penale është ngritur nga ana e prokurorit të Zyrës së PSRK. Mbrojtësi ka shtuar se prokurorët e prokurorisë speciale mund të përfaqësojnë lëndët para të gjitha gjykatave në Kosovë, pra, edhe në Mitrovicë/Mitrovica.

I akuzuari e ka mbështetur propozimin e mbrojtësit të tij.

Prokurori Dema nuk e ka kontestuar se hetimet në lëndë janë filluar me vendimin e Gjykatës Themelore në Mitrovicë/Mitrovica. Në kohën e ngritjes së hetimeve kundër të akuzuarit, Departamenti Special në Prishtinë/Priština, me anë të Ligjit mbi gjykatat, ka qenë i formuar, por ende nuk ka qenë funksional. Pas fillimit të punës së këtij Departamenti, aktakuza i është dorëzuar këtij Departamenti dhe ai konsideron se gjykimi duhet të vazhdojë para këtij Departamenti.

Pas qëndrimeve të paraqitura të palëve në procedurë, kryetari i panelit shqyrtues, i cili në seancë ka vepruar në cilësinë e gjyqtarit individual, lidhur me kundërshtimet për kompetencat e Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, ka konstatuar se ky Departament është kompetent për veprim sipas aktakuzave të Zyrës së PSRK^[173].

Aktakuza, sipas propozimit të mbrojtjes, e cila e ka poseduar versionin e aktakuzës në gjuhën serbe, është lexuar vetëm më gjuhën shqipe. I akuzuari është deklaruar lidhur me të se e ka kuptuar dhe e ka përsëritur se nuk e ka pasur për qëllim që këdo ta lëndojë dhe as të shkaktojë urrejtje kombëtare, fetare dhe intolerancë. Si ministër i administratës lokale, me respekt të madh është sjellë ndaj shqiptarëve dhe serbëve dhe kurrë nuk ka bërë kurrë farë dallimesh mbi çfarëdo baze. Edhe njëherë ka kërkuar falje nëse me sjelljen e tij në ditën kritike këdo e

[173] Ligji mbi Gjykatat i Kosovës: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18302>

ka lënduar, në çfarëdo bazash, por në lidhje me aktakuzën është deklaruar se nuk është fajtor. Do ta kundërshtoj aktakuzën brenda afatit të paraparë me ligj prej tridhjetë (30) ditësh.

Kërkesa e të akuzuarit për hedhje të aktakuzës dhe kundërshtimet e provave, me të cilat mbështetet

Me anë të kërkesës për hedhje të aktakuzës të datës 19 gusht të vitit 2019, avokati Vllajiq ka pohuar se veprimet, me të cilat i akuzuari Todosijeviq ngarkohet, nuk përbëjnë vepër penale për shumë arsye formale dhe substanciale. Me anë të veprimeve të të akuzuarit nuk është rrezikuar rendi publik si dhe ato veprime nuk kanë shkaktuar shqetësim të publikut, me përjashtim të dy ose më shumë gazetave të cilat për këtë kanë shkruar një ose dy ditë, pas të cilave rasti është harruar plotësisht.

Sipas kërkesës për hedhje të aktakuzës, veprimi i inkriminuar nuk ka shkaktuar çrregullime, dhunë ose pasoja të tjera të rënda, siç është paraparë me formën e rëndë të nenit 147, paragrafi 2 i KPRK. Në rastin konkret nuk ekziston as forma themelore e kësaj vepre penale. I pandehuri Todosijeviq nuk e ka keqpërdor pozitën ose kompetencat. Ai, në tubimin në Zveçan/Zvečan, në asnjë rast nuk është paraqitur në cilësinë e ministrit të pushtetit lokal. Është e qartë se ministri kosovar nuk mund të flas në takime të tilla. Ky pohim i prokurorit është thënë në aktakuzë vetëm që të akuzuarit t'i vihet në barrë një formë më e rëndë e veprës penale dhe që i akuzuari të vihet në situatë më të vështirë, gjë që sipas mbrojtjes është e palejueshme. Ajo që e ka thënë i pandehuri ose ajo që e pretendon aktakuza se e ka thënë nuk përbënë vepër penale. Me anë të kësaj aktakuze në Kosovë është kthyer delikti verbal. Secili ka të drejtë ta thotë atë që e mendon, qoftë madje edhe nëse të tjerët konsiderojnë se kjo është e pavërtetë. Në veprimet e të pandehurit nuk ka përgjegjësi penale, por nuk mund të thuhet se nuk ka përgjegjësi politike dhe për këtë arsye gjykata duhet ta miratojë kërkesën për hedhje të aktakuzës, sepse veprimet me të cilat ngarkohet i akuzuari nuk përbëjnë vepër penale.

Vendimi i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština

Kryetari i panelit shqyrtues, gjyqtari Kongjeli, me vendimin e datës 3 shtator të vitit 2019 e ka refuzuar si te pabazuar kërkesën për hedhje të aktakuzës të mbrojtësit të të akuzuarit. Sipas gjetjeve të gjykatës, nuk janë plotësuar kushtet për hedhjen e aktakuzës. Në kërkesë nuk janë shprehur arsyet të cilat do ta arsyetonin hedhjen e aktakuzës në këtë fazë të procedurës penale. Me qëllim të vërtetimit të pretendimeve të palëve në procedurë është e domosdoshme që gjatë rrjedhës së shqyrtimit kryesor të ballafaqohen pikëpamjet e kundërta, kontradiktore të palëve, dhe, së këndejmi, të paraqiten provat me të cilat do të vërtetohet nëse në veprimet e të akuzuarit ka elemente të veprës penale, me të cilat ngarkohet me aktakuzë ose

jo. Provat ekzistuese në shkresat e lëndës japin baza të mjaftueshme për hapjen e shqyrtimit kryesor, në kuadër të të cilit do të paraqiten provat e propozuara dhe të tjera për të cilat mund të tregohet nevoja.

Ankesa e të akuzuarit në vendimin e Departamentit Special të Gjykatës Themelore

I akuzuari dhe mbrojtja e tij, me anë të ankesës e kanë kundërshtuar vendimin e Departamentit Special lidhur me kërkesën për hedhjen e aktakuzës, për shkak gjendjes faktike gabimisht dhe në mënyrë jo të plotë të vërtetuar, për shkak të shkeljes së ligjit penal, sepse veprimet, me të cilat i pandehuri ngarkohet nuk i kanë karakteristikat e veprës penale.

Me anë të ankesës janë përsëritur pretendimet e kërkesës për hedhjen e aktakuzës, përkatësisht është thënë se veprimet me të cilat i akuzuari ngarkohet nuk përbëjnë vepër penale. Veprimet e të akuzuarit në ditën kritike nuk e kanë rrezikuar rendin publik, nuk kanë shkaktuar dhunë, si dhe nuk kanë pasuar pasoja të rënda. I pandehuri është i vetëdijshëm se deklarata e tij mund të interpretohet në mënyra të ndryshme, por ai nuk e ka pasur qëllim që me fjalën e tij këdo qoftë ta fyej.

Mbrojtësi në ankesën e tij po ashtu ka thënë se i përsërit pretendimet e kërkesës për hedhjen e aktakuzës, të cilat, sipas gjetjeve të mbrojtjes, nuk janë shqyrtuar dhe vlerësuar në mënyrë adekuate si dhe as nuk janë arsyetuar mirë. Ka kërkuar nga gjykata e shkallës së dytë që t'i shqyrtojë hollësitë e njëjta. Sipas mbrojtjes, veprimet e të akuzuarit nuk i kanë karakteristikat e veprës penale, veprimet e inkriminuara nuk e rrezikojnë rendin publik siç është paraparë me nenin 147, paragrafi 2 i KPRK, kurse i akuzuari me veprimet e tij nuk e ka keqpërdor pozitën zyrtare si dhe kompetencat. I akuzuari, si anëtar i Listës serbe dhe si politikan serb lokal, iu është drejtuar njerëzve të tubuar në atë cilësi. Në cilësinë, në të cilën iu është drejtuar qytetarëve, ai nuk ka pasur pozitë të cilën mundet me e keqpërdorë dhe ajo që aktakuza e pohon se ai ka thënë në asnjë mënyrë nuk përbënë vepër penale.

Me anë të ankesës është propozuar që të miratohet kërkesa e mbrojtjes dhe të sillet vendimi me të cilin do të hidhet aktakuza e Zyrës së PSRK e datës 28 qershor të vitit 2019.

Prokurori i apelit në propozimin e tij të datës 10 tetor të vitit 2019 i ka propozuar gjykatës së shkallës së dytë që ta refuzojë ankesën e mbrojtësit të të akuzuarit si të pabazuar dhe që ta konfirmojë vendimin e kontestuar me anë të ankesës.

Vendimi i Gjykatës së Apelit

Paneli ankimor i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit^[174] në seancën e panelit të mbajtur në datën 17 tetor të vitit 2019 e ka sjelle vendimin me të cilin është refuzuar si e pabazuar ankesa e mbrojtësit dhe është konfirmuar vendimi i Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština të datës 3 shtator të vitit 2019.

Paneli i Departamentit Special të Gjykatës së Apelit, pas shqyrtimit të shkresave të lëndës, ka gjetur se pretendimet ankimore janë të pabazuara. Gjykata e shkallës së parë, me rastin e sjelljes së vendimit, ka marrë parasysh pretendimet e paraqitura në kundërshtimet e mbrojtjes, të njëjtat në mënyrë të rregullt i ka vlerësuar dhe në mënyrë adekuate e të hollësishme i ka arsyetuar. Sipas gjetjeve të këtij paneli, aktakuza është ngritur sipas gjendjes faktike, është mbështetur me prova dhe është e pranueshme në kuptimin ligjor. Në bazë të kësaj, rezulton se ekziston dyshimi i arsyetuar mirë se i akuzuari e ka kryer veprën penale, me të cilën ngarkohet.

Sipas gjetjeve të Departamentit Special të gjykatës së shkallës së dytë, provat të cilat gjenden në shkresat e lëndës e vërtetojnë dyshimin e bazuar. Vlerësimi i provave, vërtetimi mbi ekzistimin ose mosekzistimin e veprës penale në veprimet e të pandehurit – krejt kjo do të jetë e mundur të vërtetohet pas paraqitjes së provave të propozuara gjatë shqyrtimit kryesor para gjykatës së shkallës së parë.

Pas vendimit të Gjykatës së Apelit, janë krijuar kushtet ligjore për hapjen e shqyrtimit kryesor para panelit shqyrtues të Departamentit Special të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština, që është paralajmëruar për datën 11 nëntor të vitit 2019. Megjithëkëtë, hapja e shqyrtimit kryesor, për shkak të rastit të vdekjes në familjen e kryetarit të panelit shqyrtues, është shtyrë për datën 2 dhjetor të vitit 2019.

Shqyrtimi kryesor

Shqyrtimi kryesor është hapur në datën 2 dhjetor të vitit 2019 me formalitetet e parapara me ligj si dhe me leximin e aktakuzës së Zyrës së PSRK, lidhur me të cilën i akuzuari ka deklaruar: „Ngjarja ka ndodhur, është regjistruar nga kamerat dhe gazetarët dhe, së këndejmi, nuk mund ta kontestoj, megjithëkëtë, siç e kam thënë edhe më herët, deklaroj se nuk ndjehem fajtor lidhur me këtë.“

Fjalët hyrëse të palëve në procedurë

Prokurori i shtetit në fjalën e tij hyrëse, midis të tjerash, ka thënë se aktakuza e përmban përshkrimin e plotë faktik dhe rrethanat, të cilat përbëjnë veprë penale. Aktakuza është vlerësuar si ligjore dhe është mbështetur me prova nga ana e gjyqtarit të gjykatës së shkallës së parë dhe është e konfirmuar me vendimin e Gjykatës së Apelit.

[174] Gjyqtari Kreshnik Radoniqi, kryetar i panelit, gjyqtarët Gordana Vllashkoviç dhe Ferit Osmani, anëtarë të panelit ankimor.

Në fjalën e tij hyrëse, prokurori i shtetit ka shtuar se i akuzuari në ditën kritike e ka kryer veprën penale, me të cilën ngarkohet, të cilën ai në asnjërën prej fazave të deritashme të procedurës nuk e konteston. Me anë të aktakuzës janë konfirmuar veprimet e të akuzuarit, të cilat janë në kundërshtim me ligjin. Ajo është e mbështetur edhe me provat e propozuara. Është precizuar elementi subjektiv i veprës penale.

Mbrojtësi i të akuzuarit, avokati Vllajiq, midis të tjerash ka deklaruar se në rastin konkret ekzistojnë pikëpamje të kundërta të palëve në procedurë, përkatësisht se ekzistojnë mospajtime juridike lidhur me atë nëse në rastin konkret ekziston vepra penale ose shprehja e mendimit të lirë. Gjatë procedurës do të vërtetohet se në rastin konkret nuk ka elemente të veprës penale, se ato nuk kanë ekzistuar dhe se nuk ekzistojnë, sepse me veprimet e të akuzuarit nuk është rrezikuar rendi publik si dhe nuk ka pasur kurrë farë pasojash të rënda. Po ashtu është e pakontestueshme se i akuzuari nuk e ka keqpërdorur pozitën e tij zyrtare. Ajo që e ka thënë në ditën kritike, mund të jetë për dikë fyese, por jo e dënueshme.

I akuzuari i ka mbështetur pretendimet e mbrojtësit të tij.

Shqyrtimi kryesor ka vazhduar me paraqitjen e provave materiale, siç janë video-invizimet nga tubimi i mbajtur në ditën kritike në Zveçan/Zvečan dhe tekste të shumë gazetave të botuara lidhur me ngjarjen kritike si dhe dokumentacionin e prokurorisë.

Nga ana e palëve në procedurë nuk ka pasur propozime mbi dëgjimin e dëshmitarëve si dhe as për paraqitjen e provave të reja.

I akuzuari dhe mbrojtja e tij i kanë kundërshtuar provat e prokurorisë. I akuzuari gjatë procedurës është përgjigjur vetëm në pyetjet e drejtpërdrejta të mbrojtësit të tij. Duke u përgjigjur në të njëjtat, ai ka qëndruar pranë deklaratave të tij, të cilat i ka dhënë në fazat e mëhershme të procedurës penale. Në ditën kritike, në tubimin e qytetarëve ka folur në cilësinë e anëtarit të partisë së Listës serbe („Srpska lista“), dhe jo në cilësinë e Ministrit të Qeverisë së Kosovës dhe i ka përsëritur tashmë qëndrimet e shprehura lidhur me paraqitjen e tij. Ai në vazhdim të shqyrtimit e ka shfrytëzuar të drejtën që të mos përgjigjet në pyetjet e pjesëmarrësve të tjerë në procedurë, përkatësisht të mbrohet në heshtje.

Fjalët përfundimtare të palëve në procedurë

Prokurori i shtetit në fjalën e tij përfundimtare midis të tjerash ka deklaruar se me provat e paraqitura gjatë shqyrtimit kryesor plotësisht janë vërtetuar pretendimet e aktakuzës. Është vërtetuar fajësia e të akuzuarit si dhe përgjegjësia e tij penale. I akuzuari e ka kryer me paramendim veprën penale me të cilën ngarkohet. Në ditën kritike *de jure* dhe *de facto* ka qenë ministër pranë qeverisë së Kosovës,

gjë që nuk ia konteston të drejtën e pjesëmarrjes në tubimet e qytetarëve, por ai, megjithëse është qytetar i Kosovës, ka folur kundër popullit të gjithëmbarshtëm të Kosovës, duke pohuar se të gjithë shqiptarët janë terroristë, se gjithçka e kanë trilluar, dhe se, së këndejmi, kanë kryer krime të mëdha në Kosovë. I akuzuari gjatë gjithë procedurës penale nuk e ka kontestuar se i ka shprehur qëndrimet e tij, të saktësuara në aktakuzë. Ai në kohën e kryerjes së veprës penale ka qenë ministër e vetëm pastaj qytetar. Është jothelbësore nëse me paraqitjen e tij janë shkaktuar trazira – ai me paraqitjen e tij ka mundur t'i shkaktojë ato, sepse e ka fyer një popull të tërë. Pohimet e aktakuzës, me anë të provave të paraqitura, janë vërtetuar. I ka propozuar gjykatës që i akuzuari të shpallet fajtor dhe të dënohet sipas ligjit.

Mbrojtësi i të akuzuarit në fjalën e tij përfundimtare e ka shprehur mospajtimin e tij me deklaratën e prokurorit. Në rastin konkret, fajësia nuk është vërtetuar, vepra penale nuk ekziston, aktakuza është në kundërshtim me Kodin Penal të Kosovës dhe me Konventën Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut dhe Lirive Themelore, që flasin për lirinë e shprehjes, dhe që është në zbatim në Kosovë. Aktakuza po ashtu është në kundërshtim me Kushtetutën e Kosovës. Mbrojtësi në vazhdim në hollësi e ka elaboruar strategjinë e deritashme të mbrojtjes, të cilën e ka shprehur në fjalët e tij para gjykatës në faza të ndryshme të procedurës. Ka pohuar se i akuzuari, midis të tjerash, në ditën kritike është paraqitur në cilësinë e qytetarit, se me paraqitjen e tij nuk janë shkaktuar pasoja, nuk është çrregulluar rendi publik si edhe se veprimet, me të cilat ngarkohet klienti i tij, nuk i kanë karakteristikat e veprës penale. I akuzuari e ka përkrahur fjalën përfundimtare të mbrojtësit të tij dhe e ka shfrytëzuar të drejtën që të mbrohet në heshtje.

Shqyrtimi kryesor së bashku me seancën e vlerësimit të aktakuzës ka zgjatur gjithsejtë tri (3) ditë. Aktgjykimi, me të cilën i akuzuari është shpallur fajtor për kryerjen e veprës penale, e cila me aktakuzë i është vënë në barrë, dhe është dënuar me dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej dy vitesh, është sjellë në datën 5 dhjetor të vitit 2019. Me rastin e shpalljes së aktgjykimit, kryetari, në praninë e publikut, e ka lexuar vendimin, të cilin e ka marrë gjykata pas shqyrtimit të mbajtur. Ai ka thënë se gjykata, në bazë të provave të paraqitura, ka gjetur se i akuzuari është përgjegjës për kryerjen e veprës penale, me të cilën ngarkohet. Paneli shqyrtues nuk ka thënë se në çfarë mënyre e ka bërë vlerësimin e provave të propozuara si dhe as arsyet me të cilat është udhëhequr me rastin e shqyrtimit të dënimit, gjë për të cilën ka qenë i obliguar me ligj.

Shqyrtimi kryesor ka qenë publik, ka qenë e lejuar prania e vëzhguesve dhe e përfaqësuesve të medieve. Me propozimin e mbrojtësit të të akuzuarit, nuk është lejuar xhirimi me kamera. Në mungesë të mjeteve teknike, nuk ka pasur as video e as audio incizim të shqyrtimit kryesor nga gjykata.

Aktgjykimi i shkallës së parë

FDH Kosovë deri në fund të periudhës së raportimit nuk ka pasur qasje ndaj aktgjykimit të arsyetuar me shkrim.

Gjetjet e FDH Kosovë

1. Lëndën *Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit* e ka përcjellë politizimi i madh në publik, posaçërisht pas publikimit të aktgjykimit dënues. Posaçërisht të ashpra kanë qenë reagimet dhe mospajtimet e opinionit publik serb në veri të Kosovës dhe gjerësisht në Serbi, por nuk kanë munguar edhe reagimet inkurajuese për gjykimin dhe për vendimin e shqiptuar për Todosijeviqin nga opinioni publik shqiptar. Politizimi i këtyllë objektivisht paraqet trysni të madhe mbi gjyqësorin dhe mund të ndikojë dhe ta pengoj punën e gjykatave. Gjykatat duhet të jenë të pavarura në zbatimin e ligjit dhe nuk guxojnë të jenë objekt i trysnisë politike ose i shantazhimit kur puna e tyre nuk i pëlqen dikujt në pushtet. Për shembull, kryetari i organizatës politike të Listës Serbe, Goran Rakiqi në ditën e shpalljes së aktgjykimit ka deklaruar: „Nëse Todosijeviqit do t'i konfirmohet dënimi me burgosje efektive, ne largohemi nga të gjitha institucionet.“ Deklaratat si kjo e Rakiqit përbëjnë shantazhim të drejtpërdrejtë politik dhe kushtëzim me anë të ndërhyrjes së drejtpërdrejtë në pavarësinë e gjyqësorit.

Gjatë shqyrtimit kryesor të shkurtër në mënyrë të padiskutueshme është konstatuar se i akuzuari në ditën kritike ka folur në tubimin e qytetarëve, por po ashtu është e pakontestueshme edhe fakti se ai në atë kohë ka udhëhequr me një ministri pranë qeverisë së Kosovës. Kjo do të thotë se Todosijeviqi është dashur të jetë i ndërgjegjshëm se do t'i atribuohet, në cilëndo cilësi që flet, se është ministër ose se ka folur si ministër. Kjo do të thotë se objektivisht në asnjë rast, ai, si edhe cilido politikan tjetër i profilit të lartë, nuk ka mundur të paraqitet vetëm si qytetar i zakonshëm dhe të mbrohet me atë cilësi. Todosijeviqi nuk është funksionari i parë politik i cili, për përfitim të poenëve politik, retorikën e tij ia përshtat nevojave ditore politike, e që nuk është immune ndaj akuzimit të palës tjetër, pavarësisht nga përkatësia kombëtare. Deri tash, megjithëkëtë, kundër asnjërit prej tyre nuk është ngritur si dhe as nuk është zhvilluar procedurë penale.

2. Edhe pse paneli shqyrtues në mënyrë profesionale e ka udhëhequr procedurën penale në lëndën *Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit*, FDH Kosovë konstaton se ai nuk i ka respektuar plotësisht dispozitat ligjore gjatë komunikimit të vendimit. Sipas paragrafit 2 të nenit 336 të KPPRK, gjykata është e obliguar që, me rastin e shpalljes së aktgjykimit lidhur me aktakuzën për të cilën zhvillohet procedura penale, shkurtimisht të kumtoj arsyet e aktgjykimit në mënyrë që i akuzuari, por edhe publiku i cili është i pranishëm gjatë shpalljes së aktgjykimit, të jenë të njohur se me çfarë prova është udhëhequr gjykata me rastin e sjelljes së vendimit të saj.

Në këtë kontekst, nuk është e tepërt për të vërejtur se kjo është praktikë e zakonshme e paneleve shqyrtuese të gjykatave në Kosovë, që pas shpalljes së vendimeve të veta të mos sjellin shkurtimisht argumentet dhe provat, me të cilat janë udhëhequr me rastin e sjelljes së vendimit gjyqësor pas shqyrtimit kryesor të përfunduar.

Mosparaqitja e arsyeve dhe e provave, mbi të cilat gjykata e ka bazuar vendimin e vet, e vështirëson bartjen e qëndrimeve dhe të vlerësimeve mbi bazueshmërinë e vendimit të gjykatës në rastin konkret, posaçërisht duke pasur parasysh se fjala është për një lëndë në të cilën provat materiale janë lexuar për procesverbal. Çështjet, të cilat imponohen me rastin e analizës së kësaj lënde dhe të dënimit të shqiptuar të burgosjes efektive në kohëzgjatje prej dy (2) vitesh për të akuzuarin dhe në të cilat tash nuk është e mundur për të dhënë përgjigje janë: a) e ka bërë gjykata vlerësimin e provave, të cilat i ka pasur në dispozicion, në mënyrë të rregullt, në çfarë mënyre e ka bërë llogaritjen e dënimit të shqiptuar (rrethanat lehtësuese dhe vështirësuese), si dhe nëse në mënyrë të rregullt e ka vlerësuar rolin e dënimit (preventiv ose edukativ)?

3. Me anë të Kodit Penal, për veprën penale për të cilën i akuzuari është shpallur fajtor (neni 147, paragrafi 2, në lidhje me paragrafin 1, për formën e rëndë, paragrafi 2) është i sanksionuar dënimi me burgosje në kohëzgjatje prej një (1) deri në tetë (8) vite^[175]. Me paragrafin dy (2) të nenit të cekur, është paraparë se vepra penale mund të kryhet në shumë mënyra: a) në mënyrë sistematike; b) me keqpërdorim të pozitës zyrtare ose të kompetencave; c) kur si pasojë e veprës penale shkaktohen trazira, dhunë ose pasoja të rënda.

Duke i analizuar këto mënyra, FDH Kosovë përfundon se:

- a) vepra penale nuk është kryer në mënyrë sistematike;
- b) ka hapësirë për vlerësim se vepra penale është kryer me keqpërdorimin e pozitës ose të kompetencave në kohën kur i akuzuari e ka udhëhequr një ministri të Qeverisë së Kosovës, duke shprehur në paraqitjen e tij (jo)politike fakte dhe rrethana të cilat nuk janë të hijshme për një ministër në një ambient multinacional, në të cilin i përfaqëson të gjithë qytetarët e jo vetëm bashkësinë e tij;
- b) me paraqitjen e të akuzuarit në ditën kritike nuk janë shkaktuar trazira, por janë shkaktuar reaksione dhe polemika, posaçërisht në medie. Nuk kanë munguar as reaksionet e zyrtarëve të lartë politik, duke e mbështetur njërën palë ose tjetrën, derisa publiku ka qenë i ndarë në baza nacionale.

[175] Për formën themelore, paragrafi 1 i nenit 147 të KPRK: „Secili person i cili publikisht e përhap urrejtje, shqetësim ose intolerancë midis grupeve kombëtare, fetare, etnike dhe të tjera, të cilat jetojnë në territorin e Republikës së Kosovës, në atë mënyrë që me gjasë do të rrezikoj rëndon publik, do të dënohet me gjobë ose me dënimin me burgosje në kohëzgjatje prej pesë (5) vitesh.“

Liria e mendimit^[176] dhe e shprehjes^[177] është e garantuar me aktet më të larta ligjvënësë^[178] dhe me dispozita ndërkombëtare, por kjo liri nuk është absolute, ajo duhet të përdoret në mënyrë të përgjegjshme, posaçërisht nga bartësit e pushtetit.

FDH Kosovë nuk dëshiron të ndikoj në pavarësinë e gjyqësorit e as në lirinë e paraparë të vlerësimit të provave nga ana e gjykatave, por konsideron se dënimi me burgosje i shqiptuar për të akuzuarin është më i rreptë se sa do të duhej të ishte. Në rastin konkret, me paraqitjen e të akuzuarit nuk janë shkaktuar pasoja të parapara me ligj, pos polarizimit në baza nacionale. Sigurisht se edhe familjet e viktimave të krimit të cekur janë lënduar. Megjithëkëtë, dënimi i Todosijeviqit ka mundur të shërbejë si shembull edhe me shqiptimin e një dënimi më të butë.

Sipas FDH Kosovë, organet e ndjekjes në Kosovë në rastin konkret është dashur të reagojnë, sepse gjatë viteve të fundit ka pasur fenomene të paraqitjes ose të deklarimit të zyrtarëve të institucioneve shtetërore, që shkaktojnë polarizime dhe nuk i kontribuojnë bashkëjetesës së qetë, multinacionale në Kosovë. Lënda *Prokurori kundër Ivan Todosijeviqit* duhet të shërbejë si precedent se organet e ndjekjes duhet gjithmonë të reagojnë në situata të ngjashme, pa marrë parasysh përkatësinë nacionale të kryerësit të kësaj vepre penale. Qëllimi i shqiptimit të vendimeve gjyqësore, midis të tjerash, kanë edhe rol preventiv. Aktgjykimi i To-

[176] Neni 9 i Konventës Evropiane mbi të drejtat e njeriut dhe lirive themelore:

- paragrafi 1: „Çdokush ka të drejtën e lirisë së mendimit, të ndërgjegjes e të fesë [...]“
- paragrafi 2: „Liria e shfaqjes së fesë ose besimeve të dikujt nuk mund t’i nënshtrohet kufizimeve të tjera, përveç atyre të parashikuara nga ligji dhe që përbëjnë masa të nevojshme në një shoqëri demokratike në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, të shëndetit ose të moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të tjerëve.“

[177] Neni 10 i Konventës Evropiane mbi të drejtat e njeriut dhe liritë themelore:

- Neni 1: „Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë [...]“
- Paragrafi 2: „Pasi që shfrytëzimi i këtyre të drejtave tërheq pas vetes edhe detyrime dhe përgjegjësi, ai mund t’i shtrohet formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose dënimeve të parapara me ligj dhe të domosdoshme në shoqëritë demokratike në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial ose sigurisë publike, me qëllim të parandalimit të çrregullimit dhe krimeve, mbrojtjes së shëndetit ose moralit, mbrojtjes së autoritetit ose të të drejtave të tjetrit, parandalimit të zbulimit të informacioneve të siguruara në mirëbesim ose me qëllim të ruajtjes së autoritetit dhe paanshmërisë së gjykatave.“

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SQL.pdf

[178] Neni 40 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës:

- paragrafi 1: „Liria e shprehjes është e garantuar. Liria e shprehjes përfshinë të drejtën për të shprehur, për të shpërndarë dhe për të marrë informacione, mendime dhe mesazhe të tjera, pa u penguar nga askush.“
- paragrafi 2: „Liria e shprehjes mund të kufizohet me ligj në raste kur një gjë e tillë është e domosdoshme për parandalimin e nxitjes dhe provokimit të dhunës dhe armiqësisë në baza të urrejtjes racore, kombëtare, etnike ose fetare.“ https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/2018/03/Kushtetuta.e.Republikes.se_Kosoves-2.pdf

dosijeviqit duhet të ndikojë në kryerësit e mundshëm të ardhshëm të kësaj vepre penale, që me paraqitjet e tyre publike, posaçërisht në ambiente multinacionale, të kenë parasysh se paraqitjet e tyre publike gjithmonë kanë peshë të madhe politike, madje edhe kur paraqiten në cilësi të qytetarëve e jo vetëm të përfaqësuesve të pushtetit.

Rekomandimet e FDH Kosovë nga raporti i vitit 2019

Në bazë të përcjelljes së rregullt të gjykimeve për krime të luftës (si edhe disa të tjerave që janë të lidhura me këto krime), dokumentacionit gjyqësor në dispozicion dhe analizës së lëndëve, të cilat kanë qenë në procedurë në vitin 2019, Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë (FDH Kosovë) e gjen të rrugës që institucioneve kosovare t'ua paraqesë disa rekomandime të caktuara, në të cilat i identifikon problemet ekzistuese në gjyqësorë dhe i vë në spikamë mënyrat e mundshme për tejkalimin e tyre sa më të shpejtë e sa më të suksesshëm, me qëllim të përparimit të punës së institucioneve të drejtësisë në Kosovë.

Gjatë hartimit të këtyre rekomandimeve, FDH Kosovë ka pasur parasysh se viti raportues ka qenë shumë i rëndësishëm për vlerësimin e performansës së sistemit të gjyqësorit, sepse ky ka qenë viti i parë nga konflikti i armatosur në të cilin institucionet e gjyqësorit kosovar në mënyrë plotësisht të pavarur dhe pa gjyqtarë e prokurorë ndërkombëtar janë ballafaquar me lëndët më të rënda penale, siç janë ato me akuza për krimet e luftës.

Në mesin e rekomandimeve më të reja ka edhe disa të cilat përsëriten, sepse janë propozuar në raportet tona paraprake, kur edhe nuk janë plotësuar ose janë plotësuar në mënyrë të pjesshme. I përsërisim, sepse zbatimi tyre është i rëndësishëm për punën efikase dhe profesionale të gjyqësorit kosovar.

Institucioneve kosovare, organeve të gjyqësorit

Pranë Departamentit për Krime të Luftës të Zyrës së PSRK në periudhën e raportimit në ndjekjen penale të krimeve të luftës drejtpërdrejtë kanë qenë të angazhuar tre (3) prokurorë, të cilët kanë punuar në hetimin dhe në ndjekjen e krimeve të luftës. Në të njëjtën kohë, për gjykimet në lëndët për krimet e luftës përkatësisht veprimin lidhur me akuzat e Zyrës së PSRK, po edhe për akuzat për krimet e luftës, janë mandatuar gjashtë (6) gjyqtarë të Departamentit Special kohët e fundit të formuar të Gjykatës Themelore në Prishtinë/Priština si edhe tre (3) gjyqtarë të Departamentit Special të Gjykatës së Apelit. Krahas shkaqeve të tjera, kjo deri diku e shpjegon edhe efektin modest të sistemit të gjyqësorit në ndjekjen e veprave më të rënda penale gjatë vitit raportues. Gjatë vitit 2019 në punë kanë qenë katërbëdhjetë (14) lëndë, në të cilat në faza të ndryshme të procedurës është vendosur lidhur me dyshimet e bazuara mbi kryerjen e krimeve të luftës ose për akuzat për këto krime. Gjatë vitit 2019 në punë kanë qenë gjashtë

(6) lëndë me akuza për krimet e luftës, të cilat janë formuar në vitin 2018 (ose në vitet e mëhershme) dhe vetëm dy (2) lëndë për aktakuzat e ngritura në periudhën e raportimit. Për lëndët e tjera është vendosur në fazën paraprake të procedurës.

Kosova ka kaluar nëpër konfliktin e armatosur (në periudhën prej datës 28 shkurt të vitit 1998 e deri në datën 20 qershor të vitit 1999) në të cilin janë vrarë ose janë zhdukur mbi 12.500 viktima. Numri më i madh prej tyre kanë qenë civilë, të cilët nuk kanë marrë pjesë në operacionet e armatosura dhe vdekja e të cilëve nuk ka mundur të arsyetohet me operacionet ushtarake. UNMIK-u dhe EULEX-i, dy misione të mëdha ndërkombëtare, të cilat kanë qenë të mandatuara për gjyqësorin pas konfliktit të armatosur, i kanë hulumtuar mbi 1.100 lëndë për krimet e luftës (nga kallëzimet penale dhe vendimet për zhvillimin e hetimeve e deri te aktakuzat). Deri në fund të vitit 2018, të gjitha lëndët e pazgjidhura (rreth 900) janë përcjellë në kompetenca të gjyqësorit të vendit. Tempoja, me të cilën organet e ndjekjes deri tash janë marrë në zgjedhjen e këtyre lëndëve, nuk premtion dhe mund të përfundohet se gjyqësori në tërësi gjendet vetëm në fillim të një detyre të madhe për të siguruar drejtësinë për viktimat dhe për familjet e tyre si dhe në identifikimin e kryerësve të këtyre krimeve, në konstatimin e fajësisë së tyre dhe dënimin sipas ligjit.

► Funkcionet ekzekutive të EULEX-it janë shuar, me arsyetimin politik se gjyqësori kosovar është i aftë që në mënyrë të pavarur të ndërmarrë ndjekjen e krimeve të luftës dhe se më nuk është e nevojshme asistenca ndërkombëtare në këtë fushë. Për fat të keq, viti i kaluar ka treguar se ky vlerësim ka qenë i nxituar. Dhe ky nuk është lëshim i cili mund t'i përshkruhet vetëm një numri të vogël të prokurorëve dhe të gjyqtarëve, të cilët e bartin këtë barrë mbi supet e tyre, por është në pyetje lëshimi i pushtetit ligjdhënës dhe ekzekutiv si dhe i institucioneve kompetente të gjyqësorit – në këtë detyrë është dashur të investohet shumë më shumë, para së gjithash në resurset profesionale dhe në përforcimin e kuadrove. Për këto arsye, rritja e numrit të gjyqtarëve dhe të prokurorëve, të cilët në mënyrë ekskluzive do të merreshin me krimet e luftës përbënë rekomandimin e parë dhe me prioritet të FDH Kosovë. Krahas numrit të tyre të rritur, duhet të sigurohet edhe rritja adekuate dhe specializimi i departamenteve policore, të cilat janë të mandatuara për hulumtimin e krimeve të luftës si dhe ai i shërbimeve ndihmëse në prokurori dhe në gjykata, të cilat janë kompetente për ndjekjen penale të krimeve të luftës. Kjo do të jetë nxitja kryesore që gjyqësori të bëjë një lëvizje prej startit të zbehtë në ndjekjen e krimeve të luftës.

► Krahas përforcimit kuadrovik të sistemit prokurorial dhe gjyqësor, një nga detyrat prioritare në përforcimin e kapaciteteve të këtyre dy sistemeve për zgjidhjen e krimeve më të rënda është *përsosmëria profesionale në vazhdimësi për*

ndjekjen e krimeve të luftës, sepse përgatitja e dobët profesionale e bartësve të funksioneve të gjyqësorit është një nga problemet më serioze të gjyqësorit kosovar. Prokurorët dhe gjyqtarët, të cilët për momentin janë kompetent për hulumtimin dhe ndjekjen penale të krimeve të luftës, kryesisht nuk kanë përvojë të mjaftueshme në ndjekjen penale të krimeve, të cilat për nga natyra e tyre janë shumë specifike dhe, së këndejmi, kërkojnë njohje të mirë të standardeve ndërkombëtare, zbatimin e përvojave të arritura si dhe ekspeditivitet në veprim.

Organeve të gjyqësorit kosovar, prokurorisë dhe gjykatave

Gjatë periudhës së raportimit janë miratuar dhe kanë hyrë në fuqi ndryshimet e Kodit mbi Procedurën Penale, me të cilat është mundësuar gjykimi në mungesë për veprat penale kundër të drejtës ndërkombëtare humanitare dhe të drejtës ndërkombëtare penale, të cilat janë kryer në periudhën prej muajit janar të vitit 1990 e deri në muajin qershor të vitit 1999.

► FDH Kosovë ka qenë kundër ndryshimeve të Kodit mbi Procedurën Penale nr. 04/L-123, të cilat kanë hyrë në fuqi në datën 19 korrik të vitit 2019 e që kanë të bëjnë me gjykimet në mungesë për veprat penale kundër të drejtës ndërkombëtare humanitare dhe të drejtës ndërkombëtare penale, të cilat janë kryer në periudhën prej muajit janar të vitit 1990 e deri në muajin qershor të vitit 1999. FDH Kosovë *edhe më tutje qëndron në pikëpamjen që me gjykimet në mungesë shkelen dispozitat e rregullave ndërkombëtare, konventat ndërkombëtare (posaçërisht neni 6 i Konventës Evropiane mbi të drejtat e njeriut dhe liritë themelore, që kanë të bëjnë me gjykimin e drejtë dhe fer), Paktin mbi të drejtat dhe liritë e njeriut, si dhe standardet ndërkombëtare.*

Institucioneve kosovare, organeve të gjyqësorit

Në datën 5 maj të vitit 2019 në seancën plenare të Kuvendit të Kosovës në parim është miratuar propozimi i Kodit mbi Procedurën Penale. Kodi i propozuar e ka kaluar edhe leximin e dytë dhe ka arritur në fazën e shqyrtimit nga komisionet kompetente të Kuvendit të Kosovës, pas të cilave është dashur të pasojë edhe leximi i tretë. Procedura nuk ka përfunduar për shkak të shpërndarjes së Kuvendit. Sipas Rregullores së Kuvendit të Republikës së Kosovës, propozimi i Kodit mund të shkojë në leximin e tretë ose mund të kthehet në qeverinë e re të formuar për rishqyrtim.

Ministrja e sapa zgjedhur e Drejtësisë, Albulena Haxhiu në media e ka paralajmëruar futjen e dispozitave të reja në propozimin e Kodit mbi Procedurën Penale, me të cilat do të mundësohet gjykimi në mungesë edhe për të gjitha veprat e tjera penale. Ky ndryshim është integruar në propozimin e Kodit të ri të Procedurës Penale, i cili është i qasshëm në faqen zyrtare të internetit të Kuvendit të Kosovës.

► FDH Kosovë edhe më tutje mbetet pranë qëndrimit të konfirmuar më herët mbi kundërshtimin e gjykimeve në mungesë, pa marrë parasysh llojin e veprës penale. Nga kjo arsye i *propozon komisionit ligjvënës të Kuvendit të Kosovës që nga propozimi i Kodit të ri të Procedurës Penale të heq dispozitat e parapara, të cilat kanë të bëjnë me gjykimet në mungesë.*

FDH Kosovë konsideron se *dispozitat e propozimit të Kodit të ri mbi Procedurën Penale, me të cilat rregullohet gjykimi në mungesë, janë të përgjithësuara, të pasakta dhe të paqarta, posaçërisht në lidhje me veprimet të cilat gjykata duhet t'i ndërmarrë para marrjes së vendimit mbi organizimin e gjykimeve në mungesë. Për shembull, neni 306, paragrafi 5, pika 5.3 thotë se gjykimi në mungesë do të organizohet „nëse janë bërë përpjekje të arsyeshme që i akuzuari të gjendet“. Propozimet e këtilla, se cilave duhet t'iu përmbahen organet kompetente, pa dispozita qartazi të saktësuara, lejojnë interpretim dhe zbatim analog. Procedura penale mund të marrë formën e kundërvajtjes, me ndryshimin se të akuzuarve (të cilët janë të barabartë para gjykatës me palën prokuroriale dhe konsiderohen të pafajshëm fare deri në plotfuqishmërinë e aktgjyimit) mund t'iu shqiptohen dënime shumë të ashpra dhe burgosje afatgjata. Me të njëjtin nen, paragrafi 8, është parapare se personi, i cili është i dënuar për vepra penale të cilat nuk parashkruhen, ka të drejtë që në bazë të kërkesës të kërkoj rigjykim. Kjo e vërteton qëndrimin tonë se zbatimi i institutit të gjyimit në mungesë në ligj mund të çoj në ngarkesë të re dhe shtesë në gjyqësorin kosovar edhe ashtu të ngarkuar.*

► *Ka rëndësi të madhe që në vazhdim të punës në ndryshimet e Kodit mbi Procedurën Penale, që është para Qeverisë së re të Kosovës, e në lidhje me këto dispozita, në punën e mekanizmit parlamentar të përfshihen ekspertët e të drejtës penale dhe të së drejtës ndërkombëtare si edhe ata me përvojë jashtëzakonisht të madhe praktike në gjyqësor, me qëllim të përgatitjes kualitative të dispozitave të Kodit mbi Procedurën Penale. Kuvendi ka nevojë për një ekspertizë të fort, e cila do të mundësonte shqyrtimin profesional dhe të gjithanshëm të propozimeve për zbatimin eventual të institutit të gjyimit në mungesë dhe arsyeshmërisë së tij.*

Versioni i projektit të Kodit mbi Procedurën Penale në gjuhën shqipe përmban disa dispozita, të cilat janë të paqarta, derisa versioni në gjuhën serbe është përkthyer në mënyrë joprofesionale. Është e pranishme edhe mosnjohja e terminologjisë së përgjithshme dhe të asaj profesionale. Në disa raste të caktuara, në përkthimin në gjuhën serbe janë përdor shprehje të gjuhës angleze.

Akademia e Drejtësisë e Kosovës

► Akademia e Drejtësisë e Kosovës duhet të vazhdojë me përsosmërinë profesionale të gjyqtarëve dhe të prokurorëve. Do të duhej të organizoheshin trajnime afa-

tgjata dhe në bashkëpunim me Këshillin Gjyqësor të Kosovës dhe Këshillin Prokurorial të Kosovës, me qëllim të saktësimin të nevojave konkrete, për të cilat trajnimet janë më të nevojshme. Në përsosmërinë profesionale të gjyqtarëve dhe të prokurorëve, të cilët janë kompetent për të vepruar lidhur me aktakuzat për krimet e luftës, duhet të përfshihen ekspertët ndërkombëtar me përvojë të dëshmuar në tribunalet ndërkombëtare penale. Në trajnime do të duhej të ishin të pranishëm edhe personeli përcjellës i gjyqtarëve dhe i prokurorëve, siç janë bashkëpunëtorët profesional dhe asistentët ligjor. Këto trajnime do të duhej të ishin të obligueshme. Sipas vëzhgimeve tona (përfaqësuesit e FDH Kosovë kanë qenë të pranishëm në disa trajnime), në trajnimet deri tash të organizuara të Akademisë rrallë marrin pjesë gjyqtarët dhe prokurorët, të cilët merren me krimet.

► Prokuroria e shtetit e Kosovës, posaçërisht Zyra e PSRK, do të duhej të *intensifikonin bashkëpunimin profesional me institucionet ndërkombëtare të gjyqësorit*, posaçërisht me Mekanizmin Ndërkombëtar për gjykatat penale si dhe me Dhomat e Specializuara dhe Zyra e Prokurorit të Specializuar të Kosovës, me qëllim të këmbimit të përvojave në ndjekjen e krimeve të luftës.

Këshillit Gjyqësor të Kosovës, gjykatave

Shqyrtimet kryesore lidhur me aktakuzat për krimet e luftës, të cilat janë zhvilluar gjatë periudhës së raportimit, kanë zgjatë në mënyrë të palejueshme shumë, madje edhe në rastet kur të akuzuarit janë gjendur në paraburgim. Me rastin e vendosjes për aktakuzat në rastet e cekura, panelet shqyrtuese do të duhej që t'i përmbahen dispozitave të rrepta të Kodit mbi Procedurën Penale në pikëpamje të kohëzgjatjes së shqyrtimeve kryesore, në të cilat të akuzuarit gjenden në paraburgim. Edhe dispozitat e Konventës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut dhe Liritë Themelore, në pjesët të cilat flasin mbi gjykimin e drejtë dhe fer, e parashohin gjykimin në një afat të arsyeshëm në rastet kur të akuzuarit gjenden në paraburgim. Po ashtu, pas përfundimit të procedurës së vlerësimit të aktakuzës, *panelet shqyrtuese në fazën e përgatitjeve për hapjen e shqyrtimit kryesor duhet të bëjnë përgatitjet adekuate*, në mënyrë që shqyrtimet kryesore të përfundojnë në afatin e paraparë me ligj. Prolongimi i shqyrtimeve kryesore, i cili nuk arsyetohet me numrin dëshmitarëve, do të duhej të shmangej. Shqyrtimet duhet të përfundojnë në afatin e paraparë me ligj. Çdo prolongim e paragjykon vendimin mbi dënimin.

► FDH Kosovë po ashtu gjen se panelet shqyrtuese duhet ta zbatojnë *praktikën mandatorë të futjes së arsytimit të shkurtë me rastin e shpalljes së aktgjykimit*, gjë që në mënyrë të saktësuar është e paraparë edhe me Kodin mbi Procedurën Penale (neni 366, paragrafi 2 i KPPRK). Panelet shqyrtuese deri tash kryesisht nuk e kanë respektuar këtë obligim. Palët në procedurë, anëtarët e familjes së të akuzuarit ose të të dëmtuarve, vëzhguesit e pranishëm dhe opinioni i gjerë kanë të drejtë

që shkurtimisht të jenë të njoftuar se me cilat prova është udhëhequr gjykata me rastin e sjelljes së vendimit.

► Gjykatat në Kosovë në procedurat penale duhet të *zbatojnë praktikën e të vendosurit lidhur me kërkesat pasurore-juridike të të dëmtuarve, posaçërisht kur për këtë e kanë mundësinë në bazë të provave të pakontestueshme materiale*. Duhet të ndryshohet deri tash praktika e përgjithshme që pala e dëmtuar, pa marrë parasysh rrethanat konkrete, të udhëzohet për padi civile, e cila zgjat jashtëzakonisht shumë.

► Gjykatat në Kosovë deri para disa vitesh kanë filluar me vendosjen e vendimeve gjyqësore në faqen zyrtare të internetit të Këshillit Gjyqësor të Kosovës. Megjithatë, kërkimi i këtyre aktgjykimeve është jashtëzakonisht i vështirësuar, madje edhe në rastet kur ka një numër gjyqësor të lëndës. *Përcaktimi i standardeve unike dhe të thjeshtësuara në kërkimin e vendimeve gjyqësore* (të cilat janë të redaktuara) dhe lehtësimi i qasjes ndaj këtyre aktgjykimeve do të ishte me një dobi të madhe profesionale, por edhe për publikun e gjerë.

Institucioneve të gjyqësorit

Në bazë të vëzhgimit të seancave gjyqësore në lëndët për krimet e luftës si dhe për akuzat e tjera në të cilat të akuzuarit kryesisht kanë qenë serb, FDH Kosovë konstaton se edhe në këtë vit raportues kanë vazhduar problemet, të cilat kanë të bëjnë me përkthimin e dobët gjatë seancave të paneleve shqyrtuese si dhe me përkthimin e dobët të dokumentacionit gjyqësor në gjuhën serbe. Dokumentacioni gjyqësor i përkthyer në gjuhën serbe në disa raste të caktuara madje është edhe i pakuptueshëm.

► Këshilli Gjyqësor i Kosovës dhe Këshilli Prokurorial i Kosovës *duhet me procedurë të përsheptuar që ta zgjedhin çështjen e përkthimit të vendimeve gjyqësore dhe prokuroriale në gjuhët e pakicave, si dhe të ndërmarrin masa për përmirësimin e cilësisë së përkthimit gjatë seancave gjyqësore ose dëgjimeve nga ana e prokurorisë*, sepse, në periudhën e raportimit, përkthimet në seancat e gjykatave në gjuhën serbe kanë qenë plotësisht të paqarta. Si një shembull pozitiv në këtë kontekst mund të veçohet Departamenti për Krime të Rënda i Gjykatës Themelore të Prizrenit, ku përkthimet gjatë seancave të mbajtura para këtij departamenti, si edhe dokumentacioni gjyqësor, kanë qenë të përgatitur në mënyrë shumë më profesionale.

Qeverisë së Kosovës

FDH Kosovë disa herë me rekomandimet e tij e ka theksuar se është e një rëndësie të paçmueshme rëndësia e vendosjes së bashkëpunimit juridik midis Kosovës dhe Serbisë. Duke marrë parasysh situatën e tashme politike me plot aktivitete inten-

sive e posaçërisht këmbënguljen e bashkësisë ndërkombëtare për vazhdimin e negociatave me Serbinë, konsiderojmë se është jashtëzakonisht e rëndësishme që në rend të ditës të këtyre negociatave të futet edhe çështja e bashkëpunimit ndërkombëtar juridik me Serbinë dhe ofrimi i ndihmës juridike reciproke. Vendosija e bashkëpunimit ndërkombëtar juridik ka një rëndësi kyçe për krijimin e komunikimit midis institucioneve të gjyqësorit të Kosovës dhe Serbisë e me këtë edhe për ndjekjen penale më të suksesshme të krimeve të luftës.

Godišnji izveštaj FHP Kosovo za 2019

SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE – I DALJE NA POČETKU

SADRŽAJ

Lista skraćenica	173
PREDGOVOR	175
Ratni zločini protiv civilnog stanovništva	183
1.1. Prekrivični postupak	185
1.1.1. Predmet: <i>Tužilac protiv Miloša Petkovića</i>	185
1.1.2. Predmet: <i>Tužilac protiv Shemsija Garaj</i>	190
1.1.3. Predmet: <i>Tužilac protiv Zlatana Krstića</i>	193
1.1.4. Predmet: <i>Tužilac protiv Destana Shabanaj</i>	198
1.1.5. Predmet: <i>Tužilac protiv Gorana Stanišića</i>	202
1.1.6. Predmet: <i>Tužilac protiv Ramiza Džogovića</i>	205
1.2. Prvostepeni postupak	210
1.2.1. Predmet: <i>Tužilac protiv Darka Tasića</i>	210
1.2.2. Predmet: <i>Tužilac protiv Zorana Đokića</i>	214
1.2.3. Predmet: <i>Tužilac protiv Nenada Arsića</i>	224
1.3. Žalbeni postupak	232
1.3.1. Predmet: <i>Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1)</i>	232
1.3.2. Predmet: <i>Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 2)</i>	243
1.3.3. Predmet: <i>Tužilac protiv Milorada Zajića</i>	249
1.3.4. Predmet: <i>Tužilac protiv Remzija Shala</i>	258
1.4. Vanredni pravni lekovi	270
1.4.1. Predmet: <i>Tužilac protiv Skendera Bislimi</i>	270
Predmeti povezani sa ratnim zločinima ili sa etničkom ili političkom pozadinom	283
2.1. Prvostepeni postupak	285
2.1.1. Predmet: <i>Tužilac protiv Nedeljka Spasojevića i drugih</i>	285
2.1.2. Predmet: <i>Tužilac protiv Emrusha Thaqi i drugih</i>	295
2.1.3. Predmet: <i>Tužilac protiv Ivana Todosijevića</i>	301
Preporuke FHP Kosovo uz izveštaj za 2019. godinu	312

Lista skraćenica:

DSK – Demokratski savez Kosova

EULEKS – Evropska Misija za Vladavinu prava na Kosovu;

FHP Kosovo – Fond za Humanitarno pravo Kosovo;

JIRZ – Jedinica za istraživanje ratnih zločina;

KFOR – Mirovne snage pod vodstvom NATO-a, koje su ušle na Kosovo 12. juna 1999. godine.

KZ SFRJ – Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije od 1977. godine, koji je u primeni prema uredbi UNMIK-a 1999/23 od 12. decembra 1999. Prema kojoj primenjivi svi zakoni koji su bili na snazi na dan 22. marta 1989. godine;

KZRK – Krivični zakonik koji je stupio na snagu i počeo da se primenjuje 1. januara 2013. godine, kao i krivični zakonik koji je stupio na snagu 14. aprila 2019. godine;

MKSJ – Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova;

NATO – Severnoatlantski savez;

NVO – Nevladina organizacija;

OVK – Oslobodilačka vojska Kosova;

PK – Policija Kosova;

PPS – Krivična tužba Kancelarije Specijalnog tužilaštva;

SDP – Sloboda, Demokratija, Pravda

SRJ – Savezna Republika Jugoslavija

STRK – Specijalno tužilaštvo Republike Kosovo;

UITZ – Uprava za istraživanje teških zločina;

UNMIK – Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu;

ZKPRK – Zakonik o krivičnom postupku Kosova koji je stupio na snagu i počeo da se primenjuje 1. januara 2013.

PREDGOVOR

U okviru projekta *Praćenje suđenja za krivična dela u vezi sa sukobom na Kosovu i uključivanje mladih u sektor pravde*, Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) je i u toku 2019. godine nastavio sa redovnim praćenjem suđenja za ratne zločine koja su bila organizovana pred sudovima na Kosovu. U izveštajnom periodu praćena su i pojedina suđenja koja su se odnosila na događaje koji su se odigrali za vreme oružanog sukoba na Kosovu (*predmet Tužilac protiv Ivana Todosijevića*), ali i ona koja su imala politički karakter (*predmet Tužilac protiv Nedeljka Spasojevića*).

Pored redovnog monitoringa sudskih postupaka, obavljena je i analiza praćenih postupaka i sudske dokumentacije koja se odnosila na ove postupke. Celokupni projekat je bilo moguće realizovati i zahvaljujući pristupu sudskoj dokumentaciji koji nam je omogućen na osnovu uspešne saradnje sa Sudskim savetom Kosova. U toku izveštajnog perioda FHP Kosovo i Sudski savet Kosova produžili su svoj memorandum o saradnji na period od još dve godine. Pristup sudskoj dokumentaciji omogućio je da FHP Kosovo obavi profesionalnu analizu krivičnih postupaka koji su se odvijali u izveštajnom periodu.

Aktivnosti na projektu

Posmatrači FHP Kosovo^[1] su u izveštajnom periodu (1. januar – 31. decembar 2019. godine) pratili 40 zasedanja sudova u šest (6) krivičnih predmeta po optužbama za *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, kao i u jednom (1) predmetu koji je povezan sa suđenjima za ratne zločine (pojedini optuženi iz jednog predmeta za ratni zločin se terete za bekstvo iz Kliničko-bolničkog centra u Prištini/Prištine, gde su boravili dok se protiv njih odvijao krivični postupak). U izveštajnom periodu praćeno je i odvijanje glavnog pretresa u predmetu po optužbama za izazivanje rasne, nacionalne i verske netrpeljivosti. Ovaj predmet je bio povezan sa dešavanjima iz vremena oružanog sukoba. Takođe, praćene su i pojedine sednice saslušanja koje su održane pred sudijama prethodnog postupka po zahtevima tužilaštva za određivanje mere pritvora, u odnosu na osumnjičene koji su lišeni slobode zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

[1] U izveštajnom periodu suđenja su posmatrali posmatrači FHP-a Kosovo, kao i grupa studenata sa Pravnog fakulteta Javnog univerziteta u Prištini/Prištine i pojedinih privatnih koledža sa kojima FHP Kosovo ima sporazum o saradnji. Grupa od devet (9) studenata pripremila je ukupno osamdeset i dva (82) dnevna izveštaja sa suđenja.

Izveštajem su obuhvaćene analize krivičnih postupaka koji su se odvijali u toku izveštajnog perioda po optužnicama pred prvostepenim sudovima, uglavnom pred Specijalnim odeljenjem Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kao i analize nastavaka glavnih pretresa koji su ranijih godina započeti pred odeljenjima za teška krivična dela osnovnih sudova u Prizrenu i Peći/Pejë.

Postupci po optužbama za ratni zločin

1. Pretkrivični postupak

U toku izveštajnog perioda praćeno je više sednica saslušanja, koje su organizovane po zahtevima za određivanje mere pritvora Kancelarije STRK licima koja su u toku godine lišena slobode, uglavnom na graničnim prelazima između Kosova i Srbije, zbog postojanja osnovane sumnje da su za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u toku 1998-1999. godine, počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

U toku 2019. godine, po zahtevima Kancelarije STRK, na graničnim prelazima Jarinje i Brnjak/Bërnjak slobode je lišeno šest (6) lica kojima je od strane Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, nakon održanih sednica saslušanja, određena mera pritvora u predmetima *Tužilac protiv Zorana Đokića*, *Tužilac protiv Shemsija Garaj*, *Tužilac protiv Zlatana Krstića*, *Tužilac protiv Destana Shabanaj*, *Tužilac protiv Gorana Stanišića*, *Tužilac protiv Ramiza Džogovića*, *Tužilac protiv Nenada Arsića*, kao i *Tužilac protiv Miloša Petkovića*, koji je po međunarodnoj poternici izručen iz Mađarske. Rešenjima sudije prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, navedenim osumnjičenima određena je mera pritvora, a rešenjima tužioca Kancelarije STRK u odnosu na njih je otvorena službena istraga zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, izuzev osumnjičenog Petkovića. Protiv njega je istraga prvobitno pokrenuta 31. maja 2012. godine, a onda je bila prekinuta zbog njegove nedostupnosti pravosudnim organima Kosova, da bi ponovo bila otvorena nakon njegovog izručenja.

U pojedinim od navedenih predmeta istraga je bila obustavljena nakon sprovođenja određenih istražnih radnji i pribavljanja dokaza. U predmetu *Tužilac protiv Miloša Petkovića*, nakon preduzetih određenih istražnih radnji (saslušanje pojedinih svedoka i pribavljanje drugih dokaza), tužilac je usled nedostatka dokaza odustao od daljeg gonjenja ovog osumnjičenog. Petković je rešenjem sudije prethodnog postupka oslobođen pritvora odmah nakon odluke o odustanku nadlež-

nog tužioca^[2]. Takođe, prekrivični postupak je obustavljen i doneto je rešenje o obustavljanju istrage i u predmetu *Tužilac protiv Shemsija Garaj*. Naime, u toku prekrivičnog postupka pribavljeni su materijalni dokazi kojima je potvrđeno da je u vreme kada je, prema tužilaštvu, bio počinjen zločin za koji je postojala osnovana sumnja da je osumnjičeni učestvovao u njemu, isti bio van teritorije Kosova.

2. Optužnice

U toku izveštajnog perioda Kancelarija STRK je, nakon okončanja istrage, podigla tri (3) optužnice protiv četvorice (4) optuženih u predmetima: *Tužilac protiv Zorana Đokića*, *Tužilac protiv Nenada Arsića* i *Tužilac protiv Zlatana Krstića i Destana Shabanaj*.

Optužnicu protiv Zorana Đokića podigla je tužiteljka Kancelarije STRK, koja nije u sastavu Odeljenja za ratne zločine, a ostale dve su podigli tužioci ovog odeljenja.

Prema informacijama kojima je FHP Kosovo raspolagao krajem 2019. godine, ostali osumnjičeni, koju su u toku izveštajnog perioda bili lišeni slobode i protiv kojih je bila pokrenuta istraga, i dalje se nalaze u pritvoru i protiv njih je u toku istražni postupak.

3. Prvostepeni postupak

U toku izveštajnog perioda posmatrači FHP Kosovo nastavili su da redovno prate glavne pretrese koji su se odvijali pred pretresnim većima odeljenja za teška krivična dela osnovnih sudova u Peći/Pejë i Prizrenu, a koji su otvoreni prethodnih godina.

Pred Odeljenjem za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë nastavljen je glavni pretres u predmetu *Tužilac protiv Milorada Zajića*, dok su pred Odeljenjem za teška krivična dela Osnovnog suda u Prizrenu nastavljeni glavni pretresi u predmetima *Tužilac protiv Remzija Shala* i *Tužilac protiv Darka Tasića*.

Pred pretresnim većem Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, u toku izveštajne godine, a nakon postupka ocene optužnice, 18. novembra 2019. godine otvoren je glavni pretres u predmetu *Tužilac protiv Zorana Đokića*. U predmetu *Tužilac protiv Nenada Arsića*, na samom kraju godine (24. decembar 2019. godine) je pred predsednikom pretresnog veća održana sednica prvog saslušanja po optužnici i stranke u postupku su bile obavezane da eventualne prigovore na optužnicu i zahteve za njeno odbacivanje sudu dostave u roku od 30 dana.

[2] Detalji o odvijanju prekrivičnog postupka, izručenju osumnjičenog organima gonjenja Kosova, određivanju mere pritvora, kao i ukidanju iste, predstavljeni su u delu izveštaja koji se odnosi na prekrivični postupak.

Optužnice za ratne zločine u tri (3) predmeta pred sudom je zastupalo dvoje tužilaca Kancelarije STRK koji nisu tužioci pri Odeljenju za ratne zločine Kancelarije STRK. Ostala dva (2) predmeta za ratni zločin zastupala je tužiteljka ovog odeljenja.

Protiv optuženih Zlatana Krstića i Destana Shabanaj optužnica je podignuta 30. decembra 2019. godine. Javno je objavljena 8. januara 2020. godine. FHP Kosovo je u ovom izveštaju obavio analizu prekrivičnih postupaka koji se u izveštajnom periodu odvijali odvojeno u odnosu na sada optužene.

4. Žalbeni postupak

U ovom godišnjem izveštaju obavljene su analize žalbenih postupaka koji su pred žalbenim većima Apelacionog suda održani u toku izveštajnog perioda u predmetima *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1 i 2)*, *Tužilac protiv Milorada Zajića*, *Tužilac protiv Skendera Bislimi* i *Tužilac protiv Remzija Shala*. U pojedinim od ovih predmeta analizom su obuhvaćeni i prvostepeni postupci koju su započeti prethodne godine, kao i ranijih godina, a bili su nastavljeni u izveštajnom periodu.

U pojedinim od gore navedenih predmeta [*Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1 i 2)*, *Tužilac protiv Milorada Zajića* i *Tužilac protiv Skendera Bislimi*] odlučivale su sudije Odeljenja za teška krivična dela, dok su u predmetu *Tužilac protiv Remzija Shala* žalbe stranaka bile razmatrane od strane sudija Specijalnog odeljenja Apelacionog suda. Po žalbama na oslobađajuće presude u dva predmeta [*Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 2)* i *Tužilac protiv Milorada Zajića*] održane su sednice žalbenih veća, o kojima stranke u postupku nisu bile obavestene i nisu prisustvovalе istim. Član 390, stav 1 ZKPRK, predviđa da se o sednici žalbenog veća stranke u postupku obavestavaju kada je optuženom izrečena kazna zatvora. Ni jednoj sednici žalbenog veća nije prisustvovalо ni apelacioni tužilac, jer prisustvo stranaka prema navedenom članu, stav 4, nije obavezno.

5. Postupak po vanrednim pravnim lekovima

U izveštajnom periodu Vrhovni sud Kosova, po zahtevu za zaštitu zakonitosti podnetom od strane branioca osuđenog, odlučivao je u predmetu *Tužilac protiv Skendera Bislimi*.

Državni tužilac je po predlogu tužioca Kancelarije STRK Vrhovnom sudu Kosova podneo zahtev za zaštitu zakonitosti u predmetu *Tužilac protiv Milorada Zajića*, na oslobađajuće presude Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë, kao i Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda. U izveštajnom periodu sud nije odlučivao po ovom zahtevu. Zahtev je sudu podnet 18. decembra 2019. godine.

6. Osnovni sud u Mitrovici/Mitrovicë

Odlukama sudova viših instanci (Apelacioni i Vrhovni sud Kosova) pojedini predmeti [*Tužilac protiv Sylejmana Selimi i drugih, Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1 i 2)*] vraćeni su Osnovnom sudu u Mitrovici/Mitrovicë na ponovno odlučivanje po pojedinim optužbama. U toku izveštajne godine u ovim predmetima nisu bili otvoreni glavni pretresi u ponovljenom postupku pred ovim sudom.

Pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë takođe nije otvoren ni glavni pretres u predmetu *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 3)* po optužnici od 23. juna 2017. godine. Optuženi se i u ovom predmetu tereti za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. U predmetu je po optužnici održana sednica prvog saslušanja sredinom decembra 2017. godine, i to pred međunarodnim sudijom. Ovaj sudija je 1. februara 2018. godine doneo rešenje o odbijanju zahteva odbrane za odbacivanje jedne tačke optužnice. Ovo rešenje je potvrđeno od strane Apelacionog suda 20. aprila 2018. godine. U toku izveštajne godine, predsednik pretresnog veća (sudija Odeljenja za teška krivična dela koje je nadležno za postupanje u ovom predmetu) doneo je 9. januara 2019. godine rešenje kojim se ovaj sud oglasio nenadležnim za postupanje u ovom predmetu i spise predmeta ustupio Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prištinë kao predmetno nadležnom. FHP Kosovo do kraja izveštajnog perioda nije uspeo da pribavi informaciju koji će sud postupati u ovom predmetu po optužnici od 23. juna 2017. godine (u nastavku će biti više reči o nadležnosti Specijalnog odeljenja).

Pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë takođe nije otvoren glavni pretres u ponovnom suđenju u predmetu *Tužilac protiv Sylejmana Selimi i drugih* (deo predmeta koji je bio u sastavu predmeta *Drenica 1*), koji je odlukom Vrhovnog suda Kosova od 11. juna 2018. godine ovom sudu vraćen na ponovno suđenje.

Postupci u predmetima po optužbama vezanim za ratne zločine, kao i sa političkom ili etničkom pozadinom

1. Prvostepeni postupak

U toku izveštajnog perioda, pred pretresnim većima Odeljenja za teška krivična dela i Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prištinë odlučivano je po optužnicama Kancelarije STRK u pojedinim predmetima koji su povezani sa ratnim zločinima:

- U predmetu *Tužilac protiv Emrusha Thaqi i drugih*, 28. avgusta 2019. godine otvoren je glavni pretres pred pretresnim većem Odeljenja za teška krivična dela po optužnici od 17. novembra 2016. godine, po optužbama povodom bekstva pojedinih optuženih iz Kliničko-bolničkog centra u Prištini/Prištinë, pomaganja

u bekstvu i uticaja na svedoke. Predmet je povezan sa predmetom *Drenica*, u kojem je optuženima stavljeno na teret krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

- Pred Specijalnim odeljenjem Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë održan je glavni pretres u predmetu *Tužilac protiv Ivana Todosijevića*. Pred istim odeljenjem održana je sednica prvog saslušanja u predmetu *Tužilac protiv Nedeljka Spasojevića i drugih* (ubistvo Olivera Ivanovića).

Sve optužnice su zastupali tužioci Kancelarije STRK.

Angažovanje domaćeg pravosuđa na procesuiranju ratnih zločina

Izveštajna godina je po mnogo čemu bila specifična u pogledu procesuiranja ratnih zločina. Kao najvažnija karakteristika izdvaja se ona da su za postupanje u predmetima ratnih zločina isključivo bili nadležni domaći tužioci i sudije.

Prve pripreme oko preuzimanja isključive nadležnosti u procesuiranju ratnih zločina od strane kosovskih sudova počele su tek krajem 2018. godine, donošenjem novog Zakona o sudovima. Takođe, državno tužilaštvo je u toku februara 2019. godine usvojilo Strategiju o ratnim zločinima. U drugoj polovini jula izvršene su izmene Zakonika o krivičnom postupku u pogledu suđenja u odsustvu, i to u odnosu na krivična dela protiv međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava, počinjena u periodu od januara 1990. do juna 1999. godine. Ovim izmenama obuhvaćeni su ratni zločini počinjeni na Kosovu za vreme oružanog sukoba.

Izmene zakonskih propisa/Specijalna odeljenja

Novi Zakon o sudovima, koji je u „Službenom listu Republike Kosovo“ objavljen 18. decembra 2018. godine, stupio je na snagu petnaest (15) dana nakon objavljivanja. Ovim zakonom je obavljena reorganizacija sudova na Kosovu, što se najviše odrazilo na rad i organizaciju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë i Apelacionog suda, u okviru kojih su formirana specijalna odeljenja koja će biti isključivo nadležna za postupanje po optužnicama Kancelarije STRK. Ova odeljenja su isključivo nadležna i za postupanja po optužnicama za ratne zločine.

Specijalna odeljenja su postala potpuno funkcionalna krajem juna 2019. godine, kada je od strane Komisije za izbor sudija specijalnih odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë i Apelacionog suda obavljen izbor sudija ovih odeljenja na osnovu unutrašnjeg konkursa. Pri Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/

Prishtinë izabrane su uglavnom sudije ovog suda, dok su u Specijalnom odeljenju Apelacionog suda izabrane sudije drugih osnovnih sudova na Kosovu.

Prema novom Zakonu o sudovima, Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë postupa po optužnicama Kancelarije STRK u kojima nije okončan postupak ocene optužnice, odnosno nije završena početna rasprava. U predmetima u kojima je postupak ocene optužnice okončan, krivični postupci će biti nastavljeni pred ostalim nadležnim osnovnim sudovima do njihovog okončanja.

Po novom Zakonu o sudovima, Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë će biti nadležno i u slučajevima kada Apelacioni sud, u postupku po žalbi/žalbama na odluke sudija prethodnog postupka o oceni optužnice (bez obzira koje je odeljenje osnovnog suda donelo odluku o oceni), svojom odlukom vrati na ponovno odlučivanje predmete u kojima su konstatovane bitne povrede krivičnog postupka u postupku ocene optužnica.

Specijalno veće Apelacionog suda odlučuje po žalbama u predmetima koji su pri ovom sudu primljeni nakon stupanja na snagu novog Zakona o sudovima.

Strategija za procesiranje ratnih zločina

Tužilački savet Kosova i Državno tužilaštvo Kosova su u toku februara 2019. godine usvojili dokument *Strategija za ratne zločine*, radi lakšeg i profesionalnijeg procesuiranja oko 900 predmeta ratnih zločina, koje im je u nadležnost ustupio EULEX do kraja decembra 2018. godine, kao i predmeta nestalih lica.

Kancelarija STRK je od 14. juna 2018. godine postala isključivo nadležna za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina i drugih povreda međunarodnog humanitarnog prava.

Strategijom je konstatovano da kadrovska situacija pri tužilaštvu i policiji, kao i situacija sa pratećim osobljem u tužilaštvu, ni izbliza ne odgovara broju novoprimljenih predmeta. Strategijom je predviđeno da treba sačiniti prioritete u postupanju, te da jedan od problema za efikasnije procesuiranje ratnih zločina predstavlja nedostupnost mnogih počinitelja ratnih zločina Republici Kosovo. Oni se u najvećem broju nalaze u Srbiji, sa kojom Kosovo nema uspostavljenu pravnu saradnju. Zato je uspostavljanje pravne saradnje sa Srbijom jedan od najvažnijih strateških ciljeva.

Suđenja u odsustvu

Početkom jula meseca 2019. godine u „Službenom listu Republike Kosovo“ objavljen je Zakon o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku Kosova

(br. 06/L-091), koji je stupio na snagu 19. jula 2019. godine. Njime je omogućeno suđenje u odsustvu za krivična dela protiv međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava, počinjena u periodu od januara 1990. godine do juna 1999. godine.

FHP Kosovo je od samog iniciranja javne rasprave o suđenjima u odsustvu bio protiv uvođenja ovog instituta u zakonske odredbe. Predlogom novog Zakonika o krivičnom postupku predviđeno je uvođenje suđenja u odsustvu i za ostala krivična dela. FHP Kosovo i dalje stoji na stanovištu da se suđenjima u odsustvu krše osnovna prava optuženih koja su zagarantovana Ustavom Kosova, kao i mnogim međunarodnim propisima i konvencijama.

FHP Kosovo pozdravlja izmenu Zakonika o krivičnom postupku u pogledu trajanja roka istrage. Predlogom novog Zakonika o krivičnom postupku predviđena je mogućnost produženja roka istrage, nakon isteka roka od dve (2) godine. Sudija prethodnog postupka može produžiti rok još šest (6) meseci, a maksimalno još dve (2) godine, uz obrazloženi zahtev tužioca zbog specifičnosti predmeta, većeg broja osumnjičenih, te zbog potrebe za međunarodnom pomoći.

**RATNI ZLOČINI
PROTIV CIVILNOG
STANOVNIŠTVA**

1.1.1. Predmet: *Tužilac protiv Miloša Petkovića*

Sudija prethodnog postupka pri Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/ Prishtinë Arben Hoti, postupajući po predlogu Kancelarije specijalnog tužilaštva Republike Kosova (STRK) od 8. jula 2019. godine (KTS/PPS.br.149/2009) o uki-danju mere bezbednosti u predmetu *Tužilac protiv Miloša Petkovića*, doneo je istog dana rešenje i ukinuo ovu mere osumnjičenom Milošu Petkoviću, protiv kojeg se vodio prekrivični postupak zbog postojanja osnovane sumnje da je za vreme opru-žanog sukoba na Kosovu, u saučesništvu sa drugim (poznatim^[3] i nepoznatim) iz-vršiocima, počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[4].

Sudija Hoti je narednog dana, 9. jula 2019. godine, doneo odluku o povlačenju domaće i međunarodne poternice koje su za osumnjičenim bile raspisane od strane Osnovnog suda u Prizrenu. Osumnjičeni Petković je po međunarodnoj poternici bio lišen slobode septembra meseca 2018. godine u Mađarskoj. Nakon okončanog postupka izručenja, izručen je nadležnim organima Kosova.

Tok prethodnog postupka

Zbog postojanja osnovane sumnje da je osumnjičeni Miloš Petković bio jedan od saučesnika u izvršenju zločina koji su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu dogodili 25. i 26. marta 1999. godine u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël, opština Prizren, od strane međunarodnog tužioca^[5] 31. maja 2012. godine bilo je doneto rešenje za otvaranje istrage protiv njega i još pedeset i četvoro (54) drugih lica za koja je postojala sumnja:

- da su 25. i 26. marta 1999. godine u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël, za vreme oružanog sukoba na Kosovu, povredili norme međunarodnog prava delujući u svojstvu pripadnika rezervnog sastava policije, odnosno Ministarstva unutrašnjih

[3] Povodom zločina koji su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu dogodili 25 i 26. marta 1999. godine u Maloj Kruši/Krusha e Vogël po istim optužbama pred Osnovnim sudom u Prizrenu u toku je glavni pretres u predmetu *Tužilac protiv Darka Tasića*.

[4] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ (koji je u primeni uredbom UNMIK-a 24/1999 od 12. decembra 1999. godine), takođe kažnjivo članom 147, stav 1(1.1) i stav 2(2.5, 2.12), u vezi sa članom 31 KZRK (koji je stupio na snagu 14. aprila 2019. godine), zbog povreda člana 33 četvrte Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine.

[5] Rešenje je doneto od strane međunarodnog tužioca Misije EULEX-a Cezary Michalczuka.

poslova (MUP) Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) ili srpskih paravojnih snaga i, u saučesništvu sa drugim pripadnicima MUP-a, čiji identitet nije utvrđen, uzeli učešća u oduzimanju imovine, pljačkanju, nezakonitom razaranju i uništavanju kuća, krađi velikih razmera i ostalim akcijama koje nisu mogle biti opravdane vojnim potrebama, što je imalo za posledicu paljenje 137 kuća, krađu automobila, poljoprivrednih mašina i drugih vrednih predmeta u vlasništvu civila Albanaca, meštana sela, čime su u saučesništvu počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[6];

- takođe, da su 26. marta 1999. godine u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël, za vreme oružanog sukoba na Kosovu, povredili norme međunarodnog prava delujući u svojstvu pripadnika rezervnog sastava policije MUP SRJ ili srpskih paravojnih snaga, u saučesništvu sa drugim pripadnicima MUP-a čiji identitet nije utvrđen, te počinili *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[7] time što su odvajali žene i decu od muškaraca, te naredili ženama da se udalje iz sela i da pešice sa decom idu prema Albaniji, sprovodeći u praksi potpuno izmeštanje žena i dece iz sela.

Nakon pokretanja istrage, u fazi preduzimanja istražnih radnji, utvrđeno je da osumnjičeni, kao i saučesnici, nisu dostupni organima gonjenja Kosova. Radi utvrđivanja boravišta osumnjičenih, za koja se sumnja da su počinili napred opisana a i druga krivična dela u kritičnom periodu (krajem marta 1999. godine) u sela Mala Kruša/Krusha e Vogël, Osnovni sud u Prizrenu je 18. jula 2015. godine izdao nalog za pritvaranje osumnjičenih. Ovaj sud je 4. novembra 2015. godine izdao i naredbu za raspisivanje domaće poternice za osumnjičenima. Zbog dalje nedostupnosti osumnjičenih, a radi obezbeđivanja njihovog prisustva i nesmetanog vođenja krivičnog postupka, Osnovni sud u Prizrenu se 21. oktobra 2016. godine obratio Jedinici za međunarodnu pravnu saradnju Odeljenja za pravna pitanja pri Ministarstvu pravde Kosova, sa zahtevom za raspisivanje međunarodne poternice protiv osumnjičenog i lica za koja je postojala sumnja da su počinili zločine koji su se dogodili krajem marta meseca 1999. godine^[8].

[6] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivim članom 121, stav 2(5 i 12), u vezi sa 23 KZK (koji je stupio na snagu juna 2004. godine, te koji je bio u primeni u vreme donošenja rešenja o pokretanju istrage), uz povredu člana 33 četvrtre Ženevske Konvencije od 12. avgusta 1949. godine koja se odnosi na zaštitu civila za vreme oružanih sukoba i člana 17 Drugog dodatnog protokola na pomenutu Konvenciju.

[7] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ (koji je u primeni uredbom UNMIK-a 24/1999), takođe kažnjivo članom 121, stav 2(8), u vezi sa 23 KZK (koji je stupio na snagu juna 2004. godine, a koji je bio u primeni u vreme donošenja rešenja o pokretanju istrage), uz povredu člana 3 četvrtre Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine koja se odnosi na zaštitu civila za vreme oružanih sukoba i člana 17 Drugog dodatnog protokola na pomenutu konvenciju.

[8] FHP Kosovo nema informacija o postupku i datumu raspisivanja poternice od strane nadležnih organa.

Istraga je iz navedenih razloga u više navrata odlukama nadležnih organa prekidana, ponovo otvarana radi obavljanja pojedinih istražnih radnji, pa ponovo obustavljena, kako se ne bi prekoračili zakonom predviđeni rokovi za sprovođenje istrage^[9].

Nadležni organi Mađarske, postupajući po međunarodnoj poternici, lišili su slobode osumnjičenog Miloša Petkovića 26. septembra 2018. godine. O njegovom lišenju slobode obavještena je Kosovka policija (KP). Ministarstvo pravde Kosova je Ministarstvu pravde Mađarske podnelo zahtev za izručenje osumnjičenog Miloša Petkovića organima gonjenja Kosova. Zahtev za izručenje je prihvaćen. Nakon obavljenih formalnosti, osumnjičeni je izručen nadležnim organima Kosova 17. maja 2019. godine.

Nakon izručenja, osumnjičenom je istog dana određena mera lišenja slobode, odnosno policijskog zadržavanja u trajanju od četrdeset osam (48) sati. Kancelarija STRK je 17. maja 2019. godine donela rešenje o ponovnom otvaranju istrage protiv osumnjičenog zbog postojanja osnovane sumnje da je u saučesništvu sa drugima uzeo učešće u izvršenju zločina koji su se 25. i 26. marta 1999. godine dogodili u Maloj Kruši/Krusha e Vogël.

Kancelarija STRK^[10] je Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela i zahtev za određivanje mere bezbednosti – pritvora – kojom bi se obezbedilo prisustvo osumnjičenog pravosudnim organima, te time stvorili uslovi za nesmetano okončanje istrage u zakonom predviđenom roku, posebno imajući u vidu kratak rok koji je preostao za okončanje istrage. U toku istrage je trebalo obaviti saslušanje osumnjičenog, svedoka, pribaviti druge dokaze, kojima bi se rasvetlile okolnosti izvršenja krivičnog dela za koje se osumnjičeni tereti, a na osnovu kojih bi se odlučilo o eventualnom podizanju optužnice ili obustavljanju krivičnog postupka protiv njega.

Povodom zahteva tužilaštva za određivanjem pritvora, sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Arben Hoti je 18. maja 2019. godine održao sednicu saslušanja radi razmatranja zahteva o određivanju ove mere bezbednosti. Sednica je održana u prisustvu osumnjičenog Petkovića, branioca angažovanog po službenoj dužnosti od strane suda, advokata Ljubinka Todorovića i državnog tužioca Drite Hajdari. Osumnjičenom i njegovom braniocu obezbeđen je službeni prevod sa albanskog na srpski jezik.

U toku sednice, državni tužilac je u svemu ostao pri pismenom službenom zahtevu za određivanje mere bezbednosti osumnjičenom.

[9] Član 159 ZKPRK predviđa da istraga mora biti okončana u roku od dve (2) godine. Ovim članom je predviđeno da sudija prethodnog postupka, po zahtevu nadležnog tužioca, u složenim predmetima istragu može produžiti za još šest (6) meseci.

[10] Državni tužilac Drita Hajdari.

Branilac osumnjičenog je u svom obraćanju sudu pored ostalog naveo da, na osnovu informacija koje je kao branilac dobio u razgovoru sa osumnjičenim pre početka ovog zasedanja suda, osumnjičeni u kritičnom periodu uopšte nije bio na Kosovu. Prema njegovim rečima, Petković se sa Kosova udaljio septembra meseca 1998. godine. Od tada se na Kosovu prvi put pojavio 17. maja 2019. godine, kada je bio lišen slobode. Branilac je istakao da nema elemenata za nastavak krivičnog gonjenja u pravcu krivičnih dela navedenih u zahtevu.

Osumnjičeni je u svom obraćanju sudu ponovio da na Kosovu nije boravio od sredine septembra meseca 1998. godine do 17. maja 2019. godine. Optužbe kojima se tereti su neosnovane, on nije bio učesnik događaja koji su se odigrali na Kosovu 25. i 26. marta 1998. godine, jer nije mogao da učestvuje u njima. Optužbe kojima se tereti od strane svedoka su neosnovane. Prema mišljenju osumnjičenog, pravosudni organi na Kosovu su povodom događaja u Maloj Kruši/Krusha e Vogël prihvatili neosnovane optužbe pojedinih svedoka, te prenosili takve informacije jedni drugima. Tako je protiv njega 2015. godine pokrenut krivični postupak povodom kojeg je 2018. godine lišen slobode. U toku 2017. godine nekoliko puta prelazio je granične prelaze prema Mađarskoj i nije imao problema, a prilikom ulaska u ovu zemlju 2018. godine, lišen je slobode i ako na Kosovu nije boravio od 1998. godine, niti je učestvovao u događajima koji su se odigrali u Maloj Kruši/Krusha e Vogël, ali sud može donositi zaključke kako želi.

Sudija prethodnog postupka, nakon analize spisa predmeta, zaključio je da je zahtev STRK osnovan. Rešenjem od 18. maja 2019. godine osumnjičenom je odredio meru pritvora zbog postojanja osnovane sumnje da je 25. i 26. marta 1999. godine u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël, delujući u sastavu rezervnih policijskih snaga SRJ ili srpskih paravojnih snaga, svojim radnjama počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. Sud je takođe našao da se radi o ozbiljnom krivičnom delu, za koje je zakonom zaprećena duža vremenska kazna, te da postoji opasnost od bekstva osumnjičenog koji duži vremenski period ne živi na Kosovu, kao i da je on izbegavao da se odazove organima gonjenja, kako bi izbegao krivičnu odgovornost. Takođe, nalazeći se na slobodi optuženi će biti u mogućnosti da ometa organe gonjenja u organizovanju krivičnog postupka. Sud je u odluci naveo i da je osumnjičeni uhapšen po međunarodnoj poternici i da je mera pritvora jedina mera koja može da obezbedi nesmetano odvijanje postupka.

Mera pritvora osumnjičenom je rešenjem sudije prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 16. juna 2019. godine produžena za naredna (2) meseca, do 17. avgusta 2019. godine.

U fazi istrage protiv osumnjičenog Miloša Petkovića, koja se odvijala u leto 2019. godine, obavljene su određene istražne radnje. Saslušano je više svedoka koji svojim iskazima nisu ponudili dokaze o njegovom eventualnom učešću u izvršenju krivičnih dela za koja se tereti, odnosno o eventualnim radnjama koje je on preduzeo u vreme kada su se odigrali zločini u Maloj Kruši/Krusha e Vogël. Jedino je jedan svedok u svom iskazu tvrdio da je 25. marta 1999. godine, nakon napuštanja porodične kuće sa članovima svoje porodice, imao potrebe da se vrati kako bi uzeo hranu za svoju malu bebu. Prema njegovim rečima, tada je video osumnjičenog u blizini svoje kuće, sa po-jedinim članovima porodice osumnjičenog. Prema rečima ovog svedoka, oni su bili u uniformama, naoružani i, kada su ga primetili, počeli su da pucaju u pravcu svedoka. On se trčeći vratio nazad i pridružio svojoj porodici. Svedok nije mogao da potvrdi ko je od članova porodice Miloša Petkovića toga dana pucao u njegovom pravcu.

Ostali svedoci saslušani u toku tužilačke istrage nisu ponudili dokaze o eventualnom učešću osumnjičenog Petkovića u zločinima koji se u Maloj Kruši/Krusha e Vogël odigrali 25. i 26. marta 1999. godine. Oni su izjavili da nisu videli osumnjičenog tih dana. Prilikom suočavanja svedoka saslušanih od strane tužilaštva sa njihovim ranijim iskazima koje su dali istražiteljima Misije EULEX-a, gde se na listi učesnika u izvršenju zločina u Maloj Kruši/Krusha e Vogël nalazi i ime osumnjičenog Petkovića, svedoci su pojasnili da su osumnjičenog pomenuli kao meštana Male Kruše/Krusha e Vogël. Oni nisu mogli u svojim iskazima da preciziraju bilo koju nezakonitu radnju osumnjičenog.

Tužilaštvo je, radi mogućeg preciziranja eventualnog učešća osumnjičenog u zločinima koji su se odigrali Maloj Kruši/Krusha e Vogël, obavilo i proveru javno dostupne elektronske baze podataka Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ). Prema nalazima tužilaštva, nakon obavljenog istraživanja, ime osumnjičenog Petkovića ne prolazi ni kroz jedan predmet koji se odvijao pred MKSJ.

Kancelarija STRK, odnosno državna tužiteljka Drita Hajdari je, nakon obavljenih navedenih istražnih radnji, analize spisa predmeta i postojećih dokaza, 8. jula 2019. godine sudiji prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela predlog za ukidanje mere pritvora osumnjičenom, usled nedostatka dokaza.

Povodom predloga tužilaštva, sudija prethodnog postupka je istog dana doneo rešenja kojim je prekinuta mera pritvora određena osumnjičenom Petkoviću. Rešenje je stupilo na snagu istog dana i osumnjičeni je oslobođen odmah nakon donošenja rešenja.

Sudija prethodnog postupka je u obrazloženju svoje odluke pored ostalog naveo

da je tužilaštvo sudu dostavilo obrazloženi predlog o prekidu mere pritvora, te da se tužilaštvo nakon donošenja odluke o određivanju mere bezbednosti suočilo sa nedostatkom dokaza kojima bi se potvrdila osnovana sumnja o Petkovićevom učešću u zločinu koji se krajem marta 1999. godine odigrao u Maloj Kruši/Krusha e Vogël.

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja je 9. jula 2019. godine doneo odluku o povlačenju domaće poternice raspisane protiv Petkovića 4. novembra 2015. godine, kao i međunarodne poternice raspisane za njim 21. oktobra 2016. godine, obe izdate od strane Osnovnog suda u Prizrenu. Sud je ovu odluku doneo nakon predloga nadležnog državnog tužioca o ukidanju mere bezbednosti protiv osumnjičenog Petkovića, usled nedostatka dokaza kojima bi se potvrdila osnovana sumnja da je on počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. Prema nalazima suda, nema osnova da pomenute poternice i dalje ostanu na snazi.

1.1.2. Predmet: Tužilac protiv Shemsija Garaj

Državni tužilac Odeljenja za ratne zločine Kancelarije STRK Enver Krasniqi je 6. septembra 2019. godine doneo rešenje o obustavi istrage protiv osumnjičenog Shemsija Garaj, protiv kojeg je po zahtevu ovog tužioca ona vođena zbog postojanja osnovane sumnje da je u saučesništvu počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[11].

Prema rešenju, dokazima pribavljenim u toku istrage nije potvrđena osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivično delo u pravcu kojeg je istraga pokrenuta.

Tok prethodnog postupka

Kancelarija STRK je početkom 2017. godine angažovala Upravu za istraživanje teških zločina (UITZ) pri PK da radi na pribavljanju informacija, proveru navoda svedoka i rasvetljavanju okolnosti pod kojima su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu u naselju „Tikveš/Tikvesh“ u Klini/Klinë, 27. marta 1999. godine, dogodili zločini protiv civilnog stanovništva.

Nakon obavljanja prethodnih istražnih radnji, pribavljanja informacija, saslušanja pojedinih svedoka, UITZ je 22. decembra 2017. godine tužilaštvu podnela

[11] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 krivičnog zakona SFRJ, u vezi sa zajedničkim članom 3 Četvrte Ženevske konvencije, takođe kažnjivo članom 152, u vezi sa članom 31 KZRK (stupio na snagu 1. januara 2013. godine).

krivičnu prijavu protiv lica MM, SM, GV, NV, RG, HG, GG, XhG^[12] i osumnjičenog Shemsija Garaj.

Postupajući po krivičnoj prijavi, državni tužilac Odeljenja za ratne zločine Kancelarije STRK Enver Krasniqi je 12. aprila 2019. godine dostavio Odeljenju za teške zločine Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë rešenje o pokretanju istrage (KTS/PPS.br/nr. 435/2009) protiv osumnjičenih Shemsija Garaj, MM, SM, GV, NV, RG, HG, GG i XhG, zbog postojanja osnovane sumnje da su za vreme oružanog sukoba na Kosovu, naoružani i u vojnim i policijskim uniformama, u međusobnom saučesništvu, u naselju Tikveš/Tikvesh u Klini/Klinë, počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. U rešenju se tvrdi da su osumnjičeni uzeli učesća u ubistvima, ranjavanju, batinanju, maltretiranju, podmetanju požara, pljačkanju i proterivanju albanskog civilnog stanovništva pomenutog naselja. Meštanima naselja naredili su da u roku od pet (5) minuta napuste svoje kuće, a nakon isteka pomenutog roka osumnjičeni su ih tukli, maltretirali, nanosili im telesne povrede u vidu posekotina i palili kuće Albanaca koje su proterali. Podmetnuli su požar i u onim kućama u kojima je u momentu sprovođenja akcije proterivanja stanovništva još bilo ljudi koji, uglavnom zbog zdravstvenih problema, nisu mogli da se udalje. Prema informacijama koje je tužilaštvo posedovalo u momentu pokretanja istrage, u unutrašnjosti svoje kuće spaljena je sedamdeset petogodišnja (75) starica ST. Navedeno je takođe da su oštećenom RT nanete telesne povrede u vidu posekotina, dok je MT pretučen.

Kako je protiv osumnjičenog Shemsija Garaj bila u toku policijska istraga, on je od strane pripadnika KP (Jedinica za istraživanje ratnih zločina – JIRZ) 11. aprila 2019. godine lišen slobode i određena mu je mera četrdesetosmočasovnog (48) zadržavanja.

Nakon lišenja slobode osumnjičenog, državni tužilac je Odeljenju za teške zločine Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë 12. aprila 2019. godine podneo i zahtev za određivanje mere pritvora osumnjičenom Shemsiju Garaj.

Sudija za prethodni postupak^[13], postupajući po podnescima državnog tužioca 12. aprila 2019. godine, održao je sednicu saslušanja radi razmatranja zahteva državnog tužioca za određivanje mere pritvora. Sednica je održana u prisustvu stranaka u postupku, državnog tužioca, osumnjičenog i njegovog branioca^[14].

[12] Osumnjičeni MM, SM, GV, NV, RG, HG, GG i XhG su i dalje nedostupni organima gonjenja Kosova. Kako se ne bi otkrio identitet lica protiv kojih je pokrenuta istraga, u izveštaju će biti navođeni samo njihovi inicijali.

[13] Sudija Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, Arben Hoti.

[14] Osumnjičenog Garaja je u toku sednice saslušanja, radi razmatranja zahteva za određivanje

Tužilac je u toku sednice ostao pri pismenim podnescima dostavljenim sudu, sa predlogom da se osumnjičenom odredi mera pritvora kako bi se obezbedilo njegovo prisustvo na sudu i nesmetano odvijanje krivičnog postupka.

Optuženi i njegova odbrana osporavali su navode tužilaštva, navodeći da osumnjičeni kritičnog datuma (kada tužilaštvo tvrdi da postoji osnovana sumnja da je uzeo učešća u izvršenju istog) uopšte nije bio na Kosovu. Prema odbrani, godinu dana pre kritičnog događaja on se udaljio sa Kosova preko Albanije i Crne Gore i otišao je u Norvešku gde se nalazi dvadeset (20) godina. Optuženi je obavestio sud da može pribaviti pismene dokaze o svom boravku u pojedinim evropskim državama u kritičnom periodu.

Osnovni sud je, nakon održane sednice, analize spisa predmeta, krivične prijave, rešenja o pokretanju istrage, iskaza svedoka oštećenih, fotodokumentacije o identifikaciji osumnjičenih, foto albuma sačinjenog na mestu događaja i druge dokumentacije, našao da je osumnjičeni 27. marta 1999. godine, u saučesništvu^[15] sa licima koja nisu dostupna organima gonjenja Kosova, počinio krivično delo koje mu je rešenjem za otvaranje istrage stavljeno na teret. Sud je takođe našao da se, imajući u vidu činjenicu da osumnjičeni duže vreme živi van Kosova, nesmetano odvijanje krivičnog postupka može obezbediti samo merom pritvora. Sud je rešenjem od 12. aprila 2019. godine optuženom izrekao meru pritvora u trajanju od jednog meseca, do 11. maja 2019. godine.

Državni tužilac je 5. juna 2019. godine sudiji prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë dostavio dopunjeno rešenje o početku istrage protiv osumnjičenog Garaj i drugih osumnjičenih, čiji su inicijali napred navedeni. Dopunjenim rešenjem precizirani su lični podaci pojedinih osumnjičenih.

Po zahtevu nadležnog tužioca, mera pritvora je od sudije prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë osumnjičenom produžavana u skladu sa zakonskim rokovima. Osumnjičeni je preko svoje odbrane žalbama osporavao odluke o pritvoru donete od strane sudije prethodnog postupka. Apelacioni sud je žalbe osumnjičenog odbio kao neosnovane. Prema odlukama nadležnih organa, mera pritvora je osumnjičenom određena do 11. septembra 2019. godine.

Odbrana osumnjičenog je za vreme dok se osumnjičeni nalazio u pritvoru, 11. juna 2019. godine, Kancelariji STRK i sudu dostavila dva službena dopisa: do-

pritvora, zastupala advokatica iz Prištine/Prishtinë, Teuta Qaushi.

[15] Inicijali saučesnika citirani su u rešenju o određivanju mere pritvora.

pis nadležnih organa Italije, kao i dopis nadležnih organa Holandije, kojima se potvrđuje da je osumnjičeni 4. marta 1999. godine ušao na teritoriju Italije, kao i da je 24. marta 1999. godine podneo zahtev nadležnim organima Holandije za status izbeglice.

Kako bi se potvrdili ili osporili navodi osumnjičenog da u kritičnom periodu nije bio na Kosovu, tužilac je preko nadležnih organa tražio proveru navoda osumnjičenog i dokumentacije koju je on priložio tužilaštvu i sudu u ime alibija. Putem međunarodne pravne pomoći, nadležni organi Holandije pismenim odgovorom su potvrdili da su podaci u priloženoj dokumentaciji tačni, odnosno da je lice za koje je tražena provera tačnosti podataka ušlo na teritoriju Holandije 24. marta 1999. godine, a deportovano 1. decembra 1999. godine.

Nadležni državni tužilac je 27. avgusta 2019. godine sudiji prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podneo obrazloženi zahtev za ukidanje mere pritvora osumnjičenom Shemsi Garaju. Na osnovu dokumentacije izdate od strane nadležnih organa Holandije, kao i na osnovu drugih materijalnih dokaza, našao je da su prestali razlozi za određivanje mere pritvora osumnjičenom.

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Albana Shabani Rama, postupajući po zahtevu državnog tužilaštva 28. avgusta 2019. godine, donela je rešenje kojim je ukinula meru pritvora izrečenu osumnjičenom Shemsiju Garaj. Pritvor je ukinut zbog postojanja okolnosti koje isključuju njegovu krivičnu odgovornost u pravcu krivičnog dela za koje se sumnjio da ga je počinio u saučesništvu.

Državni tužilac Enver Krasniqi je 6. septembra 2019. godine doneo rešenje kojim je obustavio istragu protiv osumnjičenog Shemsija Garaj. Tužilac je rešenjem prezentirao radnje koje je preuzeo u toku istrage koja je vođena protiv osumnjičenog, kao i razloge koji su doveli do prekida istrage.

1.1.3. Predmet: Tužilac protiv Zlatana Krstića

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Arben Hoti, postupajući po zahtevu Kancelarije STRK od 13. aprila 2019. godine (KTS/PPS.br/nr.17/2019) u predmetu *Tužilac protiv Zlatana Krstića*, 14. aprila 2019. godine doneo je rešenje kojim je osumnjičenom Krstiću odredio meru pritvora u trajanju od trideset (30) dana (od 12. aprila do 12. maja 2019. godine), zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivična dela *ratni zločin*

protiv civilnog stanovništva^[16], *ratni zločin kojim se ozbiljno krši zajednički član 3 Ženevskih konvencija*^[17], kao i krivično delo *organizovanje grupe radi izvršenja krivičnog dela genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina*^[18].

Tok prethodnog postupka

Povodom događaja koji su se 26. marta 1999. godine odigrali u selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme, opština Uroševac/Ferizaj, kojom prilikom su članovi jedne porodice bili podvrgnuti maltretiranju i pljačkanju, a pojedini članovi ove porodice ubijeni, Kancelarija STRK je ovlastila PK, Upravu za istraživanje teške zločine (UITZ), da rasvetli okolnosti pod kojima su se ovi događaji odigrali, te da ih istraži.

Navedena uprava, nakon obavljanja istražnih radnji i pribavljanja pojedinih dokaza, dostavila je Kancelariji STRK 13. aprila 2019. godine krivičnu prijavu protiv Zlatana Krstića, MZ, BK, M^[19], RM i BJ^[20].

Osumnjičeni Zlatan Krstić je po nalogu tužioca Kancelarije STRK lišen slobode 12. aprila 2019. godine, zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, kada mu je određena mera četrdeset osmočasovnog (48) zadržavanja od strane policije.

Kancelarija tužilaštva je 13. aprila 2019. godine^[21] Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela rešenje za otvaranje istrage protiv osumnjičenog Zlatana Krstića, kao i protiv osumnjičenih MZ, BK, RM, BJ, koji su i dalje nedostupni organima gonjenja Kosova.

Zahtevom tužilaštva istraga je pokrenuta zbog postojanja osnovane sumnje da su osumnjičeni za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u saučesništvu sa drugim licima, 26. marta 1999. godine oko 20:00 časova, uniformisani i naoružani, delujući prema planovima i naredbama pretpostavljenih, svesno i namerno na početku maltretirali, a zatim i lišili života Osmana, Brahima, Bajrama i Agrona Nuhaj. Nakon toga su preduzeli radnje ranjavanja, uništavanja imovine, pljačkanja, ekstremnog fizičkog i psihičkog maltretiranja civila, podmetanja požara i paljenja

[16] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

[17] Predviđeno i kažnjivo članom 152, stavovi 1 i 2, tačke 2.1, 2.2 i 2.3 KZRK (2013).

[18] Predviđeno i kažnjivo članom 160, u vezi sa članom 31 KZRK (2013).

[19] U krivičnoj prijavi je navedeno samo ime osumnjičenog sa imenom oca.

[20] U izveštaju neće biti navodena imena osumnjičenih koji su nedostupni organima gonjenja Kosova, već samo inicijali njihovih imena, kako se ne bi ometala službena istraga koja je protiv ovih lica u toku.

[21] Državni tužilac Valdet Gashi.

imovine, i na kraju proterivanja devetnaestoro (19) članova porodice Nuhaj iz sela Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme, opština Uroševac/Ferizaj. Tužilac je rešenjem radnje osumnjičenih kvalifikovao kao *ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločin koji ozbiljno krši zajednički član 3 Ženevskih konvencija*, kao i krivično delo *organizovanje grupe radi izvršenja krivičnog dela genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina*.

Tužilaštvo je otvaranje istrage protiv osumnjičenog i drugih lica, koja se nalaze u bekstvu, zasnovalo na dokazima pribavljenim u toku dotadašnje istrage, kao i iskazima svedoka-oštećenih koji su opisali kritični događaj i osumnjičene, te ih identifikovali. Istraga je otvorena kako bi se proverili navodi i tvrdnje svedoka i pribavili novi dokazi kojima bi se potvrdile tvrdnje svedoka i okolnosti pod kojima su se događaji u selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme kritičnog dana odigrali, kao i rasvetlile okolnosti pod kojima su stradali članovi porodice Nuhaj.

Nakon podnošenja sudu rešenja o pokretanju istrage protiv osumnjičenog i lica navedenih u rešenju koja su nedostupna državnim organima Kosova, državni tužilac je istog dana Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podneo zahtev za određivanje pritvora protiv osumnjičenog Zlatana Krstića.

Tužilaštvo je u zahtevu navelo i razloge za određivanje pritvora: osumnjičeni je dugo nedostupan organima gonjenja, ima boravište i državljanin je Srbije, a njegov boravak na slobodi stvara veliku opasnost od bekstva i izbegavanja krivične odgovornosti. Dosadašnjom policijskom istragom nisu saslušani svi svedoci niti pribavljeni svi potrebni dokazi. Tužilac je zahtevom predložio sudu određivanje mere bezbednosti pritvora, kako bi se obezbedilo prisustvo osumnjičenog sudu, a i nesmetano odvijanje krivičnog postupka. Tužilaštvo je zahtevom obavilo analizu razloga zbog kojih je predložilo određivanje najstrožije mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu, konstatujući da se drugim, blažim merama ne može postići uspešno okončanje istrage. Prema nalazima tužilaštva, mera pritvora je u konkretnom slučaju najadekvatnija.

Postupajući po zahtevu Kancelarije STRK, sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Arben Hoti održao je 14. aprila 2019. godine sednicu saslušanja po zahtevu za određivanje mere pritvora. Sednici su prisustvovali državni tužilac Valdet Gashi, osumnjičeni Zlatan Krstić, koji je radi saslušanja priveden sudu iz pritvorskog centra, kao i njegov branilac, advokat iz Mitrovice/Mitrovicë Dejan Vasić.

U toku sednice saslušanja, osumnjičenom i njegovom braniocu obezbeđen je prevod na njihov maternji jezik.

Tužilac je u toku sednice ostao u svemu pri pismenom podnesku, odnosno zahtevu za određivanje mere pritvora osumnjičenom, sa predlogom sudiji da se isti usvoji.

Branilac osumnjičenog, povodom zahteva tužilaštva za određivanje mere pritvora, izjavio je da se ne može izjasniti o postojanosti osnovane sumnje u radnjama njegovog klijenta, niti se može izjasniti o ubedljivosti dokaza kojima raspolaže tužilaštvo, jer do održavanja sednice saslušanja o pritvoru odbrana nije imala uvid u dokaze, niti iskaze svedoka.

Branilac je takođe naveo da je u razgovorima sa osumnjičenim i članovima njegove porodice informisan da osumnjičeni nikada nije nosio uniformu, kao i da za vreme oružanog sukoba nije boravio na Kosovu. Dakle, živi van Kosova još pre oružanog sukoba. Od tog vremena na Kosovo je dolazio samo da poseti članove svoje porodice. Svake godine je boravio na Kosovu i obilazio rođake u selu Livađe/Livadh, opština Lipljan/Lipjan, kao i rođake u svom selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme, opština Uroševac/Ferizaj. Prilikom svojih dolazaka nikada nije imao problema. Prema navodima odbrane, osumnjičeni ne može da utiče na svedoke, jer ni tužilaštvo ne zna koje će još svedoke saslušati.

Osumnjičeni je u svemu podržao navode svog branioca i dodao je da od osoba koji ga terete poznaje samo jednu, sa kojom je bio porodični prijatelj, koji mu je održavao automobil i kojem je prodao nepokretnu imovinu pre dvadeset i tri (23) godine, a prethodne godine (2018) obavio je i prenos vlasništva nepokretnosti na istog. Od 1999. godine je više od petnaest puta boravio na Kosovu, poseduje kosovsku ličnu kartu, nikada nije imao problema. Od 1978. do 1992. godine živeo je u Kragujevcu. Zbog porodičnih obaveza vratio se na Kosovo, gde je živeo 4-5 godina, do 1998. godine, kada je ponovo otišao za Kragujevac. Poseduje vojnu knjižicu iz koje se može utvrditi da nikada nije bio u sastavu vojske niti policije.

U slučaju da sud smatra da je mera bezbednosti neophodna, osumnjičeni i njegova odbrana predložili su sudu određivanje blaže mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu. Istakli su da sud treba da ima u vidu zdravstvene probleme koje osumnjičeni ima, o čemu poseduje medicinsku dokumentaciju.

Nakon analize spisa predmeta, priloženih dokaza, priloženih izjava svedoka, među kojima i pojedinih iskaza svedoka pred MKSJ, kao i drugih priloženih dokaza, a imajući vidu da se osumnjičeni tereti za izvršenje teškog krivičnog dela za koje je zakonom zaprećena duža vremenska kazna, sud je našao da je zahtev tužilaštva za određivanje pritvora osnovan. U konkretnom slučaju takođe postoji opasnost od bekstva, falsifikovanja dokaza, uticaja na svedoke i ometanja doka-

znog postupka. Rešenjem od 14. aprila 2019. godine osumnjičenom je određena mera pritvora u trajanju od 30 dana – do 12. maja 2019. godine.

Osumnjičeni i njegova odbrana su žalbom osporavali ovu odluku sudije prethodnog postupka Osnovnog suda zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, sa predlogom da se rešenje osporavano žalbom vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje. Žalbom je naglašeno da bi se merom kućnog pritvora postigao efekat obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu, posebno imajući u vidu zdravstveno stanje osumnjičenog.

Apelaciono tužilaštvo je svojim predlogom od 19. aprila 2019. godine predložilo drugostepenom sudu da žalbu branioca osumnjičenog, podnetu u njegovo ime, odbije kao neosnovanu i potvrdi rešenje osporavano žalbom.

Postupajući po žalbi osumnjičenog, žalbeno veće Apelacionog suda, kojim je predsedavala sudija Mejreme Memaj^[22], održalo je sednicu veća 23. aprila 2019. godine i donelo je rešenje kojim je istu odbilo kao neosnovanu, te potvrdilo rešenje Osnovnog suda u Prishtini/Prishtinë od 14. aprila 2019. godine.

Prema nalazima žalbenog veća, žalbeni navodi su neosnovani. Sudija prethodnog postupka je rešenjem o osnovanosti određivanja mere bezbednosti pravilno obrazložio osnovanu sumnju, imajući u vidu dokaze priložene u spisima predmeta kojima se potvrđuje osnovana sumnja da je osumnjičeni učestvovao u izvršenju krivičnog dela za koje se sumnjiči. Na osnovu priloženih dokaza proizilazi da postoje razlozi za određivanje najstrožije mere obezbeđivanja njegovog prisustva sudu, radi nesmetanog odvijanja krivičnog postupka. Krivično delo kojim se osumnjičeni tereti je teške prirode, za koje se može izreći teška kazna. Takođe postoji i opasnost od bekstva ako se osumnjičeni nađe na slobodi.

Osumnjičenom je po zahtevima državnog tužioca do kraja izveštajnog perioda mera pritvora redovno produžavana, zadnji put rešenjem od 11. novembra 2019. godine na period od dva meseca, od 12. novembra 2019. godine do 12. januara 2020. godine.

Osumnjičeni je preko svog branioca redovno žalbama osporavao odluke sudije prethodnog postupka o merama bezbednosti, koje je Apelacioni sud odbijao nakon okončanja žalbenog postupka, razmatranja zahteva državnog tužioca i žalbenih navoda, kao i spisa predmeta.

[22] Članovi žalbenog veća, sudije Hava Haliti i Xhevdet Abazi.

Prema informacijama dobijenim u fazi izrade godišnjeg izveštaja, optužnica protiv osumnjičenog Krstića podignuta je 30. decembra 2019. godine. Nezvanično, istom optužnicom je optužen i osumnjičeni Destan Shabanaj. Oba osumnjičena se terete za isti događaj. Zbog nemogućnosti uvida u sadržinu optužnice, ista neće biti predstavljena u okviru izveštaja o suđenjima praćenim u toku 2019. godine.

1.1.4. Predmet: Tužilac protiv Destana Shabanaj

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prištine Arben Hoti, postupajući po zahtevu državnog tužioca Kancelarije STRK od 16. juna 2019. godine (KTS/PPS. br. 17/2019), a koji se odnosio na određivanje pritvora u predmetu *Tužilac protiv Destana Shabanaj*, 11. novembra 2019. godine i van zasedanja doneo je rešenje kojim je osumnjičenom Shabanaju produžena mera pritvora u trajanju od još dva (2) meseca, od 14. novembra 2019. godine do 14. januara 2020. godine.

Postupak protiv osumnjičenog pokrenut je zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivična dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[23], *ratni zločin zbog teških povreda Ženevskih konvencija*^[24], *ratni zločin zbog teških povreda zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija*^[25] i *organizovanje grupa za vršenje dela genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina*^[26].

Tok prethodnog postupka

Postupak protiv osumnjičenog pokrenut je zbog postojanja osnovane sumnje da je osumnjičeni Shabanaj, za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u svojstvu pripadnika srpske policije i u saučesništvu sa drugim licima, 26. marta 1999. godine u večernjim časovima, uniformisan, naoružan oružjem i policijskom opremom, postupajući prema unapred pripremljenom planu i naredbama pretpostavljenih, u selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme, Opština Uroševac/Ferizaj, uzeo učešće u fizičkom i psihičkom maltretiranju a kasnije i u ubistvu četvorice (4) civila, članova porodice Nuhaj (Osman, Brahim, Bajram i Agron), kao i nanošenju telesnih povreda, uništavanju, pljačkanju, paljenju, podmetanju požara i proterivanju devetnaestoro (19) članova porodice Nuhaj iz pomenutog sela.

Takođe, nakon nekoliko dana, 1. aprila 1999. godine, osumnjičeni Shabanaj je, nao-

[23] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

[24] Predviđeno i kažnjivo članom 144 KZRK.

[25] Predviđeno i kažnjivo članom 146, stavovi 1 i 2, tačka 2.1, 2.2 i 2.3 KZRK.

[26] Predviđeno i kažnjivo članom 154, u vezi sa članom 31 KZRK (svi napred navedeni članovi prema KZRK iz 2019).

ružan automatskom puškom i u nameri prikrivanja zločina počinjenih prema civilnom stanovništvu i uništavanja dokaza, posmrtno ostatke članova porodice Nuhaj koji su ubijeni 26. marta 1999. godine u selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme, kao i telo Ismeta Ramadani, kamionom prevezao do blizine gradskog groblja u Uroševcu/Ferizaj, gde je vozaču jednog eskavatora naredio da otvori jamu, u nameri da u njoj sahrani posmrtno ostatke ubijenih lica. Nakon otvaranja jame, naredio je nekolicini radnika gradske čistoće „Komunalna zvezda“ iz Uroševca/Ferizaj da beživotna tela bace u jamu (masovnu grobnicu), koja je nakon toga eskavatorom zatvorena. Tužilac je za radnje osumnjičenog, koje su kažnjive domaćim zakonima, međunarodnim konvencijama i dodatnim protokolima, našao da postoji osnovana sumnja da su u pitanju krivična dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, *ratni zločin zbog teških povreda Ženevskih konvencija*, *ratni zločin zbog teških povreda zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija*, kao i *organizovanje grupa za vršenje krivičnih dela genocida*, *ratnih zločina*, *zločina protiv čovečnosti*.

Prema informacijama kojima je FHP Kosovo raspolagao u vreme pripremanja ovog izveštaja, istraga povodom rasvetljavanja pomenutog zločina otvorena je rešenjem od 13. aprila 2019. godine protiv više počinitelja^[27]. U toku istražnih radnji, na osnovu iskaza pojedinih svedoka pribavljenih od strane Uprave za istraživanje ratnih zločina i nestalih lica (UIRZ) Kosovske policije (KP), ista je Kancelariji STRK 13. juna 2019. godine podnela krivične prijave protiv osumnjičenih Shabanaja i DS (lica srpske nacionalnosti koje je, prema podacima Agencije za civilnu registraciju, državljanin Kosova, sa prebivalištem na Kosovu). Specijalno tužilaštvo je, povodom navoda iz prijave i pribavljenih dokaza povodom zločina počinjenih 26. marta 1999. godine, 15. juna 2019. godine donelo rešenje za proširenje istrage i na ove osumnjičene.

Kako je istražni postupak povodom navedenih zločina bio u toku, osumnjičeni Shabanaj je 14. juna 2019. godine, prilikom ulaska na teritoriju Kosova, lišen slobode na graničnom prelazu Brnjak/Bërnjak, Opština Zubin Potok/Zubin Potok. PK mu je istog dana odredila meru četrdesetosmočasovnog (48) zadržavanja.

Kancelarija STRK^[28] je narednog dana, 15. juna 2019. godine, zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio napred opisana krivična dela, Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela zahtev za određivanje mere

[27] Povodom zločina počinjenih u selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme, Opština Uroševac/Ferizaj, Kancelarija STRK pokrenula je istragu protiv osumnjičenog Zlatana Krstića i drugih lica koja su nedostupna organima gonjenja Kosova. Krivični postupci protiv Zlatana Krstića i Destana Shabanaj do kraja izveštajnog perioda vođeni su kao odvojeni krivični postupci. Predmet *Tužilac protiv Zlatana Krstića* je obuhvaćen ovim izveštajem.

[28] Državni tužilac Kancelarije STRK Valdet Gashi.

prিতvora osumnjičenom Shabanaju, zbog potencijalne opasnosti od bekstva osumnjičenog ako bi se našao na slobodi, imajući u vidu da ima dvojno državljanstvo (državljanin Kosova i Srbije), srpski pasoš kojim može da putuje u bilo koju zemlju sveta bez vize, te posebno zbog činjenice da između Kosova i Srbije ne postoji mogućnost međusobnog izručenja osumnjičenih, zbog nepostojanja pravne saradnje niti pružanja pravne pomoći. Prema tužilaštvu, u konkretnom slučaju nije isključena mogućnost ni uticaja na potencijalne svedoke koji nisu saslušani od strane tužilaštva i pribavljanje materijalnih dokaza, odnosno uništavanje ovih dokaza, a u konkretnom slučaju se radi o ozbiljnom krivičnom delu za koje je zaprećena duža vremenska kazna.

Sudija Specijalnog odeljenja za prethodni postupak Arben Hoti je, postupajući po zahtevu tužilaštva za određivanje mere bezbednosti, 16. juna 2019. godine održao sednicu saslušanja. Nakon održane sednice, istog dana je doneto rešenje kojim je osumnjičenom određena mera pritvora u trajanju od jednog meseca, do 15. jula 2019. godine. Prema rešenju, sednici su prisustvovala stranke u postupku. Državni tužilac je u svemu ostao pri pismenom zahtevu za određivanje mere bezbednosti.

Branilac osumnjičenog, advokat iz Prištine/Prishtinë Shefqet Hasimi prigovarao je predlogu tužioca za određivanje mere pritvora, predlažući sudu određivanje blaže mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu – kućnog pritvora, koja bi se realizovala u njegovom stanu u Kosovu Polju/Fushë Kosovë. Branilac je obavestio sud da je protiv njegovog klijenta vođen krivični postupak od strane EULEX-a, te je predložio tužilaštvu da obavi proveru da li se tereti po istim optužbama.

Osumnjičeni je podržao navode svog branioca i dodao da nije učestvovao u akciji koja je od strane policije bila preduzeta kritičnog dana, kada su lišeni života pomenuti civili. Skoro nikada nije nosio oružje, sa slučajem je upoznat kada su tela žrtava prevožena traktorom. Seća se da je telo jedne žrtve uzeto u blizini stočne pijace, a drugo telo lica koje je ubijeno vatrenim oružjem pored puta u selu Prelaz/Babush. Takođe se seća da su u gradskom groblju sahranjeni posmrtni ostaci 6-7 lica po standardnoj proceduri, o čemu postoji evidencija. Tela su identifikovana putem otisaka prstiju. Sahrani je prisustvovao i kriminalistički tehničar policijske stanice u Uroševcu/Ferizaj (u rešenju o određivanju mere bezbednosti navedena su imena kriminalističkih tehničara koja je osumnjičeni pomenuo u svojoj izjavi pred sudom). Osumnjičeni je osporavao da je učestvovao u sahranjivanju posmrtnih ostataka lica lišenih života u selu Gornje Nerodimlje/Nerodime e Epërme. Osumnjičeni nije osporavao da je za vreme oružanog sukoba bio zadužen vatrenim oružjem, ali je tvrdio da isto nikada nije koristio, niti zna da ga koristi, nije izvršio vojnu obavezu, o čemu poseduje pismenu dokumentaciju. Uniformu nikada nije nosio, ni vojnu ni policijsku. Osumnjičeni je takođe naveo

da je saslušavan od strane jednog tužioca EULEX-a, nakon čega mu je rečeno da je slobodan. Posle ovog saslušanja je više puta dolazio na Kosovo i nikada nije imao problema.

Zamolio je sud da mu zbog zdravstvenih problema odredi meru kućnog pritvora. Odazvaće se svakom pozivu suda.

Sudija prethodnog postupka je u obrazloženju odluke o pritvoru takođe naveo da je nakon analize spisa predmeta našao da je zahtev tužioca o određivanju najstrožije mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu osnovan.

Prema nalazima suda, osumnjičeni je sa drugim licima, pripadnicima srpske vojske i policije, za vreme oružanog sukoba na Kosovu uzeo učešće u izvršenju krivičnih dela koja su bliže opisana u rešenju o otvaranju istrage od 13. aprila 2019. godine. Osnovana sumnja je podržana rešenjem o proširenju istrage, fotodokumentacijom predstavljenom od strane svedoka, kao i iskazima pojedinih svedoka koji su jasno opisali identitet osumnjičenog, kao i radnje koje je on preduzeo u toku događaja za koje se sumnjiči. Osumnjičeni je svojom izjavom potvrdio da je tokom 1999. godine bio u sastavu srpskih vojnih i policijskih snaga, te da je posedovao oružje, osporavajući da je učestvovao u izvršenju krivičnih dela kojim se tereti.

Sudija prethodnog postupka je u obrazloženju odluke o meri pritvora našao da u konkretnom slučaju postoji realna opasnost od bekstva osumnjičenog, koji je državljanin Republike Srbije i poseduje putne isprave sa kojima može nesmetano da se kreće po svetu, dok na drugoj strani ne postoji međusobna pravna saradnja između Srbije i Kosova. Boravkom na slobodi osumnjičenog postoji velika opasnost ometanja vođenja krivičnog postupka i utvrđivanja istine u postupku po optužbama za ozbiljno krivično delo, za koje je zaprećena duža vremenska kazna zatvora.

Sudija prethodnog postupka je rešenjem od 11. novembra 2019. godine, postupajući po zahtevu državnog tužioca od 8. novembra 2019. godine, po istim osnovima produžio meru pritvora osumnjičenom za period od dva (2) meseca, do 14. januara 2020. godine.

Zapažanja FHP Kosovo

Do kraja izveštajne godine FHP Kosovo nije imao informaciju, a ni pristup sudskoj dokumentaciji, o drugim proceduralnim radnjama za koje se očekivalo da će biti preduzete u toku pretkrivičnog postupka koji se vodi protiv osumnjičenog Shabanaja.

Na osnovu posmatranja pojedinih sednica saslušanja (u okviru kojih su uglavnom razmatrani zahtevi tužilaštva za produženje mere obezbeđivanja prisustva osum-

njičenog sudu, mere pritvora, kao i delimični pristup spisima pretkrivičnog postupka), može se primetiti da su postupci pokrenuti od strane istog tužioca i koji se vode pred istim sudijom za prethodni postupak – *Tužilac protiv Zlatana Krstića* i *Tužilac protiv Destana Shabanaj* – vode povodom istog događaja. FHP Kosovo je, takođe, ova dva predmeta predstavio odvojeno u okviru godišnjeg izveštaja zbog nedostatka informacija da li je tužilaštvo predložilo spajanje postupaka^[29].

1.1.5. Predmet: *Tužilac protiv Gorana Stanišića*

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Albina Shabani Rama, postupajući po zahtevu Kancelarije STRK za određivanje mere pritvora u predmetu *Tužilac protiv Gorana Stanišića* od 20. jula 2019. godine (KTS/PPS.br/nr. 14/2018), održala je sednicu saslušanja 22. jula 2019. godine radi razmatranja osnovanosti pomenutog zahteva.

Prema službenom saopštenju za javnost Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, Specijalno odeljenje je rešenjem sudije prethodnog postupka od 22. jula 2019. godine osumnjičenom Goranu Stanišiću odredilo meru jednomesečnog pritvora (od 20. jula do 19. avgusta 2019. godine) zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[30]. Prema nalazima suda, ispunjeni su zakonom predviđeni uslovi za određivanje mere pritvora, uz uputstvo da stranke imaju pravo žalbe na isto Apelacionom sudu.

Sednica je po odluci sudije prethodnog postupka bila zatvorena za javnost, ali je dozvoljeno prisustvo profesionalnoj publici – posmatračima OSCE, EULEX-a, FHP-a Kosovo, BIRN-a, KIP^[31] i GPPS^[32], koji su opomenuti o obavezi čuvanja službene tajne, odnosno zabrani iznošenja informacija sa ovog zasedanja suda.

Tok prethodnog postupka

Povodom događaja koji su se 15. i 16. aprila 1999. godine odigrali u selu Slovinje/Sllovi, Opština Lipljan/Lipjan, kada je stanovništvo sela bilo podvrgnuto zastrašivanju, maltretiranju, pljačkanju, proterivanju iz njihovih domova, kojom

[29] Prema informacijama pribavljenim putem medija, tužilac Kancelarije STRK je 30. decembra 2019. godine podigao optužnicu protiv Zlatana Krstića i Destana Shabanaj. Nismo imali uvid u optužnicu navedenog datuma.

[30] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, u vezi sa članom 3 Ženevske konvencije, takođe kažnjivim članom 145 (*ratni zločini zbog teških povreda zakona i običaja ratovanja koji se primenjuju u konfliktima koji imaju međunarodni karakter*), kao i članom 146 (*ratni zločin uz ozbiljno kršenje zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija*).

[31] Kosovski institut pravde.

[32] Grupa za pravne i političke studije.

prilikom su ubijene četrdeset i dve (42) osobe, a više lica povređeno, Kancelarija STRK je radi rasvetljavanja okolnosti pod kojim su se ovi događaji odigrali ovlastila PK, Upravu za istrage teške zločine (UITZ), da te okolnosti istraži.

Nakon obavljenih određenih istražnih radnji, policija je 14. maja 2018. godine Kancelariji STRK dostavila krivičnu prijavu protiv osumnjičenog Gorana Stanišića, MM, SM, kao i protiv još dvadeset osmoro (28) osumnjičenih, zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* i druga krivična dela obuhvaćena glavom XV krivičnog zakonika Kosova iz 2012. godine.

Zbog postojanja osnovane sumnje da je osumnjičeni Goran Stanišić bio jedan od saizvršilaca u primeni nasilja nad civilnim stanovništvom sredinom aprila meseca 1999. godine u selu Slovinje/Silovi, Opština Lipljan/Lipjan, on je lišen slobode 20. jula 2019. godine na graničnom prelazu Jarinje/Jarinje, Opština Leposaviq/Leposaviq, kada mu je od strane policije određena mera četrdesetosmočasovnog (48) zadržavanja.

Kancelarija STRK, nakon lišenja slobode osumnjičenog Stanišića, Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë je istog dana podnela zahtev za određivanje mere pritvora^[33], zbog postojanja osnovane sumnje da je u saučesništvu počinio *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. Prema zahtevu, ovom merom bi se obezbedilo prisustvo osumnjičenog sudu, kao i uspešno odvijanje istrage.

Tužilaštvo je zahtev podnelo samo u odnosu na osumnjičenog Stanišića, pošto ostali osumnjičeni nisu dostupni organima gonjenja Kosova.

Zahtevom za određivanje mere bezbednosti, Kancelarija STRK sumnjiči Gorana Stanišića da je za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u saučesništvu sa više lica, identifikovanih i neidentifikovanih pripadnika rezervnih vojnih i policijskih jedinica, 15. i 16. aprila 1999. godine, tokom ofanzive usmerene protiv civilnog stanovništva sela Slovinje/Silovi i okolnog područja, opštine Lipljan/Lipjan, upotrebom vojne sile, nasilja, pljačke i zastrašivanja, prvo proterao albansko civilno stanovništvo iz njihovih kuća, a nakon toga odvojio četrdeset i dve (42) osobe i lišio ih života. Prilikom tih napada, najmanje jedanaest (11) osoba je zadobilo telesne povrede. Prema tužilaštvu, blažim merama se ne može obezbediti uspešno odvijanje postupka.

Postupajući po zahtevu tužilaštva, Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë 22. jula 2019. godine održalo je sednicu saslušanja i istog dana

[33] Zahtev je podneo tužilac Kancelarije STRK Enver Krasniqi.

donelo rešenje kojim je osumnjičenom određena mera pritvora radi obezbeđivanja njegovog prisustva sudu u trajanju od trideset (30) dana, zbog postojanja osnovane sumnje da je u saučesništvu počinio *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, kažnjiv i prema Krivičnom zakoniku Kosova koji je stupio na snagu 2019. godine.

Prema nalazima rešenja, postoje okolnosti koje ukazuju na mogućnost bekstva u cilju izbegavanja krivične odgovornosti ako se osumnjičeni nađe na slobodi. U prilog navedenim okolnostima ide i činjenica da osumnjičeni od okončanja oružanog sukoba ne živi na Kosovu. Takođe, postoji mogućnost uticaja na svedoke koji još uvek nisu saslušani u istrazi, a koje osumnjičeni prema njegovim rečima lično poznaje, jer su iz njegovog sela. Na odluku o određivanju mere pritvora takođe je uticala i činjenica da se radi o veoma ozbiljnom krivičnom delu, kao i način na koji je delo počinjeno. Određivanje mere pritvora, imajući u vidu navedene razloge, od strane suda je ocenjeno kao neophodno radi obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu.

Prema rešenju^[34] sudije za prethodni postupak od 22. jula 2019. godine, sednici su prisustvovala stranke u postupku.

Tužiteljka Kancelarije STRK Drita Hajdari, nakon prezentiranja zahteva tužilaštva, predložila je sudu određivanje najstrožije mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu – mere pritvora. Prema tužilaštvu, saslušani svedoci su identifikovali osumnjičenog. Dobro ga poznaju, jer je njihov komšija. Boravkom na slobodi osumnjičeni može da utiče na saslušane svedoke da izmene svoje iskaze ili da one svedoke koji tek treba da budu saslušani ubedi da daju drugačije iskaze, čime bi se poremetio dalji tok krivičnog postupka.

Branilac osumnjičenog, advokat iz Mitrovice/Mitrovicë Miro Delević, osporio je zahtev tužilaštva, tvrdeći da je neosnovan. Povodom optužbi za zločine, koji su se u toku oružanog sukoba na Kosovu dogodili u selu Slovinje/Sllovi, već je vođen krivični postupak i svi optuženi su oslobođeni optužbi pravnosnažnom presudom. Osumnjičeni je u tom postupku bio svedok.

Branilac je takođe naveo da je osumnjičeni napustio Kosovo iz ekonomskih razloga odmah nakon oružanog sukoba, ali je na Kosovu redovno dolazio zbog porodičnih obaveza. Predložio je sudu da, ako za to nađe neophodnim, njegovom klijentu odredi blažu meru obezbeđivanja prisustva sudu, jer će se on uvek odazvati pozivima suda.

[34] Kako je sednica saslušanja bila zatvorena za javnost i bilo je zabranjeno iznošenje informacija sa iste, tok postupka predstavljen je prema rešenju kojim je određena mera pritvora.

Osumnjičeni Stanišić je podržao navode svoga branioca i dodao – da je bilo šta protivzakonito uradio, nikad više ne bi dolazio na Kosovo. Izrazio je žaljenje zbog onoga što se dogodilo u selu Slovinje/Sllovi.

U izveštajnom periodu osumnjičenom Stanišiću, po zahtevu tužilaštva, u više navrata produžavana je mera pritvora, jer se radi o predmetu sa velikim brojem žrtava i svedoka koji nisu mogli biti saslušani u periodu od jednog meseca, kao ni narednih meseci.

Osumnjičeni i njegova odbrana su žalbama osporavali odluku kojom je osumnjičenom određen jednomesečni pritvor od strane sudije prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kao i odluke kojim je mera pritvora bila produžavana. Žalbe su odlukama žalbenih veća Apelacionog suda odbijane kao neosnovane.

Istraga u predmetu *Tužilac protiv Gorana Stanišića* nije okončana do kraja izveštajnog perioda.

1.1.6. Predmet: *Tužilac protiv Ramiza Džogovića*

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Arben Hoti, postupajući/odlučujući po zahtevu Kancelarije STRK za određivanje mere pritvora od 4. oktobra 2019. godine (KTS.br. 61/19) u predmetu *Tužilac protiv Ramiza Džogovića* je, po prijemu zahteva, istog dana (4. oktobra 2019. godine) održao sednicu saslušanja radi razmatranja osnovanosti zahteva tužilaštva. Nakon održane sednice saslušanja, razmatranja i analize zahteva, sudija je istog dana doneo rešenje kojim je osumnjičenom Džogoviću izrekao meru jednomesečnog pritvora koji će trajati od 3. oktobra 2019. godine, kada je lišen slobode, do 3. novembra 2019. godine.

Osumnjičenom je određena najstrožija mera obezbeđivanja njegovog prisustva sudu zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivična dela: *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[35], *ratni zločini kao teška povreda Ženevskih konvencija*^[36], *ratni zločin uz ozbiljno kršenje zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija*^[37],

[35] Predviđeno i kažnjivo članom 142 KZ SFRJ (koji je u primeni uredbom UNMIK-a 1999/24 od 12. decembra 1999. godine).

[36] Takođe predviđeno i kažnjivo članom 144 KZRK (koji je stupio na snagu 15. aprila 2019. godine).

[37] Takođe predviđeno i kažnjivo članom 146 KZRK (koji je stupio na snagu gorepomenutog datuma).

ratni zločin uz ozbiljno kršenje zakona i običaja koji važe u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera^[38], kao i krivično delo *neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja*^[39].

Tok prethodnog postupka

Kancelarija STRK^[40] je Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë 4. oktobra 2019. godine dostavila zahtev za određivanje pritvora protiv osumnjičenog Džogovića zbog postojanja osnovane sumnje da je 29. avgusta 1998. godine u selu Sušica/Shushicë, opština Istok/Istog, u ranim jutarnjim časovima (oko 06:00 časova), u saučesništvu sa neidentifikovanim licima, uniformisan i naoružan uzeo učešća u napadu srpskih policijskih snaga na porodicu Salihaj, kojom prilikom je ubijeno devet (9) članova ove porodice, kao i jedan njihov unuk. Prilikom napada zapaljena je i uništena imovina porodice Salihaj. Takođe postoji osnovana sumnja da se osumnjičeni tokom dana, dok je gorela imovina porodice Salihaj, fotografisao sa jednim neidentifikovanim počiniocem pored objekta u plamenu koji je bio vlasništvo porodice Salihaj.

Državni tužilac je zahtevom za određivanje mere pritvora osumnjičenom stavio na teret i izvršenje krivičnog dela *neovlašćeno posedovanje oružja*. Naime, prilikom pretresa porodične kuće osumnjičenog Džogovića, koji su obavili pripadnici Policije Kosova (KP) 3. oktobra 2019. godine oko 14:20 časova u selu Dobruša/Dobrushë, opština Istok/Istog, pronađeno je jedno automatsko oružje tipa „kalašnjikov“, sa serijskim brojem 105529, marke „Zastava“, jugoslovenske proizvodnje; jedan magazin, dvadeset osam (28) metaka kalibra 7.62x39mm i tri (3) metka kalibra 9x19mm, za koje osumnjičeni nije posedovao dozvolu nadležnih institucija za držanje. Nakon pretresa, pomenuto oružje je oduzeto.

Pretres kuće osumnjičenog obavljen je po naredbi državnog tužioca, koja je usledila po prijemu krivične prijave Jedinice za istraživanje ratnih zločina (JIRZ) od 2. oktobra 2019. godine. Njome je osumnjičenom Džogoviću stavljeno na teret izvršenje gorepomenutih krivičnih dela, počinjenih u saučesništvu.

Državni tužilac je, postupajući po istoj, kao i imajući u vidu priložene dokaze, iskaze svedoka i dokaze pribavljene istražnim radnjama policije, našao da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio gorenavedena krivična dela. Iz tih razloga, a radi obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu u toku krivičnog postupka i uspešnog odvijanja istog, zahtevom je tražio da se osumnjičenom odredi

[38] Takođe predviđeno i kažnjivo članom 147, u vezi sa članom 31 KZRK (koji je stupio na snagu gorepomenutog datuma).

[39] Predviđeno i kažnjivo članom 366, stav 1 KZRK.

[40] Državni tužilac Enver Krasniqi.

mera pritvora. Prema tužilaštvu, ako se osumnjičeni bude nalazio na slobodi postoji opasnost od bekstva, izbegavanja krivične odgovornosti, izbegavanja odazivanja na pozive tužilaštva i suda. Krivična dela za koje postoji osnovana sumnja da ih je počinio su ozbiljna, za ista je zakonom zaprećena duža vremenska kazna, a boravak na slobodi otežao bi uspešno rasvetljavanje okolnosti pod kojima su ubistva počinjena. Prema tužilaštvu, jedina mera kojom se može obezbediti nesmetano odvijanje krivičnog postupka je mera pritvora.

Specijalno odeljenje Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë je, postupajući po zahtevu tužilaštva za određivanje mere bezbednosti, istog dana održalo sednicu saslušanja, kojoj su prisustvovala stranke u postupku: državni tužilac kao podnosilac zahteva, osumnjičeni Džogović, kao i njegov branilac, advokat iz Peći/Pejë Esat Muharremi.

Državni tužilac je u toku sednice saslušanja predstavio i obrazložio pismeni zahtev za određivanje najstrožije mere i ostao pri predlozima preciziranim u zahtevu.

Branilac osumnjičenog je osporavao zahtev tužilaštva, koji je prema odbrani zasnovan na indicijama, te indirektnim dokazima koji nemaju dokaznu snagu. Branilac je prigovarao i razložio na koje se tužilaštvo poziva predlažući najstrožiju meru obezbeđivanju prisustva osumnjičenog sudu. Prema tvrdnjama odbrane, ne stoje tvrdnje tužilaštva da u konkretnom slučaju postoji opasnost od bekstva osumnjičenog dvadeset (20) godina nakon okončanja oružanog sukoba. Tužilaštvo nije navelo razloge koji bi uticali na njegovu odluku da se udaljava, ako to nije uradio do sada. Tužilaštvo nije obrazložilo ostale razloge za određivanje najstrožije mere, kao što su uticaj na svedoke i ometanje krivičnog postupka. Branilac je predložio sudu određivanje blaže mere obezbeđivanja prisustva sudu.

Osumnjičeni Džogović je podržao navode svoga branioca i dodao da se ovih dvadeset godina slobodno kretao, redovno odlazio u grad (Istok/Istogu) najmanje jednom ili dva puta nedeljno, sretao se sa advokatima, sudijama, službenicima opštine – nikada nije imao problema, nikada niko nije uperio prst u njegovom pravcu. Za vreme oružanog sukoba pomagao je stanovništvu okolnih sela prehrambenim artiklima, te dočekivao ljude u svojoj kući. Prihvatio je da je prilikom pretresa u njegovoj kući pronađeno oružje.

Nakon održane sednice i analize priloženih spisa predmeta, sudija prethodnog postupka doneo je rešenje o određivanju mere bezbednosti osumnjičenom u pravcu gorenavedenih krivičnih dela. Sudija prethodnog postupka je, nakon razmatranja osnovanosti zahteva tužioca za određivanje mere obezbeđivanja prisustva sudu, analizirao priložene dokaze, te našao da je zahtev tužioca osnovan, odnosno da su ispunjeni uslovi za određivanje mere pritvora osumnjičenom. Na osnovu dokaza

koje je priložilo tužilaštvo proizilazi da u konkretnom slučaju postoji opasnost od bekstva osumnjičenog, kako bi izbegao krivičnu odgovornost. Takođe postoji opasnost od neodazivanja pozivima suda, te mogućnost uticaja na svedoke koji nisu saslušani od strane tužioca, izmene ili falsifikovanja dokaza. Sudija je procenio da postoji i opasnost da osumnjičeni utiče na potencijalne saučesnike koji do sada nisu identifikovani, niti su dostupni sudu. Prema nalazima suda, mera pritvora je jedina mera kojom se može obezbediti prisustvo osumnjičenog u sudu.

Osumnjičeni i njegova odbrana žalbom su osporavali rešenje o određivanju mere pritvora koju je Apelacioni sud, nakon sednice žalbenog veća, odbio kao neosnovanu i potvrdio rešenje sudije prethodnog postupka o određivanju pritvora. Prema nalazima žalbenog veća drugostepenog suda, sudija prethodnog postupka prvostepenog suda je, prilikom donošenja odluke o merama bezbednosti, pravilno razmotrio i ocenio priložene dokaze kada je odlučivao o određivanju iste osumnjičenom.

Kancelarija STRK je 29. oktobra 2019. godine Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela obrazloženi zahtev za produženje pritvora osumnjičenom.

Sudija prethodnog postupka je, nakon prijema zahteva tužilaštva, te razmatranja i analize razloga za produženje mere bezbednosti, obavio analizu spisa predmeta, zahteva za produženje mere bezbednosti, priložene dokaze, razloge zbog kojih je predložena produžena mera i našao da još uvek postoje okolnosti zbog kojih je mera bezbednosti određena, da postoji opasnost od bekstva osumnjičenog radi izbegavanja krivične odgovornosti, kao i da boravkom na slobodi može da utiče na svedoke i saučesnike. Van zasedanja, sud je 31. oktobra 2019. godine doneo rešenje kojom je utvrdio da je mera pritvora jedina mera kojom se može obezbediti dalje neometano sprovođenje krivičnog postupka. Sud je meru pritvora osumnjičenom produžio za naredna dva (2) meseca, od 3. novembra 2019. godine do 3. januara 2020. godine.

Nalazi FHP Kosovo

Državni tužilac je pokrenuo krivični postupak protiv osumnjičenog u pravcu više krivičnih dela *ratni zločin*. Ono što prvo upada u oči kod ovako teških optužbi je da u zahtevu za određivanje mere bezbednosti nema opisa i navođenja konkretnih radnji koje se pojedinačno odnose na četiri krivična dela.

Takođe, tužilaštvo prilikom pravne kvalifikacije krivičnog dela navodi zakonske nazive krivičnih dela koja su osumnjičenom stavljena na teret, ali ne precizira konkretne odredbe kojima bi se definisale nezakonite radnje osumnjičenog. Na-

ime, zakonske odredbe koje su navedene u zahtevu za određivanje mere pritvora protiv osumnjičenog sadrže više tačaka.

Prema dosadašnjoj sudskoj praksi (domaćoj i međunarodnoj), nesporno je da je prilikom pravne kvalifikacije krivičnog dela potrebno navesti zakonski naziv krivičnog dela prema zakonu koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela^[41]. U slučaju izmena krivičnog zakona, ako je i novim zakonom krivično delo predviđeno kao takvo, obavezno je navođenje zakonskog naziva krivičnog dela prema krivičnom zakonu koji je trenutno na snazi. Krivični zakon koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnih dela, kao i krivični zakonik koji je primenjen prilikom pokretanja krivičnog postupka protiv osumnjičenog, predviđaju obaveznu primenu povoljnijeg zakona za počinioce. U konkretnom slučaju, kvalifikacija krivičnih dela kojima se osumnjičeni tereti obavljena je prema krivičnom zakoniku Kosova koji je stupio na snagu sredinom aprila meseca 2019. godine, a koji je u pogledu zaprećene kazne strožiji za osumnjičenog.

U opisu krivičnog ili krivičnih dela koje/a se osumnjičenom stavljaju na teret nije precizirano pod kojim su okolnostima ova krivična dela izvršena, da li u mirnodopsko vreme, ili za vreme oružanog sukoba. Naveden je samo datum izvršenja krivičnog dela, ali nije naveden karakter oružanog sukoba (unutrašnji, međunarodni), iako su radnje okrivljenog okvalifikovane kao *ratni zločini*, a oni mogu biti izvršeni samo za vreme rata ili oružanog sukoba.

Gorenavedeni način kvalifikacije krivičnih dela, koja se osumnjičenom stavljaju na teret, preuzet je i od strane sudije za prethodni postupak.

FHP Kosovo je takođe zapazio da su pretkrivični i krivični postupci u predmetima u kojima se osumnjičeni terete po optužbama za ratne zločine mnogo ekspeditivniji nakon formiranja Specijalnog odeljenja pred Osnovnim sudom u Prištini/Priştinë. U većini predmeta, bar u fazi pretkrivičnih postupaka, poštuju se zakonom predviđeni rokovi za preduzimanje proceduralnih radnji, što je veoma važno za zaštitu ljudskih prava osumnjičenih ili optuženih lica.

[41] Član 2 tačka 2 KZRK (2019): „Nikome se ne može izreći krivična sankcija, niti mera obaveznog tretmana za delo koje pre nego što je izvršeno nije bilo utvrđeno zakonom kao krivično delo i za koje nije bila propisana krivična sankcija ili mera obaveznog tretmana.“

1.2. Prvostepeni postupak

1.2.1. Predmet: *Tužilac protiv Darka Tasića*

Pred pretresnim većem Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prizrenu, kojim je predsedavao sudija Artan Sejrani^[42], u predmetu *Tužilac protiv Darka Tasića* po optužnici Kancelarije STRK od 26. aprila 2018. godine (KTS/PPS br/nr. 149/09), nakon postupka ocene optužnice, protiv optuženog Tasića 13. septembra 2018. godine otvoren je glavni pretres po optužbama za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, po dvema tačkama. Pretres je nastavljen i u izveštajnom periodu.

Tok krivičnog postupka^[43]

Krivični postupak povodom zločina, koji su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu dogodili u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël, opština Prizren, u periodu između 25. i 27. marta 1999. godine, iniciran je rešenjem međunarodnog tužioca Kancelarije STRK^[44] od 31. maja 2012. godine o pokretanju istrage protiv pedeset petorice (55) osumnjičenih, zbog osnovane sumnje da su u svojstvu pripadnika paravojsnih snaga Srbije, i u saučesništvu sa pripadnicima redovnih snaga policije, ubili više od stotinu (100) muškaraca, u štali koja je bila vlasništvo Rasima Batusha, kao i na pojedinim drugim lokacijama u selu, te su pokušali da liše života još sedmoricu (7) civila. Istovremeno, optuženima je stavljeno na teret da su ovom prilikom oduzeli novac, vredne predmete i ličnu dokumentaciju civila ovog sela.

Istraga je otvorena i protiv četrdeset osam (48) osumnjičenih^[45] zbog postojanja osnovane sumnje da su 25. i 26. marta 1999. godine, u svojstvu pripadnika rezervnog sastava oružanih snaga MUP-a SRJ^[46] ili paravojsnih snaga, kao i u saučesništvu sa drugim nepoznatim počiniocima, uzeli učešće u oduzimanju imovine, pljačkanju, paljenju kuća, automobila, te uništavanju imovine velikih razmera

[42] Članovi pretresnog veća, sudije Ajser Skenderi i Xheladin Osmani.

[43] U okviru ove analize biće predstavljen deo glavnog pretresa koji se pred pretresnim većem odvijao u izveštajnom periodu, sa kratkim osvrtom na deo krivičnog postupka koji se odvijao ranijih godina. Ovaj deo glavnog pretresa detaljno je predstavljen u godišnjim izveštajima za 2017. i 2018. godinu, koji se mogu naći na službenoj internet stranici FHP Kosovo: <http://www.hlc-kosovo.org/>.

[44] Međunarodni tužilac kancelarije STRK Cezary Michalczuk.

[45] Među kojima je bio i optuženi Tasić.

[46] Ministarstva unutrašnjih poslova Savezne Republike Jugoslavije.

koje nije bilo opravdano vojnim potrebama. Istog dana odvojili su žene i decu od muškaraca, prinudivši ih da pešice krenu za Albaniju.

Istraga je pomenutim rešenjem otvorena protiv osumnjičenih i zbog drugih krivičnih dela koja su počinjena kritičnog dana u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël i koja su okvalifikovana kao *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

Istraga po pomenutom rešenju je zbog odsustva osumnjičenih obustavljena u više navrata, a zatim, radi sprovođenja određenih radnji, ponovo otvarana, pa obustavljena, kako se ne bi prekoračili zakonski rokovi predviđeni za sprovođenje istrage. Povodom zločina počinjenih marta meseca u Maloj Kruši/Krusha e Vogël, istraga pokrenuta rešenjem kraja maja 2012. godine je nakon pribavljanja dokaza u odnosu na pojedine osumnjičene bila obustavljena, da bi bila pokrenuta protiv novih lica.

Radi privođenja osumnjičenih pravdi, u toku 2016. godine je protiv dvadeset sedmoru (27) osumnjičenih raspisana međunarodna poternica, po kojoj je optuženi Tasić 22. novembra 2017. godine lišen slobode na graničnom prelazu Brnjak/Bërnjak, Opština Zubin Potok. Istog dana je doneto rešenje o ponovnom otvaranju istrage, kao i odluka o njegovom četrdeset osmočasovnom (48) policijskom zadržavanju. Narednog dana, rešenjem sudije prethodnog postupka Osnovnog suda u Prizrenu, određena mu je mera jednomesečnog pritvora^[47].

Međunarodni tužilac^[48] Kancelarije STRK je optužnicom od 26. aprila 2018. godine optuženom Tasiću stavio na teret *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[49], po dvema tačkama:

- da je između 25. i 26. marta 1999. godine u selu Mala Kruša/Krusha e Vogël, opština Prizren, u naselju poznatom kao mahala „Hajdari”, u svojstvu rezerviste policijskih snaga Savezne Republike Jugoslavije (MUP) ili pripadnika srpskih paravojnih snaga, kao i u saučesništvu sa drugim počiniocima, pripadnicima pomenutih snaga čiji identitet nije utvrđen, bio umešan u oduzimanje i pljačkanje imovine, ali i u protivzakonito i samovoljno uništavanje imovine velikih razmera

[47] Po rešenjima sudije prethodnog postupka ili predsednika sudskog veća, koja su potvrđivana odlukama Apelacionog suda, optuženi se za vreme odvijanja krivičnog postupka nalazio na izdržavanju mere pritvora.

[48] Optužnicu je podigao međunarodni tužilac Paul Flynn. Ovo je ujedno poslednja optužnica podignuta od strane međunarodnog tužioca.

[49] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivim članom 152, stav 2.2, u vezi sa članom 31 KZRK, zbog povreda zajedničkog člana 3(c) Ženevskih konvencija (12. avgust 1949), kao i članovima 4, stav 2, tačke (e) i (g) i tačke 13 Dodatnog protokola II na Ženevsku konvenciju (8. juni 1977. godine).

(paljenje kuća) koje nije bilo opravdano vojnim potrebama, što je imalo teške posledice za meštane albanske nacionalnosti;

- da je u istom svojstvu između 26. i 27. marta 1999. godine u okolini sela Mala Kruša/Krusha e Vogël, u saučesništvu sa drugim pripadnicima policijskih snaga, učestvovao ili bio umešan u skrnavljenje leševa nepoznatog broja neidentifikovanih lica, tako što ih je spaljivao i/ili pokušavao da ih uništi, bacajući ih u reku Drim/Drini, u blizini sela.

Sednica prvog saslušanja po optužnici pred sudijom Osnovnog suda u Prizrenu Artanom Sejrani održana je 14. maja 2018. godine. Optuženi se po optužnici izjasnio da nije kriv. Sednica drugog saslušanja je održana 14. juna 2018. godine. Optuženi i njegov branilac su u periodu između pomenutih sednica podneli zahtev za odbacivanje optužnice, a zbog obimnosti predmeta zadržali su pravo da se o mogućim novim dokazima i predlozima svedoka izjasne u toku pretresa. Tužilaštvo je u pismenom odgovoru predložilo sudu da zahtev za odbacivanje optužnice odbaci kao neosnovan.

Predsednik pretresnog veća je rešenjem od 14. juna 2018. godine odbio zahtev za odbacivanje optužnice kao neosnovan. Ovo rešenje suda osporavano je žalbom optuženog, koju je Apelacioni sud rešenjem od 7. jula 2018. godine takođe odbacio kao neosnovanu.

Glavni pretres je otvoren 13. septembra 2018. godine uvođim izlaganjima stranaka u postupku. Pretres je nastavljen izvođenjem dokaza. Pretresno veće je od otvaranja glavnog pretresa, sa sednicama prvog saslušanja, zasedalo ukupno osamnaest (18) sudskih dana [u toku 2018. godine osam (8) sudskih dana, u toku 2019. godine deset (10) dana]. U toku pretresa (od otvaranja), do kraja 2019. godine saslušano je petnaest (15) svedoka predloženih od strane tužilaštva. U toku pretresa, po predlogu tužilaštva, pročitane su izjave iz ranijih faza krivičnog postupka tri svedoka^[50], koji su u međuvremenu preminuli ili su u lošem zdravstvenom stanju pa je njihovo saslušanje pred sudom bilo otežano. Odbrana okrivljenog je prigovarala čitanju iskaza svedoka iz ranijih faza krivičnog postupka, insistirajući na neposrednom saslušanju pojedinih svedoka tužilaštva (koji su još živi), kako bi svedocima postavili direktna pitanja, uz obrazloženje da dokazi iz ranijih faza postupka nisu prihvatljivi i da se na njima ne može zasnovati sudska odluka.

[50] Shodno članu 338, stav 1, tačka 1.1 ZKPRK, na glavnom pretresu će biti pročitani iskazi iz ranijih faza krivičnog postupka ako, „su ispitana lica umrla, duševno obolela ili poremećena ili se ne mogu pronaći ili je njihov dolazak pred sud nemoguć ili znatno otežan zbog starosti, bolesti ili zbog drugih važnih razloga“.

Izvedeni su i materijalni dokazi, među kojima je bilo dokaza pribavljenih od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) putem međunarodne pravne saradnje, dokaza iz predmeta koji su vođeni pred ovim sudom (*Tužilac protiv Milana Milutinovića i drugih, Tužilac protiv Vlastimira Đorđevića*). U toku pretresa su obavljene i ispravke određenih tehničkih grešaka u službenim zapisnicima.

Glavni pretres je od početka bio otvoren za javnost, a sva zasedanja su snimljena (audio i video).

Optužnicu je u toku glavnog pretresa zastupala tužiteljka Kancelarije STRK Drita Hajdari.

Nastavak glavnog pretresa najavljen je za 15. januar 2020. godine, saslušanjem svedoka optužbe, novinara iz Velike Britanije Džona Svinija (John Sweeney). U toku izveštajnog perioda, radi obezbeđivanja prisustva ovog svedoka i njegovog saslušanja pred pretresnim većem, odloženo je više zakazanih zasedanja suda.

Zapažanja FHP Kosovo:

Kao i u ranijim zapažanjima iz prethodnih godina, FHP Kosovo i dalje ima primedbe na usporeno odvijanje glavnog procesa u krivičnom postupku protiv optuženog Darka Tasića. Optuženi je lišen slobode 22. novembra 2017. godine i u pritvoru se nalazi duže od dve godine, sa realnom mogućnošću da u pritvoru bude zadržan i treću godinu ukoliko sud ne bude postupao ekspeditivnije u ovom predmetu.

Zakonikom o krivičnom postupku (član 314) predviđeni su rokovi za okončanje glavnog pretresa. Ovim članom je predviđeno da se glavni pretres, koji se vodi pred sudijom pojedincem, mora okončati u roku od devedeset (90) dana. Glavni pretres koji se odvija pred pretresnim većem mora se završiti u roku od sto dvadeset (120) dana, izuzev ako pretresno veće ne donese obrazloženu odluku o produženju trajanja glavnog pretresa. Glavni pretres se može produžiti za narednih trideset (30) dana za svaku obrazloženu odluku, kojom su navedeni osnovani razlozi za produženje glavnog pretresa.

Glavni pretres je u drugoj polovini 2019. godine više puta odlagan zbog nemogućnosti saslušanja svedoka, novinara iz Velike Britanije Džona Svinija, čije je saslušanje trebalo biti organizovano putem međunarodne pravne pomoći. FHP Kosovo nalazi da institucije preko kojih se organizuje pružanje međunarodne pravne pomoći treba da postupaju ekspeditivnije, posebno u slučajevima kada se optuženi nalaze u pritvoru, jer za njih i u ovakvim situacijama važi prezumpcija nevinosti, bez obzira na težinu dela koje im se stavlja na teret.

FHP Kosovo smatra potrebnim da povodom predmeta *Tužilac protiv Darka Tasića* ponovi preporuku iz godišnjeg izveštaja za 2018. godinu, koja se odnosi na potrebu da sudovi na Kosovu, uprkos poznate preopterećenosti predmetima, moraju dati prioritet predmetima po optužbama za ratne zločine. Kako vreme prolazi, činjenice i sećanje blede, svedoci umiru, dokazi nestaju i sve je teže prikupiti dokaze o zločinima počinjenim za vreme oružanog sukoba, a time žrtve ili njihove porodice imaju sve manje mogućnosti da ostvare svoje pravo na pravdu.

Glavni pretres se odvijao na albanskom jeziku, uz prevod na srpski jezik za okrivljenog i njegove branioce (simultano, šaputanjem). Kada su se okrivljeni ili njegovi branici obraćali sudu, organizovan je konsekutivni prevod sa albanskog na srpski i obrnuto. Prevod pred ovim pretresnim većem je u toku pretresa bio dobar, službeni zapisnici su uredno vođeni, a prema informacijama dobijenim od strane branilaca optuženog, oni su blagovremeno dobijali prevode službenih zapisnika, sa prevodom koji je bio na adekvatnom ili prihvatljivom nivou. Ovo je za svaku pohvalu, kada se imaju u vidu mnogi problemi sa prevodenjem u drugim predmetima koje je FHP Kosovo konstatovao na osnovu redovnog praćenja najvažnijih suđenja.

1.2.2. Predmet: *Tužilac protiv Zorana Đokića*

Pred Pretresnim većem Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim predsedava sudija Arben Hoti^[51], u predmetu *Tužilac protiv Zorana Đokića* 18. novembra 2019. godine otvoren je glavni pretres po optužnici Kancelarije STRK od 31. maja 2019. godine (KTS/.br. 23/2018). Optužnicom se optuženom stavlja na teret da je u saučesništvu izvršio krivična dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[52], *ratni zločini koji ozbiljno krše član 3 Ženevskih konvencija*^[53] i *ratni zločini koji ozbiljno krše zakone i običaje primenljive u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera*^[54].

Tok krivičnog postupka

Zbog postojanja osnovane sumnje da je u toku marta i maja meseca 1999. godine u naselju Kristal u Peći/Pejë počinjeno više teških krivičnih dela od strane poje-

[51] Članovi pretresnog veća, sudije Albina Shabani Rama i Shadije Gërguri.

[52] Predviđeno i kažnjivo članom 142 KZ SFRJ, koji je u primeni uredbom UNMIK-a 24/1999 od 12. decembra 1999. godine.

[53] Predviđeno i kažnjivo članom 152, stav 1 KZRK (2012), prema kojem je obavljena kvalifikacija krivičnih dela koja su optuženom stavljena na teret optužnicom od 31. maja 2019. godine.

[54] Predviđeno i kažnjivo članom 153, stav 1, tačke 2.1; 2.2; 2.5; 2.8; 2.13 i 2.15 i člana 3 KZRK (2012).

dinih uniformisanih i naoružanih lica (fizičko i psihičko maltretiranje, pljačka civilnog stanovništva koje nije učestvovalo u konfliktu, ubistvo trideset i tri (33) civila, proterivanje stanovništva iz njihovih kuća), Kancelarija STRK je angažovala Upravu za istraživanje teških krivičnih dela (UITKD) Kosovske policije (KP) u Prištini/Prištinë da istraži okolnosti pod kojima su se pomenuti zločini odigrali i identifikuje moguće počinioce.

Nakon obavljenih istražnih radnji od strane navedene policijske uprave, tužilaštvo je 5. oktobra 2018. godine primilo krivičnu prijavu. Povodom ove prijave, državna tužiteljka Kancelarije STRK Habibe Salihu je 8. oktobra 2018. godine Odeljenju za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë podnela rešenje o otvaranju istrage protiv optuženog Zorana Đokića. Navedenim rešenjem istraga je pokrenuta i protiv osumnjičenih RB, VI i SS, koji su nedostupni organima gonjenja Kosova.

Istraga je pokrenuta zbog postojanja osnovane sumnje da su osumnjičeni 26, 27, 28. marta i 13, 17. i 28. maja 1999. godine u naselju Kristal u Peći/Pejë uzeli učesće, ili su pružili pomoć u izvršenju krivičnog dela tako što su otvorili oružanu vatru u pravcu civilnog stanovništva, kojom prilikom su ubijena 33 civila. Na taj način osumnjičeni su počinili krivična dela *ratni zločini koji ozbiljno krše Ženevsku konvenciju*^[55] (sa umišljajem su izazvane velike patnje ili ozbiljne povrede tela, silovanje i seksualno uznemiravanje), *ratni zločini koji ozbiljno krše član 3 Ženevskih konvencija*^[56], *ratni zločini koji ozbiljno krše zakone i običaje primenljive u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera*^[57], *organizovanje grupa radi izvršenja genocida, zločina protiv čovečnosti, ratnih zločina*^[58], *odgovornost komandanata i njihovih vođa*^[59], *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[60].

Nakon donošenja rešenja za otvaranje istrage protiv osumnjičenih, Kancelarija STRK je Odeljenju za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë podnela zahtev za izdavanje naloga za hapšenje osumnjičenih protiv kojih je pokrenuta istraga. Izdavanje naloga za hapšenje od strane suda je zatraženo nakon okončanja postupka redovnog pozivanja osumnjičenih, putem redovnih poziva preko adresa koje je tužilaštvo uspeo u tom periodu da pribavi. Uručenje poziva nije bilo moguće, pošto osumnjičeni više ne žive na adresama kojima je tužilaštvo raspolagalo. Osnovni sud u Peći/Pejë, postupajući po ovom zahtevu tužilaštva, 2.

[55] Predviđeno i kažnjivo članom 150, stav 2, tačke 2.1 i 2.3 KZRK.

[56] Predviđen i kažnjivo članom 152, stav 2, tačke 2.1 i 2.3 KZRK.

[57] Predviđeno i kažnjivo članom 153 KZRK.

[58] Predviđeno i kažnjivo članom 160 KZRK.

[59] Predviđeno i kažnjivo članom 161 KZRK.

[60] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ.

novembra 2018. godine izdao je nalog za hapšenje lica protiv kojih je pokrenuta istraga (rešenjem od 8. oktobra 2018. godine). Na osnovu ovog naloga, na graničnom prelazu Jarine/Jarinë, opština Leposavić/Leposaviq, 1. februara 2019. godine u 22:00 časa slobode je lišen osumnjičeni Zoran Đokić.

Tužiteljka Salihu je 2. februara 2019. godine donela rešenje o zadržavanju osumnjičenog Zorana Đokića koje je važno od momenta njegovog lišenja slobode. Ona je istog dana podnela sudu i zahtev za određivanje mere pritvora, kako bi se obezbedilo prisustvo osumnjičenog sudu i omogućilo nesmetano odvijanje krivičnog postupka u pravcu krivičnih dela za koja postoji osnovana sumnja da ih je on počinio 1999. godine u saučesništvu sa drugim licima, koja su nedostupna organima gonjenja Kosova.

Prema tužilaštvu, osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivična dela kojima se tereti podržana je materijalnim dokazima, pored ostalog i izjavom jednog svedoka koji je bio očevidac događaja za koje se osumnjičeni tereti. Tužilaštvo je od suda tražilo određivanje najstrožije mere bezbednosti, uz obrazloženje da se blažim merama ne može obezbediti prisustvo osumnjičenog sudu.

Sudija prethodnog postupka Odeljenja za teška krivična dela pri Osnovnom sudu u Peći/Pejë je 2. februara 2019. godine održao sednicu saslušanja, radi razmatranja zahteva tužilaštva o određivanju mere bezbednosti.

U toku sednice saslušanja, osumnjičeni i njegov branilac, advokat iz Mitrovice/Mitrovicë Ljubomir Pantović, osporavali su osnovanost zahteva tužilaštva, tvrdeći da je isti zasnovan samo na izjavi jednog svedoka, kao i da tužilaštvo nije utvrdilo identitet počinilaca koji su delovali kritičnog dana u pećkom naselju Kristal. Prema navodima odbrane, u pećkom naselju u kojem je živio osumnjičeni^[61] pre i u toku oružanog sukoba na Kosovu, u to vreme je živelo još jedno lice sa istim imenom i prezimenom, kojem ime oca takođe počinje istim slovom kao i ime oca osumnjičenog. Ta druga osoba je za vreme oružanog sukoba na Kosovu bila pripadnik MUP-a Srbije i učestvovala je u mnogim akcijama policije pre oružanog sukoba. Branilac je predložio sudu određivanje blaže mere sa kojom bi se, prema odbrani, moglo obezbediti prisustvo osumnjičenog sudu.

Sudija prethodnog postupka je, nakon održane sednice, doneo rešenje kojim je odbio zahtev odbrane. On je prihvatio zahtev tužilaštva za određivanje mere pritvora osumnjičenom Zoranu Đokiću. Sud je u obrazloženju svoje odluke, pored ostalog, našao da je osumnjičeni od strane tužilaštva identifikovan kao učesnik u

[61] FHP Kosovo u vreme izrade godišnjeg izveštaja nije imao informacija o kom naselju se u konkretnom slučaju radi.

izvršenju dela kojima se tereti, pored iskaza svedoka i putem fotodokumentacije koja postoji u spisima predmeta. Osumnjičeni ne živi na Kosovu, a za krivična dela kojima se tereti zakonom je zaprećena duža vremenska kazna. Takođe postoji opasnost od bekstva i ometanja uspešnog vođenja krivičnog postupka koji je protiv njega pokrenut. Druge, blaže mere u konkretnom slučaju ne bi bile adekvatne za obezbeđivanje prisustva osumnjičenog sudu.

Osumnjičenom je određena mera pritvora u trajanju od jednog (1) meseca, do 2. marta 2019. godine.

Osumnjičeni je preko svog branioca, advokata Pantovića, osporavao odluku Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë o merama bezbednosti, podnoseći žalbu zbog bitnih povreda krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Branilac je u žalbi naveo da je prvostepeni sud kao razlog za određivanje pritvora uzeo osnovanu sumnju kao opšti razlog i opasnost od bekstva osumnjičenog kao poseban razlog. U pogledu osnovane sumnje kao opšteg razloga, prema žalbenim navodima sud je dao potpuno nejasnu argumentaciju. Pravna kvalifikacija krivičnih dela kojima se osumnjičeni tereti je potpuno nejasna i nerazumljiva. Prema žalbenim navodima, osnovana sumnja mora da se zasniva na jasno opisanim dokazima koji ukazuju na postojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni počinio krivično delo kojim se tereti. Predlogom za određivanje mere i rešenjem kojim se ova mera određuje mora se detaljno objasniti postojanje osnovane sumnje, a treba i da postoji visoki stepen verovatnoće da je osumnjičeni počinio krivično delo kojim se tereti, što zahtev za određivanje pritvora ni rešenje kojim je pritvor određen ne utvrđuju.

Prema odbrani, pravna kvalifikacija krivičnih dela kojima se osumnjičeni tereti je neprihvatljiva – osumnjičenom se stavljaju na teret krivična dela koja su predviđena zakonom koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine, a ne prema zakonu koju je bio na snazi u vreme izvršenja ovih krivičnih dela. Takođe, prema braniocu, ne postoje razlozi za određivanje mere pritvora. On je žalbom predložio Apelacionom sudu da uvaži žalbene navode, preinači rešenje sudije prethodnog postupka i osumnjičenom ukine meru pritvora, jer ne postoji osnovana sumnja da je počinio krivično delo, ili da izrekne alternativnu meru, odnosno kućni pritvor koji bi on izdržavao u Severnoj Mitrovici, u stanu svog oca.

Žalbeno veće Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda, kojim je predsedavala sudija toga suda Hava Haliti^[62], rešenjem od 22. februara 2019. godi-

[62] Članovi žalbenog veća, sudije Xhevdet Abazi i Tonka Berishaj.

ne odbilo je žalbu branioca osumnjičenog kao neosnovanu i potvrdilo rešenje o određivanju mere pritvora doneto od strane Osnovnog suda u Peći/Pejë.

Prema nalazima drugostepenog suda, Odeljenje za teška krivična dela Osnovnog suda Peći/Pejë je ožalbenim rešenjem pravilno obrazložilo osnovanu sumnju da je osumnjičeni počinio krivična dela koja su mu stavljena na teret. Prema nalazima žalbenog veća, spisi predmeta pružaju dovoljno osnova da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni pružao pomoć ili pucao vatrenim oružjem u pravcu albanskog civilnog stanovništva 26. 27. i 28. marta, kao i 13. 17. i 28. maja 1999. godine u naselju Kristal u Peći/Pejë, kada su ubijena trideset i tri (33) lica. Da li će osnovana sumnja biti dokazana, biće utvrđeno u daljim fazama krivičnog postupka. Prvostepeni sud pravilno je ocenio razloge i osnove za određivanje mere pritvora.

U toku izveštajnog perioda, mera pritvora je osumnjičenom produžavana u zakonom propisanim rokovima od strane sudija prethodnog postupka Osnovnog suda u Peći/Pejë. Nakon stupanja na snagu novog zakona o sudovima^[63] početkom godine, kojim je predviđeno formiranje Specijalnog odeljenja pri Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë koje je nadležno za postupanje u predmetima za koje je nadležno Specijalno tužilaštvo Kosova, kao i nakon imenovanja sudije prethodnog postupka ovog odeljenja, po zahtevima tužilaštva o merama bezbednosti odlučivao je sudija prethodnog postupka ovog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë^[64].

Optužnica

Državna tužiteljka Habibe Salihu je 31. maja 2019. godine Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela optužnicu protiv optuženog Zorana Đokića u pravcu krivičnih dela *ratni zločini koji ozbiljno krše član 3 Ženevskih konvencija, ratni zločin protiv civilnog stanovništva, ratni zločini koji ozbiljno krše zakone i običaje primenljive u oružanim sukobima koji nisu međunarodnog karaktera*, kao i član 153, stav 2, tačke 2.1, 2.2, 2.5, 2.8, 2.13, i 2.15. i član 3 KZK^[65].

Optuženi je ova dela počinio tako što je:

- u toku marta i aprila meseca 1999. godine u naselju Kristal u Peći/Pejë, delujući u okviru organizovane kriminalne grupe Srba, koju su činili uniformisani i naoružani pripadnici vojske, policije i paravojnih grupa, a koji su nedostupni organima gonjenja Kosova, primenom mera zastrašivanja, pljačke, ubistava i proterivanja, povredio telesni integritet ili zdravlje nezaštićenog albanskog civilnog stanovništva koje

[63] <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/C2466B6D-DD08-4921-8AB4-D2558EDCE384.pdf>

[64] FHP Kosovo u vreme izrade ovog izveštaja nije imao informacija o datumu ustupanja spisa predmeta Specijalnom odeljenju ovog suda.

[65] Krivičnog zakonika Kosova iz 2012. godine, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

nije direktno učestvovalo u sukobu, ulazio u kuće civila Albanaca koje je prinudio da sa članovima porodica napuste, naneo im ogromnu patnju, te ih fizički i psihički maltretirao. Iz kuće sada pokojnog Hilmije Zeqiri isterao je njegovu porodicu i porodice koje su se nalazile u njegovoj kući (porodica njegovog brata Skendera i porodica Shabana Kalijani, koje su ranije bile prinuđene da napuste svoje porodične kuće), te im je naredio da mu predaju novac i vredne predmete (porodični nakit). Takođe, u dvorištu kuće Zeqirija tukao je Shabana Kalijani, udarao ga po licu, polomio mu zube, zatim je ubio Hilmiju Zeqiri (Hilmi Zeqiri), nakon čega je tukao Skendera Kalijani i oduzeo mu 1.000 DM. Nakon što je isterao civile iz kuće, na nekih 70 metara od dvorišta Zeqirija, kod kapije Asllana Mule, optuženi izdvaja iz kolone Skendera, Shabana i Bashkima Berisha, a onda u dvorištu kuće Asllana Mula puca iz „kalašnjikova“ rafalom u glavu Skenderu, a Bashkimu u grudi. Shabanu je rekao: „Šta čekaš, beži!“ Shaban je bežeći sreo Riza Mamaja, kojem su pucali u grudi i koji je od zadobijenih povreda preminuo. Shaban je nastavio prema kući svoga oca, odakle je narednog dana otišao za Crnu Goru.

Postupak ocene optužnice

Postupajući po optužnici od kraja maja 2019. godine, sudija Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Arben Hoti^[66] je 11. jula 2019. godine održao sednicu prvog saslušanja, u toku koje je pročitana optužnica. Po njoj se optuženi izjasnio da je razumeo njene navode, ali da nije kriv po optužbama kojim se tereti.

Obrana optuženog, nakon sednice održane 11. jula 2019. godine, predsedniku pretresnog veća 2. avgusta 2019. godine podnela je pismeni zahtev kojim je tražila odbacivanje optužnice. Prema nalazima odbrane, optužnica je manjkava, nije zasnovana na dobro osnovanoj sumnji kojom bi se potvrdilo da je optuženi Zoran Đokić počinio krivična dela kojim se tereti, vreme izvršenja krivičnih dela nije navedeno na precizan način, te nema dokaza da se bilo koji događaj odigrao marta ili aprila meseca u pomenutom naselju u Peći/Pejë.

Takođe, prema odbrani, kvalifikacija krivičnih dela je neprecizna i nejasna, obavljena je prema zakonu koji nije bio na snazi u vreme izvršenja krivičnih dela kojima se okrivljeni tereti, a primenjeni zakon nije povoljniji za optuženog. Tužilaštvo u postupku protiv optuženog nema dovoljno dokaza da je optuženi počinio krivično delo kojim se tereti. Dokazi priloženi uz optužnicu su nepouzdana, nije obavljena njihova analiza, već su iskazi svedoka prepričani. Takođe, optužnicom su predloženi da se na glavnom pretresu kao dokazi izvedu samo oni dokazi koji idu u prilog optužnici, iako je tužilaštvo po zakonu obavezno da predlaže dokaze koji podržavaju navode optužnice, ali i one koji idu u korist optuženog. Odbrana

[66] Sudija Hoti je predsedavajući pretresnog veća, koji je u postupku ocene optužnice delovao u svojstvu sudije pojedinca.

je prigovorom na dokaze pored ostalog osporavala i kvalitet dokaza tužilaštva, posebno priloženih fotografija, navodeći da su fotografije nejasne, nisu numerisane, te da nije moguće utvrditi vreme kada su načinjene, kao ni poreklo fotografija.

Drugo saslušanje po optužnici održano je 14. avgusta 2019. godine, u zakonom predviđenom roku od četrdeset (40) dana^[67].

Državna tužiteljka Salihu je u toku ovog zasedanja obavestila sud da je blagovremeno primila stavove optuženog i njegove odbrane povodom optužnice, odnosno zahtev za odbacivanje optužnice i prigovore na dokaze priložene uz istu.

Ona je, povodom pismenih stavova odbrane, navela da su oni neodrživi. Optužnica je sačinjena u skladu sa zakonskim odredbama i podržana sa dovoljno dokaza koji su pribavljeni na zakonom predviđen način, odnosno optužnica je zasnovana na prihvatljivim dokazima. Iz tih razloga, ona je predložila sudu da odbaci predlog odbrane.

Optuženi i njegova odbrana su u toku ove sednice ostali u svemu pri pismenom zahtevu za odbacivanje optužnice, kao i pri prigovoru na dokaze kojima je podržana. Odbrana je u toku sednice najavila alibi za optuženog, odnosno podnela je sudu imena svedoka koje odbrana planira da pozove kako bi podržala alibi.

Branilac optuženog je stavove tužilaštva ocenio uopštenim i ostao je u svemu pri pismenim navodima priloženim sudu, što je podržao i optuženi.

Zasedanje je bilo javno.

Rešenje Specijalnog odeljenja po zahtevu i prigovoru odbrane

Predsednik pretresnog veća, nakon održanih sednica saslušanja po optužnici, 16. septembra 2019. godine doneo je rešenje kojim je odbio zahtev odbrane optuženog za odbacivanje optužnice i prigovor na predložene dokaze.

Prema nalazima iz rešenja, sud je odluku doneo nakon pažljive analize navoda i tvrdnji stranaka u postupku, te je našao da je optuženi Zoran Đokić počinio krivična dela koja su mu optužnicom stavljena na teret. Osnovana sumnja da je optuženi počinio krivična dela utvrđena je na osnovu materijalnih dokaza i iskaza svedoka koje je uz optužnicu priložilo tužilaštvo. Dokazi tužilaštva su pribavljeni na zakonom predviđen način i upućuju da su pomenuta krivična dela počinjena od strane optuženog.

[67] Zakonikom o krivičnom postupku nije obavezno održavanje sednice drugog saslušanja. Tok ove sednice je preciziran članom 254 ZKPRK.

Optuženi i njegova odbrana su žalbom od 23. septembra 2019. godine osporavali rešenje predsednika pretresnog veća zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja. Istakli su da nema dovoljno dokaza za postojanje dobro osnovane sumnje da je optuženi počinio krivično delo iz optužnice. Dobro osnovana sumnja predstavlja posedovanje prihvatljivih dokaza^[68]. Optužnica ima nejasan činjenični opis, koji ne odgovara dokazima koji su pribavljeni u istražnoj fazi krivičnog postupka. Prema žalbenim navodima, stekli su se uslovi za odbacivanje optužnice.

Odlučujući po žalbi optuženog, Apelacioni sud je rešenjem žalbenog veća^[69] od 17. oktobra 2019. godine istu odbio kao neosnovanu i potvrdio je rešenje Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë. Prema nalazima drugostepenog suda, žalbeni navodi su neosnovani. Prema činjeničnom stanju opisanom u optužnici ima dovoljno opravdanih razloga za osnovanu sumnju da je optuženi počinio krivična dela kojim se tereti. Dokazi koji se nalaze u spisima potvrđuju dobro osnovanu sumnju. Oni će biti ocenjeni u toku glavnog pretresa pred prvostepenim sudom.

Branilac optuženog je pre otvaranja glavnog pretresa, 15. novembra 2019. godine, prvostepenom sudu predložio izvođenje novih dokaza. Predloženi dokazi se odnose na angažovanje optuženog Zorana Đokića pri međunarodnim organizacijama i institucijama na Kosovu nakon oružanog sukoba, do 2014. godine.

Glavni pretres

Nakon odluka nadležnih sudova da se po optužnici može otvoriti glavni pretres, pred pretresnim većem Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë za 18. novembar 2019. godine bilo je zakazano otvaranje glavnog pretresa, koje je odloženo zbog odsustva branioca optuženog. Glavni pretres je u prisustvu stranaka u postupku otvoren 4. decembra 2019. godine. Pretres je do sada, sa zasedanjima saslušanja po optužnici (održanim 11. jula i 14. avgusta 2019. godine), imao pet (5) zasedanja (18. novembar, 4. i 19. decembar 2019. godine).

U delu pretresa koji je održan u toku izveštajnog perioda pročitana je optužnica. Po njoj se optuženi ponovo izjasnio da je istu razumeo, ali da se ne oseća krivim. Izneti su uvodna izlaganja stranaka u postupku.

Tužiteljka je u uvodnom izlaganju prezentirala dokaze na kojima je zasnovala osnovanu sumnju i koji će biti izvedeni u toku glavnog pretresa, navodeći svedo-

[68] Kako je predviđa član 19, stav 1, tačka 1.12 ZKPRK.

[69] Po žalbi je odlučivalo žalbeno veće Specijalnog odeljenja Apelacionog suda, kojim je predsedavao sudija Kreshnik Radoniqi i u čijem su sastavu bile sudije Gordana Vlašković i Ferit Osmani.

ke koji će biti saslušani u toku glavnog pretresa i ukratko iznoseći delove njihovih izjava iz ranijih faza krivičnog postupka.

Uvodno izlaganje tužiteljke je podržano od strane prisutnih oštećenih i njihovog punomoćnika, advokata iz Prištine/Prishtinë Kujtima Kërveshi, koji je u svom obraćanju sudu, pored ostalog, naveo da svedoci predloženi optužnicom imaju supstancijalne dokaze o događajima koji su se dogodili krajem marta 1999. godine u naselju Kristal, da postoje dokazi da je optuženi kritičnog dana bio učesnik događaja u svojstvu uniformisanog, naoružanog lica, koje je upotrebilo oružje i kojom prilikom je stanovništvo maltretirano, pljačkano i batinano, a nekim licima je i oduzet život. U ovim radnjama optuženi je uzeo učešća, o čemu će oštećeni u toku pretresa prezentirati dokaze. Punomoćnik je predložio saslušanje dodatnih svedoka, a najavio je i da će blagovremeno podneti imovinsko-pravni zahtev u ime oštećenih.

Punomoćnik je u ovom delu pretresa odustao od predloga da se pojedini dokazi, koje je predložila odbrana a koji su sačinjeni ćirilničnim pismom, prevedu na albanski i dostave odbrani, imajući u vidu činjenicu da se optuženi brani alibijem, te da će mu ti dokazi možda biti potrebni u kasnijoj fazi glavnog pretresa.

Advokat Pantović je povodom odsustva na otvaranju glavnog pretresa objasnio da nije dobio poziv za otvaranje pretresa, koje je bilo zakazano za 18. novembar 2019. godine.

U uvodnom izlaganju on je rekao da odbrana ne osporava da su se kritičnog datuma, 29. marta 1999. godine dogodili zločini u naselju Kristal, ali da će dokazati da optuženi nije uzeo učešća u izvršenju tih zločina. U toku pretresa će dokazati da je optužnica neprihvatljiva i da nije zasnovana na uverljivim dokazima, da većina iskaza svedoka tužilaštva nije uverljiva i konzistentna, te da svedoci tužilaštva nemaju direktna saznanja o zločinu. Odbrana očekuje da će pretresno veće na kraju steći uverenje da ne postoje dokazi koji van svake sumnje potvrđuju krivicu optuženog.

Glavni pretres nastavljen je saslušanjem svedoka predloženih od strane tužioca. Do kraja izveštajne godine saslušana su tri (3) svedoka i započeto je saslušanje još jednog svedoka. Nastavak saslušanja svedoka tužilaštva čije svedočenje nije završeno najavljen je za 20. januar 2020. godine, kada je i najavljen nastavak glavnog pretresa.

Pretresno veće u delu glavnog pretresa koji je do sada održan nije odlučivalo o pojedinim predlozima stranaka u postupku koji su se uglavnom odnosili na pred-

loge novih dokaza, odnosno saslušanje novih svedoka, o kojima je najavilo da će po istim odlučiti u nastavku glavnog pretresa.

Deo glavnog pretresa koji je održan u 2019. godini bio je otvoren za javnost i odvijao se na albanskom jeziku, uz konsekutivni prevod na srpski.

Zapažanja FHP Kosovo:

Na osnovu praćenja dosadašnjeg toka krivičnog postupka koji se u predmetu *Tužilac protiv Zorana Đokića* odvijao u toku izveštajnog perioda, kao i pristupa sudskoj dokumentaciji, FHP Kosovo nalazi da se glavni pretres do sada odvijao u skladu sa zakonskim odredbama. Sudovi koji su odlučivali u dosadašnjim fazama postupka ispoštovali su prava stranaka u postupku.

Na osnovu analize dosadašnjih faza krivičnog postupka (pretkrivičnog postupka, postupka ocene optužnice i početka glavnog pretresa), FHP Kosovo je našao da je dokumentacija pretkrivičnog postupka tužilaštva nejasna i neprecizna kada je reč o sumnji za postojanje tako ozbiljnog krivičnog dela. Optuženi se rešenjem za pokretanje istrage sumnjiči da je počinio više oblika krivičnog dela *ratni zločin*, odnosno stavljeno mu je na teret izvršenje šest (6) krivičnih dela, ali bez opisa njegovih konkretnih radnji. U dispozitivu rešenja su navedeni zakonski nazivi krivičnih dela, dok se u obrazloženju izlaže vrlo kratak opis radnji za koje se osumnjičeni sumnjičio. Članom 104, stav 1 ZKPK^[70] jasno je navedeno da rešenje o pokretanju istrage, pored ostalih elemenata, treba da sadrži: ime lica protiv kojeg je istraga pokrenuta, datum, vreme izvršenja dela za koje se sumnjiči da ga je počinio, opis krivičnog dela za koje se sumnjiči da ga je počinio, pravni naziv krivičnog dela, okolnosti i činjenice koji dovode do postojanja razumne sumnje o počinioju krivičnog dela.

Dispozitiv optužnice takođe je prilično nerazumljiv i neprecizan. Jednim dispozitivom optužnice optuženom je stavljeno na teret izvršenje više krivičnih dela, po više tačaka, a da te radnje nisu jasno precizirane. Optužnicom takođe nije navedeno pod kojim uslovima su dela počinjena – u mirnodopsko vreme ili u vreme oružanog sukoba i rata. Prema međunarodnim propisima, *ratni zločin* se može počiniti samo za vreme rata, oružanog sukoba koji nema međunarodni karakter ili karakter okupacije. Optužnicom nije adekvatno obavljena pravna kvalifikacija krivičnih dela, ne navodi se da li su dela kojim se optuženi tereti počinjena u saučesništvu ili ne (u dispozitivu optužnice se navodi da je optuženi delovao u grupi), niti je precizno naveden pravni naziv krivičnog dela prema zakonu koji je bio na snazi u vreme izvršenja dela za koja se optuženi tereti.

[70] [http://www.psh-ks.net/repository/docs/Kodi_i_procedures_penale_\(serbisht\).pdf](http://www.psh-ks.net/repository/docs/Kodi_i_procedures_penale_(serbisht).pdf)

Optužnicom je navedeno da je primenjeni zakon povoljniji za optuženog, iako je po primenjenom zakoniku za dela kojim se optuženi tereti zaprećena kazna zatvora najmanje pet (5) godina ili doživotna kazna zatvora^[71]. Krivičnim zakonom SFRJ koji je bio na snazi u vreme izvršenja dela, koji je u primeni prema Uredbi UNMIK-a 24/1999 od 12. decembra 1999. godine^[72], za krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* je zaprećena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet (5) godina ili smrtna kazna, koja je ukinuta napred pomenutom Uredbom UNMIK-a. Krivičnim zakonom SFRJ smrtna kazna je mogla biti zamenjena kaznom zatvora u trajanju od dvadeset (20) godina. Članom 38 KZ SFRJ, stav 1, predviđeno je da zatvor ne može biti kraći od pet (5) godina, ni duži od petnaest (15) godina.

Pravna kvalifikacija u optužnici obavljena je prema Krivičnom zakoniku Kosova koji je bio u primeni od 1. januara 2013. godine do sredine aprila 2019. godine, iako ovaj zakon nije blaži za počinioaca. Shodno zakonskim rešenjima i ustavnim odredbama, predviđena je obavezna primena zakona koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela kojim se počinilac tereti, dok se u slučaju izmene zakona uvek primenjuje onaj krivični zakon koji je blaži za počinioaca^[73].

1.2.3. Predmet: *Tužilac protiv Nenada Arsića*

Pred pretresnim većem Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim je predsedavala sudija Albina Shabani Rama, 24. decembra 2019. godine održana je sednica prvog saslušanja po optužnici Kancelarije STRK od 6. decembra 2019. godine (KTS.br. 01/2016), podnetoj protiv optuženog Nenada Arsića zbog postojanja osnovanje sumnje da je za vreme oružanog sukoba na Kosovu povredio telesni integritet pojedinih članova porodice Shala iz Prištine/Prishtinë, kao i da je od iste porodice prisvojio znatnu količinu nafte i novca u velikim iznosima, čime je počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[74] po dvema tačkama.

Tok krivičnog postupka

Postupajući po krivičnoj prijavi članova porodice Shala iz Prištine/Prishtinë koja je 21. maja 1999. godine bila izložena maltretiranju i pljačkanju od strane pripadni-

[71] Član 153 KZRK: http://www.oak-ks.org/repository/docs/LIGJE/ZAKONIK_BR_04_L-082_KRIVICNI_ZAKONIK_REPUBLIKE_KOSOVE_207112.pdf

[72] http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/04serbian/SC1999regs/RSC1999_24.pdf.

[73] Član 3 KZRK (istim članom KZRK iz 2012 i 2019 je predviđena primena povoljnijeg zakona).

[74] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivo kao ratni zločin teškog kršenja Ženevskih konvencija iz člana 144, stav 2, tačka 2.2, 2.3, u vezi sa tačkom 1, podtačka 1.2, u vezi sa članom 31 KZRK (2019).

ka srpskih policijskih snaga, među kojima je bio i rezervni policajac Nenad Arsić, kancelarija STRK ovlasila je Jedinicu za istraživanje ratnih zločina (JIRZ) Policije Kosova da istraži navode članova porodice Shala iz krivične prijave. Nakon obavljenih istražnih radnji, JIRZ je 5. septembra 2019. godine tužilaštvu podneo krivičnu prijavu protiv osumnjičenog Arsića zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično delo *ratni zločin*.

Postupajući po prijavi, kao i radi rasvetljavanja navoda iste, državni tužilac Kancelarije STRK Drita Hajdari je 22. oktobra 2019. godine Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë podnela rešenje o pokretanju istrage protiv osumnjičenog Nenada Arsića, zbog postojanja osnovane sumnje da je osumnjičeni za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u Prištini/Prishtinë, naselje Emšir/Emshir, ujutro 21. maja 1999. godine, u saučesništvu sa trojicom neidentifikovanih pripadnika srpske policije, ušao u kuće braće Shala, Skendera i Jakupa, tražeći da ih napuste sva lica koja su se u njima zatekla. Kada su u kućama ostala samo braća Shala, osumnjičeni ih je tukao tvrdim predmetima (štapovima od drveta), nanoseći im tako teške telesne povrede. Iako su se nalazili u lošem zdravstvenom stanju zbog maltretiranja kojem su bili podvrgnuti, bili su prinuđeni da piju alkoholna pića i da pevaju srpsku pesmu: „Ko to kaže, ko to laže, Srbija je mala“. Osumnjičeni je tom prilikom sa ostalim pripadnicima policije obavio premetačinu u kućama braće Shala: Jakupa, Skendera, Isaka i Envera. Tom prilikom su pronašli i uzeli 160.000 DM sakrivenih u dvorištu njihovog oca Sherifa Shala, kao i 80.000 DM sakrivenih u kokošinjcu koji se nalazio u dvorištu kuće oštećenog Isaka Shala.

Tužiteljka je radnje osumnjičenog kvalifikovala kao *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[75], koji je osumnjičeni počinio u saučesništvu.

Kako je protiv osumnjičenog već bio u toku istražni postupak, on je 22. oktobra 2019. godine u popodnevним časovima od strane pripadnika PK lišen slobode prilikom prelaska graničnog prelaza Merdare. Nakon lišenja slobode, određena mu je mera policijskog zadržavanja u trajanju od četrdeset osam (48) časova.

Zahtev za određivanje pritvora

Nakon lišenja slobode osumnjičenog, nadležna tužiteljka Kancelarije STRK je Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë istog dana, 22. ok-

[75] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe predviđeno kao krivično delo *ratni zločin kao povreda zakona i običaja koji se primenjuju u međunarodnim oružanim sukobima* iz člana 145, stav 1, tačka 1.2, stav 2 tačke 2.1, 2.8. 2.13, 2.21, kao i krivično delo *ratni zločin* uz ozbiljno kršenje Ženevskih konvencija, član 144, stav 1, tačka 1.2, stav 2, tačka 2.2, 2.3, 2.4 i 2.7, u vezi sa članom 31 KZRK (2019).

tobra 2019. godine, podnela obrazloženi zahtev za određivanje najstrožije mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu, odnosno meru pritvora.

Zahtevom su precizirani razlozi za određivanje najstrožije mere. Osumnjičeni poznaje svedoke, te boravkom na slobodi može iste da kontaktira i utiče na njih da izmene svoje izjave, čime može da ometa odvijanje krivičnog postupka. Osumnjičeni se tereti za izvršenje teškog krivičnog dela sa ozbiljnim posledicama, za koje je zakonom zaprećena dugogodišnja kazna zatvora. Osumnjičeni je i državljanin Republike Srbije, sa kojom organi gonjenja Kosova nemaju uspostavljenu pravnu saradnju. Blaže mere predviđene zakonom mogu se lako prekršiti, što bi otežalo obezbeđivanje njegovog prisustva pred sudom.

Sednica saslušanja o pritvoru

Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prištinič Valon Kurtaj, 23. oktobra 2019. godine održao je sednicu saslušanja na kojoj je razmatran zahtev tužioca za određivanje mere pritvora osumnjičenom Nenadu Arsiću.

Sednica saslušanja je bila zatvorena za javnost. Prisustvovanje sednici omogućeno je predstavniku Jedinice za monitoring misije EULEX-a i posmatraču FHP Kosovo (stranke u postupku nisu imale prigovora na prisustvo posmatrača FHP Kosovo)^[76].

Sednica saslušanja se odvijala na albanskom jeziku. Osumnjičenom i njegovom braniocu bio je obezbeđen konsekutivni prevod na srpski jezik.

Nakon održane sednice, sudija prethodnog postupka je istog dana doneo rešenje kojim je osumnjičenom odredio meru bezbednosti – pritvor u trajanju od jednog (1) meseca, do 22. novembra 2019. godine.

Rešenje o određivanju mere bezbednosti

Sud je rešenjem elaborirao zahteve stranaka u postupku, državne tužiteljke Drite Hajdari i branioca osumnjičenog, advokata iz Gračanice/Gračanicë Dobrice Lazića.

Prema rešenju, tužiteljka Hajdari je pred sudom elaborirala navode pismenog zahteva za određivanje mere bezbednosti. Na zahtev suda, ona ih je elaborirala hronološki, predstavljajući istorijat dosadašnjeg postupka protiv osumnjičenog, od pribavljanja prvih informacija, preko krivične prijave članova oštećene porodice, pa do podnošenja zahteva za određivanje mere bezbednosti.

[76] Kako je sednica saslušanja bila zatvorena za javnost, u daljem tekstu izveštaja neće biti iznošeni njeni detalji.

Branilac osumnjičenog je u toku sednice prigovarao zahtevu tužilaštva za određivanjem najstrožije mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu, posebno okolnostima da osumnjičeni boravkom na slobodi može da utiče na svedoke i njihove iskaze, kao i na oštećene. Prema navodima odbrane, njegovom klijentu do momenta održavanja sednice saslušanja nije bio omogućen pristup rešenju za otvaranje istrage i zahtevu tužilaštva za određivanje pritvora na maternjem jeziku. Navedeno je takođe da odbrana i dalje nema pristup dokazima kojima tužilaštvo raspolaže i upozna se sa sadržinom istih, kao ni da ih analizira, te da ne može da se izjasni povodom istih. U toku sednice, osumnjičeni i njegov branilac su preko prevodioca upoznati sa sadržinom rešenja o otvaranju istrage i zahteva za određivanje pritvora.

Nakon upoznavanja sa optužbama kojima se osumnjičeni tereti, odbrana je prigovarala tvrdnji da je osumnjičeni uzeo učešće u izvršenju krivičnih dela kojima se tereti na štetu porodice Shala, čije je članove nekoliko puta sreo nakon oružanog sukoba. Branilac je takođe naveo da se njegov klijent nikada nije krio, jer za to nije imao razloga. Do 2011. godine živeo je u Čaglavici/Qaglavicë, normalno se ponašao, a kada se vratio na Kosovo lišen je slobode. Prema braniocu, dvadeset (20) godina nakon događaja teško je dokazati izvršenje krivičnog dela koje se osumnjičenom stavlja na teret, bez obzira što se u konkretnom slučaju radi o krivičnom delu koje ne zastareva.

Branilac je takođe prigovarao predlogu za određivanje mere pritvora jer nije dokazana osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivično delo kojim se tereti. Osumnjičeni u periodu od dvadeset (20) godina ni od koga nije optuživan, niti je bio prijavljen, niko prema njemu nije nikada uperio prst. Na kraju, branilac je zamolio sud da, ako je neophodno određivanje mere bezbednosti radi obezbeđivanja njegovog prisustva sudu, osumnjičenom odredi blažu meru, meru kućnog pritvora ili javljanja u policijsku stanicu.

Osumnjičeni je podržao navode branioca.

Nakon analize navoda stranaka i priloženih dokaza, sud je rešenjem našao da su razlozi tužilaštva precizirani u zahtevu za određivanje pritvora osnovani i da su u konkretnom slučaju ispunjeni zakonom predviđeni uslovi za određivanje najstrožije mere obezbeđivanja prisustva osumnjičenog sudu.

Prema nalazima suda, osnovana je sumnja da je osumnjičeni počinio delo kojim se tereti, kao i okolnost da se boravkom na slobodi ili primenom neke druge, blaže mere ne može obezbediti njegovo prisustvo sudu, te normalno odvijanje krivičnog postupka, jer se istraga u predmetu nalazi u početnoj fazi. Postoji realna mogućnost

izbegavanja krivične odgovornosti, uticaja na svedoke, uništavanja ili izmene dokaza. Pomenute radnje se ne bi mogle sprečiti blažim merama bezbednosti.

Žalba na rešenje o meri pritvora

Rešenje Specijalnog odeljenja od 23. oktobra 2019. godine advokat Lazić je osporavao žalbom podnetom u zakonskom roku, zbog povreda odredbi krivičnog postupka. Osporavajući zahtev tužilaštva, odbrana je tvrdila da tužilac nije dokazao da postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivično delo kojim se tereti, bliže opisano u rešenju za pokretanje istrage protiv osumnjičenog.

Branilac je u žalbi, pored ostalog, naveo da osumnjičenom i njegovom braniocu, suprotno članu 161 ZKPRK, nije omogućen pristup ni jednom dokazu na koje se tužilac pozivao zahtevom, čak ni u toku sednice saslušanja, izuzev navoda da poseduje izjave svedoka koje su u dosadašnjem postupku posvedočile da je njegov klijent uzeo učešća u maltretiranju i pljačkanju oštećenih. Tužilaštvo u dosadašnjoj fazi postupka nije dokazalo postojanje osnovane sumnje da je osumnjičeni izvršio krivično delo. Advokat je predložio drugostepenom sudu da razmotri žalbene navode i spise predmeta i ukine rešenje kojim je osumnjičenom određen pritvor, omogućujući mu da se brani sa slobode.

Apelacioni tužilac je prilikom razmatranja žalbe branioca osumnjičenog, kao i spisa predmeta, predložio Apelacionom sudu da odbije žalbu branioca podnetu u ime osumnjičenog kao neosnovanu i potvrdi odluku prvostepenog suda o pritvoru.

Odluka Apelacionog suda

Žalbeno veće Specijalnog odeljenja Apelacionog suda, kojim je predsedavao sudija Kreshnik Radoniqi^[77], održalo je 30. oktobra 2019. godine sednicu veća na kojoj je razmatrana žalba branioca osumnjičenog na rešenje sudije prethodnog postupka Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 23. oktobra 2019. godine. Ovo veće je istog dana donelo rešenje kojim se žalba odbija kao neosnovana, a rešenje prvostepenog suda, koje je odlučivalo o merama bezbednosti, potvrđuje.

Žalbeno veće je u obrazloženju odluke o odbijanju žalbe navelo da je svoju odluku donelo nakon razmatranja žalbenih navoda i spisa predmeta, nalazeći da su žalbeni navodi neosnovani. Prema nalazima žalbenog veća, sudija prethodnog postupka je na pravilan način obrazložio osnovanu sumnju da je osumnjičeni umešan u izvršenje krivičnog dela za koje se sumnjiči. Dokazima pribavljenim u dosadašnjoj fazi postupka, kao i izjavama svedoka, opisani su učešće i radnje

[77] Članovi žalbenog veća Apelacionog suda, sudije Specijalnog odeljenja Vatou Durguti i Burim Ademi.

osumnjičenog kritičnog dana. Takođe, veće je našlo da postoji zakonski osnov za određivanje mere pritvora, odnosno da postoje okolnosti koje opravdavaju bojazan da bi osumnjičeni, ako bi se našao na slobodi, mogao da se sakriva i bude nedostupan pravosudnim organima. Osumnjičeni ima prebivalište u Nišu, te bi u slučaju da napusti teritoriju Kosova bilo nemoguće obezbediti njegovo prisustvo pred sudom. Boravkom na slobodi mogao bi da utiče na svedoke da izmene svoje iskaze i svedoče u njegovu korist. Prema nalazima žalbenog veća, blaže mere su nedovoljne za uspešno vođenje i okončanje krivičnog postupka.

Na rešenje sudije prethodnog postupka od 23. oktobra 2019. godine žalio se i advokat iz Mitrovice/Mitrovicë Dejan Vasić, navodeći kao razlog u žalbi od 26. oktobra 2019. godine pogrešno utvrđeno činjenično stanje. Žalbeno veće Apelacionog suda u istom sastavu, kojim je predsedavao sudija Vatton Durguti, rešenjem od 1. novembra 2019. godine odbilo je i ovu žalbu kao neosnovanu.

Pre isteka jednogmesecnog pritvora, tužilaštvo je obrazloženim zahtevom od 15. novembra 2019. godine tražilo produženje mere pritvora za optuženog, jer još uvek postoje razlozi za nastavak pritvora. Navedeno je da, pored već navedenih razloga, tužilaštvo u nastavku istrage planira da sasluša nove svedoke. Odbrana osumnjičenog Arsića je odgovorom na zahtev tužioca predlagala određivanje blaže mere bezbednosti. Sudija prethodnog postupka Specijalnog odeljenja 19. novembra 2019. godine doneo je rešenje kojim je mera pritvora produžena do 22. januara 2020. godine.

Optuženi i njegova odbrana su žalbom osporili i ovo rešenje sudije prethodnog postupka, zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Specijalno odeljenje Apelacionog suda je rešenjem od 6. decembra 2019. godine i ovu žalbu odbilo kao neosnovanu, a rešenje prvostepenog suda o produženju pritvora potvrdilo, ocenivši ga zakonitim i osnovanim.

Optužnica

Kancelarija STRK je 6. decembra 2019. godine podnela optužnicu Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë protiv Nenada Arsića, a nakon okončane istrage, saslušanja oštećenih i svedoka, pribavljanja materijalnih dokaza, kao i obavljene identifikacije optuženog putem svedoka.

Optuženom Arsiću stavljeno je na teret izvršenje krivičnih dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* po dvema tačkama:

- da je za vreme oružanog sukoba na Kosovu, u Prištini/Prishtinë, naselje Emšir/Emshir, 21. maja 1999. godine oko 8:00 časova, u svojstvu pripadnika rezervnog

sastava srpske policije, u saučesništvu sa drugim neidentifikovanim pripadnicima policije, policijskim vozilima došao na imanje porodice Shala, tražeći od Skendera i Jakupa da njihove kuće napuste sva lica koja su se u tom momentu zatekla u njihovim kućama (izbeglice iz drugih zona konflikta koji su našli privremeno utočište kod porodice Shala). Kada su u kućama ostala samo braća Shala, osumnjičeni je, u nameri da povredi telesni integritet i fizičko i mentalno zdravlje oštećenih, udarao Jakupa i Skendera Shalu tvrdim predmetima (komadima drveta i drvenim štapovima) po raznim delovima tela, nanoseći im tako veliku patnju i teške telesne povrede, pri čemu ih je vređao i psovao. Iako su se braća nalazila u lošem zdravstvenom stanju zbog maltretiranja kojem su bili podvrgnuti, oni su bili prinuđeni da piju alkoholno piće i pevaju srpsku pesmu: „Ko to kaže, ko to laže, Srbija je mala“. Braća Shala i danas osećaju posledice maltretiranja. Time je optuženi u saučesništvu počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[78].

- da je istog dana, u isto vreme i na mestu navedenom u prethodnom dispozitivu, u saučesništvu sa drugim, za sada neidentifikovanim pripadnicima srpskih policijskih snaga, prilikom akcije protiv civilnog stanovništva albanske nacionalnosti svesno učestvovao u masovnom uništavanju i nezakonitom prisvajanju imovine koje se ne može opravdati vojnim potrebama. U potrazi sa novcem i vrednim predmetima, učestvovao je u pretresu kuća porodice Shala, kojom prilikom su oštetili nameštaj i druge vredne predmete, demolirali pomoćne objekte, te pretresli farmu – vlasništvo Jakupa Shale, odakle su prisvojili 3.200 litara nafte natočene u burad, 160.000 DM sakrivenih u dvorištu Sherifa Shale, kao i 80.000 DM sakrivenih u kokošinju koji se nalazio u dvorištu kuće oštećenog Isaka Shale. Iz garaža i dvorišta porodice Shala kritičnog dana prisvojeni su vozilo *Renault Espase*, jedan motokultivator i jedan traktor, vlasništvo Jakupa Shale; motorno vozilo *Volkswagen Jetta*, vlasništvo Envera Shale; motorno vozilo *Opel Vectra*, vlasništvo Hakifa Bajrami; motorno vozilo *Jugo Corral 55*, vlasništvo Vahida Halili i motorno vozilo *Mercedes MB 100*, vlasništvo Skendera Shale. Tužiteljka je radnje osumnjičenog kvalifikovala kao *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[79], koje je osumnjičeni počinio u saučesništvu sa nepoznatim licima.

Sednica prvog saslušanja

Predsednica pretresnog veća Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/ Prishtinë, Albina Shabani Rama, postupajući po optužnici od 6. decembra 2019. godine, održala je sednicu prvog saslušanja 24. decembra 2019. godine. Sednici

[78] Predviđeno i kažnjivo članovima 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivo kao *ratni zločin uz ozbiljno kršenje Ženevskih konvencija*, član 144, stav 2 tačke 2.2, 2.3, u vezi sa članom 1, tačka 1.2, a u vezi sa članom 31 KZRK (2019).

[79] Predviđeno i kažnjivim članom 142 u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivo kao *ratni zločin uz ozbiljno kršenje Ženevskih konvencija* član 144 stav 2 tačke 2.4 u vezi stav 1 tačke 1.1. a u vezi sa članom 31 KZRK (2019).

su prisustvovala stranke u postupku, odnosno nadležna državna tužiteljka, te optuženi sa svojim braniocem, advokatom Dejanom Vasićem.

Optuženom i njegovom braniocu je obezbeđen konsekutivni prevod sa albanskog na srpski jezik i obrnuto.

U toku sednice pročitana je optužnica po kojoj se optuženi izjasnio da je istu razumeo, ali da nije kriv ni po jednoj tački optužnice.

Optuženi i njegov branilac su upoznati o pravu podnošenja sudu u pismenoj formi zahteva za odbacivanje optužnice i prigovora na dokaze priložene uz optužnicu, u što kraćem roku, a najkasnije do 30 dana. Po njima će sud, nakon pribavljanja odgovora nadležnog tužioca na iste, odlučivati van zasedanja.

Sadnica saslušanja je bila javna. Prisutnim medijima (među kojima i medijima iz Srbije) bilo je dozvoljeno snimanje u vremenskom intervalu od 5 minuta, uz napomenu da snimcima ne bude naglašeno lice optuženog. Zainteresovani novinari se nisu prethodno obratili sudu za dozvolu za snimanje. Nakon petominutnog snimanja, prisutnim predstavnicima medija dozvoljeno je da prate nastavak sednice saslušanja.

O narednom zasedanju suda stranke u postupku će biti obavestene redovnim pozivom.

Zapažanja FHP Kosovo:

Deo krivičnog postupka, koji se u predmetu *Tužilac protiv Nenada Arsića* odvijao u toku 2019. godine, bio je ekspeditivan. Od strane tužilaštva i sudova koji su odlučivali u predmetu poštovani su zakonski rokovi za preduzimanje proceduralnih radnji, od rešenja kojim je otvorena istraga pa do podizanja optužnice. Isto važi i za zakonom propisane procesne radnje Specijalnih odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Priştinë i Apelacionog suda, poput zakazivanja sednice saslušanja po optužnici od strane predsednice pretresnog veća, kao i u postupku odlučivanja po žalbama. FHP Kosovo smatra da je za pohvalu činjenica da je ispoštovana okolnost da se optuženi nalazi u pritvoru, kada Zakonik o krivičnom postupku predviđa preduzimanje proceduralnih radnji po hitnom postupku.

Jedinom zamerkom koju upućuje na dosadašnji postupak, FHP Kosovo smatra najavu predsednice pretresnog veća da će stranke u postupku za naredno zasedanje suda biti pozvane redovnim pozivom. To predstavlja prejudiciranje odluke suda po zahtevu optuženog i njegove odbrane za odbacivanjem optužnice i prigovora na priložene dokaze.

1.3.1. Predmet: Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1)

Žalbeno veće Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda, kojim je predsestavao sudija Fillim Skoro^[80], održalo je sednicu veća 18. decembra 2018. godine u predmetu *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1)*. Krivični postupak u ovom predmetu pokrenut je po optužnici Kancelarije STRK (KTS/PPS. br/nr. 60/2017) od 20. aprila 2017. godine, radi razmatranja žalbi stranaka u postupku na presudu Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë od 25. maja 2018. godine.

Nakon sednice, žalbeno veće Apelacionog suda je 30. januara 2019. godine donelo presudu kojom je:

- prihvatilo žalbu Kancelarije STRK na presudu od 25. maja 2018. godine u odnosu na **tačku 1** presude, kojom je okrivljeni Vukotić oslobođen optužbi za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. U odnosu na ovu tačku presude predmet je vraćen na ponovno razmatranje i odlučivanje prvostepenom sudu;
- odbilo kao neosnovanu žalbu Kancelarije STRK u odnosu na **tačku 3** iz osuđujućeg dela prvostepene presude;
- odbilo žalbe okrivljenog Zorana Vukotića i njegovog advokata Nebojše Vlajića, podnete u odnosu na **tačku 3** prvostepene presude, i
- potvrdilo prvostepenu presudu u delu koji se odnosi na **tačku 3**, kojom je okrivljeni oglašen krivim i kažnjen kaznom zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci.

Da podsetimo, okrivljeni Vukotić je prvostepenom presudom od 25. maja 2018. godine oslobođen optužbe za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[81] (**tačka 1** optužnice od 20. maja 2017. godine), koja mu je stavljala na teret da je između 2. i 3. maja 1999. godine, u svojstvu pripadnika rezervnog sastava policije pri policijskoj stanici u Vučitrnu/Vushtri, učestvovao u napadu

[80] Članice žalbenog veća, sudija Tonka Berishaj (koja je bila sudija izvestilac) i sudija Hava Haliti.

[81] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa stavom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivim članovima 152 (stavovi 1 i 2.1) i 153 (stav 1, u vezi sa stavom 2), u vezi sa članom 31 KZRK, zbog povreda zajedničkog Člana 3 (1a) Ženevskih konvencija.

na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti koje se kretalo u konvoju između sela Gornje Studimlje/Studime e Epërme i Donje Studimlje/Studime e Poshtme.

Ovom presudom, okrivljeni Vukotić je oglašen krivim po **tački 3** optužnice od 20. maja 2017. godine, koja ga je teretila da je u istom svojstvu, sa umišljajem i u saučesništvu sa drugim pripadnicima srpskih snaga, učestvovao u nečovečnom postupanju i izazivanju ozbiljne patnje kod civila albanske nacionalnosti tako što ih je prebijao dok su bili držani u zatvoru u Smrekovnici/Smrekovnicë. Za ovo delo mu je bila izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci.

Tok krivičnog postupka^[82]

Povodom pojedinih zločina, koji su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu dogodili na teritoriji opština Vučitrn/Vushtrri od početka maja do početka juna meseca 1999. godine, istraga je bila pokrenuta od strane istražitelja Haškog tribunala odmah nakon oružanog sukoba.

Istraga protiv okrivljenog Vukotića, kao jednog od osumnjičenih u izvršenju zločina koji su predmet optužnice od 20. aprila 2017. godine, pokrenuta je 1. septembra 2013. godine rešenjem međunarodnog tužioca Kancelarije STRK. U vreme donošenja rešenja o otvaranju istrage okrivljeni nije bio dostupan organima gonjenja, pa je za njim bila raspisana međunarodna poternica. Po njoj je on bio lišen slobode 10. marta 2016. godine u Crnoj Gori. Kosovskim nadležnim organima izručen je 10. novembra 2016. godine^[83]. Narednog dana određena mu je mera jednomesečnog pritvora^[84] i nastavljena je istraga u odnosu na masakr u Studimlju/Studime. Istraga je proširena zbog maltretiranja i nehumanog ponašanja okrivljenog prema zatvorenicima u zatvoru Smrekovnica/Smrekovnicë, da bi nakon pribavljanja mnogobrojnih informacija bila proširena i na nezakonita hapšenja i pritvaranja u Zemljoradničkoj zadruzi u Vučitrnu/Vushtrri.

Optužnica

Kancelarija STRK je 20. aprila 2017. godine podigla optužnicu protiv okrivljenog Vukotića u pravcu krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[85] po više

[82] Kao i u ostalim analizama koje su deo ovog izveštaja, prethodne faze krivičnog postupka u ovom predmetu, koje su se odvijale u toku 2017. i 2018. godine, biće predstavljene kratko i detaljno će biti predstavljen samo krivični postupak koji se odvijao u 2019. godini.

[83] Nakon okončanog postupka po zahtevima za izručenje.

[84] Okrivljeni Vukotić se za vreme odvijanja krivičnih postupaka u ovom predmetu, kao i u predmetima po drugim optužnicama podignutim od strane Kancelarije STRK, nalazio u pritvoru po odlukama sudije prethodnog postupka, kao i po odlukama pretresnog veća ili predsednika pretresnog veća u ovom krivičnom predmetu.

[85] Predviđeno i kažnjivo prema članu 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivo prema članovima 153 i 152, u vezi sa članom 31 Krivičnog zakonika Kosova, zbog povrede zajjed-

tačaka. Na teret mu je stavljeno da je za vreme oružanog sukoba na Kosovu u svojstvu policijskog službenika rezervnog sastava policijske stanice u Vučitrnu/Vushtrri, delujući samostalno ili u saučesništvu sa drugim pripadnicima srpskih snaga:

- u noći između 2. i 3. maja 1999. godine, u navedenom svojstvu, uzeo učešće u napadima na albansko stanovništvo koje se kretalo u konvoju između sela Gornje i Donje Studimlje/Studime e Epërme dhe Poshtme, nečovečno postupajući i učestvujući u brutalnim ubistvima jednog broja civila koji su se kretali u konvoju. Takođe, optužen je da je učestvovao u oduzimanju imovine od ovih civila, pljačkanju novca u velikim iznosima i vrednih predmeta, što nije moglo biti opravdano vojnim potrebama;

- da je učestvovao u nezakonitom pritvaranju većeg broja civila Albanaca u prostorijama Zemljoradničke zadruge u Vučitrnu/Vushtrri;

- da je u periodu između 2. i 3. maja do početka juna 1999. godine, u svojstvu zatvorskog čuvara, direktno ili u saučesništvu učestvovao u nehumanom tretmanu, maltretiranju, batinanju, povredi telesnog integriteta i zdravlja pritvorenika, civila Albanaca u zatvoru Smrekovnica/Smrekovnicë.

Odlukom Sudskog saveta Kosova (SSK) od 27. aprila 2017. godine, prihvaćeno je da u predmetu po optužnici P/K br. 54/2017 (PPS/KTS br.60/2012) odlučuje pretresno veće sastavljeno od sudija EULEX-a.

Postupak ocene optužnice

Sednica prvog saslušanja po optužnici pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë održana je 29. maja 2017. godine^[86]. Uz saglasnost stranaka, odustalo se od zakonom predviđenog, ali neobaveznog drugog saslušanja po optužnici.

Optuženi i njegova odbrana su pismenim zahtevom tražili odbacivanje **tačke 2** optužnice, u odnosu na koju Kancelarija STRK, u vreme podizanja optužnice, nije imala saglasnost nadležnih organa Crne Gore za gonjenje. Međunarodni tužilac se u odgovoru nije protivio zahtevu odbrane. Rešenjem suda od 27. jula 2017. godine, prihvaćen je zahtev odbrane i optužba pod **tačkom 2** je odbijena zbog okolnosti koje su isključivale krivično gonjenje po ovoj tački optužnice.

ničkog Člana 3 Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine, kao i članova 4 i 5, stav 1 Drugog dodatnog protokola od 8. juna 1977. godine, a takođe i prema svim međunarodnim pravilima koja su bila na snazi u vreme oružanog sukoba na Kosovu.

[86] Postupkom ocene optužnice rukovodio je međunarodni sudija Arnout Louter, u svojstvu predsednika pretresnog veća, čiji su članovi bili međunarodne sudije Dariusz Sielicki i Radostin Petrov.

Posebnim rešenjem od 27. jula 2017. godine kao neprihvatljiv je odbijen predlog odbrane o spajanju postupaka po trima optužnicama podignutim protiv okrivljenog Vukotića (20. aprila 2017, 16. maja 2017 i 23. juna 2017. godine).

Glavni pretres

Glavni pretres po preostalim optužbama optužnice od 20. aprila 2017. godine otvoren je 26. septembra 2017. godine. Okrivljeni se po optužnici izjasnio da nije kriv, a stranke su iznele svoja uvodna izlaganja povodom optužnice. Pretresno veće je u okviru glavnog pretresa zasedalo dvadeset pet (25) sudskih dana, imajući u vidu i sednicu prvog saslušanja. Pretres je bio javan. Tokom pretresa je saslušano dvadeset šest (26) svedoka tužilaštva, kao i tri (3) svedoka po predlogu oštećenih. Obavljen je uviđaj lica mesta na lokacijama na kojima je tužilaštvo tvrdilo da su zločini počinjeni. Na kraju pretresa, tužilaštvo je podnelo izmenjenu optužnicu. **Tačkom 1** su pojedina lica dobila status žrtava, **tačka 2** je povučena, a **tačka 3** je prema oštećenima podeljena na sedamnaest (17) pod tačaka. Svedoci predloženi od strane optuženog i njegove odbrane odbili su da svedoče pred pretresnim većem, zbog straha da bi mogli biti uhapšeni i optuženi. Izvedeni su materijalni dokazi predloženi od strane stranaka u postupku. Oštećeni su preko svog punomoćnika podneli imovinsko-pravni zahtev. Inače, optuženi nije svedočio pred pretresnim većem.

Prvostepena presuda

Presudom objavljenom 25. maja 2018. godine okrivljeni je usled nedostatka dokaza oslobođen optužbi po **tački 1** optužnice od 20. aprila 2017. godine za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

Sud se u presudi nije izjašnjavao o **tački 2** optužnice.

Okrivljeni je oglašen krivim po **tački 3** optužnice, jer je izvedenim dokazima van svake sumnje utvrđeno da je počinio *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, za koji mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci.

Sud je pismenom presudom detaljno predstavio tok krivičnog postupka, kao i dokazane činjenice kojima se rukovodio prilikom donošenja svoje odluke. Prilikom odmeravanja izrečene kazne, sud je kao najpovoljniji zakon našao KZ SFRJ, kojim je za krivično delo za koje je okrivljeni oglašen krivim zaprećena kazna zatvora u trajanju od pet (5) do petnaest (15) godina, odnosno dvadeset (20), kao zamena za smrtnu kaznu. Sud je našao da je izrečena kazna adekvatna težini dela za koje je okrivljeni oglašen krivim, smatrajući da će se istom postići svrha kažnjavanja u odnosu na okrivljenog, kao i na druge počinioce.

Postupak po žalbama^[87]

Stranke u postupku su žalbama osporile presudu od 25. maja 2018. godine.

Žalba tužilaštva

Kancelarija STRK je žalbom od 16. jula 2018. godine osporavala prvostepenu presudu u odnosu na obe njene tačke, odnosno u odnosu na njen oslobađajući i osuđujući deo.

Tužilaštvo je presudu od 25. maja 2018. godine po **tački 1** osporavalo zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka, kršenja krivičnog zakona i pogrešno i nepotpuno utvrđenog stanja, sa predlogom da drugostepeni sud žalbu usvoji, poništi prvostepenu presudu u odnosu na **tačku 1** i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje. U delu presude kojom je okrivljeni oglašen krivim po **tački 3**, zatraženo je da sud presudu preinači i okrivljenom izrekne strožiju kaznu.

Prema tužilaštvu, prvostepeni sud je presudom pogrešno ocenio dokaze, odnosno iskaze svedoka-očevidaca, koji su u toku glavnog pretresa svedočili o događajima koji su se odigrali između 2. i 3. maja 1999. godine, dok su se u konvoju kretali iz sela Studimlja/Studimë prema Vučitrnu/Vushtrri. Svedoci tužilaštva su jasno opisali kritični događaj, prepoznali su okrivljenog Vukotića i detaljno su opisali kako je on izgledao kritične noći. Ovi svedoci su okrivljenog identifikovali i putem foto-albuma u toku istražnog postupka. Na osnovu njihovih iskaza, činjenično stanje u predmetu potpuno i detaljno je razjašnjeno. Tužilaštvo je u žalbi, kako bi potkrepilo žalbene navode, citiralo pojedine delove iskaza ovih svedoka.

Tužilaštvo je ocenilo da zbog pogrešne ocene dokaza, kao i činjenice da pojedini dokazi od strane suda nisu razmatrani i uzeti u obzir, prvostepena presuda nije sačinjena u skladu sa članom 370, stav 7 ZKPK.

Prema žalbenim navodima, prvostepeni sud je zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja povredio krivični zakon u korist okrivljenog. Primenjen je zakon koji nije trebalo da se primeni u odnosu na tačku optužnice prema kojoj je sud doneo oslobađajuću presudu.

Tužilaštvo je žalbom osporavalo i osuđujući deo presude. Prema žalbenim navodima, izrečena kazna nije adekvatna težini krivičnog dela za koje je izrečena,

[87] Iako je sednica žalbenog veća održana krajem 2018. godine, ovom analizom će biti detaljnije predstavljen ovaj deo krivičnog postupka koji je organizovan po optužnici od 20. aprila 2017. godine. Prilikom izrade izveštaja o sudenjima praćenim u toku 2018. godine, FHP Kosovo nije imao uvid u dokumentaciju žalbenog postupka.

kao ni okolnostima pod kojima je krivično delo počinjeno, vremenu i kontekstu izvršenja krivičnog dela, te načinu izvršenja krivičnog dela prema nedužnim i nenaoružanim civilima. Žalba je iznela da sud nije uzeo u obzir da su pojedine žrtve u vreme izvršenja dela bile maloletne i starije osobe, kao i da krivična dela počinjena za vreme rata ili oružanog sukoba imaju jači uticaj na sredinu od krivičnih dela počinjenih u mirnodopsko vreme.

Tužilaštvo je žalbom predložilo Apelacionom sudu da prihvati žalbu tužilaštva, da delimično ukine prvostepenu presudu u odnosu na oslobađajući delo i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje, a da u odnosu na osuđujući deo presude okrivljenom izrekne strožiju kaznu.

Odgovor na žalbu tužilaštva

Obrana okrivljenog (advokat Nebojša Vlajić) je odgovorila na žalbu tužilaštva od 16. jula 2018. godine, po svim osnovama na koje se tužilaštvo u svojoj žalbi pozvalo.

Prema odbrani, tužilaštvo je izjavilo žalbu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, ali kao dokaze nije ponudilo ništa novo, osim ponavljanja izjava svedoka datih u toku istrage i na glavnom pretresu. Odbrana je u svom odgovoru iznela i kontradiktornosti u iskazima svedoka na koje se sud pozvao u presudi prilikom oslobađanja okrivljenog od optužbi koje su precizirane u **tački 1** optužnice.

Odbrana je osporavala žalbu tužilaštva i u odnosu na deo koji se odnosio na povrede odredbi krivičnog postupka i ocenu da presuda nije sačinjena u skladu sa članom 370, stav 7 ZKPRK. Prema odbrani, ne stoji navodi tužilaštva jer je sud, prilikom donošenja oslobađajuće odluke, ocenio svaki iskaz svedoka i materijalni dokaz, kako pojedinačno, tako i u vezi sa drugim dokazima, a nakon toga je dao detaljno objašnjenje zašto neke dokaze smatra verodostojnim a druge ne.

Povodom žalbenih navoda tužilaštva na osuđujući deo presude, odnosno odluku o krivičnoj sankciji, odbrana je u odgovoru istakla da je izrečena kazna prestroga i nepravična. Okrivljeni je bio stražar u zatvoru Smrekovnica/Smrekovničë, nije imao nikakvu komandnu ulogu, nije bio odgovoran za pritvaranje zatvorenika, niti za uslove u kojima su zatvorenici držani.

Odbrana je odgovorom predložila Apelacionom sudu da žalbu tužilaštva odbije kao neosnovanu, da žalbu branioca uvaži kao osnovanu, kao i da okrivljenom izrekne oslobađajuću presudu ili mu znatno ublaži kaznu.

Žalba branioca okrivljenog

Branilac okrivljenog Vukotića, advokat iz Mitrovice/Mitrovicë Nebojša Vlajić, žalbom od 13. jula 2018. godine osporavao je deo prvostepene presude kojom je okrivljeni Vukotić oglašen krivim i kažnjen na kaznu zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci (u koju mu je uračunato i vreme provedeno u pritvoru od momenta lišenja slobode po međunarodnoj poternici), zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, kao i povrede krivičnog zakona.

Prema žalbenim navodima, prvostepeni sud je pogrešno utvrdio činjenično stanje i relevantne činjenice koje su bile predmet dokazivanja. Pogrešno utvrđene činjenice dovele su do pogrešnog zaključka suda i karakterizacije radnji okrivljenog kao „teških povreda međunarodnog prava“, koje su se desile njegovim „krajnje ponižavajućim i degradirajućim postupanjem“ u obliku „povrede telesnog integriteta ili zdravlja“, kao i „nanošenja ogromnih patnji“. Prema žalbenim navodima, navedeni epiteti u odnosu na dela koja su predmet optužnice i osuđujuće presude ne postoje. Zaključci suda su preterani, prestrogi i nepravični prema okrivljenom. Pogrešno utvrđeno stanje dovelo je do pogrešne primene materijalnog prava, krivičnog zakona i Ženevskih konvencija.

Prema žalbenim navodima, okrivljeni je odgovoran samo za svoje postupke. Pod uslovom da je u kritičnom periodu bio u zatvoru, on nije imao ulogu nadgledanja pritvorenika, niti je imao nadređenu ulogu. Nije bio direktor zatvora, nije odgovoran za uslove pod kojim su zatvorenici držani, kao ni u pogledu načina organizovanja ishrane zatvorenika. Zatvorski čuvari treba da odgovaraju samo za direktne radnje.

Prema braniocu, ni jedan od zatvorenika nije tvrdio da je imao dugotrajne povrede ili teške posledice, nije imao prelom, otvorene rane, niti je sud imao dokaza o takvim posledicama. Povrede na koje su se svedoci u toku postupka žalili bile su slabog intenziteta, uglavnom u vidu modrica, otoka i bolova. Takve radnje ni u kom slučaju ne potpadaju pod opis radnji ratnog zločina. U zatvoru Smrekovnica/Smrekovnicë niko nije osakaćen, pretvoren u invalida, niti je iko seksualno ponižavan. Kada nema mučenja, nema ni nečovečnog ponašanja. O onome što su svedoci u svojim izjavama tvrdili da su preživeli ne postoji medicinska dokumentacija, kako bi se veštačenjem utvrdio stepen patnji kojima su svedoci bili izloženi.

Prema žalbenim navodima, kazna izrečena okrivljenom po **tački 3** presude je nepravična, prestroga, nesrazmerna težini optužbe i neproporcionalna je krivici okrivljenog. Branilac je kao potvrdu svojih navoda prezentirao predmete u kojima su osuđeni pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju u Hagu bili mnogo blaže kažnjeni za mnogo teža krivična dela i sa težim posledicima.

dicama koje su žrtve zadobile. On je predložio da Apelacioni sud uvaži žalbu kao osnovanu, presudu Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrović od 25. maja 2018. godine potvrdi u oslobađajućem delu, preinači u osuđujućem delu i okrivljenom izrekne oslobađajuću presudu ili je znatno ublaži u smislu žalbenih navoda.

Okrivljeni Zoran Vukotić je presudu Osnovnog suda od 25. maja 2018. godine osporavao zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, sa predlogom da se njegova žalba uvaži, prvostepena presuda izmeni, u smislu da mu drugostepeni sud izrekne blažu kaznu ili predmet vrati na ponovno suđenje. Okrivljeni je žalbom posebno insistirao na nepodudarnostima u iskazima pojedinih svedoka, kao i činjenici da on u kritičnom periodu nije imao bilo kakve kompetencije da bilo o čemu odlučuje, niti je imao uticaj na bilo šta u kritičnom periodu.

Apelacioni tužilac je podneskom od 11. oktobra 2018. godine (KTŽ/PPA br./nr. 442/18) predložio drugostepenom sudu da prihvati žalbu tužilaštva, da u oslobađajućem delu okrivljenog oglasi krivim, a da u delu presude kojom je okrivljeni oglašen.

Postupak po žalbama

Po napred navedenim žalbenim navodima žalbeno veće Apelacionog suda, Odeljenje za teška krivična dela, kojim je predsedavao sudija Fillim Skoro, sa članicama veća, sudijama Tonkom Berishaj (koja je ujedno bila i sudija izvestilac) i Havom Haliti, održalo je sednicu veća 18. decembra 2018. godine.

Sednici su prisustvovali okrivljeni i njegov branilac, advokat Vlajić, kao i pojedini oštećeni. Sednica je održana u odsustvu apelacionog tužioca^[88]. Sudija izvestilac je vrlo kratko i površno predstavio dotadašnje kretanje postupka, optužnicu, presudu, žalbe i odgovore stranaka. U toku sednice nije vođen službeni zapisnik.

Branilac je u toku sednice i nakon nekoliko pojašnjenja u svemu ostao pri žalbenim navodima, koje je okrivljeni podržao. Prisutni oštećeni su podržali žalbu Kancelarije STRK i istakli su imovinsko-pravni zahtev.

Presuda Apelacionog suda

Apelacioni sud je presudom, koja nosi datum 30. januar 2019. godine, prihvatio žalbu kancelarije SPRK u odnosu na **tačku 1** (oslobađajući deo presude) i predmet je vratio na ponovno suđenje po ovoj tački, potvrdivši prvostepenu presudu u odnosu na **tačku 3**, kao i izrečenu kaznu zatvora u trajanju od šest (6) godina i šest (6) meseci.

[88] Član 390, stav 4 ZKPK: „Nedolazak stranaka koje su uredno obaveštene ne sprečava održavanje sednice.“

Apelacioni sud, nakon analize spisa predmeta, ocene presude prema žalbenim navodima, kao i po službenoj dužnosti, našao je da su žalbeni navodi stranaka u postupku u odnosu na osuđujući deo presude neosnovani.

Žalba tužioca, koja se odnosi na oslobađajući deo prvostepene presude, osnovana je. Odgovor na žalbu, kao i žalbe okrivljenog i njegovog branioca na ovaj deo presude, ocenio je kao neosnovane.

Sud je presudom prvo predstavio analizu i nalaze dela presude koji se odnosi na osuđujući deo, odnosno na **tačku 3**.

Po službenoj dužnosti konstatovao je da nije bilo bitnih povreda krivičnog postupka, koji bi uticali na ukidanje ovog dela presude.

Žalbene navode u odnosu na pogrešno i nepotpuno činjenično stanje ocenio je kao neosnovane. Prvostepeni sud je svoju odluku u ovom delu zasnovao na dokazima koje je izveo u toku glavnog pretresa i koje je ocenio prema zakonskim odredbama. Činjenice su utvrđene na potpun i detaljan način. Činjenično stanje je podržano i dokazima utvrđenim od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u predmetu *Tužilac protiv Milana Milutinovića i drugih*, koji su kao dokazi izvedeni u toku glavnog pretresa.

Apelacioni sud je presudom detaljno predstavio nalaze prvostepenog suda u odnosu na **tačku 3** presude, navodeći koji su zatvorenici batinani na sistematski način, da im je za vreme boravka u zatvoru radnjama okrivljenog narušen telesni integritet i zdravlje, kao i činjenicu da su navedene okolnosti podržane sigurnim dokazima. Prema nalazima suda, identifikacija okrivljenog kao počinioca je utvrđena bez ikakvih sumnji. Svi svedoci iz Vučitrna/Vushtri su okrivljenog identifikovali kao radnika tada Opštinskog suda Vučitrna/Vushtri. Ostali svedoci su ime okrivljenog saznali preko svedoka iz Vučitrna/Vushtri. Okrivljeni je prouzrokovao duševne patnje izazivanjem straha i terora kod svih svedoka koji su bili žrtve njegovih postupaka. Svedoci koji su svedočili pred sudom su direktne žrtve okrivljenog. Svedoci su svojim iskazima podržavali jedan drugog, jer su mučenja i batinanja organizovana tako da su zatvorenici bili prinuđeni da gledaju batinanje drugog zatvorenika.

Sud je presudom navode branioca u žalbi povodom ove tačke ocenio kao preterane. Apelacioni sud je nalaze prvostepenog suda o svedočenjima svedoka i identifikaciji okrivljenog ocenio kao objektivne, jer su iznete bez bilo kakve namere ili motiva da lažno svedoče, osnovane su i tačne.

Apelacioni sud je tvrdnje odbrane da okrivljeni u zatvoru Smrekovnica/Smrekovnicë nije imao rukovodeću ulogu, te da kao čuvar u zatvoru nije mogao da utiče na uslove pod kojima su zatvorenici držani, ocenio kao neosnovane. Radnje okrivljenog su imale teške posledice za žrtve, što je utvrđeno iskazima svedoka koji su bili podvrgnuti batinama i maltretiranju od strane okrivljenog. Sud je svoje navode podržao nalazima iz presuda MKSJ u pojedinim slučajevima, u kojima je utvrđeno da maltretiranje i mučenje ne moraju uvek da uključuju i telesne povrede.

Prvostepeni sud je presudom utvrdio da je okrivljeni na sistematski i izuzetno grub način tukao zatvorenike koji su bili prinuđeni da gledaju mučenje i batinanje drugih. Pojedini svedoci su posvedočili da ih je okrivljeni tukao samo jednom, da nisu znali da li će i kada biti maltretirani i mučeni, kao i da su bili prinuđeni da posmatraju mučenje i batinanje drugih. Prema njima, okrivljeni je uvek, dok je tukao zatvorenike, puštao nacionalističke pesme.

Stranke u postupku su povodom odluke o kazni u odnosu na **tačku 3** imale dijametralno suprotne stavove. Apelacioni sud je presudom odbio žalbu tužilaštva na **tačku 3** presude, u odnosu na odluku o kazni. Sud je našao da je kazna izrečena okrivljenom adekvatna težini počinjenog krivičnog dela, imajući u vidu olakšavajuće i otežavajuće okolnosti. Nisu ispunjeni uslovi za ublažavanje izrečene kazne, kao ni za njeno pooštavanje. Okrivljeni u žalbi nije predložio razloge koji bi uticali na ublažavanje kazne.

Presudom povodom žalbenih navoda Kancelarije STRK na oslobađajući deo prvostepene presude od 25. maja 2018. godine (**tačka 1**), kao i po službenoj dužnosti, Apelacioni sud je našao da je u oslobađajućem delu presude bilo bitnih povreda krivičnog postupka.

Prvostepenom presudom nije dato adekvatno obrazloženje povodom odlučujućih činjenica. I data obrazloženja su nejasna i neprihvatljiva, odnosno kontradiktorna su relevantnim činjenicama, dokazima koji se nalaze u spisima predmeta, a posebno iskazima koje su svedoci dali u istrazi u policiji, tužilaštvu i na glavnom pretresu. Nepodudarnosti u iskazima neminovno uslovljavaju ukidanje i vraćanje predmeta na ponovno odlučivanje. Pretresno veće je oslobađajuću odluku uglavnom zasnovalo na iskazu okrivljenog, kao i na iskazima pojedinih svedoka datih na glavnom pretresu, kada su ublažili svoje iskaze u odnosu na ranija svedočenja.

Prema presudi Apelacionog suda, iskazi svedoka izazivaju ozbiljne sumnje u identifikaciju okrivljenog kao počinioaca. Prvostepeni sud prilikom donošenja oslobađajuće presude nije uzeo u obzir svoju konstataciju da su svedoci protekom vremena ublažili svoje iskaze, kao i da su njihova sećanja protekom vremena počela da blede.

Povodom žalbenih navoda da je činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno, Apelacioni sud je zaključio da je nepotpuno i pogrešno utvrđeno činjenično stanje usko povezano sa pogrešnom primenom krivičnog zakona, što je za posledicu imalo povredu zakona.

U toku ponovnog suđenja prvostepeni sud treba da eliminiše pomenute bitne povrede krivičnog postupka, kao i propuste u utvrđivanju i pravilnom ocenjivanju činjeničnog stanja i primeni zakona. U toku ponovnog suđenja treba uzeti u obzir i žalbene navode koji se odnose na činjenično stanje i primenu krivičnog zakona, navedene u žalbi tužilaštva. Još jednom treba izvesti sve predložene dokaze i savesno ih oceniti, svaki pojedinačno i jedne sa drugima, a naročito iskaze svedoka iz svih faza krivičnog postupka, te da se na osnovu takve ocene dokaza donese pravična i zakonita presuda.

Nalazi FHP Kosovo

Ponovljeno prvostepeno suđenje u predmetu *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 1)* nije bilo zakazano do kraja izveštajnog perioda, što se ne može pravdati. FHP Kosovo smatra da to nije prihvatljivo i da predstavlja kršenje opšteprihvaćenih standarda, posebno kada se dešava u situaciji u kojoj se okrivljeni nalazi na izdržavanju kazne po jednoj od tačaka optužnice, koja nije sporna i koja je potvrđena i na drugostepenom sudu. Neopravdano odlaganje početka ponovnog suđenja pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë dolazi iako je, prema službenim informacijama dobijenim od strane suda, ovaj predmet dodeljen sudijama u rad i formirano je pretresno veće nadležno za odlučivanje u ovom predmetu u ponovljenom suđenju.

Neopravdano odlaganje pretresa predstavlja ozbiljno kršenje prava okrivljenog, te povredu međunarodnih propisa, posebno člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, prema kojoj svaki okrivljeni ima pravo na okončanje krivičnog postupka u razumnom roku.

FHP Kosovo i u ovom predmetu primećuje slabosti u primeni službenih jezika, što kvari utisak o fer i poštenom suđenju. Presuda Apelacionog suda, koja je doneta krajem januara 2019. godine, odgovorila je na žalbene navode stranaka u postupku dosta profesionalno, predstavljajući nalaze i obrazlažući odluku. Međutim, ni ova odluka Apelacionog suda nije mogla da izbegne jedan od najaktuelnijih tehničkih problema koji trenutno prate kosovsko pravosuđe i tiče se prevođenja u toku sudskih postupaka, kao i sudskih odluka. I presuda od 30. januara 2019. godine sadrži greške u prevodu na srpski jezik. U istom tekstu povremeno nedostaje i primena pravne terminologije. Iako tehnički, ovaj problem, ako nastavi da se pojavljuje, može prerasti u suštinski jer povređuje osnovna ljudska prava u korišćenju maternjeg jezika i ravnopravnosti.

1.3.2. Predmet: *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 2)*

Žalbeno veće Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda, kojim je predsestavio sudija Fillim Skoro^[89], u predmetu *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 2 – optužnica od 16. maja 2017. godine)*, postupajući po žalbi Kancelarije STRK^[90] na presudu Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë od 16. maja 2018. godine, održalo je sednicu veća 9. januara 2019. godine bez prisustva stranaka u postupku^[91], na kojoj je usvojilo žalbu tužilaštva ali je po službenoj dužnosti ukinulo presudu Osnovnog suda i predmet vratilo prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Tok krivičnog postupka^[92]

Povodom brutalnih ubistava, batiranja, maltretiranja, nehumanog tretmana i pljačkanja civilnog stanovništva motivisanih međunacionalnom mržnjom, koja su se dogodila u toku maja meseca 1999. godine na teritoriji grada Vučitrna/Vushtrri, prve istražne radnje protiv okrivljenog Vukotića i drugih pojedinaca koji su i dalje nedostupni organima gonjenja Kosova, obavljene su odmah nakon okončanja oružanog sukoba, u toku 1999. godine.

Na osnovu pribavljenih dokaza za pomenute događaje, protiv osumnjičenih je raspisana i međunarodna poternica, zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. Zvanična istraga otvorena je rešenjem od 30. maja 2014. godine. Ona je zbog nedostupnosti osumnjičenih bila više puta prekidana.

Među osumnjičenima se nalazio i Zoran Vukotić. On je po međunarodnoj poternici lišen slobode 10. marta 2016. godine u Crnoj Gori. Izručen je Kosovu 11. novembra 2016. godine. Nakon okončanja istrage, 16. maja 2017. godine, protiv njega je podignuta optužnica od strane mešovitog tima tužilaca Kancelarije STRK^[93].

[89] Članovi žalbenog veća, sudije Xhevdet Abazi i Abdullah Ahmeti.

[90] FHP Kosovo u vreme izrade ovog izveštaja nije imao pristupa kopiji žalbe Kancelarije STRK. Navodi tužilaštva koji će biti citirani u izveštaju uzeti su iz presude Apelacionog suda od 9. januara 2019. godine.

[91] Žalbeno veće je sednicu održalo primenom člana 390, stav 1 ZKPRK, bez prisustva stranaka u postupku. Zakon predviđa da se u predmetu u kojem je optuženom izrečena kazna zatvora, obaveštenje o sednici žalbenog veća dostavlja državnom tužiocu, optuženom i njegovom braniocu.

[92] Postupak protiv okrivljenog Zorana Vukotića predstavljen je i u godišnjim izveštajima za 2017. i 2018. godinu, koji se nalaze na službenoj internet stranici FHP Kosovo: <http://www.hlc-kosovo.org/category/publications/>

[93] Državni tužilac Kancelarije STRK Elez Blakaj, u saradnji sa međunarodnim tužiocem Charlesom Hardawayjem. Optužnicu je u toku pretresa zastupao međunarodni tužilac Paul Flynn.

Optužnica

Okrivljenom Zoranu Vukotiću je optužnicom stavljeno na teret da je za vreme oružanog sukoba na Kosovu, 5. maja 1999. godine, u vremenskom intervalu od 11:00-13:30 časova, u Vučitrnu/Vushtrri, Ulica Emin Duraku (sada Ulica Haxhi Zeka), u saučesništvu sa poznatim saizvršiocom (koji nije dostupan organima gonjenja Kosova), u svojstvu rezerviste srpske policije, uniformisan i naoružan nožem, pištoljem i automatskom puškom, postupajući u suprotnosti sa međunarodnim normama koje su bile na snazi u tom periodu [Zajednički član 3 (1a) za sve četiri Ženevske konvencije od 12. avgusta 1949. godine, kao i član 4, tačke 1 i 2 Drugog dodatnog protokola iz 1977. godine], počinio krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[94] tako što je:

- upotrebom vatrenog oružja lišio života četvoricu albanskih civila: Envera Rrustolli, Abdullaha Hamdiu i Fahredina Fazliu;

- fizički zlostavljao i povredio telesni integritet, kao i fizičko i mentalno zdravlje civila: Sanije Fazliu, Fikrije Shaqiri, Vehbi Xhema, Zejnepe Xhema, Nexhmi Xhema, Besarta Xhema, Zelihe Xhema, Behara Pllana, Luljete Rashica, Ganija Maxherra, Halima Maxherra, Gazmenda Shabani, Ahmeta Sahiti, Skendera Shabani, Bejtë Osmani, Shukrije Osmani i Faika Musa;

- oduzeo veće novčane iznose i druge vredne predmete od civila Vehbi, Nexhmi i Zejnepe Xhema, Bejta i Shukrije Osmani, kao i Beqira, Ukshina i Faika Musa.

Razmatranje optužnice

Optužnica od 16. maja 2017. godine je razmatrana pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë, na sednici prvog saslušanja održanoj 4. avgusta 2017. godine^[95]. Okrivljeni se po optužnici izjasnio da nije kriv. Njegova odbrana je u zakonskom roku podnela zahtev za odbacivanje optužnice, kao i predlog za saslušanje svedoka alibija za koje odbrana želi da budu saslušani u toku glavnog pretresa. Tužilaštvo je odgovorom osporavalo zahtev odbrane u smislu navoda optužnice.

Osnovni sud je rešenjem od 30. septembra 2017. godine odbio zahtev odbrane za odbacivanje optužnice kao neosnovan. Ovo rešenje nije osporavano žalbom.

Odlukama Sudskog saveta Kosova (SSK) od 23. juna i 8. septembra 2017. godi-

[94] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22KZ SFRJ, u vezi sa zajedničkim članom 3 Ženevskih konvencija, takođe predviđeno članom 152, stav 1, tačka 2.1 i člana 152, u vezi sa članom 31 KZRK.

[95] Sednicom je rukovodio međunarodni sudija Dariusz Sielicki, koji je predsedavao i pretresnim većem po optužnici od 16. maja 2017. godine.

ne određeno je da po optužnicama protiv okrivljenog Zorana Vukotića odlučuje pretresno veće sastavljeno od sudija EULEX-a.

Glavni pretres

Glavni pretres u predmetu *Tužilac protiv Zorana Vukotića (Vukotić 2)*, po optužnici od 16. maja 2017. godine, otvoren je 11. januara 2018. godine. U toku pretresa pročitana je optužnica, okrivljeni se izjasnio da nije kriv, a stranke u postupku su iznele uvodna izlaganja.

Pretres je bio javan i odvijao se na engleskom jeziku, uz konsekutivni prevod na albanski, dok je okrivljenom i njegovom braniocu bio obezbeđen prevod na srpski jezik. Službeni zapisnik je vođen reč po reč na engleskom jeziku. Nije bilo uslova za audio-zapis glavnog pretresa. U toku pretresa saslušano je devetnaest (19) svedoka tužilaštva. Odbrana je predložila saslušanje pojedinih svedoka koji ne žive na Kosovu. Sud nije uspeo da u toku pretresa organizuje njihovo saslušanje, niti da utvrdi njihovo trenutno boravište. Međutim, po predlogu odbrane, saslušan je jedan svedok tužilaštva od čijeg je saslušanja u toku pretresa tužilaštvo bilo odustalo. Jedan svedok tužilaštva je saslušan i po službenoj dužnosti od strane suda. Izvedeni su materijalni dokazi. Okrivljeni je izneo svoju odbranu pred pretresnim većem, a stranke u postupku završne argumente, dok su oštećeni izneli imovinsko-pravni zahtev.

Međunarodno pretresno veće, kojim je predsedavao sudija Dariusz Sielicki^[96], presudom koju je objavilo 16. maja 2018. godine oslobodilo je okrivljenog Zorana Vukotića po svim optužbama za *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[97]. Prema presudi, dokazima izvedenim u toku pretresa nije dokazano da je okrivljeni Zoran Vukotić, u saučesništvu sa identifikovanim počiniocem^[98], za vreme oružanog sukoba na Kosovu, 5. maja 1999. godine u Vučitrnu/Vushtrri, u svojstvu rezerviste srpske policije, počinio dela koja su mu optužnicom stavljena na teret.

Žalbeni postupak

Na oslobađajuću presudu Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë od 16. maja 2018. godine Kancelarija STRK je blagovremeno uložila žalbu zbog bitnih povreda krivičnog postupka, povreda krivičnog zakona i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, sa predlogom da sud ukine prvostepenu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

[96] Članovi pretresnog veća, međunarodne sudije Arnout Louter i Radostin Petrov.

[97] Zbog povreda zajedničkog člana 3 (1a i c) Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine, kao i člana 4, tačaka 1, 2a i 2e Drugog dodatnog protokola ovih konvencija iz 1977. godine, takođe predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa stavom 22 KZ SFRJ, takođe kažnjivim članovima 152, stavovi 1 i 2.1 i 153, stav 1, u vezi sa stavom 2, u vezi sa članom 31 KZRK.

[98] Nije dostupan organima gonjenja Kosova. Istraga je u odnosu na njega obustavljena.

Tužilaštvo je u pogledu bitnih povreda krivičnog postupka u žalbi pored ostalog navelo da je prvostepena presuda doneta uz bitne povrede odredbi krivičnog postupka, odnosno da nije sačinjena u skladu sa članom 370 ZKPRK. Obrazloženje presude, kojom je okrivljeni oslobođen optužbi, nejasno je, nerazumljivo i protivurečno je sa dispozitivom i relevantnim činjenicama. Presuda nije zasnovana na dokazima koji su izvedeni u toku glavnog pretresa. Sud prilikom donošenja presude nije adekvatno ocenio iskaze svedoka i dokaze izvedene u toku glavnog pretresa, kao ni iskaze svedoka iz ranijih faza krivičnog postupka. Sud nije obavio ocenu svakog iskaza svedoka i dokaza pojedinačno. Sud nije poklonio veru svedocima koji su bili očevici kritičnog događaja (iako je ova svedočenja ocenio kao iskrena), iz čijih iskaza jasno proizilazi da je okrivljeni Zoran Vukotić kritičnog dana bio na licu mesta, sa još jednim licem koje se nalazi u bekstvu. Sud je odluku zasnovao na iskazu jednog svedoka koji u kritičnom momentu nije prisustvovao događaju. Prema žalbenim navodima, sud nije uzeo u obzir identifikaciju okrivljenog od strane svedoka, niti je naveo razloge zbog kojih je ovaj dokaz odbio.

Prema tužilaštvu, pismena presuda nije sačinjena u skladu sa zakonskim rokovima propisanim ZKPRK-om, a pretresno veće je bilo sastavljeno suprotno odredbama krivičnog postupka i nadležnosti EULEX-a u momentu održavanja glavnog pretresa.

Branilac okrivljenog Zorana Vukotića, advokat iz Mitrovice/Mitrovicë Miro Delević, uložio je odgovor na žalbu Kancelarije STRK, sa predlogom da se ova žalba odbije kao neosnovana i potvrdi prvostepena, oslobađajuća presuda.

Apelacioni tužilac je podneskom od 11. oktobra 2018. godine (KTŽ/PPA. br/nr. 445/18) predložio Apelacionom sudu da usvoji žalbu Kancelarije STRK na prvostepenu presudu i predmet vrati na ponovno razmatranje i odlučivanje prvostepenom sudu.

Postupajući po žalbi tužilaštva i odgovoru na žalbu branioca okrivljenog, žalbeno veće Apelacionog suda, Odeljenje za teška krivična dela, 9. januara 2019. godine održalo je sednicu veća o kojoj, primenom člana 390, stav 1 ZKPRK^[99], nije obavestilo stranke u postupku.

Apelacioni sud je nakon razmatranja navoda žalbe tužioca našao da je žalba osnovana, ali je presudu ukinuo po službenoj dužnosti.

[99] Član 390, stav 1 ZKPRK: „Kada je optuženom izrečena kazna zatvorom, obaveštenje o ročištu Apelacionog veća se dostavlja nadležnom tužiocu, oštećenom, optuženom i njegovom braniocu.“

Prema nalazima Apelacionog suda, žalbeni navodi tužilaštva koji se odnose na povredu odredbi krivičnog postupka su osnovani, pobijana presuda je neodrživa, činjenično stanje nije na pravilan način i potpuno utvrđeno, dok su odlučujuće činjenice dovoljno u protivurečnosti sa dokazima koji stoje u spisima predmeta i nalazima suda. Prvostepeni sud nije izjave svedoka ocenio svaku ponaosob, i u vezi jednih sa drugima, već je konstatovao da iz izjava svedoka koje stoje u spisima nije utvrđen identitet okrivljenog.

Prema nalazima drugostepenog suda, Osnovni sud je kao osnov za donošenje oslobađajuće presude uzeo izjavu okrivljenog i izjavu jednog svedoka, bez navođenja konkretnih razloga zašto nije prihvatio iskaze svedoka tužilaštva, među kojima je bilo i očevidaca, kao i iskaze ovih svedoka iz ranijih faza postupka, kada su njihova sećanja bila bliža konkretnom događaju, odnosno kada su imali svežiju memoriju u odnosu na ratne događaje, kao i u vezi sa identifikacijom okrivljenog.

Prema nalazima Apelacionog suda, prvostepena presuda je doneta uz bitne povrede krivičnog postupka. U predmetu ni činjenično stanje nije utvrđeno na pravilan i zakonit način. Postoje protivurečnosti između relevantnih činjenica, pogotovu u vezi sa navodima u obrazloženju i dokumentacijom koja postoji u spisima predmeta.

Žalbeno veće je podržalo tvrdnje tužilaštva da je prvostepena presuda doneta nakon zakonom propisanog roka za izradu pismene presude^[100] i od strane pretresnog veća koje nije bilo sastavljeno na zakonom propisan način. Prema drugostepenom sudu, prvostepeni sud je kao glavni osnov za donošenje oslobađajuće presude uzeo izjavu okrivljenog, kao i izjave svedoka date u toku glavnog pretresa, ali bez navođenja razloga zašto prilikom odlučivanja nije uzeo u obzir iskaze svedoka date u policiji ili pred tužiocem, kada su sećanja svedoka o kritičnom događaju bila svežija, bliža događaju. Prvostepeni sud je oslobađajuću presudu podržao i iskazom svedoka koji kritičnog dana nije bio na mestu događaja, već u komšiluku. Ovaj svedok je tvrdio da kritičnog dana (pre dolaska na mesto zločina gde su ubijane, maltretirane i opljačkane žrtve), u njegovoj kući u komšiluku nije bio okrivljeni, već jedno drugo lice. Sud je poklonio veru ovom svedoku, a ne svedocima koji su bili očevici kritičnog događaja.

Prema nalazima Apelacionog suda, presuda je doneta uz bitne povrede krivičnog postupka, na osnovu pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Pre-

[100] Odlukom Apelacionog suda nisu navedene konkretne okolnosti oko ovog navoda. ZKPRK, član 369, stav 1 predviđa rok od petnaest (15) dana za izradu pismene presude kada se okrivljeni nalazi u pritvoru. Pomenutim članom predviđena je mogućnost produženja roka izrade presude do šezdeset (60) dana u složenim slučajevima.

suda je ukinuta kako bi se u ponovnom postupku uklonile navedene povrede i donela odluka na pravilan i zakonit način.

Drugostepeni sud je u obrazloženju rešenja samo konstatovao da je branilac okrivljenog Vukotića uložio odgovor na žalbu tužioca, ali ni jednom rečju nije predstavio razloge koji su navedeni u odgovoru.

Nalazi FHP Kosovo

Apelacioni sud je rešenje od 9. januara 2019. godine, kojim je predmet vratio na ponovno suđenje, doneo po službenoj dužnosti.

FHP Kosovo smatra da rešenje kojim je predmet vraćen na ponovno suđenje sadrži propuste, posebno u pogledu prevoda sudske odluke. Prevod rešenja nije podudaran sa originalom.

Prvostepena presuda, prema rešenju Apelacionog suda, osporavana je i zbog okolnosti što prvostepeni sud prilikom donošenja svoje odluke nije koristio iskaze svedoka iz istrage. Ovaj navod tužilaštva je prihvaćen od strane žalbenog veća. Zakonik o krivičnom postupku svojim odredbama jasno precizira po kojim uslovima se mogu koristiti izjave iz ranijih faza postupka.

FHP Kosovo smatra da su neosnovani navodi u žalbi, a koje je Apelacioni sud prihvatio, o postojanju bitne povrede krivičnog postupka koja se odnosi na sastav pretresnog veća. Pretresno veće je bilo sastavljeno u skladu sa odlukama Sudskog saveta Kosova od 23. juna i 8. septembra 2017. godine^[101], kojima je odlučeno da po optužnicama Kancelarije STRK odlučuju sudije EULEX-a. Prilikom otvaranja glavnog pretresa nije bilo prigovora stranaka u postupku na sastav pretresnog veća. A sporazumom o saradnji Sudskog saveta Kosova i sudija misije EULEX-a, potpisanim 18. juna 2014. godine, pored ostalog je bilo predviđeno da predsednik Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë u hitnim slučajevima i iz bezbednosnih razloga može da odredi sudije EULEX-a da postupaju u takvom predmetu. Takođe je ovim sporazumom bilo predviđeno da u predmetima u kojima su okrivljeni ili žrtve pripadnici manjinskih zajednica, SSK na osnovu obrazloženog zahteva ovlašćenih lica EULEX-a može da odluči da sudije EULEX-a rukovode prethodnim postupkom, kao i da pretresno veće bude sastavljeno samo od sudija EULEX-a.

Prema rešenju Apelacionog suda, predmet po optužnici od 16. maja 2017. godine je vraćen na ponovno razmatranje i odlučivanje pred prvostepenim sudom. U

[101] Prema članu 7, stav 1, tačka 1.1. Zakona o Sudskom savetu Kosova: Savet odlučuje o organizaciji, rukovođenju, upravljanju i nadgledanju sudova prema zakonu <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18335>

ovom predmetu će u toku ponovnog suđenja odlučivati Odeljenje za teška krivična dela Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë.

Prema službenim informacijama koje je FHP Kosovo pribavio od strane Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë krajem novembra 2019. godine, predmet je dodeljen sudijama ovog suda u rad, ali glavni pretres u predmetu još nije bio zakazan.

Zakonom o sudovima Kosova, koji je stupio na snagu početkom 2019. godine, pri Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë formirano je Specijalno odeljenje koje je nadležno za postupanje po optužnicama Kancelarije STRK. Ovo odeljenje neće odlučivati u ovom predmetu. Prema uputstvu Vrhovnog suda Kosova od 25. septembra 2019. godine, u predmetima koji su odlukom Apelacionog suda vraćeni na ponovno suđenje zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka, gde nije bilo ovakvih povreda, u toku prvih saslušanja po optužnicama odlučuju odeljenja za teška krivična dela osnovnih sudova pred kojima se odvijao prvostepeni postupak.

1.3.3. Predmet: Tužilac protiv Milorada Zajića

Žalbeno veće Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda, kojim je predsedavao sudija Abdullah Ahmeti^[102], postupajući po žalbi Kancelarije STRK od 30. aprila 2019. godine (KTS/PPS br/nr. 756/2014.) u predmetu *Tužilac protiv Milorada Zajića*, koja je podneta na presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë od 8. marta 2019. godine, nakon sednice veća 1. oktobra 2019. godine, donelo je presudu kojom je žalbu tužilaštva odbilo kao neosnovanu.

Odlukom Apelacionog suda potvrđena je presuda Osnovnog suda u Peći/Pejë kojom je optuženi Milorad Zajić oslobođen optužbi za izvršenje krivičnih dela: *organizovanje grupe radi izvršenja zločina, zločina protiv čovečnosti, ratnih zločina*^[103].

Sednica žalbenog veća je održana u skladu sa članom 390 ZKPRK^[104], bez prisustva stranaka u postupku.

[102] Članovi žalbenog veća, sudije Hava Haliti i Xhevdet Abazi.

[103] Predviđeno i kažnjivo članom 160 KZRK.

[104] Ovim članom zakonika o krivičnom postupku Kosova precizirane su okolnosti organizovanja sednice žalbenog veća, prisustvo stranaka u postupku, posledice nepristustvovanja, kao i kada se sednica može održati bez prisustva stranaka u postupku. Prema ovom članu, obaveštavanje stranaka u postupku je obavezno u predmetima kada je okrivljenom presudom koja se osporava izrečena kazna zatvora.

Tok krivičnog postupka

Postoji osnovana sumnja da je optuženi Milorad Zajić za vreme oružanog sukoba na Kosovu u leto 1998. godine, u svojstvu pripadnika oružanih formacija Srbije, učestvovao u napadima na civilno stanovništvo sela Duš/Dush, opština Klina/Klinë, kojom prilikom je zapaljeno više kuća. U nekim od njih je stradalo nekoliko civila koji, uglavnom iz zdravstvenih razloga, nisu mogli da se udalje iz svojih kuća. Istovremeno, pojedini meštani sela su tom prilikom zadobili telesne povrede.

Povodom ovog događaja, prve sumnje da je jedan od učesnika pomenutih događaja Milorad Zajić dostavljene su nadležnim institucijama u toku 2006. godine, odnosno tadašnjem Okružnom tužilaštvu u Peći/Pejë. Sve se ovo dogodilo negde u vreme kada se optuženi Zajić kao povratnik vratio da živi u Klini/Klinë.

U toku 2008. godine predmet je prosleđen u nadležnost Kancelarije STRK. Povodom navedenih sumnji, većina svedoka/oštećenih saslušana je u toku 2008. godine od strane policije UNMIK-a. Zvanična istraga u predmetu pokrenuta je rešenjem međunarodnog tužioca od 30. maja 2014. godine. Spisi predmeta su ubrzo nakon pokretanja istrage preneti u nadležnost domaćih tužilaca^[105]. U leto 2015. godine, preciznije 6. avgusta 2015. godine, nadležna tužiteljka je ovlastila policiju Kosova (Jedinica za istraživanje ratnih zločina – JIRZ) da istraži navode i okolnosti pod kojima su se odigrali pomenuti događaji u leto 1998. godine. Istražitelji JIRZ su ponovo saslušali svedoke i tužilaštvu 9. aprila 2016. godine dostavili izveštaj, iz kojeg proizilazi da je optuženi Milorad Zajić bio uključen i aktivan za vreme oružanog sukoba, da je bio uniformisan i naoružan, te da je svoju kuću u selu stavio na raspolaganje oružanim snagama Srbije. Međutim, niko od oštećenih ga nije video u vršenju konkretnih radnji, niti je mogao sa sigurnošću da potvrdi da je Milorad Zajić imao rukovodeću ulogu u pomenutim događajima ili ne. Istraga je 22. aprila 2016. godine obustavljena protiv tada osumnjičenog, kako bi se izbeglo prekoračenje zakonom određenog roka za sprovođenje istrage.

Istraga je ponovo otvorena 19. marta 2018. godine. Tada osumnjičeni Zajić lišen je slobode istog dana u prostorijama policijske stanice u Klini/Klinë, gde je boravio radi prijavljivanja krađe u njegovoj kući, koja se dogodila za vreme njegovog odsustva. Tada mu je određena i mera kućnog pritvora, zbog njegovog narušenog zdravlja i poodmaklih godina.

Optužnica

Kancelarija STRK (tužiteljka Habibe Salihu), nakon sprovedene istrage, podigla je 25. jula 2018. godine optužnicu protiv Milorada Zajića, kojom mu je stavila na teret

.....
[105] Nakon 15. juna 2014. godine, odnosno nakon suženja mandata EULEX-a.

izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[106]. Prema optužnici, Zajić je u toku juna i jula 1998. godine u selu Duš/Dush, opština Klina/Klinë, u saučesništvu sa nepoznatim počiniocima – Srbima iz sela, aktivno učestvovao u ofanzivi policije, vojske i paravojnih formacija protiv civilnog albanskog stanovništva sela; porodičnu kuću stavio je na raspolaganje oružanim srpskim snagama, balkon i krov kuće napunio je džakovima peska, a svojim vozilom *Zastava 101* doveo je u svoju kuću vatreno oružje različitog kalibra. Optužnicom se tereti da je u večernjim časovima 19. juna 1998. godine pucao iz automatskog oružja na kuće meštana, Albanaca, u nameri da ih natera da napuste svoje kuce i udalje se iz sela. On je učestvovao u i napadu 28. jula 1998. godine, kojom prilikom su u selu pojedine kuće u potpunosti izgorele i u njima su stradali Zade, Osman i paralizovani Haradin Marmullaku. Oni su u svojim kućama ostali zbog nemogućnosti da se udalje, uglavnom iz zdravstvenih razloga. Tog dana su stradali i Ismet i Bashkim Marmullaku, te supruga i ćerka Xheme Marmullaku, dok su Enver i Ramiz Marmullaku prilikom poslednjeg napada zadobili telesne povrede.

Postupak ocene optužnice

Pred Odeljenjem za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë (pretresnim većem je predsedavao sudija Kreshnik Radoniqi) održane su sednice saslušanja po optužnici, po kojoj se optuženi izjasnio da nije kriv, dok je optužnicu osporavao zahtevom za njeno odbacivanje i prigovorom na dokaze. Tužiteljka je ovo osporila odgovorom na zahtev i prigovore optuženog na priložene dokaze, sa predlogom sudu da iste odbaci kao neosnovane.

Sudija Radoniqi je rešenjem od 2. oktobra 2018. godine odbio kao neosnovane prigovor na dokaze i zahtev za odbacivanje optužnice optuženog. Optuženi se žalio na rešenje Osnovnog suda. Odeljenje za teška krivična dela Apelacionog suda je 8. novembra 2018. godine donelo rešenje kojim se žalba branioca optuženog Zajića odbija kao neosnovana.

Glavni pretres

Glavnog pretresa po ocenjenoj optužnici otvoren je 27. decembra 2018. godine. U toku pretresa, optuženi se izjasnio da nije kriv po navodima optužnice. Stranke u postupku iznele su uvodna izlaganja i pretres je nastavljen izvođenjem dokaza i saslušanjem svedoka. Pretresno veće je u okviru glavnog pretresa zasedalo deset (10) dana (imajući u vidu i sednice saslušanja). U toku pretresa saslušano je jedanaest (11) svedoka koje je predložilo tužilaštvo, izvedeni su materijalni dokazi, optuženi je svedočio pred većem i stranke u postupku su iznele završne argumente.

[106] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 31 KZ SFRJ, zbog povreda zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija od 8. avgusta 1949. godine. Krivično delo kojim se optužni tereti je takođe kažnjivo članom 152 KZRK.

Tužiteljka Salihu je u završnoj reči navela da, nakon analize okolnosti pod kojima se dogodilo spaljivanje sela Duš/Dush, pretresno veće prilikom donošenja odluke treba da ima u vidu da se radi o događaju od pre dvadeset (20) godina, da nije čudo da su pojedini svedoci prilikom svojih svedočenja pred sudom izneli pojedine nepodudarnosti, da su pojedine važne okolnosti zaboravili, kao i da su se fokusirali na pojedine ne tako bitne okolnosti. Prema njoj, izvedenim dokazima je utvrđeno da je selo napadnuto u toku juna i jula meseca 1998. godine, da su spaljene kuće oštećenih, da su za vreme napada živi spaljeni Zade, Osman i Haredin Marmullaku, koji nisu mogli da napuste svoje kuće sa ostalim meštanima sela, da su ubijeni supruga i ćerka Envera Marmullaku, kao i da su ranjeni Enver i Ramiz Marmullaku. Imajući u vidu navedene okolnosti, nakon rata je bilo teško razmišljati o prikupljanju dokaza od strane svedoka i oštećenih. Ali svedocima nije bilo teško da prepoznaju optuženog Milorada Zajića, da daju njegov opis i da navedu gde je živeo. Svedoci su potvrdili da su ga videli u selu pre početka napada na civilno stanovništvo, da je bio u uniformi, naoružan, kao i da je upravljao vozilom *Zastava 101* žute boje. On je, kao mnogi drugi, udaljio članove svoje porodice iz sela, a u njegovoj kući smestile su se srpske oružane snage i ostale su u njoj za vreme trajanja napada. Takođe je utvrđeno da je njegova kuća bila obezbeđena, da je bila pojačana džakovima peska i da je bila pripremljena za napade. Optuženi je za vreme trajanja napada boravio u svojoj kući. Svedoci su takođe posvedočili da je iz pravca njegove kuće pucano na kuće Albanaca u selu.

Tužiteljka je u završnoj reči elaborirala iskaze svedoka koji su saslušani u toku glavnog pretresa. Na osnovu dokaza izvedenih na glavnom pretresu, kao i dokaza pribavljenih iz ranijih faza krivičnog postupka, tužiteljka je precizirala dispozitiv optužnice i obavila je prekvalifikaciju krivičnog dela koje je okrivljenom stavila na teret. Prema nalazima tužiteljke, u radnjama optuženog ima elementa krivičnog dela *organizovanje grupe radi vršenja genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnog zločina*^[107]. Predložila je sudu da optuženog oglasi odgovornim za izvršenje ovog krivičnog dela, te da ga zatim oglasi krivim i kazni po zakonu.

Branilac optuženog, advokat Dejan Vasić, u svojoj završnoj reči pored ostalog je naveo da su optužbe meštana sela Duš/Dush, da je njegov klijent jedan od učesnika napada na selo, počele da se javljaju 2006. godine, kada se on vratio da živi u Klinu/Klinë.

Na osnovu dokaza izvedenih u toku glavnog pretresa i iskaza svedoka može se konstatovati da ni jedan od svedoka nije direktno video optuženog da bilo šta loše radi. To nisu ni mogli, zato što on nikome nije ništa loše učinio. Svedoci su

[107] Predviđeno i kažnjivo članom 160, stav 2, u vezi sa stavom 1 KZRK.

optuženog sumnjičili na osnovu glasina. Nesporno je da se kuća optuženog u selu nalazi na uzbrdici, da je u vreme oružanog sukoba posedovao vozilo *Zastava 101* prepoznatljive žute boje, da su za vreme oružanog sukoba u njegovoj kući jedno vreme boravile oružane snage, da je u leto 1998. godine u selu zadnji put boravio 19. juna te godine, te da je vozilo ostavio u selu jer nije imao goriva. Naredni put je u selo došao u drugoj polovini avgusta meseca 1998. godine. Tada je saznao da su u njegovoj kući boravile oružane snage. Komšije su mu ispričale o tome šta se u međuvremenu u selu dogodilo. Kada se vratio, našao je zapaljeno vozilo. Na kraju, branilac je predložio sudu da donese oslobađajuću presudu.

Optuženi je podržao završnu reč svog branioca, te je naglasio da nije kriv po optužnici. Svedočenja koja su protiv njega izneta su montirana i tendenciozna. Dana 19. juna 1998. godine niko nije ubijen u selu, jer nije bilo pucnjave. Žao mu je zbog smrti žrtava. Nema nikakve veze sa ubistvima koja su počinjena u selu. Spreman je da svakog Albanca pogleda u oči, jer mu je savest čista.

Službeni zapisnik je u toku pretresa vođen beleženjem reč po reč na albanskom jeziku. Zasedanje suda je prevedeno konsektivnim prevodom kada se sudu obraćao optuženi ili njegov branilac, a u ostalim okolnostima sudski prevodilac je odvijanje postupka prevodio na srpski samo za optuženog i njegovog branioca (simultano, šaputanjem).

Prvostepena presuda

Nakon održanog glavnog pretresa 8. marta 2019. godine, pretresno veće je objavilo presudu kojom je optuženog Zajića oslobodilo optužbi u pravcu krivičnog dela *organizovanje grupe radi vršenja genocida, zločina protiv čovečnosti i ratnog zločina*. Oštećeni su radi ostvarivanja imovinsko-pravnog zahteva upućeni na građansku parnicu.

Prema nalazima iznetim u presudi, pretresno veće je našlo da na osnovu izvedenih dokaza i ocene svakog od njih pojedinačno i u vezi jednih sa drugima nije dokazano da je optuženi Zajić počinio krivično delo koje mu se optužnicom stavlja na teret. Slučaj je bio zasnovan na iskazima svedoka – bilo je malo materijalnih dokaza koji bi dokazali učešće optuženog u izvršenju krivičnog dela kojim se tereti. Sud nije mogao da pokloni poverenje iskazima svedoka zbog velikih nepodudarnosti u međusobnim iskazima svedoka tokom glavnog pretresa, kao i u njihovim iskazima iz različitih faza krivičnog postupka.

Sud je presudom detaljno analizirao iskaz svakog svedoka koji je saslušan u toku glavnog pretresa, kao i iskaze iz ranijih faza postupka. Predstavio je nepodudarnosti u iskazima i naveo je ocenu svakog pojedinačnog iskaza, kao i razloge zbog kojih iskazi nisu uverljivi za sud.

Sud je presudom analizirao i materijalne dokaze izvedene u toku pretresa. Na osnovu fotografija koje su predložene kao dokazi, sud nije mogao da identifikuje optuženog kao pripadnika grupe. Optuženi nije bio na priloženim fotografijama. Priloženim dokazima je utvrđeno da je optuženi u toku juna meseca (1999) bio radnik filijale „Jugobanke“ u Klinu/Klinë, što nije bilo sporno za stranke. Sud je kao dokaz izveo i izveštaj istražitelja UNMIK-a od 16. jula 2008. godine, koji je sačinjen nakon saslušanja svedoka, iz kojeg proizilazi da se prema navodima saslušanih svedoka ne može potvrditi da je osumnjičeni počinio radnje za koje se sumnjiči.

Sud je kao dokaz izveo i izveštaj policije od 23. januara 2019. godine, kojim je detaljno opisano mesto događaja koji je predmet optužbe, odnosno lokacije kuća svedoka/oštećenih, kuće optuženog, kao i lokaciju fabrike pečuraka, nakon kojeg je veće, uz saglasnost stranaka, odlučilo da ne izlazi na lice mesta.

Sud je presudom obavio ocenu iskaza optuženog, kao i svakog od svedoka, na osnovu kojih je konstatovao da su meštani sela za vreme oružanog sukoba u leto 1998. godine bili izloženi teškim ratnim događanjima, da su im kuće zapaljene, da su tri osobe nestale, da je ubijeno dvoje članova jedne porodice, kao i da su pojedini meštani sela povređeni. Sud je takođe konstatovao da su svedoci menjali svoje iskaze u vezi sa optuženim. U toku svojih svedočenja iznosili su svoja mišljenja ili pretpostavke u vezi sa učestvovanjem optuženog u napadima na selo, iz kojih se ne može van svake sumnje utvrditi da je optuženi uzeo učešće u izvršenju krivičnih dela.

Sud je našao da je u selu Duš/Dush bila ofanziva nakon 20. juna, koja je trajala do 28–29 jula 1998. godine, ali nema dokaza da je optuženi bio prisutan u selu i da je preduzeo neku određenu radnju u toj ofanzivi. Sud, takođe, u toku pretresa nije imao dokaza da su optuženi ili njegovi članovi porodice samovoljno ustupili svoju kuću na raspolaganje oružanim snagama Srbije za vreme ofanzive. Zločini su se odigrali u vreme kada je albansko stanovništvo napustilo svoje kuće i selo. Prema svedocima, nestanak troje lica dogodio se krajem jula meseca. Sud izvedenim dokazima nije utvrdio da je optuženi za vreme oružanog sukoba bio uniformisan i naoružan. Čak i da je tako nešto utvrđeno, to ne predstavlja krivično delo. Sud je presudom ocenio i odbranu optuženog, ali kako nema dokaza kojima bi se potvrdila njegova krivica, ona nije elaborirana presudom.

Sud na osnovu dokaza izvedenih u toku pretresa nije našao da u radnjama optuženog ima elemenata krivičnog dela koje mu je stavljeno na teret izmenjenom optužnicom. Izvedeni dokazi ne potvrđuju da je optuženi uzeo učešće u grupi koja je vršila krivična dela ili da je imao ulogu organizatora, vođe ili nalogodavca.

Žalbeni postupak

Kancelarija STRK je žalbom od 30. aprila 2019. godine osporavala presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë, zbog bitnih povreda krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede krivičnog zakona, predlažući da Apelacioni sud, na osnovu dokaza u spisima predmeta, ukine prvostepenu presudu i optuženog oglasi krivim, ili da predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje.

Prema nalazima tužilaštva, prvostepena presuda sadrži bitne povrede krivičnog postupka. Dispozitiv presude je nejasan, protivurečan samom sebi, kao i obrazloženju presude. Presuda nije zasnovana na činjenicama i dokazima koji su izvedeni u toku glavnog pretresa. Prvostepeni sud nije ocenio svaki dokaz pojedinačno, da bi na osnovu ocene istih doneo jasne i konkretne zaključke. Presudom nije konstatovano koji su dokazi prihvaćeni. Dokazi nisu dovoljno i ubedljivo obrazloženi.

Tužilaštvo je žalbom istaklo da prvostepeni sud nije obavio pravilnu ocenu dokaza, što je dovelo do oslobađanja optuženog. Iako je bilo dovoljno dokaza koji su potvrđivali krivicu optuženog, sud ga je oslobodio optužbi. Prema tužiocu, prvostepeni sud je prilikom ocene dokaza trebalo da ima u vidu da su svedoci u konkretnom slučaju trebali da svedoče o nečemu što se dogodilo pre dvadeset godina. Bitne povrede krivičnog postupka i pogrešno utvrđeno činjenično stanje doveli su do pogrešne primene krivičnog zakona, odnosno do oslobađanja optuženog.

Optuženi i njegova odbrana (advokat iz Mitovice/Mitrovicë Dejan Vasić) su 13. maja 2019. godine uložili odgovor na žalbu tužioca. Prema njihovim tvrdnjama, prvostepeni sud je prilikom donošenja odluke ispunio ulovu u pogledu obrazloženja presude predviđene članom 370, stav 7 ZKPRK.

Prema navodima odbrane, pretresno veće je u presudi pažljivo, detaljno, jasno i na nedvosmislen način opisalo nepodudarnosti u iskazima svakog pojedinačnog svedoka. Sud je pravilno ocenio sve dokaze izvedene pred sudom i pravilno je odlučio da oslobodi optuženog. Obrazloženje presude sadrži detaljna objašnjenja o bitnim elementima krivičnog dela. Materijalno-pravne odredbe su tačno i precizno primenjene. Apelacionom sudu je predloženo da odbije žalbu Kancelarije STRK kao neosnovanu i potvrdi prvostepenu presudu.

Apelacioni tužilac je podneskom od 30. aprila 2019. godine predložio Apelacionom sudu da prihvati žalbu tužilaštva, ukine prvostepenu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje.

Presuda Apelacionog suda

Nakon analize spisa predmeta, prvostepene presude, žalbenih navoda i odgovora na iste, drugostepeni sud je našao da je žalba tužilaštva neosnovana.

Prema nalazima Apelacionog suda, prilikom donošenja prvostepene presude nije bilo bitnih povreda krivičnog postupka, kao ni drugih povreda o kojima drugostepeni sud vodi računa po službenoj dužnosti. Dispozitiv je jasan i konkretan i ne može da bude podudaran sa obrazloženjem. Optuženi je oslobođen optužbi. Sud je na precizan i zakonit način utvrdio relevantne činjenice, koje je podržao dokazima izvedenim na glavnom pretresu. Dokazima izvedenim na pretresu nije utvrđeno da je optuženi na bilo koji način učestvovao u napadima na meštane sela Duš/Dushë.

Prema nalazima Apelacionog suda, ne stoje žalbeni navodi da prvostepeni sud nije pojedinačno ocenio svaki dokaz izveden pred sudom, kao i da iskaze nije uporedio jedne sa drugima. Prvostepeni sud je uzeo u obzir razlike u iskazima svedoka, pogotovu u slučajevima kada su u pitanju relevantne činjenice, u odnosu na koje su svedoci u svojim iskazima pokazali nesigurnost. Prvostepeni sud je i pored prekvalifikacije, koja je obavljena u završnoj reči, presudom dao adekvatno obrazloženje u odnosu na krivično delo koje je okrivljenom stavljeno na teret izmenjenom optužnicom. Izvedenim dokazima nije dokazano da je okrivljeni imao bilo kakvog uticaja na činjenicu da su oružane formacije boravile u njegovoj kući, kao što nije potvrđena okolnost da je on bio deo tih formacija.

Apelacioni sud je osporio žalbene navode i u pogledu nepotpuno i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, ocenivši ih neosnovanim. Nakon izvedenih dokaza, prvostepeni sud je pravilno ocenio relevantne činjenice u pogledu krivičnog dela koje se okrivljenom stavlja na teret, kao i iskaze svedoka koji su saslušani u toku glavnog pretresa. Sud je, takođe, obavio poređenja iskaza datih tokom glavnog pretresa sa iskazima iz ranijih faza krivičnog postupka.

Prema nalazima Apelacionog suda, čak i da je optuženi za vreme oružanog sukoba kao građanin Srbije imao obavezu mobilizacije, kao i da je njegova kuća korišćena od strane oružanih snaga, sve se to moglo desiti bez njegove volje i saglasnosti. Ni jednim dokazom nije utvrđeno da je optuženi uzeo učešća u napadima vojnih i paravojnih snaga na albansko stanovništvo sela, kao ni u paljenju kuća u kojima su izgorela lica čija su imena navedena u optužnici.

Odlukom Apelacionog suda, okončan je redovni postupak protiv optuženog Milorada Zajića.

Zahtev za zaštitu zakonitosti

Kancelarija Državnog tužioca (tužilac Agron Qalaj) 18. decembra 2019. godine podnela je Vrhovnom sudu Kosova vanredni pravni lek – zahtev za zaštitu zakonitosti protiv odluka redovnih sudova u predmetu *Tužilac protiv Milorada Zajića*, tačnije protiv presude Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Peći/Pejë od 8. marta 2019. godine i presude Apelacionog suda od 1. oktobra 2019. godine.

Zahtev je podnet zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka i povrede krivičnog zakona. Njime je Vrhovnom sudu Kosova predloženo da prihvati zahtev i utvrdi da pomenute presude sadrže bitne povrede odredbi krivičnog postupka i povrede krivičnog zakona.

Državno tužilaštvo je zahtev za zaštitu zakonitosti podnelo po pismenom zahtevu nadležnog tužioca Kancelarije STRK od 9. decembra 2019. godine.

Prema informacijama koje je FHP Kosovo imao do kraja izveštajnog perioda, Vrhovni sud Kosova nije odlučivao u predmetu do kraja 2019. godine. Postupak pred Vrhovnim sudom će biti obuhvaćen godišnjim izveštajem o praćenim suđenjima za 2020. godinu.

Nalazi FHP Kosovo:

Na osnovu redovnog praćenja glavnog pretresa u predmetu *Tužilac protiv Milorada Zajića* pred prvostepenim sudom, analize spisa predmeta i svih faza krivičnog postupka koji se u toku 2019. godine odvijao pred kosovskim sudovima, FHP Kosovo nalazi da je krivični postupak u celosti obavljen u skladu sa standardima o pravičnom i fer suđenju.

Takođe, sud je u ovom predmetu postupao sa efikasnošću i ekspeditivnošću, što je za pohvalu. Sudske odluke su jasne i koncizne, dobro obrazložene i zasnovane na izvedenim dokazima koji stoje u spisima predmeta. Način na koji su sudovi postupali u ovom predmetu za ratne zločine može da posluži kao primer celom kosovskom pravosuđu kako procesuirati profesionalno *ratni zločin* kao jedno od najtežih krivičnih dela.

Suđenje u ovom predmetu je pokazalo da pravda i pravo oštećenih na nju ni u kom slučaju ne znači njihovo pravo da kao osumnjičene terete one za koje nisu sigurni da su počinili zločina, kao i da tako nešto tvrde na osnovu neproverenih informacija ili pretpostavki.

Jedina stvar koja baca senku na krivični postupak u ovom predmetu odnosi se na veoma dugo trajanje istražnog postupka od podnošenja krivične prijave od strane

oštećenih 2006. godine pa do zvaničnog otvaranja istrage 2014. godine od strane tužioca EULEX-a, to jest Kancelarije STRK-a. Ovo kašnjenje se može objasniti, ali ne i pravdati, činjenicom da je ovaj predmet prvo bio u nadležnosti nosilaca pravosudnih funkcija UNMIK-a, a da je zatim prešao u nadležnost EULEX-a, da bi na kraju bio prebačen domaćem pravosuđu.

Ipak, ono što je bitno u ovom predmetu i što FHP Kosovo takođe pozdravlja je stav sudova obe instance da se niko ne može osuditi za jedno tako teško krivično delo kao što je to *ratni zločin bez dokaza* koji van svake sumnje potvrđuju odgovornost optuženog.

Oslobađanjem optuženog krivične odgovornosti, žrtve i njihove porodice nisu mogle da ostvare pravo na pravdu. Pravosudni organi treba da nastave istraživanje ovog slučaja radi identifikovanja izvršilaca teških zločina sa smrtnim posledicama koji su se u leto 1998. godine dogodili u selu Dush/Dushë, opština Klina/Klinë.

1.3.4. Predmet: *Tužilac protiv Remzija Shala*

Žalbeno veće Specijalnog odeljenja Apelacionog suda, kojim je predsedavao sudija Vaton Durguti^[108], u predmetu *Tužilac protiv Remzija Shala* održalo je 26. novembra 2019. godine sednicu, u toku koje su razmatrane žalbe stranaka na presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prizrenu objavljenu 3. jula 2019. godine (K/P.br/nr. 181/2016), kojom je okrivljeni Remzi Shala oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[109], za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od četrnaest (14) godina.

Žalbeno veće je svojom presudom od 26. novembra 2019. godine delimično prihvatilo žalbene navode okrivljenog, tako što je presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prizrenu izmenilo u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela i visine izrečene kazne. Apelacioni sud je presudom našao da u radnjama sada osuđenog Remzija Shale ima elementa krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* iz člana 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ (koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela), kao i u vezi sa članom 3 (1a) Četvrte Ženevske konvencije iz 1949. godine, za koje mu je izrekao kaznu zatvora u trajanju od deset (10) godina. Preostali deo presude je ostao nepromenjen.

[108] Članovi žalbenog veća, sudije Kreshnik Radoniqi (sudija izvestilac) i Burim Ademi.

[109] Predviđenim članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, u vezi sa članom 3 (1a) Četvrte Ženevske Konvencije iz 1949. godine, takođe kažnjivim članom 152, u vezi sa članom 32 KZRK.

Presudom je kao neosnovana odbijena žalba punomoćnika oštećenih, advokata iz Prištine/Prishtinë Asdrena Hoxhe.

Ovom presudom okončan je redovni krivični postupak protiv okrivljenog.

Tok krivičnog postupka^[110]

Povodom nasilnog odvođenja iz svoje kuće Haxhija Përteshi iz sela Dulje/Duhël, od strane naoružanih i uniformisanih pripadnika OVK/UÇK 26. juna 1998. godine, zbog navodne sumnje da je sarađivao sa srpskim snagama, kao i njegove nerazjašnjene smrti koja se dogodila nakon nekoliko dana (njegovo beživotno telo je pronađeno 1. jula 1998. godine pored puta u selu), krivični postupak protiv Shale iniciran je svedočenjima članova njegove porodice organima gonjenja, odnosno istražiteljima policije UNMIK-a (u toku 2002. i 2003. godine).

Istragu su nastavili istražitelji EULEX-a od 2009. godine. Kao mogući izvršioци pominjani su pripadnici OVK/UÇK, tada osumnjičeni Remzi Shala i B.Q, protiv kojih je 2014. godine rešenjem tužioca EULEX-a pokrenuta službena istraga.

Spisi predmeta su u leto 2015. godine ustupljeni u nadležnost domaćim tužiocima Kancelarije STRK, koji su nastavili istragu protiv B.Q. i Shale. Ubrzo, usled nedostatka dokaza, istraga protiv osumnjičenog B.Q. bila je obustavljena.

Optužnica

Tužilac Haki Gecaj iz Kancelarije STRK, nakon okončane istrage, podigao je 19. oktobra 2016. godine^[111] protiv okrivljenog Remzija Shala optužnicu u pravcu krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[112], počinjenog u saučesništvu sa nepoznatim izvršiocima za vreme oružanog sukoba na Kosovu. Okrivljeni se optužnicom tereti da je 26. juna 1998. godine, u selu Dulje/Duhël, opština Suva Reka/Suharekë, u večernjim časovima odveo od kuće Haxhija Përteshi, čije je telo nakon nekoliko dana (1. jula 1998. godine) pronađeno u blizini regionalnog puta u selu Dulje/Duhël, opština Suva Reka/Suharekë.

[110] Krivični postupak u predmetu *Tužilac protiv Remzija Shala* bio je predmet analiza koji su objavljene u godišnjim izveštajima za 2016, 2017. i 2018. godinu. One se mogu naći na službenoj internet stranici FHP Kosovo. U okviru ovog godišnjeg izveštaja o sudjenjima prae-nim u toku 2019. godine detaljno će biti predstavljen deo krivičnog postupka koji se odvijao u izveštajnoj godini, sa kratkim napomenama o procesnim radnjama preduzetim prethodnih godina.

[111] Ovo je prva optužnica za ratne zločine podignuta od strane domaćih tužilaca Kancelarije STRK, nakon suženja mandata EULEX-a 15. juna 2014. godine.

[112] Predviđeno članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, u vezi sa članom 3 (1a) Četvrte Ženevske konvencije iz 1949. godine, takođe kažnjivim članom 152, u vezi sa članom 32 KZRK.

Postupak ocene optužnice pred Osnovnim sudom u Prizrenu započeo je 21. novembra 2016. godine sednicom prvog saslušanja. U toku ovog postupka, održana je i sednica drugog saslušanja, a odlučivano je po zahtevu okrivljenog za odbacivanje optužnice i prigovoru na dokaze. Postupak ocene optužnice okončan je rešenjem ovog suda od 6. marta 2017. godine, kojim su ovi zahtevi odbijeni kao neosnovani. Apelacioni sud je rešenjem od 23. marta 2017. godine odbio kao neosnovanu žalbu okrivljenog na rešenje Osnovnog suda.

Nakon postupka ocene optužnice, glavni pretres je otvoren 12. maja 2017. godine, u toku kojeg je pretresno veće zasedalo trideset i sedam (37) sudskih dana, u okviru kojih je saslušano trideset (30) svedoka predloženih od strane stranaka u postupku, kao i po službenoj dužnosti od strane pretresnog veća [dvadeset tri (23) po predlogu tužioca, četiri (4) po predlozima oštećene, a tri po službenoj dužnosti od strane suda]. Po predlozima stranaka u postupku, pretresno veće je u delu glavnog pretresa koji je održan u toku 2018. godine, a radi pojedinih razjašnjenja, organizovalo jedanaest (11) suočavanja svedoka.

U izveštajnom periodu nastavak glavnog pretresa bio je planiran za 9. januar 2019. godine, na koji okrivljeni, koji se u dotadašnjem toku glavnog pretresa branio sa slobode, nije pristupio iako je na zakonom predviđen način bio obavešten o datumu nastavka glavnog pretresa. Od strane suda bila je izdata naredba za njegovu prinudno dovođenje. Zbog nemogućnosti privođenja od strane nadležnih službi, za njim je izdata i međunarodna poternica, po kojoj je lišen slobode 24. maja 2019. godine. Radi obezbeđivanja njegovog redovnog prisustva sudu, određena mu je mera pritvora. U delu pretresa održanog u toku 2019. godine izvedeni su materijalni dokazi i okrivljeni je odgovarao samo na pitanja svog branioca. U ostalom delu svedočenja pred sudom on se branio ćutanjem, ostajući u svemu pri iskazima iz ranijih faza postupka, koje je veće pročitalo kao dokaze. Stranke u postupku su iznele svoja izlaganja.

Tužilac Kancelarije STRK je pored ostalog u svojoj završnoj reči naglasio da je dokazima izvedenim na glavnom pretresu, a posebno iskazima svedoka, van svake sumnje potvrđena osnovana sumnja da je okrivljeni počinio delo kojim se tereti. Tužilac je prezentirao iskaze svakog pojedinačnog svedoka koji su svedočili u toku glavnog pretresa, kao i odbranu okrivljenog. Svedoci tužilaštva, odnosno oštećeni, potvrdili su prisustvo okrivljenog kritične večeri u dvorištu njihove kuće, odakle je njihov otac odveden. Iskazima ostalih svedoka tužilaštva ova svedočenja su potvrđena i pojačana. Tužilaštvo je u završnoj reči iznelo i ocenu odbrane okrivljenog. On je u svojim iskazima (uglavnom iz ranijih faza postupka) opisivao svoje angažovanje pri OVK/UÇK od momenta priključenja, osporavajući da je u vreme oružanog sukoba boravio u selu Dulje/Duhël i kidnapovao žrtvu

kritičnog dana, odnosno da je poznao bilo kog od članova porodice Përteshi. Posebno je naglašavao da je za vreme oružanog sukoba bio običan vojnik. Tužilaštvo je predložilo sudu da na osnovu izvedenih dokaza, iz kojih proizilazi da je okrivljeni u saučesništvu počinio krivično delo kojim se tereti, odbranu okrivljenog odbije kao neosnovanu. Prema tužilaštvu, u konkretnom slučaju ne postoje okolnosti koje bi isključile njegovu krivičnu odgovornost. Sudu je predloženo da Shalu oglasi krivim i kazni ga po zakonu.

Punomoćnik oštećenih, advokat Asdren Hoxha, u završnoj je reči, pored ostalog, naveo da je tužilaštvo u toku mnogobrojnih zasedanja veća u toku glavnog pretresa uspešno da potvrdi tezu optužnice van svake sumnje, odnosno činjenično stanje opisano u optužnici – da je okrivljeni počinio delo koje mu je optužnicom stavljeno na teret. Činjenično stanje je potvrđeno dokazima i iskazima svedoka oštećenih, koji su povezani jedni sa drugima. Izvedenim dokazima potvrđeno je van svake sumnje da je okrivljeni počinio krivično delo kojim se tereti. Punomoćnik je u svojoj završnoj reči detaljno analizirao okolnosti pod kojima je krivično delo počinjeno, kao i dužnosti okrivljenog kao pripadnika OVK/UÇK, te njegovu ulogu u izvršenju krivičnog dela kojim se tereti. I punomoćnik oštećenih je u svojoj završnoj reči obavio detaljnu analizu iskaza svih svedoka saslušanih u toku glavnog pretresa i predložio je sudu da istog oglasi krivim i kazni po zakonu. Kaznjavanjem okrivljenog bar bi donekle bila zadovoljena pravda za oštećene, kojima je pored gubitka dragog člana porodice bio narušen i ugled koji je porodica imala u svojoj sredini.

Branilac okrivljenog, advokat iz Suve Reke/Suharekë Natal Bullakaj, u završnoj reči je, pored ostalog, naveo da nakon završne reči tužioca i punomoćnika oštećenih odbrana i dalje podržava argumente iz zahteva za odbacivanje optužnice i prigovora na dokaze, po kojima je optužnica po kojoj je otvoren glavni pretres neosnovana, te zasnovana na neubedljivim dokazima na osnovu kojih se ne mogu utvrditi individualne ili radnje počinjene u saučesništvu koje su njegovom klijentu stavljene na teret. Optužnica ne sadrži ni jedan dokaz koji bi povezao njegovog klijenta sa radnjama opisanim u optužnici. Radnje opisane u optužnici nisu potvrđene, niti je bilo kojim dokazom potvrđeno da je okrivljeni kritičnog dana bio u kući porodice oštećenih. Tužilaštvo i organi gonjenja su na početku zakazali – slučaj nisu dobro istražili, niti su pribavili ubedljive dokaze na osnovu kojih bi podigli optužnicu. Optužnica je podignuta na osnovu jednog dokaza, odnosno iskaza svedoka Agrona Përteshi, što je potvrđeno i u toku pretresa. Ni jedan drugi dokaz nije potvrdio navode optužnice.

Branilac je u svojoj završnoj reči takođe obavio analizu iskaza svih svedoka saslušanih u toku glavnog pretresa, kao i njihovih iskaza u ranijim fazama krivičnog

postupka. Prema nalazima branioca, svedoci koji su svedočili u korist optužnice bili su pripremljeni i poučeni od oštećene strane na koji način da svedoče, odnosno ovim svedocima su obećane novčane nagrade ili druge pogodnosti kako bi svedočili u korist optužnice. Branilac je u završnoj reči takođe insistirao na saslušanju anonimnog svedoka, čija se izjava u potpunosti razlikovala od ostalih dokaza i koji je prema odbrani imao informaciju o ubistvu pokojnog Haxhija Përteshi.

Branilac je predstavio odbranu svog klijenta, koji je ostao pri svojim izjavama iz ranijih faza postupka, kojima je predstavio svoje angažovanje pri OVK/UÇK i posebno isticao da se nikada nije bavio civilima. Prema braniocu, nije potvrđen ni element saučesništva, jer tužilaštvo nije utvrdilo ko su saučesnici. Predložio je sudu da u nedostatku dokaza oslobodi okrivljenog optužbi.

Okrivljeni je podržao završnu reč svog branioca i ponovio je da se ponosi što je bio pripadnik OVK/UÇK. Ponovio je da se u vreme oružanog sukoba nije bavio civilima.

Prvostepena presuda

Okrivljeni je presudom, koja je objavljena 3. jula 2019. godine, oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*^[113], zato što je za vreme oružanog sukoba u svojstvu pripadnika OVK/UÇK, uniformisan i naružan, 26. juna 1998. godine oko 23:00 časova u selu Dulje/Duhel, opština Suva Reka/Suharekë, u saučesništvu sa još 5-6 pripadnika OVK/UÇK, lišio slobode civila Haxhija Përteshi, za kojeg se sumnjalo da saraduje sa srpskim oružanim snagama. Njegovo beživotno telo pronađeno je pored puta u centru sela, nakon nekoliko dana.

Presudom je okrivljenom izrečena kazna zatvora u trajanju od četrnaest (14) godina, dok mu je mera pritvora produžena do pravnosnažnosti presude. Oštećeni su za ostvarivanje imovinsko-pravnog zahteva upućeni na građansku parnicu. Okrivljeni je takođe obavezan da na ime troškova sudskog postupka plati iznos od 500 eura, a na ime fonda za nadoknadu žrtvama 50 eura, sve u roku od petnaest (15) dana od pravnosnažnosti presude.

Sud je presudom detaljno analizirao dokaze izvedene u toku glavnog pretresa, kao i odbranu okrivljenog (koji se u toku pretresa branio ćutanjem) i njegove iskaze date u policiji i tužilaštvu, a kojima je predstavio svoje angažovanje pri OVK/UÇK.

[113] Počinjeno u saučesništvu, predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, u vezi sa članom 3 (a) Četvrtе Ženevske konvencije, takođe kažnjivo članom 152, stavovi 1 i 2, u vezi sa članom 31 KZRK (2012).

Sud je na osnovu dokaza izvedenih u toku glavnog pretresa, iskaza svedoka, odbrane samog okrivljenog koji je osporavao izvršenje dela kojim se tereti, kao i analize istih utvrdio okolnosti koje su se odnosile na ličnost žrtve – da je bio human čovek, uvek spreman da pomogne, bez primedbi, o čemu su posvedočili mnogi svedoci.

Sud je na osnovu izvedenih dokaza utvrdio kao nesporno da su za vreme oružanog sukoba pripadnici OVK/UÇK lišavali slobode civile i maltretirali pojedine ljude koji su prema sumnjama pojedinih pripadnika OVK/UÇK bili saradnici srpskih oružanih snaga, odnosno špijuni. Sud je prilikom donošenja ovakvog zaključka obavio detaljnu analizu iskaza svedoka, koji nisu direktno bili povezani sa objektom optužnice, ali su se na osnovu analize njihovih iskaza mogle razumeti i razjasniti pojedine okolnosti koje su postojale za vreme oružanog sukoba na Kosovu. Na osnovu izvedenih dokaza, sud je utvrdio i okolnosti organizacije i funkcionisanja OVK/UÇK za vreme oružanog sukoba.

Takođe, na osnovu izvedenih dokaza nije sporno da su žrtvu kritičnog dana iz njegove kuće odveli pripadnici OVK/UÇK, čemu su prisustvovali pojedini članovi njegove porodice. Utvrđeno je i da je jedan od pripadnika OVK/UÇK bio okrivljeni Shala, koji je kritične večeri bio bez maske, za razliku od ostalih pripadnika OVK/UÇK koji su bili sa njim, o čemu su posvedočili članovi porodice koji su prisustvovali događaju. Konstatovano je da je pokojni Haxhi Përteshi, nakon što je odveden od strane OVK/UÇK, nakon nekoliko dana pronađen mrtav. Sud nije imao dokaza ko ga je ubio. Iskazi svedoka, koji su pred sudom svedočili o ovom događaju, bili su podudarni jedan sa drugim, dakle bili su nesporni. Nesporno je takođe da je telo žrtve pronađeno nekoliko dana kasnije pored puta u centru sela. Sahranjen je istog dana. Većina meštana sela, iz straha za svoju bezbednost, nije prisustvovala sahrani, niti je porodici izjavila saučešće. Porodica je prijavila slučaj nadležnim organima radi utvrđivanja okolnosti zašto je njihov otac ubijen iako je pomagao OVK/UÇK onim za čime se u datom momentu bila ukazala potreba, jer je njegova mnogočlana porodica imala finansijske mogućnosti da podrži i pomogne. Prema presudi, izvedenim dokazima potvrđeni su navodi optužnice. Sud nije prihvatio tezu odbrane okrivljenog i njegovog branioca, da je presuda doneta na osnovu jednog dokaza, odnosno izjave svedoka Agrona Përteshi, sina žrtve, koji je kritičnog dana bio prisutan kada je njegov otac odveden od strane pripadnika OVK/UÇK.

Prema sudu, ubistvo Haxhija Përteshi se dogodilo u vreme rata i formiranja liste onih koji nisu podržavali OVK/UÇK, odnosno onih za koje je postojala sumnja da su saradivali sa neprijateljem. Formirana je grupa vojnika koja je trebalo da postupa prema listi i izvršava odluke i naredbe pretpostavljenih. Prema dokazima izvedenim u toku pretresa, jedan od članova te grupe bio je i okrivljeni Remzi Shala.

Grupa je imala dozvolu da posećuje stanovništvo, da komunicira sa narodom, da zahteva mobilizaciju, imala je informacije i podatke o svakom meštanicu sela.

Prema nalazima veća, u radnjama okrivljenog ima elementa krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, čime su povređeni i međunarodni propisi. Prema nalazima suda, optuženi je krivično delo počinio svesno, u ratnim okolnostima, u večernjim časovima, kada nije bilo svetla ni električne energije, uz prisustvo opšteg straha stanovništva od lica sa maskama.

Sud je prilikom izricanja visine kazne razmotrio otežavajuće i olakšavajuće okolnosti. Prema nalazima suda, na visinu izrečene kazne uticale su vrsta krivičnog dela kojim se okrivljeni tereti, kao i okolnosti pod kojima je delo izvršeno. Sud je ocenio da će se izrečenom kaznom postići svrha kažnjavanja.

Žalbeni postupak

Prvostepenu presudu žalbama su osporavali okrivljeni i njegov branilac zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka, povreda krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, kao i odluke o krivičnoj sankciji. Punomoćnik oštećenih je prvostepenu presudu osporavao zbog visine izrečene kazne.

Branilac je žalbom pored ostalog osporavao osnovanost optužnice i presude, tvrdeći da ni jednim dokazom nije potvrđeno da je okrivljeni pojedinačno ili u saučesništvu počinio krivično delo koje mu je stavljeno na teret. Sud presudom nije razjasnio koje dokaze i činjenice smatra potvrđenim, dok je obrazloženje presude u suprotnosti samo sebi, kao i dispozitivu presude. Sud u obrazloženju nije na ubedljiv i jasan način naveo relevantne činjenice na osnovu kojih je okrivljenog oglasio krivim. Obrazloženje presude samo opisuje izjave privilegovanih svedoka, koje su iz različitih faza postupka i koje su međusobno kontradiktorne, tendenciozne, jednostrane, potpuno neubedljive i nisu potvrđene materijalnim dokazima. U toku pretresa nije bilo materijalnih dokaza, nije obavljen uviđaj ni eventualna ekshumacija posmrtnih ostataka žrtve, kako bi se pronašao dokaz koji bi uputio na koji način je izvršeno krivično delo i da li je žrtva umrla prirodnom smrću. Prvostepena presuda je potpuno nejasna i u suprotnosti je sa dokazima izvedenim na glavnom pretresu, zbog čega postoje okolnosti za njeno ukidanje. Presuda takođe sadrži proceduralne povrede, jer nije sačinjena u skladu sa zakonskim odredbama, odnosno članom 370 ZKPRK.

Prema mišljenju odbrane, prvostepeni sud u toku glavnog pretresa je na pogrešan način utvrdio činjenično stanje. Sud ni jednim dokazom nije potvrdio izvršenje krivičnog dela. Sud je u obrazloženju opisao iskaze svedoka, ali nije obavio analizu koji je odlučujući momenat zbog kojeg poklanja veru konkretnom svedočenju, već

samo konstatuje da činjenice nisu sporne i ne iznosi razloge zbog kojih određene činjenice smatra odlučujućim u utvrđivanju krivice okrivljenog.

Prema žalbenim navodima, prvostepeni sud nije utvrdio činjenično stanje na pravičan način kada je okrivljenog oglasio krivim da je delo kojim se tereti počinio u saučesništvu, ne navodeći ko su saučesnici ili ko su eventualni saučesnici. Sud je u tom pogledu svoju odluku zasnovao na optužnici specijalnog tužilaštva i izjavama oštećenih, koji su klevetali i izmišljali radi ostvarivanja određenih ciljeva. Prema žalbi, različitim metodama i načinima se od strane članova porodice žrtve radilo na prikupljanju dokaza u zamenu za povlastice u zapošljavanju ili novčane poklone, što je ubedilo istražitelje da je okrivljeni kidnapovao njihovog oca. Na osnovu jedne ovakve izjave sud je okrivljenog oglasio krivim, bez pravičnog utvrđivanja činjenica i dokaza koji idu u korist okrivljenom.

Prema odbrani, sud nije poklonio veru iskazu okrivljenog i dokazima predloženim od strane odbrane. Sud je povredio krivični zakon time što je okrivljenog oglasio krivim za krivično delo *ratni zločin*, iako u toku održanog pretresa i izvedenim dokazima nije utvrđeno da u njegovim radnjama ima elemenata krivičnog dela za koje je oglašen krivim. Takođe, presuda nije pravilna i pravična u odnosu na optuženog – zasnovana je na bitnim povredama krivičnog postupka i pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju. Sud prilikom izricanja kazne nije uzeo u obzir dokaze koji idu u prilog okrivljenom, niti je adekvatno ocenio olakšavajuće okolnosti. Prema nalazima odbrane, izrečena kazna je isuviše oštra, posebno imajući u vidu žalbene navode. Zato je drugostepenom sudu predloženo da prihvati žalbu okrivljenog, ukine prvostepenu presudu i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje, ili da presudu izmeni i optuženog oslobodi optužbi.

Punomoćnik oštećene strane, advokat Asdren Hoxha, prvostepenu presudu je osporavao zbog odluke o krivičnoj sankciji, sa predlogom da drugostepeni sud prihvati žalbu oštećene strane, izmeni prvostepenu presudu od 3. jula 2019. godine i optuženom izrekne strožiju, odnosno kaznu zatvora u dužem vremenskom trajanju. U obrazloženju žalbe, punomoćnik oštećenih je pored ostalog naveo da je činjenično stanje dovoljno razjašnjeno i da prvostepena presuda ne sadrži bitne povrede postupka. Imajući u vidu težinu krivičnog dela i posledice koje su izvršenjem iste nastupile po oštećenu stranu (patnje i nenadoknadiva i nepopravljiva šteta), oštećeni nalazi da se izrečenom kaznom ne može ostvariti svrha kažnjavanja, odnosno da ona kao takva ne daje dovoljno satisfakcije oštećenoj strani, niti šalje individualnu ili generalnu poruku javnosti.

Apelacioni tužilac je podneskom od 20. oktobra 2019. godine (KTŽ/PPA br/nr. 504/19) predložio drugostepenom sudu da prihvati žalbu punomoćnika ošteće-

nih i optuženom izrekne strožiju kaznu, kao i da odbije žalbu okrivljenog i njegovog branioca kao neosnovanu.

Presuda Apelacionog suda

Žalbeno veće Specijalnog odeljenja Apelacionog suda održalo je sednicu shodno članu 390, stav 1 ZKPRK, kojoj su prisustvovala stranke u postupku, okrivljeni Remzi Shala sa svojim braniocem, advokatom Natalom Bullakaj, kao i oštećeni Agroni i Zenel Përteshi i njihov punomoćnik, advokat Asdren Hoxha. Pretresu nije prisustvovao apelacioni tužilac, iako je bio uredno pozvan.

Žalbeno veće je nakon razmatranja prvostepene presude i žalbenih navoda, te po-
ređenja istih sa spisima predmeta, našlo da su žalbeni navodi branioca delimično osnovani, dok je žalbu punomoćnika oštećenih ocenilo kao neosnovanu.

Apelacioni sud je našao da prvostepena presuda ne sadrži bitne povrede krivičnog postupka koji bi doveli do njenog ukidanja. Prvostepeni sud je u presudi izneo jasne i potpune razloge koji se odnose na relevantne činjenice u odnosu na izvršenje krivičnog dela za koje je okrivljeni oglašen krivim. Presudom su predstavljene sve činjenice i okolnosti u vezi sa nezakonitim radnjama okrivljenog, koje predstavljaju krivično delo. Žalbeno veće nije konstatovalo kontradiktornosti između dispozitiva presude i njenog obrazloženja.

Apelacioni sud nalazi da je prvostepenom presudom činjenično stanje pravilno utvrđeno i detaljno predstavljeno. Apelacioni sud je presudom takođe predstavio navode svedoka kojima je konstatovano činjenično stanje, kao i okolnosti koje su se odnosile na stanje pod kojim je živelo civilno stanovništvo u selu, potvrdivši da je prvostepeni sud na pravilan i potpun način utvrdio činjenično stanje, posebno izjavu svedoka Agrona Përteshi, koji je identifikovao okrivljenog kao jednu od osoba koje su kritične večeri uzele njegovog oca. Izjava ovog svedoka podržana je i izjavama drugih svedoka koji su svedočili u predmetu.

Apelacioni sud je osporio tvrdnje odbrane koje se odnose na okolnosti da prvostepeni sud nije utvrdio saizvršioce. Prvostepenom presudom su jasno precizirane radnje okrivljenog, iako u konkretnom slučaju nisu identifikovani saučesnici – postoji učešće okrivljenog (tj. jasno su utvrđene njegove radnje) u izvršenju krivičnog dela kojim se tereti.

Prema Apelacionom sudu, nije bilo povreda krivičnog zakona od strane prvostepenog suda. Činjenično stanje je presudom jasno utvrđeno. Izvedenim dokazima, koji se nalaze u spisima predmeta, utvrđeno je da je okrivljeni preduzeo zakonom nedozvoljene radnje za vreme oružanog sukoba, koje predstavljaju povredu Že-

nevske konvencije. Krivično delo je počinjeno prema civilnoj žrtvi za vreme unutrašnjeg sukoba u kojem je okrivljeni učestvovao. Krivičnim delom povređeni su i međunarodni propisi. U presudi Apelacionog suda detaljno su predstavljene i analizirane okolnosti pod kojima je krivično delo počinjeno, kao i učešće okrivljenog u njemu.

Drugostepeni sud je takođe obavio analizu primene krivičnog zakona u pogledu kvalifikacije krivičnog dela koje je optuženom stavljeno na teret. Prima nalazima Apelacionog suda, u radnjama okrivljenog ima elementa krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* prema članu 142 KZ, koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela. Pomenutim članom je precizirano da se ovo krivično delo može počinuti i uzimanjem talaca. Izvršenje ovog krivičnog dela sadrži i povredu međunarodnih propisa. Prema nalazima žalbenog veća, okrivljeni je u saučesništvu sa drugima krivičnog dana uzeo kao taoca žrtvu Haxhija Përteshi, koji je nakon nekoliko dana pronađen mrtav.

Apelacioni sud nalazi da se krivično delo, koje je optuženom stavljeno na teret, ne može kvalifikovati na način kako je to urađeno optužnicom, odnosno da se ono kvalifikuje i prema zakonu koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela (KZ SFRJ), kao i na osnovu zakona koji je bio na snazi u vreme izmene optužnice. Sud je takođe presudom razmotrio okolnost primene povoljnijeg zakona. Prema nalazima suda, za okrivljenog je povoljniji zakon koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela, odnosno KZ SFRJ. Ovim zakonom je za krivično delo za koje se okrivljeni tereti predviđena kazna zatvora od pet (5) godina ili smrtna kazna (koja je ukinuta Uredbom UMNIK-a 1999/24 od 12. decembra 1999. godine). Smrtna kazna je mogla biti zamenjena kaznom zatvora u trajanju od dvadeset (20) godina. Krivični zakonik Kosova za delo za koje se okrivljeni tereti predviđa kaznu zatvora u trajanju od pet (5) godina ili doživotnu kaznu. Prema tome, KZ SFRJ je povoljniji za počinioce. Sud nalazi da je prvostepeni sud pogrešno opisao radnje okrivljenog kao *lišenje slobode*, što ne poznaju ni KZ SFRJ ni Ženevske konvencije. Pomenutim zakonskim odredbama se radnje okrivljenog mogu kvalifikovati kao *uzimanje talaca*.

Apelacioni sud nalazi da je prvostepeni sud pogrešno ocenio otežavajuće i olakšavajuće okolnosti koje su uticale na visinu izrečene kazne, naglasivši da okrivljeni presudom nije oglašen krivim za ubistvo žrtve, već samo za uzimanje žrtve kao taoca, iako je žrtva nakon nekoliko dana pronađena mrtva. Nema dokaza koji bi potvrdili da je okrivljeni lišio žrtvu života. Prema nalazima suda, kazna zatvora izrečena od stane Apelacionog suda u trajanju od deset (10) godina je adekvatna težini izvršenog krivičnog dela i stepenu odgovornosti okrivljenog. Njom će se postići svrha kažnjavanja – da okrivljeni ne ponovi krivično delo ili ne poćini

druga dela. Takođe, presuda će preventivno uticati na druge potencijalne počinioce.

Nalazi FHP Kosovo

Analizom FHP Kosovo obuhvaćen je deo krivičnog postupka koji se u izveštajnom periodu odvijao pred prvostepenim sudom, kao i žalbeni postupak povodom odluke prvostepenog suda.

Prvostepeni sud je u analizi dokaza odgovorio svim zahtevima predviđenim zakonskim odredbama, čime je doneo uverljivu i odbranjivu presudu pred drugostepenim sudom.

Prava stranaka u postupku su ispoštovana, tako da se može reći da je prvostepeno suđenje u predmetu *Tužilac protiv Remzija Shala* bilo fer i pošteno. Jedina primedba koja se može uputiti prvostepenom sudu u odnosu na deo krivičnog postupka koji se odvijao u izveštajnom periodu je da prvostepeno veće, nakon objavljivanja svoje odluke, nije iznelo argumente kojima se rukovalo prilikom donošenja svoje odluke, niti dokaze kojima se rukovalo, što je predviđeno odredbama ZKPRK^[114].

FHP Kosovo nije bilo u prilici da prisustvuje sednici žalbenog veća u Apelacionom sudu, jer nije bio obavešten o datumu održavanja ove sednice, tako da je analizu žalbenog postupka obavio na osnovu sudske dokumentacije kojoj je imao pristupa.

Prema nalazima FHP Kosovo, presuda Specijalnog odeljenja Apelacionog suda je jasna i precizna. Apelacioni sud je presudom detaljno i argumentovano odgovorio i obrazložio svoje odgovore na žalbene navode stranaka u postupku. Ova presuda može predstavljati primer za ostale slične i teške predmete.

FHP Kosovo pozdravlja efikasnost žalbenog postupka koji se odvijao pred novoformiranim Specijalnim odeljenjem Apelacionog suda Kosova i koje je u ovom predmetu održalo sednicu žalbenog veća mesec i po dana nakon dostavljanja žalbe okrivljenog Osnovnom sudu u Prizrenu.

Na kraju, treba napomenuti da je objavljivanje presude od strane prvostepenog suda obavljeno na neobičan način, jer je – uz saglasnost suda koji je odgovorio zahtevu medija – prenošeno direktno putem medija. Uz svo poštovanje principa

[114] Članom 366 stav 2 ZKPK: „Sudija pojedinac ili predsednik sudskog veća će u prisustvu stranaka u postupku, njihovih zakonskih zastupnika, punomoćnika i branioca javno pročitati izreku presude i ukratko saopštiti razloge presude.“

transparentnosti u radu pravosuđa, FHP Kosovo nije siguran koliko će ovakva praksa, ukoliko bude nastavljena, biti od koristi ili na štetu sudskim većima koja će odlučivati o najtežim krivičnim delima, jer će sudije biti nepotrebno izložene medijskom pritisku. Transparentnost pravosuđa može biti veoma dobro ispoštovana ako suđenja budu otvorena za javnost i profesionalnu publiku.

1.4. Vanredni pravni lekovi

1.4.1. Predmet: *Tužilac protiv Skendera Bislimi*

Vrhovni sud Kosova, u veću kojim je predsedavala sudija Valdete Daka^[115], u predmetu *Tužilac protiv Skendera Bislimi*, 26. decembra 2019. godine doneo je presudu kojom je kao neosnovan odbijen zahtev za zaštitu zakonitosti odbrane osuđenog Skendera Bislimija na presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 25. oktobra 2018. godine i presudu Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda od 20. avgusta 2019. godine.

Osuđeni Bislimi je presudom Osnovnog suda oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* počinjenog u saučesništvu^[116], za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od deset (10) godina. Apelacioni sud je, postupajući po žalbi, osuđenom potvrdio izrečenu kaznu.

Tok krivičnog postupka^[117]

Krivični postupak povodom događaja koji su se za vreme oružanog sukoba na Kosovu odigrali u Kosovu Polju/Fushë Kosovë 26. marta 1999. godine, na mestu zvanom „Raskrsnica“, kojom prilikom je veliki broj civila Albanaca bio podvrgnut fizičkom i psihičkom maltretiranju, pritvaranju i uzimanju za taoce od strane pripadnika srpskih oružanih snaga, zvanično je pokrenut rešenjem tužilaštva o otvaranju istrage od 8. novembra 2012. godine protiv osuđenih Ivana Radivojevića^[118] i Skendera Bislimi.

[115] Članovi veća koje je odlučivalo po zahtevu, sudije Agim Maliqi i Rasim Rasimi.

[116] Predviđeno i kažnjivo članom 142, u vezi sa članom 22 KZ SFRJ, u vreme podizanja optužnice kažnjivo članom 152, u vezi sa članom 31 KZRK i u suprotnosti sa zajedničkim članom 3 Ženevskih konvencija od 12. avgusta 1949. godine i članovima 4 i 5(1) Drugog dodatnog protokola od 8. juna 1977. godine za Ženevske konvencije iz 1949. godine.

[117] Ovim godišnjim izveštajem detaljnije će biti predstavljen krivični postupak protiv okrivljenog Bislimija koji se odvijao u toku 2019. godine. Ranije faze krivičnog postupka detaljnije su predstavljene godišnjim izveštajima o sudenjima praćenim u toku 2016, 2017. i 2018. godine. Ranije izveštaje možete naći na internet stranici FHP-a Kosovo: www.hlc-kosovo.org.

[118] Protiv osuđenog Ivana Radivojevića u pravcu krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, optužnica je podignuta 24. septembra 2013. godine. Glavni pretres po njoj otvoren je 15. januara 2014. godine. Presuda je objavljena 12. februara 2014. godine. Njom je Radivojević oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, za koje mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od osam (8) godina. Apelacioni sud je presudom od 24. marta 2015. godine odbio žalbu branioca podnetu u Radivojevićevo ime, ali je po službenoj dužnosti modifikovao prvostepenu presudu, izrekavši Radivojeviću kaznu zatvora

Radi privođenja pravdi dvojice sada osuđenih, za njima je bila izdata međunarodna poternica, po kojoj je osuđeni Radivojević lišen slobode 26. jula 2013. godine, a Skender Bislimi 30. jula 2016. godine u Bosni i Hercegovini.

Nakon okončane istrage protiv Bislimija, međunarodni tužilac^[119] je optužnicu protiv njega podigao 4. januara 2017. godine u pravcu krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, zato što je Bislimi 26. marta 1999. godine, na autobuskoj stanici u Kosovu Polju/Fushë Kosovë, u saučesništvu sa najmanje jednim poznatim izvršiocom^[120], kao i sa drugim nepoznatim izvršiocima, delujući kao pripadnik srpskih oružanih snaga (rezervne policije i paravojske), povredio telesni integritet i zdravlje više od 40 muškaraca – civila, Albanaca sa Kosova, primenjujući mere zastrašivanja i terora, vršeći nezakonita pritvaranja i uzimanja talaca (uključujući žrtve Bujara i Hakiju Bajrami).

Postupak ocene optužnice

Sednica prvog saslušanja po optužnici u predmetu *Tužilac protiv Skendera Bislimi* održana je 28. aprila 2017. godine. Drugo saslušanje je održano 31. maja 2017. godine. Sednicama je rukovodio sudija Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Arben Hoti. Okrivljeni i njegova odbrana^[121] nisu zahtevali odbacivanje optužnice, niti su prigovarali dokazima. Predložili su saslušanje tri svedoka alibija i psihijatrijsko posmatranje okrivljenog.

Glavni pretres

Glavni pretres pred pretresnim većem^[122], kojim je rukovodio sudija Hoti, otvoren je 10. oktobra 2017. godine. Nakon postupka ocene optužnice, pretresno veće je u toku pretresa zasedalo deset (10) dana^[123]. U toku pretresa saslušano je šest (6) svedoka tužilaštva i jedan (1) po predlogu odbrane. Jedan svedok tužilaštva zbog bolesti nije mogao da pristupi sudu i saslušan je pred većem u svojoj kući. Izvedeni su materijalni dokazi i pročitane su izjave pojedinih svedoka. Okrivljeni je dao iskaz pred pretresnim većem, osporavajući navode optužnice. Stranke u postupku su nakon okončanja dokaznog postupka iznele svoje završne reči.

u trajanju od šest (6) godina, u koju mu je uračunato vreme provedeno u pritvoru od 26. jula 2013. godine.

[119] Međunarodni tužilac Charles Hardaway je rukovodio istragom, podigao je optužnicu i zastupao istu pred sudom do kraja izvršnog mandata Misije EULEX-a na Kosovu.

[120] Detalji o krivičnom postupku protiv Ivana Radivojevića nalaze se u fusnoti 118.

[121] Okrivljenog su u toku krivičnog postupka zastupali advokati Nebojša Vlajić i Miro Delević.

[122] Pretresnim većem je predsedavao sudija Arben Hoti. Članice veća: Shpresa Hasaj-Hyseni i Suzana Qerkini.

[123] U toku glavnog pretresa, jedan (1) svedok je saslušan van zgrade suda zbog bolesti. Dva (2) zasedanja su odložena iz tehničkih razloga.

Prvostepena presuda

Prvostepenom presudom, koja je objavljena 25. oktobra 2018. godine^[124], okrivljeni Skender Bislimi je oglašen krivim zato što je zločin počinio 26. marta 1999. godine u Kosovu Polju/Fushë Kosovë, na autobuskoj stanici gde se okupio veliki broj stanovnika – civila Albanaca, koji su bili prinuđeni da zbog nasilja napuste svoje domove. Okrivljeni Bislimi, zajedno sa najmanje još desetoro (10) drugih, poznatih i nepoznatih počinilaca, delujući u saučesništvu sa pripadnicima srpskih oružanih snaga (policije i paravojnih snaga), povredio je telesni integritet i zdravlje 40 albanskih civila – muškaraca, sprovodeći mere zastrašivanja i terora tako što je na početku razdvojio muškarce od žena i dece, muškarcima naredio da kleče na kolenima, da bi ih zatim udarao i prinudio da pevaju srpske pesme. U nastavku, Bislimi je učestvovao u nezakonitim hapšenjima i uzimanju talaca. Imajući u vidu da mu je Haki Bajrami bio prvi komšija, imao je glavnu ulogu u njegovoj identifikaciji. Takođe je znakovima pokazivao koja lica treba uhapsiti, nakon čega su Haki Bajrami i Bujar Bajrami izdvojeni i odvedeni u transportno vozilo *Lada Niva*, gde je Bujar oslobođen nakon intervencije jednog njihovog sugrađanina, a Haki odveden pomenutim vozilom. Posmrtni ostaci Haki Bajramia su pronađeni u masovnoj grobnici na Dragodanu/Arbëri u Prištini/Prishtinë, nakon rata.

Okrivljenom Bislimiju je presudom izrečena kazna zatvora u trajanju od deset (10) godina, u koju mu je uračunato vreme provedeno u pritvoru od 9. decembra 2016. godine kada je, nakon okončanog postupka izručenja, predat organima gonjenja Kosova i kada mu je od strane sudije prethodnog postupka određena mera jednomesečnog pritvora.

U presudi objavljenoj 25. oktobra 2018. godine na osnovu dokaza izvedenih u toku glavnog pretresa, iskaza svedoka, materijalnih dokaza, analize svakog dokaza pojedinačno i veze jednih sa drugima, sud je konstatovao da je okrivljeni počinio krivično delo za koje je oglašen krivim.

Sud je našao da su radnje okrivljenog precizirane zakonom koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela, odnosno članom 142 KZ SFRJ, kao i zakonom koji je bio na snazi u vreme suđenja, odnosno članom 152 KZRK. Radnje okrivljenog okvalifikovane su kao *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, koji predstavlja ozbiljne povrede zajedničkog člana 3 Ženevskih konvencija iz 1949. godine i Drugog dodatnog protokola na ove konvencije iz 1977. godine. Sud je presudom posebno naglasio da, prema navedenim zakonskim propisima i međunarodnim konvencijama, nije obavezno da izvršilac bude pripadnik neke vojne ili paravojne formacije, ili bilo koje druge formacije. Takođe, prema sudu nije sporno da je žr-

[124] Pismena presuda je strankama dostavljena u prvoj polovini 2019. godine.

tva (pokojni Haki Bajrami) pronađen u masovnoj grobnici na Dragodanu/Arbëri i da je identifikovan 17. avgusta 2000. godine.

Na osnovu izvedenih dokaza i iskaza svedoka, utvrđeno je da je porodica Bajrami, kao i mnoge druge porodice, bila prinuđena da kritičnog dana napusti svoju kuću i krene za Prištinu/Prishtinë, gde su mislili da će biti sigurniji, jer su dobili direktne pretnje od različitih ljudi srpske ili romske nacionalne pripadnosti. Činjenica je da je okrivljeni kritičnog dana bio prisutan na mestu događaja, na autobuskoj stanici u Kosovu Polju/Fushë Kosovë, kao i da su ga prepoznali svedoci, jer su bili prve komšije. Okrivljeni se pre oružanog sukoba puno družio sa komšijama Albancima, svi su ga dobro poznavali, a i on je dobro poznao ljude koji su kritičnog dana bili na mestu događaja. Prema svedocima, to je bio razlog što je on učestvovao u selekciji stanovništva – jer je pokazivao koga da izdvoje i povedu sa sobom, dakle ljude za koje su verovali da su predstavljali opasnost za tadašnji režim. Prema svedocima, okrivljeni je kritičnog dana bio u civilu sa dugim štampom (motkom) i nalazio se u društvu naoružanih lica, a ne sa stanovništvom koje je želelo da se udalji i na stanici je čekalo autobus. On je kritičnog dana odvajao muškarce od žena i dece, prinuđivao je muškarce da kleknu na kolena, udarajući ih i terajući ih da pevaju nacionalističke srpske i četničke pesme.

Sud je na osnovu napred navedenih dokaza utvrdio činjenicu da je civilno, nenaoružano stanovništvo, među kojim je bio i pokojni Haki Bajrami, kritičnog dana u Kosovu Polju/Fushë Kosovë bilo izloženo uvredama i povredama ličnog integriteta, ponižavajućem tretmanu na etničkoj osnovi, kojom prilikom je nekoliko muškaraca, Albanaca, uzeto za taoce i odvedeno transportnim vozilima. Među licima koja su odvedena bio je i Haki Bajrami, koji je kasnije ubijen. Uloga okrivljenog u izdvajanju pokojnog Hakija Bajramija, kojeg je poznao kao prvog komšiju, bila je odlučujuća. On je u jednom momentu naredio žrtvi da pusti iz naručja svoju malu (osmomesečnu) devojčicu, nakon čega ga je izdvojio, u nameri da bude lišen života. Haki Bajrami je bio aktivista Demokratskog saveza Kosova (DSK). U njegovoj kući su u tom periodu organizovani mnogi sastanci ove partije, koja je mirnim putem pokušavala da se suprotstavi Miloševićevom režimu.

Na osnovu izvedenih dokaza utvrđeno je da su svedoci okrivljenog Bislimija prepoznali na osnovu fotografija koje su im pokazane u toku istrage 2012. godine. Pojedini svedoci su ga pominjali u izjavama u toku glavnog pretresa u predmetu *Tužilac protiv Ivana Radivojevića*, koji je održan u toku 2013. i 2014. godine.

Sud je presudom obavio i analizu tvrdnji odbrane okrivljenog, koja je iznela da je okrivljeni sa svojom porodicom u kritičnom periodu živeo u Republici Srbiji. Dokazi koje su okrivljeni i njegova odbrana prezentirali sudu radi podržava-

nja alibija sastojali su se od izvoda rođenih jednog deteta okrivljenog. Priloženi dokaz, prema nalazima suda, ne potvrđuje alibi okrivljenog. Izvod se odnosi na 1998. godinu, odnosno devet (9) meseci pre kritičnog događaja. Činjenica da je supruga okrivljenog sa decom živela u Kruševcu (Srbija) ni na koji način ne osporava činjenicu da je okrivljeni kritičnog dana bio na mestu zločina, posebno imajući u vidu činjenicu da su pripadnici romske nacionalne manjine u kritičnom periodu mogli slobodno da se kreću na ovim prostorima.

Žalbeni postupak

Obrana okrivljenog uložila je žalbu na osuđujuću presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 25. oktobra 2019. godine, kojom je okrivljenom Skenderu Bislimiju bila izrečena kazna zatvora u trajanju od deset (10) godina za izvršenje krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*. Advokat Nebojša Vlajić iz Mitrovice/Mitrovicë je presudu osporavao zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o krivičnoj sankciji.

Prema žalbenim navodima, pogrešno utvrđeno činjenično stanje postoji kada je sud neku odlučujuću činjenicu pogrešno utvrdio. Pogrešno utvrđeno činjenično stanje dovelo je do pogrešnog zaključka suda i karakterizacije dela kao krivično delo *ratni zločin*. To predstavlja povredu krivičnog zakona, jer ono što je okrivljenom Skenderu stavljeno na teret ne predstavlja krivično delo za koje je osuđen, već eventualno može biti neko drugo delo (npr. ubistvo, teško ubistvo, podstrekanje, otmica). Pogrešno činjenično stanje dovelo je do pogrešne primene krivičnog zakona, ali i Ženevskih konvencija.

Advokat Vlajić je u žalbi pored ostalog naveo da sud prilikom donošenja svoje odluke nije uzeo u obzir i razmotrio navode odbrane iznete u završnoj reči, pa ih je ponovio u žalbi, kako bi iste mogao da razmotri Apelacioni sud. Prema žalbi, Skender Bislimi, čak i da je bio prisutan kritičnog dana na mestu izvršenja krivičnog dela, nije izvršilac ni jednog krivičnog dela, pogotovu ne krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, koje prema članu 142 KZSFRJ može počiniti „samo pripadnik vojne, policijske ili administrativne organizacije i naravno lice koje se nalazi u njihovoj službi. Lice koje je van ovako shvaćenog organizacionog sistema izvršilo neku od radnji navedenih u ovom članu (npr. ubistvo, pljačkanje imovine), ne bi odgovaralo za ratni zločin, već za odgovarajuće krivično delo, bez obzira što je delo izvršeno za vreme rata“.

Branilac je u žalbi prezentirao i razlike u iskazima svedoka tužilaštva datim u toku glavnog pretresa i iskazima iz ranijih faza postupka, kao i okolnost da svedoci u svojim iskazima nisu bili precizni u opisivanju uloge koju je okrivljeni imao kritičnog dana na mestu događaja, pa ni u dokazivanju njegovog prisustva.

Prema braniocu, da je okrivljeni i bio prisutan na licu mesta, imao uniformu i pušku – to nije dovoljno za osudu. Samo prisustvo na licu mesta ne čini nekoga izvršiocem, odnosno zlikovcem. Sve sto su svedoci naveli u njihovim izjavama ne potvrđuje ništa kažnjivo.

Advokat je u žalbi podržao iskaz svedoka odbrane. Prema žalbenim navodima, svedokinja je jasno objasnila gde je živela njena porodica tokom oružanog sukoba koji se odvijao na Kosovu, kada su otišli iz Kosova Polja/Fushë Kosovë, koja su se deca rodila u Srbiji i gde su okrivljeni i svedokinja živeli.

Prema žalbenim navodima, u radnjama okrivljenog nema elemenata krivičnog dela za koje je oglašen krivim. Drugostepeni sud zato treba prilikom odlučivanja po žalbi da ima u vidu pravosnažnu presudu za događaje od 26. marta 1999. godine, koja je izrečena Ivanu Radivojeviću, jer je njegova uloga bila nesrazmerno veća od uloge koju je imao okrivljeni Bislimi. On je bio uniformisani pripadnik policijskih snaga, koji je učestvovao u mnogim akcijama, ali je blaže kažnjen. Odbrana je postavila pitanje – da li je razlika u tome što je Radivojeviću sudilo međunarodno, a Bislimiju lokalno veće?

Advokat je na kraju predložio da, imajući u vidu napred izloženo, Apelacioni sud uvaži žalbu, donese oslobađajuću presudu, okrivljenom ukine pritvor ili mu izrekne znatno blažu kaznu, u smislu žalbenih navoda.

Osudujuću presudu Osnovnog suda u Priština/Prishtinë osporavao je i branilac osuđenog, advokat iz Zvečana/Zvečan Miro Delević, zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka, povreda krivičnog zakona, te pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, sa predlogom da Apelacioni sud preinači prvostepenu presudu, optuženog oslobodi optužbi ili predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno razmatranje i odlučivanje.

Prema braniocu, prvostepenom presudom nisu jasno predstavljeni razlozi o bitnim činjenicama na osnovu kojih je doneta presuda, ili su oni nejasni i nerazumljivi. Izreka presude je kontradiktorna navodima, činjenicama i razlozima koji su navedeni u obrazloženju presude. Svoje navode advokat Delević je podržao zakonskim odredbama, kojima je obrazložio propuste suda u toku krivičnog postupka i u toku postupka pripreme pismenog opravka presude.

Advokat Delević je imao primedbi na nalaze i zaključke suda, kao i na dokaze na kojima je pretresno veće zasnovalo osudujuću presudu. I u ovoj žalbi je bilo prigovora na ocenu iskaza svedoka alibija, te neprihvatanja alibija.

Branilac je takođe naveo da okrivljeni nije služio vojsku, nije bio pripadnik oružanih snaga, bio je običan građanin, seljak, bez dana škole, da ne poznaje zakonske odredbe ni međunarodne propise. Čak i da je istina da je motkom tukao i vređao civile, njegov jedini cilj bio je da se dodvori neprikosnovenoj vlasti, oružanim snagama, kako bi dobio neku pomoć u vidu hrane za svoju mnogobrojnu porodicu. On sa psihološkog aspekta nije imao svest o radnjama koje čine krivično delo *ratni zločin*, niti je hteo njegovo izvršenje. Da je znao ne bi pristao na takvo ponašanje. Prema braniocu, prvostepeni sud je povredio i odredbu krivičnog postupka koja se odnosi na rok za uručenje presude, odnosno pismenu presudu koja je objavljena 25. oktobra 2018. godine, strankama je dostavio 20. juna 2019. godine, osam (8) meseci nakon objavljivanja.

Presuda Apelacionog suda

Žalbeno veće Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda, kojim je predsedavao sudija Abdullah Ahmeti^[125], postupajući po žalbama branilaca okrivljenog, advokata Nebojše Vlajića i Mira Delevića, u predmetu *Tužilac protiv Skendera Bislimi*, na sednici održanoj 20. avgusta 2019. godine doneo je presudu kojom je odbilo žalbe branilaca na presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, od 25. oktobra 2018. godine kao neosnovane i potvrdilo je prvostepenu presudu.

Sednica Apelacionog suda organizovana je shodno članu 390, stav 1 ZKPRK^[126]. Sednici Apelacionog suda su prisustvovali okrivljeni (koji je priveden iz pritvora), njegovi branioci i pojedini oštećeni. Sednici nije prisustvovao apelacioni tužilac, iako je bio uredno pozvan.

Branioци su u toku sednice ostali pri žalbenim navodima koje su sudu dostavili u pismenoj formi. Okrivljeni je u toku sednice podržao navode svojih branilaca, ističući da nije počinio krivično delo kojim se tereti. Zatražio je od Apelacionog suda da ga oslobodi.

Apelacioni tužilac je pismenim podneskom od 17. jula 2019. godine (KTŽ/PPA. nr/br. 321/2019) predložio drugostepenom sudu da žalbe branilaca odbije kao neosnovane i potvrdi prvostepenu presudu.

Apelacioni sud je nakon analize dokaza našao da su žalbe branilaca neosnovane. Prema nalazima Apelacionog suda, presuda koju su branioci optuženog osporavali

[125] Članovi žalbenog veća, sudije Driton Muharremi i Vatton Derguti.

[126] Član 390, stav 1 ZKPRK: „Kada je optuženom izrečena kazna zatvorom, obaveštenje o ročištu Apelacionog suda se dostavlja državnom tužiocu, oštećenom, optuženom i njegovom braniocu.“

žalbama ne sadrži povrede odredbi krivičnog postupka, kao ni povrede o kojima sud mora da vodi računa po službenoj dužnosti. Osnovni sud je presudom obrazložio relevantne činjenice, svaki pojedinačni dokaz, kao i njihovu međusobnu povezanost. Činjenično stanje utvrdio je na pravilan i zakonit način. Činjenično stanje je utvrđeno na osnovu materijalnih i nematerijalnih dokaza, saslušanjem svedoka predloženih od strane tužilaštva, kao i svedoka odbrane. Takođe, u toku postupka i uz saglasnost stranaka pročitane su izjave pojedinih svedoka.

Prema nalazima drugostepenog suda, navodi branilaca prezentirani u žalbama ne stoje. U presudi su ukratko predstavljene navodi svedoka kojima se potvrđuje prvostepena presuda.

Apelacioni sud je takođe našao da su neosnovani navodi branilaca predstavljene u žalbama u pogledu odluke o kazni koja je izrečena okrivljenom. Prema Apelacionom sudu, žalbama nisu predstavljene nove okolnosti koje nisu razmotrene od strane prvostepenog suda prilikom odmeravanja kazne. Sud je ocene branilaca u pogledu visine izrečene kazne ocenio kao neosnovane i nedovoljno obrazložene. Prema drugostepenom sudu, prilikom odmeravanja kazne detaljno su razmatrane otežavajuće i olakšavajuće okolnosti. Kazna izrečena od strane prvostepenog suda je u harmoniji sa intenzitetom društvene opasnosti krivičnog dela, kao i stepenom krivične odgovornosti okrivljenog kao izvršioca i istom se može postići svrha kažnjavanja u smislu člana 41 KZRK.

Zahtev za zaštitu zakonitosti

Branilac sada pravosnažnom presudom osuđenog Skendera Bislimi, advokat iz Zvečana/Zvečan Miro Delević, nakon prijema presude Apelacionog suda od 20. avgusta 2019. godine, kojom su žalbe branilaca okrivljenog odbijene kao neosnovane (presuda Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 25. oktobra 2018. godine je postala pravosnažna), podneo je Vrhovnom sudu zahtev za zaštitu zakonitosti na presudu Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 25. oktobra 2018. godine i na presudu Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda od 20. avgusta 2019. godine, zbog bitnih povreda krivičnog postupka i povrede krivičnog zakona, sa predlogom da Vrhovni sud Kosova usvoji zahtev, preinači presudu Osnovnog suda, okrivljenog oslobodi krivice za krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* ili ukine navedenu presudu i predmet vrati na ponovni postupak i odlučivanje.

Kancelarija državnog tužilaštva je svojim mišljenjem od 13. decembra 2019. godine (ZZZ/KML. br./nr. 245/2019) predložila da se zahtev za zaštitu zakonitosti branioca osuđenog Bislimija odbije kao neosnovan.

Branilac je zahtevom insistirao da u krivičnom postupku koji se do sada odvijao protiv okrivljenog nisu ispoštovane odredbe krivičnog postupka. Presudom je povređen član 1, stav 2 ZKPRK, kao i Ustav Kosova. Zakonik o krivičnom postupku pomenutim članom određuje da niko nevin ne bude osuđen, kao i da se učiniocu može izreći određena kazna pod uslovima koje propisuje Krivični zakonik Kosova, nakon sprovedenog zakonitog i pravičnog postupka. Zakonikom je takođe regulisano da su svi učesnici krivičnog postupka (sud, tužilaštvo, policija) dužni da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za odlučivanje, te da sa jednakom pažnjom utvrđuju činjenice koje idu u prilog okrivljenom i da one budu dostupne odbrani u svim fazama postupka.

Mera pritvora može biti određena samo pod uslovima i u skladu za zakonskim odredbama. Trajanje pritvora mora uvek da bude najkraće moguće. U slučajevima kada se okrivljeni nalazi u pritvoru, svi organi koji učestvuju u postupku dužni su da postupaju sa posebnom hitnošću.

Presudom se moraju iscrpno izneti sve dokazane ili nedokazane okolnosti. Sud je obavezan da sa posebnom pažnjom obrazloži protivurečne dokaze, kao i razloge zbog kojih pojedine dokaze nije uvažio i prihvatio, te kojim se razlozima rukovodio pri rešavanju pravnih pitanja, posebno u slučajevima postojanja krivičnog dela i krivične odgovornosti optuženog lica. Prema zahtevu za zaštitu zakonitosti, u presudi prvostepenog suda je konstatovano da je presuda doneta tako što je činjenično stanje utvrđeno na osnovu iskaza svedoka i dokaza izvedenih u toku glavnog pretresa, iako prema navodima iz zahteva materijalni dokazi u toku pretresa nisu izvedeni.

Prema zahtevu, krivično delo *ratni zločin protiv civilnog stanovništva* može da izvrši samo pripadnik vojne ili druge formacije. Počinilac pomenutog krivičnog dela može biti osoba koja izdaje naredjenja ili direktni izvršilac, a ne svako lice, kako tvrdi prvostepena presuda. Prema tvrdnjama branioca, okrivljeni ni u kom slučaju nije mogao biti počinilac dela koje mu se stavlja na teret, on nije ispunio vojnu obavezu, čak je neobrazovan, nezaposlen – on može da počini druga dela, ali ne i *ratni zločin*, za čije postojanje je potrebna povreda odredbi međunarodnog prava i međunarodnih konvencija, koje obavezuju aktivne učesnike da se pridržavaju pravila ratovanja. Kako okrivljeni nije bio aktivni učesnik ni na jednoj strani konflikta, ne može biti ni izvršilac dela kojim se tereti.

Zahtevom je navedeno da je dispozitiv presude u suprotnosti sa obrazloženjem. Presudom se tvrdi da je okrivljeni svojim radnjama povredio telesni integritet i zdravlje četrdesetoro muškaraca, iako imena i prezimena žrtava nisu navedena. U radnjama okrivljenog nema elemenata dela kojim se tereti. Čak i da je postupao

kako se tvrdi u presudi, njegove radnje nemaju obeležje nehumanog tretmana – oštećenima nisu nanete telesne povrede, niti im je prouzrokovana patnja.

Presuda Vrhovnog suda

Vrhovni sud je nakon razmatranja zahteva za zaštitu zakonitosti i analize spisa predmeta konstatovao da je zahtev branioca okrivljenog neosnovan. Presude protiv kojih je zahtev podnet ne sadrže bitne povrede krivičnog postupka ni krivičnog zakona.

Prvostepeni sud je prilikom obrazloženja presude na jasan način predstavio zaključke u pogledu krivičnog dela koje je osuđenom optužnicom stavljeno na teret, pozivajući se na odredbe člana 142 KZ SFRJ. Krivično delo kojim se tereti je kažnjivo i prema odredbama člana 152 KZRK. Ovaj sud je našao da su se u radnjama okrivljenog manifestovali objektivni i subjektivni elementi krivičnog dela kojim se tereti.

Prema nalazima Vrhovnog suda, prvostepeni sud je pravilno ocenio odredbe člana 142 KZ SFRJ. Ovo krivično delo može počiniti svako – nije nužno da počinilac bude pripadnik određene oružane vojne, paravojne ili druge formacije. Međutim, u konkretnom slučaju je bitno da se utvrdi namera osuđenog. Po prvostepenoj presudi proizilazi da je osuđeni bio među desetoro (10) drugih lica, poznatih i nepoznatih, koja su delovala sa pripadnicima oružanih snaga Srbije, te da su oni povredili telesni integritet i zdravlje muškaraca, civila Albanaca. Naredili su im da kleknu na kolena i tukli ih. Posebno je opisana uloga osuđenog u identifikaciji pokojnog Hakija Bajramija, koji je nakon toga odveden prevoznim sredstvom u nepoznatom pravcu i za njega se nije znalo do pronalaženja njegovih posmrtnih ostataka u jednoj masovnoj grobnici u Prištini/Prishtinë. Prvostepeni sud je pravilno ocenio radnje osuđenog u kojima ima elemenata krivičnog dela, za koje je oglašen krivim i kažnjen. Njegove radnje su bile usmerene prema civilnom stanovništvu.

Povodom tvrdnje da je dispozitiv prvostepene presude nejasan, te da u istom nisu navedena imena svih žrtava, Vrhovni sud nalazi da navedena okolnost ne čini dispozitiv presude nejasnim.

Zahtev za zaštitu zakonitosti je podnet zbog bitnih povreda krivičnog postupka. U stvari, zahtevom je insistirano i na okolnostima koje se odnose na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje, koje Vrhovni sud primenom člana 432, stav 2 ZKPRK^[127], nije razmatrao. Vrhovni sud nije razmatrao ni navode zahteva

[127] Član 432, stav 2 ZKPRK: „Zahtev za zaštitu zakonitosti se ne može podneti zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, kao ni protiv odluke Vrhovnog suda Kosova kojom je odlučivano po zahtevu za zaštitu zakonitosti.“

koji su se odnosili na član 370, stav 7 ZKPRK^[128], jer je konstatovao da zahtevom nije naglašena konkretna povreda, već je samo citirana zakonska odredba.

Nalazi FHP Kosovo

Ovom analizom krivičnog postupka u predmetu *Tužilac protiv Skendera Bislimi* obuhvaćen je krivični postupak nakon objavljivanja prvostepene presude 25. oktobra 2018. godine.

Prvostepenom presudom je odlučeno da se u izrečenu kaznu uračunava vreme provedeno u pritvoru po odlukama za određivanje mere bezbednosti od strane prvostepenog suda od 9. decembra 2016. godine. U kaznu Bislimiju neće, međutim, biti uračunato vreme koje je on proveo u ekstradicionom pritvoru nakon lišenja slobode 30. jula 2016. godine u Bosni i Hercegovini po međunarodnoj poternici, koja je raspisana protiv njega od strane EULEX-a^[129].

FHP Kosovo nema službenih informacija kada je pripremljen pismeni otpravak prvostepene presude na izvornom, albanskom jeziku. Prema informacijama iz spisa predmeta i dokumentaciji žalbenog postupka, branioci su žalbe na prvostepenu presudu dostavili sudu početkom jula meseca 2019. godine. Kako je rok za podnošenje žalbe petnaest (15) dana, proizilazi da je presuda strankama uručena u drugoj polovini juna meseca 2019. godine^[130]. FHP Kosovo je prilikom izrade izveštaja za 2018. godinu imao informacija da je izrada pismenog otpravka presude kasnila zbog angažovanosti predsednika pretresnog veća, ali ni tada nije imao informacija da li je bilo formalnih odluka kojima je produžen rok za izradu presude. Prema odredbama zakonika o krivičnom postupku, sudovi uvek moraju da vode računa o rokovima za uručenje presuda i hitno postupaju u slučajevima kada se okrivljeni nalaze u pritvoru.

[128] „Sud će jasno i iscrpno izneti ocenu činjenica koje uzima kao dokazane ili nedokazane i iz kojih razloga. Sud će takođe naročito oceniti verodostojnost protivrečnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine dokaze stranaka, kojim razlozima se rukovodio pri rešavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li je optuženo lice učinilo krivično delo i pri primenjivanju određenih odredbi zakona na optuženo lice i krivično delo.“

[129] Članom 83, stav 1 KZRK, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine, kao i članom 79 KZRK, koji je stupio na snagu sredinom aprila meseca 2019. godine, predviđeno je da se „vreme provedeno u pritvoru, kućnom pritvoru, kao i vreme u svakom drugom lišenju slobode koje se odnosi na krivično delo, uračunava [...] u izrečenu kaznu zatvora, maloletničkog zatvora, vaspitno-popravnog ustanovu ili novčanu kaznu“.

[130] Član 369, stav 1 ZKPRK: „Obavljena presuda mora biti sastavljena u pismenoj formi u roku od petnaest (15) dana od dana objavljivanja iste, kada se optuženi nalazi u pritvoru ili mu je određen pritvor, a u drugim slučajevima u roku od trideset (30) dana od dana objavljivanja presude. Kada je predmet složen, sudija pojedinac ili predsednik veća može zatražiti produženje roka do šezdeset (60) dana za pismenu izradu presude.“

Analizirajući u celosti krivični postupak protiv Bislimija, te sudsku dokumentaciju predmeta na jezicima na kojima se postupak odvijao, FHP Kosovo nalazi da prevod presude Apelacionog suda na srpski jezik nije podudaran sa izvornom presudom. U prevodu nedostaju pojedini delovi, odnosno potpuno su izostavljeni, a neki postojeći delovi su izmenjeni u odnosu na autentični tekst na albanskom, što je neprihvatljivo – kako sa stanovišta prava osuđenog, koji je ravnopravna stranka u postupku, tako i sa stanovišta ravnopravnosti upotrebe jezika.

Presuda Vrhovnog suda Kosova doneta po vanrednim pravnim lekovima takođe je kratka, ali sadrži sve elemente predviđene zakonom.

Ipak, ni ovaj sud, kao ni sudovi koji su u predmetu odlučivali u ranijim fazama postupka, nije se bavio zakonskim odredbama koje se odnose na odmeravanje kazne, tako da nije poznato koji je zakon primenjen prilikom odmeravanja kazne, koji je zakon povoljniji za osuđenog, kao i koja je visina kazne koja je predviđena zakonom za krivično delo za koje je Bislimi osuđen.

**PREDMETI POVEZANI
SA RATNIM ZLOČINIMA
ILI SA ETNIČKOM
ILI POLITIČKOM
POZADINOM**

2.1. Prvostepeni postupak

2.1.1. Predmet: *Tužilac protiv Nedeljka Spasojevića i drugih*^[131]

Pred predsjednikom pretresnog veća Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Valonom Kurtaj^[132] 30. decembra 2019. godine otvorena je sednica prvog saslušanja u predmetu *Tužilac protiv Nedeljka Spasojevića i drugih*^[133], po optužnici Kancelarije STRK od 2. decembra 2019. godine (KTRS/PPS. br./nr. 24/2018), koja je izmenjena 27. decembra 2019. godine.

Optuženima je stavljeno na teret izvršenje jednog ili više krivičnih dela koja su počinili kao deo kriminalne grupe, odnosno da su učestvovali ili pomagali u izvršenju krivičnog dela teškog ubistva – ubistva srpskog političara sa Kosova Olivera Ivanovića 16. januara 2018. godine.

Optuženima Nedeljku Spasojeviću i Žarku Jovanoviću optužnicom je takođe stavljeno na teret i po jedno krivično delo *neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja*^[134].

Tok pretkrivičnog postupka

Službena istraga povodom ubistva Olivera Ivanovića 16. januara 2018. godine, nešto posle 08:00 časova u Mitrovici/Mitrovicë (ulica Sutjeska, ispred broja 64) i ispred sedišta građanske inicijative po imenu „Sloboda, demokratija, pravda“ (SDP), pokrenuta je istog dana.

Uprava za istraživanje teških zločina (UITZ) kosovske policije je 17. oktobra 2018. godine Kancelariji STRK podnela krivičnu prijavu protiv nepoznatih lica koja su uzela učešća u ubistvu Ivanovića 16. januara 2018. godine.

Prema krivičnoj prijavi, kritičnog datuma oko 08:14 časova iz vozila *Opel Astra* bez registarskih oznaka, sa zatamnjenim staklima i dok je ono bilo u pokretu, pucano je iz vatrenog oružja (kalibar 9mm). Na Ivanovića je bilo ispaljeno šest

[131] Godišnjim izveštajem o praćenju suđenja za 2018. godinu predstavili smo deo pretkrivičnog postupka protiv tada osumnjičenih Nedeljka Spasojevića, Marka Rošića i Dragiše Markovića.

[132] Koji je u toku sednice delovao u svojstvu sudije pojedinca.

[133] Saoptuženi: Marko Rošić, Silvana Arsović, Dragiša Marković, Žarko Jovanović i Rade Basara.

[134] Predviđeno i kažnjivo članom 374, stav 1 KZRK (2012).

(6) metaka u momentu dok je išao na posao. On je tom prilikom zadobio teške telesne povrede od kojih je ubrzo preminuo u regionalnoj bolnici sa sedištem u severnom delu Mitrovice/Mitrovicë. Vozilo iz kojeg je pucano, nakon kratkog vremena, pronađeno je zapaljeno na udaljenosti od 1.500 metara od mesta na kojem je ubistvo počinjeno.

Krivičnom prijavom su pored nepoznatih lica bili obuhvaćeni i osumnjičeni Nedeljko Spasojević, Marko Rošić i Silvana Arsović.

Prema pomenutoj krivičnoj prijavi, osumnjičeni Nedeljko Spasojević je pomagao nepoznatim počiniocima u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*, pre i posle počinjenog krivičnog dela, stvarajući uslove i uklanjajući prepreke za izvršenje krivičnog dela. Osumnjičenom Spasojeviću stavljeno je na teret da je u toku istrage, 23. novembra 2018. godine, kada je lišen slobode, posedovao vatreno oružje koje je držao bez dozvole nadležnih organa.

Prema krivičnoj prijavi, osumnjičeni Rošić je pomagao izvršenje ubistva, tesno saradujući sa osumnjičenima pre izvršenja dela.

Osumnjičena Silvana Arsović se krivičnom prijavom sumnjiči da je tesno saradivala sa počiniocima ubistva, svesno i namerno pomagala izvršenju ubistva, stvarajući uslove i otklanjajući prepreke za izvršenje ubistva Olivera Ivanovića. Ona je imala saznanja da su kamere u prostorijama građanske inicijative SDP bile nasilno isključene, kako ne bi bilo snimljeno ubistvo niti počinioci ubistva. Prema prijavi, ona je dve (2) minute nakon ubistva, a nakon udaljavanja počinitelaca sa mesta događaja, aktivirala kamere.

Postupajući po krivičnoj prijavi, kancelarija STRK je 23. novembra 2018. godine donela rešenje o zadržavanju osumnjičenih Nedeljka Spasojevića (pripadnik KP, istražitelj pri policijskoj stanici Mitrovica Sever/Mitrovicë Veri), Marka Rošića i Dragiše Markovića (pripadnik KP). Osumnjičeni su slobode lišeni istog dana. Tužilaštvo je Osnovnom sudu u Prištini/Prishtinë, Odeljenje za teška krivična dela, istog dana podnelo zahtev za određivanje mere pritvora licima koja su lišena slobode zbog postojanja sumnje da su učestvovali u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*.

Pred pomenutim odeljenjem Osnovnog suda 24. novembra 2018. godine održana je sednica saslušanja radi razmatranja zahteva tužilaštva o merama bezbednosti. Takođe istog dana doneto je rešenje kojim je zadržanim osumnjičenima određena mera jednomesečnog pritvora – Spasojeviću i Rošiću zbog postojanja sumnje da su počinili krivično delo *pomaganje* u izvršenju krivičnog dela *teško*

ubistvo^[135], a osumnjičenom Markoviću zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivično delo *otkrivanje službenih tajni*^[136].

Osumnjičeni su preko svojih branilaca žalbama osporavali odluku o određivanju mere pritvora. Žalbeno veće Apelacionog suda, Odeljenje za teška krivična dela, kojim je predsedavao sudija Xhevdet Abazi^[137], na sednici veća održanoj 4. decembra 2018. godine donelo je rešenje kojim su usvojene žalbe osumnjičenih i po službenoj dužnosti ukinulo je rešenje Osnovnog suda od 24. novembra 2018. godine. Prema nalazima Apelacionog suda, prvostepeni sud u odluci kojom je osumnjičenima odredio meru pritvora nije jasno obrazložio odlučujuće činjenice. Predmet je vraćen prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje i razmatranje odluke o meri pritvora. Žalbeno veće je svojom odlukom predložilo da se osumnjičeni zadrže u pritvoru do donošenja nove odluke po zahtevu za određivanje mere pritvora.

Sudija prethodnog postupka Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prištinë Isuf Makolli, postupajući po uputstvima drugostepenog suda, 17. decembra 2018. godine održao je novu sednicu saslušanja radi ponovnog razmatranja zahteva tužilaštva za određivanje mere pritvora osumnjičenima i doneo je rešenje na osnovu kojeg je ova mera ostala na snazi.

Mera pritvora ovoj trojici osumnjičenih je redovno produžavana do 19. februara 2019. godine, kada je rešenjem suda osumnjičenom Dragiši Markoviću ukinuta mera pritvora^[138]. Odluke o meri pritvora osumnjičenima su od strane branilaca osumnjičenih osporavane žalbama koje su odbijane kao neosnovane. Odlukama drugostepenog suda zahtevi branilaca osumnjičenih da se oni brane sa slobode odbijani su, pored ostalog, zbog opasnosti od bekstva, jer su svi osumnjičeni i državljanji Republike Srbije i vrlo lako mogu da napuste teritoriju Kosova.

Prema optužnici, UITZ je prvu krivičnu prijavu podneo 12. februara 2018. godine, i to protiv osumnjičenih Žarka Jovanovića^[139] i Dragiše Markovića, zbog sumnji da su manipulisali dokazima, da nisu obezbedili lice mesta, iako su prvi stigli na njega, te da su davali poverljive informacije sa lica mesta, a Jovanović i da je krivičnog dana manipulisao dokazima, uzimajući jednu čauru sa lica mesta

[135] Predviđeno i kažnjivo članom 179, stav 3, u vezi sa članom 33, stav 2 i članom 34, stav 2, kao i članom 34 KZRK.

[136] Predviđeno i kažnjivo članom 433, stav 2 KZRK.

[137] Članovi žalbenog veća, sudije Mejreme Memaj i Nenad Lazić.

[138] Optuženi Spasojević i Rošić se i dalje nalaze u pritvoru.

[139] Osumnjičenom je u toku istražnog postupka zadržan u pritvoru, prema nalogu policije, u trajanju od 48 časova.

i stavljajući je u džep, kao i da je 12. februara 2018. godine posedovao oružje za koje nije imao dozvolu za držanje od strane nadležnih organa^[140].

Navedena uprava policije Kosova je 11. februara 2019. godine podnela dopunu krivične prijave protiv osumnjičenih Milana Radoičića, Nedeljka Spasojevića i Marka Rošića – da su kao članovi kriminalne grupe počinili više krivičnih dela. Prema dopuni, osumnjičeni Spasojević usko je sarađivao sa kriminalnom grupom kojom su rukovodili Milan Radoičić i Zvonko Veselinović, te je kao član kriminalne grupe sarađivao sa izvršiocima ubistva Olivera Ivanovića, pre i posle ubistva, omogućavajući da se oni slobodno kreću i udalje se sa lica mesta, kao i da je članovima grupe, kojom su rukovodili Radoičić i Veselinović na severu Mitrovice, omogućavao da se i u slučaju kada počine krivična dela protiv njih ne vodi istraga u pravcu ovih dela.

Uprava za teške zločine je 10. oktobra 2019. godine podnela dopunski izveštaj krivične prijave protiv optuženih Željka Bojića i Rada Basare, i to protiv Bojića zbog uske saradnje sa kriminalnom grupom Radoičića i Veselinovića, a protiv Basare zbog toga što kao član pomenute grupe nije obavljao službene dužnosti koje je trebalo da sprovodi kao istražitelj policijske stanice Mitrovica Sever/Mitrovicë Veri u predmetima kada su osumnjičeni, kao izvršioци pojedinih dela, bili članovi iste kriminalne grupe kojoj je i on pripadao.

Optužnica od 2. decembra 2019. godine

Državni tužilac Sylë Hoxha iz Kancelarije STRK je povodom ubistva Olivera Ivanovića 2. decembra 2019. godine podigao optužnicu protiv Nedeljka Spasojevića, Marka Rošića, Silvine Arsović, Dragiše Markovića, Žarka Jovanovića i Radeta Basare.

Optuženi Nedeljko Spasojević, Marko Rošić i Rade Basara terete se da su, zajedno sa osumnjičenima koji se nalaze u bekstvu (Milan Radoičić, Zvonko Veselinović i Željko Bojić), delovali u sastavu organizovane kriminalne grupe (hijerarhijski organizovane i strukturirane, sa tačno određenim ulogama), to jest u grupi koja nije slučajno formirana još 2011. godine i kojom rukovode Zvonko Veselinović i Milan Radoičić. U njenom okviru, svi optuženi su delovali kontinuirano i u saučesništvu, kao i svesno i namerno u cilju ostvarivanja ciljeva organizacije. Ovom prilikom su počinili mnoga krivična dela koja su kažnjiva kaznom zatvora najmanje četiri (4) godine. Aktivno su učestvovali u kriminalnom delovanju grupe, znajući da će njihovo učestvovanje doprineti u realizaciji kriminalnog delovanja te grupe, a radi ostvarivanja direktne ili indirektne finansijske dobiti ili druge

[140] FHP Kosovo nema informacija na koji način je tužilaštvo postupilo po ovoj krivičnoj prijavi.

imovinske koristi, poput proširenja kontrole biznisa na teritoriji, kao i političke kontrole u severnom delu Mitrovice/Mitrovicë. Ova grupa je počinila krivična dela *teškog ubistva, pomaganja* u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo, zloupotrebe službenog položaja, te izazivanja opšte opasnosti* na teritoriji Republike Kosova. Svaki od članova grupe počinio je kriminalne radnje, što je u konkretnom slučaju dovelo do smrti Olivera Ivanovića.

Prema optužnici:

a) Optuženi Nedeljko Spasojević, delujući u sastavu grupe, pomagao je u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*, stvarajući uslove i uklanjajući prepreke, tako što je službenim vozilom policije dan pre kritičnog događaja prevezao nepoznate počinioce na periferiju grada do mesta gde je bilo parkirano vozilo marke *Opel Astra*, iz kojeg je sutradan pucano iz vatrenog oružja na žrtvu;

b) Optuženi Marko Rošić, delujući kao član kriminalne grupe, pomagao je u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*, sa konkretnom ulogom. Pre ubistva Olivera Ivanovića, svojim motornim vozilom *Jeep Santa Fe*, reg. oznake KM-014-FZ, pratio je kretanje žrtve;

c) Optuženi Rade Basara, koristeći svoj službeni položaj i autoritet, delujući kao član kriminalne grupe i istovremeno kao policijski istražitelj, u nameri pribavljanja bilo kakve dobiti za sebe ili druge osobe, nije ispunio službene obaveze koje je u okviru njegovih službenih delatnosti trebalo da obavi, delovao je pod uticajem lidera kriminalne grupe, vršio je selekciju slučajeva koje je imao u nadležnosti, uklanjao dokaze, sakrivao tragove, kako se ne bi rasvetlili slučajevi u kojima su osumnjičeni bili članovi kriminalne grupe, koji su slučajevi zbog toga ostali neotkriveni ili neistraženi. Na taj način nije preduzeo obaveze koje je po zakonu trebao da preduzme.

Navedene radnje optuženih su od strane tužioca okvalifikovane kao krivično delo *učestvovanje u organizovanoj kriminalnoj grupi*^[141].

Optuženi Nedeljko Spasojević se optužnicom od 2. decembra 2019. godine takođe tereti: da je 16. januara 2018. godine, na dan kada je ubijen Oliver Ivanović, svojim radnjama olakšao i obezbedio kretanje direktnih izvršilaca prilikom izvršenja ubistva. Optuženi Spasojević kritičnog dana, zajedno sa još dvojicom policajaca koji su prvi stigli na lice mesta, Žarkom Jovanovićem i Dragišom Markovićem, nije završio zadatke i ovlašćenja policije na licu mesta koje je bio obavezan

[141] Predviđeno i kažnjivo članom 283, stav 3, u vezi sa stavom 1 KZRK.

da izvrši, odnosno oni nisu sprečili neovlašćena lica koja su fotografisala i oštetila moguće dokaze na mestu gde se dogodilo ubistvo Olivera Ivanovića – čime je počinio krivično delo *zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja*^[142].

Optuženi Nedeljko Spasojević je u tesnoj saradnji sa nepoznatim osumnjičenima svesno i namerno pomagao nepoznatim izvršiocima u izvršenju *teškog ubistva*, te je omogućio uslove za ovo delo – otklanjajući prepreke, omogućio je nepoznatim počinocima da se kreću službenim policijskim vozilom, kao i vozilom *Opel Astra* plave boje i sa tamnim staklima, iz kojeg je pucano iz vatrenog oružja u pravcu Olivera Ivanovića. Optuženi je omogućio slobodno kretanje ovog vozila, a kritičnog dana sa policajcima Žarkom Jovanovićem i Dragišom Markovićem, koji su prvi stigli na mesto zločina, nije preduzeo radnje kojima bi obezbedili lice mesta, već su nepoznatim licima omogućili da fotografišu i uništavaju dokaze na mestu gde se dogodilo ubistvo – čime je počinio krivično delo *pomaganje* u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*^[143]

Prema ovoj optužnici, optuženi Spasojević je na dan lišenja slobode, 23. novembra 2018. godine, u svojoj kući posedovao vatreno oružje – automatsku pušku AK-47 kalibra 7.62x39, karikator za AK-47, 106 metaka kalibra 7.62x39 mm, jednu ručnu granatu, jedan tromblonski nastavak za AK-47 i jedan vojnički prsluk, koje je optuženi posedovao bez dozvole nadležnih organa – čime je počinio krivično delo *nedozvoljeno vlasništvo, posedovanje i kontrola vatrenog oružja*^[144].

Optuženi Marko Rošić se tereti da je usko sarađivao sa optuženima Nedeljkom Spasojevićem i Radom Basarom, kao i osumnjičenima koji se nalaze u bekstvu – Milanom Radoičićem, Zvonkom Veselinovićem i Željkom Bojićem, svesno i namerno pomažući izvršenje krivičnog dela *teško ubistvo*, tako što je pre ubistva svojim motornim vozilom pratio kretanje žrtve. Nakon ubistva, u džepu pokojnog Olivera Ivanovića pronađen je komadić papira na kojem je bila zabeležena registarska oznaka vozila koje je vlasništvo optuženog (*Jeep Santa Fe* crne boje, reg. oznake KM-014-FZ). Isto vozilo, nakon ubistva Olivera Ivanovića, pratilo je i njegovog brata Miroslava Ivanovića – čime je optuženi počinio krivično delo *pomaganje* u izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*^[145].

Optuženi Rade Basara, u svojstvu službenog lica – istražitelja regionalne jedinice Mitrovica Sever/Mitrovicë Veri, nije obavljao dužnosti koje je bio dužan da obavi. On je preko Željka Bojića, koji se nalazi u bekstvu, usko sarađivao sa organizova-

[142] Predviđeno i kažnjivo članom 422, stav 2, tačka 2.2 KZRK.

[143] Predviđeno i kažnjivo članom 179, stav 1, u vezi sa članom 33, stav 2 KZRK.

[144] Predviđeno i kažnjivo članom 374, stav 1 KZRK.

[145] Predviđeno i kažnjivo članom 179, u vezi sa članom 33, stav 2 KZRK.

nom kriminalnom grupom Milana Radoičića, te nije preduzeo određene istražne radnje koje je trebalo da preduzme u slučajevima kada su dela počinjena od strane članova grupe, krio je ili je uništio dokaze krivičnih dela koja su počinili članovi grupe, kako bi ti slučajevi ostali nerasvetljeni – čime je počinio krivično delo *zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja*^[146].

Optužena Silvana Arsović, usko saradujući sa optuženima koji su koordinirali ubistvo Olivera Ivanovića, pomogla je izvršenju krivičnog dela *teško ubistvo*, tako što je omogućila uslove i uklanjanje prepreka za izvršenje ovog krivičnog dela. U vreme napada na Olivera Ivanovića ili njegovog ubistva, imala je saznanja da su bezbednosne kamere u prostorijama SDP nasilno isključene iz električne mreže, kako ne bio snimljen momenat ubistva Ivanovića. Ona je 16. januara 2018. godine u 8:16 časova, nekoliko minuta nakon Ivanovićevog ubistva, aktivirala sigurnosne kamere u prostorijama SDP, gde je radila kao administrativni radnik. Prema optužnici, ona je u momentu ubistva bila jedina osoba u kancelariji – čime je počinila krivično delo *pomaganje u izvršenju krivičnog dela teškog ubistva*^[147].

Optuženi Dragiša Marković se tereti da je kritičnog dana u svojstvu policijskog službenika, a nakon ubistva Olivera Ivanovića, bez ovlašćenja sa lica mesta odao informacije koje predstavljaju službenu tajnu, izveštavajući policijskog službenika Srbije u nameri da se ti podaci objave ili koriste van Republike Kosovo – čime je počinio krivično delo *otkrivanje službenih tajni*^[148].

Optuženi Dragiša Marković i Žarko Jovanović su u svojstvu policijskih službenika kritičnog dana, u nameri pribavljanja bilo kakve dobiti za sebe ili drugog, zloupotrebili službeni položaj, namerno nisu preduzeli radnje koje su bili, kao policijski službenici, dužni da preduzmu nakon ubistva Olivera Ivanovića, odmah su otišli na lice mesta a da nisu preduzeli radnje koje je trebalo da preduzmu, nisu obezbedili lice mesta, tako da su drugim licima omogućili da intervenišu na licu mesta, da oštete materijalne dokaze i udalje se sa lica mesta – čime su počinili krivično delo *zloupotreba službenog položaja*^[149].

Optuženi Dragiša Marković i Žarko Jovanović su, u svojstvu službenih lica, kritičnog dana nakon ubistva Olivera Ivanovića, odmah otišli na lice mesta u nameri da uklone ili sakriju i oštete dokaze, kako bi bili neupotrebljivi u toku dokaznog

[146] Predviđeno i kažnjivo članom 422, stav 1, u vezi sa stavom 2, tačka 2.2, u vezi sa članom 31 KZRK.

[147] Predviđeno i kažnjivo članom 179, u vezi sa članom 33, stav 2 KZRK.

[148] Predviđeno i kažnjivo članom 433, stav 2 KZRK.

[149] Predviđeno i kažnjivo članom 422, stav 1, u vezi sa stavom 2, tačka 2.2, u vezi sa članom 31 KZRK.

postupka. Optuženi Marković je rukom pokazao u pravcu dokaza – čaure od metka, koju je Žarko Jovanović uzeo i stavio u džep, nakon čega su se udaljili sa lica mesta, čime su u saučesništvu počinili krivično delo *manipulisanje dokazima (prepravljavanje dokaza)*^[150].

Optuženi Žarko Jovanović je posedovao oružje modela TT, kalibra 7.62 mm, serijski broj C-91769, koje je pronađeno prilikom kontrole njegovog stana 10. februara 2018. godine, sa devet (9) metaka istog kalibra, za koje on u momentu kontrole nije imao dozvolu nadležnih organa za posedovanje i držanje, čime je počinio krivično delo *neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja*^[151].

Tužilac je optužnicom predložio produženje mere pritvora protiv optuženih koji se nalaze u pritvoru (Nedeljko Spasojević, Marko Rošić, Rade Basara), kao i da se optuženima Silvani Arsović, Dragiši Marković i Žarku Jovanoviću odredi mera kućnog pritvora.

Sednica saslušanja po optužnici:

Postupajući po optužnici, sudija Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë Valon Kurtaj je za 30. decembar 2019. godine zakazao sednicu prvog saslušanja.

Kancelarija STRK je, pre održavanja zakazane sednice saslušanja po optužnici, 27. decembra 2019. godine, Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë dostavila novu optužnicu protiv istih optuženih. Nova optužnica je doneta na osnovu istih dokaza, ali je bila preuređena.

Novom optužnicom se optuženima Nedeljku Spasojeviću, Marku Rošiću, Radu Basari i Silvani Arsović stavlja na teret da su delovali u okviru kriminalne grupe, u saučesništvu sa Milanom Radoičićem, Zvonkom Veselinovićem i Željkom Bojićem (koji su u bekstvu), a koja je bila strukturirana i hijerarhijski organizovana sa tačno određenim ulogama, te nije bila slučajno organizovana i koja je delovala od 2011. godine. Njome su rukovodili Veselinović i Radoičić. Članovi grupe su delovali neprekidno i u saučesništvu, namerno i svesno, sa ciljevima i aktivnostima organizovane kriminalne grupe usmerenim na izvršenje jednog ili više krivičnih dela. Uzeli su učešće u kriminalnim aktivnostima grupe, znajući da će takvo učešće doprineti kriminalnim aktivnostima grupe i ostvarivanju direktne ili indirektno finansijske dobiti, kao i proširenju kontrole nad biznisom i političke kontrole severnog dela Mitrovice/Mitrovicë. Ova grupa je izvršila krivična dela *teško ubi-*

[150] Predviđeno i kažnjivo članom 397, stav 1, u vezi sa stavom 31 KZRK.

[151] Predviđeno i kažnjivo članom 374, stav 1 KZRK. Specijalni tužilac je optužnicom radnje optuženih kvalifikovao prema KZRK iz 2012. godine.

stvo, pružanje pomoći u izvršenju krivičnog dela teškog ubistva, zloupotreba službenog položaja i izazivanje opšte opasnosti na teritoriji Kosova. Ova kriminalna grupa je organizovala ubistvo Olivera Ivanovića radnjama opisanim u pojedinačnim dispozitivima optužnice od 2. decembra 2019. godine. Svojim radnjama optuženi su počinili krivično delo učešće ili organizovanje kriminalne grupe^[152], u vezi sa krivičnim delima *pomaganje* u izvršenju krivičnog dela *teškog ubistva*, *zloupotreba službenog položaja* (optuženi Nedeljko Spasojević), krivično delo *pomaganje* u izvršenju krivičnog dela *teškog ubistva* (optuženi Marko Rošić), krivično delo *zloupotreba službenog položaja* (optuženi Rade Basara) i krivično delo *pomaganje* u izvršenju krivičnog dela *teškog ubistva* (optužena Silvana Arsović).

Novom optužnicom se:

- Nedeljku Spasojeviću stavlja na teret i izvršenje krivičnog dela *neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja*, sa opisom radnji kao i u prvobitnoj optužnici;
- Dragiši Markoviću krivično delo *otkrivanje službenih tajni*, sa opisom radnji kao i u prvobitnoj optužnici;
- Dragiši Markoviću i Žarku Jovanoviću da su u saučesništvu počinili krivična dela *zloupotreba službenog položaja* i *manipulisanje dokazima*, i
- Žarku Jovanoviću krivično delo *neovlašćeno vlasništvo, kontrola ili posedovanje oružja*, sa opisom radnji kao i u prvobitnoj optužnici.

I ovom optužnicom predloženo je produženje pritvora za optužene Spasojevića, Rošića i Basaru, te određivanje mere kućnog pritvora za optuženu Arsović, kao i za optužene Markovića i Jovanovića.

Ranije zakazana sednica prvog saslušanja po optužnici od 2. decembra 2019. godine je pred predsednikom pretresnog veća Valonom Kurtaj otvorena 30. decembra 2019. godine (ponedeljak). Sednici su privedeni optuženi koji se nalaze u pritvoru i pristupili su ostali optuženi^[153]. Optužnicu je u toku ove sednice zastupao državni tužilac Blerim Isufaj.

Predsednik pretresnog veća je upoznao prisutne da je sudu 27. decembra 2019. godine (petak) dostavljena optužnica koja je izmenjena kako u dispozitivu, tako i u obrazloženju iste.

Branioци optuženih su se izjasnili da nema uslova za održavanje sednice saslušanja, jer optuženima i odbrani nije uručena izmenjena optužnica ni na jednom

[152] Predviđeno i kažnjivo članom 283, stav 3, u vezi sa stavom 1 KZRK.

[153] FHP Kosovo u vreme izrade izveštaja nije imao informacija da je po predlogu tužioca optuženima koji nisu u pritvoru određena mera kućnog pritvora kada su pristupili sudu sa svojim braniocima.

jeziku, a do otvaranja sednice saslušanja optuženi i njihovi branioci nisu dobili prevod ni prvobitne optužnice na srpskom jeziku, niti dokaze kojima je optužnica podržana (negde preko 10.000 strana). Prema odbrani, prilikom uručjenja prvobitne optužnice, odbrani je uručen CD sa dokumentacijom tužilaštva na albanskom jeziku, koji ne može da se otvori. Odbrana je takođe insistirala da, ako tužilaštvo smatra da je uručjenjem dokumentacije na CD-u ispunjena zakonska obaveza u pogledu obelodanjivanja dokaza suprotnoj strani^[154], onda u sudnici treba obezbediti uslove za korišćenje CD-a, odnosno pristup kompjuterima.

Tužilac je u odgovoru na navode odbrane, pored ostalog, istakao da tužilaštvo ne želi da bilo kome osporava prava koja im pripadaju i da je ono u fazi prevođenja materijala koji će biti uručen optuženima nakon prevoda. On nije mogao da se precizno izjasni kada će dokumentacija biti prevedena.

Sednica prvog saslušanja, zbog nepostojanja uslova za njeno održavanje, prekinuta je. Nastavak je zakazan za 11. februar 2020. godine u 10:00 časova.

Zapažanja FHP Kosovo:

FHP Kosovo smatra da nemogućnost tužilaštva da optuženima i njihovoj odbrani obezbedi pristup dokumentaciji na maternjem jeziku predstavlja grubo kršenje elementarnih prava optuženih, povredu zakonskih odredbi i međunarodnih propisa.

Uvidom u optužnicu može se primetiti da je pravna kvalifikacija krivičnih dela, koja su optuženima stavljena na teret, obavljena na osnovu krivičnog zakonika koji je bio na snazi do sredine aprila meseca 2019. godine i koji je povoljniji za počinioca samo u odnosu na krivično delo *zloupotreba službenog položaja* (za koje je važećim zakonom predviđena strožija kazna zatvora). U optužnicama nije naveden razlog primene Krivičnog zakonika Kosova iz 2012. godine, koji je prestao da važi nakon stupanja na snagu novog Krivičnog zakonika Kosova iz 2019. godine.^[155]

Optužnica od 27. decembra 2019. godine je sudu dostavljena kao novi dokument, a ne kao izmenjena i precizirana optužnica.

[154] Članom 244 ZKPRK predviđeno je da je najkasnije do podnošenja optužnice državni tužilac dužan da odbrani preda materijal kojim tužilaštvo raspolaže, uz poštovanje prava na upotrebu maternjeg jezika. Materijal koji je kasnije pribavljen mora biti dostavljen odbrani u roku od deset (10) dana od prijema. Pomenuti član određuje da obelodanjivanje dokaza ne sme da ide na štetu prava oštećenih i svedoka.

[155] Novi krivični zakonik Kosova objavljen je u Službenom listu Kosova 14. januara 2019. godine i stupio je na snagu tri (3) meseca nakon objavljivanja. Članom 433 ovog Zakonika je predviđeno: „Stupanjem na snagu ovog zakonika prestaje da važi Krivični zakonik br. 04/L-082 Republike Kosova izmenjen i dopunjen Zakonikom br.04/L-129 i Zakonikom br. 04/L-273“.

U toku dela sednice prvog saslušanja, koji je bio javan, nije bilo diskusije o predlogu tužioca navedenom u optužnici o produženju mere pritvora optuženima koji se nalaze u pritvoru ili određivanju mere kućnog pritvora predložene optužnicom za pojedine optužene.

2.1.2. Predmet: Tužilac protiv Emrusha Thaqi i drugih

Pred pretresnim većem Odeljenja za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim predsedava sudija Shashivar Hoti^[156], nakon okončanja postupka ocene optužnice u predmetu *Tužilac protiv Emrusha Thaqi i drugih*^[157], 28. avgusta 2019. godine otvoren je glavni pretres protiv dvadeset četvorice optuženih po optužnici Kancelarije SPRK od 17. novembra 2016. godine^[158] (KTS/PPS. br.nr. 67/2014).

Tok krivičnog postupka^[159]

Krivični postupak povodom bekstva iz prostorija Univerzitetskog kliničko-bolničkog centra u Prištini/Prishtinë okrivljenih Samija Lushtaku, Ismeta Haxha i Sahita Jashari 20. maja 2014. godine, gde su se kao pritvorenici^[160] nalazili na lečenju, pokrenut je odmah. Istraga je ubrzo proširena i na druga lica koja su, prema dokazima do kojih je tužilaštvo u toku istrage došlo, pomagala ili olakšala okrivljenima realizovanje njihove odluke o napuštanju kliničkog centra, radi izbegavanja odaziva pozivu suda u krivičnom postupku koji se protiv njih i drugih lica odvijao pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë u pravcu krivičnog dela *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

[156] Članovi pretresnog veća, sudije Beqir Kalludra i Lutfi Shala.

[157] Saokrivljeni: Shemi Hajrizi, Sami Lushtaku, Sahit Jashari, Ismet Haxha, Mergim Lushtaku, Dardan Geci, Bashkim Dervisholli, Valon Behramaj, Argjent Behramaj, Ylber Blakaj, Gëzim Ahmeti, Xhevdet Zena, Mervete Hasani Lushtaku, Agim Ukaj, Ismail Dibrani, Sami Gjoka, Nexhib Shatri, Rrustem Rukolli, Rexhep Xhota, Fatmir Mjaku, Skender Tahiri, Sheremet Jashari i Bajram Dibrani.

[158] Optužnicu je podigao međunarodni tužilac Romulo Mateus, koji je učestvovao istrazi i istu zastupao u faze ocenjivanja.

[159] FHP Kosovo je u toku 2017. i 2018. godine pratio odvijanje krivičnog postupka po optužnici Kancelarije SPRK u ovom predmetu zbog povezanosti sa krivičnim predmetom po optužbama za *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*.

[160] Okrivljeni su se nalazili u pritvoru po rešenju predsednika pretresnog veća u predmetu *Tužilac protiv Sabita Geci i drugih* (poznat i kao *Drenica I*, K/P. 938/13), u kojem se u toku 2014. i 2015. godine pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë odvijao glavni pretres po optužbama za *ratni zločin protiv civilnog stanovništva*, protiv više lica. Detalje o odvijanju krivičnog postupka u ovom predmetu mogu se naći na službenoj internet stranici FHP Kosovo: <https://www.hlc-kosovo.org/category/publications/>.

Optužnica

Na osnovu dokaza pribavljenih u istrazi, 17. novembra 2016. godine^[161] podignuta je optužnica protiv dvadeset i četvero osoba koje su, na direktan ili indirektan način, pomogle bekstvo optuženih Lushtakua, Haxhe i Jasharija iz prostorija Univerzitetskog kliničko-bolničkog centra Kosova/Kosovë u Prištini/Prishtinë, ili su olakšali i pomagali to bekstvo nakon što je ono bilo izvršeno. Bekstvo trojice optuženih iz bolnice, prema optužnici, imalo je direktan uticaja na odvijanje glavnog pretresa u predmetu K/P. 938/13, čiji početak je bio planiran za 22. maj 2014. godine pred Osnovnim sudom u Mitrovici/Mitrovicë.

Postupak ocene optužnice od 17. novembra 2016. godine pred Odeljenjem za teška krivična dela Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë zvanično je započet sednicom prvog saslušanja koja je otvorena 25. septembra 2017. godine, nakon više od deset meseci^[162] od dostavljanja optužnice sudu. Postupak ocene optužnice je zbog velikog broja optuženih i njihovih branilaca trajao neuobičajeno dugo, uglavnom zbog poteškoća oko organizovanja sednice, kao i obezbeđivanja istovremenog prisustva svih okrivljenih i njihovih branilaca pred sudom. U toku ovog postupka održana je i sednica drugog saslušanja (19. januar i 2. februar 2018. godine), u okviru koje su se svi okrivljeni izjasnili da nisu krivi po optužnici. U periodu između zasedanja za ocenu optužnice, većina okrivljenih^[163] je preko svojih branilaca osporavala istu zahtevima za odbacivanje optužnice i prigovorima na prihvatljivost dokaza priloženih uz optužnicu.

Predsednik pretresnog veća, sudija Shashivar Hoti, nakon sednica saslušanja i razmatranja spisa predmeta, rešenjem od 5. aprila 2018. godine odbio je kao neosnovane zahteve i prigovore okrivljenih povodom optužnice. Prema oceni suda, optužnica je sačinjena u skladu sa zakonskim odredbama, podržana je dokazima i po istoj se može otvoriti glavni pretres.

Optuženi i njihova odbrana žalbama su osporavali rešenje predsednika pretresnog veća. Po njima je žalbeno veće Odeljenja za teška krivična dela Apelacionog suda^[164], na sednici veća održanoj 12. juna 2018. godine, donelo rešenje kojim je žalbe sedamnaestorice okrivljenih^[165] odbilo kao neosnovane.

[161] Navode optužnice, kao i opis krivičnih dela koja su dvadeset četvorici (24) optuženih stavljena na teret, detaljno su obrađeni u izveštaju o suđenjima praćenim u toku 2017. godine – „Suđenja za ratne zločine – kako dalje“. Izveštaj se takođe nalazi na službenoj internet stranici FHP Kosovo.

[162] Član 242, stav 4 ZKPK: „Sudija pojedinac ili predsednik veća odmah zakazuje prvo saslušanje koje mora da bude održano u roku od trideset dana od podnošenja optužnice.“

[163] Optuženi Dardan Geci, Argjent Behramaj i optužena Myrvete Hasani-Lushtaku nisu dostavili sudu zahteve za odbacivanje optužnice, ni prigovore na dokaze priložene uz istu.

[164] Članovi žalbenog veća, sudije Mejreme Memaj (predsednica veća), Afrim Shala i Fillim Skoro (članovi veća).

[165] Emrush Thaqi, Shemsi Hajrizi, Sami Lushtaku, Sabit Jashari, Ismet Haxha, Mergim Lushtaku,

Glavni pretres

Otvaranje glavnog pretresa po ocenjenoj optužnici pokušano je tek 28. avgusta 2019. godine pred pretresnim većem^[166]. Otvaranju pretresa pristupili su blagovremeno svi optuženi, u vreme kada je zakazano otvaranje glavnog pretresa. Pojedini branioci optuženih pristupili su sudu sa malim zakašnjenjima. Stranke u postupku nisu prigovarale sastavu pretresnog veća. U toku planiranog otvaranja glavnog pretresa nije bila pročitana optužnica. Zasedanju suda pristupila je tužiteljka^[167] koje nije bila zadužena predmetom, već je pristupila kao zamena. Glavni pretres je odložen za 24. septembar 2019. godine, kada je i službeno otvoren i kada je bila pročitana optužnica, po kojoj su se svi optuženi izjasnili da su je razumeli, ali da nisu krivi po optužbama kojima se terete.

Glavni pretres je nastavljen uvodnim izlaganjima stranaka u postupku. Tužilac i pojedini optuženi uvodna izlaganja dostavili su u pismenoj formi^[168]. U toku pretresa, u okviru kojeg je pretresno veće u izveštajnom periodu zasedalo osam (8) sudskih dana, saslušano je trinaest (13) svedoka predloženih optužnicom od strane tužilaštva.

U delu pretresa koji je održan u toku 2019. godine, pretresno veće je u toku pretresa u odnosu na nekoliko optuženih odvojilo postupak zbog neodazivanja pozivu suda ovih optuženih na određenim zasedanjima (postupak u odnosu na optužene koji nisu pristupili sudu), da bi postupak protiv ovih optuženih na narednom ili sledećem zasedanju bio pripojen (kada bi optuženi pristupili sudu) krivičnom postupku koji se odvijao u odnosu na ostale optužene. Tako optuženi u odnosu na koje je postupak odvojen nisu prisustvovali određenim proceduralnim radnjama koje su izvedene za vreme njihovog odsustva^[169].

Odvajanje postupka u odnosu na optuženu Mervetu Hasani-Lushtaku

U delu glavnog pretresa koji se odvijao 2019. godine, rešenjem pretresnog veća odvojen je postupak u odnosu na optuženu Mervete Hasani-Lushtaku. Rešenje

Bashkim Dervisholli, Valon Behramaj, Argjent Behramaj, Gëzim Ahmeti, Xhevdet Zena, Ismail Dibrani, Sami Gjoka, Nexhib Shatri, Rrustem Rukolli, Skender Tahiri i Sheremet Jashari.

[166] Član 285 ZKPK jasno precizira obaveze sudije pojedinca ili predsednika veća u pogledu zakazivanja glavnog pretresa, ako ovaj nije zakazan u toku sednice drugog saslušanja.

[167] Tužiteljka Kancelarije STRK Habibe Salihu.

[168] Optuženi: Emrush Thaqi, Shemsi Hajrizi, Mergim Lushtaku, Ylber Blakaj, Ismajl Dibrani, Nexhib Shatri, dok su ostali optuženi uvodna izlaganja povodom optužnice priložili sudu u pismenoj formi.

[169] Članom 36 ZKPRK predviđeno je iz kojih razloga se može obaviti odvajanje dela zajedničkog postupka. Deo postupka se može odvojiti iz opravdanih razloga, npr. radi obavljanja veštačenja ili druge radnje za koju se očekuje da će duže trajati, kako se ne bi odugovlačio postupak u odnosu na ostale optužene – npr. odvajanje nakon zahteva za priznanje krivice. Odluka o odvajanju postupka se uvek donosi nakon saslušanja stranaka u postupku.

je doneto u toku zasedanja veća održanog 2. decembra 2019. godine. Odvajanje postupka je inicirano predlogom branioca ove optužene, advokata iz Prištine/ Prishtinë Visara Rrecaj. Branilac je van zasedanja suda upoznao nadležnog tužioca o zahtevu optužene da prizna krivicu za izvršenje krivičnog dela kojim se optužnicom tereti: *omogućavanje bekstva lica lišenih slobode*^[170].

Tužiteljka je u toku pretresa upoznala sud da su stranke u skladu sa zakonskim odredbama postigle dogovor o sporazumu za priznanje krivice. Prema rečima tužioca, sporazum je u pismenoj formi blagovremeno dostavljen sudu radi njegovog prihvatanja od strane suda.

Optužena Hasani-Lushtaku je u svom obraćanju sudu navela da je svesno postigla sporazum o priznanju krivice sa tužilaštvom, kao i u dogovoru i uz konsultaciju sa svojim braniocem. Ona je takođe navela da je upoznata sa povlasticama i posledicama priznanja krivice i da u potpunosti prihvata krivicu.

Specijalna tužiteljka je takođe izjavila da u svemu ostaje pri zahtevu za priznanje krivice koji je tužilaštvu dostavljen 25. novembra 2019. godine, kao i pri postignutom sporazumu između tužilaštva i optužene Mervete Hasani-Lushtaku i njenog branioca. Sporazum je sačinjen u skladu sa zakonskim odredbama. Pre nego što je sporazum popisan, optužena je bila saslušana. Bila je upoznata sa povlasticama priznanja krivice, kao i o okolnostima da je sporazum potpisala po svojoj slobodnoj volji, bez pritiska, nakon konsultacija sa svojim braniocem. Sporazum je postignut sa njenim braniocem i vršiocem dužnosti glavnog tužioca Kancelarije STRK, Afrimom Shefkiu.

O sporazumu se u toku pretresa izjasnio i branilac optužene, advokat Visar Rrecaj. On je pred sudom izjavio da je sporazum postignut nakon konsultacija sa optuženom, kojoj je pre podnošenja zahteva tužilaštvo detaljno objasnilo prednosti i posledice potpisivanja sporazuma i njegovog mogućeg uticaja na ceo proces. Prema rečima advokata, optužena je svesno prihvatila uslove sporazuma. Branilac je takođe naveo da su se u pregovorima sa tužilaštvom oko uslova sporazuma saglasili i oko izricanja kazne. Predložio je sudu da prihvati sporazum pod uslovima pod kojima je postignut sa tužilaštvom, kao i da optuženoj izrekne presudu u ovom predmetu.

Pretresno veće je rešenjem konstatovanim na zapisniku prihvatilo sporazum o prihvatanju krivice optužene Mervete Hasani-Lushtaku u odnosu na krivično delo koje joj je optužnicom od 17. novembra 2016. godine bilo stavljeno na teret.

[170] Predviđeno i kažnjivo članom 406, stav 1 KZRK.

Tužilaštvo je upoznao sud da ni u jednom dokumentu koji tužilaštvo poseduje kod optužene ne figurira prezime Lushtaku. Ono ne figurira ni u njenim ličnim dokumentima, tako da presuda treba glasiti na ime Mervete Hasani.

Presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice

Pretno veće je na izdvojenom zasedanju veća, samo u odnosu na optuženu Mervete Hasani 4. decembra 2019. godine objavilo presudu kojom je optužena Hasani oglašena krivom, odnosno da je 22. septembra 2015. godine oko 12:30 časova u krugu Univerzitetsko-bolničkog centra u Prištini, motornim vozilom *Mercedes Benz* srebrne boje, vlasništvo Mervete Hasani, prevezla Samiju Lushtaku, udaljavajući ga iz kruga bolničkog centra, u nameri da mu pomogne da pobjegne od nadzora službenika korektivnih ustanova, u suprotnosti sa rešenjem Osnovnog suda u Mitrovici od 27. maja 2015. godine, kojem je Samiju Lushtaku određena mera pritvora. Na taj način pomogla je bekstvo osobe koja se nalazi u pritvoru na osnovu zakonite sudske odluke kojom mu je određena mera lišenja slobode. Ona je time počinila krivično delo *omogućavanje bekstva lica lišenih slobode*.

Sud je optuženoj za izvršenje navedenog krivičnog dela izrekao kaznu zatvora u trajanju od šest (6) meseci, koja je u sporazumu sa okrivljenom zamenjena novčanom kaznom u iznosu od tri hiljade i petsto (3 500) eura.

Optužena je od strane suda opomenuta da će, u slučaju neplaćanja kazne, ista biti zamenjena kaznom zatvora. Prilikom zamene kazne zatvora, sud jedan dan zatvora računa dvadeset (20) eura.

Sud je u obrazloženju presude naveo okolnosti pod kojima je došlo do sporazuma stranaka u postupku. U vezi sa izrečenom kaznom, sud je pored ostalog naveo da se pridržavao sporazuma postignutog između stranaka u postupku, tužilaštva i optužene, kao i da je imao u vidu otežavajuće i olakšavajuće okolnosti, pored ostalog samoinicijativno postignuti sporazum o priznanju krivice, te da optužena prethodno nije osuđivana, kao i njene porodične okolnosti. Sud nije našao otežavajuće okolnosti.

Glavni pretres se odvijao na albanskom jeziku. Službeni zapisnik je vođen reč po reč. Zapisnik je diktiran od strane predsednika pretresnog veća.

Optužnicu je u toku pretresa zastupala tužilac Kancelarije STRK Florije Shamolli.

Nastavak glavnog pretresa je najavljen za 8. januar 2020. godine.

Nalazi FHP Kosovo

Pretno veće u predmetu *Tužilac protiv Emrusha Thaqi i drugih* zakazalo je glavni pretres nakon više od godinu dana od odluke Apelacionog suda, koji je rešenjem od 12. juna 2018. godine potvrdio rešenje predsednika pretresnog veća Osnovnog suda u Prištini, kojim su odbijeni zahtevi za odbacivanje optužnice i prigovori na dokaze kojima je optužnica od 17. novembra 2016. godine bila podržana.

Pored ovog očiglednog i neprihvatljivog zakašnjenja, FHP Kosovo konstatuje da su dosadašnje odvijanje glavnog pretresa u ovom predmetu pratile i mnoge druge povrede zakonika o krivičnom postupku, počev od momenta dostavljanja optužnice sudu. Sednica prvog saslušanja zakazana je nakon deset meseci (10) i isteka svih zakonom predviđenih rokova za prvo saslušanje, iako je zakonom predviđeno da saslušanje mora biti održano u roku od 30 dana od dana prijema optužnice.

Nakon okončanja postupka ocene optužnice, koji je takođe neobično dugo trajao, usledilo je kašnjenje u otvaranju glavnog pretresa. Pretres je otvoren 34 meseci nakon podizanja optužnice. Sve ovo je ostavilo izuzetno loš dojam u vezi sa spremnošću i ozbiljnošću suda da se nosi sa jednim od najvećih suđenja u izveštajnom periodu.

U toku dela pretresa koji se odvijao u drugoj polovini 2019. godine, pretresno veće je, suprotno zakonskim odredbama, odvajalo postupak u odnosu na pojedine optužene koji nisu pristupili sudu da bi, ako bi oni pristupili narednom zasedanju suda, donosilo odluku o spajanju postupka, iako optuženi nisu prisustvovali izvođenju pojedinih dokaza. ZKPRK svojim odredbama jasno predviđa uslove pod kojima se krivični postupak može odvojiti. Odluke o razdvajanju veće je donosilo bez prethodnog saslušanja stranaka u postupku o odvajanju postupka, što takođe nije prihvatljivo.

FHP Kosovo takođe zapaža da su, i nakon otvaranja glavnog pretresa, pojedina zasedanja suda bila odložena i zbog ne pripremljenosti tužioca po zameni da postupava po optužnici i preuzima procesne radnje u toku pretresa. Prema informacijama kojima je FHP Kosovo raspolagao u fazi priprema za otvaranje glavnog pretresa, stranke u postupku su bile blagovremeno obaveštavane o datumu otvaranja istog. Ipak, nadležni tužilac, kojem je nakon okončanja misije EULEX-a bio ustupljen ovaj predmet, nije se pojavio pred sudom, već se pojavio tužilac po zameni.

FHP Kosovo takođe nalazi da su stranke u postupku u toku pretresa imale primedbe na uslove u kojima se održava glavni pretres, na primer da ne mogu da pruže svojim klijentima adekvatnu i zakonom propisanu odbranu, da u toku zasedanja pretresnog veća ne mogu adekvatno pristupiti spisima predmeta, niti adekvatno voditi beleške.

Prema mišljenju FHP Kosovo, pretresno veće je pre otvaranja glavnog pretresa, imajući u vidu broj optuženih i njihovih branilaca, trebalo da obezbedi osnovne uslove za normalno odvijanje glavnog pretresa. Stranke u postupku moraju uživati jednak tretman u pogledu uslova za rad – kako optužba, tako i odbrana – kako bi svojim klijentima obezbedili profesionalnu odbranu koja je zakonom zagarantovana. Bilo je slučajeva tokom pretresa da optuženi i njihovi klijenti sede zajedno sa publikom, što je neozbiljno i neprihvatljivo. Tačno je da u prostorijama Palate pravde ne postoji sudnica koja bi po veličini obezbedila adekvatne uslove za rad u slučajevima sa velikim brojem optuženih i advokata, ali to ne oslobađa odgovornosti sud da neku adekvatnu prostoriju preuredi u sudnicu i svim strankama, posebno optuženima, omogući jednake uslove za rad.

2.1.3. Predmet: Tužilac protiv Ivana Todosijevića

Pretresno veće Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kojim je predsedavao sudija Musa Kongjeli^[171], nakon održanog glavnog pretresa u predmetu *Tužilac protiv Ivana Todosijevića*, otvorenom po optužnici Kancelarije STRK od 28. juna 2019. godine (KTS/PPS. br/nr. 26/2019), 5. decembra 2019. godine objavilo je presudu kojom je optuženi oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela *podsticanje na nacionalnu, rasnu, versku mržnju, nemir i netoleranciju*^[172], za koje mu je izrečena kazna efektivnog zatvora u trajanju od dve (2) godine.

Nakon čitanja dispozitiva presude i odluke o kazni ispred pretresnog veća, predsednik pretresnog veća nije izneo razloge ni dokaze kojima se veće rukovodilo prilikom donošenja osuđujuće presude. Najavljeno je da će pismeno obrazložena presuda strankama biti uručena u zakonskom roku. Stranke su takođe poučene o pravu žalbe na presudu u roku od petnaest (15) dana po prijemu pismenog opravka presude.

Tok krivičnog postupka

Nakon što su mediji preneli izlaganje tadašnjeg ministra administracije i lokalne samouprave pri Vladi Kosova Ivana Todosijevića, na skupu građana okupljenih u Zvečan/Zveçan 24. marta 2019. godine, povodom obeležavanja dvadesetogodišnjice početka NATO bombardovanja, kojom prilikom je on istakao da je masakr u Račku/Reçak izmišljotina, nazivajući kosovske Albance teroristima i ubicama, koji su na Kosovu za vreme oružanog sukoba počinili najviše zločina, Kancelarija

[171] Članovi pretresnog veća, sudije Specijalnog odeljenja Valbona Musliu Selimaj i Valon Kurtaj.

[172] Prema optužnici, predviđeno i kažnjivo članom 147, stav 2, u vezi sa stavom 1 Krivičnog zakonika Republike Kosovo (KZRK) br. 04/L-082, koji je stupio na snagu 1. januara 2013. godine.

STRK je radi provere informacija objavljenih u pisanim i elektronskim medijima naložila Direkciji za istraživanje teških zločina (DITZ/DHKR) pri PK da obavi određene istražne radnje i prikupi potrebne informacije o konkretnom događaju. U okviru preduzetih istražnih radnji saslušan je i optuženi Todosijević, u svojstvu osumnjičenog. On je tom prilikom rekao da je kritičnog dana, 24. marta 2019. godine bio jedan od tridesetorice učesnika skupa održanog u Zvečanu/Zvečan povodom dvadesetogodišnjice početka NATO intervencije na Kosovu. Skupu su uglavnom prisustvovali članovi porodica žrtava oružanog sukoba. On je bio jedan od govornika koji se obratio učesnicima skupa, Ne seća se detalja svog izlaganja, uz napomenu da je uvek u svojim političkim nastupima poštovao ljude, bez obzira na nacionalnu pripadnost, da nije pravio razliku između žrtava, bez obzira da li su Srbi ili Albanci, te da samo tolerancija, razumevanje i poverenje mogu dati šansu životu u miru.

Državni tužilac je 23. maja 2019. godine doneo rešenje o otvaranju istrage protiv optuženog u pravcu krivičnog dela *podsticanje na nacionalnu, rasnu, versku mržnju, nemir i netoleranciju*.

Optuženi je u okviru istrage od strane tužioca saslušan 30. maja 2019. godine. On je u svojoj izjavi pred tužiocem ponovio navode koje je izneo u policiji – da se ne seća šta je kritičnog dana konkretno rekao, ali je osporavao nameru da je svojim političkim nastupima želeo bilo koga da povredi, te da mu je žao zbog toga što je rekao i da se kaje zbog svog postupka. Ni u jednom momentu nije želeo da povredi ili uvredi pripadnika bilo koje nacije, posebno imajući u vidu patnje kroz koje je prošao kosovski narod.

Zbog neprimerenog govora, optuženi Todosijević je od strane tadašnjeg premijera Kosova 9. aprila 2019. godine razrešen dužnosti ministra administracije i lokalne samouprave.

Optužnica

Kancelarija STRK je 28. juna 2019. godine podigla optužnicu protiv Todosijevića. Optužnicom mu je stavljeno na teret da je u svojstvu ministra administracije i lokalne samouprave zloupotrebio položaj i ovlašćenja, te svesno podsticao i javno širio rasnu, versku mržnju, nemir ili netoleranciju među etničkim grupama koje žive na teritoriji Republike Kosova.

Delo je počinio tako što je:

- 24. marta 2019. godine u Zvečanu/Zvečan, Ulica Kralja Milutina, u svojstvu govornika na skupu građana, okupljenih povodom godišnjice početka NATO intervencije 1999. godine na Kosovu, u znak sećanja na žrtve NATO bombardovanja rekao: „Ra-

zlog agresije na našu zemlju bila je takozvana humanitarna katastrofa na Kosovu i Metohiji [...] Masakr u Račku/Raçak bio je izmišljotina [...] albanski teroristi su bili oni koji su izmislili sve to, koji su počinili najveće zločine na Kosovu i Metohiji [...] za sve to do danas niko nije odgovarao [...] oni su počinili zločine pre NATO agresije, ubili su dobre srpske domaćine i policajce na njihovim radnim mestima [...] njihovu krvoločnost su nastavili i tokom agresije, i nakon dolaska takozvanih mirovnih misija na Kosovo i Metohiju.“ Prema optužnici, ovakve izjave mogu da ugroze javni red i mir ili da izazovu druge teže posledice na teritoriji Republike Kosovo.

Postupak ocene optužnice

Kancelarija STRK je optužnicu od 28. juna 2019. godine dostavila Specijalnom odeljenju Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, koje je, postupajući po istoj, 19. jula 2019. godine održalo sednicu prvog saslušanja po optužnici. Sednica je održana pred sudijom ovog odeljenja Musom Kongjeli, koji je postupao u svojstvu predsednika pretresnog veća. Sednici su prisustvovali optuženi sa svojim braniocem, advokatom iz Mitrovice/Mitrovicë Nebojšom Vlajićem, kao i tužilac Atdhe Dema, koji je pokrenuo i rukovodio istragom, a podigao je i optužnicu u predmetu.

Sednica saslušanja je bila otvorena za javnost.

Nakon otvaranja sednice, branilac okrivljenog, advokat Vlajić prigovorio je teritorijalnoj nadležnosti Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kao i bilo kom pretresnom veću Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, za postupanje u predmetu. Prema navodima branioca, krivično delo kojim se njegov klijent tereti počinjeno je na teritoriji Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë, te je ovaj sud nadležan za postupanje po optužnici, iako je krivični postupak pokrenut od strane tužioca Kancelarije STRK. Branilac je dodao da tužioci specijalnog tužilaštva mogu da zastupaju predmete pred svim sudovima na Kosovu, pa i u Mitrovici/Mitrovicë.

Optuženi je podržao predlog svog branioca.

Tužilac Dema nije osporavao da je istraga u predmetu pokrenuta rešenjem Osnovnog suda u Mitrovici/Mitrovicë. U vreme pokretanja istrage protiv optuženog, Specijalno odeljenje u Prištini/Prishtinë je Zakonom o sudovima bilo formirano, ali još uvek nije bilo funkcionalno. Nakon početka rada ovog odeljenja, optužnica je dostavljena ovom odeljenju i on smatra da se suđenje treba nastaviti pred ovim odeljenjem.

Nakon izloženih stavova stranaka u postupku, predsednik pretresnog veća, koji je u toku sednice delovao u svojstvu sudije pojedinca, povodom osporavanja nad-

ležnosti Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë konstatovao je da je ovo odeljenje nadležno za postupanje po optužnicama Kancelarije STRK^[173].

Optužnica je, po predlogu odbrane, koja je posedovala verziju optužnice na srpskom jeziku, pročitana samo na albanskom jeziku. Optuženi se po optužnici izjasnio da je istu razumeo i ponovio je da nije imao nameru da bilo koga uvredi, te da izazove nacionalnu, versku mržnju i netrpeljivost. Kao ministar lokalne administracije, sa velikim poštovanjem se odnosio prema Albancima i Srbima i nikada nije pravio bilo kakve razlike po bilo kakvoj osnovi. Još jednom se izvinio ako je svojim nastupom kritičnog dana bilo koga povredio, po bilo kom osnovu, ali se povodom optužnice izjasnio da nije kriv. Prigovaraće optužnici u zakonom predviđenom roku od trideset (30) dana.

Zahtev optuženog za odbacivanje optužnice i prigovor na dokaze kojima je podržana

Zahtevom za odbacivanje optužnice od 19. avgusta 2019. godine, advokat Vlajić je tvrdio da radnje kojima se optuženi Todosijević tereti ne predstavljaju krivično delo zbog mnogih formalnih i suštinskih razloga. Radnjama optuženog nije ugrožen javni red, niti su one izazvale uznemirenje javnosti, izuzev nekoliko kosovskih novina koje su o tome pisale jedan ili dva dana, nakon čega je slučaj potpuno zaboravljen.

Prema zahtevu za odbacivanje optužnice, inkriminisana radnja nije izazvala nered, nasilje ili druge teške posledice, kako je predviđeno težim oblikom člana 147, stav 2 KZRK. U konkretnom slučaju ne postoji ni osnovni oblik ovog krivičnog dela. Okrivljeni Todosijević nije zloupotrebio položaj ili ovlašćenja. On na skupu u Zvečanu/Zvečan ni u kom slučaju nije nastupao u svojstvu ministra lokalne samouprave. Jasno je da kosovski ministar ne može da govori na takvim skupovima. Ova tvrdnja tužioca je izneta u optužnici samo da bi se optuženom stavio na teret teži oblik krivičnog dela i da bi optuženi bio doveden u težu situaciju, što je prema odbrani nedozvoljeno. Ono što je okrivljeni rekao ili ono što optužnica tvrdi da je rekao ne predstavlja krivično delo. Ovakvom optužnicom je na Kosovo vraćen verbalni delikt. Svako ima pravo da kaže šta misli, pa makar drugi smatrali da je to netačno. U radnjama okrivljenog nema krivične odgovornosti, ali se ne može reći da nema političke odgovornosti i zato sud treba da usvoji zahtev o odbacivanju optužnice, jer radnje kojima se optuženi terete ne predstavljaju krivično delo.

[173] Zakon o sudovima Kosova: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/C2466B6D-DD08-4921-8AB4-D2558EDCE384.pdf>

Rešenje Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë

Predsednik pretresnog veća, sudija Kongjeli, rešenjem od 3. septembra 2019. godine odbio je kao neosnovan zahtev za odbacivanje optužnice branioca optuženog. Prema nalazima suda, nisu ispunjeni uslovi za odbacivanje optužnice. Zahtevom nisu izneti razlozi koji bi opravdali odbacivanje optužnice u ovoj fazi krivičnog postupka. Radi potvrđivanja navoda stranaka u postupku nužno je u toku glavnog pretresa suočiti suprotna, kontradiktorna stanovišta stranaka, te izvesti dokaze kojima će se utvrditi da li u radnjama optuženog ima elemenata krivičnog dela kojim se optužnicom tereti ili ne. Postojeći dokazi u spisima predmeta daju dovoljno osnova za otvaranje glavnog pretresa, u okviru kojeg će biti izvedeni predloženi i drugi dokazi za koje se bude ukazala potreba.

Žalba optuženog na rešenje Specijalnog odeljenja Osnovnog suda

Optuženi i njegova odbrana žalbom su osporavali rešenje Specijalnog odeljenja po zahtevu za odbacivanje optužnice, zbog pogrešnog i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i povrede krivičnog zakona, jer radnje kojima se okrivljeni tereti nemaju obeležje krivičnog dela.

Žalbom su ponovljeni navodi iz zahteva za odbacivanje optužnice, odnosno izneto je da radnje za koje se optuženi tereti ne predstavljaju krivično delo. Radnje optuženog kritičnog dana nisu ugrozile javni red, nisu izazvale nasilje, niti su nastupile teže posledice. Okrivljeni je svestan da se njegova izjava može različito tumačiti, ali on nije imao nameru da svojim izlaganjem bilo koga uvredi.

Branilac je u žalbi takođe naveo da ponavlja navode zahteva za odbacivanje optužnice koji prema nalazima odbrane nisu adekvatno razmotreni i ocenjeni, niti dobro obrazloženi. Zatražio je od drugostepenog suda da iste detaljno razmotri. Prema odbrani, radnje optuženog nemaju obeležje krivičnog dela, inkriminisane radnje ne ugrožavaju javni red, kako je predviđeno članom 147, stav 2 KZRK, a okrivljeni svojim radnjama nije zloupotrebio službeni položaj, niti ovlašćenja. Optuženi se, kao član Srpske liste i kao lokalni srpski političar, obratio okupljenima u tom svojstvu. U svojstvu kojem se obratio građanima on nije imao poziciju koju može da zloupotrebi, te to što optužnica tvrdi da je rekao ni na koji način ne predstavlja krivično delo.

Žalbom je predloženo da se usvoji zahtev odbrane i donese rešenje kojim će se odbaciti optužnica Kancelarije STRK od 28. juna 2019. godine.

Apelacioni tužilac je u predlogu datiranom na 10. oktobar 2019. godine predložio drugostepenom sudu da odbije žalbu branioca optuženog kao neosnovanu i potvrdi rešenje osporavano žalbom.

Rešenje Apelacionog suda

Žalbeno veće Specijalnog odeljenja Apelacionog suda^[174] je na sednici veća održanoj 17. oktobra 2019. godine donelo rešenje kojim je odbijena kao neosnovana žalba branioca i potvrđeno je rešenje Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë od 3. septembra 2019. godine.

Veće Specijalnog odeljenja Apelacionog suda, nakon razmatranja spisa predmeta, našlo je da su žalbeni navodi neosnovani. Prvostepeni sud je prilikom donošenja rešenja vodio računa o navodima predstavljenim prigovorom, iste je pravilno ocenio i adekvatno i detaljno ih obrazložio. Prema nalazima ovog veća, optužnica je podignuta prema činjeničnom stanju, podržana je dokazima i prihvatljiva je u zakonskom smislu. Na osnovu njih proizilazi da postoji dobro osnovana sumnja da je optuženi počinio krivično delo za koje se tereti.

Prema nalazima Specijalnog odeljenja drugostepenog suda, dokazi koji se nalaze u spisima predmeta potvrđuju osnovanu sumnju. Ocena dokaza, potvrda o postojanju ili nepostojanju krivičnog dela u radnjama okrivljenog – sve to će biti moguće utvrditi nakon izvođenja predloženih dokaza u toku glavnog pretresa pred prvostepenim sudom.

Nakon odluke Apelacionog suda, stekli su se zakonski uslovi za otvaranje glavnog pretresa pred pretresnim većem Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, koje je najavljeno za 11. novembar 2019. godine. Međutim je otvaranje glavnog pretresa, zbog smrtnog slučaja u porodici predsednika pretresnog veća, odloženo za 2. decembar 2019. godine.

Glavni pretres

Glavni pretres je otvoren 2. decembra 2019. godine zakonom predviđenim formalnostima, te čitanjem optužnice Kancelarije STRK, povodom koje je optuženi izjavio: „Događaj se odigrao, snimljen je od strane kamera i novinara, to ne mogu da osporavam, međutim kao što sam ranije rekao, izjavljujem da se ne osećam krivim povodom toga.“

Uvodna izlaganja stranaka u postupku

Državni tužilac je u uvodnom izlaganju pored ostalog naveo da optužnica sadrži potpuni činjenični opis i okolnosti koje predstavljaju krivično delo. Optužnica je ocenjena kao zakonita i potkrepljena dokazima od strane prvostepenog suda i potvrđena odlukom Apelacionog suda.

[174] Sudija Kreshnik Radoniqi, predsednik veća, sudije Gordana Vlašković i Ferit Osmani, članovi žalbenog veća.

U svom uvodnom izlaganju, državni tužilac je dodao da je optuženi kritičnog dana počinio krivično delo kojim se tereti, što on ni u jednoj fazi dosadašnjeg postupka nije osporavao. Optužnicom su potvrđeni postupci optuženog koji su u suprotnosti sa zakonom. Ona je podržana i predloženim dokazima. Preciziran je subjektivni elemenat krivičnog dela.

Branilac optuženog, advokat Vlajić, pored ostalog je izjavio u da konkretnom slučaju postoje suprotna stanovišta stranaka o činjeničnom stanju, odnosno da postoje pravna neslaganja o tome da li u konkretnom slučaju postoji krivično delo ili iznošenje slobodnog mišljenja. U toku postupka će se utvrditi da u konkretnom slučaju nema elemenata krivičnog dela, da oni nisu postojali i da ne postoje, jer radnjama okrivljenog nije ugrožen javni red, niti je došlo do bilo kakvih štetnih posledica. Takođe je nesporno da optuženi nije zloupotrebio svoj službeni položaj. Ono što je on kritičnog dana rekao može za nekoga biti uvredljivo, ali nije kažnjivo.

Optuženi je podržao navode svog branioca.

Glavni pretres je nastavljen izvođenjem materijalnih dokaza, poput video-snimka sa skupa održanog kritičnog datuma u Zvečanu/Zvečan i mnogih novinskih tekstova objavljenih povodom kritičnog događaja, kao i dokumentacije tužilaštva.

Od strane stranaka u postupku nije bilo predloga o saslušanju svedoka, niti o izvođenju novih dokaza.

Optuženi i njegova odbrana su prigovarali dokazima tužilaštva. Optuženi je u toku postupka odgovarao samo na direktna pitanja svog branioca. Odgovarajući na ista, ostao je pri svojim iskazima koje je dao u ranijim fazama krivičnog postupka. Kritičnog dana, na skupu građana je govorio u svojstvu člana partije „Srpska lista“, ne u svojstvu ministra pri Vladi Kosova, i ponovio je već navedene stavove povodom svog nastupa. On je u nastavku pretresa iskoristio pravo da ne odgovara na pitanja ostalih učesnika u postupku, odnosno da se brani ćutanjem.

Završne reči stranaka u postupku

Državni tužilac je u svojoj završnoj reči pored ostalog izjavio da su dokazima izvedenim u toku glavnog pretresa u potpunosti potvrđeni navodi optužnice. Potvrđena je krivica optuženog, kao i njegova krivična odgovornost. Okrivljeni je krivično delo kojim se tereti počinio sa umišljajem. Kritičnog dana optuženi je *de jure* i *de facto* bio ministar pri vladi Kosova, što mu ne osporava pravo učešća na skupovima građana, ali je on i pored toga što je građanin Kosova govorio protiv celokupnog naroda Kosova, tvrdeći da su svi Albanci teroristi, da su sve izmislili-

li, te da su počinili velike zločine na Kosovu. Optuženi u toku celog krivičnog postupka nije osporavao da je izneo svoje stavove, precizirane u optužnici. On je u vreme izvršenja krivičnog dela bio ministar, pa tek onda građanin. Nebitno je da li su njegovim nastupom izazvani nemiri – on je svojim nastupom mogao da ih izazove, jer je uvredio čitav jedan narod. Tvrdnje optužnice su izvedenim dokazima potvrđene. Predložio je sudu da optuženog oglasi krivim i kazni ga po zakonu.

Branilac optuženog je u svojoj završnoj reči izrazio neslaganje sa izjavom tužioca. U konkretnom slučaju krivica nije utvrđena, krivično delo ne postoji, optužnica je u suprotnosti sa Krivičnim zakonikom Kosova i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, koji govore o slobodi izražavanja, a koja je u primeni na Kosovu. Optužnica je takođe u suprotnosti sa Ustavom Kosova. Branilac je u nastavku detaljnije elaborirao dotadašnju strategiju odbrane koju je izneo u svojim obraćanjima sudu, u različitim fazama postupka. Tvrdio je da je optuženi, pored ostalog, kritičnog dana nastupao u svojstvu građanina, da njegovim nastupom nisu izazvane posledice, nije poremećen javni red, kao i da radnje kojima se njegov klijent tereti nemaju obeležje krivičnog dela.

Optuženi je podržao završnu reč svog branioca i iskoristio pravo da se brani ćutanjem.

Glavni pretres je sa sednicom ocene optužnice ukupno trajao tri (3) dana. Presuda, kojom je optuženi oglašen krivim za izvršenje krivičnog dela koje mu je optužnicom stavljeno na teret i kažnjen kaznom zatvora u trajanju od dve godine, doneta je 5. decembra 2019. godine. Prilikom objavljivanja presude, predsednik je u prisustvu javnosti pročitao odluku koju je sud nakon održanog pretresa doneo. On je rekao da je sud na osnovu izvedenih dokaza našao da je optuženi odgovoran za izvršenje krivičnog dela kojim se tereti. Pretresno veće nije navelo na koji način je izvršilo ocenu predloženih dokaza, kao ni razloge kojima se rukovodilo prilikom izricanja kazne, na šta je zakonom bilo obavezno.

Glavni pretres je bio javan, bilo je dozvoljeno prisustvo posmatračima i predstavnicima medija. Na predlog branioca optuženog, nije bilo dozvoljeno snimanje kamerama. Usled nedostatka tehničkih uslova, nije bilo ni video ni audio snimanja glavnog pretresa od strane suda.

Prvostepena presuda

FHP Kosovo do kraja izveštajnog perioda nije imao pristup pismeno obrazloženoj presudi.

Nalazi FHP Kosovo

1. Predmet *Tužilac protiv Ivana Todosijevića* pratila je velika politizacija u javnosti, posebno nakon objavljene osuđujuće presude. Posebno su oštre bile reakcije i negodovanja srpske javnosti na severu Kosova i šire u Srbiji, ali nisu nedostajale ni one ohrabrujuće za suđenje i odluku izrečenu Todosijeviću od strane albanske javnosti. Ovakva politizacija objektivno predstavlja velik pritisak na pravosuđe i može da utiče i omete rad sudova. Sudovi moraju da budu nezavisni u sprovođenju zakona i ne smeju biti objekat političkog pritiska ili ucene kada se njihov rad ne sviđa nekom u vlasti. Na primer, predsednik političke organizacije Srpske liste Goran Rakić je na dan objavljivanja presude izjavio: „Ako Todosijeviću bude potvrđena kazna efektivnog zatvora, udaljavamo se iz svih institucija.“ Izjave poput ove Rakićeve predstavljaju direktnu političku ucenu i uslovljavanje putem direktnog mešanja u nezavisnost pravosuđa.

U toku kratkog glavnog pretresa nesporno je konstatovano da je optuženi kritičnog dana govorio na skupu građana, ali je takođe nesporna i činjenica da je on u to vreme rukovodio jednim ministarstvom pri Vladi Kosova. To znači da je Todosijević trebalo da bude svestan da će mu se, u kojem god svojstvu govorio, pripisati da je ministar ili da je govorio kao ministar. Znači da objektivno ni u kom slučaju on, kao ni jedan drugi političar visokog profila, nije mogao da nastupa samo kao običan građanin i brani se tim svojstvom. Todosijević nije prvi politički funkcioner koji, radi pridobijanja političkih poena, svoju retoriku prilagođava dnevnim političkim potrebama, a koja nije imuna na optuživanje druge strane, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Do sada, međutim, ni protiv jednog od njih nije pokrenut, niti se vodio krivični postupak.

2. Iako je pretresno veće profesionalno vodilo krivični postupak u predmetu *Tužilac protiv Ivana Todosijevića*, FHP Kosovo konstatuje da ono nije u celosti ispoštovalo zakonske odredbe tokom saopštavanja odluke. Prema stavu 2 člana 366 ZKPRK, sud je obavezan da, prilikom objavljivanja presude po optužnici po kojoj se krivični postupak vodio, ukratko saopšti razloge presude, kako bi okrivljeni, ali i javnost koja je prisustvovala objavljivanju presude, bili upoznati kojim se dokazima sud rukovodio prilikom donošenja svoje odluke.

U tom kontekstu nije na odmet primetiti da je ovo uobičajena praksa pretresnih veća sudova na Kosovu, da nakon objavljivanja svojih odluka ne iznose ukratko argumente i dokaze kojima su se rukovodili prilikom donošenja sudske odluke nakon okončanog glavnog pretresa.

Neiznošenje razloga i dokaza na kojima je sud zasnovao svoju odluku otežava iznošenje stavova i ocena o osnovanosti odluke suda u konkretnom slučaju, po-

sebno imajući u vidu da se radi o predmetu u kojem su materijalni dokazi pročitani za zapisnik. Pitanja koja se nameću prilikom analize ovog predmeta i izrečene kazne efektivnog zatvora u trajanju od dve (2) godine optuženom i na koje za sada nije moguće dati odgovor su: da li je sud pravilno ocenio dokaze kojima je raspolagao, na koji način je ocenio dokaze kojima je raspolagao, na koji način je odmerio izrečenu kaznu (otežavajuće i olakšavajuće okolnosti), kao i da li je na pravilan način ocenio ulogu kazne (preventivnu i edukativnu)?

3. Krivičnim zakonikom za krivično delo za koje je optuženi oglašen krivim (član 147, stav 2, u vezi sa stavom 1, za teži oblik, stav 2) zaprećena je kazna zatvora u trajanju od jedne (1) do osam (8) godina^[175]. Stavom dva (2) pomenutog člana, predviđeno je da se krivično delo može počinuti na više načina: a) na sistematski način; b) zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja; c) kada su kao posledica krivičnog dela izazvani nemiri, nasilje ili ozbiljne posledice.

Analizirajući ove načine, FHP Kosovo zaključuje da:

- a) krivično delo nije obavljeno na sistematski način;
- b) ima prostora za ocenu da je krivično delo obavljeno zloupotrebom položaja ili ovlašćenja u vreme kada je optuženi rukovodio jednim ministarstvom pri Vladi Kosova, iznoseći u svom (ne)političkom nastupu činjenice i okolnosti koje ne dolikuju jednom ministru u jednoj multinacionalnoj sredini, u kojoj zastupa sve građane a ne samo svoju zajednicu;
- c) nastupom optuženog kritičnog dana nisu izazvani nemiri, ali su izazvane reakcije i polemike, posebno u medijima. Nisu izostale ni reakcije visokih političkih zvaničnika, podržavajući jednu ili drugu stranu, dok je javnost bila podeljena na nacionalnoj osnovi.

Sloboda mišljenja^[176] i govora^[177] je zagarantovana najvišim zakonodavnim akti-

[175] Za osnovni oblik, stav 1 člana 147 KZRK: „Svako lice koje javno širi mržnju, nemir ili netoleranciju između nacionalnih, verskih, etničkih ili drugih grupa koje žive na teritoriji Republike Kosovo na način koji će verovatno ugroziti javni red, kazniće se novčano ili kaznom zatvora u trajanju od pet (5) godina.“

[176] Član 9 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama:

- stav 1: „Svako ima pravo na slobodu izražavanja misli, savesti i veroispovedi [...]“

- stav 2: „Sloboda ispovedanja vere ili ubeđenja može biti podvrgnuta samo zakonom propisanim ograničenjima neophodnim u demokratskom društvu u interesu javne bezbednosti, radi zaštite javnog reda i zdravlja, morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

[177] Član 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama:

- Stav 1: „Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice [...]“

- Stav 2: „Pošto korišćenje ovih prava povlači za sobom i dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili

ma^[178] i međunarodnim propisima, ali ova sloboda nije apsolutna, ona se mora koristiti odgovorno, posebno od strane nosilaca vlasti.

FHP Kosovo ne želi da utiče na nezavisnost pravosuđa, a ni na zakonom predviđenu slobodu ocene dokaza od strane sudova, ali smatra da je kazna zatvora izrečena optuženom strožija nego što bi to trebalo da bude. U konkretnom slučaju, nastupom optuženog nisu izazvane posledice predviđene zakonom, sem polarizacije na nacionalnoj osnovi. Sigurno je i da su porodice žrtava pomenutog zločina povređene. Ipak, kažnjavanje Todosijevića je moglo da posluži kao primer i izricanjem blaže kazne.

Prema FHP Kosovo, organi gonjenja na Kosovu su u konkretnom slučaju trebali da reaguju jer je zadnjih godina bilo pojava nastupa ili izjašnjavanja zvaničnika pri državnim institucijama, koje izazivaju polarizaciju i ne doprinose mirnom, multinacionalnom suživotu na Kosovu. Predmet *Tužilac protiv Ivana Todosijevića* treba da posluži kao pretendent da organi gonjenja treba uvek da reaguju u sličnim slučajevima, bez obzira na nacionalnu pripadnost počinioca ovog krivičnog dela. Svrha izricanja sudskih odluka je da, pored ostalog, imaju i preventivnu ulogu. Presuda Todosijeviću treba da utiče na buduće moguće počinioce ovog krivičnog dela, da svojim javnim istupima ne izazivaju uznemirenje javnosti, posebno ne u multinacionalnim sredinama, kao i da imaju na umu da njihovi javni nastupi uvek imaju veliku političku težinu, čak i kada nastupaju u svojstvu građana, a ne predstavnika vlasti.

javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.“ (https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf)

[178] Član 40 Ustava Republike Kosovo:

- stav 1: „Garantuje se sloboda izražavanja. Sloboda govora uključuje pravo na izražavanje, saopštavanje i primanje informacija, mišljenja i ostalih poruka, bez ikakvog ometanja.“
- stav 2: „Sloboda izražavanja se može zakonom ograničiti u onim slučajevima kada je to neophodno za sprečavanje podstrekivanja i provokacija nasilja i neprijateljstva na osnovu rasne, nacionalne etničke ili verske mržnje.“ (<https://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/2018/03/Ustav1.pdf>)

Na osnovu redovnog praćenja suđenja za ratne zločine (kao i pojedinih koja su povezana sa ovim zločinima), raspoložive sudske dokumentacije i analize predmeta koji su bili u postupku tokom 2019 godine, Fond za humanitarno pravo Kosovo (FHP Kosovo) nalazi za shodno da kosovskim institucijama predstavi određene preporuke, u kojima identifikuje postojeće probleme u pravosuđu i ukazuje na moguće načine za njihovo što brže i uspješnije prevazilaženje, u cilju unapređenja rada pravosudnih institucija na Kosovu.

Prilikom sačinjavanja ovih preporuka, FHP Kosovo je imao u vidu da je izveštajna godina bila veoma značajna za ocenu performansi pravosudnog sistema, jer je to bila prva godina od oružanog sukoba u kojoj su se kosovske pravosudne institucije potpuno samostalno i bez međunarodnih sudija i tužilaca nosile sa najtežim krivičnim predmetima, poput onih po optužbama za ratne zločine.

Među najnovijim preporukama ima i nekih koje se ponavljaju, jer su predložene u našim prethodnim izveštajima, nakon čega nisu ili su bile delimično ispunjene. Ponavljamo ih, jer je njihova primena od važnosti za efikasan i profesionalan rad kosovskog pravosuđa.

Kosovskim institucijama, pravosudnim organima

Pri Odeljenju za ratne zločine Kancelarije STRK je u izveštajnom periodu u procesuiranju ratnih zločina bilo direktno angažovano troje (3) tužilaca, koji su radili na istrazi i progonu ratnih zločina. U isto vreme, za suđenje u predmetima ratnih zločina, odnosno postupanje po optužbama Kancelarije STRK, pa i po optužbama za ratne zločine, zaduženo je šestoro (6) sudija novoformiranog Specijalnog odeljenja Osnovnog suda u Prištini/Prishtinë, kao i trojica (3) sudija Specijalnog odeljenja Apelacionog suda. Pored ostalih uzroka, ovo donekle objašnjava i skroman učinak pravosudnog sistema u progonu najtežih krivičnih dela tokom izveštajne godine. Tokom 2019. godine u radu je bilo četrnaest (14) predmeta, u kojima je u različitim fazama postupka odlučivano povodom osnovanih sumnji o izvršenju ratnih zločina ili po optužbama za ove zločine. Tokom 2019. godine u radu je bilo šest (6) predmeta po optužbama za ratne zločine koji su bili formirani u 2018. godini (ili ranijih godina) i samo dva (2) predmeta po optužnicama podignutim u izveštajnom periodu. U ostalim predmetima odlučivano je u pretkrivičnoj fazi postupka.

Kosovo je prošlo kroz oružani sukob (u periodu od 28. februara 1998. godine do 20. juna 1999. godine) u kojem je ubijeno ili nestalo preko 12.500 žrtava. Najveći broj njih su bili civili koji nisu učestvovali u oružanim operacijama i čija smrt nije mogla biti opravdana vojnim operacijama. UNMIK i EULEX, dve velike međunarodne misije koje su bile zadužene za pravosuđe nakon oružanog sukoba, istraživale su preko 1.100 predmeta za ratne zločine (od krivičnih prijavi i rešenja za sprovođenje istrage do optužnica). Do kraja 2018. godine, svi nerešeni predmeti (oko 900) preneti su u nadležnost domaćeg pravosuđa. Tempo kojim su se organi gonjenja do sada bavili rešavanjem ovih predmeta ne obećava i može se zaključiti da se pravosuđe u celosti nalazi tek na početku jednog ogromnog zadatka da obezbedi pravdu za žrtve i njihove porodice, kao i da identifikuje počiniocima ovih zločina, ustanovi njihovu krivicu i kazni ih prema zakonu.

► Izvršne funkcije EULEX-a su ugašene, sa političkim obrazloženjem da je kosovsko pravosuđe sposobno da samostalno preuzme progon ratnih zločina i da više nije potrebna međunarodna asistencija na ovom polju. Nažalost, protekla godina je pokazala da je ova ocena bila preuranjena. I to nije propust koji se može pripisati samo nekolicini tužilaca i sudija koji nose ovo breme na leđima, već je u pitanju propust zakonodavne i izvršne vlasti, kao i nadležnih pravosudnih institucija – u ovaj zadatak trebalo je da se *investira mnogo više, pre svega u profesionalne resurse i kadrovsko jačanje*. Iz tih razloga, *povećanje broja sudija i tužilaca koji će se isključivo baviti ratnim zločinima* predstavlja prvu i prioritarnu preporuku FHP-a Kosovo. Uz njihov povećani broj treba obezbediti i adekvatan rast i specijalizaciju policijskih odeljenja koja su zadužena za istraživanje ratnih zločina, kao i pomoćnih službi u tužilaštvima i sudovima koje su nadležne za procesuiranje ratnih zločina. Ovo će biti glavni podsticaj da se pravosuđe odmakne od bledog starta u progonu ratnih zločina.

► Uporedo sa kadrovskim jačanjem tužilačkog i sudskog sistema, jedan od prioritarnih zadataka u jačanju kapaciteta ova dva sistema za rešavanje najtežih zločina je njihovo *kontinuirano profesionalno usavršavanje za progon ratnih zločina*, jer je slaba profesionalna pripremljenost nosilaca pravosudnih funkcija jedan od najozbiljnijih problema kosovskog pravosuđa. Tužioci i sudije koji su trenutno nadležni za istraživanje i procesuiranje ratnih zločina uglavnom nemaju dovoljno iskustva u procesuiranju ovih zločina, koji su po svojoj prirodi veoma specifični, te zahtevaju dobro poznavanje međunarodnih standarda, primenu stečenih iskustava, kao i ekspeditivnost u postupanju.

Kosovskim pravosudnim organima, tužilaštvu i sudovima

U toku izveštajnog perioda usvojene su i stupile su na snagu izmene Zakona o krivičnom postupku, kojima je omogućeno suđenje u odsustvu za krivična dela

protiv međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava, koja su počinjena u periodu od januara 1990. do juna 1999. godine.

► FHP Kosovo je bio protiv izmena zakonika o krivičnom postupku br. 04/L-123 koje su stupile na snagu 19. jula 2019. godine, a odnose se na suđenja u odsustvu za krivična dela protiv međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava počinjena u periodu od januara 1990. do juna 1999. godine. FHP Kosovo *i dalje stoji na stanovištu da se suđenjima u odsustvu krše odredbe međunarodnih propisa, međunarodne konvencije (posebno član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, koji se odnosi na pravično i fer suđenje), Pakt o ljudskim pravima i slobodama, kao i međunarodni standardi.*

Kosovskim institucijama, pravosudnim organima

Dana 5. maja 2019. godine na plenarnoj sednici Skupštine Kosova u načelu je usvojen predlog Zakonika o krivičnom postupku. Predloženi Zakonik je prošao i drugo čitanje i došao je u fazu razmatranja od strane nadležnih komisija Skupštine Kosova, nakon kojih je trebalo da usledi treće čitanje. Postupak nije okončan zbog raspuštanja Skupštine. Prema pravilniku Skupštine Kosova, predlog Zakonika može ići na treće čitanje ili biti vraćen novoformiranoj vladi na ponovno razmatranje.

Novoizabrana ministarka pravde Albulena Haxhiu je u medijima najavila uvođenje novih odredbi u predlog Zakonika o krivičnom postupku, kojima bi se omogućilo suđenje u odsustvu i za sva ostala krivična dela. Ova izmena je integrisana u predlog novog Zakonika o krivičnom postupku, koji je dostupan na službenoj internet stranici Skupštine Kosova.

► FHP Kosovo i dalje ostaje pri ranije utvrđenom stavu o suprotstavljanju suđenjima u odsustvu, bez obzira na vrstu krivičnog dela. Iz tih razloga *predlaže zakonodavnoj komisiji Skupštine Kosova da iz predloga novog Zakonika o krivičnom postupku izbaci predviđene odredbe koje se odnose na suđenja u odsustvu.*

FHP Kosovo smatra da su *odredbe predloga novog Zakonika o krivičnom postupku, kojima se reguliše suđenje u odsustvu, uopštene, neprecizne i nejasne, pogotovu u odnosu na radnje koje sud treba da preduzme pre donošenja odluke o organizovanju suđenja u odsustvu.* Na primer, član 306, stav 5, tačka 5.3 kaže da će se suđenje u odsustvu organizovati „ako su uloženi razumni naponi da se optuženi pronađe“. Ovakvi predlozi, bez jasno preciziranih odredbi kojih nadležni organi treba da se pridržavaju, dozvoljavaju analogna tumačenja i primenu. Krivični postupak može da poprimi oblik prekršajnog, sa razlikom da se optuženima (koji su ravnopravni pred sudom sa tužilačkom stranom i smatraju se nevinim sve do pravnosnažnosti presude) mogu izreći vrlo stroge i dugotrajne vremenske kazne zatvora. Istim čla-

nom, stav 8, predviđeno je da osoba koja je osuđena za krivična dela koja ne zastarevaju, ima pravo da na osnovu zahteva zatraži ponovno suđenje. To potvrđuje naš stav da uvođenje instituta suđenja u odsustvu u zakon može voditi novom i dodatnom opterećenju u ionako opterećenom kosovskom pravosuđu.

► *Od velike je važnosti da se u nastavku rada na izmenama Zakonika o krivičnom postupku, koji stoji pred novom Vladom Kosova, a u vezi sa ovim odredbama, u rad skupštinskog mehanizma uključe eksperti krivičnog prava i međunarodnog prava, kao i oni sa ogromnim praktičnim pravosudnim iskustvom, u cilju kvalitetne pripreme odredbi Zakonika o krivičnom postupku. Skupštini je potrebna jaka ekspertiza koja bi omogućila profesionalno i svestrano razmatranje predloga za eventualnu primenu instituta suđenja u odsustvu i njegove opravdanosti.*

Verzija projekta Zakonika o krivičnom postupku *na albanskom jeziku sadrži određene odredbe koje su nejasne, dok je verzija na srpskom jeziku neprofesionalno prevedena.* Prisutno je nepoznavanje opšte i pravne terminologije. U pojedinim slučajevima su u prevodu na srpski jezik upotrebljeni izrazi na engleskom jeziku.

Akademiji pravde Kosova

► Akademija pravde Kosova treba da nastavi sa stručnim i profesionalnim usavršavanjem sudija i tužilaca. *Treninzi bi trebali da se organizuju u dužem trajanju i u saradnji sa Sudskim savetom Kosova i Tužilačkim savetom Kosova, radi preciziranja konkretnih potreba za koje su treninzi najpotrebniji. U stručno i profesionalno usavršavanje sudija i tužilaca, koji su nadležni za postupanje po optužbama za ratne zločine, trebaju biti uključeni međunarodni eksperti sa dokazanim iskustvom u međunarodnim krivičnim tribunalima. Treninzima bi trebalo da prisustvuje i prateće osoblje sudija i tužilaca, poput stručnih saradnika i pravnih asistenata. Ovi treninzi bi trebali biti obavezujući.* Prema našim zapažanjima (predstavnici FHP Kosovo su prisustvovali pojedinim treninzima), na do sada organizovanim treninzima Akademije retko prisustvuju sudije i tužioc koji se bave ratnim zločinima.

► Državno tužilaštvo Kosova, posebno Kancelarija STRK, trebalo bi da *intenziviraju profesionalnu saradnju sa međunarodnim pravosudnim institucijama, posebno sa Međunarodnim mehanizmom za krivične sudove, kao i sa Specijalizovanim većima i Specijalizovanim tužilaštvom, radi razmene iskustava u procesuiranju ratnih zločina.*

Sudskom savetu Kosova, sudovima

Glavni pretresi po optužnicama za ratne zločine, koji su se odvijali u toku izveštajnog perioda, trajali su nedozvoljeno dugo, čak i u slučajevima kada su se optuženi nalazili u pritvoru. Prilikom odlučivanja po optužnicama u navedenim slučajevima pretresna veća bi trebalo *da se pridržavaju strogih odredbi Zakonika*

o krivičnom postupku u pogledu dužine trajanja glavnih pretresa u kojima se optuženi nalaze u pritvoru. I odredbe Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, u delovima koji govore o pravičnom i fer suđenju, predviđaju suđenje u razumnom roku u slučajevima kada se optuženi nalaze u pritvoru. Takođe, nakon okončanja postupaka ocene optužnice, *pretresna veća u fazi priprema za otvaranje glavnog pretresa treba da obave adekvatne pripreme*, kako bi glavni pretresi bili okončani u zakonom predviđenim rokovima. Prolongiranje glavnih pretresa, koje nije obrazloženo brojem svedoka, trebalo bi da bude izbegnuto. Pretresi moraju biti okončani u zakonom predviđenim rokovima. Svako produženje prejudicira odluku o kažnjavanju.

► FHP Kosovo takođe nalazi da pretresna veća treba da uvedu *obaveznu praksu iznošenja kratkog obrazloženja prilikom objavljivanja presude*, što je striktno predviđeno i Zakonom o krivičnom postupku (član 366, stav 2 ZKPRK). Pretresna veća do sada uglavnom nisu poštovala ovu obavezu. Stranke u postupku, članovi porodice optuženog ili oštećenih, prisutni posmatrači i šira javnost imaju pravo da ukratko budu upoznati kojim se dokazima sud rukovodio prilikom donošenja odluke.

► Sudovi na Kosovu u krivičnim postupcima treba da *uvedu praksu odlučivanja po imovinsko-pravnim zahtevima oštećenih, posebno kada za to imaju mogućnost na osnovu nespornih materijalnih dokaza*. Treba menjati do sada generalnu praksu da se oštećena strana, bez obzira na konkretne okolnosti, upućuje na građansku parnicu koja traje izuzetno dugo.

► Sudovi na Kosovu su od pre nekoliko godina počeli sa postavljanjem sudskih odluka na službeni internet stranicu Sudskog saveta Kosova. Međutim, pretraživanje ovih presuda je jako otežano, čak i u slučajevima kada se poseduje sudski broj predmeta. *Određivanje jedinstvenih i uprošćenih standarda u pretraživanju sudskih odluka* (koje su redigovane) i olakšavanje pristupa ovim presudama bilo bi od velike koristi profesionalnoj, ali i široj publici.

Pravosudnim institucijama

Na osnovu posmatranja zasedanja sudskih sednica u predmetima za ratne zločine, kao i po drugim optužbama u kojima su optuženi uglavnom bili Srbi, FHP Kosovo konstatuje da su i ove izveštajne godine nastavljeni problemi koji se odnose na loše prevođenje u toku zasedanja pretresnih veća, kao i na loše prevođenje sudske dokumentacije na srpski jezik. Prevedena sudska dokumentacija na srpski jezik je u pojedinim slučajevima čak i nerazumljiva.

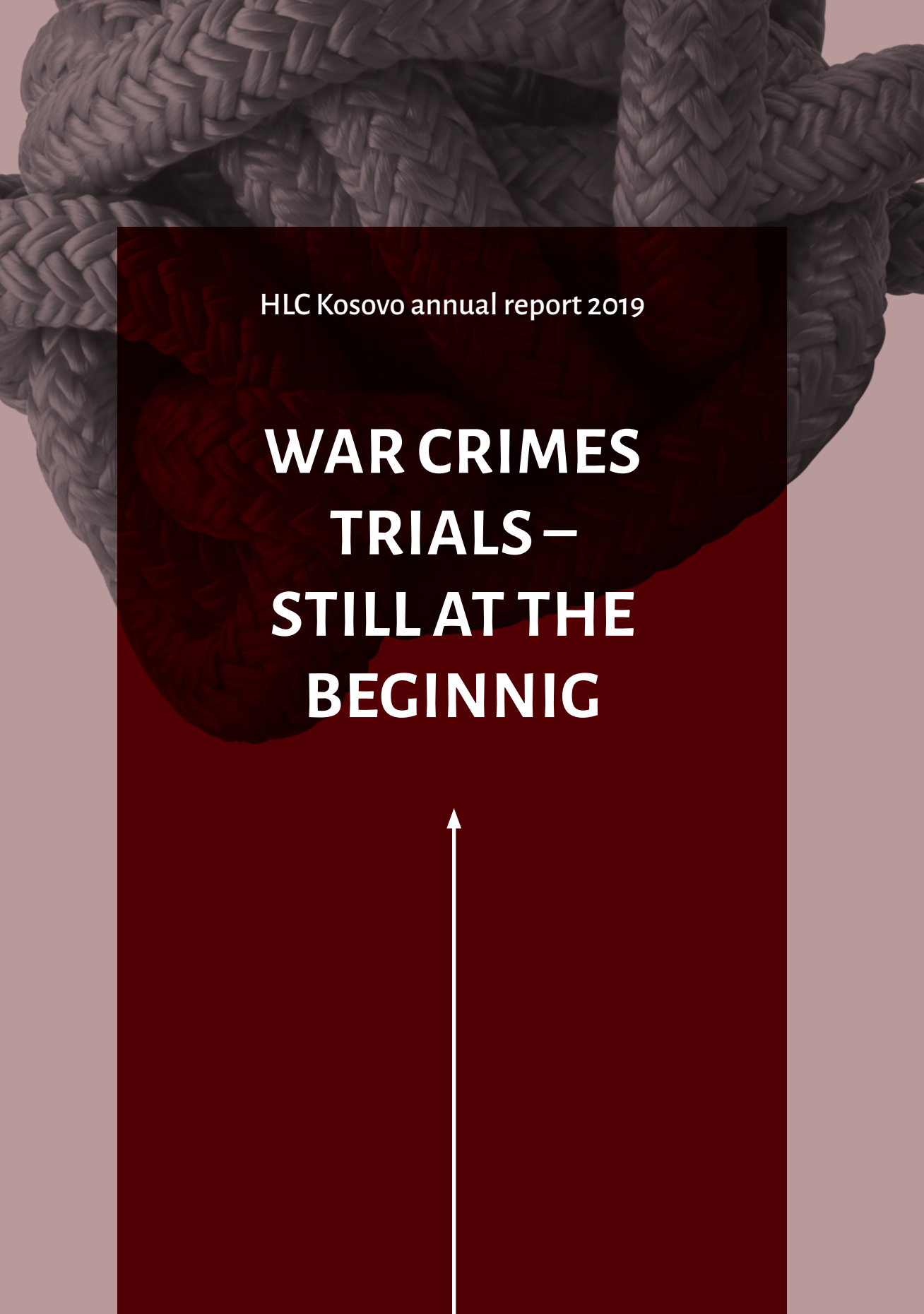
► Sudski savet Kosova i Tužilački savet Kosova *moraju po hitnom postupku da reše pitanje prevođenja sudskih i tužilačkih odluka na jezike manjina, kao i da preduz-*

mu mere na poboljšanju kvaliteta prevođenja u toku zasedanja sudova ili saslušanja od strane tužilaštva, jer su u izveštajnom periodu prevodi u toku zasedanja sudova na srpski bili potpuno nejasni. Kao pozitivan primer u ovom kontekstu može se izdvojiti Odeljenje za teške zločine Osnovnog suda u Prizrenu, gde su prevodi u toku zasedanja održanih pred ovim odeljenjem, kao i sudska dokumentacija, bili pripremljeni mnogo profesionalnije.

Vladi Kosova

FHP Kosovo je u više navrata svojim preporukama isticao da je od neprocenjive važnosti uspostavljanje pravne saradnje između Kosova i Srbije. Imajući u vidu trenutnu političku situaciju punu intenzivnih aktivnosti, a posebno insistiranje međunarodne zajednice na nastavku političkih pregovora sa Srbijom, smatramo da je veoma važno da se *u dnevni red ovih pregovora uvrste pitanje međunarodne pravne saradnje sa Srbijom i pružanje međusobne pravne pomoći.* Uspostavljanje međunarodne pravne saradnje je od ključne važnosti za uspostavljanje komunikacije između pravosudnih institucija Kosova i Srbije, a time i za uspešnije procesuiranje ratnih zločina.

HLC Kosovo annual report 2019

**WAR CRIMES
TRIALS –
STILL AT THE
BEGINNING**

CONTENT

List of Acronyms	323
FOREWORD	325
War Crimes against the Civilian Population.....	333
1.1. Preliminary procedure.....	335
1.1.1. The Case: <i>The Prosecutor v. Miloš Petković</i>	335
1.1.2. The Case: <i>The Prosecutor v. Shemsi Garaj</i>	340
1.1.3. The Case: <i>The Prosecutor v. Zlatan Krstić</i>	344
1.1.4. The Case: <i>The Prosecutor v. Destan Shabanaj</i>	348
1.1.5. The Case: <i>The Prosecutor v. Goran Stanišić</i>	353
1.1.6. The Case: <i>The Prosecutor v. Ramiz Džogović</i>	356
1.2. The first instance proceedings	361
1.2.1. The Case: <i>The Prosecutor v. Darko Tasić</i>	365
1.2.2. The Case: <i>The Prosecutor v. Zoran Đokić</i>	376
1.2.3. The Case: <i>The Prosecutor v. Nenad Arsić</i>	384
1.3. Appellate proceedings	384
1.3.1. The Case: <i>The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1)</i>	384
1.3.2. The Case: <i>The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 2)</i>	396
1.3.3. The Case: <i>The Prosecutor v. Milorad Zajić</i>	402
1.3.4. The Case: <i>The Prosecutor v. Remzi Shala</i>	412
1.4. Extraordinary legal remedies	425
1.4.1. The Case: <i>The Prosecutor v. Skender Bislimi</i>	425
Cases pertaining to war crimes, ethnically and politically motivated crimes	439
2.1. First instance trials	441
2.1.1. The Case: <i>The Prosecutor v. Nedeljko Spasojević et alia</i>	441
2.1.2. The Case: <i>The Prosecutor v. Emrush Thaqi et al.</i>	451
2.1.3. The Case: <i>The Prosecutor v. Ivan Todosijević</i>	458
The HLC Kosovo's recommendations for the 2019 Annual Report	470

List of Acronyms:

CC SFRY – The Criminal Code of the Socialist Federative Republic of Yugoslavia which came into force in 1977, which was deemed applicable according to UNMIK regulation 1999/24 of December 12th, 1999. According to this regulation, “the law applicable in Kosovo shall be the law in force on Kosovo on March 22th, 1989” or laws in force before the amendments to the Yugoslav Constitution in 1989;

CCRP – Criminal Code of the Republic of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013, as well as Criminal Code of the Republic of Kosovo, which came into force on April 14, 2019;

CPCRK – The Criminal Procedure Code of the Republic of Kosovo, which came into force on January 1st, 2013;

EULEX – The European Union Mission for the Rule of Law in Kosovo;

FDJ – Freedom, Democracy, Justice;

FRY – Federal Republic of Yugoslavia;

HLC Kosovo – Humanitarian Law Center Kosovo;

ICTY – International Criminal Court for the former Yugoslavia;

KFOR – Kosovo Force, the North Atlantic Treaty Organization, (NATO) peace-keeping force which has been in Kosovo since June 12th, 1999;

KLA – Kosovo Liberation Army;

KP – Kosovo Police;

LDK – Democratic League of Kosovo

MIA – Ministry of Internal Affairs;

NATO - North Atlantic Treaty Organization

PPS – Criminal complaint of the Special Prosecution (The acronym in English is identical to the one in Albanian. The international mission in Kosovo uses the Albanian acronym, because the case registry in Kosovo is done in Albanian);

SCID – Serious Crime Investigation Directorate;

SPRK – The Special Prosecution of the Republic of Kosovo;

UNMIK – United Nations Mission in Kosovo;

WCIU – War Crimes Investigation Unit

FOREWORD

Within the project “*Monitoring Conflict Related Crime Trails in Kosovo and the Inclusion of the Youth in the Justice Sector*”, the Humanitarian Law Center Kosovo (HLC Kosovo) continued to regularly monitor war crimes trials organised in Kosovo courts throughout 2019. During the reporting period, some trials that were related to the events that took place during the armed conflict in Kosovo were also monitored (*The Prosecutor v. Ivan Todosijević*) as well as those that were politically related (*The Prosecutor v. Nedeljko Spasojević*).

In addition to the regular monitoring of court proceedings, an analysis of the monitored trials and related court records was also carried out. It was possible to implement the whole project due to the access to court records as a result of a successful cooperation with the Kosovo Judicial Council. During the reporting period, the HLC Kosovo and the Kosovo Judicial Council extended their memorandum of cooperation for another two years. Access to court records allowed the HLC Kosovo to conduct a professional analysis of the criminal proceedings that took place during the reporting period.

Project activities

During the reporting period (January 1 - December 31, 2019), the HLC Kosovo monitors^[1] were active in 40 court sessions in six (6) criminal cases on charges of *War Crimes against the Civilian Population*, as well as in one (1) case related to *war crimes* trials (some of the Defendants in a war crimes case were charged with the escape from the Prishtinë/Priština Clinical Centre where they were hospitalised while the criminal proceedings were ongoing). During the reporting period, the main trial in the case on charges of inciting national, racial or religious hatred, discord and intolerance was also monitored. This case was related to the events that occurred during the armed conflict. Moreover, some sessions held before Pre-Trial Judges on Prosecution’s applications for detention on remand were monitored in relation to the suspects who were arrested because of a grounded suspicion that they had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*.

The report covers the analyses of the criminal proceedings conducted, during the reporting period, before the courts of first instance, mainly before the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, as well as the analyses of the

[1] During the reporting period, the trials were monitored by HLC Kosovo monitors, as well as by a group of students from the Law Faculty of the Public University of Prishtinë/Priština and some private colleges with which the HLC Kosovo signed a cooperation agreement. A group of nine (9) students prepared a total of eighty-two (82) daily trial reports.

main trials that began in the previous years before the Serious Crimes Departments of the Basic Courts of Prizren and Pejë/Peć.

War Crimes Trials

1. Preliminary procedure

During the reporting period, several sessions were monitored that were held in accordance with the SPRK's application for detention on remand against the persons arrested during the year mainly at the Kosovo border crossings with Serbia due to a grounded suspicion that during the armed conflict in Kosovo, 1998-1999, they had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*.

In 2019, at the request of the SPRK, six (6) persons were apprehended at the Jarinje and Brnjak border crossings, against whom the measure of detention on remand was ordered following the detention hearings held by the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština. The cases were as follows: *The Prosecutor v. Zoran Đokić*, *The Prosecutor v. Shemsi Garaj*, *The Prosecutor v. Zlatan Krstić*, *The Prosecutor v. Destan Shabanaj*, *The Prosecutor v. Goran Stanišić*, *The Prosecutor v. Ramiz Džogović*, *The Prosecutor v. Nenad Arsić* and *The Prosecutor v. Miloš Petković* who was extradited from Hungary in accordance with an international arrest warrant. In the rulings of the Pre-Trial Judges of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, detention on remand was ordered against the foregoing suspects, while in the rulings issued by SPRK Prosecutors, an official investigation was initiated against them due to a grounded suspicion that they had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* with the exception of the suspect Petković. The investigation against him was originally launched on May 31, 2012, then terminated as he was unavailable to the Kosovo judicial authorities, and then reopened after his extradition.

In some of the above listed cases, the investigation was suspended after certain investigative actions had been conducted and evidence obtained. In *The Prosecutor v. Miloš Petković* case, after certain investigative actions had been taken (hearing of individual witnesses and obtaining other evidence), the Prosecutor, due to the lack of evidence, withdrew from further prosecution of this suspect. Petković was released from detention on remand by a ruling of the Pre-Trial Judge immediately after the decision of the competent Prosecutor to withdraw from prosecution^[2]. Also, the preliminary criminal investigation was suspended and a ruling on termination of investigation was rendered in *The Prosecutor v. Shemsi Garaj* case. Namely, during the preliminary criminal investigation, material evidence was obtained that confirmed that, at the time when the Prosecution claimed for the criminal offence to have happened for which there was a grounded suspicion that the suspect had participated in it, his whereabouts had been outside the territory of Kosovo.

[2] Details on the preliminary criminal investigation, the extradition of the suspect to the Kosovo prosecution authorities, the ordering of the detention measure and its termination are given in the part of the report related to the preliminary criminal investigation.

2. Indictments

During the reporting period, the SPRK Office, after completing their investigation, filed three (3) indictments against four (4) Defendants in the following cases: *The Prosecutor v. Zoran Đokić*, *The Prosecutor v. Nenad Arsić* and *The Prosecutor v. Zlatan Krstić and Destan Shabanaj*.

The indictment against Zoran Đokić was filed by an SPRK Prosecutor not working at the War Crimes Department. The remaining two were filed by Prosecutors from the said Department.

According to the information available to the HLC Kosovo in late 2019, the other suspects, who were arrested and who were under investigation during the reporting period, are still in detention on remand and the investigation against them is ongoing.

3. First instance trials

During the reporting period, the HLC Kosovo staff continued to regularly monitor the main trials that were taking place before the Trial Panels of the Serious Crimes Department of the Basic Courts of Pejë/Peć and Prizren which had been opened in previous years.

The main trial in *The Prosecutor v. Milorad Zajić* case continued before the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć while the main trial in *The Prosecutor v. Remzi Shala* and *The Prosecutor v. Darko Tasić* continued before the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prizren.

During the reporting year, and after the indictment assessment procedure, on November 18, 2019, the main trial in *The Prosecutor v. Zoran Đokić* case was opened before a Trial Panel of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština. In *The Prosecutor v. Nenad Arsić* case, at the very end of the year (December 24, 2019), an initial hearing was held before the Presiding Trial Judge when the parties to the proceedings were given a binding instruction to submit to the Court any objections to the indictment and requests for its dismissal within 30 days.

War crimes indictments in three (3) cases were represented before the Court by two SPRK Prosecutors who are not Prosecutors at the SPRK's War Crimes Department. In the other two (2) war crimes cases, the indictments were represented by a Prosecutor of this Department.

An indictment against Zlatan Krstić and Destan Shabanaj was filed on December 30, 2019. It was announced in public on January 8, 2020. In this report, the HLC Kosovo conducted an analysis of two preliminary criminal investigations that took place separately in the reporting period in relation to the now Defendants.

4. Appellate proceedings

The present Annual Report contains the analyses of the appellate proceedings held before the Appellate Panels of the Court of Appeals in the following cases: *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1 and 2)*, *The Prosecutor v. Milorad Zajić*, *The Prosecutor v. Skender Bislimi* and *The Prosecutor v. Remzi Shala*. In some of these cases, the analysis also covered first-instance proceedings initiated in previous years that continued during the reporting period.

In some of the above cases [*The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1 and 2)*, *The Prosecutor v. Milorad Zajić* and *The Prosecutor v. Skender Bislimi*], the Judges of the Serious Crimes Department were adjudicating, while in *The Prosecutor v. Remzi Shala* case, the parties' appeals were considered by the Judges of the Special Department of the Court of Appeals. Upon the appeals against the acquittals in two cases [*The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 2)* and *The Prosecutor v. Milorad Zajić*], the sessions of the Appellate Panels were held without the presence of the parties who had not been notified thereof, pursuant to Article 390, Paragraph 1 of the CPCRK which provides that the parties to the proceedings shall be notified of the session of the Appellate Panel when a sentence of imprisonment is imposed on the Defendant. None of the sessions of the Appellate Panel was attended by the Appellate Prosecutor, since the presence of the parties under Paragraph 4 of the said Article is not mandatory.

5. Extraordinary legal remedies

During the reporting period, the Supreme Court of Kosovo adjudicated in *The Prosecutor v. Skender Bislimi* upon the request for protection of legality filed by the Defence Counsel for the convicted person.

Upon the motion of the SPRK Prosecutor, the State Prosecutor submitted to the Supreme Court of Kosovo a request for protection of legality in *The Prosecutor v. Milorad Zajić* case against the acquittals rendered by the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć and the Serious Crimes Department of the Court of Appeals. During the reporting period, the Court did not adjudicate on this request. The request was filed with the Court on December 18, 2019.

6. Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica

By the decisions of the higher instance courts (the Court of Appeals and the Supreme Court of Kosovo), certain cases [*The Prosecutor v. Sylejman Selimi et al.*, *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1, 2)*] were remitted to the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica for reconsideration on certain charges. During the reporting year, no main trials were opened in these cases before this Court.

Moreover, the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica did not open the main trial in *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 3)* on the indictment dated June 23, 2017. In this case, the Defendant is charged also with the commission of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. According to the indictment,

an initial hearing was held in mid-December 2017 before an International Judge. On February 1, 2018, this Judge issued a ruling denying the Defence Counsel's motion to dismiss one count of the indictment. This ruling was upheld by the Court of Appeal on April 20, 2018. During the reporting year, the Presiding Trial Judge (a Judge of the Serious Crimes Department in charge of the case) issued a ruling on January 9, 2019 wherein it was declared that Court had no jurisdiction to adjudicate in this case, and the case files were remitted to the Special Department of the Basic court of Prištinë/Priština as the court with subject matter jurisdiction. By the end of the reporting period, the HLC Kosovo did not manage to obtain the information which court would adjudicate in this case as per the indictment dated June 23, 2017 (more on the jurisdiction of the Special Department, see below).

The Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica did not open the main trial in *The Prosecutor v. Sylejman Selimi et al.* (part of the *Drenica 1* case) which was, in accordance with the ruling of the Supreme Court of Kosovo dated June 11, 2018, remitted to this Court for retrial.

Cases pertaining to war crimes, ethnically and politically motivated crimes

1. First instance trials

During the reporting period, Trial Panels of the Serious Crimes Department and Special Department of the Basic Court of Prištinë/Priština were adjudicating on the SPRK indictments in certain war crimes related cases:

- In *The Prosecutor v. Emrush Thaqi et al.* case, on August 28, 2019, the main trial was opened before the Trial Panel of the Serious Crimes Department on the indictment dated November 17, 2016 in relation to the escape of some Defendants from the Clinical Centre of Kosovë/Kosovo in Prištinë/Priština, aiding and abetting the escape and witness tampering. The case is linked to the *Drenica* case wherein the Defendants were charged with the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*.

- In *The Prosecutor v. Ivan Todosijević* case, the main trial was held before the Special Department of the Basic Court of Prištinë/Priština. Before the same Department, an initial hearing was held in *The Prosecutor v. Nedeljko Spasojević et al.* case (the murder of Oliver Ivanović).

All indictments were represented by SPRK Prosecutors.

Involvement of the domestic judiciary in prosecuting war crimes

The reporting year was in many ways specific in the prosecution of war crimes. The most important feature is that domestic prosecutors and judges were solely responsible for handling war crimes cases.

The first preparations for the assumption of exclusive jurisdiction in the prosecution of war crimes by Kosovo courts began only in late 2018 with the adoption of the new Law on Courts. Moreover, in February 2019, the State Prosecution Office adopted the War Crimes Strategy. In the second half of July, the Criminal Procedure Code was amended as regards trials *in absentia* in relation to the criminal offences against international humanitarian law and international criminal law, committed between January 1990 and June 1999. These amendments cover the war crimes committed in Kosovo during the armed conflict.

Amendments to the legislation/Special Departments

The new Law on Courts, published in the Official Gazette of Kosovo on December 18, 2018, came into force fifteen (15) days after its publication. This law reorganised the courts in Kosovo, mostly affecting the work and organisation of the Basic Court of Prishtinë/Priština and the Court of Appeals, within which Special Departments were established that would have exclusive jurisdiction to handle SPRK indictments. These Departments are solely responsible for adjudicating on war crimes charges.

The Special Departments became fully operational in late June 2019, when the Committee for the Selection of Judges of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština and the Court of Appeals made the selection of judges of these Departments on the basis of internal competition. Mostly the judges the Basic Court of Prishtinë/Priština were selected for the Special Department of this Court, while in the Special Department of the Court of Appeals, judges of other basic courts in Kosovo were also selected.

Under the new Law on Courts, the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština shall be adjudicating in cases wherein the indictment assessment procedure has not been completed yet. The cases wherein the indictment assessment procedure have been completed will be continued and closed before other competent basic courts.

With the new Law on Courts, the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština will also have the jurisdiction in cases where the Court of Appeals, acting upon the appeals against the decisions of Pre-Trial Judges in the indictment assessment procedure (irrespective of which Department of the Basic Court has rendered a decision on the indictment assessment), has remitted the cases wherein substantial violations of criminal procedure have been found during the indictment assessment procedure.

A Special Panel of the Court of Appeals shall decide upon the appeals in the cases received by this Court after the entry into force of the new Law on Courts.

War Crimes Strategy

In February 2019, the Kosovo Prosecutorial Council and the State Prosecution Office adopted the War Crimes Strategy to facilitate a more professional pros-

ecution of approximately 900 war crimes cases handed over by EULEX in late December 2018, as well as the cases regarding missing persons.

Since June 14, 2018, the SPRK have become exclusively responsible for investigating and prosecuting war crimes and other violations of international humanitarian law.

The Strategy stated that the number of the Prosecution and Police staff, as well as the technical staff at the Prosecution Offices, does not closely match the number of newly received cases. The Strategy stipulates that the list of priorities should be compiled, and that one of the problems for the more efficient prosecution of war crimes is the unavailability of many perpetrators of war crimes to Kosovo authorities. They are mostly located in Serbia, with which Kosovo does not have legal cooperation. That is why one of the most important strategic goals is to establish legal cooperation with Serbia.

Trials in absentia

In early July 2019, the Law on Amendments to the Criminal Procedure Code of Kosovo (No. 06/L-091) was published in the Official Gazette of Kosovo, which entered into force on July 19, 2019. It provides for the trials *in absentia* in relation to the criminal offences against international humanitarian law and international criminal law, committed between January 1990 and June 1999.

Since the very moment when a public debate on trials *in absentia* was initiated, the HLC Kosovo has been against the introduction of this institute into the legal provisions. The draft of the new Criminal Procedure Code proposed the introduction of trials *in absentia* for other offences too. The HLC Kosovo continues to stand on the position that the trials *in absentia* violate the fundamental rights of the Defendants as guaranteed by the Constitution of Kosovo, as well as by many international regulations and conventions.

The HLC Kosovo welcomes the amendment of the Criminal Procedure Code regarding the length of the investigation period. The draft of the new Criminal Procedure Code provides for the possibility of extending the investigation period beyond two (2) years. A Pre-Trial judge may extend the investigation for additional six (6) months, maximum two (2) more years, when there is a Prosecutor's reasoned request due to the specific nature of the case, a high number of suspects and the need for international assistance.

**WAR CRIMES
AGAINST THE
CIVILIAN
POPULATION**

1.1. Preliminary procedure

1.1.

1.1.1. The Case: *The Prosecutor v. Miloš Petković*

Acting upon a motion of the Special Prosecutor's Office of the Republic of Kosovo (SPRK), dated July 8, 2019 (KTS/PPS No.149/2009) to abolish the security measure in *The Prosecutor v. Miloš Petković* case, a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Arben Hoti, issued a ruling on the same day and abolished the measure against the suspect Miloš Petković against whom pretrial proceedings were ongoing on grounded suspicion that, during the armed conflict in Kosovo, in complicity with other (known^[3] and unknown) perpetrators, he had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[4].

On the following day, on July 9, 2019, Judge Hoti decided to withdraw the national and international arrest warrants against the suspect, issued by the Basic Court of Prizren. The suspect Petković was arrested on an international arrest warrant in September 2018 in Hungary. After the extradition procedure had been completed, he was extradited to the competent Kosovo authorities.

The course of criminal proceedings

Due to a grounded suspicion that, during the armed conflict in Kosovo, the suspect Miloš Petković was one of the accomplices in the commission of a crime committed in the village of Krusha e Vogel/Mala Kruša on March 25 and 26, 1999, an international prosecutor^[5] issued, on May 31, 2012, a ruling on initiation of investigation against him and fifty-four (54) other suspects.

On March 25 and 26, 1999, in the village of Krusha e Vogel/Mala Kruša, during the armed conflict in Kosovo, in violation of the norms of international law, by acting

[3] In connection with the crimes that occurred during the armed conflict in Kosovo on March, 25 and 26, 1999, in Krusha e vogël/Mala Kruša, the main trial on the same charges is ongoing before the Basic Court of Prizren in *The Prosecutor v. Darko Tasić* case.

[4] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY (in force by UNMIK Regulation 24/1999 of 12 December 1999), also punishable by Article 147, Paragraph 1 (1.1) and Paragraph 2 (2.5, 2.12) as read with Article 31 of the CCRC (which entered into force on April 14, 2019), due to violations of Article 33 of the Fourth Geneva Convention of 12 August 1949.

[5] The ruling was rendered by EULEX International Prosecutor Cezary Michalczuk.

as members of the reserve police forces of the Ministry of Internal Affairs (MUP) of the Federal Republic of Yugoslavia (FRY) or of Serbian paramilitary forces, in complicity with other MUP members whose identity has not been discovered, they took part in the seizure of property, looting, illegal destruction of houses, large-scale theft and other actions that could not be justified by military needs, which resulted in 137 houses set on fire, and cars, agricultural machinery and other valuables stolen – all owned by Albanian villagers – civilians. Thereby, they committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*,^[6] in complicity;

On March 26, 1999, in the village of Krusha e Vogel/Mala Kruša, during the armed conflict in Kosovo, in violation of international law, by acting as members of the reserve police forces of the Ministry of Internal Affairs (MIA) of the Federal Republic of Yugoslavia (FRY) or of Serbian paramilitary forces, in complicity with other MIA members whose identity has not been discovered, they separated the women and children from the men, and ordered the women to leave the village and walk with their children to Albania, completely displacing the women and children from the village. Thereby, they committed a *War Crime against the Civilian Population*^[7].

During the investigative phase, it was determined that the suspects and accomplices were not available to the Kosovo prosecution authorities. In order to determine the whereabouts of the persons suspected of committing the above-described and other criminal offences during the critical period (late March 1999) in the villages of Krusha e Vogel/Mala Kruša, on July 18, 2015, the Basic Court of Prizren issued an arrest order against the suspects. On November 4, 2015, this Court also rendered an order to issue a national wanted notice against the suspects. As the suspects were still unavailable, in order to ensure their presence and the smooth conduct of the criminal proceedings, on October 21, 2016, the Basic Court of Prizren addressed the International Legal Cooperation Unit of the Department of Legal Affairs at the Ministry of Justice of Kosovo, requesting

[6] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also punishable by Article 121, Paragraph 2 (5 and 12) in conjunction with Article 23 of the CCK (which entered into force in June 2004, which was in force at the time when the ruling on initiation of investigation was issued), in violation of Article 3 of the Fourth Geneva Convention of 12 August 1949 relative to the protection of civilian persons in time of war and of Article 17 of the Second Protocol Additional to the said Convention.

[7] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY (in force by UNMIK Regulation 24/1999 of 12 December 1999), also punishable by Article 121, Paragraph 2 (8) in conjunction with Article 23 of the CCK (which entered into force in June 2004, which was in force at the time when the ruling on initiation of investigation was issued), in violation of Article 33 of the Fourth Geneva Convention of 12 August 1949 relative to the protection of civilian persons in time of war and of Article 17 of the Second Protocol Additional to the said Convention.

that an international wanted notice be issued against the suspect and the persons suspected of committing the crimes that occurred in late March 1999^[8].

For these reasons, the investigation was repeatedly suspended by the rulings of the competent authorities, reopened in order to carry out certain investigative activities, and then suspended again, in order not to exceed the deadlines provided for the investigation^[9].

Acting upon the international wanted notice, the Hungarian authorities arrested the suspect Miloš Petković on September 26, 2018. Kosovo Police (KP) was informed of his arrest. The Ministry of Justice of Kosovo submitted to the Hungarian Ministry of Justice a request to extradite the suspect Miloš Petković to the Kosovo prosecution authorities. The extradition request was granted. Following the completion of formalities, the suspect was extradited to the competent Kosovo authorities on May 17, 2019.

Following his extradition, the suspect was ordered, on the same day, a forty-eight (48) hour apprehension measure, i.e. police detention. On May 17, 2019, the SPRK issued a ruling to re-open the investigation against the suspect on grounded suspicion that he had participated in the commission of the crimes that had taken place in Krusha e Vogel/Mala Kruša on March, 25 and 26, 1999.

The SPRK^[10] filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for ordering a security measure, i.e. detention on remand, which would secure the presence of the suspect to judicial authorities, and thus, create conditions for a smooth completion of the investigation within legal deadlines; in particular, given the tight deadline to complete the investigation. During the course of the investigation, it was necessary to hear the suspect and the witnesses, and to obtain other evidence that would shed light on the circumstances under which the charged criminal offence had been committed. On the basis of the foregoing, it would be possible to decide whether to file an indictment or to terminate criminal proceedings against the suspect.

Following the Prosecution's application for detention on remand, a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Arben

[8] The HLC Kosovo has no information on the procedure and the date when the wanted notice was issued by the competent authorities.

[9] Article 159 of the CPCK provides that an investigation must be completed within two (2) years. This Article provides that a pre-trial judge, at the request of a competent prosecutor, in complex cases, may extend the investigation for another six (6) months.

[10] State Prosecutor Drita Hajdari.

Hoti, held a hearing on May 18, 2019 to consider the application for ordering a security measure. The session was held in the presence of the suspect Petković, an ex officio Defence Counsel, Attorney Ljubinko Todorović, and State Prosecutor Drita Hajdari. The suspect and his Defence Counsel were provided with official interpretation from Albanian into Serbian.

In the course of the session, the State Prosecutor stood entirely by the written official application for ordering a security measure against the suspect.

In his address to the Court, the suspect's Defence Counsel stated, inter alia, that, based on the information he had received as a Defence Counsel in the conversation with the suspect prior to the commencement of the court session, the suspect had not been at all in Kosovo during the critical period. According to him, Petković had left Kosovo in September 1998. After that, his first appearance in Kosovo was on May 17, 2019, when he had been arrested. The Defence Counsel pointed out that there were no elements for the criminal prosecution to continue in relation to the offences set out in the application.

In his statement to the Court, the suspect reiterated that he had not been in Kosovo since mid-September 1998 until May 17, 2019. The accusations he was charged with were unfounded, he had not been a participant in the events that had taken place in Kosovo on March 25 and 26, 1998, as it had not been possible to participate. The accusations made by the witnesses were unfounded. The suspect was of the opinion that, with regard to the events in Krusha e Vogël/Mala Kruša, Kosovo judiciary had accepted unfounded accusations of individual witnesses, who had been passing such information to each other. As a result, criminal proceedings had been initiated against him in 2015; hence, his arrest in 2018. In the course of 2017, he had crossed the Hungarian border several times and had had no problems. Upon entering this country in 2018, he had been arrested although he had not been to Kosovo since 1998, and had not participated in the events that had taken place in Krusha e Vogël/Mala Kruša. He added that the Court could reach whatever conclusions they wished.

After analysing the case file, the Pre-Trial Judge concluded that the SPRK's application was well founded. In the ruling dated May 18, 2019, the suspect was ordered detention on remand on grounded suspicion that on March 25 and 26, 1999, in the village of Krusha e Vogël/Mala Kruša, by acting as a member of the reserve police forces of the FRY or Serbian paramilitary forces, he had committed the criminal offence of *War Crime against the Civilian Population*. The Court also found that this was a serious criminal offence carrying a sentence of long-term imprisonment, that there was a risk of flight of the suspect who had not been living in Kosovo for a long period of time, that he had avoided responding to the prosecution authorities in order to avoid

criminal liability, and that, if released, he would be able to hinder the prosecution authorities in organizing criminal proceedings. The Court also stated in the ruling that the suspect had been arrested on an international warrant and that detention on remand was the only measure to ensure the smooth running of the proceedings.

In the ruling dated June 16, 2019, the detention measure against the suspect was extended by the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština for additional two (2) months, until August 17, 2019.

During the investigation phase against the suspect Miloš Petković, which took place in the summer of 2019, certain investigative actions were carried out. A number of witnesses were heard, who did not offer evidence of his possible involvement in the commission of the criminal offences he was charged with, i.e. of the possible actions that he had taken at the time when the crimes in Krusha e Vogël/Mala Kruša had taken place. Only one witness testified that on March 25, 1999, after leaving his home together with his family members, he had had to go back to take some food for his baby. According to him, he had then seen the suspect near his home with some other members of the suspect's family. According to this witness, they had been uniformed and armed, and after they had seen him, they had started shooting in the direction of the witness. He had run back and had joined his family. The witness could not confirm which member of the Petković family had shot at him on that day.

Other witnesses heard during the investigation did not offer evidence of any possible involvement of the suspect Petković in the criminal offences that had taken place in Krusha e Vogël/Mala Kruša on March 25 and 26, 1999. They stated that they had not seen the suspect those days. When the heard witnesses were confronted by the Prosecution with their previous testimonies given to EULEX investigators wherein the suspect Petković was included in the list of those who had taken part in the commission of the crimes in Krusha e Vogël/Mala Kruša, the witnesses clarified that they had mentioned the suspect as a resident of Krusha e Vogël/Mala Kruša. They could not specify in their testimony any illegal act of the suspect.

The Prosecution also conducted a check on the publicly available electronic database of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY) in order to clarify any possible involvement of the suspect in the crimes committed in Krusha e Vogël/Mala Kruša. According to the findings of the Prosecution, after the check was conducted, the name of the suspect Petković did not appear in any of the cases tried before the ICTY.

On July 8, 2019, after the completion of the above investigative actions, the analysis of case files and the existing evidence, SPRK State Prosecutor Drita Hajdari

filed with the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština a motion to terminate the detention measure against the suspect due to a lack of evidence.

Acting upon the motion of the Prosecution, the Pre-Trial Judge issued, on the same day, a ruling on termination of the detention measure imposed on the suspect Petković. The ruling entered into force on the same day and the suspect was released immediately after the ruling had been issued.

In the reasoning of the ruling, the Pre-Trial Judge stated, *inter alia*, that the Prosecution had submitted to the court a reasoned motion to terminate detention, and that, after the initial ruling on detention on remand had been rendered, the Prosecution was faced with a lack of evidence to confirm a well-founded suspicion of Petković's involvement in the crime that had taken place in late March 1999 in Krusha e Vogël/Mala Kruša.

On July 9, 2019, the Pre-trial Judge of the Special Department issued a ruling to annul the national wanted notice issued against Petković on November 4, 2015, as well as the international wanted notice issued on October 21, 2016. Both notices had been issued by the Basic Court of Prizren. The Court rendered this decision following the motion of the competent State Prosecutor to abolish the security measure against the suspect Petković, due to a lack of evidence to support the grounded suspicion that he had committed the criminal offence of War Crimes against the Civilian Population. According to the findings of the Court, there were no grounds for the said wanted notices to remain in force.

1.1.2. The Case: *The Prosecutor v. Shemsi Garaj*

On September 6, 2019, State Prosecutor Enver Krasniqi of the War Crimes Department of the SPRK issued a ruling on termination of investigation against the suspect Shemsi Garaj, against whom, at the request of this Prosecutor, an investigation had been launched on grounded suspicion that he had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[11].

According to the ruling, the evidence obtained during the investigation did not confirm the grounded suspicion that the suspect had committed the criminal offence for which the investigation had been initiated.

[11] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, as read with Article 3 common to the Fourth Geneva Convention, also punishable by Article 152 in conjunction with Article 31 of the CCRK (entered into force on January 1, 2013).

The course of the preliminary criminal investigation

In early 2017, the SPRK authorised the Serious Crime Investigation Directorate (SCID) of the KP to work on obtaining information, verifying witness allegations and revealing the circumstances under which crimes against the civilian population had occurred in Klinë/Klina, Tikvesh/Tikveš settlement, on March 27, 1999, during the armed conflict in Kosovo.

After conducting preliminary investigative actions, obtaining information and hearing certain witnesses, on December 22, 2017, the SCID filed with the Prosecution Office a criminal report against M.M, S.M, G.V, N.V, R.G, H.G, G.G, Xh.G^[12] and the suspect Shemsi Garaj.

Acting upon the criminal report, on April 12, 2019, State Prosecutor Enver Krasniqi of the War Crimes Department of the SPRK filed with the Serious Crime Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština a ruling on initiation of investigation (PPS. No. 435/2009) against the suspects Shemsi Garaj, M.M, S.M, G.V, N.V, R.G, H.G, G.G and Xh.G on grounded suspicion that, during the armed conflict in Kosovo, being armed and clad in military and police uniforms, in mutual complicity, in Klinë/Klina, Tikvesh/Tikveš settlement, they had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. In the ruling it was alleged that the suspects had participated in the killings, wounding, beating, mistreatment, arson, looting and expulsion of the Albanian civilian population from the settlement. The villagers had been ordered to leave their homes within five (5) minutes, and after the deadline had expired, the suspects had started beating, mistreating and injuring them by inflicting lacerations. Moreover, they had set fire to the houses of the Albanians they had expelled. They had also set fire to those houses where, at the time of the expulsion, there had still been people inside, who, due to health problems, had not been leave the houses. According to the information available to the Prosecution at the time the investigation was launched, a seventy-five-year-old (75) woman, S.T, was burned inside her home. It was also alleged that the injured party R.T had sustained injuries – lacerations, while M.T had been beaten.

Given that the police investigation had been ongoing against the suspect Shemsi Garaj, he was arrested by members of the KP - War Crimes Investigation Unit (WCIU) - on April 11, 2019, and was ordered a forty-eight hour (48) apprehension measure. Following the arrest of the suspect, on April 12, 2019, the State Prosecutor filed with the Serious Crime Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština Basic an application for detention on remand against the suspect Shemsi Garaj.

[12] The suspects M.M, S.M, G.V, N.V, R.G, H.G, G.G and Xh.G are still unavailable to the Kosovo prosecution authorities. In order not to reveal the names of the persons under investigation, the report shall mention only their initials.

Acting upon the submissions of the State Prosecutor, the Pre-Trial Judge^[13] held a hearing on April 12, 2019 to consider the State Prosecutor's application for detention on remand. The hearing was held in the presence of the parties to the proceedings, the State Prosecutor, the suspect and his Defence Counsel^[14].

During the hearing, the Prosecutor stood by the written submissions and proposed that the suspect be ordered detention on remand in order to ensure his presence in court and the smooth running of criminal proceedings.

The Accused and his Defence disputed the Prosecution's allegations, stating that the suspect had not been at all in Kosovo on the critical date (for which the Prosecution claimed that there was a grounded suspicion that he had taken part in the commission of the offences). According to the Defence, one year prior to the critical event, he had left Kosovo, and had gone, through Albania and Montenegro, to Norway where he had stayed for twenty (20) years. The Defendant informed the Court that he could obtain written evidence of his stay in certain European countries during the critical period.

Following the hearing, the analysis of case files, the criminal report, the rulings to initiate an investigation, the testimony of injured parties, the photo documentation on the identification of suspects, the photo album made at the scene and other documentation, the Basic Court found that, on March 27, 1999, in complicity^[15] with persons not available to the Kosovo prosecution authorities, the suspect had committed the criminal offence he was charged with in the ruling on initiation of investigation. The Court also found that, given the fact that the suspect had been living outside Kosovo for a long time, the smooth running of criminal proceedings could only be secured by ordering the detention measure. In a ruling dated April 12, 2019, the Court ordered one-month detention on remand that was to last until May 11, 2019.

On June 5, 2019, the State Prosecutor submitted to the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an amended ruling on initiation of investigation against the suspect Garaj and other suspects whose initials have been listed above. The amended ruling clarified the personal data of individual suspects.

At the request of the competent prosecutor, the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština duly extended the deten-

[13] Judge Arben Hoti of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština.

[14] During the detention hearing, the suspect Garaj was represented by Attorney Teuta Qausi from Prishtinë/Priština.

[15] The accomplices' initials were cited in the ruling on detention on remand.

tion measure against the suspect. Through his Defence, the suspect appealed the Pre-Trial Judge's decision on detention on remand. The Court of Appeals rejected the suspect's appeal as unfounded. As stated in the decisions of the competent authorities, detention on remand against the suspect was ordered to last until September 11, 2019.

On June 11, 2019, while the suspect was in detention on remand, his Defence Counsel submitted two official letters to the SPRK and the Court, a letter from the Italian authorities confirming that the suspect had entered the territory of Italy on March 24, 1999 and a letter from the competent authorities of the Netherlands confirming that, on March 24, 1999, he had submitted to the competent authorities of the Netherlands a request for a refugee status.

In order to confirm or deny the suspect's allegations that he had not been in Kosovo during the critical period, the Prosecutor sought, through the competent authorities, to verify the suspect's alibi allegations and the documentation he had provided to the Prosecution and the Court. Through international legal assistance, the competent authorities of the Netherlands confirmed in writing that the information in the attached documentation was true, i.e. that the person, for whom verification of the accuracy of data was sought, had entered the territory of the Netherlands on March 24, 1999 and had been deported on December 1, 1999.

On August 27, 2019, the competent State Prosecutor filed with the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština a reasoned motion to terminate detention on remand against the suspect Shemsi Garaj. On the basis of the documents issued by the competent authorities of the Netherlands, as well as other pieces of material evidence, the Judge found that the reasons for ordering detention on remand against the suspect ceased to exist.

Acting upon the request of the State Prosecutor's Office, on August 28, 2019, Pre-Trial Judge Albana Shabani Rama of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština rendered a ruling on termination of detention on remand against the suspect Shemsi Garaj. Detention was terminated due to the circumstances precluding his criminal liability for the criminal offence suspected to have been committed in complicity.

On September 6, 2019, State Prosecutor Enver Krasniqi rendered a ruling on termination of investigation against the suspect Shemsi Garaj. In the ruling, the Prosecutor presented the actions he had taken during the course of the investigation against the suspect, as well as the reasons that had led to the termination of the investigation.

1.1.3. The Case: *The Prosecutor v. Zlatan Krstić*

Acting upon the SPRK's application, dated April 13, 2019 (KTS/PPS No. 17/2019) in *The Prosecutor v. Zlatan Krstić* case, a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Arben Hoti, rendered, on April 14, 2019, a ruling on thirty-day detention against the suspect Krstić (April 12 to May 12, 2019) on grounded suspicion that he had committed the following criminal offences: *War Crimes against the Civilian Population*^[16], *War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*^[17], and the criminal offence of *Organizing a Group to Commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*^[18].

The course of preliminary criminal investigation

In connection with the events that took place on March 26, 1999 in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, Municipality of Ferizaj/Uroševac, when members of one family were harassed and robbed and when some members of this family were killed, the SPRK authorised the KP Serious Crimes Directorate (SCD) to investigate into the circumstances under which these events had taken place.

After carrying out investigative actions and obtaining some evidence, on April 13, 2019, the foregoing authorities submitted to the SPRK a criminal report against Zlatan Krstić, M.Z, B.K, M^[19], R.M and B.J^[20].

The suspect Zlatan Krstić was arrested on April 12, 2019, according to the order issued by the SPRK Prosecutor on grounded suspicion that he had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. He was ordered forty-eight hour police apprehension.

On April 13, 2019^[21], the SPRK Office filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština a ruling to open an investigation against the suspect Zlatan Krstić as well as against the suspects M.H, B.K, R.M, B.J, who are still unavailable to the Kosovo prosecution authorities.

[16] Provided for and punishable under Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY.

[17] Provided for and punishable under Article 152 Paragraphs 1 and 2 items 2.1, 2.2 and 2.3 of the CCRK (2013)

[18] Provided for and punishable under Article 160 as read with Article 31 of the CCRK (2013).

[19] Only the name of the suspect and his father's name have been stated in the criminal report.

[20] The report will not list the names of the suspects unavailable to the Kosovo prosecution authorities, but only their initials, so as not to interfere with the ongoing official investigation against these persons.

[21] State Prosecutor Valdet Gashi.

At the Prosecution's request, the investigation was launched on suspicion that, during the armed conflict in Kosovo, in complicity with other persons, at 20:00h, on March 26, 1999, being uniformed and armed, acting according to the plans and their superiors' orders, knowingly and intentionally, the suspects first harassed and then killed Osman, Brahim, Bajram and Agron Nuhaj. Thereafter, they had taken actions of inflicting injuries, destroying property, looting, applying an extreme physical and psychological mistreatment of civilians, and setting property on fire. In the end, they had expelled nineteen (19) members of the Nuhaj family from the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, the Municipality of Ferizaj/Uroševac. In the Prosecutor's ruling, the suspects' actions were classified as *War Crimes against the Civilian Population*, *War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*, and as the criminal offence of *Organizing a Group to Commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*.

The Prosecution opened the investigation against the suspect and other persons on the run on the basis of the evidence obtained during the hitherto investigation, i.e. the testimonies of the injured parties/witnesses who had described the critical event and had identified the suspects. The investigation was opened to verify the allegations and claims of the witnesses and to obtain new evidence to support witness allegations and the circumstances under which the events in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje had taken place on the critical day, as well as to reveal the circumstances under which the members the Nuhaj family had died.

Following the submission of the ruling to initiate the investigation against the suspect and the persons mentioned in the ruling that were not available to the Kosovo authorities, on the same day, the State Prosecutor filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for detention on remand against the suspect Zlatan Krstić.

In their application, the Prosecution also stated the reasons for ordering detention on remand: the suspect had been unavailable for a long time to the prosecution authorities, he was a resident and a citizen of Serbia; and, if released pending trial, there was a high risk of flight that would result in avoiding criminal liability. During the police investigation, not all witnesses had been heard and not all necessary evidence had been obtained. The Prosecutor moved the Court to order the detention measure in order to ensure his presence in court, as well as a smooth running of criminal proceedings. In their application, the Prosecution made an analysis of the reasons why it had proposed the strictest measure of securing the presence of the suspect in court, noting that if other, more lenient measures were ordered, the investigation could not be successfully completed. According to the Prosecution, detention on remand was the most appropriate in this case.

Acting upon the SPRK's application, Pre-Trial Judge Arben Hoti of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština held a detention hearing on April 14, 2019. The hearing was attended by State Prosecutor Valdet Gashi, the suspect Zlatan Krstić, who was brought to the Court from the Detention Centre in order to be heard, as well as his Defence Counsel, Attorney Dejan Vasić from Mitrovicë/Mitrovica.

During the hearing, the suspect and his Defence Counsel were provided with interpretation into their mother tongue.

During the session, the Prosecutor stood by everything in the written submission, i.e. the application on detention on remand that he proposed to be granted by the judge.

In response to the Prosecutor's application for detention on remand, the Defence Counsel for the Accused said that he could not state his position with regard to the grounded suspicion in his client's actions, or that he could present his stance on the persuasiveness of the evidence available to the Prosecution, because the Defence had had no access to the evidence, or witness statements, prior to the detention hearing.

The Defence Counsel also said that he had been informed in conversations with the suspect and his family members that the suspect had never worn a uniform and that he had not stayed in Kosovo during the armed conflict. Hence, he had been living outside Kosovo even before the armed conflict. Thereafter, he had been coming to Kosovo only to visit his family members. Every year, he had been coming to Kosovo and had been visiting relatives in the village of Livadh/Livade, Lipjan/Lipljan Municipality, as well as the relatives in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, Ferizaj/Uroševac Municipality. He had never had a problem during his visits. According to the Defence, the suspect was not able to influence any witnesses, because the Prosecution itself did not know what other witnesses they will hear.

The suspect stood by his Defence Counsel's allegations in their entirety, and added that, out of the persons who had incriminated him, he knew only one, who was a friend of his, who had been maintaining his car and to whom he had sold his immovable property twenty-three (23) years ago. During the previous year (2018,) he had also completed the transfer of ownership of the real estate. Since 1999, he had come to Kosovo more than fifteen times. He had a Kosovo identity card, and he had never had a problem. From 1978 to 1992 he had lived in Kragujevac. Because of his family duties, he had returned to Kosovo, where he had lived for 4 to 5 years, i.e. until 1998, when he had moved again to Kragujevac. He was in possession of a military booklet from which it could be confirmed that he had never been part of the army or the police.

In the event the Court considered that a security measure was necessary, the suspect and his Defence moved the Court to order a more lenient measure for securing the presence of the suspect in court. They stressed that the Court should take into account the suspect's health issues whereof he had medical records.

After analysing the case file, the attached evidence, the enclosed witness statements, including some of the witness statements given before the ICTY, as well as other enclosed evidence, given that the suspect was charged with a serious criminal offence carrying a sentence of long term imprisonment, the Court found that the Prosecution's application for detention on remand was founded. In the particular case, there was also a risk of flight, a risk of falsifying evidence, influencing witnesses and interfering with the evidentiary proceedings. In a ruling dated April 14, 2019, thirty-day detention on remand was ordered against the suspect that was to last until May 12, 2019.

The suspect and his Defence appealed against this Ruling of the Pre-Trial Judge of the Basic Court due to an erroneous and incomplete establishment of the factual situation, and moved the Court to remit the impugned ruling to the court of first instance court for reconsideration and re-adjudication. The appeal emphasised that the measure of house detention would secure the presence of the suspect in court, especially given the suspect's medical condition.

In their motion dated April 19, 2019, the Appellate Prosecution moved the court of second instance to reject the appeal filed by the Defence Counsel on behalf of the suspect as unfounded and to uphold the impugned ruling.

Acting upon the suspect's appeal, the Appellate Panel of the Court of Appeals, presided over by Judge Mejreme Memaj^[22], held a session on April 23, 2019 and rendered a ruling wherein it rejected the appeal as unfounded and upheld the ruling of the Basic Court of Prishtinë/Priština dated April 14, 2019.

According to the findings of the Appellate Panel, the allegations from the appeal were unfounded. In his ruling on detention on remand, the Pre-Trial Judge had properly reasoned the grounded suspicion, having regard to the evidence enclosed to the case file which confirmed the grounded suspicion that the suspect had participated in the commission of the offence of which he was suspected. Based on the evidence presented, it had been proven that there were reasons to order the strictest measure for securing the suspect's presence in court and a smooth conduct of criminal proceedings. The offence the suspect was charged

[22] Members of the Appellate Panel: Judges Hava Haliti and Xhevdet Abazi.

with was a serious one carrying a severe punishment. There was also a risk of flight, should the suspect be released pending trial.

At the request of the State Prosecutor, the detention measure had been repeatedly extended by the end of the reporting period, the last time by a ruling dated November 11, 2019, for a period of two months, from November 12, 2019 to January 12, 2020.

Through his Defence Counsel, the suspect had regularly filed appeals against the rulings of the Pre-Trial Judge on security measures, which the Court of Appeals rejected after it had considered the State Prosecutor's request, the appeals filed, and the case file.

According to the information obtained while compiling the Annual Report, the indictment against the suspect Krstić was filed on December 30, 2019. Unofficially, the same indictment also charged the suspect Destan Shabanaj. Both suspects are charged in relation to the same event. As we have had no access to the indictment, it will not be presented in the 2019 report on the trials monitored.

1.1.4. The Case: *The Prosecutor v. Destan Shabanaj*

Acting upon the application for detention on remand in *The Prosecutor v. Destan Shabanaj* case, dated June 16, 2019 (KTS/PPS No. 17/2019), and filed by the SPRK State Prosecutor on November 11, 2019, a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Arben Hoti, rendered a ruling, without holding a session, whereby detention on remand was extended against the suspect Shabanaj for additional two (2) months, from November 14, 2019 to January 14, 2020.

The proceedings against the suspect were initiated on grounded suspicion that he had committed the following offences: *War Crimes against the Civilian Population*^[23], *War Crimes in serious violation of the Geneva Conventions*^[24], *War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*^[25] and *Organization of Groups to commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*^[26].

[23] Provided for and punishable under Article 142 of the CCRK, in conjunction with Article 22 of the CC SFRY.

[24] Provided for and punishable under Article 144 of the CCRK.

[25] Provided for and punishable under Article 146, Paragraphs 1 and 2, items 2.1, 2.2 and 2.3 of the CCRK.

[26] Provided for and punishable under Article 154, as read with Article 31 of the CCRK (all articles

The course of hitherto criminal proceedings

Due to the grounded suspicion that: during the armed conflict in Kosovo, in the evening of March 26, 1999, in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, Ferizaj/Uroševac Municipality, acting as a member of the Serbian police, in complicity with other persons, uniformed, armed and carrying police equipment, in line with the previously prepared plan and his superiors' orders, the suspect Shabanaj participated in the physical and mental mistreatment and, later on, in the killing of four (4) civilians, members of the Nuhaj family (Osman, Brahim, Bajram and Agron), as well as in inflicting bodily injuries, destruction, looting, burning, arson and expulsion of nineteen (19) members of the Nuhaj family from the above mentioned village.

Moreover, several days later, on April 1, 1999, armed with an automatic rifle and with the intention of covering up the criminal offences committed against the civilian population, and of destroying the evidence, i.e. the remains of the Nuhaj family who had been killed on March 26, 1999 in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, and the corpse of Ismet Ramadani, the suspect Salihaj transported, in a truck, the remains to a nearby cemetery in Ferizaj/Uroševac, where he ordered the driver of an excavator to open a pit in order to bury the remains of those who had been killed. After opening the pit, he issued an order to several workers of the Public Waste Disposal Company "Komunalna zvezda" from Ferizaj/Uroševac to dump the corpses into a pit (mass grave), which was subsequently closed by the excavator. The suspect's actions are punishable by national laws, international conventions and additional protocols. Thus, the Prosecutor found that there was grounded suspicion that the suspect Shabanaj had committed the following criminal offences: *War Crimes against the Civilian Population, War Crimes in serious violation of the Geneva Conventions, War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions and Organization of Groups to commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes.*

According to the information available to the HLC Kosovo at the time of compiling this report, an investigation into the aforementioned criminal offences was opened by a ruling dated April 13, 2019 against several perpetrators^[27]. In the course of investigative activities, as a result of the obtained testimonies of individual witnesses, on June 13, 2019, the Kosovo Police (KP) - Directorate of War Crimes and Miss-

referred to above are from the 2019 CCRK).

[27] In connection with the crimes committed in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje, Ferizaj/Uroševac Municipality, the SPRK launched an investigation against the suspect Zlatan Krstić and other persons unavailable to the Kosovo prosecuting authorities. Until the end of the reporting period, the criminal proceedings against Zlatan Krstić and Destan Shabanaj were conducted as separate criminal proceedings. *The Prosecutor v. Zlatan Krstić* case is covered by this report.

ing Persons - filed with the SPRK a criminal report against the suspect Shabanaj and D.S. (a Serb) who, according to the Civil Registration Agency, was a citizen of Kosovo, with permanent residence registered in Kosovo). On the basis of the allegations from the report and the evidence obtained regarding the crimes committed on March 26, 1999, the Special Prosecution Office issued a ruling, on June 15, 2019, extending the investigation to include these suspects too.

As the investigation into the aforementioned criminal offences was ongoing, on June 14, 2019, upon entering the territory of Kosovo, the suspect Shabanaj was arrested at the Bërnjak/Brnjak border crossing, Zubin Potok/Zubin Potok Municipality. On the same day, the KP imposed on him a forty-eight (48) hour detention measure. On the following day, June 15, 2019, the SPRK^[28] filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for detention on remand against the suspect Shabanaj on grounded suspicion that he had committed the criminal offences as described above. Moreover, there was a risk that the suspect might flee as he had dual citizenship (a citizen of Kosovo and of Serbia), and was a holder of a Serbian passport that allowed him visa free travel to any country in the world. In addition to that, extradition of suspects between Kosovo and Serbia was not possible due to a lack of legal cooperation or mutual legal assistance. According to the Prosecution, in this case, a probability of influencing potential witnesses who had not yet been heard by the Prosecution and of destroying the evidence was not ruled out. In this specific case, this was a serious criminal offence that carried a sentence of long term imprisonment.

Acting upon the Prosecution's application for ordering a security measure, a Pre-Trial Judge of the Special Department, Arben Hoti, held a detention hearing on June 16, 2019. Following the hearing, on the same day, a ruling was issued wherein the suspect was ordered a one-month detention that was to last until July 15, 2019. As stated in the ruling, the session was attended by the parties to the proceedings. The State Prosecutor stood entirely by the written application for ordering a security measure.

The suspect's Defence Counsel, Attorney Shefqet Hasimi from Prishtinë/Priština, objected to the Prosecutor's application for detention on remand, and moved the Court to order a more lenient measure that would secure the presence of the suspect, i.e. house detention, which would be carried out in the suspect's apartment in Fushë Kosovë/Kosovo Polje. The Defence Counsel informed the Court that criminal proceedings had been conducted against his client by EULEX, and proposed that the Prosecution check whether he had been accused of the same charges.

[28] SPRK State Prosecutor Valdet Gashi.

The suspect supported the allegations of his Defence Counsel and added that he had not participated in the action taken by the police on the critical day when the civilians had been killed. He had almost never carried a weapon. He knew that the victims' corpses had been transported in a tractor. He recalled that the corpse of one victim had been found near a livestock market, and another corpse of a person killed by a firearm near the road in the village of Babush/Prelaz. He also remembered that the remains of 6-7 people had been buried at the municipal cemetery according to the standard procedure, and that there was a record thereof. The bodies had been identified through fingerprints. The funeral had also been attended by forensics officers from the Ferizaj/Uroševac police station (the ruling on the security measure contains the names of the forensics officers mentioned by the suspect in his statement to the Court). The suspect denied that he had taken part in the burial of the remains of the persons killed in the village of Nerodime e Epërme/Gornje Nerodimlje. The suspect did not dispute the fact that he had officially been given a firearm during the armed conflict, but he claimed that he had never used it, that he had not known how to use it, that he had not completed his military service, and that he had a written proof thereof. He had never worn a uniform, be it a military or a police one. The suspect also stated that he had been interrogated by an EULEX prosecutor, after which he had been told that he was free to go. After this hearing, he had been coming repeatedly to Kosovo without any problems.

He moved the Court to place him into house detention for health reasons. He stated he would respond to any court summons.

The Pre-Trial Judge stated in the reasoning of the ruling on detention on remand that, after analysing the case file, he found that the Prosecutor's request to order the most stringent measure for securing the presence of the suspect was founded.

According to the findings of the Court, the suspect, in concert with other persons, members of the Serbian military and police, during the armed conflict in Kosovo, had participated in the commission of the criminal offences described in more detail in the ruling on initiation of investigation, dated April, 13 2019. The grounded suspicion was supported by the ruling to expand the investigation, by the photo documentation presented by the witnesses, as well as by the testimony of individual witnesses who had clearly described the suspect's identity, and his actions during the events of which he was suspected. In his statement, he confirmed that, in 1999, he was a part of the Serbian military and police forces, that he had been in possession of a weapon, but he denied being involved in the commission of the charged criminal offences.

In the reasoning of the ruling on detention on remand, the Pre-Trial Judge found that, in this particular case, there was a real risk that the suspect might flee, as he was also a citizen of the Republic of Serbia and a holder of travel documents that allowed him to travel around the world, and that, on the other hand, there was no legal cooperation between Serbia and Kosovo. If released, there was a great danger of interfering with the conduct of criminal proceedings and of establishing the truth in the proceedings on charges of serious criminal offences which carried a sentence of long-term imprisonment.

Acting upon the request of the State Prosecutor, dated November 8, 2019, the Pre-Trial Judge extended in his ruling, dated November 11, 2019, detention on remand against the suspect, on the same grounds, for a period of two (2) months, until January 14, 2020.

The HLC Kosovo findings

By the end of the reporting year, the HLC Kosovo had no information, or access to court documentation, or to other procedural actions that were expected to be taken during the pre-trial proceedings against the suspect Shabanaj.

On the basis of monitoring certain sessions (when Prosecution's requests for extension of the measure of securing the presence of the suspect in court were discussed), and of partial access to the files of preliminary criminal investigation, it can be noted that the proceedings in *The Prosecutor v. Zlatan Krstić* case and in *The Prosecutor v. Destan Shabanaj* case, both dealing with the same event, have been initiated by the same prosecutor and have been taking place before the same pre-trial judge. The HLC Kosovo has also presented the two cases separately in the annual report due to a lack of information on whether the Prosecution has proposed a joinder of proceedings^[29].

1.1.5. The Case: *The Prosecutor v. Goran Stanišić*

Acting upon the SPRK's application for detention on remand in *The Prosecutor v. Goran Stanišić* Case, dated July 20, 2019 (KTS No. 14/2018), a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Albina Shabani Rama, held a hearing on July 22, 2019 to consider the merits of the above mentioned application.

[29] According to information obtained through the media, on December 30, 2019, an SPRK Prosecutor filed an indictment against Zlatan Krstić and Destan Shabanaj. We did not have access to the indictment filed on that date.

According to the official press release of the Basic Court of Prishtinë/Priština, on July 22, 2019, the Special Department ordered the suspect Goran Stanišić one-month detention on remand (from July 20 to August 19, 2019) on grounded suspicion that he had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[30]. According to the findings of the Court, the conditions laid down in the law for detention on remand had been met. The parties were instructed that they had the right to file an appeal with the Court of Appeals in Prishtinë/Priština.

As decided by the Pre-Trial Judge, the hearing was closed to the public; however it did not apply to members of the profession, i.e. to monitors of the OSCE, EULEX, HLC Kosovo, BIRN, KLI^[31] and GLPS^[32], who were warned about the duty to keep official secrets, i.e. they were banned to disclose any information from this court session.

The course of pre-trial proceedings

In connection with the events that took place in the village of Sllovi/Slovinje, Lipjan/Lipljan Municipality on April 15 and 16, 1999, when the villagers were subjected to intimidation, mistreatment, robbery, expulsion from their homes, and when forty-two (42) persons were killed and several others injured, the SPRK authorised the KP Serious Crimes Department (SCD) to investigate the circumstances under which these events had taken place.

Following certain investigative actions, on May 14, 2018, the Police filed a criminal report against the suspect Goran Stanišić, M.M, S.M, as well as other twenty-eight (28) suspects, on grounded suspicion that they had committed the criminal offences of *War Crimes against the Civilian Population* and other criminal offences covered by Chapter XV of the 2012 Criminal Code of Kosovo.

Due to a grounded suspicion that the suspect Goran Stanišić was one of the accomplices in applying violence against the civilians in mid-April 1999 in the village of Sllovi/Slovinje, Lipjan/Lipljan Municipality, he was arrested on July 20, 2019 at the Jarinje/Jarinje border crossing, Leposaviq/Leposavić Municipality, when he was placed into a forty-eight (48) hour apprehension.

Following the arrest of the suspect, on the same day, the SPRK filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for de-

.....
[30] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY as read with Article 3 of the Geneva Conventions, also punishable by Article 145 (*War crimes in serious violation of the laws and customs of war applicable to non-international conflicts*), and Article 146 (*War crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*).

[31] Kosovo Law Institute.

[32] Group for Legal and Political Studies.

tention on remand^[33] on grounded suspicion that he had committed a *War Crime against the Civilian Population*, in complicity. As stated in the application, this measure would secure the presence of the suspect in court as well as a successful conduct of the investigation.

The Prosecution filed the application only with respect to the suspect Stanišić; the remaining suspects were not available to the Kosovo prosecution authorities.

In the request for a security measure, the SPRK alleged that the suspect Goran Stanišić, during the armed conflict in Kosovo, in collaboration with identified and unidentified members of the reserve military and police units, on April 15 and 16, 1999, during an offensive against the civilian population of the village of Sllovi/Slovinje and the surrounding area, Lipjan/Lipljan Municipality, by applying military force, violence, robbery and intimidation, he had first expelled the Albanian civilians from their homes and had subsequently separated and killed forty-two (42) persons. During these attacks, at least eleven (11) persons had sustained bodily harm. According to the Prosecution, more lenient measures could not ensure the successful conduct of the proceedings.

Acting upon the request of the Prosecution, on July 22, 2019, the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština held a hearing, and on the same day, issued a ruling ordering a thirty-day detention measure against the suspect on grounded suspicion that he had committed, in complicity, a *War Crime against the Civilian Population*, punishable under the Criminal Code of Kosovo, which entered into force in 2019.

According to the findings set forth in the ruling, there were circumstances which indicated a risk of flight which would result in avoiding criminal liability, if the suspect was released pending trial. In support of these circumstances was the fact that the suspect had not been living in Kosovo since the end of the armed conflict. Moreover, there was a possibility of influencing the witnesses who had not yet been heard in the investigation and whom the suspect knew because they were from his village. In support of the decision to order detention on remand was also the fact that this was a very serious criminal offence, as well as the manner in which it had been committed. Given the reasons above, the Court deemed the detention order as necessary to secure the presence of the suspect in court.

[33] The application was filed by SPRK Prosecutor Enver Krasniqi.

As stated in the ruling^[34] of the Pre-Trial Judge dated July 22, 2019, the hearing was attended by the parties to the proceedings.

After presenting the Prosecution's application, SPRK Prosecutor Dritana Hajdari moved the Court to order the most stringent measure for securing the presence of the suspect in court, i.e. detention on remand. According to the Prosecution, the witnesses interviewed identified the suspect. They knew him well, because he was their neighbour. If released pending trial, the suspect might influence the heard witnesses to alter their testimonies or persuade those witnesses, who were yet to be heard, to give different statements, thereby hindering the further course of the criminal proceedings.

The suspect's Defence Counsel, Attorney Miro Delević from Mitrovicë/Mitrovica, challenged the Prosecution's application, arguing that it was unfounded. The charges for the crimes that had occurred during the armed conflict in Kosovo in the village of Sllovi/Slovinje had already been prosecuted and all the accused persons had been acquitted by a final judgment. The suspect had been a witness in these proceedings.

The Defence Counsel also said that the suspect had left Kosovo for economic reasons immediately after the armed conflict, but had been regularly coming Kosovo because of family duties. He proposed to the Court that, if found necessary, his client be ordered a more lenient measure for securing court attendance, as he would always respond to the court summonses.

The suspect Stanišić supported his Defence Counsel's allegations and added that if he had done anything illegal, he would have never come to Kosovo again. He regretted what had happened in the village of Sllovi/Slovinje.

During the reporting period, at the request of the Prosecution, detention on remand was repeatedly extended against the suspect Stanišić, as this was the case with a large number of victims and witnesses who could not have been heard in a month or in the following months.

The ruling ordering one-month detention against the suspect, rendered by the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, as well as the ruling extending the detention order, were appealed by the suspect and the Defence Counsel. The appeals were rejected as unfounded in the rulings rendered by the Appellate Panel of the Court of Appeals.

[34] As the hearing was closed to the public and as it was forbidden to disclose any information stemming from it, the course of proceedings was presented according to the ruling ordering the detention measure.

The investigation in *The Prosecutor v. Goran Stanišić* case had not been completed by the end of the reporting period.

1.1.6. The Case: *The Prosecutor v. Ramiz Džogović*

Acting/deciding upon the SPRK's application for detention on remand in *The Prosecutor v. Ramiz Džogović* case, dated October 4, 2019 (KTS No. 61/19) and received on the same day, a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Arben Hoti, held a hearing to consider the merits of the Prosecution's application. Following the hearing, the review, and the analysis of the application, the Judge rendered a ruling ordering one-month detention against the suspect Džogović that was to last from October 3, 2019, when he was arrested, until November 3, 2019.

The suspect was ordered the strictest measure of securing his presence in court on grounded suspicion that he had committed the following criminal offences: *War Crimes against the Civilian Population*^[35], *War Crimes as a serious violation of the Geneva Conventions*^[36], *War Crimes as a serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*^[37], *War Crimes as a serious violation of law and customs applicable to non-international armed conflicts*^[38], as well as the criminal offence of *Unauthorized Ownership, Control or Possession of Weapons*^[39].

The course of pre-trial proceedings

On October 4, 2019, the SPRK^[40] submitted to the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for detention on remand against the suspect Džogović on grounded suspicion that: in the early morning of August 29, 1998, in the village of Shushicë/Sušica, Istog/Istok municipality (around 6:00 a.m.), in complicity with unidentified persons, being uniformed and armed, he had participated in an attack by the Serbian police forces against the Salihaj family, when nine (9) members of the family and one of their grandchildren had been

[35] Provided for and punishable by Article 142 of the CC SFRY (in force by UNMIK Regulation 1999/24 of December 12, 1999).

[36] Also provided for and punishable by Article 144 of the CCRK (that entered into force on April 15, 2019).

[37] Also provided for and punishable by Article 146 of the CCRK (that entered into force on the aforementioned date).

[38] Also provided for and punishable by Article 147 as read with Article 31 of the CCRK (that entered into force on the aforementioned date).

[39] Provided for and punishable by Article 366, Paragraph 1 of the CCRK.

[40] State Prosecutor Enver Krasniqi.

killed. During the attack, the property of the Salihaj family had been set on fire and destroyed. Moreover, there was grounded suspicion that while the property of the Salihaj family had been burning during the day, a photo had been taken of the suspect together with an unidentified perpetrator next to a building of the Salihaj family that had been on fire.

The State Prosecutor also charged the suspect with the commission of the criminal offence of *Unauthorized Possession of Weapons*. During the search of the house belonging to the suspect Džogović, that was carried out by the Kosovo Police (KP) on October 3, 2019, around 14:20 hrs., in the village of Dobrushë/Dobruša, Istog/Istok municipality, one Kalashnikov automatic weapon was found - serial number 105529, produced by Yugoslav Zastava - as well as one magazine, twenty-eight (28) 7.62x39 mm caliber bullets and three (3) 9x19 mm caliber bullets, for which the suspect had not obtained a licence from the competent institutions. After the search, the aforementioned weapons were confiscated.

The search of the suspect's home was conducted on the order of the State Prosecutor, which followed the criminal report filed by the KP's War Crimes Investigation Unit (WCIU), dated October 2, 2019. In the criminal report, the suspect Džogović was charged with the commission of the aforementioned offences in complicity.

Acting upon the criminal report and the supporting evidence – witness testimonies and the evidence obtained through investigative activities conducted by the police, the State Prosecutor found that there was a grounded suspicion that the suspect had committed the above mentioned criminal offences. For these reasons, and in order to ensure the presence of the suspect in court during criminal proceedings and their successful conduct, he requested in his application that the suspect be ordered detention on remand. According to the Prosecution, if the suspect was released pending trial, there was a risk that he would flee, avoid criminal liability and avoid responding to summons by the Prosecution and the Court. The criminal offences he was suspected of having committed were serious, carrying a longer term of imprisonment. If not detained, it would be difficult to successfully resolve the circumstances under which the murder had been committed. According to the Prosecution, the only measure that could ensure smooth conduct of criminal proceedings was detention on remand.

Acting upon the Prosecution's application for ordering a security measure, the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština held a hearing on the same day that was attended by the parties to the proceedings, the Prosecutor, who had filed the application, and the suspect Džogović together with his Defence Counsel, Attorney Esat Muharremi from Pejë/Peć.

During the hearing, the State Prosecutor presented and reasoned the written application for ordering the most stringent measure. He also stood by the proposals specified in the application.

The suspect's Defence Counsel impugned the Prosecution's application which, in the opinion of the Defence, was based on circumstantial evidence that was not probative. The Defence Counsel also objected to the reasons the Prosecution referred to when proposing the strictest measure to ensure the presence of the suspect in court. According to the Defence, the Prosecution did not contend that there was a risk of flight in this specific case, twenty (20) years after the end of the armed conflict. The Prosecution did not state the reasons that would affect his decision to leave his place of residence if he had not done so in the meantime. The Prosecution did not explain other reasons for ordering the most stringent measure, i.e. that he would influence the witnesses, or obstruct criminal proceedings. He moved the Court to order a more lenient measure for securing his presence in court.

The suspect Džogović stood by his Defence Counsel's allegations and added that he had been able to move freely around the town (Istog/Istok) for the previous twenty years, that he had been going downtown on a regular basis, at least once or twice a week, that he had been meeting with lawyers, judges, municipal officials, that he had never had a problem, and that no one had ever pointed a finger at him. During the armed conflict, he had been helping the population of the surrounding villages by providing them food, and by welcoming them in his home. He acknowledged that a weapon had been found in his house during the search.

Having held the hearing and having analysed the enclosed case files, the Pre-Trial Judge rendered a ruling whereby a security measure was ordered against the suspect in relation to the aforementioned offences. After considering the merits of the Prosecutor's application for ordering the measure of securing the presence of the suspect in court, the Pre-Trial Judge analysed the supporting evidence, found that the Prosecutor's application was founded, and that the conditions for ordering the detention measure against the suspect were fulfilled. Based on the evidence provided by the Prosecution, it entailed that, in this particular case, there was a risk that the suspect might flee in order to avoid criminal liability. There was also a risk of failure to respond to the summonses of the Court, the probability of influencing the witnesses not heard by the Prosecutor, and the likelihood of forging or tampering with evidence. The Judge found that there was also a danger that the suspect might influence potential accomplices who had not yet been identified or not available to the Court. According to the findings of the Court, detention was the only measure to ensure the presence of the suspect in court.

The suspect and his Defence filed an appeal against the ruling on detention on remand, which, following the session, was rejected by the Court of Appeals as unfounded. The ruling on detention on remand rendered by the Pre-Trial Judge was upheld. According to the findings of the Appellate Panel of the court of second instance, the Pre-Trial Judge of the court of first instance properly considered and assessed the supporting evidence when deciding on ordering the security measure against the suspect.

On October 29, 2019, the SPRK filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština a reasoned application for extension of detention on remand against the suspect.

Following the receipt of the Prosecution's application, consideration and analysis of the reasons for the extension of the security measure, the Pre-trial Judge analysed the case file, the application for extension of the security measure, the supporting evidence and the reasons why the extension had been proposed, and found that there were still circumstances due to which the security measure had been ordered, that there was a danger the suspect might flee in order to avoid criminal liability, and that, if released pending trial, he might influence the witnesses and accomplices. On October 31, 2019, without holding a session, the Court issued a ruling wherein it established that the detention measure was the only measure that could ensure the smooth conduct of criminal proceedings. The Court extended detention on remand against the suspect for additional two (2) months, from November 3, 2019 to January 3, 2020.

The HLC Kosovo findings

The State Prosecutor has instituted criminal proceedings against the suspect in relation to a number of criminal offences of *War Crimes*. What is striking is that the application for ordering a security measure, when it comes to such serious charges, did not contain any description or a list of specific actions that respectively relate to the four criminal offences.

Moreover, when classifying the criminal offences, the Prosecution listed legal headings of the criminal offences the suspect had been charged with, but did not specify the provisions that would more closely describe the illegal actions of the suspect. Namely, the legal provisions set out in the application for detention on remand against the suspect contain several items.

According to the current case law (national and international), it is indisputable that, when classifying a criminal offence, it is mandatory to state the legal heading of the offence under the criminal code in force at the time of the commission of

the criminal offence^[41]. In case of amendments to the criminal code, if the new code also envisages the criminal offence as such, it is mandatory to state the legal heading of the criminal offence according to the criminal code currently in force. The criminal code in force at the time of the commission of the criminal offences, as well as the criminal code that was applied when initiating criminal proceedings against the suspect, provide that a more favorable law be applied against perpetrators. In this specific case, the classification of the criminal offences the suspect has been charged with has been carried out under the Criminal Code of Kosovo which entered into force in mid-April 2019, which is more stringent for the suspect in terms of the sentence.

The description of the criminal offence(s) the suspect has been charged with does not specify under what circumstances these offenses were committed, whether in peacetime or during an armed conflict. Only the date of the commission of the criminal offence has been stated, but not the character of the armed conflict (internal, international), although the Defendant's actions have been classified as *War Crimes*, which can only be committed during the war or an armed conflict.

The Pre-Trial Judge, too, used the same manner of classifying the criminal offences against the suspect.

The HLC Kosovo also notes that a preliminary criminal investigation and criminal proceedings in cases where suspects are charged with war crimes have been much more expeditious after the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština was established. In most cases, at least during the preliminary criminal investigation, legal deadlines for taking procedural actions are respected, which is very important for the protection of human rights of suspects or accused persons.

[41] Article 2 item 2 of the CCRK (2019): 'No criminal sanction or measure of mandatory treatment may be imposed on a person for an act, if prior to the commission of the act, the law did not define the act as a criminal offence and did not provide a criminal sanction or measure of mandatory treatment for the act'.

1.2. The first instance proceedings

1.2.1. The Case: *The Prosecutor v. Darko Tasić*

On September 13, 2018, following the assessment of the SPRK indictment dated April 26, 2018 (KTS/PPS. No. 149/09), the main trial in *The Prosecutor v. Darko Tasić* case was opened before a Trial Panel (presided over by Judge Artan Sejranj^[42]) of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prizren against the Defendant Tasić for the commission of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* on two counts. The trial was also ongoing during the reporting period.

The course of criminal proceedings^[43]

Criminal proceedings in relation to the events that took place during the armed conflict in Kosovo in the village of Krusha e Vogël/Mala Kruša, Prizren municipality, in the period from March 25 to 27, 1999, were initiated by a ruling of the SPRK International Prosecutor^[44], dated May 31, 2012, on launching an investigation against fifty-five (55) suspects due to a grounded suspicion that they, in the capacity of members of Serbian paramilitary forces, in complicity with members of the regular police forces, had killed more than one hundred (100) men in the barn owned by Rasim Batusha and at several more locations in the village, and had tried to kill seven (7) more civilians. The defendants were also charged with seizing money, valuables and personal documentation from the villagers on that occasion.

The investigation was also initiated against another forty-eight (48) suspects^[45] due to a grounded suspicion that, on March 25 and 26, 1999, as members of the reserve armed forces of the FRY MIA^[46] or paramilitary forces, as well as in complicity with other unknown perpetrators, they had participated in the confiscation of property, looting, setting houses and cars on fire, and large scale de-

[42] Members of the Trial Panel: Judges Ajser Skenderi and Xheladin Osmani.

[43] This analysis will cover the part of the main trial that was taking place before the Trial Panel during the reporting period, with a brief overview of the part of the criminal proceedings that had taken place in previous years. This part of the main trial is presented in detail in the 2017 and 2018 Annual Reports which can be found on the HLC Kosovo official website: <http://www.hlc-kosovo.org/>

[44] SPRK International Prosecutor Cezary Michalczuk.

[45] Including the Defendant Tasić.

[46] Ministry of Internal Affairs of the Federal Republic of Yugoslavia

struction of property that was not justified by the military needs. On the same day, they had separated the women and children from the men, and had forced them to set off, on foot, to Albania.

In the aforementioned ruling, an investigation against the suspects was also initiated in relation to other criminal offences committed on the critical day in the village of Krusha e Vogël/Mala Kruša, that were classified as *War Crimes against the Civilian Population*.

The investigation was, in accordance with the foregoing ruling, repeatedly suspended and reopened in order to carry out certain investigative actions so that the deadline foreseen for conducting an investigation would not be exceeded.

The investigation into the crimes committed in March in the village of Krusha e Vogël/Mala Kruša, in accordance with the ruling issued in late May 2012, was, after obtaining evidence, suspended against individual suspects and launched against new persons.

In order to bring the suspects to justice, an international warrant was issued against twenty-seven (27) suspects in 2016. The Defendant Tasić was arrested at the Bërnjak/Brnjak border crossing, Zubin Potok municipality, on November 22, 2017, in accordance with this arrest warrant. On the same day, a ruling was issued to reopen the investigation, as well as a ruling on his police apprehension that was to last for forty-eight (48) hours. On the following day, a one-month detention measure was ordered against him in a ruling of the Pre-Trial Judge of the Basic Court of Prizren^[47].

In the indictment dated April 26, 2018, the SPRK International Prosecutor^[48] charged the Defendant Tasić with the commission of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[49] on two counts:

- between March 25 and 26, 1999, in the village of Krusha e Vogël/Mala Kruša, the municipality of Prizren, in the area known as the “Hajdari mahala”, acting as a

[47] According to the rulings of the Pre-Trial Judge or the Presiding Trial Judge, which were affirmed by the decisions of the Court of Appeals, the Defendant was in detention on remand during the criminal proceedings.

[48] The indictment was filed by International Prosecutor Paul Flynn. The represents the last indictment filed by an international prosecutor.

[49] Provided for and punishable under Article 142 as read with Article 22 of the CC SFRY, also punishable under Article 152, Paragraph 2.2 in conjunction with Article 31 of the CCRK, in violation of Article 3 (c) common to the Geneva Conventions of 12 August 1949, Article 4, Paragraph 2, items (e) and (g) and item 13 of Protocol II additional to the Geneva Conventions (8 June 1977).

member of the reserve police forces of the Federal Republic of Yugoslavia (MIA) or Serbian paramilitary forces, in complicity with other perpetrators, members of the aforementioned forces whose identity has not been identified, the Defendant was involved in the confiscation and plunder of property, illegal or arbitrary destruction of property (setting houses on fire) at large scale that was not justified by the military needs, which resulted in grave consequences for the villagers of Albanian nationality;

- in the same capacity, on March 26 and 27, 1999, in complicity with other members of the police forces, the Defendant participated in or was involved in the defamation of the bodies of an unknown number of unidentified persons in the area around the village of Krusha e Vogël/Mala Kruša by setting them on fire and/or trying to destroy them by throwing them into the river Drim near the village.

An initial hearing was held on May 14, 2018 before a judge of the Basic Court of Prizren, Artan Sejrani. The Defendant pleaded not guilty to the charges. The second hearing was held on June 14, 2018. In between these two hearings, the Defendant and his Defence Counsel filed a motion to reject the indictment. Due to the great volume of the case, they kept the right to comment on any new possible evidence and any witness proposal during the trial. The Prosecution, in their written response, moved the Court to reject as unfounded the motion to reject the indictment.

In the ruling dated June 14, 2018, the Presiding Trial Judge rejected as unfounded the motion to reject the indictment. This court ruling was impugned in the Defendant's appeal, which was also rejected as unfounded by the Court of Appeals' ruling dated July 7, 2018.

The main trial was opened on September 13, 2018 when the parties to the proceedings presented their opening statements. The trial continued with the administration of evidence. After the main trial had been opened, the Trial Panel was in session, including the initial and the second hearing, for eighteen (18) days [eight (8) days in 2018, ten (10) days in 2019]. During the trial (from the opening till the end of 2019), fifteen (15) prosecution witnesses were heard. Upon the motion of the Prosecution, statements from the earlier stages of criminal proceedings were read, given by three witnesses^[50] who had had in the meantime passed away or were

[50] Pursuant to Article 338, Paragraph 1, item 1.1 of the CPCRK, statements from earlier stages of the proceedings shall be read at the main trial 'if the persons who have been examined have died, become afflicted with mental disorder or disability or cannot be found, or if their appearance before the court is impossible or involves considerable difficulties due to old age, illness or other important reasons'.

in poor health and were difficult to be heard before the Court. The Defence Counsel objected to the reading of the witnesses' statement from the earlier stages of criminal proceedings, and insisted on direct examination of individual prosecution witnesses (those still alive), arguing that the evidence from the earlier phases of the case was inadmissible and that it could not serve as a basis for a judgment.

Material evidence was presented too, including the evidence obtained from the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) through international legal cooperation, i.e. the evidence from the cases tried before this Tribunal (*The Prosecutor v. Milan Milutinović et al.*, *The Prosecutor v. Vlastimir Đorđević*). In the course of the trial, some technical errors in the official records were corrected too.

The main trial was open to the public from the very beginning. All sessions were audio- and video-recorded.

Drita Hajdari, an SPRK Prosecutor, represented the indictment during the trial.

The trial was announced to continue on January 15, 2020, when a prosecution witness - UK journalist John Sweeney - is to be heard. In order to secure the presence of this witness and his hearing before the Trial Panel, several scheduled court sessions were adjourned during the reporting period.

The HLC Kosovo observations:

As it was observed in previous years, the HLC Kosovo still has objections to the slow pace of the main trial in the criminal proceedings against the Defendant Darko Tasić. The Defendant was arrested on November 22, 2017 and has been in detention on remand for more than two years, with a real likelihood of being detained for the third year if the Court does not act more expeditiously in this case.

The Criminal Procedure Code (Article 314) foresees deadlines for the completion of the main trial. This Article foresees that if the main trial is before a single trial judge, the main trial shall be completed within ninety (90) days. If the main trial is before a trial panel, it shall be completed within one hundred and twenty (120) days, unless the trial panel issues a reasoned decision to extend the time for the main trial. The main trial may be extended for another thirty (30) days for each reasoned decision, by stating substantiated reasons for the extension of the main trial. In the second half of 2019, the main trial was postponed on several occasions due to the inability to hear a witness, UK journalist John Sweeney, whose hearing had to be organised through international legal assistance. The HLC Kosovo finds that the institutions through which international legal assistance is orga-

nized should act more expeditiously, especially in cases where the defendant is in detention, because in these situations, too, the presumption of innocence applies, irrespective of the gravity of the charged offence.

With regard to *The Prosecutor v. Darko Tasić* case, the HLC Kosovo considers it necessary to reiterate the recommendation stated in the 2018 Annual Report concerning the need for Kosovo courts, despite their excessive workload, to give priority to war crimes cases. As time goes by, facts and memories fade, witnesses die, evidence disappears, and it becomes increasingly difficult to gather evidence of the crimes committed during the armed conflict; hence, victims or their families have fewer possibilities to exercise their right to justice.

The main trial was taking place in Albanian, with interpretation into Serbian for the Defendant and his Defence Counsel (*chuchotage*). When the Defendant or his Defence Counsel were addressing the Court, consecutive interpretation from Albanian to Serbian was organised and vice versa. Interpretation before this Trial Panel was good during the trial, the official records were kept properly, and according to the information provided by the Defence Counsel, he was receiving timely translations of the official records, which was at an adequate or acceptable level. This is commendable, given numerous translation problems in other cases that have been observed by the HLC Kosovo while monitoring the most important trials.

1.2.2. The Case: *The Prosecutor v. Zoran Đokić*

The main trial in *The Prosecutor v. Zoran Đokić* case, initiated on the SPRK indictment dated May 31, 2019 (KTS. No. 23/2018), was opened on November 18, 2019 before a Trial Panel, presided over by Judge Arben Hoti^[51], of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština. In the indictment, the Defendant was charged with having committed, in complicity, the criminal offences of *War Crimes against the Civilian Population*^[52], *War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*^[53], *War Crimes in serious violation of laws and customs applicable in non-international armed conflicts*^[54].

[51] Members of the Trial Panel: Judges Albina Shabani Rama and Shadije Gërguri.

[52] Provided for and punishable under Article 142 of the CC SFRY in force by UNMIK Regulation 24/1999 of 12 December 1999.

[53] Provided for and punishable under Article 152 Paragraph 1 of the CCRK (2012) - according to which the criminal offences the Defendant was charged with were classified in the indictment dated May 31, 2019.

[54] Provided for and punishable under Article 153 Paragraph 1 items 2.1; 2.2; 2.5; 2.8; 2.13 and 2.15 and Article 3 of the CCRK (2012).

The course of criminal proceedings

Due to a grounded suspicion that, during March and May 1999, in the settlement *Kristal* in Pejë/Peć, several serious crimes were committed by a number of uniformed and armed persons (physical and psychological abuse, robbery of civilians who did not participate in the conflict, murder of thirty-three (33) civilians, expulsion of the population from their homes), the SPRK authorised the Kosovo Police Serious Crimes Department (KP SCD) to investigate into the circumstances under which the crimes had occurred and to identify possible perpetrators.

Following the investigative activities carried out by the said Police Department, the Prosecution Office received a criminal report on October 5, 2018. With regard to this report, on October 8, 2018, SPRK State Prosecutor Habibe Salihu filed with the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć a ruling on initiation of investigation against the Defendant Zoran Đokić. By the aforementioned ruling, an investigation was also launched against the suspects R.B, V.I and S.S who have been unavailable to the Kosovo prosecution authorities.

The investigation was initiated on grounded suspicion that the suspects had taken part in or had assisted in the commission of the criminal offence by opening fire against civilians on March 26, 27, 28 and May 13, 17 and 28, 1999, in the *Kristal* settlement in Pejë/Peć, when 33 civilians had been killed. By doing so, the suspects had committed the criminal offences of *War Crimes in serious violation of the Geneva Convention*^[55] (intentionally causing great suffering, serious bodily harm, rape and sexual harassment), *War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions*^[56], *War Crimes in serious violation of laws and customs applicable in non-international armed conflicts*^[57], *Organization of Groups to Commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*^[58], *Responsibility of Commanders and other Leaders*^[59], and *War Crimes against the Civilian Population*^[60].

Following the decision to open an investigation against the suspects, the SPRK filed with the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć a request to issue an arrest warrant against the suspects under investigation. The Court was requested to issue an arrest warrant after the regular summoning process of the suspects that was completed by sending summonses to the addresses the Prose-

[55] Provided for and punishable under Article 150 Paragraph 2 items 2.1 and 2.3 of the CCRK.

[56] Provided for and punishable under Article 152 Paragraph 2 items 2.1 and 2.3 of the CCRK.

[57] Provided for and punishable under Article 153 of the CCRK.

[58] Provided for and punishable under Article 160 of the CCRK.

[59] Provided for and punishable under Article 161 of the CCRK.

[60] Provided for and punishable under Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY.

cution had managed to obtain during that period. It was not possible to serve the summonses as the suspects had no longer lived at the addresses available to the Prosecution. On November 2, 2018, the Basic Court of Pejë/Peć, acting upon the Prosecution's request, issued an arrest warrant against the persons under investigation (by the ruling dated October 8, 2018). Pursuant to this order, the suspect Zoran Đokić was arrested on February 1, 2019 at 10:00 p.m. at the Jarinë/Jarinje border crossing, Leposaviq/Leposavić Municipality.

On February 2, 2019, Prosecutor Salihu issued a ruling on apprehension of the suspect Zoran Đokić, which started to run from the moment of his arrest. On the same day, she also filed with the Court an application for detention on remand in order to secure the presence of the suspect in court and to allow a smooth running of criminal proceedings in respect of the offences suspected to have been committed in 1999 by the suspect, in complicity with other persons unavailable to the Kosovo law enforcement agencies.

According to the Prosecution, the grounded suspicion that the suspect had committed the criminal offence he was charged with was supported by material evidence, inter alia, the statement of an eye-witness to the events with which the suspect was charged. The Prosecution moved the Court to order the strictest security measure on the grounds that more lenient measures could not secure the presence of the Defendant in court.

On February 2, 2019, the Pre-Trial Judge of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć held a detention hearing to consider the Prosecution's request for ordering a security measure.

During the hearing, the suspect and his Defence Counsel, Attorney Ljubomir Pantović from Mitrovicë/Mitrovica, challenged the merits of the Prosecution's application, arguing that it was based solely on the statement of one witness, and that the Prosecution had not identified the perpetrators who had acted on the critical day at the settlement *Kristal* in Pejë/Peć. According to the Defence, another person with the same name and surname, whose father's first name also began with the same letter as the suspect's father, used to live in the settlement where the suspect^[61] had lived before and during the armed conflict in Kosovo. That other person had been a member of the Serbian MIA during the armed conflict in Kosovo and had participated in many police actions prior to the armed conflict. The Defence Counsel moved the Court to order a more lenient measure that would, according to the Defence, secure the presence of the suspect in court.

[61] At the time of compiling this report, the HLC Kosovo was not in possession of the information on what this exact settlement was.

Following the hearing, the Pre-Trial Judge rendered a ruling rejecting the request of the Defence. He granted the Prosecution's application for detention on remand against the suspect Zoran Đokić. The Court found, inter alia, that the suspect had been identified by the Prosecution as a participant in the commission of the offence he was charged with, and also, by witness testimonies and photo documentation available in the case file. The suspect did not live in Kosovo, and the charged criminal offences carried a sentence of long term imprisonment. Moreover, there was a risk of flight and a risk interfering with the successful conduct of criminal proceedings. Other more lenient measures in this case would not be adequate to secure the presence of the suspect in court.

The suspect was ordered (1) one – month detention on remand that was to last until March 2, 2019.

Through his Defence Counsel, Attorney Pantović, the suspect appealed the ruling on the security measure rendered by the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć on grounds of substantial violations of criminal procedure and an erroneous and incomplete determination of the factual situation.

The Defence Counsel stated in the appeal that the court of first instance had taken grounded suspicion for ordering detention as a general reason and the risk of flight as a special reason. With regard to the grounded suspicion as a general reason, according to the allegations from the appeal, the Court had presented a completely vague argument. The legal classification of the offences the suspect was charged with was completely vague and incomprehensible. According to the appeal, a grounded suspicion must be based on clearly described evidence indicating that the suspect had committed the charged criminal offence. The application for detention on remand and the ruling ordering this measure must explain in detail the existence of the grounded suspicion; there should be a high probability that the suspect had committed the charged criminal offence, which had not been contained in the application for detention on remand or in the ruling ordering such a measure.

According to the Defence, the legal classification of the criminal offences the suspect was charged with was unacceptable. The suspect was charged with the criminal offences provided for by the law that came into force on January 1, 2013, and not under the law in force at the time of the commission of these offences. Moreover, according to the Counsel, there were no grounds for ordering detention. He moved the Court of Appeals to grant the appeal, to modify the ruling of the Pre-Trial Judge, and to terminate detention on remand against the suspect because there was no grounded suspicion that he had committed the criminal

offence; or alternatively, to order house detention that would be carried out in his father's apartment in North Mitrovica.

The Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Hava Haliti^[62], in their ruling dated February 22, 2019, rejected the appeal of the suspect's Defence Counsel as unfounded and upheld the ruling on detention on remand rendered by the Basic Court of Pejë/Peć.

According to the findings of the court of second instance, the Department of Serious Crimes of the Basic Court of Pejë/Peć had properly explained in their impugned ruling the grounded suspicion that the suspect had committed the charged criminal offences. According to the findings of the Appellate Panel, the case files provided sufficient grounds for the suspicion that the suspect had aided or had opened fire at the Albanian civilian population on March 26, 27 and 28, as well as on May 13, 17 and 28, 1999 in the settlement *Kristal* in Pejë/Peć when thirty-three (33) people had been killed. Whether the grounded suspicion would be proven was to be established at further stages of criminal proceedings. The court of first instance had properly assessed the reasons and grounds for ordering the detention measure.

During the reporting period, the detention measure had been duly extended against the suspect by the Pre-Trial Judge of the Basic Court of Pejë/Peć. After the new Law on Courts^[63] entered into force at the beginning of the year, according to which the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština was established with the jurisdiction over the cases falling within the competences of the Special Prosecution Office of Kosovo, a Pre-Trial Judge of that Department^[64] was adjudicating on the Prosecution's request for ordering security measures.

The indictment

On May 31, 2019, State Prosecutor Habibe Salihu filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an indictment against the Defendant Zoran Đokić for having committed the criminal offences of *War Crimes in serious violation of Article 3 common to the Geneva Conventions, War Crimes against the Civilian Population, War Crimes in serious violation of laws and customs applicable in non-international armed conflicts*, Article 153, Paragraph 2, items 2.1, 2.2, 2.5, 2.8, 2.13, and 2.15. and Article 3 of the CCK^[65]

[62] Members of the Appellate Panel: Judges Xhevdet Abazi and Tonka Berishaj.

[63] <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/F6BADB4F-6CD7-42F2-9E54-9D01B98A778E.pdf>

[64] At the time of compiling this report, the HLC was not in possession of the date when the case file was handed over to the Special Department of this Court.

[65] Criminal Code of Kosovo (2012) which entered into force on January 1, 2013.

The Defendant committed these criminal offences as follows:

- during March and April 1999, in the settlement *Kristal* in Pejë/Peć, acting within the framework of an organized criminal group of Serbs, composed of uniformed and armed members of the army, police and paramilitary groups, who have been unavailable to the prosecuting authorities of Kosovo, by means of intimidation, robbery, murder, expulsion, violation of the bodily integrity or health of unprotected Albanian civilians who did not directly participate in the conflict, he entered the homes of Albanian civilians, forced them to leave their homes together with their family members, inflicted immense suffering on them, and applied physical and mental abuse against them. From the home of, nowadays, late Hilmi Zeqiri, he expelled his family and the families present inside his house (the family of his brother Skender and the family of Shaban Kaliqani, who had previously been forced to leave their home), and ordered them to hand over the money and valuables (family jewellery). Furthermore, in the courtyard of Zeqiri's house, he punched Shaban Kaliqani in the face and broke his teeth, then killed Hilmi Zeqiri, after which he beat Skender and confiscated DM 1,000 from him. After expelling the civilians from the house, some 70 metres from Zeqiri's courtyard, at the gate of Asllan Mula's yard, the Defendant separated Skender, Shaban and Bashkim Berisha from the convoy, then opened burst fire from his Kalashnikov in the direction of Skender's head and Bashkim's chest. He said to Shaban: 'What are you waiting for, run'. While running, Shaban met Riza Mamaj who had been shot in the chest and who, subsequently, succumbed to his injuries. Shaban continued to his father's house, wherefrom he left for Montenegro the following day.

The indictment assessment procedure

Acting on the indictment dated May 31, 2019, Judge Arben Hoti^[66] of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština held an initial hearing on July 11, 2019 when the indictment was read. The Defendant stated that he had understood the allegations stemming from it and pleaded not guilty to any of the charges.

Following the hearing held on July 11, 2019, the Defence for the Defendant submitted a written request to the Presiding Trial Judge on August 2, 2019 seeking that the indictment be rejected. According to the Defence's findings: the indictment was flawed, not based on a grounded suspicion that would confirm that the Defendant Zoran Đokić had committed the charged criminal offences, the time of the criminal offences was not stated accurately, and there was no evidence that any events had taken place in March or April in the aforementioned settlement in Pejë/Peć.

[66] Judge Hoti is the Presiding Trial Judge, who, during the indictment assessment procedure, acted as a Single Trial Judge.

Moreover, according to the Defence, the classification of the criminal offences was imprecise and unclear, it was carried out according to the law that was not in force at the time of the commission of the criminal offences the Defendant was charged with, and the applicable law was not more favorable to the Defendant. The Prosecution did not have sufficient evidence in the proceedings that the Defendant had committed the charged criminal offence. The evidence enclosed to the indictment was unreliable, its analysis had not been carried out, and the testimonies of witnesses had been just retold. Furthermore, it was proposed in the indictment that only the evidence supporting the indictment should be adduced at the main trial, although the Prosecution was required by the law to present the evidence in support of the allegations of the indictment but also the evidence in favour of the Defendant. The Defence, by objecting to the evidence, challenged, *inter alia*, the quality of the Prosecution's evidence, especially the enclosed photographs, stating that the photographs were blurred, not numbered, and that it was not possible to determine the origin of the photographs or the time when they had been taken.

The second hearing was held on August 14, 2019, within the forty (40) day legal deadline^[67].

During this hearing, State Prosecutor Salihu informed the Court that she had duly received the views of the Defendant and his Defence regarding the indictment, *i.e.* the request to dismiss the indictment and the objections to the evidence attached thereto.

She stated that the Defence's written submissions were untenable. The indictment was compiled in accordance with the legal provisions and supported by sufficient evidence that had been obtained in the manner prescribed by the law, that is, the indictment was based on admissible evidence. For these reasons, she moved the Court to reject the motion of the Defence.

Throughout this hearing, the Defendant and his Defence stood entirely by the written request to reject the indictment and the objection to the supporting evidence. During the hearing, the Defence announced an alibi for the Defendant, *i.e.* they submitted to the Court the names of the witnesses they planned to summon in support of an alibi.

The Defence Counsel for the Defendant assessed the Prosecution's views as general and stood by everything stated in his written submissions, which was also supported by the Defendant.

[67] Pursuant to the Criminal Procedure Code, it is not mandatory to hold the second hearing. Article 254 of the CPCRK specifies the course of this hearing.

The hearing was public.

The Special Department's ruling on the Defence's motion and objections

On September 16, 2019, after the initial and the second hearing had been held, the Presiding Trial Judge rendered a ruling rejecting the Defendant's motion to reject the indictment and the objections to the proposed evidence.

According to the findings, the Court rendered this decision after a careful analysis of the allegations and claims of the parties to the proceedings, and found that the Defendant Zoran Đokić had committed the offences charged in the indictment. The Prosecution's evidence had been obtained in a manner prescribed by the law and it indicated that the aforementioned criminal offences had been committed by the Defendant.

In their appeal dated September 23, 2019, the Defendant and his Defence challenged the ruling of the Presiding Judge due to an erroneous determination of the factual situation. They argued that there was insufficient evidence to support the grounded suspicion that the Defendant had committed the criminal offence charged in the indictment. A grounded suspicion meant that there was admissible evidence^[68]. The indictment contained a vague factual description that did not correspond to the evidence obtained at the investigative stage of the criminal proceedings. As stated in the appeal, the conditions for rejecting the indictment had been met.

Deciding on the Defendant's appeal, the Court of Appeals, in the ruling of the Appellate Panel^[69] dated October 17, 2019 rejected the appeal as unfounded and upheld the ruling of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština. According to the findings of the court of second instance, the allegations from the appeal were unfounded. According to the facts described in the indictment, there were sufficient reasons to believe that the Defendant had committed the charged criminal offences. The evidence in the file confirmed the grounded suspicion. It would be assessed during the main trial before the court of first instance.

Before the opening of the main trial, the Defence Counsel for the Defendant proposed new evidence to the court of first instance on November 15, 2019. The proposed evidence was related to the professional engagement of the Defendant Zoran Đokić by international organizations and institutions in Kosovo after the armed conflict, until 2014.

[68] As provided for by Article 19 Paragraph 1 item 1.12 of the CPCRK.

[69] The appeal was decided by the Appellate Panel of the Special Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Kreshnik Radoniqi, and composed of Judges Gordana Vlašković and Ferit Osmani.

The main trial

Following the decisions of the competent courts that the main trial could be opened, the main trial before the Trial Panel of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština was scheduled to start on November 18, 2019; however, it was postponed due to the absence of the Defence Counsel for the Defendant. The main trial was opened in the presence of the parties to the proceedings on December 4, 2019. Five (5) sessions have been held so far, the initial and the second hearing (held on July 11 and August 14, 2019), and the ones held on November 18, December 4 and December 19, 2019.

During the part that took place in the course of the reporting period, the indictment was read. The Defendant again stated that he had understood it, but he pleaded not guilty. Opening statements by the parties to the proceedings were also presented.

In her opening statement, the Prosecutor introduced the evidence she planned to administer during the main trial in support of the grounded suspicion. She listed the witnesses who would be heard during the main trial and briefly presented parts of their statements from earlier stages of criminal proceedings.

The Prosecutor's opening statement was supported by the injured parties present and their representative, Attorney Kujtim Kërveshi from Prishtinë/Priština, who stated in his address to the Court that: the witnesses proposed in the indictment had substantial evidence of the events that had taken part in late March 1999 in the settlement *Kristal*; there was evidence that, on the critical day, the Defendant had been a participant in the event and that, as a uniformed and armed person, he had used a weapon and had harassed, plundered, beaten and killed some people. The Defendant had taken part in these actions, and during the trial, the injured parties would present the evidence thereof. The representative proposed additional witnesses to be heard. He also stated that he would file a timely property claim on behalf of the injured parties.

In this part of the trial, the representative withdrew his proposal that some pieces of evidence, proposed by the Defence and prepared in Cyrillic, be translated into Albanian, given that the defence was based on an alibi, and that the Defendant might need this evidence at a later stage of the main trial.

With regard to his absence at the opening of the main trial, Attorney Pantović explained that he had not received summons for the opening of the main trial scheduled for November 18, 2019.

In his opening statement, he said that the Defence did not dispute that crimes had occurred in the settlement *Kristal* at the critical date, on March 29, 1999, but that he would prove that the Defendant had not taken part in the commission of those crimes. During the course of the trial, he would prove that the indictment was inadmissible and not based on convincing evidence, and that the Prosecution witnesses did not have direct knowledge of the crime. The Defence expected that the Trial Panel would, in the end, be satisfied that there was no evidence that would confirm the Defendant's guilt beyond any reasonable doubt.

The main trial continued with the hearing of witnesses proposed by the Prosecutor. By the end of the reporting year, three (3) witnesses had been heard and another witness had started to give testimony. The hearing of the Prosecution witness, whose testimony had not been completed, was announced for January 20, 2020, when the main trial was due to continue.

In the course of the hitherto main trial, the Trial Panel had so far not ruled on individual motions of the parties, which were mainly related to new evidence and hearing of new witnesses. The Panel announced to rule on these motions in the continuation of the main trial.

The part of the main trial, which was held in 2019, was open to the public. It was conducted in the Albanian language with consecutive interpretation into Serbian.

The HLC Kosovo observations:

Based on monitoring the criminal proceedings conducted in *The Prosecutor v. Zoran Đokić* case during the reporting period, as well as of the access to court records, the HLC Kosovo finds that, the main trial has, so far, been conducted in accordance with the law. The rights of the parties to the proceedings have been respected by the courts during the hitherto stages of proceedings.

Having analysed the stages of criminal proceedings (the pre-trial stage, the indictment assessment procedure and the main trial), the HLC Kosovo has found that the Prosecution's documentation is unclear and imprecise when it comes to the suspicion related to such a serious criminal offence. In the ruling on initiation of investigation, the Defendant has been suspected of committing multiple forms of the criminal offence of *War Crimes*, i.e. he has been charged with the commission of six (6) crimes, but without any description of his specific actions. The enacting clause of the ruling contains legal names of the offences, while, in the reasoning, a very brief description of the suspect's actions has been set out. Article 104,

Paragraph 1 of the CPCK^[70] clearly states that a ruling to initiate an investigation should, inter alia, include: the name of the person against whom an investigation was initiated, the date and time of the commission of the offence suspected of having been committed, a description of the suspected criminal offence, the legal name of the criminal offence, the circumstances and facts warranting a grounded suspicion of the perpetrator of the criminal offence.

The enacting clause of the indictment is also quite incomprehensible and imprecise. In the indictment's enacting clause, the Defendant has been charged with the commission of several criminal offences, on multiple counts, without clearly specifying these actions. The indictment also does not specify under what conditions the offences were committed, in peacetime or in times of armed conflict or war. According to international regulations, a *war crime* can only be committed in times of war or armed conflict that is not of an international character, or during an occupation. Legal classification of the criminal offences has not been adequately carried out in the indictment, nor does the indictment state whether or not the offences the Defendant has been charged with were committed in complicity (the enacting clause of the indictment states that the Defendant acted in a group). The legal name of the criminal offence according to the law which was effective at the time of the commission of the charged offence has not been accurately stated.

The Indictment states that the applicable law is more favorable to the Defendant, although, according to the applicable law, the charged criminal offence carries an imprisonment of not less than five (5) years or a life-long imprisonment^[71]. The Criminal Code of the SFRY, in force at the time of the commission of the offence by UNMIK Regulation 24/1999 of 12 December 1999^[72], prescribes for the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* an imprisonment of not less than five (5) years or a death penalty that was abolished by the aforementioned UNMIK Regulation. According to the Criminal Code of the SFRY, a death sentence might have been replaced by a sentence of imprisonment of twenty (20) years. Article 38 of the CC SFRY, Paragraph 1, foresees that an imprisonment may not be shorter than five (5) years, or longer than fifteen (15) years.

Legal classification in the indictment was carried out under the Criminal Code of Kosovo, in force from January 1, 2013 to mid-April 2019, although this Code is not more favourable to the perpetrator. Pursuant to the legal and constitutional provisions, it is mandatory to apply the law in effect at the time the charged

[70] <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2861>

[71] Article 153 of the CCRK: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2834>

[72] http://www.unmikonline.org/regulations/1999/re99_24.pdf

criminal offence was committed. In the event of a change in the law, the law most favorable to the perpetrator shall apply^[73].

1.2.3. The Case: *The Prosecutor v. Nenad Arsić*

On December 24, 2019, a Trial Panel of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, presided over by Judge Albina Shabani Rama, held an initial hearing upon the SPRK's indictment, dated December 6, 2019 (KTS No 01/2016), filed against the Accused Nenad Arsić on grounded suspicion that he had violated the bodily integrity of some members of the Shala family from Prishtinë/Priština during the armed conflict in Kosovo, and that he had seized significant amounts of oil and money from the same family, thereby committing the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[74] on two counts.

The course of criminal proceedings

Acting upon the criminal report filed by the members of the Shala family from Prishtinë/Priština, who, on May 21, 1999, were harassed and robbed by members of the Serbian police forces, including a reserve police officer Nenad Arsić, the SPRK authorized the War Crimes Investigation Unit (WCIU) of the Kosovo Police to investigate into the allegations from the criminal report filed by the Shala family members. Following the investigation, the WCIU filed a criminal report on September 5, 2019, against the suspect Arsić on grounded suspicion that he had committed the criminal offence of *War Crimes*.

Acting upon the criminal report, with the intention to clarify the allegations stemming from it, on October 22, 2019, SPRK State Prosecutor Drita Hajdari filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština a ruling on initiation of investigation against the suspect Nenad Arsić on grounded suspicion that: during the armed conflict in Kosovo, in *Emshir/Emšir* settlement in Priština, in the morning of May 21, 1999, in complicity with three unidentified members of the Serbian police, the suspect had entered the homes of the Shala brothers, Skender and Jakup, requesting that all other persons present leave the premises. When only the Shala brothers had remained in the house, the suspect had beaten them with hard objects, i.e. wooden sticks, inflicting serious bodily harm on them. Although their

[73] Article 3 of the CCRK (pursuant to the same Article of the 2012 and 2019 CCRK, it has been foreseen that the law more favourable to the perpetrator shall apply).

[74] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also punishable as a War Crime in serious violation of the Geneva Conventions under Article 144, items 2.2 and 2.3, in conjunction with items 1 and 1.2, as read with Article 31 of the CCRK (2019).

health had been poor because of the ill-treatment they had been subjected to, they had been forced to drink alcoholic beverages and sing a Serbian song: “Who is saying, who is lying that Serbia is small“. On that occasion, the suspect, in concert with other members of the police, had rummaged the houses of the Shala brothers, Jakup, Skender, Isak and Enver. On that occasion, they had found and taken DM 160,000 hidden in the yard of their father, Sherif Shala, as well as DM 80,000 hidden in a chicken coop located in the courtyard of the house of the injured party Isak Shala.

The Prosecutor classified the actions of the suspect as a *War Crime against the Civilian Population*^[75], committed in complicity.

As the investigation had already been ongoing against the suspect, the KP members arrested him on October 22, 2019, in the afternoon, while crossing the Merdare border point. Following his arrest, he was ordered a forty-eight (48) hour detention measure.

Application for detention on remand

Following the arrest of the suspect, on the same day, i.e. on October 22, 2019, the competent Prosecutor filed with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for detention on remand, i.e. the strictest measure for securing the presence of the suspect in court.

The request specified the reasons for ordering the most stringent measure. The suspect knew the witnesses; if released pending trial, he could contact the witnesses and influence them to change their statements, which may hinder criminal proceedings. The suspect was charged with the commission of a serious criminal offence with grave consequences, carrying a sentence of long-term imprisonment. The suspect was also a citizen of the Republic of Serbia, with which Kosovo prosecution authorities had not established legal cooperation. More lenient measures provided for by the law could easily be violated, which would make it difficult to ensure his presence before the court.

The detention hearing

On October 23, 2019, a Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Valon Kurtaj, held a hearing in order to consider the Prosecutor’s application for detention on remand against the suspect Nenad Arsić.

[75] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also provided for as the criminal offence of *War Crimes* in violation of laws and customs applicable in international armed conflicts under Article 145, Paragraph 1, item 1.2, Paragraph 2, items 2.1, 2.8, 2.13, 2.21, as well as the criminal offence of *War Crimes* in serious violation of the Geneva Conventions, under Article 144, Paragraph 1, item 1.2, Paragraph 2, items 2.2, 2.3, 2.4 and 2.7, as read with Article 31 of the CCRK (2019).

The hearing was closed to the public. A representative of the EULEX Monitoring Unit and a HLC Kosovo Monitor were allowed to attend the hearing (the parties to the proceedings had no objection to the presence of the HLC Kosovo Monitor)^[76].

The hearing was held in Albanian. The suspect and his Defence Counsel were provided with consecutive interpretation into Serbian.

Following the hearing, the Pre-Trial Judge rendered a ruling on the same day wherein he ordered a one (1) month security measure against the suspect, that was to last until November 22, 2019.

Ruling on ordering the security measure

In the ruling, the Court elaborated on the requests of the parties to the proceedings, State Prosecutor Drita Hajdari and the Defence Counsel for the suspect, Attorney Dobrica Lazić from Graçanicë/Gračanica.

As stated in the ruling, Prosecutor Hajdari elaborated before the Court the allegations from the written application for ordering a security measure. At the request of the Court, she elaborated them chronologically, presenting the history of the proceedings against the suspect, from the moment when initial information was obtained, the time when members of the injured family filed a criminal report to the stage of filing the application for ordering a security measure.

During the hearing, the suspect's Defence Counsel objected to the Prosecution's application for ordering the strictest measure for securing the presence of the suspect in court, in particular, to the circumstances that the suspect might be able to influence witnesses and their testimonies, as well as the injured parties. According to the Defence, prior to the hearing, his client had not been given access to the ruling on initiation of investigation and the Prosecution's application for detention on remand in his native language. It was also stated that the Defence Counsel still did not have access to the evidence available to the Prosecution, that he was not in the position to acquaint himself with its content, or to analyse it, and, that he could not state his opinion with regard to the evidence. During the session, the suspect and his Defence Counsel were informed, through an interpreter, of the content of the ruling on initiation of investigation and the application for detention on remand.

Having learnt the charges against the suspect, the Defence objected to the allegation that the suspect had participated in the commission of the charged criminal

[76] As the hearing was closed to the public, no details of the hearing will be presented in the text to follow.

offences against the Shala family, whose members he had met several times after the armed conflict. The Defence Counsel also stated that his client had never gone into hiding because he had had no reason to do so. Until 2011, he had lived in Qaglavicë/Čaglavica and had displayed normal behaviour. After he had returned to Kosovo, he was arrested. According to the Defence Counsel, twenty (20) years after the incident, it was difficult to prove the commission of the criminal offence the suspect had been charged with, irrespective of the fact that, in this particular case, the criminal offence in question was not time-barred.

The Defence Counsel also objected to the application for detention on remand, as there was no grounded suspicion that the suspect had committed the charged criminal offence. The suspect had not been accused or reported by anyone in the period of twenty (20) years. No one had ever pointed a finger at him. In the end, the Defence Counsel asked the Court that, if it was necessary to order a security measure to ensure his presence in court, the suspect be ordered a more lenient measure, i.e. the measure of house detention or the measure of reporting to the police station.

The suspect supported the allegations of his Defence Counsel.

After analysing the allegations of the parties and the supporting evidence, the Court found in their ruling that the Prosecution's reasons specified in the application for detention on remand were founded, and that, in the specific case, the conditions for ordering the strictest measure for securing the presence of the suspect in court had been met.

According to the findings of the Court, there was a grounded suspicion that the suspect had committed the charged offence. If released pending trial, or if an alternative, more lenient measure be applied, his presence in court would not be secured, and criminal proceedings would not run smoothly since the investigation in the case was at an early stage. There was a real probability of avoiding criminal liability, influencing witnesses, destroying or tampering with evidence. These actions could not be prevented by more lenient security measures.

An appeal against the ruling on detention on remand

The ruling of the Special Department, dated 23, October 2019, was challenged by Attorney Lazić in a duly filed appeal on the grounds of violations of the provisions of criminal procedure. Challenging the Prosecution's application, the Defence argued that the Prosecutor had failed to prove that there was a grounded suspicion that the suspect had committed the criminal offence he had been charged with, more closely described in the ruling on initiation of investigation against the suspect.

In his appeal, the Defence Counsel stated, inter alia, that the suspect and his Defence Counsel, contrary to Article 161 of the CPCK, had not been given access to any of the evidence relied upon by the Prosecutor, even during the hearing, except for the fact that he had been in possession of the statements of witnesses who had testified that his client had taken part in the ill-treatment and robbery of the injured parties. The attorney moved the court of second instance to review the allegations from the appeal and the case files, to annul the ruling on detention on remand against the suspect and to release him pending trial.

Having considered the Defence Counsel's appeal, as well as the case file, the Appellate Prosecutor moved the Court of Appeals to reject as unfounded the appeal filed by the Defence counsel on behalf of the suspect and to uphold the ruling on the security measure rendered by the court of first instance.

The decision of the Court of Appeals

The Appellate Panel of the Special Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Kreshnik Radonjqi^[77], held a session on October 30, 2019, in order to consider the appeal of the suspect's Defence Counsel, filed against the ruling of the Pre-Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, dated October, 23, 2019. On the same day, this Panel rendered a ruling rejecting the appeal as unfounded, and upholding the ruling of the court of first instance that was adjudicating on the security measures.

In their reasoning of the ruling rejecting the appeal, the Appellate Panel stated that it had rendered its decision after considering the appeals and the case file, finding that the allegations from the appeals were unfounded. According to the findings of the Appellate Panel, the Pre-Trial Judge had duly explained the grounded suspicion that the suspect had been involved in the commission of the suspected criminal offence. The evidence obtained at the present stage of the proceedings, as well as the statements of the witnesses, describe the involvement and the actions of the suspect on the critical day. Moreover, the Panel found that there were legal grounds for ordering detention, i.e. the circumstances that justified the fear that, if released, the suspect could go into hiding and become unavailable to the judicial authorities. The suspect's permanent residence was in Niš; therefore, in case he left Kosovo it would be impossible to secure his presence in court. If at liberty, he could influence witnesses to alter their testimony and testify in his favor. According to the findings of the Appellate Panel, more lenient measures would be insufficient to successfully conduct and complete the criminal proceedings.

[77] Members of the Special Department of the Court of Appeals: Judges Vaton Durguti and Burim Ademi.

The ruling of the Pre-Trial Judge, dated October 23, 2019, was appealed also by Attorney Dejan Vasić from Mitrovicë/Mitrovicë, citing an erroneous determination of the factual state in his appeal dated October 26, 2019. The Appellate Panel of the Court of Appeals, sitting in the same composition and presided over by Judge Vaton Derguti, rejected as unfounded this appeal in their ruling dated November 1, 2019.

Prior to the expiration of one-month detention, the Prosecution Office, in their reasoned motion dated November 15, 2019, requested an extension of detention for the Accused, as there were still reasons for the detention to continue. It was stated that, in addition to the reasons stated above, the Prosecution was planning to hear new witnesses in the investigation. In their response to the Prosecutor's request, the Defence to the suspect Arsić proposed a more lenient security measure. A Pre-trial Judge of the Special Department rendered, on November 19, 2019, a ruling on extension of detention until January 22, 2020.

The Accused and his Defence appealed this ruling of the Pre-Trial Judge too due to an erroneous and incomplete determination of the factual situation. In the ruling dated December 6, 2019, the Special Department of the Court of Appeals rejected this appeal as unfounded, and upheld the ruling on extension of detention rendered by the court of first instance, assessing it as lawful and well founded.

The indictment

Having completed the investigation, heard the injured parties and the witnesses, obtained material evidence, and conducted identification of the Accused through a witness, on December 6, 2019, the SPRK filed an indictment with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština against Nenad Arsić.

The Accused was charged with the commission of the criminal offences of *War Crimes against the Civilian Population* on two counts:

- that, during the armed conflict in Kosovo, in Prishtinë/Priština, in *Emshir/Emšir* settlement, on May 21, 1999, at about 8:00, as a member of the reserve police force, in complicity with other unidentified police officers, having arrived in a police vehicle at the property of the Shala family, he had demanded from Skender and Jakup that all persons present in their homes at that moment (refugees from other conflict zones who had found temporary shelter with the Shala family) leave the premises. When only the Shala brothers had remained in the houses, the suspect, in order to violate the bodily integrity and physical and mental health of the injured parties, had been hitting Jakup and Skender Shala with hard objects (pieces of wood and wooden sticks) on various parts of the body, causing them great suf-

fering and grievous bodily harm. He had also been insulting and cursing them. Although the brothers had been in poor health because of the ill-treatment they had been subjected to, they had been forced to drink alcoholic beverages and sing a Serbian song: 'Who is saying, who is lying that Serbia is small'. Even nowadays, the Shala brothers still feel the effects of the ill-treatment. By doing so, the Accused had committed the criminal offence of *War Crimes against Civilian Population*^[78], in complicity;

- that, on the same day, at the same place as stated above, in complicity with other hitherto unidentified members of the Serbian police forces, during this action against Albanian civilian population, he had knowingly participated in the mass destruction and misappropriation of property that could not be justified by military needs. While looking for money and valuables, he had participated in the search of the Shala family homes, by damaging furniture and other valuables, demolishing auxiliary facilities, and searching the farm of Jakup Shala, from which they seized barrels containing 3,200 liters of oil, DM 160,000 hidden in the yard of Sherif Shala, as well as DM 80,000 hidden in a chicken coop located in the courtyard of the home of the injured party Isak Shala. From the garages and yards of the Shala family they had seized the following vehicles on the critical day: a *Ranault Espase*, a motor cultivator and a tractor owned by Jakup Shala, a *Volkswagen Jetta* owned by Enver Shala, an *Opel Vectra* owned by Hakif Bajrami, a *Yugo Corral 55* owned by Vahid Halili and an *MB 100 Mercedes* owned by Skender Shala. The Prosecutor classified the suspect's actions as a *War Crime against the Civilian Population*^[79], committed by the suspect in complicity with unknown persons.

The initial hearing

Acting upon the indictment dated December 6, 2019, the Presiding Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, Albina Shabani Rama, held an initial hearing on December 24, 2019. The hearing was attended by the parties to the proceedings, i.e. the competent State Prosecutor and the Accused together with his Defence Counsel, Attorney Dejan Vasić.

[78] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also punishable as a *War Crime* in serious violation of the Geneva Conventions under Article 144, Paragraph 2, items 2.2, 2.3 in conjunction with Article 1.2, item 1a, as read with Article 31 of the CCRK (2019).

[79] Provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also punishable as a *War Crime* in serious violation of the Geneva Conventions under Article 144, Paragraph 2, item 2.4, in conjunction with Paragraph 1, item 1.1, as read with Article 31 of the CCRK (2019).

The Defendant and his Defence Counsel were provided with consecutive interpretation from Albanian into Serbian and vice versa.

During the session, the indictment was read out, to which the Accused pleaded not guilty to any counts in the indictment. He stated that he had understood the indictment.

The Accused and his Defence Counsel were informed of the right to file with the court a motion to dismiss the indictment and the objection to the supporting evidence, as soon as possible, and no later than in 30 days. After obtaining the response of the competent prosecutor, the Court would decide upon the motion without holding a session.

The hearing was public. The media present (including the ones from Serbia) were allowed to record the session for 5 minutes, with a warning that the recordings should not clearly show not the face of the Accused. Interested journalists had not previously asked from the Court a permission to record. After recording for five minutes, the media present were allowed to follow the hearing.

The parties to the proceedings will be notified of the following session by a regular court summons.

The HLC Kosovo findings:

The part of the criminal proceedings in *The Prosecutor v. Nenad Arsić* case held in 2019 was expeditious. The prosecution and the courts adjudicating on the case respected the legal deadlines for taking procedural steps, from rendering the ruling to open an investigation to the filing of the indictment. The same is true of the statutory procedural actions of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština and the Court of Appeals, such as the scheduling of the initial hearing by the Presiding Trial Judge, or the process of deciding upon appeals. The HLC Kosovo commends the fact that the Criminal Procedure Code, which foresees that urgent procedural steps be taken when the Accused is placed into detention, was respected.

As the only objection to the proceedings so far, the HLC Kosovo finds an announcement of the Presiding Trial Judge that the parties to the proceedings would be notified of the next court session by a regular summons. This constitutes a prejudice to the Court's decision on the Defendant's motion and his Defence to dismiss the indictment and the objection to the supporting evidence.

1.3. Appellate proceedings

1.3.1. The Case: *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1)*

On December 18, 2018, an Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Fillim Skoro^[80], held a session in the case of *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1)*. The criminal proceedings in this case were initiated on the SPRK indictment (PPS/KTS No. 60/2017) dated April 20, 2017. The Appellate Panel was adjudicating on the appeals filed by the parties to the proceedings against the judgment of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica dated May 25, 2018.

Following the session, on January 30, 2019, the Appellate Panel rendered a judgment wherein:

- the SPRK's appeal against the judgment dated May 25, 2018 was granted in relation to **Count 1** of the judgment, whereby the Defendant Vukotić was acquitted of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. With regards to this count of the judgment, the case was remitted to the court of first instance for reconsideration and re-adjudication;
- the SPRK's appeal in relation to **Count 3** of the first-instance judgment of guilty was rejected as unfounded;
- the appeals filed by the Defendant Zoran Vukotić and his lawyer Nebojša Vlajić against **Count 3** of the first instance judgment were rejected, and
- **Count 3** of the first instance judgment, wherein the Defendant was found guilty and sentenced to six (6) years and six (6) months imprisonment was affirmed.

Let us remind ourselves, the Defendant Vukotić was acquitted in the first instance judgment, dated May 25, 2018, of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[81] - **Count 1** of the indictment dated May 20, 2017 wherein

[80] Members of the Appellate Panel: Judge Tonka Berishaj (acting also as the Reporting Judge) and Judge Hava Haliti.

[81] Provided for and punishable under Article 142, in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also punishable under Articles 152 (Paragraphs 1 and 2.1) and 153 (Paragraph 1 as read with Paragraph 2) in conjunction with Article 31 of the CCRK, in violation of Article 3 (1a)

he was charged with the following: between May 2 and 3, 1999, as a reserve police officer of the Vushtrri/Vučitrn police station, he had participated in an attack on Albanian civilian population travelling in a convoy between the villages of Studime e Epërme/Gornje Studimlje and Studime e Poshtme/Donje Studimlje.

In this judgment, the Defendant Vukotić was found guilty of **Count 3** of the indictment dated May 20, 2017 which charged him with the following: acting with intent, in the same capacity and in complicity with other members of the Serbian forces, he had participated in applying an inhumane treatment and causing serious suffering to the Albanian civilians by beating them while they had been held in the Smrekovnicë/Smrkovnica prison. He was sentenced to six (6) years and six (6) months of imprisonment for this offence.

The course of criminal proceedings^[82]

With regard to certain crimes which occurred during the armed conflict in Kosovo in the territory of Vushtrri/Vučitrn municipality from early May to early June 1999, an investigation was initiated by ICTY investigators immediately after the armed conflict.

On September 1, 2013, in a ruling issued by an SPRK international prosecutor, an investigation was initiated against the Defendant Vukotić as one of the suspects of the crimes that were subject of the indictment dated April 20, 2017. At the time the ruling to open the investigation was rendered, the Defendant was not available to the prosecution authorities; hence, an international arrest warrant was issued. He was arrested on March 10, 2016 in Montenegro in accordance with the foregoing warrant. He was extradited to the Kosovo competent authorities on November 10, 2016^[83]. The following day, he was placed into one-month detention on remand^[84] and the investigation into the Studime/Studimlje massacre continued. The investigation was expanded to include the harassment and inhumane treatment exercised by the Defendant against the detainees of the Smrekovnicë/Smrkovnica prison. After numerous pieces of information had been obtained, the investigation was expanded to include illegal arrests and detentions at the Vushtrri/Vučitrn Agricultural Cooperative.

common to the Geneva Conventions.

[82] As in other cases covered by this report, the phases of criminal proceedings that were held in 2017 and 2018 will be presented in brief, while the criminal proceedings that were held in 2019 will be presented in more detail.

[83] Following the procedure carried out upon the extradition request.

[84] During the course of the criminal proceedings in the present case, as well as in the cases in accordance with other indictments filed by the SPRK, the Defendant Vukotić was in detention on remand in accordance with the decisions of the Pre-Trial Judge, as well as the decisions of the Trial Panel or the Presiding Judge in this criminal case.

The indictment

On April 20, 2017, the SPRK filed an indictment against the Defendant Vukotić for the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[85] on several counts. He was charged with the following:

- during the armed conflict in Kosovo, as a reserve police officer of the Vushtrri/Vučitrn police station, acting alone or in complicity with other members of the Serbian forces, he had taken part in the attacks on the Albanian population who had been travelling in a convoy from the village of Studime e Epërme/Gornje Studimlje to Donje Studimlje/Studime e Poshtme by applying an inhumane treatment and by taking part in the killings of a number of the civilians travelling in the convoy. He was also charged with participation in the confiscation of property belonging to these civilians, as well as with the plunder of large amounts of money and valuables, that had not been justified by military needs;
- he had participated in the illegal detention of a large number of Albanian civilians in the premises of the Agricultural Cooperative building in Vushtrri/Vučitrn;
- from May 2- 3 to early June 1999, in the capacity of prison guard, in complicity with others or directly, he had participated in the inhumane treatment, harassment, beating and violation of the bodily integrity and health of the detainees, Albanian civilians, in the Smrekonicë/Smrekovnica prison.

In the decision dated April 27, 2017 rendered by the Kosovo Judicial Council (KJC), the motion was granted that a trial panel composed of EULEX Judges adjudicate in the case initiated upon the indictment P/K no. 54/2017 (PPS/KTS No. 60/2012).

The indictment assessment procedure

An initial hearing before the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica was held on May 29, 2017^[86]. With the consent of the parties, it was decided that the second hearing - prescribed for by the law but not mandatory - would not be held.

In their written motion, the Defendant and his Defence requested that **Count 2** of

[85] Provided for and punishable under Article 142, in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, also punishable under Articles 153 and 152, as read with Article 31 of the Criminal Code of Kosovo, in violation of Article 3 common to the Geneva Conventions of 12 August 1949 and Articles 4 and 5 (1) of Protocol II additional to the Conventions of 8 June 1977, as well as under all international rules that were applicable during the armed conflict in Kosovo.

[86] International Judge Arnout Louter was in charge of the indictment assessment procedure in the capacity of Presiding Trial Judge, while members of the Panel were International Judges Dariusz Sielicki and Radostin Petrov.

the indictment be rejected, in respect of which, the SPRK, at the time of filing the indictment, had not had the consent of the competent Montenegrin authorities to prosecute this offence. In his response, the International Prosecutor did not object to the motion filed by the Defence. In a court ruling dated July 27, 2017, the Defence's motion was granted and the charge under **Count 2** was dismissed because of the circumstances that precluded prosecution under this count.

In a separate ruling dated July 27, 2017, the Defence's motion on a joinder of the three indictments against the Defendant Vukotić (April 20, 2017, May 16, 2017 and June 23, 2017) was rejected as inadmissible.

The main trial

The main trial on the remaining counts of the indictment dated April 20, 2017 was opened on September 26, 2017. The Defendant pleaded not guilty to the indictment and the parties presented their opening statements. In the course of the main trial, the Trial Panel was in session for twenty (25) days, taking into account the initial hearing. The main trial was public. Twenty-six (26) prosecution witnesses were heard, as well as three (3) witnesses proposed by the injured parties. The crime scene inspection was carried out at the locations where the Prosecution claimed the crimes had been committed. At the end of the trial, the Prosecution filed an amended indictment. Under **Count 1**, some persons were granted the status of victims; **Count 2** was withdrawn; **Count 3** was divided into 17 sub-counts according to the injured parties. The witnesses proposed by the Defendant and his Counsel declined to testify before the Trial Panel for fear that they could be arrested and indicted. The material evidence proposed by the parties to the proceedings was adduced. Through their legal representative, the injured parties filed a property claim. The Defendant did not testify before the Trial Panel.

The first instance judgment

In a judgment announced on May 25, 2018, due to lack of evidence, the Defendant was acquitted on Count 1 of the indictment dated April 27, 2017 for the commission of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*.

In the judgment, the Court did not state their stand on **Count 2** of the indictment.

The Defendant was found guilty on **Count 3** of the indictment because, by the evidence adduced, it was proven beyond a reasonable doubt that he had committed a *War Crime against the Civilian Population*, for which he was sentenced to six (6) years and six (6) months imprisonment.

In the written judgment, the Court presented a detailed account of the course

of criminal proceedings, as well as the proven facts which guided the Court in rendering their decision. When sentencing, the Court found the CC SFRY to be the most favorable law, pursuant to which the criminal offence the Defendant was accused of carried a term of imprisonment of five (5) to fifteen (15) years, i.e. twenty (20) years as a substitute for the death sentence. The Court found that the sentence imposed was adequate to the gravity of the offence the Defendant was found guilty of, holding that the purpose of punishment would be achieved in relation to the Defendant as well as to other perpetrators.

The appellate proceedings^[87]

The parties to the proceedings filed their appeals against the judgment dated May 25, 2018.

The Prosecution's appeal

In their appeal dated July 16, 2018, the SPRK challenged the first instance judgment in respect of both counts, i.e. the acquittal and the conviction.

The Prosecution challenged **Count 1** of the judgment dated May 25, 2018 due to substantial violations of the provisions of criminal procedure, violations of the criminal law, and an erroneous and incomplete determination of the factual situation, and moved the court of second instance to grant the appeal, to annul **Count 1** of the first instance judgment and to remit the case to the court of first instance for reconsideration and re-adjudication. In the part of the judgment wherein the Defendant was found guilty of **Count 3**, it was requested from the court to modify the judgment and to impose a more severe sentence on the Defendant. According to the Prosecution, the court of first instance had erroneously assessed the evidence, i.e. the statements of the eyewitnesses, who had testified during the main trial about the events that had taken place between May 2 and 3, 1999, while travelling in the convoy from the village of Studimë/Studimlje towards Vushtrri/Vučitrn. The prosecution witnesses had clearly described the critical event, had recognised the Defendant Vukotić and had provided a detailed description of what he had looked like in the critical night. These witnesses had also identified the Defendant in a photo line-up during the investigation. On the basis of their testimony, the facts of the case had been fully and thoroughly explained. In support of the allegations set forth in the appeal, the Prosecution quoted certain parts of these witnesses' statements.

[87] Although the session of the Appellate Panel was held in late 2018, this analysis will cover, in detail, this part of the criminal proceedings held in accordance with the indictment dated April 20, 2017. While drafting the report on the trials monitored during 2018, the HLC Kosovo did not have access to the documentation of the appellate proceedings.

The Prosecution was of the opinion that, due to the erroneous assessment of the evidence, as well as to the fact that some of the evidence had not been considered and taken into account by the Court, the first instance judgment had not been drafted in accordance with Article 370, Paragraph 7 of the CPCK.

According to the appeal, the court of first instance had violated the criminal law in favor of the Defendant because of the erroneous determination of the factual situation. The law had been applied which should not have been applied on the count of the indictment in respect of which the court had rendered an acquittal.

In their appeal, the Prosecution also challenged the convicting part of the judgment. According to the appeal, the sentence imposed was not adequate to the gravity of the criminal offence, or to the circumstances under which the crime had been committed, the time and context of the criminal offence, and the manner of the offence against innocent and unarmed civilians. The appeal stated that the court had not taken into account that some of the victims at the time of the offence had been minors and elderly persons, and that the criminal offences committed during the war or an armed conflict had a stronger impact on the community compared to the criminal offences committed in peacetime.

The Prosecution moved the Court of Appeals to grant the Prosecution's appeal, to partially annul the first-instance judgment in respect of the acquittal and to remit the case to the court of first instance court for reconsideration and re-adjudication, and, with regard to the convicting part of the judgment, to impose a more severe sentence on the Defendant.

The response to the Prosecution's appeal

The Defence Counsel (attorney Nebojša Vlajić) responded to all allegations referred to in the Prosecution's appeal dated July 16, 2018.

According to the Defence, the Prosecution had filed the appeal due to the erroneous determination of the factual situation, but had failed to offer anything new as evidence, other than to repeat the witness statements given during the investigation and at the main trial. In his response, the Defence Counsel also stated the contradictions in the testimony of the witnesses the Court referred to in acquitting the Defendant of the charges specified under **Count 1** of the indictment.

The Defence challenged the Prosecution's appeal in respect of the part related to the violations of the provisions of criminal procedure and the opinion that the judgment had not been drafted in accordance with Article 370, Paragraph 7 of the CPCRK. According to the Defence, the Prosecution's allegations were unsubstan-

tiated because the Court, when rendering the judgment of acquittal, had assessed each witness's testimony and the material evidence, both individually and in relation to other evidence and had subsequently provided a detailed explanation of why it had considered the evidence as credible or not credible.

Responding to the Prosecution's allegations in relation to the convicting part of the judgment, that is, the decision on the criminal sanction, the Defence stated in their response that the sentence was too severe and unfair. The Defendant had been a guard in the Smrekovicë/Smrekovnica prison, without any commanding role, and that he had not been in charge of detaining prisoners, or the conditions wherein the prisoners had been held.

In his response, the Defence moved the Court of Appeals to reject the Prosecution's appeal as unfounded, to grant the Defence Counsel's appeal as founded, and to acquit the Defendant or to impose a more lenient sentence.

The Defence Counsel's appeal

In his appeal dated July 13, 2018, the Defence Counsel to the Defendant Vukotić, attorney Nebojša Vlajić from Mitrovicë/Mitrovica, challenged the part of the first instance judgment wherein the Defendant Vukotić had been found guilty and sentenced to six (6) years and six (6) months of imprisonment (including the time spent in detention from the moment of his arrest in accordance with the international warrant) due to an erroneous and incomplete determination of the factual situation, as well as to the violation of the criminal law.

According to the appeal, the court of first instance had erroneously determined the factual situation and the relevant facts which had had to be proved. The erroneously determined facts had led the Court to an erroneous conclusion and classification of the Defendant's actions as grave violations of international law. These actions had manifested an utterly humiliating and degrading treatment the result of which was violation of the bodily integrity or health, and causing of immense suffering. According to the appeal, the foregoing did not exist in relation to the action that were the subject of the indictment and the judgment of guilty. The Court's conclusions were exaggerated, too severe and unfair to the Defendant. The erroneously determined factual situation had led to an erroneous application of the substantive law, the criminal law and the Geneva Conventions.

According to the appeal, the Defendant could have been held liable only for his actions. Provided that he had been present in the prison during the critical period, he had not had a supervisory role: he had not been the director of the prison, he had not been responsible for the conditions under which the prisoners held

been held, and he had not been responsible for organising food for the prisoners. Prison guards should only be responsible for direct actions.

According to the Defence Counsel, none of the prisoners had claimed to have sustained long-term injuries or serious consequences, to have had fractures or open wounds, nor had the Court had any evidence of such consequences. The injuries complained of by the witnesses during the proceedings had been less intense, mainly bruises, swellings and pain. Such actions should, in no case, have fallen within the description of war crimes. In the Smrekovnicë/Smrekovnica Prison, no one had been maimed, disabled, or sexually humiliated. When there was no torture, there was no inhumane treatment. There was no medical record of what the witnesses had claimed to have survived in their statements, that could have been used for an expertise to determine the degree of suffering to which the witnesses had been exposed.

According to the allegations set forth in the appeal, the sentence imposed on the Defendant under **Count 3** of the judgment was unfair, severe, disproportionate to the gravity of the charge and disproportionate to the Defendant's guilt. In support of his claims, the Defence Counsel presented the cases tried before the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) in The Hague wherein the convicted persons had been given much more lenient punishments for much more serious crimes with grave consequences for their victims. He moved the Court of Appeals to grant the appeal as founded, to uphold the acquitting part of the judgment of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica dated May 25, 2018, to modify its convicting part and to acquit the Defendant or substantially mitigate his sentence.

The Defendant Zoran Vukotić challenged the Basic Court's judgment dated May 25, 2018 due to an erroneous and incomplete determination of the factual situation, and moved the court of second instance to grant his appeal, to modify the first instance judgment, i.e. to impose a more lenient sentence or to remit the case to retrial. In his appeal, the Defendant particularly insisted on the discrepancies in the testimonies of certain witnesses, as well as on the fact that, during the critical period, he had not had any competence to make decisions to have any kind of influence.

In the submission dated October 11, 2018 (KTŽ/PPA No. 442/18), the Appellate Prosecutor moved the court of second instance to grant the Prosecution's appeal, to find the Defendant guilty in the acquitting part, and to impose a more severe sentence in the part of the judgment wherein the Defendant was found guilty. He also proposed that the appeals of the Defendant and his Defence Counsel be rejected as unfounded.

Adjudication on the appeals

The Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, composed of Presiding Trial Judge Fillim Skoro and panel members Judge Tonka Berishaj (who also acted as the Reporting Judge) and Judge Hava Haliti, held a session on December 18, 2018 to consider the above mentioned allegations in the appeals.

The session was attended by the Defendant and his Defence Counsel, attorney Vlajić, and some of the injured parties. The session was held in the absence of the Appellate Prosecutor^[88]. The Reporting Judge presented a very brief and cursory account of the hitherto proceedings, the indictment, the judgment, the appeals and the parties' responses. No official minutes were taken during the session.

During the hearing, and after presenting several clarifications, the Defence Counsel stood by the allegations set forth in the appeal, which was supported by the Defendant. The injured parties who were present supported the SPRK's appeal and filed their property claim.

The Judgment of the Court of Appeals

In the judgment, dated January 30, 2019, the Court of Appeals granted the SPRK's appeal in relation to **Count 1** (acquittal) and remitted the case to retrial on this count, and affirmed **Count 3** of the first instance judgment as well as the imposed sentence of six (6) years and six (6) months of imprisonment.

Having analysed the case and assessed the judgment upon the appeals filed, but also ex officio, the Court found that the parties' appeals against the convicting part of the judgment were unfounded.

What was first presented in the judgment was the analysis and the findings of the part of the judgment related to the conviction, that is, **Count 3**.

The Court stated ex officio that there had been no substantial violations of criminal procedure that would have caused an annulment of this part of the judgment.

The Court assessed the allegations in relation to the erroneous and incomplete determination of the factual situation to be unfounded. The court of first instance had based its decision, in this part, on the evidence presented during the main trial that had been assessed in accordance with the law. The facts had been established in a complete and detailed manner. The factual situation had also been

[88] Article 390 Paragraph 4 of the CPCK: "If parties who were duly notified of the session fail to appear, the panel shall nevertheless hold the session".

supported by the evidence established by the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY) in *The Prosecutor v. Milan Milutinović et al.* case, presented as evidence during the main trial.

The Court of Appeals presented a detailed account of the findings of the court of first instance with respect to **Count 3** of the judgment, having stated which prisoners had been beaten in a systematic manner; that their integrity and health had been violated by the Defendant's actions during their stay in the prison; and the fact that these circumstances had been supported by sound evidence. According to the findings of the Court, the identification of the Defendant as the perpetrator was established without any doubt. All witnesses from Vushtrri/Vučitrn identified the Defendant as an employee of the then Municipal Court of Vushtrri/Vučitrn. Other witnesses had learned the Defendant's name through witnesses from Vushtrri/Vučitrn. The Defendant caused mental distress, fear and terror to all the witnesses who had been victims of his actions. The witnesses who had testified before the Court were the Defendant's direct victims. The witnesses had supported each other in their testimonies, as the torture and beatings had been organised in such a manner that the prisoners had been forced to watch the beatings of other prisoners.

The Court found the Counsel's allegations with regard to this Count to be exaggerated. The Court of Appeals found the findings of the court of first instance on the witnesses' testimonies and the identification of the Defendant as founded, accurate and objective because they had been presented without any intention or motive to give false testimony.

The Court of Appeals assessed as unfounded the Defence's arguments that the Defendant had had no supervisory role in the Smrekovnicë/Smrekovnica prison, that he, as a prison guard, could not have influenced the conditions in which the prisoners had been detained. The Defendant's actions had had grave consequences for the victims, as established by the testimonies of the witnesses who had been beaten and harassed by the Defendant. The Court supported its stance by stating the findings of the ICTY judgments in individual cases, wherein it had been found that harassment and torture did not always have to involve bodily harm too.

The court of first instance had found that the Defendant had systematically and extremely harshly beaten the prisoners who had been forced to watch the torture and beatings of others. Some witnesses had testified that the Defendant had beaten them only once, that they had not been aware if and when they would be harassed and tortured, and that they had been forced to watch the torture and beatings of others. According to them, the Defendant had always played nationalistic songs while beating the prisoners.

The parties to the proceedings had diametrically opposed views regarding the decision on the punishment in relation to **Count 3**. The Court of Appeals rejected the Prosecution's appeal against the decision on the punishment under **Count 3** of the judgment. The Court found that the sentence imposed on the Defendant was adequate to the gravity of the criminal offence committed, taking into consideration the mitigating and aggravating circumstances. The conditions for rendering a more lenient or a more severe sentence had not been fulfilled. In his appeal, the Defendant had not proposed any reasons that would have had any impact on mitigating the sentence.

With regard to the allegations set forth in the SPRK's appeal on the acquittal of the first instance judgment dated May 25, 2018 (**Count 1**), the Court of Appeals found, ex officio, that the acquittal had contained substantial violations of criminal procedure.

The first instance judgment had not provided an adequate reasoning regarding the decisive facts. The justifications given had also been vague and unacceptable, i.e. contradictory to the relevant facts, and the evidence contained in the case files, particularly the witnesses' statements given to the police and the prosecution during the investigation, as well as during the main trial. The inconsistencies in the testimonies would inevitably result in the case being annulled and remitted to re-adjudication. The Trial Panel had based its acquittal mainly on the testimony of the Defendant, as well as on the testimony of certain witnesses given at the main trial, when they had mitigated their testimony in relation to their earlier statements.

According to the Court of Appeals, the witnesses' testimonies raised serious doubts about the identification of the Defendant as the perpetrator. When rendering the judgment of acquittal, the court of first instance had not taken into account its finding that, as time had passed by, the witnesses had been giving more mitigating statements, and that their memories had begun to fade over time.

With regard to the allegations that the factual situation had been erroneously and incompletely determined, the Court of Appeals found that the incomplete and erroneous determination of the factual situation was closely related to the erroneous application of the criminal law, resulting in a violation of the law.

During the retrial, the court of first instance is to eliminate the aforementioned substantial violations of criminal procedure, and the mistakes in the determination and proper assessment of the facts and in the application of the law. During the retrial, the allegations related to the factual situation and the application of

the criminal law, set out in the Prosecution's appeal, should also be taken into account. All the proposed evidence should, once again, be administered and conscientiously assessed, both individually and in mutual interrelation, particularly the witnesses' testimonies from all the stages of criminal proceedings. On the basis of such an assessment of the evidence, a fair and lawful judgment should be rendered.

The HLC Kosovo findings:

The retrial in *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 1)* case was not scheduled until the end of the reporting period, for which there cannot be any justification. The HLC Kosovo considers this to be unacceptable and a violation of generally accepted standards, especially when it happens in a situation where the Defendant is serving a sentence on one of the counts in the indictment which is indisputable and which has been affirmed by the court of second instance. The start of the retrial before the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica has been postponed without any justification, even though, according to the official information obtained from the court, this case has been assigned to judges and a Trial Panel has been formed to adjudicate in the retrial of the case.

The unjustified postponement of the trial constitutes a serious violation of the Defendant's rights, a violation of international provisions, in particular, of Article 6 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, pursuant to which every defendant has the right to have the criminal proceedings completed within a reasonable time.

In this case too, the HLC Kosovo has observed a poor use of official languages which has an impact on a fair trial. The judgment of the Court of Appeals, rendered in late January 2019, addressed the appeals of the parties to the proceedings quite professionally, and presented the findings and reasoning of the decision. However, this decision of the Court of Appeals, too, could not have been spared of one of the most current technical problems that is a feature of the Kosovo judiciary, and that is pertinent to interpretation during court proceedings as well as to translation of court decisions. The judgment dated January 30, 2019, too, contains errors in the Serbian translation. In the same text, there is an occasional absence of legal terminology. Although technical, given that this issue violates fundamental human rights to the use of the mother tongue and the equality of arms, if continues, it can grow into a substantial one.

1.3.2. The Case: *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 2)*

Acting upon an SPRK^[89] appeal filed against the Judgment of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica dated May 16, 2018 in *The Prosecutor v. Zoran Vukotić* case (Vukotić 2 - indictment dated May 16, 2017), an Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Fillim Skoro^[90], held a session on January 9, 2019 without the presence of the parties to the proceedings^[91], wherein it granted the Prosecution's appeal, annulled the judgment of the Basic Court ex officio and remitted the case to the court of first instance for re-adjudication.

The course of criminal proceedings^[92]

Initial investigative steps into the brutal murders, beatings, plundering, harassment and inhumane treatment of the civilian population, motivated by national hatred, and allegedly committed in May 1999 in the territory of the town of Vushtrri/Vučitrn, were initiated immediately after the end of the armed conflict in 1999 against the Defendant Vukotić and other persons who are still not available to the Kosovo prosecution authorities.

Based on the evidence obtained in relation to the aforementioned events, an international arrest warrant was issued against the suspects due to a grounded suspicion that they had committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. The official investigation was opened by a ruling dated May 30, 2014. Due to the unavailability of the suspects, it was repeatedly suspended and re-opened.

The suspects included Zoran Vukotić. He was arrested on March 10, 2016 in Montenegro, in accordance with the international arrest warrant. He was extradited to Kosovo on November 11, 2016. Following the conclusion of the investigation, a mixed team of SPRK Prosecutors^[93] filed an indictment against him on May 16, 2017.

[89] While compiling the present report, the HLC Kosovo did not have access to a copy of the appeal filed by the SPRK Office. The Prosecution's allegations, which will be cited in the report, were taken from the judgment of the Court of Appeals dated January 9, 2019.

[90] Members of the Appellate Panel: Judges Xhevdet Abazi and Abdullah Ahmeti.

[91] The Appellate Panel held its session by applying Article 390, Paragraph 1 of the CPCK, without the presence of the parties to the proceedings. The law foresees that, in the case wherein the accused was sentenced to imprisonment, the notification of the Appellate Panel's session shall be served on the State Prosecutor, the accused and his Defence Counsel.

[92] The proceedings against the convicted Zoran Vukotić were also presented in the 2017 and 2018 Annual Reports that can be found on the official HLC Kosovo's webpage: <http://www.hlc-kosovo.org/category/publications/>

[93] SPRK State Prosecutor Elez Blakaj, in cooperation with International Prosecutor Charles Har-

The indictment:

In the indictment, the Defendant Vukotić was charged with the following: during the armed conflict in Kosovo, on May 5, 1999, during the period from 11:00 to 13:30 in Vushtrri/Vučitrn, in Emin Duraku Street (nowadays Haxhi Zeka Street), acting in complicity with a known co-perpetrator who is still not available to the prosecution authorities, in the capacity of Serbian reserve police officer, uniformed and armed with a knife, a pistol and an automatic rifle, in violation of international norms that were in force at that time [Article 3 (1a) common to all four Geneva Conventions of 12 August 1949, and Article 4, paragraphs 1 and 2 of the Second Additional Protocol of 1977], he committed the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[94]:

- by the use of firearms, he killed four Albanian civilians: Enver Rrustolli, Hamdi, Abdullah and Fahredin Fazliu;

- he harassed and violated the bodily integrity and physical and mental health of the following civilians: Sanije Fazliu, Fikriya Shaqiri, Vehbi Xhema, Zejnepe Xhema, Nexmi Xhema, Besarte Xhema, Zelihe Xhema, Behare Plana, Lulje Rashica, Ghani Maxherri, Halima Maxheri, Gazmend Shabani, Ahmet Sahiti, Skender Shabani, Bejtë Osmani, Shukri Osmani and Faik Musa.

- he seized considerable amounts of money and other valuables from Vehbi, Nexhmi and Zejnepe Xhema, Bejta and Shukri Osmani, Beqir, Ukshin and Faik Musa.

The indictment assessment procedure

The indictment dated May 16, 2017 was assessed before the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica at the initial hearing held on August 4, 2017^[95]. The Defendant pleaded not guilty to all the charges. His Defence Counsel duly filed a motion to reject the indictment, as well as a motion to hear alibi witnesses during the main trial. In response, the Prosecution challenged the Defence's motion.

In a ruling dated September 30, 2017, the Basic Court rejected as unfounded the Defence's motion to reject the indictment. No appeal was filed against this ruling.

daway. In the course of the trial, the indictment was represented by International Prosecutor Paul Flynn.

[94] Provided for and punishable under Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY as read with Article 3 common to the Geneva Conventions, also provided for under Article 152, Paragraph 1, item 2.1 and Article 152 as read with Article 31 of the CCRK.

[95] The hearing was conducted by International Judge Dariusz Sielicki who presided over the Trial Panel composed following the filing of the indictment dated May 16, 2017.

In the decisions of the Kosovo Judicial Council (KJC) dated June 23 and September 8, 2017, a Trial Panel composed of EULEX judges was assigned to adjudicate on the indictments against the Defendant Zoran Vukotić.

The main trial

Following the indictment dated May 16, 2017, the main trial in *The Prosecutor v. Zoran Vukotić (Vukotić 2)* case was opened on January 11, 2018. During the session, the indictment was read, the Defendant pleaded not guilty and the parties to the proceedings presented their opening statements.

The main trial was open to the public, it was conducted in English with consecutive interpretation into Albanian while the Defendant and his Defence Counsel were provided with interpretation into the Serbian language. The official record was kept verbatim in the English language. There were no conditions for audio recording of the main trial. During the trial, nineteen (19) witnesses proposed by the Prosecution were heard. The Defence proposed that certain witnesses who were living outside of Kosovo be heard. The Court failed to organise their hearing during the trial or to determine their current place of residence. However, as proposed by the Defence, one prosecution witness was heard. The Prosecution withdrew from examining this witness, and therefore, the Court examined him ex officio. Material evidence was administered. The Defendant stated his case before the Trial Panel. The parties to the proceedings presented their closing arguments, while the injured parties filed a property claim.

In the judgment announced on May 16, 2018, the International Trial Panel, presided over by Judge Dariusz Sielicki^[96], acquitted the Defendant Zoran Vukotić of all charges of *War Crimes against the Civilian Population*^[97]. According to the judgment, the evidence adduced during the trial did not prove that, on May 5, 1999 in Vushtrri/Vučitrn, the Defendant Zoran Vukotić, acting in complicity with a known co-perpetrator^[98], in the capacity of Serbian reserve police officer, had committed the charged criminal offence.

The appellate proceedings

The SPRK duly filed an appeal against the judgment of acquittal of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica dated May 16, 2018 due to substantial violations of crim-

[96] Members of the Trial Panel: International Judges Arnout Louter and Radostin Petrov.

[97] In violation of Article 3 (1a and c) common to the Geneva Conventions of 12 August 1949, as well as Article 4 items 1, 2a and 2e of Protocol II additional to the Conventions of 1977, also provided for and punishable under Article 142 as read with Article 22 of the CC SFRY and Articles 152, Paragraphs 1 and 2.1, and 153, Paragraph 1, as read with Paragraph 2, in conjunction with Article 31 of the CCRK.

[98] Unavailable to the Kosovo prosecution authorities. The investigation against him has been suspended.

inal procedure, violations of the criminal law and an erroneous determination of the factual situation, proposing that the first instance judgment be annulled and the case remitted to the court of first instance for a retrial.

The Prosecution stated in their appeal, *inter alia*, that in rendering the first instance judgment, there had been substantial violations of the provisions of criminal procedure, i.e. that the judgment had not been drafted in accordance with Article 370 of the CPCRK. The reasoning of the judgment of acquittal was unclear, incomprehensible and contradictory to the enacting clause and the relevant facts. The judgment was not based on the evidence administered during the main trial. In rendering the judgment, the Court had not adequately assessed the testimony of witnesses and the evidence presented during the main trial, as well as the testimony of witnesses from earlier stages of criminal proceedings. The Court had not assessed each witness statement and each piece of evidence individually. The court had not given credence to the persons who had been eyewitnesses to the criminal event (although the Court deemed these testimonies to be sincere), from whose testimony it was clear that the Defendant Zoran Vukotić had been at the scene on the relevant day, with another person, now, on the run. The Court based the decision on the testimony of a witness who had not been present at the scene at the critical moment. According to the allegations set forth in the appeal, the Court had not taken into account the identification of the Defendant carried out by the witness, nor had it stated the reasons why this evidence had been rejected.

According to the Prosecution, the written judgment had not been drafted in accordance with the legal deadlines prescribed under the CPCRK and the Trial Panel had been composed contrary to the provisions of criminal procedure and to the jurisdiction of EULEX at the time of the main trial.

Attorney Miro Delević from Mitrovicë/Mitrovica, as the Defence Counsel for the Defendant Zoran Vukotić, filed a response to the SPRK's appeal, proposing that the appeal be rejected as unfounded and the first instance judgment of acquittal be affirmed.

In his submission dated October 11, 2018 (KTŽ/PPA No. 445/18), the Appellate Prosecutor proposed to the Court of Appeals to grant the SPRK's appeal against the first instance judgment and remit the case to the first instance court to a retrial and re-adjudication.

Acting upon the Prosecution's appeal and the response of the Defendant's Counsel, the Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals held a session on January 9, 2019. Pursuant to Article 390, Paragraph 1 of

the CPCRK^[99], the Court did not send notification of the session to the parties to the proceedings.

Having considered the allegations from the Prosecutor's appeal, the Court of Appeals found that the appeal was well founded; yet, the Court annulled the judgment ex officio.

According to the findings of the Court of Appeals, the Prosecution's allegations of violations of the provisions of criminal procedure were well founded, the impugned judgment was unsubstantiated, the factual situation had not been properly and completely determined, and the decisive facts were, to a sufficient degree, in contradiction with the evidence in the case files and the Court's findings. The court of first instance had not assessed each witness statement individually and in their interrelation, but had noted that it was not possible to establish the identity of the defendant from the witnesses' statements in the case file.

According to the findings of the court of second instance, the Basic Court had used the statement of one witness as the basis for the judgment of acquittal, without stating the specific reasons why the Court had not accepted the statements of the prosecution witnesses, including eye-witnesses, as well as the testimonies of these witnesses from the earlier stages of proceedings, when they had had a more recent memory in relation to the war, to the specific event, as well as to the identification of the defendant.

According to the findings of the Court of Appeals, there had been substantial violations of criminal procedure in rendering the first instance judgment. Not even the factual situation had been determined in a proper and lawful manner. There were contradictions between the relevant facts, especially regarding the allegations in the reasoning and the documentation from the case file.

The Appellate Panel supported the Prosecution's allegations that the first instance judgment had been rendered after the legal deadline for drafting a written judgment^[100] by the Trial Panel which had not been composed as prescribed by the law. According to the court of second instance, the court of first instance had taken, as

[99] Article 390, Paragraph 1 of the CPCRK: When an imprisonment sentence was imposed on the accused, the notification of the session of the appellate panel shall be sent to the state prosecutor, to injured party, and to the accused and his/her defence counsel.

[100] The Court of Appeals' decision did not state any specific circumstances regarding this allegation. Article 369, Paragraph 1 of the CPCRK provides for a period of fifteen days (15) for drafting a written judgment when a defendant is in detention on remand. The said Article provides for a possibility of extending the period of drafting the judgment up to sixty (60) days in complex cases.

the main basis for the acquittal, the Defendant's statement as well as the statement of the witness given during the main trial, but without stating why it had not taken into account the witnesses' statements given to the police or to the prosecutor when the witnesses' memory of the critical event was fresher and closer to the event. Moreover, the court of first instance had supported the acquittal by the testimony of the witness who had not been present at the crime scene on the critical day, but had been in the neighborhood. This witness had claimed that, on the critical day (before arriving at the crime scene where the victims had been killed, harassed and robbed), his home, in the above mentioned neighbourhood, had been visited not by the Defendant but by another person. The Court had given faith to this witness, and not to the persons who had eye-witnessed the critical event.

According to the findings of the Court of Appeals, the judgment had been rendered in gross violation of criminal procedure and on the basis of an erroneous and incomplete determination of the factual situation. The judgment was annulled in order for the aforementioned violations to be remedied in a retrial, and in order for a proper decision to be rendered in a lawful manner.

In the reasoning of the ruling, the court of second instance merely stated that the Defence Counsel for the Defendant Vukotić had filed a response to the Prosecutor's appeal, but did not present a single piece in relation to the reasons stated in the response.

The HLC Kosovo findings

The ruling dated January 9, 2019, wherein the case was remitted for retrial, was rendered by the Court of Appeals ex officio.

The HLC Kosovo is of the opinion that the ruling, wherein the case was remitted to a retrial, contains mistakes, in particular, regarding the translation of the court ruling. The translation of the ruling does not match the original document.

According to the ruling of the Court of Appeals, the first instance judgment had also been impugned because of the fact that the court of first instance, when rendering their decision, had not used the testimony of the witnesses given in the investigation. This allegation of the Prosecution was affirmed by the Appellate Panel. The Criminal Procedure Code is clear in its provisions under what conditions the statements from the earlier stages of proceedings may be used.

The HLC Kosovo deems the allegations set forth in the appeal, and accepted by the Court of Appeals, to be unfounded in relation to the substantial violations of criminal procedure concerning the composition of the Trial Panel. The Trial Panel was com-

posed in accordance with the decisions of the Kosovo Judicial Council dated June 23 and September 8, 2017^[101], wherein EULEX Judges were assigned to adjudicate on the indictments filed by the SPRK. At the opening of the main trial, the parties to the proceedings had no objections to the composition of the Trial Panel. The Agreement on Cooperation between the Kosovo Judicial Council and EULEX Judges, signed on June 18, 2014, stipulates, inter alia, that the President of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica may, in urgent cases and for security reasons, assign EULEX Judges to act in such a case. The agreement also foresees that, in cases wherein the defendants or victims are members of the minority communities, the KJC may rule, upon a reasoned request from EULEX authorised persons, that EULEX Judges act in pre-trial proceedings and that the Trial Panel be composed exclusively of EULEX Judges.

According to the ruling of the Court of Appeals, the case, initiated on the indictment dated May 16, 2017, was remitted to the court of first instance for reconsideration and re-adjudication. During the retrial, the Serious Crimes Department of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica shall be adjudicating.

According to the official information provided to the HLC Kosovo by the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica in late November 2019, the case had been assigned to the judges of this court, but the main trial in the case had not yet been scheduled.

The Kosovo Law on Courts, which came into force in early 2019, has established a Special Department at the Basic Court of Prishtinë/Priština that is competent to adjudicate on SPRK indictments. This Department will not be adjudicating in this case. According to the instruction of the Supreme Court of Kosovo dated September 25, 2019, the cases, remitted to a retrial by the decision of the Court of Appeals due to substantial violations of the provisions of criminal procedure, wherein such violations did not occur during the initial trial, shall be adjudicated by the Special Department of the Basic Court before which the first instance proceedings took place.

1.3.3. The Case: *The Prosecutor v. Milorad Zajić*

Acting upon the SPRK's appeal dated April 30, 2019 (KTS/PPS No. 756/2014) in *The Prosecutor v. Milorad Zajić* case, filed against the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć dated March 8, 2019, and following a session held on October 1, 2019, an Appellate Panel of the Serious Crimes Department

.....
[101] According to Article 7, Paragraph 1, item 1.1 of the Law on the Kosovo Judicial Council: The Council decides on the organisation, management, administration and supervision of courts under the law: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18335>

of the Court of Appeals, presided over by Judge Abdullah Ahmeti^[102], rendered a judgment wherein the Prosecution's appeal was rejected as unfounded.

In the decision of the Court of Appeals, the judgment of the Basic Court Pejë/Peć wherein the Defendant Milorad Zajić was acquitted of committing the criminal offence of *Organisation of Groups to commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*^[103] was affirmed.

The session of the Appellate Panel was held in accordance with Article 390 of the CPCRK^[104], without the presence of the parties to the proceedings.

The course of criminal proceedings

Due to a grounded suspicion that, during the armed conflict in Kosovo, in the summer of 1998, as a member of the Serbian armed forces, the Defendant Milorad Zajić participated in the attacks on the civilian population of the village of Dushë/Duš, Klinë/Klina municipality, when several houses were set on fire in which several civilians were killed, who, for various reasons had not been able to leave their homes, while, on the same occasion, some villagers sustained bodily harm.

The first suspicions that one of the participants of the aforementioned events was Milorad Zajić were delivered to the competent institutions during 2006, i.e. to the then District Prosecution Office in Pejë/Peć. All this happened around the time when the Defendant Zajić went back to live in Klinë/Klina as a returnee.

In 2008, the matter was transferred to the jurisdiction of the SPRK. In relation to the aforementioned suspicions, the majority of witnesses – injured parties were heard during 2008 by UNMIK police. The official investigation into the case was initiated by an international prosecutor's ruling dated May 30, 2014. The case files were transferred to the jurisdiction of local prosecutors^[105] shortly after the investigation had been initiated. In the summer of 2015, more precisely, on August 6, 2015, the competent prosecutor authorised the Kosovo Police (War Crimes Investigation Unit - WCIU) to investigate the allegations and circumstances under which the events in the summer of 1998 had taken place. WCIU investigators heard the witnesses one

[102] Members of the Appellate Panel: Judges Hava Haliti and Xhevdet Abazi.

[103] Provided for and punishable under Article 160 of the CCRK.

[104] This Article of the Criminal Procedure Code of Kosovo specifies the circumstances under which a session of the Appellate Panel may be organised, the presence of the parties to the proceedings, the consequences of failure to attend, and when the session may be held without the presence of the parties to the proceedings. According to this Article, it is mandatory to notify the parties to the proceedings in cases where a sentence of imprisonment has been imposed on the defendant.

[105] After June 15, 2014, when the mandate of EULEX was narrowed down.

more time, and, on April 1, 2016, submitted to the Prosecution a report stating that the Defendant Milorad Zajić had been involved and active during the armed conflict, that he had been uniformed and armed, and that he had put his family house at the disposal of the Serbian armed forces. However, none of the injured persons had seen him performing any specific actions, or that he had played a leading role in these events. The investigation was suspended on April 22, 2016 against the then suspect, in order to avoid exceeding the legal deadline for conducting the investigation.

The investigation was reopened on March 19, 2018. The suspect Zajić was arrested on the same day in the premises of the Klinë/Klina police station while he was reporting a theft in his home during his absence. The measure of house detention was ordered against him due to his poor health and advanced age.

The indictment

Following the investigation, the SPRK (Prosecutor Habibe Salihu) filed an indictment against Milorad Zajić on July 25, 2018, charging him with the commission of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[106]. According to the indictment, during the armed conflict in Kosovo, between June and July 1998, in the village of Dushë/Duš, the municipality of Klinë/Klina, in complicity with unknown perpetrators – Serbian villagers, he had actively participated in the offensive of the police, the army and paramilitary units against the Albanian civilian village population; he had put his family house at the disposal of the armed Serbian forces by placing sacks filled with sand on the roof and the terrace; and had used his vehicle, a yellow *Zastava 101*, to transport firearms of different caliber to his house. The indictment also charged him with the following: on June 19, 1998, in the evening, he had fired his automatic weapon at the houses of the Albanian villagers, in an effort to force them to leave the village. He had also participated in the attack on July 28, 1998, when a few houses in the village had completely burnt and when Zada, Osman and disabled Haradin Marmullaku had died. They had stayed in their homes because of their inability to leave them, mainly for health reasons. Ismet and Bashkim Marmullaku and the wife and daughter of Xhemë Marmullaku had been killed on that day, while Enver and Ramiz Marmullaku had sustained bodily harm in the last attack.

The indictment assessment procedure

The Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć (a Trial Panel presided over by Judge Kreshnik Radoniqi) held an initial hearing wherein the Defendant pleaded not guilty to the charges and filed an objection to the evidence and a motion to reject the indictment. The Prosecutor disputed this by respond-

[106] Provided for and punishable under Article 142 in conjunction with Article 31 of the CC SFRY in violation of Article 3 common to the Geneva Conventions of August 8, 1949. The criminal offence the Defendant has been charged with is also punishable under Article 152 of the CCRK.

ing to the Defendant's motion and the objection to the supporting evidence, and moved the Court to reject it as unfounded.

In his ruling dated October 2, 2018, Judge Radoniqi rejected as unfounded the Defendant's objection to the evidence and the motion to reject the indictment. The Defendant appealed against the ruling of the Basic Court. On November 8, 2008, the Serious Crimes Department of the Court of Appeals issued a ruling rejecting the Defence Counsel's appeal as unfounded.

The main trial

Following the indictment assessment procedure, the main trial was opened on December 27, 2018. During the trial, the Defendant pleaded not guilty to the charges. The parties to the proceedings presented their opening statements. The main trial continued with the presentation of evidence and the examination of witnesses. The Trial Panel was in session for ten (10) days in the course of the main trial (including the initial hearing). During the trial, eleven (11) Prosecution witnesses were heard, material evidence was adduced, the Defendant testified before the Panel and the parties to the proceedings presented their closing statements.

In her closing statement, Prosecutor Salihu stated that after analysing the circumstances under which the village of Dushë/Duš had been set in fire, the Trial Panel should take into account that this was the event that had taken place twenty (20) years ago that it was no wonder that some witnesses, while testifying in court, had made certain inconsistencies, that they had forgotten some important circumstances, and that they had focused on certain not so important circumstances. In her opinion, the administered evidence had proven that the village had been attacked during June and July 1998, that the houses belonging to the injured parties had been set on fire, that Zade, Osman and Haredin Marmullaku, who had not been able to leave their homes together with other villagers, had been burnt alive during the attack, that the wife and daughter of Enver Marmullaku had been killed, and that Enver and Ramiz Marmullaku had been wounded. In view of the above circumstances, after the war it had been difficult even to consider to collect the evidence from the witnesses and the injured parties. But it had not been difficult for the witnesses to identify the Defendant Milorad Zajić, to provide his description and to state where he had been living. The witnesses had confirmed that he had been seen in the village before the attack on the civilian population, that he had been armed and uniformed, and that he had been driving a yellow *Zastava 101*. He, like many others, had sent his family members away from the village, and his home had housed members of the Serbian armed forces who had stayed in it for the duration of the attack. It was also determined that his house had been secured, reinforced with sand bags and prepared for the attacks. The

Defendant had stayed at his home for the duration of the attack. The witnesses had also testified that shots had been fired from his house into the direction of Albanian houses in the village.

In her closing statement, the Prosecutor elaborated on the testimonies of the witnesses who had been heard during the main trial. On the basis of the evidence presented at the main trial, as well as the evidence obtained from the earlier stages of criminal proceedings, the Prosecutor specified the enacting clause of the indictment and re-classified the charged criminal offences. According to the Prosecutor's findings, the Defendant's actions contained the elements of the criminal offence of *Organisation of Groups to commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*^[107]. She moved the Court to find the Defendant liable for the commission of this criminal offence, to find the Defendant guilty and to punish him according to the law.

In his closing statement, the Defence Counsel, attorney Dejan Vasić, stated, inter alia, that the accusations of the inhabitants of the village of Dushë/Duš that his client had been one of the participants in the attack on the village started to appear in 2006 when he had returned to live in Klinë/Klina.

Based on the evidence administered during the main trial and the witnesses' testimonies, it can be concluded that none of the witnesses had directly seen the Defendant doing anything wrong. They couldn't have done that because he had done no harm to anyone. The witnesses had incriminated the Defendant based on rumors. It was indisputable that the Defendant's house in the village was located on an uphill slope, that at the time of the armed conflict he had owned a striking yellow *Zastava 101*, that during the armed conflict the armed forces had been staying in his house for a while, and that, in the summer of 1998, the last time he had been in the village had been on June 19, 1998, when he had left his vehicle in the village because he had had no fuel. The next time he had come to the village had been in the second half of August 1998. Then he had learned that the armed forces had been staying inside his house. His neighbours had told him about what had happened in the village in the meantime. When he had returned he had found that his vehicle had been burnt. Finally, the Defence Counsel moved the Court to render a judgment of acquittal.

The Defendant stood by his Defence Counsel's closing statement, and emphasised that he was not guilty to the charges in the indictment. The testimonies against him were fabricated and tendentious. On June 19, 1998, no one had been killed in the village because there had been no shooting. He was sorry for the deaths of

[107] Provided for and punishable under Article 160, Paragraph 2 as read with Paragraph 1 of the CCRK.

the victims. He had nothing to do with the murders committed in the village. He was ready to look every Albanian in the eyes, because his conscience was clear.

During the trial, the official record was kept verbatim in the Albanian language. The court sessions were interpreted consecutively when the Defendant or his Defence Counsel were addressing the court, and in other circumstances, the proceedings were interpreted into Serbian only for the Defendant and his Defence Counsel (*chuchotage*).

The first instance judgment

Following the main trial, on March 8, 2019, the Trial Panel rendered a judgment wherein the Defendant Zajić was acquitted of the criminal offence of *Organisation of Groups to Commit Genocide, Crimes against Humanity and War Crimes*. The injured parties were instructed that they may pursue their property claims in civil litigation.

According to the findings set forth in the judgment, the Trial Panel found, on the basis of the pieces of evidence presented and their assessment, both individually and in mutual interrelation, that it was not proven that the Defendant Zajić had committed the criminal offence he had been charged with in the indictment. The case was based on the testimony of witnesses, there was little material evidence to prove the Defendant's involvement in the commission of the charged criminal offence. The Court could not give credence to the testimony of the witnesses because of great inconsistencies in their testimonies given during the main trial, as well as in their statements from different stages of criminal proceedings.

The Court thoroughly analysed, in their judgment, the testimony of each witness heard during the main trial, as well as the testimonies from the earlier stages of proceedings. The Court presented the discrepancies in the testimonies and gave an assessment of each individual testimony, as well as the reasons why the Court did not find the testimonies convincing.

The Court also analysed the material evidence adduced during the trial. On the basis of the photographs that had been presented as evidence, the Court could not identify the Defendant as a member of the group. The Defendant was not present in the submitted photographs. The attached evidence established that, during the month of June (1999), the Defendant had been an employee of the Jugobanka branch in Klinë/Klina, which the parties did not find disputable. The Court also presented as evidence an UNMIK Investigator's report dated July 16, 2008, which was compiled after a witness had been heard, which implied that, according to the witnesses heard, it could not be confirmed that the suspect had committed the charged acts.

The Court also presented as evidence a police report dated January 23, 2019 with a detailed description of the crime scene that was subject of the indictment, that is, the location of the witnesses' houses - the injured parties' and the Defendant's house - as well as the location of a mushroom factory. Following the report, and with the consent of the parties, the Panel decided not to carry out a site visit.

The Court assessed the Defendant's testimony, as well as the ones given by all the witnesses, on the basis of which it was stated that the villagers had been exposed to serious wartime events during the summer of 1998, that their houses had been set on fire, that three persons had gone missing, that two members of one family had been killed and that some of the villagers had been injured. The Court also noted that the witnesses had changed their statements regarding the Defendant. During their testimony, they had offered their opinion or assumptions regarding the participation of the Defendant in the attacks in the village, from which it could not be determined beyond a reasonable doubt that the Defendant had participated in the commission of the criminal offences.

The Court found that an offensive had been carried out in the village of Dushë/Duš from June 20 until July 28-29, 1998, but there was no evidence that the Defendant had been present in the village and that he had taken any action in that offensive. The Court also had no evidence that the Defendant or his family members had willingly made their home available to the Serbian armed forces during the offensive. The crimes had taken place after the Albanian population had left their homes and the village. According to the witnesses, the three persons had gone missing in late July. The Court did not establish by the evidence presented that the Defendant had been uniformed and armed during the armed conflict. Even if that had been determined, it did not constitute a criminal offence. The Court also assessed the case presented by the Defendant, but as there was no evidence to support his guilt, his case was not elaborated on in the judgment.

On the basis of the evidence administered during the trial, the Court did not find that the Defendant's actions contained the elements of the criminal offence he had been charged with in the amended indictment. The evidence presented did not confirm that the Defendant had participated in the criminal group or that he had had the role of organiser, leader or the person giving orders.

The appellate proceedings

On April 30, 2019, the SPRK impugned the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć on the grounds of substantial violations of criminal procedure, an erroneous and incomplete determination of the factual situation and violations of the criminal law, and moved the Court of Appeals to

annul the first instance judgment, on the basis of the evidence in the case files, and to find the Defendant guilty or to remit the case to the court of first instance for reconsideration and re-adjudication.

According to the Prosecution, the first instance judgment contained substantial violations of criminal procedure. The enacting clause of the judgment was vague, contradictory to itself, and to the reasoning of the judgment. The judgment was not based on the facts and the evidence presented at the main trial. The court of first instance had not assessed each piece of evidence individually in order to reach clear and specific conclusions on the basis of such an assessment. The judgment did not state what evidence had been admitted. The evidence had been insufficiently and unconvincingly reasoned.

The Prosecution stressed in the appeal that the court of first instance had failed to properly assess the evidence, which had led to an acquittal. Although there had been sufficient evidence in support of the Defendant's guilt, the Court had acquitted him. According to the Prosecutor, when assessing the evidence, the court of first instance should have taken into account the fact that the witnesses in this case had had to testify about something that had happened twenty years ago. Substantial violations of criminal procedure and the erroneous determination of the factual situation had led to an erroneous application of the criminal law, i.e. to the Defendant's acquittal.

On May 13, 2019, the Defendant and his Defence Counsel (attorney Dejan Vasić from Mitrović/Mitrovica) filed a response to the Prosecutor's appeal. They opined that, the court of first instance, in rendering its decision, fulfilled all the conditions regarding the reasoning of the judgment as provided for in Article 370, Paragraph 7 of the CPCRK.

According to the Defence's allegations, in the first instance verdict the Trial Panel had carefully, thoroughly, clearly and unequivocally described the discrepancies in the testimonies of each individual witness. The Court had properly assessed all the evidence presented before the court and had rendered a proper decision to acquit the Defendant. The reasoning of the judgment contained detailed explanations of essential elements of the criminal offence. The substantive legal provisions had been properly and accurately applied. The Court of Appeals was moved to reject the SPRK's appeal as unfounded and to affirm the first instance judgment.

In a motion dated April 30, 2019, the Appellate Prosecutor moved the Court of Appeals to grant the Prosecution's appeal, to annul the first-instance judgment and to remit the case to the court of first instance for reconsideration and re-adjudication.

The judgment of the Court of Appeals

After analysing the case file, the first instance judgment, the allegations set forth in the appeal and the response to the allegations, the court of second instance found that the Prosecution's appeal was unfounded.

According to the findings of the Court of Appeals, no substantial violations of the provision of criminal procedure had been made when rendering the first instance judgment, nor had any other violations been made that the court of second instance had to take into account *ex officio*. The enacting clause was clear and specific and it could not be identical to the reasoning. The Court had determined in a precise and lawful manner all the relevant facts supported by the evidence presented at the main trial. The evidence adduced at the main trial did not establish that the Defendant had participated in any way in the attacks on the inhabitants of the village of Dushë/Duš.

According to the findings of the Court of Appeals, the allegations were not substantiated that the court of first instance had not assessed individually each piece of evidence presented before the court, and that it had not compared the statements one with another. The court of first instance had taken into account the discrepancies in the witnesses' testimonies, especially when they had dealt with relevant facts, and when the witnesses had not been so certain in their testimonies. Despite the reclassification which had been done while presenting the closing statement, the court of first instance had provided an adequate reasoning, in the judgment, in relation to the criminal offence the Defendant had been charged with in the amended indictment. The evidence presented had not proven that the Defendant had had any influence on the fact that the armed forces had been staying in his house. The circumstance that he had been part of those forces had not been confirmed too.

The Court of Appeals also found that the allegations regarding the erroneous and incomplete determination of the factual situation were unfounded. Following the evidence presented, the court of first instance had properly assessed the relevant facts regarding the criminal offence the Defendant was charged with, as well as the statements of the witnesses who had been heard during the main trial. The Court had also compared the testimonies given during the main trial with those given during the earlier stages of criminal proceedings.

According to the Court of Appeals, even if the Defendant, as a citizen of Serbia, had been mobilised and even though his house had been used by the armed forces, all of this could have happened without his will and consent. No evidence proved that the Defendant had participated in the attacks carried out by the mil-

itary and paramilitary forces on the Albanian population of the village, or in setting the houses on fire where the persons whose names were listed in the indictment had burnt to death.

By rendering the decision of the Court of Appeals, regular criminal proceedings against the Defendant Milorad Zajić were brought to an end.

The request for protection of legality

On December 18, 2019, the State Prosecution Office (Prosecutor Agron Qalaj) filed with the Supreme Court of Kosovo an application for extraordinary legal remedies - a request for protection of legality against the decisions of regular courts in *The Prosecutor v. Milorad Zajić* case: the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Pejë/Peć dated March 8, 2019, and the judgment of the Court of Appeals dated October 1, 2019.

The request was filed on the grounds of substantial violations of the provisions of criminal procedure and violations of the criminal law. The Supreme Court of Kosovo was moved to grant the request and to find that the aforementioned judgments contained substantial violations of the provision of criminal procedure as well as violations of the criminal law.

The State Prosecution Office filed a request for protection of legality upon a written request by the SPRK competent prosecutor dated December 9, 2019.

According to the information available to the HLC Kosovo by the end of the reporting period, the Supreme Court of Kosovo did not rule on the case until the end of 2019. The proceedings before the Supreme Court will be covered by the 2020 Annual Report on the trials monitored.

The HLC Kosovo findings:

On the basis of the regular monitoring of the main trial in *The Prosecutor v. Milorad Zajić* case before the court of first instance, the analysis of the case files and all the stages of criminal proceedings before the Kosovo courts in 2019, the HLC Kosovo finds that the criminal proceedings were conducted in full compliance with the standards of a fair trial.

Moreover, the courts treated this case with efficiency and expediency, which is commendable. Court decisions are clear and concise, well-reasoned and based on the evidence presented in the case files. The way courts dealt with this war crimes case can serve as an example to the entire Kosovo judiciary of how to professionally prosecute a *war crime* as one of the most serious criminal offences.

The trial in this case has shown that justice and the right of injured parties to justice does in no way imply that they are entitled to incriminate as suspects those for whom they are not sure to be the perpetrators of the crime, and to claim so on the basis of unverified information or assumptions.

The only thing that casts a shadow over the criminal proceedings in this case is the very long investigation period from the filing of the criminal report by the injured parties in 2006 to the official opening of the investigation in 2014 by the SPRK EULEX Prosecutor. This delay can be explained, but not justified, by the fact that the case was first under the jurisdiction of UNMIK judicial office-holders, then transferred to EULEX, and, in the end, transferred to the national judiciary.

However, what is relevant in this case and what the HLC Kosovo also welcomes is the position of the courts of both instances that no one can be convicted of such a serious criminal offence as a *war crime* without the evidence that would prove the defendant's liability beyond any reasonable doubt.

By acquitting the Defendant of criminal liability, the victims and their families could not exercise their right to justice. The judicial authorities should continue to investigate into the case in order to identify the perpetrators of serious crimes with fatalities that occurred in the summer of 1998 in the village of Dushë/Duš, Klinë/Klina municipality.

1.3.4. The Case: *The Prosecutor v. Remzi Shala*

The Special Department of the Court of Appeals, sitting in an Appellate Panel presided over by Judge Vaton Durguti^[108], held a session on November 26, 2019 in *The Prosecutor v. Remzi Shala* case to consider the parties' appeals filed against the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prizren announced on July 3, 2019 (K/P No. 181/2016) wherein the Defendant Remzi Shala was found guilty of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[109] for which he was sentenced to fourteen (14) years of imprisonment.

In their judgment dated November 26, 2019, the Appellate Panel partially upheld the Defendant's appeal by modifying the judgment of the Serious Crimes Department

[108] Members of the Appellate Panel: Judges Kreshnik Radoniqi (Reporting Judge) and Burim Ademi.

[109] Provided for under Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, as read with Article 3 (1a) of the Fourth Geneva Convention of 1949, also punishable under Article 152 in conjunction with Article 32 of the CCRK.

of the Basic Court of Prizren regarding the legal classification of the offence and the gravity of the sentence imposed. The Court of Appeals found that the actions of the now convicted Remzi Shala contained the elements of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* under Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY (applicable at the time of the crime), and read with Article 3 (1a) of the Fourth Geneva Convention of 1949, for which he was sentenced to ten (10) years of imprisonment. The remainder of the judgment remained unchanged.

The judgment rejected as unfounded the appeal of the legal representative of the injured parties, attorney Asdren Hoxha from Prishtinë/Priština.

By rendering this judgment, regular criminal proceedings against the Defendant were brought to an end.

The course of criminal proceedings^[110]

With regard to the forced taking away of Haxhi Përteshi from his home in the village of Duhël/Dulje by armed and uniformed KLA members on June 26, 1998 on suspicion that he had been cooperating with the Serbian forces, as well as with regard to his unresolved death that occurred several days later (his corpse was found on July 1, 1998 next to the road in the foregoing village), criminal proceedings against Shala were initiated by the statements his family members had given to the prosecution authorities, i.e. to UNMIK police investigators (in 2002 and 2003).

In 2009, EULEX investigators continued to run the investigation. As possible suspects, KLA members were mentioned, the then suspect Remzi Shala and B.Q against whom an official investigation was launched in 2014 by a ruling of an EULEX Prosecutor.

The case files were transferred to the jurisdiction of local SPRK prosecutors in the summer of 2015, who continued their investigation against B.Q and Shala. Shortly after, in the absence of evidence, the investigation against the suspect B.Q was suspended.

The indictment

Following the investigation, SPRK Prosecutor Haki Gecaj filed an indictment on October 19, 2016^[111] against the Defendant Remzi Shala in relation to the criminal

[110] The criminal proceedings in *The Prosecutor v. Remzi Shala* case was the subject of the analyses published in the 2016, 2017, 2018 Annual Reports. These can be found on the HLC Kosovo's official website. Within the annual report on the trials monitored in 2019, part of the criminal proceedings that took place in the reporting year will be presented in detail with a brief overview of the procedural actions taken in previous years.

[111] This has been the first war crimes indictment filed by a local SPRK prosecutor following the narrowing of EULEX's mandate on June 15, 2014.

offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[112] committed in complicity with unknown perpetrators during the armed conflict in Kosovo. The indictment alleged that in the evening of June 26, 1998, in the village of Duhël/Dulje, Suharekë/Suva Reka municipality, he had taken away Haxhi Përteshi from his house, whose body had been found in the village several days later (July 1 1998) near the regional road in the village of Duhël/Dulje, Suharekë/Suva Reka municipality.

An initial hearing started before the Basic Court of Prizren on November 21, 2016. The second hearing was also held, when the subject of adjudication was the Defendant's request to dismiss the indictment and the objections to the evidence. The indictment assessment procedure was completed by a ruling of this Court, dated March 6, 2017, wherein the requests were rejected as unfounded. In a ruling dated March 23, 2017, the Court of Appeals rejected as unfounded the Defendant's appeal against the ruling of the Basic Court.

Following the indictment assessment procedure, the main trial was opened on May 12, 2017. The Trial Panel was in session for thirty-seven (37) days, when thirty (30) witnesses proposed by the parties were heard as well as those proposed ex officio by the Trial Panel [twenty-three (23) as proposed by the Prosecutor, four (4) proposed by the injured parties, and three (3) proposed by the Court]. During the part of the main trial which was taking place in 2018, upon the motions of the parties to the proceedings, the Trial Panel organised eleven (11) sessions of witness confrontations in order to clarify certain issues.

During the reporting period, the main trial was planned to continue on January 9, 2019, when the Defendant, who had been previously released pending the main trial, did not appear in court although he had been legally informed of the date when the main trial was to continue. The Court issued an order that he be brought before the Court. As the competent agencies were not able to apprehend him, an international arrest warrant was issued against him. In accordance with the foregoing warrant, he was arrested on May 24, 2019. In order to secure his presence in court, he was placed into detention on remand. In the course of the trial held in 2019, material evidence was presented. The Defendant answered only to the questions of his Defence Counsel. In the remaining part of his testimony before the Court, he remained silent. He stood by his statements given during the earlier stages of the proceedings, which the Panel read as evidence. The parties to the proceedings presented their closing statements.

[112] Provided for under Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, as read with Article 3 (1a) of the Fourth Geneva Convention of 1949, also punishable under Article 152 in conjunction with Article 32 of the CCRK.

In his closing statement, the SPRK Prosecutor emphasised, *inter alia*, that the evidence presented at the main trial, especially the witnesses' testimony, undoubtedly confirmed the grounded suspicion that the Defendant had committed the charged criminal offence. The Prosecutor presented the testimony of each individual witness who had testified during the main trial, as well as the case presented by the Defendant. The Prosecution witnesses, *i.e.* the injured parties, had confirmed that the Defendant had been present in the courtyard of their home, from where their father was taken away on the critical night. The testimonies of the remaining Prosecution witnesses had confirmed the afore-mentioned testimonies. In their closing statement, the Prosecution also provided an assessment of the case presented by the Defendant. In his statements (mainly from the earlier stages of the proceedings), he had described his involvement with the KLA from the moment he had joined them, and had denied that he had been in the village of Duhël/Dulje during the armed conflict and that he had kidnapped the victim on the critical day, *i.e.* that he had known any of the members of the Përteshi family. He emphasised that he had been an ordinary soldier during the armed conflict. The Prosecution proposed that the Court reject the Defendant's account as unfounded on the basis of the evidence presented, which showed that the Defendant had committed, in complicity, the charged criminal offence. According to the Prosecution, there were no circumstances in the case that would preclude his criminal liability. The Court was asked to find Shala guilty and to punish him in accordance with the law.

In his closing statement, the legal representative of the injured parties, attorney Asdren Hoxha, stated, *inter alia*, that during the numerous sessions of the Panel in the course of the main trial, the Prosecution had managed to confirm, beyond any doubt, the thesis set forth in the indictment, *i.e.* the factual situation described in the indictment and that the Defendant had committed the charged criminal offence. The facts had been confirmed by the evidence and the injured parties' testimonies that were interrelated. The evidence adduced confirmed beyond any doubt that the Defendant had committed the charged criminal offence. In his closing statement, the legal representative analysed in detail the circumstances under which the criminal offence had been committed, as well as the duties of the Defendant as a KLA member and his role in the commission of the charged offence. In his closing statement, the legal representative, too, carried out a thorough analysis of the testimonies of all the witnesses heard during the main trial and moved the Court to find him guilty and to punish him by the law. If the Defendant would be punished, justice would be met, at least somewhat, for the injured parties, who, in addition to the loss of a dear family member, had also suffered from a tarnished reputation in their community.

In his closing statement, the Defence Counsel for the Defendant, attorney Natal Bullakaj from Suharekë/Suva Reka, stated, inter alia, that after the closing statements had been presented by the Prosecutor and the legal representative of the injured parties, the Defence continued to support the arguments in the motion to dismiss the indictment and the objection to the evidence, arguing that the indictment was unfounded, that it was based on unconvincing evidence that could not determine the individual actions committed by his client, or those committed in complicity. The indictment did not contain any evidence that would link his client to the actions described in the indictment. The actions described in the indictment had not been confirmed, nor had there been any evidence to confirm that the Defendant had been present at the home of the injured party's family on the critical day. The Prosecution and the law enforcement agencies failed, in the beginning, to investigate the case well and to obtain convincing evidence that would serve as a basis for the indictment. The indictment had been filed on the basis of a single piece of evidence, i.e. the statement of witness Agron Përteshi, which was also confirmed during the trial. No other evidence had corroborated the allegations set forth in the indictment.

In his closing statement, the Defence Counsel, too, analysed the testimonies of all the witnesses heard during the main trial, as well as their statements from the earlier stages of the criminal proceedings. According to the Defence Counsel, the witnesses who had testified in favor of the indictment had been prepared and instructed by the injured party on how to testify, i.e. these witnesses had been promised a financial reward or other benefits in order to testify in favor of the indictment. The Defence Counsel also insisted on the examination of an anonymous witness whose statement had been completely different from the ones given by the other witnesses and who, according to the Defence, had had the information about the murder of the late Haxhi Përteshi.

The Defence Counsel presented the case of his client who stood by his statements from the earlier stages of the proceedings wherein he had explained his involvement with the KLA. He emphasised that he had had nothing to do with civilians. According to the Defence Counsel, the element of complicity had not been confirmed too, because the Prosecution had failed to determine who the accomplices had been. He proposed to the Court to acquit the Defendant in the absence of evidence.

The Defendant supported his Defence Counsel's closing statement and reiterated that he was proud to have been a member of the KLA. He reiterated that during the armed conflict he had had nothing to do with civilians.

The first instance judgment

In the judgment announced on July 3, 2019, the Defendant was found guilty of committing the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*^[113] because, during the armed conflict, as a uniformed and armed KLA member, on June 26, 1998, at 23:00, in the village of Duhël/Dulje, Suharekë/Suva Reka municipality, in complicity with other 5-6 KLA members, he deprived a civilian, Haxhi Përteshi, of his liberty, who had been suspected of cooperating with the Serbian armed forces. His corpse was found by the road in the center of the village several days later.

The Defendant was sentenced to fourteen (14) years of imprisonment. The measure of detention on remand was extended until the judgment became final. The injured parties were instructed to pursue their property claims in civil litigation. The Defendant was also obliged to cover the costs of criminal proceedings in the amount of EUR 500 as well as to transfer EUR 50 to the victims' compensation fund, no later than fifteen (15) days after the judgment became final.

In the judgment, the Court thoroughly analysed the evidence presented during the main trial, as well as the Defendant's case (who had remained silent during the main trial) and his statement given to the police and the prosecution wherein he had presented his involvement with the KLA.

On the basis of the evidence presented during the main trial, the witnesses' testimonies, the case of the Defendant who denied that he had committed the charged criminal offence, and the analysis of all the foregoing, the Court created the victim's profile, i.e. that he was humane and always ready to help, as proven by many witnesses.

Based on the evidence presented, the Court found it indisputable that during the armed conflict, KLA members had been arresting civilians and had been harassing certain people who had been suspected by some KLA members to be collaborators of the Serbian armed forces, i.e. spies. In reaching such a conclusion, the Court had conducted a detailed analysis of the testimonies of the witnesses, who had not been directly related to the subject of the indictment; however, on the basis of the analysis of their testimonies, certain circumstances that had existed during the armed conflict in Kosovo could be understood and clarified. On the basis of the evidence presented, the Court also established the circumstances of how the KLA had been organised and how it had operated during the armed conflict.

[113] Committed in complicity, provided for and punishable by Article 142 in conjunction with Article 22 of the CC SFRY, as read with Article 3 (a) of the Fourth Geneva Convention, also punishable by Article 152, Paragraphs 1 and 2, in conjunction with Article 31 of the CCRK (2012).

Moreover, it was indisputable from the evidence presented that the victim had been taken away from his house by the KLA members - the event witnessed by some members of his family. It was also established that one of the KLA members was the Defendant Shala who had not been wearing a mask on the critical evening, like the other KLA members who had been with him, as witnessed by the family members who had been present. It was established that the late Haxhi Përteshi had been found dead several days after being taken away by the KLA. The Court had no evidence on who had killed him. The statements of the witnesses who had testified before the Court about this event were mutually congruent, therefore they were indisputable. It was also undisputed that the victim's body had been found a few days later by the road in the centre of the village. He had been buried the same day. Most of the villagers, for fear of their own safety, had not attended the funeral nor had they extended their condolences. The family had reported the case to the authorities to determine the circumstances of why their father had been killed even though he had been aiding the KLA with whatever they had been in need of, because, at the time, his large family had had the financial capacity to support and assist. According to the judgment, the administered evidence confirmed the allegations set forth in the indictment.

The Court did not accept the thesis presented by the Defendant and his Defence Counsel that the judgment was rendered on the basis of a single piece of evidence, i.e. the statement of witness Agron Përteshi, the victim's son, who had been present on the critical day when his father had been taken away by the KLA members.

According to the Court, the murder of Haxhi Përteshi occurred during the war and the time of drafting the list of those who did not support the KLA, or those who were suspected of cooperating with the enemy. A group of soldiers was formed to act on the list and to enforce the decisions and orders of their superiors. The Defendant Remzi Shala was also one of the members of the group, according to the evidence presented during the trial. The group was allowed to visit the population, to communicate with the people and to request mobilisation. The group had been in possession of the information and data on each village resident.

According to the findings of the Panel, the Defendant's actions contained the elements of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* in violation of international regulations. According to the findings of the Court, the Defendant knowingly committed the criminal offence in wartime, in the evenings when there was no light or electricity, and when the population in general feared the people wearing masks.

In imposing the sentence, the Court took into account the aggravating and mitigating circumstances. According to the Court's findings, the gravity of the sentence imposed was affected by the type of the charged offence, as well as by the circumstances under which the offence was committed. The Court found that the sentence imposed would achieve the purpose of punishment.

The appellate proceedings

The first instance judgment was appealed by the Defendant and his Defence Counsel on the grounds of substantial violations of the provisions of criminal procedure, violations of the criminal law, an erroneous and incomplete establishment of the factual situation, as well as the decision on criminal sanctions. The legal representative of the injured parties challenged the first instance judgment due to the sentence imposed.

The Defence Counsel challenged the merits of the indictment and the judgment, arguing that no evidence had confirmed that the Defendant had committed the charged criminal offence on his own or in complicity. The Court had not clarified what evidence and facts it had considered proven, while the reasoning of the judgment had contradicted itself and the enacting clause of the judgment. The Court had not stated in a convincing and clear manner the relevant facts on the basis of which it had found the Defendant guilty.

The reasoning of the judgment only described the statements of the privileged witnesses from different stages of the proceedings, which were contradictory, tendentious, one-sided, completely unconvincing and not substantiated by material evidence. There was no material evidence during the main trial, no crime scene inspection, or possible exhumation of the victim's remains in order to find the evidence that would indicate how the crime had been committed or that would show that the victim had died from natural causes. The first instance judgment was completely vague and contradictory to the evidence presented at the main trial, which was why there were circumstances for its annulment. The judgment also contained procedural violations because it had not been drafted in accordance with the legal provisions, i.e. with Article 370 of the CPCRK.

In the Defence's view, the court of first instance had erroneously established the factual situation during the main trial. Not a single piece of evidence had confirmed that the criminal offence had been committed. The Court described the witnesses' testimonies in the reasoning, but had failed to analyse what had been decisive for giving credence to a particular testimony. Instead, the Court had merely stated that the facts were indisputable, without giving the reasons which facts it had deemed decisive in determining the Defendant's guilt.

According to the appeal, the court of first instance had not established the facts in a fair manner when it had found the Defendant guilty of having committed the charged offence in complicity, without specifying who the accomplices, or potential accomplices, had been. The Court had based its decision on the indictment of the Special Prosecution Office and the statements of the injured parties, who had slandered and fabricated facts in order to achieve certain goals. According to the appeal, various methods and manners had been used by the victim's family members to gather evidence (by offering employment or money) which had convinced the investigators that the Defendant had kidnapped their father. On the basis of one such statement, the Court had found the defendant guilty, without justly establishing the facts and the evidence in favour of the Defendant.

According to the Defence, the Court had not given credence to the Defendant's statement and the evidence presented by the Defence. The Court had violated the criminal law by finding the Defendant guilty of the criminal offence of *war crime*, although no evidence presented during the course of the trial had proven that his actions had contained the elements of the criminal offence of which he was found guilty. Moreover, the judgment was not fair in relation to the Defendant; it was based on substantial violations of criminal procedure and an erroneous establishment of the factual situation. The Court had not taken into account the evidence in favour of the Defendant, nor had it adequately assessed the mitigating circumstances. According to the Defence, the sentence imposed was too severe, especially given the allegations set forth in the appeal. Therefore, it was proposed to the court of second instance to grant the Defendant's appeal, to annul the first instance judgment and to remit the case to the court of first instance court for reconsideration and re-adjudication, or to modify the judgment and acquit the Defendant.

The legal representative of the injured parties, attorney Asdren Hoxha, appealed the first instance judgment due to the decision on criminal sanctions, and moved the court of second instance to grant the injured parties' appeal, to amend the first instance judgment dated July 3, 2019, and to impose a more severe imprisonment sentence on the Defendant.

In his reasoning of the appeal, the injured parties' representative stated, inter alia, that the facts had been sufficiently clarified and that the first instance judgment did not contain substantial violations of procedure. Bearing in mind the gravity of the criminal offence and its consequences for the injured parties (suffering and irreparable damage), the injured parties deemed that the punishment imposed could not fulfill the purpose of punishment, i.e. that such punishment did not give sufficient satisfaction to the injured parties, or that it sent a general message to the public.

In their submission dated October 20, 2019 (KTŽ/PPA No. 504/19), the Appellate Prosecutor proposed to the court of second instance to grant the appeal of the injured parties' representative and to impose a more severe sentence on the Defendant, as well as to reject the appeal of the Defendant and his Defence Counsel as unfounded.

The judgment of the Court of Appeals

An Appellate Panel of the Court of Appeals held a session pursuant to Article 390, Paragraph 1 of the CPCRK, which was attended by the parties to the proceedings, the Defendant Remzi Shala with his Defence Counsel, attorney Natal Bullakaj, as well as the injured parties Agroni and Zenel Përteshi and their representative, attorney Asdren Hoxha. The session was not attended by the Appellate Prosecutor, although he had been duly summoned.

After reviewing the first instance judgment, the appeals and the case files, the Appellate Panel found that the Defence Counsel's allegations were partially founded, while the appeal of the injured parties' representative was unfounded.

The Court of Appeals found that the first instance judgment did not contain substantial violations of criminal procedure that would lead to its annulment. In the judgment, the court of first instance had presented clear and complete reasons pertaining to the relevant facts in relation to the commission of the crime of which the Defendant was found guilty. The judgment presented all the facts and circumstances surrounding the Defendant's illegal actions that constituted a criminal offence. The Appellate Panel found no contradiction between the enacting clause of the judgment and its reasoning.

The Court of Appeals found that the first instance judgment had properly established the factual situation which had been presented in detail. In their judgment, the Court of Appeals also presented the witnesses' statements used to establish the factual situation, as well as the circumstances surrounding the conditions under which the civilian population had lived in the village, confirming that the court of first instance had properly and completely established the factual situation, in particular, the statement of witness Agron Përteshi, who had identified the Defendant as one of the persons who had taken his father away on the critical evening. The statement of this witness had also been supported by the statements of the other witnesses who had testified in the case.

The Court of Appeals denied the Defence's arguments regarding the circumstances that the court of first instance had not identified the co-perpetrators. The first instance judgment had clearly specified the actions of the Defendant. Although

no accomplices had been identified in this specific case, the Defendant's participation had existed (the actions of the Defendant had clearly been identified) in the commission of the charged criminal offence.

According to the Court of Appeals, the court of first instance had not violated the criminal law. The facts had been clearly established in the judgment. The evidence presented, and contained in the case file, had established that the Defendant had undertaken illegal actions during the armed conflict that had violated the Geneva Convention. The criminal offence had been committed against a civilian victim during an internal conflict wherein the Defendant had participated. International regulations had also been violated. The judgment of the Court of Appeals detailed and analysed the circumstances under which the crime had been committed, as well as the Defendant's participation in it.

The court of second instance also conducted an analysis of the application of the criminal law with regard to the classification of the charged criminal offence. According to the findings of the Court of Appeals, the Defendant's action contained the elements of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* under Article 142 of the CC SFRY that was in force at the time of the commission of the criminal offence. The said article stipulated that it was possible to commit this criminal offence also by taking hostages. By committing this criminal offence, international regulations were also violated. According to the findings of the Appellate Panel, on the critical day, the Defendant, in complicity with others, had taken the victim Haxhi Përteshi hostage, who had been found dead several days later.

The Court of Appeals found that the criminal offence the Defendant was charged with could not be classified as it had been done in the indictment, i.e. that it can be classified both under the law applicable at the time of the offence (CC SFRY), and under the law in force at the time of amending the indictment. The Court also considered the circumstances of applying a more favorable law. According to the findings of the Court, the law that was in force at the time of the commission of the crime, i.e. the CC SFRY, was more favorable to the Defendant. Under this law, the criminal offence the Defendant was charged with carried a term of imprisonment of five (5) years, or a death penalty (which was abolished by UNMIK Regulation 1999/24 of 12 December 1999). It was possible to replace the death penalty with a twenty (20) year sentence of imprisonment. The Kosovo Criminal Code provided for a sentence of imprisonment of five (5) years or life imprisonment for the charged offence. Accordingly, the SFRY Criminal Code was more favorable to the perpetrator. The Court found that the court of first instance had erroneously described the Defendant's actions as *deprivation of liberty*, which was not provided

for both by the CC SFRY and the Geneva Convention. According to the said legal provisions the Defendant's actions may be classified as *hostage taking*.

The Court of Appeals found that the court of first instance had erred in assessing the aggravating and mitigating circumstances that had affected the gravity of the sentence. The Court noted that the Defendant had not been found guilty of killing the victim but only of taking the victim hostage, although the victim had been found dead several days later. There was no evidence to support that Defendant had deprived the victim of his life. According to the findings of the Court, the sentence of ten (10) years of imprisonment imposed by the Court of Appeals was adequate to the gravity of the committed criminal offence and to the Defendant's degree of responsibility. It would achieve the purpose of punishment, i.e. the Defendant would not re-offend or commit a new criminal offence. Moreover, the judgment would have a preventive effect on other potential perpetrators.

The HLC Kosovo findings

The analysis of the HLC Kosovo covers the part of the criminal proceedings that took place before the court of first instance during the reporting period, as well as the appellate proceedings following the decision of the court of first instance.

In the analysis of the evidence, the court of first instance fulfilled all the requirements provided for by the legal provisions and, thereby, rendered a convincing judgment that can sustain the appeals before the court of second instance.

The rights of the parties to the proceedings were respected; hence, it can be said that the first instance trial in *The Prosecutor v. Remzi Shala* case was fair. The only objection that can be addressed to the court of first instance in relation to the part of the criminal proceedings that took place during the reporting period is that the panel of the court of first instance, after announcing their decision in the case, did not present the arguments and the evidence they had been guided by in reaching the decision, as foreseen in the provisions of the CPCRK^[114].

The HLC Kosovo was not able to attend the session of the Appellate Panel of the Court of Appeals because it had not been informed of the date of this session. Thus, the HLC Kosovo analysed the appellate proceedings on the basis of the available court documents.

[114] Article 366, Paragraph 2 of the CPCRK: „The single trial judge or presiding trial judge shall read the enacting clause of the judgment in open court and in the presence of the parties, their legal representatives and authorised representatives and defence counsel, after which he or she shall give a brief account of the grounds for the judgment.“

According to the findings of the HLC Kosovo, the judgment of the Special Department of the Court of Appeals is clear and precise. In their judgment, the Court of Appeals addressed and reasoned in detail the allegations set forth in the parties' appeals. This judgment may set an example to other similar and difficult cases.

The HLC Kosovo welcomes the effectiveness of the appellate proceedings that took place before the newly established Special Department of the Kosovo Court of Appeals which held a session of the Appellate Panel in this case one and a half month after the Defendant's appeal had been submitted to the Basic Court of Prizren.

Finally, it should be noted that the announcement of the judgment by the court of first instance was done in an unusual way as it was, with the consent of the court that addressed the media request, broadcast live by the media. With all due respect to the principle of transparency in the work of the judiciary, the HLC Kosovo is not certain if such a practice, if continued, will be beneficial or harmful to the trial panels that will be adjudicating on the most serious criminal offences, as judges will be unnecessarily exposed to the media pressure. Judicial transparency can be very well respected if trials are open to the public and members of the profession.

1.4. Extraordinary legal remedies

1.4.1. The Case: *The Prosecutor v. Skender Bislimi*

On 26 December 2019, in *The Prosecutor v. Skender Bislimi* case, a panel of the Supreme Court of Kosovo, presided over by Judge Valdete Daka^[115], rejected as unfounded the request for protection of legality filed by the Defence for the convicted Skender Bislimi against the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, dated October 25, 2018, and against the judgment of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, dated August 20, 2019.

In the judgment of the Basic Court, the convicted Bislimi was found guilty of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* committed in complicity^[116], and sentenced to ten (10) years of imprisonment. Acting upon the appeal, the Court of Appeals upheld the sentence imposed on the convicted person.

The course of criminal proceedings^[117]

Criminal proceedings in relation to the events of March 26, 1999, which took place during the Kosovo armed conflict in Fushë Kosovë/Kosovo Polje, at the place called the “Intersection”, when a large number of Albanian civilians were subjected to physical and psychological ill-treatment, detention and hostage-taking by members of the Serbian armed forces, were officially initiated against the convicted Ivan Radivojević^[118] and Skender Bislimi by the Prosecutor’s ruling on initiation of investigation dated November 8, 2012.

[115] Members of the Panel adjudicating on the request: Judges Agim Maliqi and Rasim Rasimi.

[116] Provided for and punishable under Article 142, in conjunction with Article 22 of the CC SFRY; at the filing the indictment, punishable under Article 152 as read with Article 31 of the CCRK, in violation of Articles 3 and 4 of the Geneva Conventions of 12 August 1949 and Articles 4 and 5(1) of the Second Protocol of 8 June 1977 additional to the 1949 Geneva Conventions.

[117] This annual report will present in detail the criminal proceedings against the Defendant Bislimi which took place in the course of 2019. The previous phases of the criminal proceedings were presented in the 2016, 2017 and 2018 Annual Reports which can be found on the HLC Kosovo’s website: www.hlc-kosovo.org.

[118] The indictment for the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* was filed against the convicted Radivojević on September 24, 2013. The main trial was opened on January 15, 2014. The judgment was announced on February 12, 2014. Radivojević was found guilty of committing the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* and sentenced to eight (8) years of imprisonment. In the judgment dated March 24, 2015, the Court of Appeals rejected the appeal of the Defence Counsel filed on behalf of Radivojević, but it amended ex officio the first instance judgment and sentenced Radivojević to six (6) years of imprisonment that credited the time spent in detention since July 26, 2013.

In order to bring the, now, convicted persons to justice, an international arrest warrant was issued against them, in accordance to which Radivojević was arrested on July 26, 2013, while Skender Bislimi was arrested on July 30, 2016 in Bosnia and Herzegovina.

Following the investigation against Bislimi, an international prosecutor^[119] filed an indictment against him on January 4, 2017 for the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* due to the following: on March 26, 1999, at the bus station in Fushë Kosovë/Kosovo Polje, in complicity with at least one known perpetrator^[120], as well as with other unknown perpetrators, acting as a member of the Serbian armed forces (reserve police and paramilitary units), Bislimi violated the bodily integrity and health of more than 40 men, Albanian civilians from Kosovo, by applying measures of intimidation and terror, as well as by illegally detaining people and taking them hostages (including the victims Bujar and Hakim Bajrami).

An initial hearing

An initial hearing in *The Prosecutor v. Skender Bislimi* case was opened on April 28, 2017. The second hearing was held on May 31, 2017. The hearings were conducted by Judge Arben Hoti of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština. The Defendant and his Defence^[121] did not request a rejection of the indictment nor did they object to the supporting evidence. They proposed that three alibi witnesses be heard and a psychiatric observation of the Defendant performed.

The main trial

The main trial before the Trial Panel^[122] presided over by Judge Hoti was opened on October 10, 2017. Following the indictment assessment procedure, the Trial Panel was in session for ten (10) days^[123]. During the trial, five (5) prosecution witnesses and one (1) defence witness were heard. One prosecution witness was heard in his house, as he was not able to appear in court due to his/her health condition. Material evidence was administered and statements of individual witnesses were read out. The Defendant testified before the Trial Panel, challenging

[119] International Prosecutor Charles Hardaway, in charge of the investigation, filed the indictment and represented it in court till the end of the executive mandate of EULEX in Kosovo.

[120] Details on the criminal proceedings against Ivan Radivojević can be found in footnote 118.

[121] Attorneys Nebojša Vlajić and Miro Delević represented the Defendant during the criminal proceedings.

[122] The Trial Panel was presided over by Judge Arben Hoti; members of the Panels were Shpresa Hasaj Hyseni and Suzana Qerkini.

[123] During the main trial, one (1) witness was heard outside the court building due to his/her health condition. Two (2) sessions were postponed due to technical reasons.

the allegations set forth in the indictment. The parties to the proceedings presented their closing arguments after the completion of the evidentiary proceedings.

The first instance judgment

In the first-instance judgment, announced on October 25, 2018^[124], the Defendant Skender Bislimi was found guilty of the following: on March 26, 1999, in Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Kosovo, at the bus stop where a large number of Albanian civilians had gathered as they had been forced to leave their homes as a result of violence, the Defendant Bislimi, in concert with at least ten (10) other, known and unknown perpetrators, in complicity with members of the Serbian armed forces (police and paramilitary), had violated the bodily integrity and health of more than 40 men, Albanian civilians, by applying measures of intimidation and terror – first, he had separated the men from the women and children, then he had ordered the men to get on their knees, and then he had beaten them and had forced them to sing Serbian songs. Afterwards, Bislimi had participated in unlawful arrests and hostage taking. Given that Haki Bajrami had been his first neighbour, he had played a major role in Bislimi's identification. He had indicated which persons were to be arrested, after which, Haki Bajrami and Bujar Bajrami had been separated and taken to a *Lada Niva*. Bujar had been released after the intervention of one of his fellow citizens, while Haki had been taken away in the said vehicle. The remains of Haki Bajramia had been found in a mass grave at Arbëra/Dragodan in Prishtinë/Priština after the war.

The Defendant Bislimi was sentenced to ten (10) years of imprisonment that credited the time he had spent in detention since December 9, 2016, when he had been handed over to the Kosovo prosecuting authorities, following the completion of the extradition procedure, and when he had been ordered the measure of one-month detention by a Pre-Trial Judge.

In the judgment announced on October 25, 2018, the Court stated that the Defendant had committed the criminal offence he had been found guilty of on the basis of the evidence administered during the main trial - the witnesses' testimonies, the material evidence, the analysis of each piece of evidence individually and in relation to each other.

The Court found that the Defendant's actions were specified by the law in force at the time of the commission of the criminal offence, namely by Article 142 of the CC SFRY, as well as by the law in force at the time of the trial, i.e. Article 152 of the CCRK. The Defendant's actions were classified as a *War Crime against the*

[124] A copy of the written judgment was served on the parties in the first half of 2019.

Civilian Population in serious violation of Article 3 common to the 1949 Geneva Conventions and the Second Protocol to the 1977 Conventions. The Court emphasised, in particular, that according to the foregoing legal regulations and international conventions it was not obligatory for the perpetrator to be a member of any military, paramilitary or any other formation. The Court also did not dispute that the victim (the late Haki Bajrami) had been found in a mass grave at Arbëra/Dragodan and had been identified on August 17, 2000.

Based on the evidence presented and the testimony of witnesses, it was found that the Bajrami family, like many other families, had been forced to leave their home on the critical day and head for Prishtinë/Priština, where they had thought they would have felt safer because they had received direct threats from different people of Serbian or Roma nationality. It was a fact that the Defendant had been present at the scene - the bus stop in Fushë Kosovë/Kosovo Polje - on the relevant day and that he had been recognized by the witnesses - his first neighbours. Prior to the armed conflict, the Defendant had intensively socialised with Albanian neighbours, everyone had known him well, and he had well known the people who had been at the scene on the critical day. According to the witnesses, that was the reason why he had participated in the segregation of the population, by indicating whom to take away, i.e. the people believed to be a danger to the regime at that time. According to the witnesses, on the relevant day, the Defendant had been wearing plain clothes and holding a stick, and had been accompanied by armed persons and not the population who had been waiting for the bus at the station in order to leave. On the critical day, he had been separating the men from the women and children, forcing the men to kneel, kicking them and forcing them to sing nationalistic Serbian and Chetnik songs.

The Court established on the basis of the foregoing evidence that, on the critical day in Fushë Kosovë/Kosovo Polje, the civilian, unarmed population, including the late Haki Bajrami, had been exposed to insults and violation of the bodily integrity and to ethnic-based humiliation. On that occasion, several Albanian men had been taken hostages and taken away in vehicles. Haki Bajrami, who had later been killed, had been one of them. The Defendant had had a decisive role in separating the late Haki Bajrami, whom he had known as his first neighbour. At one point, he had ordered the victim to give away his little (eight-month old) girl from his arms, after which he had separated him in order for him to be killed. Haki Bajrami had been an activist of the Democratic Alliance of Kosovo (DAK). Numerous meetings of this party, which had tried to oppose the Milošević regime in a peaceful manner, had been organized in his house during that period.

On the basis of the administered evidence, it was established that the witnesses had identified the Defendant Bislimi on a photo line-up shown to them during the 2012

investigation. Some witnesses had mentioned him in their statements during the main trial in *The Prosecutor v. Ivan Radivojević* case, held in 2013 and 2014.

The Court also analysed the claims of the Defence Counsel who alleged that the Defendant had been living with his family in the Republic of Serbia during the critical period. The evidence the Defendant and his Defence had presented to the Court to support his alibi consisted of a birth certificate of one of the Defendant's children. According to the Court's findings, the evidence submitted did not confirm the Defendant's alibi. The birth certificate referred to 1998, that is, nine (9) months before the critical event. The fact that the Defendant's wife had lived with their children in Kruševac (Serbia) did not in any way deny the fact that the Defendant had been at the crime scene on a critical day, especially given the fact that members of the Roma national minority had been allowed to move freely during the critical period in this region.

The appellate proceedings

The Defence Counsel filed with the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an appeal against the judgment dated October 25, 2019 wherein the Defendant Skender Bislimi was sentenced to ten (10) years of imprisonment for the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. Attorney Nebojša Vlajić from Mitrovicë/Mitrovica challenged the judgment due to an erroneous determination of the factual situation, violations of the criminal law and the decision on punishment.

According to the allegations in the appeal, an erroneous determination of the factual situation existed when a decisive fact had been erroneously established by the Court. The erroneous determination of the factual situation had led the Court to reach an erroneous conclusion and to classify the offence as a *war crime*. This constituted a violation of the criminal law as what the Defendant Bislimi was charged with did not constitute a criminal offence he was convicted of, but could be another offence (e.g. murder, aggravated murder, incitement, abduction). The erroneous determination of the factual situation had led to the erroneous application of the criminal law and the Geneva Conventions.

In his appeal, Attorney Vlajić stated, inter alia, that the Court, when rendering their decision, had not taken into account the arguments of the Defence stated in the closing statement; hence, he stated them in the appeal once again so that the Court of Appeals would reconsider them. According to the appeal, even if Skender Bislimi had been present at the crime scene, he could not have been a perpetrator of any criminal offence, especially the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*, which according to Article 142 of the CCSFRY

could be committed only by “a member of the military, police or administration and, naturally, by a person, in their service. If a person, deemed as not belonging to such an organizational system, committed any of the acts referred to in this Article (e.g. murder, pillaging), s/he would not be held liable for a war crime, but for the relevant offence, regardless of the fact that it was committed in wartime“.

In his appeal, the Defence Counsel presented the discrepancies in the testimonies of the prosecution witnesses given during the main trial and the testimonies from the earlier stages of the proceedings, as well as the fact that the witnesses had not been precise in their testimony in describing the role of the Defendant on the critical day at the scene and even in proving his presence.

According to the Counsel, even if the Defendant had been present at the scene, clad in a uniform and carrying rifle, that would not be sufficient for a conviction. Mere presence at the scene did not make anyone a perpetrator i.e. a criminal. Everything the witnesses had stated in their testimonies did not confirm anything that was punishable.

In his appeal, the attorney supported the statement of a defence witness. According to the appeal, the witness made it clear where her family had been living during the armed conflict in Kosovo, when they had left Fushë Kosovë/Kosovo Polje, and which children had been born in Serbia where the Defendant and the witness had been living.

According to the allegations in the appeal, the Defendant's actions did not contain the elements of the criminal offence of which he was found guilty. When deciding on the appeal, the court of second instance must, therefore, take into account the final judgment in relation to the events of March 26, 1999 rendered against Ivan Radivojević, as his role was disproportionate to that of the Defendant Bislimi. He had been a uniformed member of the police force, who had participated in many actions but had been given a more lenient sentence. The Defence wondered whether it was because an international panel had been adjudicating in Radivojević's case while it had been a local one adjudicating in Bislimi's case.

In the end, the attorney proposed that, given the foregoing, the Court of Appeals should grant the appeal, render a judgment of acquittal, terminate the Defendant's detention, or impose a more lenient sentence in view of the allegations set forth in the appeal.

The judgment of guilty rendered by the Basic Court of Prishtinë/Priština was also impugned by the Defendant's Counsel, attorney Miro Delević from Zvečan/

Zvečan due to substantial violations of the provisions of criminal procedure, violations of the criminal law and an erroneous and incomplete determination of the factual situation. He moved the Court of Appeals to modify the first instance judgment, acquit the Defendant or remit the case to the court of first instance for reconsideration and re-adjudication.

According to the Defence Counsel, the first instance judgment did not clearly explain the relevant facts on the basis of which the judgment was rendered as they were unclear and incomprehensible. The enacting clause of the judgment was contradictory to the facts and reasons stated in the reasoning of the judgment. In support of his allegations, attorney Delević stated the legal provisions that explained the errors of the Court during the criminal proceedings and while drafting the written judgment.

Attorney Delević objected to the Court's findings and conclusions, as well as to the evidence on which the Trial Panel rendered the judgment of conviction. In this appeal, too, there were objections to the assessment of the testimony of the alibi witness and non-admission of the alibi evidence.

The Defence Counsel also stated that the Defendant had not completed his military service, that he had not been a member of the armed forces, that he had been an ordinary citizen, a peasant, not educated at all, a person who had not been aware of the legal provisions or international regulations. Even if it was true that he had insulted or beaten the civilians with a stick, his sole aim was to adulate the authorities - the armed forces - in order to get some food for his big family. From the psychological point of view, he had not been aware of the actions that constituted *War Crimes*, nor had he wanted to commit them. If he had been aware, he would not have consented to such behaviour. According to the Defence Counsel, the court of first instance had also violated the provision of criminal procedure in relation to the deadline for serving the written judgment, which had been rendered on October 25, 2018, while it had been delivered to the parties on June 20, 2019, i.e. eight (8) months after the announcement.

The Court of Appeals' judgment

Acting upon the appeals of the Defence Counsels Nebojša Vlajić and Miro Delević in *The Prosecutor v. Skender Bislimi* case, the Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Abdullah Ahmeti^[125], rendered a judgment in a session held on August 20, 2019 wherein the Defence Counsels' appeals filed against the judgment of the Serious Crimes

[125] Members of the Appellate Panel: Judges Driton Muharremi and Vaton Durguti.

Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, dated October 25, 2018 were rejected as unfounded and the first instance judgment affirmed.

The session of the Court of Appeals was organised pursuant to Article 390, Paragraph 1 of the CPCRK^[126]. The session of the Court of Appeals was attended by the Defendant (who was brought from the detention centre), his Defence Counsel and some of the injured parties. The session was not attended by the Appellate Prosecutor although he had been duly summoned.

During the session, the Defence Counsels stood by the written appeals submitted to the Court. The Defendant supported the allegations of his Defence Counsels during the session, noting that he had not committed the charged criminal offence. He asked the Court of Appeals to acquit him.

In a letter dated July 17, 2019 (KTŽ/PPA No. 321/2019), the Appellate Prosecutor moved the court of second instance to reject the Defence Counsels' appeals as unfounded and to uphold the first instance judgment.

After analysing the evidence, the Court of Appeals found that the Defence Counsels' appeals were unfounded. According to the findings of the Court of Appeals, the judgment appealed by the Defence Counsels did not contain violations of the provisions of criminal procedure, or the violations that the court had had to take into account *ex officio*. In their judgment, the Basic Court had reasoned all relevant facts, each individual piece of evidence as well as their interrelation. The Court had established the facts in a proper and lawful manner. The facts had been established on the basis of the material and immaterial evidence, by hearing both the prosecution and the defence witnesses. Moreover, during the proceedings, the statements of individual witnesses had been read with the consent of the parties.

According to the findings of the court of second instance, the allegations set forth in the Defence Counsels' appeals were unsubstantiated. The judgment contains brief accounts of the witnesses' statements affirming the first instance judgment.

The Court of Appeals also found that the Defence Counsels' allegations presented in the appeals in relation to the decision on the punishment imposed on the Defendant were unfounded. According to the Court of Appeals, the appeals did not present any new circumstances that had not been considered by the court of first instance when sentencing. The Court found the Defence Counsels' assessment of the sentence as

[126] Article 390, Paragraph 1 of the CPCRK: "When an imprisonment sentence was imposed on the accused, the notification of the session of the appeal panel shall be sent to the state prosecutor, to an injured party, and to the accused and his/her defence counsel".

unfounded and insufficiently reasoned. According to the court of second instance, aggravating and mitigating circumstances had been considered in detail in the process of sentencing. The sentence imposed by the court of first instance is in harmony with the intensity of the social danger the criminal offence may pose as well as with the degree of the criminal liability of the Defendant. The purpose of the punishment could be achieved within the meaning of Article 41 of the CCRK.

The request for protection of legality

After receiving the judgment of the Court of Appeals dated August 20, 2019 wherein the Defence Counsels' appeals were rejected as unfounded (whereby the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština dated October 25, 2018 became final), the Defence Counsel for the now convicted Skender Bislimi, attorney Miro Delević from Zvečan/Zvečan, submitted to the Supreme Court a request for protection of legality against the judgment of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, dated October 25, 2018, and the judgment of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals dated August 20, 2019, on the grounds of substantial violations of criminal procedure and violations of the criminal law. The Defence moved the Supreme Court of Kosovo to grant the request, amend the judgment of the Basic Court, acquit the Defendant of the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population* or annul the said judgment and remit the case to a retrial and re-adjudication.

In their opinion dated December 13, 2019 (ZZZ/KML no. 245/2019), the State Prosecutor's Office proposed that the request for protection of legality filed by the Defence Counsel for the convicted Bislimi be rejected as unfounded.

In his request, the Defence Counsel emphasised that the criminal proceedings against the Defendant had not respected the provisions of criminal procedure. The judgment violated Article 1, Paragraph 2 of the CPCCK as well as the Constitution of Kosovo. The foregoing Article of the Criminal Procedure Code stipulates that no innocent person shall be convicted, and that a punishment shall only be imposed on a perpetrator under the conditions provided for by the Criminal Code after fair and lawful proceedings have been carried out.

The Code also foresees that all participants in criminal proceedings (court, prosecution, police) have a duty to truthfully and completely establish the facts that are important for rendering a decision; to establish with equal attention the facts against the defendant as well as those in his or her favor, and to make available to the defence all the facts during all phases of the proceedings.

The detention measure may be ordered only under conditions and in accordance with legal provisions. The duration of detention must always be as short as possible. In cases where the defendant is in detention, all authorities involved in the proceedings have the duty to act with extreme urgency.

In the judgment, all proven or unproven circumstances must be exhaustively presented. The court is obliged to pay special attention to the contradictory evidence, as well as to the reasons why it did not admit some of the evidence, and what reasons it was guided by when dealing with legal issues, especially in cases of a criminal offence and criminal liability of the accused. According to the request for protection of legality, the first instance judgment stated that it had been rendered after the facts had been established on the basis of the witnesses' testimonies and the evidence presented during the main trial, although, as set forth in the request, the material evidence had not been presented during the trial.

According to the request, only members of the military or other formations could commit the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*. The perpetrator of the said offence could be a person issuing orders or a direct executor and not every person as claimed in the first instance judgment. According to the Defence Counsel, the Defendant, in any case, could not have been the perpetrator of the charged offence as he had not completed his military service, he was uneducated and unemployed. He could have committed other offences, but not a *war crime*, for, in order for a *war crime* to exist, it was necessary that the provisions of international law and international conventions were violated, which obliged active participants to abide by the rules of war. As the Defendant had not been an active participant on either side of the conflict, he could not have been the perpetrator of the charged offence.

The request stated that the enacting clause of the judgment was contradictory to the reasoning part. The judgment alleged that the Defendant had violated the bodily integrity and health of forty men, although the names of the victims were not listed. The Defendant's actions did not contain the elements of the charged offence. Even if he had acted as stated in the judgment, his actions did not have the character of inhumane treatment; no injuries had been inflicted on the injured person and no suffering had been caused.

The Supreme Court judgment

After reviewing the request for protection of legality and analysing the case file, the Supreme Court concluded that the Defence Counsel's request was unfounded. The judgments against which the request was filed did not contain substantial violations of criminal procedure or the criminal law.

The court of first instance clearly presented its findings in the reasoning of the judgment in respect of the criminal offence the convicted person was charged with by reference to the provisions of Article 142 of the CC SFRY. The charged offence was also punishable under the provisions of Article 152 of the CCRK. This Court found that the Defendant's actions manifested objective and subjective elements of the charged criminal offence.

According to the findings of the Supreme Court, the court of first instance had properly assessed the provisions of Article 142 of the CC SFRY. That criminal offence could have been committed by anyone. It was not necessary for the perpetrator to be a member of a particular armed military, paramilitary or other formation. However, in that particular case, it was important to establish the intent of the convicted person. According to the first instance judgment, it followed that the convicted person had been among ten (10) other known and unknown persons who had acted in concert with members of the Serbian armed forces, and that they had violated the bodily integrity and health of Albanian male civilians. They had ordered them to kneel and they had beaten them. The role of the convicted person in identifying the late Haki Bajrami, who had subsequently been taken by car to an unknown direction and whose whereabouts had not been known until his remains had been found in a mass grave in Prishtinë/Priština had been particularly described. The court of first instance had properly assessed the actions of the convicted person containing the elements of the offence he had been found guilty of and for which he had been punished. His actions had been directed against the civilian population.

As to the allegation that the enacting clause of the first instance judgment was unclear, i.e. that the names of all the victims were not mentioned in it, the Supreme Court found that the said circumstance did not make the enacting clause of the judgment unclear.

The request for the protection of legality was filed on the grounds of substantial violations of criminal procedure. In fact, the request also emphasised the circumstances relating to the erroneous and incomplete determination of the factual situation, which the Supreme Court did not consider, having applied Article 432, Paragraph 2 of the CPCRK^[127]. The Supreme Court did not also consider the allegations related to Article 370, Paragraph 7 of the CPCRK^[128], as it stated that

[127] Article 432, Paragraph 2 of the CPCRK: "A request for protection of legality may not be filed on the ground of an erroneous or incomplete determination of the factual situation, nor against a decision of the Supreme Court of Kosovo in which a request for the protection of legality was decided upon".

[128] "The court shall state clearly and exhaustively which facts it considers proven or not proven, as well as the grounds for this. The court shall also, in particular, make an evaluation of the credibility of conflicting evidence, the grounds for not approving individual motions of the

the request did not emphasise a specific violation, but that it only cited the legal provision.

The HLC Kosovo findings

This analysis of *The Prosecutor v. Skender Bislimi* case has covered the criminal proceedings following the announcement of the first instance judgment on October 25, 2018.

In the first-instance judgment it was ruled that the time spent in detention on remand, on the basis of the respective orders issued by the court of first instance after December 9, 2016, would be credited towards the sentence imposed. However, the time Bislimi spent in extradition detention following his arrest on July 30, 2016 in Bosnia and Herzegovina upon an international warrant issued against him by EULEX would not be credited towards the sentence^[129].

The HLC Kosovo has no official information when a written copy of the first instance judgment in the Albanian language was prepared. According to the information in the case file, i.e. the documentation from the appellate proceedings, the Defence Counsels submitted to the court their appeals against the first instance judgment in early July 2019. As the deadline for filing an appeal is fifteen (15) days, it follows that the judgment was served on the parties in the second half of June 2019^[130]. When drafting the 2018 report, the HLC Kosovo was in possession of the information that the drafting of the judgment was delayed due to the excessive workload of the Presiding Trial Judge. Even then, we had no information whether there were any formal decisions wherein the deadline for drafting the judgment was extended. Pursuant to the provisions of the Criminal Procedure Code, courts must always keep in mind the deadlines for serving the judgments and must act with urgency in cases where the defendants are in detention on remand.

parties, and the reasons by which the court was guided in settling points of law and, in particular, in establishing the existence of a criminal offence and the criminal liability of the accused, as well as in applying specific provisions of criminal law to the accused and his or her act.“

[129] Article 83, Paragraph 1 of the CCRK which entered into force on January 1, 2013, as well as Article 79 of the CCRK which entered into force in mid-April 2019 provide for the following: “Time served in detention, house arrest as well as any period of deprivation of liberty related to the criminal offence shall be included in the punishment of imprisonment and of a fine“.

[130] Article 369, Paragraph 1 of the CPCRK: “The judgment shall be drawn up in writing within fifteen (15) days of its announcement, if the accused is in detention on remand or if detention on remand has been imposed on him/her, while in all other cases it is drawn within thirty (30) days of its announcement. When a case is complex, the single trial judge or presiding trial judge may ask the president of the court to extend the deadline by up to sixty (60) more days for the judgment to be drawn up“.

Analysing the entire criminal proceedings against Bislimi - the court documentation of the case in the languages in which the proceedings took place - the HLC Kosovo finds that the Serbian translation of the Court of Appeal's judgment does not coincide with the original judgment. Some parts are missing or have been completely omitted from the translation, while some of the existing parts have been modified in relation to the authentic Albanian text, which is unacceptable, both from the point of view of the rights of the convicted person, who is an equal party to the proceedings, but also from the standpoint of language equality.

The judgment of the Supreme Court of Kosovo rendered upon extraordinary legal remedies is also brief; however, it does contain all the elements provided for by the law.

However, in addition to the courts that ruled during the earlier stages of the proceedings, this Court too, did not deal with the legal provisions regarding sentencing. Therefore, the following remains unknown: what law was applied to sentencing, which law was more favorable to the convicted person, and what punishment was foreseen by the law for the criminal offence for which Bislimi was convicted.

**CASES PERTAINING
TO WAR CRIMES,
ETHNICALLY AND
POLITICALLY
MOTIVATED CRIMES**

2.1. First instace trails

2.1.1. The Case: *The Prosecutor v. Nedeljko Spasojević et alia*^[131]

On December 30, 2019, an initial hearing was held before the Presiding Trial Judge of the Special Department of the Basic Court of Priština/Prishtinë, Valon Kurtaj^[132], in *The Prosecutor v. Nedeljko Spasojević et al.*^[133] case upon the SPRK indictment dated December 2, 2019 (KTRS/PPS No. 24/2018), as amended on December 27, 2019.

The Defendants were charged with one or more criminal offences which they had committed as members of a criminal group, that is, they were accused of participating or aiding and abetting the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder* - the killing of a Serbian politician Oliver Ivanović on January 16, 2018.

The Defendants Nedeljko Spasojević and Žarko Jovanović were also charged with the criminal offence of *Unauthorised Ownership, Control or Possession of Weapons*^[134].

The course of the preliminary criminal investigation

An official investigation into the murder of Oliver Ivanović, that took place on January 16, 2018, shortly after 8:00 a.m. in Mitrovicë/Mitrovica (64 Sutjeska Street) in front of the headquarters of the Civic Initiative “Freedom, Democracy, Justice” (FDJ), was initiated on the same day.

On October 17, 2018, the Kosovo Police Serious Crime Investigation Directorate (SCID) filed with the SPRK a criminal report against unknown persons who had taken part in Ivanović’s murder on January 16, 2018.

According to the criminal report, on the critical date, around 08:14 hrs., fire was opened from a 9mm caliber weapon from an *Opel Astra* vehicle that was on the move, with no registration plates and with tinted windows. Six (6) bullets were fired at Ivanović while he was going to work. He sustained grievous bodily harm

[131] A part of the preliminary criminal investigation against the then suspects Nedeljko Spasojević, Marko Rošić and Dragiša Marković was presented in the 2018 Annual Report.

[132] Acting as a Single Trial Judge at the hearing.

[133] Co-Defendants: Marko Rošić, Silvana Arsović, Dragiša Marković, Žarko Jovanović and Rade Basara.

[134] Provided for and punishable under Article 374, Paragraph 1 of the CCRK (2012).

and soon died in the regional hospital in the northern part of Mitrovicë/Mitrovica. The vehicle from which the shots were fired was found on fire 1,500 meters away from the place where the murder was committed.

In addition to unknown persons, the criminal report included the suspects Nedeljko Spasojević, Marko Rošić and Silvana Arsović.

According to the foregoing criminal report, the suspect Nedeljko Spasojević assisted unknown perpetrators in the commission of the crime of *Aggravated Murder*, before and after the crime was committed, by creating conditions and removing obstacles to the commission of the criminal offence. The suspect Spasojević was charged with the possession a weapon in the course of the investigation, on November 23, 2018, when he was arrested, which he had kept without any licence from the competent authorities.

As stated in the criminal report, the suspect Rošić aided the commission of the murder by closely collaborating with the suspects prior to the commission of the offence.

In the criminal report, Silvana Arsović is suspected of having collaborated closely with the perpetrators of the murder, knowingly and intentionally assisting the murder by creating conditions and removing obstacles to the murder of Oliver Ivanović. She had knowledge of the fact that the cameras in the premises of the Civic Initiative had been forcibly shut down, so that neither the murder nor the perpetrators of the murder could be recorded. According to the report, she turned the cameras on two (2) minutes after the murder and after the perpetrators had left the scene.

Acting upon the criminal report, on November 23, 2018, the SPRK issued a ruling to detain the suspects Nedeljko Spasojević (a KP member, an investigator at the North Mitrovicë/Mitrovica Police Station), Marko Rošić and Dragiša Marković (a KP member). The suspects were arrested on the same day. The Prosecution Office filed with the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština an application for detention on remand against the arrested persons on suspicion of their involvement in the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*.

A hearing was held before the foregoing department of the Basic Court on November 24, 2018 to consider the Prosecution's application for ordering security measures. On the same day, a ruling was rendered on one-month detention on remand against the suspects Spasojević and Rošić on suspicion of having committed the criminal offence of aiding and abetting the commission of the criminal offence of

Aggravated Murder^[135], and against the suspect Marković on grounded suspicion of having committed the criminal offence of *Disclosing Official Secrets*^[136].

Through their Defence Counsels, the suspects impugned the ruling on the detention measure. At a session held on December 4, 2018, the Appellate Panel of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals, presided over by Judge Xhevdet Abazi^[137], issued a ruling wherein the suspects' appeals were granted and the ruling of the Basic Court dated November 24, 2018 annulled *ex officio*. According to the Court of Appeals, the court of first instance had not clearly reasoned the decisive facts in their ruling on ordering the detention measure against the suspects. The case was remitted to the court of first instance to re-adjudicate and reconsider the ruling on the detention measure. In their decision, the Court of Appeals proposed that the suspects remain detained pending a new decision on the application for detention on remand.

Following the instructions of the court of second instance, Isuf Makolli, a Pre-Trial Judge of the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, held a new hearing on December 17, 2018 to reconsider the Prosecution's application for detention on remand against the suspects and issued a ruling on the basis of which this measure remained in force.

The detention measure against these three suspects had regularly been extended until February 19, 2019, when the detention measure^[138] against the suspect Dragiša Marković was terminated. The rulings on detention on remand against the suspects were challenged in the appeals filed by their Defence Counsels that were rejected as unfounded. In the ruling rendered by the court of second instance, the requests of the Defence Counsels to release the suspects pending trial were rejected, *inter alia*, due to a risk of flight, as all the suspects were citizens of the Republic of Serbia and could very easily leave the territory of Kosovo.

According to the indictment, the SCID filed its first criminal report on February 12, 2018, against the suspects Žarko Jovanović^[139] and Dragiša Marković on suspicion that they had tampered with evidence, that they had failed to secure the crime scene, even though they had been the first to arrive and, that they had disclosed

[135] Provided for and punishable under Article 179, Paragraph 3, in conjunction with Article 33, Paragraph 2 and Article 34, Paragraph 2, and Article 34 of the CCRK.

[136] Provided for and punishable under Article 433, Paragraph 2 of the CCRK.

[137] Members of the Appellate Panel: Judges Mejreme Memaj and Nenad Lazić.

[138] Co-Defendants Spasojević and Rošić are still in detention on remand.

[139] During the investigation, the suspect was apprehended and placed in 48-hour detention in line with the police order.

confidential information from the scene. Jovanović was suspected of having manipulated the evidence on the critical day by taking one bullet case from the spot and by putting it in his pocket, and of being in possession of a weapon on February 18, 2018 for which he had not obtained the licence from the competent authorities^[140].

On February 11, 2019, the aforementioned Kosovo Police Directorate filed a supplement to the criminal report against the suspects Milan Radoičić, Nedeljko Spasojević and Marko Rošić on suspicion that they had committed several criminal offences as members of a criminal group. According to the supplement, the suspect Spasojević had closely collaborated with the criminal group led by Milan Radoičić and Zvonko Veselinović, and he, as a member of the criminal group, had cooperated with the perpetrators of the murder of Oliver Ivanović, before and after the killing, by allowing them to move freely and to leave the scene, as well as by facilitating that, when the members of the group in northern Mitrovica, led by Radojčić and Veselinović, would commit criminal offences, no investigation would be conducted against them.

On October 10, 2019, the Serious Crime Investigation Directorate filed a supplement to the criminal report against the Defendant Željko Bojić and Rade Basara. Bojić was accused of close collaboration with Radoičić's and Veselinović's criminal group, while Basara, a member of the foregoing group, was accused of failure to carry out official duties which he, as an investigator at the North Mitrovicë/Mitrovica Police Station, was supposed to perform in the cases where the suspects were perpetrators of certain criminal offences.

The indictment dated December 2, 2019

On December 2, 2019, SPRK State Prosecutor Sylë Hoxha filed an indictment against Nedeljko Spasojević, Marko Rošić, Silvana Arsović, Dragiša Marković, Žarko Jovanović and Rade Basara in relation to the murder of Oliver Ivanović.

The Defendants Nedeljko Spasojević, Marko Rošić and Rade Basara were charged with the following: together with the suspects who were on the run, (Milan Radoičić, Zvonko Veselinović and Željko Bojić), they were acting within an organised criminal group (hierarchically organised and structured, with well-defined roles), i.e. a group that was not accidentally established as far as in 2011, and led by Zvonko Veselinović and Milan Radoičić. Within this group, all the Defendants acted in complicity - continuously, knowingly and intentionally - in order to reach the objectives of the organization. They committed many criminal offences that carried a term of imprisonment of minimum four (4) years. They

[140] The HLC Kosovo does not have any information on what steps the Prosecution Office took after the criminal report had been filed.

actively participated in the criminal activities of the group, knowing that their participation would contribute to the realization of the criminal activities of that group, for the purpose of obtaining direct or indirect financial or other material gain, such as expanding control of the territory, as well as political control in the northern part of Mitrovicë/Mitrovica. This group committed the criminal offences of *Aggravated Murder*, aiding and abetting the criminal offence of *Aggravated Murder*, *Abusing Official Position* and *Causing General Danger* in the territory of the Republic of Kosovo. Each of the members of the group carried out criminal activities, which, in the specific case, led to the death of Oliver Ivanović.

According to the indictment:

a) Acting within the group, the Defendant Nedeljko Spasojević aided and abetted the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*, i.e. he created the conditions and removed the obstacles by transporting unknown perpetrators the day before the crime to the outskirts of the town, to the place where the *Opel Astra* vehicle had been parked from which shots were fired at the victim the following day;

b) Acting as a member of the criminal group and having a specific role, the Defendant Marko Rošić aided and abetted the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*. Prior to the murder of Oliver Ivanović he had been monitoring the movement of the victim by using his Santa Fe vehicle with the registration plates KM-014-FZ;

c) Acting as a member of the criminal group and at the same time being a police investigator, the Defendant Rade Basara, by using his official position and authority in order to obtain profit for himself or others, did not perform official duties he was required to carry out. Under the influence of the leader of the criminal group, he was selecting cases, removing evidence and hiding clues so that the cases wherein the suspects were members of the foregoing criminal group would not be resolved or investigated. By doing so, he did not perform the duties he was required to by the law.

The alleged actions of the Defendants were classified by the Prosecutor as the criminal offence of *Participation in an Organised Criminal Group*^[141].

In the indictment dated December 2, 2019, the Defendant Nedeljko Spasojević was also charged with having facilitated the movement of direct perpetrators of

[141] Provided for and punishable under Article 283, Paragraph 3, as read with Paragraph 1 of the CCRK.

the murder of Oliver Ivanović on the day the latter was killed. On the critical day, the Defendant Spasojević, together with two other police officers who first arrived at the scene, Žarko Jovanović and Dragiša Marković, did not complete the tasks and duties he was obliged to perform at the scene, i.e. they did not prevent unauthorised persons from taking photographs and damaging possible evidence at the scene where the murder of Oliver Ivanović had taken place. Thereby, he committed the criminal offence of *Abusing Official Position or Authority*^[142].

Acting in close cooperation with unknown suspects, the Defendant Nedeljko Spasojević knowingly and intentionally aided and abetted unknown perpetrators in the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*, i.e. he facilitated the conditions for this offence by removing the obstacles and allowing the unknown perpetrators to drive an official police vehicle as well as a blue *Opel Astra* with tinted windows from which shots were fired in the direction of Oliver Ivanović. The Defendant allowed free movement of the vehicle. On the critical day, the Defendant Spasojević, together with two other police officers who first arrived at the scene, Žarko Jovanović and Dragiša Marković, did not undertake actions to secure the crime scene, but allowed unauthorised persons to take photographs and destroy evidence at the scene where the murder had taken place. Thereby, he committed the committing the criminal offence of aiding and abetting *Aggravated Murder*^[143].

According to this indictment, on November 23, 2019, the Defendant Spasojević was in possession of the following weapons in his house: an AK-47 7.62x39 automatic rifle, an AK-47 magazine, 106 7,62x39 mm bullets, one hand grenade, an AK-47 grenade launcher and one military vest - without any licence issued by the competent authorities. Thereby, he committed the criminal offence of *Unlawful Ownership, Possession and Control of Weapons*^[144].

The Defendant Marko Rošić is charged with close collaboration with the Defendants Nedeljko Spasojević and Rade Basara, as well as the suspected fugitives Milan Radoičić, Zvonko Veselinović and Željko Bojić. He knowingly and intentionally aided and abetted the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder* by monitoring the victim's movement from his car. Following the murder, a piece of paper was found in the pocket of the late Oliver Ivanović containing the registration number of the vehicle owned by the Defendant (a black SUV *Santa*

[142] Provided for and punishable under Article 422, Paragraph 2, item 2.2 of the CCRK.

[143] Provided for and punishable under Article 179, Paragraph 1, as read with Article 33, Paragraph 2 of the CCRK.

[144] Provided for and punishable under Article 374, Paragraph 1 of the CCRK.

Fe, registration plates KM-014-FZ). Following the murder of Oliver Ivanović, the same vehicle also followed his brother, Miroslav Ivanović. Thereby, he committed the criminal offence of aiding and abetting the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*^[145].

The Defendant Rade Basara, in his capacity of an official – an investigator at the North Mitrovićë/Mitrovica Regional Unit, did not perform the duties he was required to do. Through Željko Bojić who has been on the run, he closely collaborated with the organised crime group of Milan Radoičić, and did not undertake any investigative actions he should have undertaken in the cases where the offences had been committed by members of the group. He was concealing or destroying the evidence of the criminal offences committed by members of the group in order for the cases to remain unresolved. Thereby, he committed the criminal offence of *Abusing Official Position or Authority*^[146].

In close collaboration with the Defendants who coordinated the murder of Oliver Ivanović, the Defendant Silvana Arsović aided and abetted the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder* by providing the conditions and removing the obstacles to the commission of this criminal offence. At the time of the attack on Oliver Ivanović, i.e. his murder, she was aware that the security cameras in the FDJ premises had forcibly been disconnected from the power grid, so that the moment of Ivanović's murder would not be recorded. On January 16, 2018, at 8:16 a.m., a few minutes after Ivanović's murder, she activated the security cameras in the FDJ premises, where she worked as an administrative assistant. According to the indictment, she was the only person in the office at the time of the murder. Thereby, she committed aiding and abetting the criminal offence of *Aggravated Murder*^[147].

The Defendant Dragiša Marković is charged with the following: on the critical day, after the murder of Oliver Ivanović, acting as a police officer, he, without any authorisation, disclosed from the crime scene the information that was an official secret by conveying it to a Serbian police officer in order for this information to be released or used outside the Republic of Kosovo. Thereby, he committed the criminal offence of *Disclosing Official Secrets*^[148].

Acting in their capacity of police officers, the Defendants Dragiša Marković and

[145] Provided for and punishable under Article 179, in conjunction with Article 33, Paragraph 2 of the CCRK.

[146] Provided for and punishable under Article 422, Paragraph 1, as read with Paragraph 2, item 2.2, in conjunction with Article 31 of the CCRK.

[147] Provided for and punishable under Article 179, in conjunction with Article 33, Paragraph 2 of the CCRK.

[148] Provided for and punishable under Article 433, Paragraph 2 of the CCRK.

Žarko Jovanović abused their official position on the critical day in order to obtain profit for themselves or others by intentionally not taking the actions they, as police officers, were obliged to take after the murder of Oliver Ivanović. They immediately left the scene without taking the actions they were supposed to take; they did not secure the scene, and, by doing so, they allowed other persons to intervene on the spot, to damage material evidence and to leave the scene. Thereby, they committed the criminal offence of *Abusing Official Position*^[149].

In their official capacity, the Defendants Dragiša Marković and Žarko Jovanović went to the crime scene on the critical day immediately after the murder of Oliver Ivanović in order to remove or hide and damage the evidence so that the evidence could not be used during the evidentiary proceedings. The Defendant Marković pointed his finger at the evidence - a bullet case, which Žarko Jovanović took and put in his pocket, after which they left the scene. Thereby, they committed the criminal offence of *Tampering with Evidence*^[150].

The Defendant Žarko Jovanović was in possession of a TT 7.62 mm weapon, serial number C-91769, with nine (9) same caliber bullets, which was found during the search of his apartment on February 10, 2018, for which he, at the time of the search, did not have a licence issued by the competent authorities. Thereby, he committed the criminal offence of *Unauthorised Ownership, Control or Possession of Weapons*^[151].

In the indictment, the Prosecutor proposed that the detention measure be extended against the Defendants who had already been detained (Nedeljko Spasojević, Marko Rošić, Rade Basara) and that the measure of house detention be ordered against the Defendants Silvana Arsović, Dragiša Marković and Žarko Jovanović.

An initial hearing:

Acting upon the indictment, Judge Valon Kurtaj of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština scheduled an initial hearing for December 30, 2019.

Prior to the scheduled initial hearing, on December 27, 2019, the SPRK submitted a new indictment to the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština against the same Defendants. The new indictment was compiled on the basis of the same evidence; yet, it was modified.

[149] Provided for and punishable under Article 422, Paragraph 1, as read with Paragraph 2, item 2.2, in conjunction with Article 31 of the CCRK.

[150] Provided for and punishable under Article 397, Paragraph 1, in conjunction with Article 31 of the CCRK.

[151] Provided for and punishable under Article 374, Paragraph 1 of the CCRK. In the indictment, the Special Prosecutor classified the Defendants' actions under the 2012 CCRK.

The new indictment charged the Defendants Nedeljko Spasojević, Marko Rošić, Rade Basara and Silvana Arsović with the following: in complicity with Milan Radoičić, Zvonko Veselinović and Željko Bojić (who were on the run), they were acting within an organised criminal group, hierarchically organised and structured, with well-defined roles, i.e. a group that was not accidentally established and that was active since 2011. The group was led by Zvonko Veselinović and Milan Radoičić. Members of the group acted in complicity - continuously, knowingly and intentionally – with the goals and activities of the organised criminal group aimed at committing one or more criminal offences. They participated in the criminal activities of the group, knowing that their participation would contribute to the criminal activities of that group, for the purpose of obtaining direct or indirect financial or other material gain, as well as of expanding control of the territory where they had business operations, as well as political control in the northern part of Mitrovicë/Mitrovica.

This group committed the criminal offences of *Aggravated Murder*, aiding and abetting the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*, *Abusing Official Position* and *Causing General Danger* in the territory of Kosovo. This criminal group organised the murder of Oliver Ivanović by undertaking the activities described in respective enacting clauses of the indictment dated December 2, 2019. By doing so, the Defendants committed the criminal offence of *Participation in or Organisation of an Organised Criminal Group*^[152] in connection with the criminal offences of aiding and abetting the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*, *Abusing Official Position* (the Defendant Nedeljko Spasojević), the criminal offence of aiding and abetting the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder*, (the Defendant Marko Rošić), the criminal offence of *Abusing Official Position* (the Defendant Rade Basara) and aiding and abetting the commission of the criminal offence of *Aggravated Murder* (the Defendant Silvana Arsović).

In the new indictment:

- Nedeljko Spasojević was charged with the commission of the criminal offence of *Unauthorised Ownership, Control or Possession of Weapons*, where the description of the actions remained the same as in the original indictment;
- Dragiša Marković was charged with the commission of the criminal offence of *Disclosing Official Secrets*, where the description of the actions remained the same as in the original indictment;
- Dragiša Marković and Žarko Jovanović were charged with the commission of the criminal offences of *Abusing Official Position* and *Tampering with Evidence*, in complicity; and

[152] Provided for and punishable under Article 283, Paragraph 3, as read with Paragraph 1 of the CCRK.

- Žarko Jovanović was charged with the commission of the criminal offence of *Unauthorised Ownership, Control or Possession of Weapons*, where the description of the actions remained the same as in the original indictment.

In the indictment, it was also proposed that detention on remand be extended against the Defendants Spasojević, Rošić and Basara, and that the measure of house detention be ordered against the Defendant Arsović, as well as against the Defendants Marković and Jovanović.

The previously scheduled initial hearing under the indictment dated December 2, 2019 was opened before the Presiding Trial Judge, Valon Kurtaj, on December 30, 2019 (Monday). The hearing was attended by the Defendants who had been placed in detention on remand as well as by the other Defendants^[153]. State Prosecutor Blerim Isufaj represented the indictment during this hearing.

The Presiding Trial Judge informed those present that on December 27, 2019 (Friday) the indictment, whose enacting clause and the reasoning part had been amended, had been submitted to the Court.

The Defence Counsels stated that there were no conditions for holding the hearing because the Defendants and their Defence had not been served with the amended indictment in none of the languages. Until the opening of the hearing, the Defendants and their Defence Counsels had not received the Serbian translation of the original indictment or the supporting evidence (more than 10,000 pages). As stated by the Defence, when serving the original indictment, the Defence was given a CD containing the Prosecution's documents in the Albanian language, which could not be opened. The Defence also emphasised that, if the Prosecution considered that the legal obligation to disclose the evidence to the other party^[154] was fulfilled by serving the documents on the CD, then the Court should provide the conditions for using the CD, that is, access to computers.

In response to the Defence's allegations, the Prosecutor noted, inter alia, that the Prosecution did not want to deny the rights anyone was entitled to, that the material was being translated and that it would be served on the Defendants after the

[153] At the time of compiling the present report, the HLC Kosovo did not have the information that, upon the Prosecutor's motion, the measure of house detention was ordered against the Defendants who appeared in court together with their Defence Counsels.

[154] Article 244 of the CPCK provides that no later than at the filing of the indictment the State Prosecutor shall provide the Defence Counsel with the material in their possession, by respecting the right of the defendants to use their mother tongue. The State Prosecutor shall provide the Defence Counsel with any new materials within ten (10) days of their receipt. The said article stipulates that any disclosure of evidence must not violate the rights of injured parties and witnesses.

translation had been completed. He could not state exactly when the documentation would be translated.

The initial hearing was adjourned as there were no conditions for holding it. The continuation of the hearing was scheduled for February 11, 2020 at 10:00 a.m.

The HLC Kosovo observations:

The HLC Kosovo deems that the Prosecution's failure to provide the Defendants and their Defence Counsels with access to the documentation in their mother tongue constitutes a substantial violation of the Defendants' fundamental rights and a violation of legal provisions and international regulations.

Looking at the indictment, it can be noted that the legal classification of the criminal offences the Defendants were charged with was carried out under the criminal code in force until mid-April 2019, which was more favorable to the perpetrators only in relation to the criminal offence of *Abusing Official Position* (which carries a more severe sentence of imprisonment in the applicable law). The indictment did not state the reason for the application of the 2012 Criminal Code of Kosovo, which ceased to apply after the entry into force of the new 2019 Criminal Code of Kosovo.

The indictment dated December 27, 2019 was submitted to the Court as a new document, not as an amended and more specified indictment^[155].

During the part of the initial hearing that was open to the public, there was no discussion in relation to the Prosecutor's motion in the indictment to extend the measure of detention on remand against the Defendants who had been already been detained or to order the measure of house detention against individual defendants.

2.1.2. The Case: *The Prosecutor v. Emrush Thaqi et al.*

Following the indictment assessment procedure in *The Prosecutor v. Emrush Thaqi et al.* case^[156], the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/

[155] The latest Criminal Code of Kosovo was published in the Official Gazette of Kosovo on January 14, 2019. It entered into force three (3) months after it was published. Article 433 of this Code foresees as follows: „The Criminal code no. 04/L-082 of the Republic of Kosovo amended and supplemented with the Law no.04/L-129 and the Law no. 04/L-273 shall cease to have effect upon the entry into force of this Code.

[156] Co-Defendants: Shemsi Hajrizi, Sami Lushtaku, Sahit Jashari, Ismet Haxha, Mërgim Lushtaku, Dardan Geci, Bashkim Dervisholli, Valon Behramaj, Argjent Behramaj, Ylber Blakaj, Gëzim Ahmeti, Xhevdet Zena, Mervete Hasani Lushtaku, Agim Ukaj, Ismail Dibrani, Sami Gjoka, Nexhib Shatri, Rrustem Rukolli, Rexhep Xhota, Fatmir Mjaku, Skender Tahiri, Sheremet Jashari and

Priština, sitting in a Trial Panel presided over by Judge Shashivar Hoti^[157], opened the main trial on the SPRK indictment dated November 17, 2016^[158] (KTS/PPS, No. 67/2014).

The course of criminal proceedings^[159]

Criminal proceedings related to the escape of Sami Lushtaku, Ismet Haxha and Sahit Jashari from the University Clinical Centre of Kosovë/Kosovo in Prishtinë/Priština on May 20, 2014, where they had been hospitalised in the capacity of detainees^[160], and influence witnesses in the case “Drenica”, were instituted immediately. The investigation was soon extended to include other persons who, according to the evidence obtained by the Prosecution during the investigation, aided or facilitated the Defendants in implementing their decision to leave the clinical centre in order to avoid responding to the court summons in the criminal proceedings against them and other persons before the Basic Court of Mitrovicë/Mitroica in relation to the criminal offence of *War Crimes against the Civilian Population*.

The indictment

On the basis of the evidence obtained during the investigation, on November 17, 2016^[161], an indictment was filed against twenty-four persons who, directly or indirectly, had aided the escape of the Defendants Lushtaku, Haxha and Jashari from the premises of the University Clinical Centre of Kosovë/Kosovo in Prishtinë/Priština, or had facilitated and assisted that escape after it had been carried out. According to the indictment, the escape of the three Defendants from the hospital had had a direct impact on the main trial in the K/P 938/13 case which had been scheduled to begin on May 22, 2014 before the Basic Court of Mitrovicë/Mitroica.

Bajram Dibrani.

[157] Members of the Trial Panel: Judges Beqir Kalludra and Lutfi Shala.

[158] The indictment was filed by International Prosecutor Romulo Mateus, who took part in the investigation and represented the indictment during the assessment procedure.

[159] During 2017 and 2018, the HLC Kosovo monitored the criminal proceedings on the SPRK indictment in this case as it was linked to the criminal case on charges of *War Crimes against the Civilian Population*.

[160] The Defendants were in detention on remand in accordance with the ruling of the Presiding Trial Judge in *The Prosecutor v. Sabit Geci et al.* case (also known as Drenica 1, K/P. 938/13) that was ongoing before the Basic Court of Mitrovicë/Mitroica in 2014 and 2015 on charges of *War Crimes against the Civilian Population* against a number of persons. Details of the criminal proceedings in that case can be found on the HLC Kosovo’s official website: <https://www.hlc-kosovo.org/category/publications/>.

[161] The allegations set forth in the indictment, as well as the descriptions of the criminal offences against the twenty-four (24) Defendants, were elaborated on in the 2017 report on the trials monitored - “War Crimes Trials – What Comes Next?”. The report is also available on the HLC Kosovo’s official website.

The assessment of the indictment dated November 17, 2016 officially started before the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština on September 25, 2017 by holding an initial hearing, more than ten months^[162] after the indictment had been submitted to the Court. Due to a large number of Defendants and their Defence Counsels, the indictment assessment procedure took an unusually long time, mainly because it was difficult to organise the hearing and to ensure the simultaneous presence of all Defendants and their Defence Counsels before the court. During the course of the proceedings, the second hearing was held (January 19 and February 2, 2018) when all the Defendants pleaded not guilty to the indictment. In between the initial and the second hearing, the majority of the Defendants^[163], through their Defence Counsels, challenged the indictment by filing their motions to dismiss the indictment and the objections to the admissibility of the evidence in support of the indictment.

Having held the sessions and considered the case file, the Presiding Trial Judge, Shashivar Hoti, in his ruling dated April 5, 2018, rejected as unfounded the Defendants' motions and objections to the indictment. According to the findings of the Court, the indictment had been drafted in accordance with legal provisions, it had been supported by the evidence and the conditions for the opening of the main trial had been met.

The Defendants and their Defence Counsels appealed the ruling of the Presiding Trial Judge. Following the appeals, an Appellate Panel^[164] of the Serious Crimes Department of the Court of Appeals held a session on June 12, 2018, wherein it rendered a ruling rejecting the appeals of the seventeen Defendants^[165] as unfounded.

The main trial

There was an attempt to open the main trial before the Panel ^[166] as late as on August 28, 2019. All the Defendants appeared in court at the time when the trial was scheduled to open. Some of the Defence Counsels were late. The parties to

[162] Article 242, Paragraph 4 of the CPCK: “The single trial judge or presiding trial judge shall immediately schedule an initial hearing **to be held** within thirty (30) days of the indictment being filed”.

[163] The Defendants Dardan Geci, Argjent Behramaj and Myrvete Hasani-Lushtaku did not submit to the Court their requests to reject the indictment or the objections to the supporting evidence.

[164] Members of the Appellate Panel: Judges Mejreme Memaj (Presiding Trial Judge), Afrim Shala and Fillim Skoro (Panel members).

[165] Emrush Thaqi, Shemsi Hajrizi, Sami Lushtaku, Sabit Jashari, Ismet Haxha, Mergim Lushtaku, Bashkim Dervisholli, Valon Behramaj, Argjent Behramaj, Gëzim Ahmeti, Xhevdet Zena, Ismail Dibrani, Sami Gjoka, Nexhib Shatri, Rrustem Rukolli, Skender Tahiri and Sheremet Jashari.

[166] Article 285 of the CPCK clearly specifies the duties of a Single Trial Judge or a Presiding Trial Judge in relation to the scheduling of the main trial if it has not been scheduled at the second hearing.

the proceedings did not object to the composition of the Trial Panel. During the scheduled opening of the main trial, the indictment was not read. A Prosecutor^[167] who was not in charge of the case appeared in court as a substitute. The main trial was postponed to September 24, 2019 when it was officially opened and when the indictment was read. All the Defendants stated that they understood the indictment and they pleaded not guilty to the charges.

The main trial continued with the opening statements of the parties to the proceedings. The Prosecutor and some of the Defendants^[168] submitted their opening statements in writing. Thirteen (13) Prosecution witnesses were heard during the trial. The Trial Panel was in session for eight (8) days during the reporting period.

During the part of the trial that took place in 2019, the Trial Panel severed the proceedings against several defendants for failing to respond to the summons, i.e. for failing to appear at certain sessions (the proceedings against the Defendants who failed to appear in court). However, at the next or the one after the next session, when the Defendants did appear in court, the criminal proceedings against them were joined with the proceedings that had been taking place in relation to the other Defendants. Thus, the Defendants in respect of whom the proceedings had been severed had not been present when certain procedural actions had been taken^[169].

Severance of the proceedings in relation to the Defendant Merveta Hasani-Lushtaku

In the part of the main trial that was taking place in 2019, the proceedings against the Defendant Mervete Hasani-Lushtaku were severed in accordance with the ruling of the Trial Panel. The ruling was rendered during a session held on December 2, 2019. The severance of the proceedings was initiated by a motion filed by the Defence Counsel for the Defendant, attorney Visar Rrecaj from Prishtinë/Priština. The Defence Counsel informed the competent prosecutor, outside the court session, about the Defendant's motion to plead guilty to the criminal offence: *Facilitating the Escape of Persons deprived of Liberty*^[170].

[167] SPRK Prosecutor Habibe Salihu.

[168] The Defendants: Emrush Thaqi, Shemsi Hajrizi, Mërgim Lushtaku, Ylber Blakaj, Ismajl Dibrani, Nexhib Shatri, while the remaining Defendants submitted to the Court their written opening statements.

[169] Article 36 of the CPRK provides for the reasons for the severance of proceedings. The severance of proceedings can be granted for justifiable reasons, e.g. in order to conduct an expertise or to take other actions that are expected to take a lot of time so as not to delay the proceedings in relation to the other defendants - e.g. severance following a plea agreement. A ruling on the severance of proceedings is always rendered after hearing the parties to the proceedings.

[170] Provided for and punishable under Article 406, Paragraph 1 of the CCRK.

During the trial, the Prosecutor informed the court that the parties had reached a plea agreement in accordance with legal provisions. According to the Prosecutor, the written agreement was timely submitted to the Court in order to be accepted.

Addressing the Court, the Defendant Hasani-Lushtaku stated that she had knowingly signed the plea agreement with the Prosecution, with prior agreement and consultation with her Defence Counsel. She also stated that she was aware of the benefits and consequences of pleading guilty. She also fully accepted the guilt.

The Special Prosecutor also stated that she stood by the motion to plead guilty, which was filed with the Prosecution on November 25, 2019, and by the agreement reached between the Prosecution and the Defendant Merveta Hasani-Lushtaku and her Defence Counsel. The agreement had been drafted in accordance with legal provisions. Before the agreement had been signed, the Defendant had been heard. She had been familiarised with the privileges of pleading guilty and she had signed the agreement willingly, without pressure, after consulting with her Counsel. The agreement had been reached between her Defence Counsel and Acting SPRK Chief Prosecutor Afrim Shefkiu.

During the trial, the Defence Counsel, Visar Rrecaj, also stated his position about the agreement. He stated before the Court that the agreement had been reached after consultation with the Defendant to whom the Prosecution explained in detail, before filing the motion, the advantages and consequences of signing the agreement and its possible impact on the whole process. According to the attorney, the Defendant had knowingly accepted the terms of the agreement. The Defence Counsel also stated that, while the terms had been negotiated with the Prosecution, the sentence had also been agreed upon. He moved the Court to accept the agreement on the terms under which it had been reached with the Prosecution, and to render a judgment against the Defendant in the case. In an oral ruling that entered the record, the Trial Panel accepted the plea agreement of the Defendant Merveta Hasani-Lushtaku in relation to the criminal offence she had been charged with in the indictment dated November 17, 2016.

The Prosecution informed the Court that none of the documents held by the Prosecution contained the Defendant's surname Lushtaku. It did not appear in her personal documents either, hence, the judgment should be addressed to Merveta Hasani.

The judgment following the plea agreement

In a separate session held on December 4, 2019, only in relation to the Defendant Mervete Hasani, the Trial Panel rendered a judgment finding the Defendant Hasani guilty of the following: on September 22, 2015, at approximately 12:30, within the

compound of the University Clinical Centre of Kosovë/Kosovo, driving a silver Mercedes Benz owned by Merveta Hasani, she transported Sami Lushtaku from the compound of the clinical centre in order to help him escape the supervision of correctional officers, in violation of the ruling of the Basic Court of Mitrovicë/ Mitrovica dated May 27, 2015 whereby Sami Lushtaku was ordered the measure of detention on remand. By doing so, she aided and abetted the escape of a person in detention on remand on the basis of a lawful court decision. She, thereby, committed the criminal offence of *Facilitating the Escape of Persons deprived of Liberty*.

For the commission of the foregoing criminal offence, the Court imposed a six-month prison sentence on the Defendant which, as stated in the plea agreement, was replaced with a fine of three thousand five hundred (3,500) Euros.

The Defendant was warned by the Court that in the event of failure to pay the fine, it would be replaced with a term of imprisonment. If the fine is to be replaced with imprisonment, one day in prison shall amount to twenty (20) Euros.

In the reasoning of the judgment, the Court stated the circumstances under which the parties to the proceedings had reached the agreement. In relation to the sentence imposed, the Court stated, inter alia, that the Court had adhered to the agreement reached between the parties to the proceedings - the Prosecution and the Defendant - as well as that it had taken into account both the aggravating and mitigating circumstances, i.e. her family circumstances, the fact that a plea agreement had been reached upon the initiative of the Defendant, and that she had had no previous convictions. The Court had found no aggravating circumstances.

The main trial was taking place in the Albanian language. The official record was kept verbatim. The minutes were dictated by the Presiding Trial Judge.

During the trial, the indictment was represented by SPRK Prosecutor Florida Shamolli.

The main trial is due to continue on January 8, 2020.

The HLC Kosovo findings

The Trial Panel in *The Prosecutor v. Emrush Thaqi et al.* case scheduled the main trial after more than a year following the decision of the Court of Appeals which upheld the ruling of the Presiding Trial Judge of the Basic Court Prishtinë/Priština, dated June 12, 2018, wherein the motions to dismiss the indictment and the objections to the evidence in support of the indictment dated November 17, 2016 had been rejected.

In addition to this apparent and unacceptable delay, the HLC Kosovo has noted that, so far, many other violations of the Criminal Procedure Code have marked the main trial in the case, starting from the moment the indictment was submitted to the Court. The initial hearing was scheduled ten months later (10) i.e. after all the legal deadlines foreseen for the initial hearing, although the law stipulates that the hearing must be held within 30 days from the date of receipt of the indictment.

Following the indictment assessment procedure, which took an unusually long time, there was a delay in the opening of the main trial. The trial was opened 34 months after the indictment had been filed. All this left an extremely bad impression on the Court's willingness and readiness to cope with one of the largest trials in the reporting period.

During the part of the main trial that was taking place in the second half of 2019, the Trial Panel, contrary to the legal provisions, severed the proceedings in relation to individual Defendants who had not appeared in court, and then, when these Defendants attended the following court session, the Trial Panel decided to join the proceedings although the Defendants had not attended the presentation of some of the evidence. In its provisions, the CPCRK clearly sets out the conditions under which criminal proceedings may be severed. The Trial Panel rendered the decisions on the severance of proceedings without having heard the parties to the proceedings and their position on the severance, which is also unacceptable.

The HLC Kosovo has also noted that, even after the opening of the main trial, some court sessions were adjourned due to an insufficient preparedness of the substitute Prosecutor to take procedural steps during the trial. According to the information available to the HLC Kosovo in the preparatory phase for the opening of the main trial, the parties to the proceedings were informed in due time of the date of the opening of the trial. However, the prosecutor in charge, who had been assigned to the case following the end of EULEX's mission, did not appear in court but was replaced by a substitute prosecutor.

The HLC Kosovo also finds that the parties to the proceedings had objections to the conditions in which the main hearing was held, for example, that they could not provide their clients with adequate and legally prescribed defence, that they could not adequately access the case files during the trial and that they could not adequately take notes.

In the view of the HLC Kosovo, before the opening of the main trial, given the number of the Defendants and their Defence Counsels, the Trial Panel should have provided basic conditions for the normal conduct of the main trial. The

parties to the proceedings must enjoy an equal treatment with regard to working conditions, not only the Prosecution, but also the Defence, in order to provide their clients with professional defence guaranteed by the law. There were instances during the trial that the Defence Counsels and their clients were sitting together with the public, which is disrespectful and unacceptable. It is true that there is no courtroom in the premises of the Palace of Justice which would provide adequate working conditions in cases involving large numbers of defendants and attorneys, but this does not relieve the Court of its responsibility to turn an adequate room into a courtroom and allow equal working condition to all the parties, especially the Defendants.

2.1.3. The Case: *The Prosecutor v. Ivan Todosijević*

On December 5, 2019, following the main trial in *The Prosecutor v. Ivan Todosijević* case opened on the SPRK Indictment dated June 28, 2019 (KTS/PPS No 26/2019), the Trial Panel of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, presided over by Judge Musa Kongjeli^[171], rendered a judgment wherein the Defendant was found guilty of committing the criminal offence of *Inciting national, racial or religious hatred, discord and intolerance*^[172], and sentenced to two (2) years of imprisonment.

After reading the enacting clause of the judgment and the sentencing part in front of the Trial Panel, the Presiding Trial Judge did not present the reasons or the evidence that guided the Panel in rendering a judgment of conviction. It was announced that a reasoned judgment would be served on the parties within the legal deadline. The parties were also informed of the right to appeal the judgment within fifteen (15) days of receipt of the written judgment.

The course of criminal proceedings

Following the media coverage of the speech of the then Minister of Administration and Local Self-Government of the Kosovo Government, Ivan Todosijević, at a rally in Zvečan/Zvečan on March 24, 2019 to mark the 20th anniversary of the start of the NATO air campaign, when he stated that the massacre in Reqak/Raçak was a fabrication, and when he named Kosovo Albanians as terrorists and killers who had committed most of the crimes in Kosovo during the armed conflict, the SPRK ordered the KP Directorate for Investigation of Serious Crimes

[171] Members of the Trial Panel: Special Department Judges Valbona Musliu Selimaj, Valon Kurtaj.

[172] According to the indictment, provided for and punishable under Article 147, Paragraph 2 as read with Paragraph 1 of the Criminal Code of the Republic of Kosovo (CCRK) No. 04/L-082 that entered into force on January 1, 2013.

(KP DICS) to carry out certain investigative activities, to verify the information published in electronic written media outlets and to gather the necessary information about the specific event. In the course of the investigative measures taken, the Defendant Todosijević was also heard as a suspect.

He said that on the critical day, March 24, 2019, he was one of the thirty participants in a gathering held in Zvečan/Zvečan on the occasion of the 20th anniversary of the start of the NATO intervention in Kosovo. The gathering was mainly attended by family members of the victims of the armed conflict. He was one of the speakers who addressed the participants of the rally, but he did not remember the details of his speech, noting that he had always respected people regardless of their nationality, that he had not distinguished between victims, be they Serbs or Albanians, and that living in peace could be possible only if there were only tolerance, understanding and trust.

On May 23, 2019, the State Prosecutor issued a ruling to open an investigation against the Defendant for the criminal offence of *Inciting national, racial or religious hatred, discord and intolerance*.

As part of the investigation, the Prosecutor heard the Defendant on May 30, 2019. In his statement to the Prosecutor, he reiterated the allegations he had given to the police: he did not remember exactly what he had said on that particular day; he disputed the intention that he had wanted to hurt anyone in his political speech and he was sorry for what he had said and done. At no point had he wanted to hurt or offend any member of any nation, especially given the suffering the Kosovo people had experienced.

Due to his inappropriate language, the Accused Todosijević was impeached by the then Prime Minister of Kosovo on April 9, 2019 as Minister of Administration and Local Self-Government.

The indictment

On June 28, 2019, the SPRK filed an indictment against Todosijević. The indictment charged him with abusing his position and authority as Minister of Administration and Local Government, by knowingly inciting and publicly spreading racial, religious hatred, discord or intolerance among ethnic groups living in the territory of the Republic of Kosovo.

He committed the offence as follows:

- On March 24, 2019, in Zvečan/Zvečan, King Milutin Street, as a speaker at a rally of citizens gathered to mark the anniversary of the 1999 NATO intervention in

Kosovo, in memory of the victims of the NATO bombing, he said: “The reason for an aggression against our country was the so-called humanitarian catastrophe in Kosovo and Metohija [...] the Račak/Raçak massacre was a fabrication [...] Albanian terrorists were the ones who invented it, who committed the greatest crimes in Kosovo and Metohija [...] to this day no one has been held responsible [...] they committed crimes before the NATO aggression, they killed good Serbs and police officers while on duty [...] and they continued to be bloodthirsty during the aggression and after the arrival of the so-called peacekeeping missions in Kosovo and Metohija“. As stated in the indictment, such statements could endanger public order and peace or cause other grave consequences in the territory of the Republic of Kosovo.

The indictment assessment procedure

The SPRK filed the indictment dated June 28, 2019 with the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština which, thereafter, held an initial hearing on July 19, 2019. The hearing was held before a judge of this department, Musa Kongjeli, who acted as the Presiding Trial Judge. The hearing was attended by the Accused, his Defence Counsel, Attorney Nebojša Vlajić from Mitrovicë/Mitrovica, and Prosecutor Atdhe Dema, who had initiated and run the investigation, and who had filed the indictment in the case.

The hearing was closed to the public.

Following the opening of the hearing, the Defence Counsel for the Defendant, Attorney Vlajić objected to the territorial jurisdiction of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština. He also stated that the case should not be assigned to any Trial Panel of the Basic Court Prishtinë/Priština. According to the Defence Counsel, the criminal offence his client was charged with had been committed in the territory of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica, hence, this Court was having jurisdiction over the indictment, despite the fact that the criminal proceedings had been initiated by an SPRK prosecutor. The Defence Counsel added that prosecutors of the Special Prosecution Office could represent cases before all courts in Kosovo, including the one in Mitrovicë/Mitrovica.

The Defendant stood by the motion of his Defence Counsel.

Prosecutor Dema did not dispute that the investigation in the case had been initiated by a ruling of the Basic Court of Mitrovicë/Mitrovica. At the time of launching the investigation against the Defendant, the Special Department was established in Prishtinë/Priština by the Law on Courts, however, it had not become operational yet. After this Department had started to be operational, the

indictment was submitted to this Department and he was of the opinion that the trial should continue before this Department.

Following the views expressed by the parties to the proceedings, the Presiding Trial Judge, who acted as a Single Trial Judge during the hearing, stated that, in relation to the jurisdiction of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, this Department had the jurisdiction over the indictments of the SPRK Office^[173].

Upon the motion of the Defence Counsel who was in possession of the Serbian version of the indictment, the indictment was read only in Albanian. The Defendant stated that he had understood it and reiterated that he had not had any intention to offend anyone, or to provoke national or religious hatred and intolerance. As Minister of Local Self-Government, he had treated Albanians and Serbs with great respect and had never discriminated anyone on any grounds. He once again apologised if he had hurt anyone, on any ground, during his speech on the critical day. He pleaded not guilty to the indictment and stated that he would object to the indictment within the thirty (30) day period provided for by the law.

The Defendant's request to reject the indictment and the objections to the supporting evidence

In his request to reject the indictment dated August 19, 2019, Attorney Vlajić argued that the actions the Defendant Todosijević was charged with did not constitute a criminal offence for many formal and substantive reasons. The Defendant's action had not jeopardized public order and it had not disturbed the public, with the exception of several Kosovo newspapers that had reported about it one or two days afterwards, when the case had completely been forgotten.

As stated in the request to reject the indictment, the incriminating action had not caused riots, violence or other grave consequences, as envisaged by the more severe form of Article 147, Paragraph 2 of the CCRK. In the present case, there was not even a basic form of this criminal offence. The Defendant Todosijević had not abused his position or authority. He had never acted as Minister of Local Self-Government at the rally in Zvečan/Zvečan. It was clear that a Kosovo minister could not hold speeches at such rallies. The Prosecutor stated so in the Indictment only to charge the Defendant with a more serious form of the offence and to put the Defendant in a more difficult situation, which was unacceptable in the opinion of the Defence. What the Defendant had said or what the indictment alleged that the Defendant had said was not a criminal offence. Such an indictment allowed for a comeback of verbal delict to Kosovo. Everyone had the right to say

[173] The Kosovo Law on Courts: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/F6BADB4F-6CD7-42F2-9E54-9D01B98A778E.pdf>

what they thought, even if others believed it was improper. There was no criminal liability in the actions of the Defendant, but it could not be said that there was no political responsibility. Hence, the Court should grant the request to reject the indictment, since the actions the Defendant was charged with did not constitute a criminal offence.

The ruling of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština

In his ruling dated September 3, 2019, Presiding Trial Judge Kongjeli rejected as unfounded the request to reject the indictment filed by the Defence Counsel. The Court found that the conditions for rejecting the indictment had not been met. The request did not state any reasons justifying the rejection of the indictment at this stage of the criminal proceedings. In order to confirm the allegations of the parties to the proceedings, it was necessary to confront the contradictory views of the parties during the main trial, to present evidence that would establish whether or not there the Defendant's actions contained the elements of a criminal offence charged in the indictment. The existing evidence in the case files provided sufficient grounds for opening the main trial, where the proposed evidence would be adduced, as well as other evidence if need be.

The Defendant's appeal against the ruling of the Special Department of the Basic Court

In their appeal, the Defendant and his Defence challenged the Special Department's ruling to reject the request due to an erroneous and incomplete determination of the factual situation and violations of the criminal law, since the actions the Defendant was charged with did not have the character of a criminal offence.

The appeal reiterated the allegations set out in the request to reject the indictment, i.e. it stated that the actions the Defendant was charged with did not constitute a criminal offence. On the critical day, the actions of the Defendant had not endangered public order, provoked violence, or caused grave consequences. The Defendant was aware that his statement may have been interpreted differently, but he had not intended to offend anyone by his statements.

The Defence Counsel also stated in his appeal that he reiterated the allegations set forth in the request to reject the indictment which, according to the Defence's findings, had not adequately been considered and assessed, nor had they been well reasoned. He moved the court of second instance to consider them thoroughly. According to the Defence, the Defendant's action did not have the character of a criminal offence, the incriminating actions had not jeopardised public order, as stipulated in Article 147, Paragraph 2 of the CCRK. The Defendant had not abused his official position or powers by acting so. Being a member of the

Srpska lista and a local Serb politician, the Defendant had addressed the gathered persons in that capacity. Addressing the citizens in the foregoing capacity, there was no position he could have abused. What was alleged in the indictment to have been said by him did in no way constitute a criminal offence.

The appeal proposed that the Defence's request be granted and a ruling rejecting the SPRK's indictment dated June, 28 2019 be rendered.

In a motion dated October 10, 2019, the Appellate Prosecutor requested the court of second instance to reject the Defence Counsel's appeal as unfounded and to uphold the impugned ruling.

The Court of Appeal's ruling

At the session held on October 17, 2019, the Appellate Panel of the Court of Appeals^[174] rendered a ruling wherein the Defence Counsel's appeal was rejected as unfounded and the ruling of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština dated September 3, 2019 was affirmed.

After reviewing the case file, the Panel of the Special Department of the Court of Appeals found the appellate allegations to be unfounded. When rendering the ruling, the court of first instance had duly considered, assessed and adequately reasoned the allegations presented in the appeal. According to the findings of this Panel, the indictment had been filed in accordance with the factual situation, it was supported by evidence and was admissible by the law. It followed that there was a grounded suspicion that the Defendant had committed the charged criminal offence.

According to the findings of the Special Department of the court of second instance, the evidence in the case files confirmed the grounded suspicion. Only after the proposed evidence had been administered during the main trial before the court of first instance, and assessed, would it be possible to establish whether the Defendant's actions constituted a criminal offence.

Following the decision of the Court of Appeals, legal conditions had been met for the main trial to be opened before the Trial Panel of the Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština, that was announced for November 11, 2019. Due to a death in the family of the Presiding Trial Judge, the opening of the main trial was postponed to December 2, 2019.

[174] Judge Kreshnik Radoniqi, Presiding Trial Judge, Judges Gordana Vlašković and Ferit Osmani, members of the Appellate Panel.

The main trial

The main trial was opened on December 2, 2019 by respecting the formalities prescribed by the law and by reading the SPRK's indictment in relation to which the Defendant stated: "The event did take place, it was recorded and covered by cameras and journalists, this I cannot dispute, however, as I have previously stated, I plead not guilty."

Opening statements by the parties to the proceedings

In his opening statement, the State Prosecutor stated, inter alia, that the Indictment contained a complete factual description and the circumstances that constituted a criminal offence. The court of first instance had assessed the indictment as lawful and supported by evidence, which had also been upheld by the ruling of the Court of Appeals.

In his opening statement, the State Prosecutor added that the Defendant had committed the charged criminal offence on the critical day, which he had not disputed at any stage of the hitherto proceedings. The indictment specified the Defendant's actions which were illegal. It was supported by the proposed evidence. The subjective element of the crime was also specified.

The Defence Counsel for the Defendant, Attorney Vlajić, stated, inter alia, that, in that specific case, the parties to the proceedings had conflicting views on the facts, that is, there were legal disagreements as to whether there was a criminal offence in the specific case or an instance of freedom of speech. During the proceedings, it would be established that there were no elements of the criminal offence in this case, that the elements did not exist, because the Defendant's actions had not endangered public order, nor had any harmful consequences occurred. It was also undisputed that the Defendant had not abused his official position. What he had said on the critical day might be offensive to someone, but not punishable.

The Defendant supported his Counsel's allegations.

The main trial continued with the presentation of material evidence, such as the footage taken at the rally on the critical date in Zvečan/Zvečan, numerous newspaper articles published in relation to the critical event, as well as other Prosecution documents.

The parties to the proceedings did not file any motion to hear witnesses or to present new evidence.

The Defendant and his Defence objected to the Prosecution's evidence. The Defendant answered only the direct questions of his Defence Counsel during the proceedings. By doing so, he stood by his testimony given at earlier stages of the criminal proceedings. On the critical day, he had held a speech at the rally as a member of the "Srpska lista" party, not in his capacity of Minister of the Government of Kosovo. He reiterated what he had previously stated in relation to this speech. In the remaining part of the trial, he enjoyed his right not to answer any questions of other parties to the proceedings, i.e. he remained silent.

Closing statements by the parties to the proceedings

In his closing statement, the State Prosecutor stated, inter alia, that the evidence presented during the main trial had fully confirmed the allegations set forth in the Indictment. The Defendant's guilt had been confirmed as well as his criminal liability. The Defendant had intentionally committed the charged criminal offence. On the critical day, the Defendant had been *de jure* and *de facto* a Minister of the Government of Kosovo, which had not denied him the right to participate in rallies. Despite being a Kosovo citizen, he had spoken against the entire people of Kosovo, claiming that all Albanians were terrorists, that they had fabricated everything, that they had committed major crimes in Kosovo. Throughout the course of the criminal proceedings, the Defendant had not disputed that he had presented his views specified in the Indictment. At the time of the criminal offence, he had first been a minister, and only then, a citizen. It was irrelevant whether his speech had or had not caused disorder; he could have provoked disorder by his speech, as he had offended the whole nation. The allegations of the indictment had been confirmed by the evidence presented. He moved the Court to find the Defendant guilty and to punish him in accordance with the law.

In his closing statement, the Defence Counsel expressed his disagreement with the Prosecutor's statement. In this specific case, there was no guilt, as there was no criminal offence. The indictment was in contradiction with the Kosovo Criminal Code and the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, which addressed the freedom of expression and which was applicable in Kosovo. The indictment was also in contradiction with the Constitution of Kosovo. The Defence Counsel then moved on to elaborate the defence strategy he had presented while addressing the Court at different stages of the proceedings. He claimed that the Defendant had acted, inter alia, as a citizen on the critical day, that his speech had not caused any consequences, that public order had not been disturbed, and that the actions his client was charged with did not have the character of a criminal offence.

The Defendant stood by the closing statement presented by his Defence Counsel and enjoyed his right to remain silent.

The main trial lasted for three (3) days, including the initial hearing. On December 5, 2019, the judgment was rendered, wherein the Defendant was found guilty of committing the charged criminal offence and sentenced to two years of imprisonment. When announcing the judgment, the Presiding Trial Judge read, in the presence of the public, the decision the Court rendered after the trial held. He said that, based on the evidence presented, the Court found that the Defendant was liable for the commission of the charged criminal offence. The Trial Panel did not state how it had assessed the proposed evidence, nor the reasons that had guided them to render the foregoing sentence - what they were required to do by the law.

The main trial was public. Court monitors and media representatives was allowed to attend. At the request of the Defence Counsel, visual recording was not allowed. The Court did not make any video or audio recordings of the main trial as there were no technical conditions.

The first instance judgment

Until the end of the reporting period, the HLC Kosovo did not have access to the written and reasoned judgment.

The HLC Kosovo findings

1. The *Prosecutor v. Ivan Todosijević* case has been highly politicised in the public, especially after the judgment of conviction was announced. Particularly sharp were the reactions and outcries from the Serbian public in northern Kosovo and in Serbia, but there were also reactions of support for the trial and conviction of Todosijević coming from the Albanian public. Such politicisation is, objectively, a great pressure on the judiciary and it can impact and interfere with the work of the judiciary. Courts must be independent in law enforcement and must not be subject to any political pressure or blackmail when their work is not to the liking of someone in power. For example, Goran Rakić, the president of the political organization “Srpska lista”, said on the day the judgment was announced: “Should Teodosijević’s sentence of imprisonment be affirmed, we shall withdraw from all institutions”. Such statements constitute direct political blackmail and conditionality through direct interference with the independence of the judiciary.

During the brief main trial, it was indisputably stated that the Defendant had held the speech at the rally on the critical day, but it was also an indisputable fact that, at that point, he had been in charge of a Ministry of the Government of Kosovo. This means that Todosijević should have been aware of the fact that, in whatever capacity he were to speak, it would have been attributed to him that he was a Minister or that he spoke in the capacity of Minister. This means that he, like any other high ranking politician, could not, under any circumstance, hold a speech

as a common citizen and use that capacity to defend himself. Todosijević is not the first political official, irrespective of his/her nationality, who, in order to score political points, would adapt his rhetoric to daily political needs - the rhetoric that was not immune to accusations from the other side. However, no politician has yet been prosecuted for doing so.

2. Although the Trial Panel professionally conducted the criminal proceedings in *The Prosecutor v. Ivan Todosijević* case, the HLC Kosovo notes that the Panel did not completely adhere to the law while announcing the decision. Pursuant to Paragraph 2 of Article 366 of the CPCRK, when announcing the judgment, the Court is obliged to give a brief account for the grounds of the judgment, so that the Defendant and the public present during the announcement of the judgment are aware of the evidence the Court was guided by in rendering its decision.

In this context, it should be noted that it has become a common practice for Trial Panels in Kosovo, after they have announced their decision, not to give a brief presentation of the arguments and the evidence they used to render their decision following the main trial.

Failure to present the reasons and the evidence on which the Court based its decision makes it difficult for us to articulate the views and to assess the merits of the Court's decision in the particular case, especially given that this was the case wherein the material evidence was read for the record. While analysing this case and the sentence of two (2) years of imprisonment imposed on the Defendant, the questions that arise and which cannot be answered for the time being are as follows: *Has the Court properly assessed the available evidence?*, *How was the sentencing conducted (aggravating and mitigating circumstances)?* and *Has the Court properly assessed the purpose of the sentence (preventive and educational)?*

3. Pursuant to the Criminal Code, the criminal offence the Defendant was found guilty of (Article 147, Paragraph 2 as read with Paragraph 1, for the more serious form, Paragraph 2) carries a term of imprisonment of one (1) to eight (8) years^[175]. Paragraph (2) of the said Article foresees that the criminal offence may be committed in several ways: a) in a systematic manner; b) by taking advantage of his or her position or authority; c) when the offence resulted in disorder, violence, or other grave consequences.

[175] Basic form: Paragraph 1, Article 147 of the CCRK: "Whoever publicly incites or publicly spreads hatred, discord or intolerance between national, racial, religious, ethnic or other such groups living in the Republic of Kosovo in a manner which is likely to disturb public order shall be punished by a fine or by imprisonment of up to five (5) years."

Having analysed the foregoing ways of committing the offence, the HLC Kosovo has reached the following conclusions:

- a) The criminal offence was not committed in a systematic manner;
- b) There is room for reaching an assessment that the criminal offence was committed by taking advantage of the Defendant's position or authority at the time when he was in charge of a Ministry of the Government of Kosovo, by presenting, in his (un)political speech, the facts and circumstances that were not suitable to a minister in a multinational environment, where he represented all citizens and not just his community;
- c) The Defendant's speech given on the critical day did not cause disorder, but it did provoke reactions and wranglers, especially in the media. There were also reactions from senior political officials, giving support to one side or the other, while the public was divided on a national basis.

Freedom of thought^[176] and speech^[177] is guaranteed by the highest legislative acts^[178] and international regulations, but this freedom is not absolute, it must be enjoyed responsibly, especially by holders of office.

The HLC Kosovo does not want to interfere with the independence of the judiciary, nor with the freedom of courts to assess evidence, as foreseen by the law, but the HLC Kosovo believes that the sentence imposed on the Defendant is more

[176] Article 9 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms:

- Paragraph 1: "Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion...".
- Paragraph 2: "Freedom to manifest one's religion or beliefs shall be subject only to such limitations as are prescribed by law and are necessary in a democratic society in the interests of public safety, for the protection of public order, health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others".

[177] Article 10 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms:

- Paragraph 1: "Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers...."
- Paragraph 2: "The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary." https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

[178] Article 40 of the Constitution of the Republic of Kosovo:

- Paragraph 1: "Freedom of expression is guaranteed. Freedom of expression includes the right to express oneself, to disseminate and receive information, opinions and other messages without impediment".
- Paragraph 2: "The freedom of expression can be limited by law in cases when it is necessary to prevent encouragement or provocation of violence and hostility on grounds of race, nationality, ethnicity or religion". <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Constitution-1Kosovo.pdf>

severe than it should be. In the present case, the Defendant's speech did not provoke the consequences as foreseen by the law, except for the polarisation on a national basis. It is also true that the families of the victims of the aforementioned criminal offence were offended, however, Todosijević's punishment could serve as an example even if a more lenient sentence was imposed.

According to the HLC Kosovo, in this particular case, there should have been a reaction of the Kosovo law enforcement agencies, as in recent years, it has been observed that state officials have been presenting their stances that have caused polarization and that do not contribute to peaceful multiethnic co-existence in Kosovo. *The Prosecutor v. Ivan Todosijević* case needs to serve as an example to law enforcement agencies which should always react in similar cases, irrespective of the nationality of the perpetrator of this criminal offence. The purpose of sentencing is, inter alia, preventive. The judgment imposed on Todosijević should have an impact on any possible perpetrator of this criminal offence in the future, who, while addressing the public, should not disturb the public, particularly in multinational environments, and who should keep in mind that their public speeches always have great political importance, even when they act as citizens, and not as government representatives.

The HLC Kosovo's recommendations for the 2019 Annual Report:

On the basis of the regular monitoring of war crimes trials (as well as some trials related to these crimes), available court documents and analyses of the cases taking place in 2019, the Kosovo Humanitarian Law Centre (HLC Kosovo) finds it appropriate to propose to Kosovo institutions specific recommendations that identify the existing problems in the judiciary and outline possible ways to overcome them as quickly and successfully as possible in order to improve the work of Kosovo judicial institutions.

In drafting the recommendations, the HLC Kosovo kept in mind that the reporting year was very important for assessing the performance of the judicial system, as it was the first year, after the armed conflict, when Kosovo judicial institutions, fully independently and without international judges and prosecutors, dealt with the most serious criminal cases like those on war crimes charges.

Some of the most recent recommendations have been reiterated, as they were proposed in our previous reports, but have not been or have been partially fulfilled. We will reiterate the recommendations here as, for the efficient and professional work of the Kosovo judiciary, it is important to put them into practice.

To Kosovo institutions, judicial authorities

During the reporting period, three (3) Prosecutors of the SPRK's War Crimes Departments were directly involved in the investigation and prosecution of war crimes. At the same time, six (6) Judges of the newly established Special Department of the Basic Court of Prishtinë/Priština and three (3) Judges of the Special Department of the Court of Appeals were tasked with adjudicating on war crimes charges and SPRK's indictments. In addition to other causes, the foregoing staffing figures also explain, to some extent, a modest output of the judicial system in prosecuting the most serious crimes during the reporting year. In 2019, fourteen (14) war crimes cases were the subject of adjudication at various stages of proceedings. In the course of 2019, six (6) war crimes cases filed in 2018 (or in previous years) were dealt with and only two (2) that were filed during the reporting period. The remaining cases were at the stage of preliminary criminal investigation.

Kosovo went through an armed conflict in which there were over 12,500 killed or missing persons (from February 28, 1998 to June 20, 1999). Most of them were

civilians who did not participate in armed operations and their death could not be justified by military operations. UNMIK and EULEX, as two major international missions tasked with judicial office after the armed conflict, investigated over 1,100 war crimes cases (from filing criminal reports, through issuing rulings on investigations to filing indictments). By the end of 2018, all pending cases (about 900) had been transferred to the jurisdiction of the local judiciary. The pace that the prosecution authorities have so far taken in resolving these cases is not promising. It can be concluded that the judiciary as a whole is only at an initial stage of a huge task of providing justice for the victims and their families, as well as of identifying the perpetrators of these crimes and of punishing them according to the law.

► The executive functions of EULEX were terminated with a political rationale that the Kosovo judiciary was capable of taking over prosecution of war crimes and that international assistance in this field was no longer required. Unfortunately, the past year has shown that this assessment was premature. And this is not a mistake that can be attributed only to a few prosecutors and judges who bear this burden on their back, but to the legislative and executive authorities, the competent judicial institutions, which need *to invest much more in professional resources and staffing*. For these reasons, *increasing the number of judges and prosecutors who will exclusively deal with war crimes* is the first and priority recommendation of the HLC Kosovo. In addition to increasing the number of judges and prosecutors, an adequate growth and specialised training of police departments in charge of investigating war crimes should be ensured, as well as the auxiliary departments in Prosecution Offices and Courts responsible for prosecuting war crimes. This will be a major incentive to the judiciary to leave a bleak start in prosecuting war crimes and move forward.

► Along with enhancing the staff of the prosecutorial and judicial systems, one of the priorities in strengthening the capacities of the two systems in resolving the most serious crimes is their *continuing professional development for prosecuting war crimes*, as poor professional preparedness of holders of judicial office constitute one of the most serious problems of the Kosovo judiciary. The prosecutors and judges currently competent to investigate and prosecute war crimes are generally insufficiently experienced in prosecution of these crimes, which are inherently very specific, and require a good knowledge of international standards, the application of gained experience, and promptness in case adjudication.

To Kosovo judicial authorities, Prosecution Offices and Courts

During the reporting period, amendments to the Criminal Procedure Code were adopted and entered into force, which allowed for trials *in absentia* in relation to

the criminal offences against international humanitarian law and international criminal law, committed between January 1990 and June 1999.

► The HLC Kosovo was against the amendments to the Criminal Procedure Code No. 04/L-123, which entered into force on July 19, 2019, with regard to trials *in absentia* in relation to the criminal offences against international humanitarian law and international criminal law, committed between January 1990 and June 1999, *and continues to take the stance that trials in absentia violate the provisions of international regulations and conventions (in particular Article 6 of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms with regard to a fair trial), the Pact on Human Rights and Freedoms, as well as international standards.*

To Kosovo institutions, judicial authorities

On May 5, 2019, at the plenary session of the Kosovo Assembly, the draft Criminal Procedure Code was adopted in general. The Code passed the second reading and entered the stage of consideration by the competent committees of the Kosovo Assembly. The third reading is to follow. The procedure has not been completed as the Assembly was dissolved. According to the Kosovo Assembly rules of procedure, the draft Code may enter the third reading or be remitted to the newly formed government for reconsideration.

The newly elected justice minister, Albulena Haxhiu, announced in the media the introduction of new provisions in the draft Criminal Procedure Code, which would allow for trials *in absentia* for all other criminal offences too. This amendment has been integrated into the draft Criminal Procedure Code, which is available on the official website of the Kosovo Assembly.

► The HLC Kosovo still maintains the previously stated stand on opposing trials *in absentia*, irrespective of the type of criminal offence. For these reasons, *the HLC Kosovo proposes that the Legislative Committee of the Kosovo Assembly remove the envisaged provisions relating to trials in absentia from the draft Criminal Procedure Code.*

The HLC Kosovo is of the opinion that *the provisions of the draft Criminal Procedure Code, with regard to trials in absentia, are general, imprecise and unclear, especially in relation to the actions that the court should take before deciding to organise a trial in absentia.* For example, Article 306, Paragraph 5, item 5.3 states that a trial *in absentia* shall be organised: 'if reasonable efforts have been made to locate the defendants'. Such proposals, without clearly specified provisions to be adhered to by the competent authorities, allow for analogous interpretation and application. Criminal proceedings can take the form of minor offence proceed-

ings, except that defendants (who are equal before the court with the prosecuting party and are considered innocent until the judgment becomes final) can be given very severe and long-term imprisonment sentences. The same Article, Paragraph 8 foresees that a person convicted of a criminal offence that is not time-barred has the right to request a retrial. This confirms our view that the introduction of the institute of trials *in absentia* can lead to a new and additional burden in the already overloaded Kosovo judiciary.

► *With regard to the foregoing provisions, it is of great importance that criminal and international law experts, law, as well as those with extensive practical judicial experience be involved in the follow-up work of the Assembly's mechanism dealing with the amendments to the Criminal Procedure Code that is before the new Government of Kosovo, in order to prepare good quality provisions of the Criminal Procedure Code. The Assembly needs a strong expertise to allow for a professional and comprehensive consideration of the draft for any possible application of the institute of trials in absentia and its justification.*

The Albanian version of the draft Criminal Procedure Code contains certain provisions that are unclear, while the Serbian translation lacks professional standards. There is a lack of knowledge of general and legal terminology. In some cases, English language terms were used in the Serbian translation.

To the Kosovo Academy of Justice

► The Kosovo Academy of Justice should continue its work on providing professional trainings to judges and prosecutors. The trainings should cover a longer period of time and should be organised in cooperation with the Kosovo Judicial Council and the Kosovo Prosecutorial Council in order to specify for what areas the trainings are mostly needed. International experts with proven experience in international criminal tribunals should be involved in the professional training of judges and prosecutors competent to handle war crimes cases. *The trainings should also be attended by assisting staff of judges and prosecutors, such as legal officers and legal assistants. These trainings should be mandatory.* According to our observations (the HLC Kosovo representatives attended a few of the trainings), the Academy's training sessions were rarely attended by judges and prosecutors dealing with war crimes.

► The Kosovo State Prosecution Office, in particular the SPRK, should *intensify professional cooperation with international judicial institutions*, especially with the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals, as well as with the Specialised Chambers and the Specialised Prosecutor's Office, to exchange experiences in war crimes prosecution.

To the Kosovo Judicial Council and Courts

► The main trials on war crimes indictments that took place during the reporting period lasted for an unacceptably long time, even in cases where the defendants were in detention. When adjudicating in these cases, the Trial Panels *should adhere to the strict provisions of the Criminal Procedure Code regarding the duration of the main trial when the defendants are in detention*. The provisions of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms regarding a fair trial also foresee that trials be completed within a reasonable time in cases where the defendants are in detention. Furthermore, after the completion of the indictment assessment procedure, Trial Panels should, at the stage of the opening of the main trial, make adequate preparations so that the main trials are completed within the deadlines as prescribed by the law. Long-lasting main trials, not justified by a large number of witnesses, should be avoided. The trials must be completed within the deadlines prescribed by the law. Each extension predetermines the decision on punishment.

► The HLC Kosovo also finds that Trial Panels should introduce *a mandatory practice of providing a brief reasoning when announcing a judgment*, which is also strictly provided for by the Criminal Procedure Code (Article 366, Paragraph 2 of the CPCRK). To date, Trial Panels have, in most cases, failed to comply with this duty. Parties to the proceedings, family members of the defendants or the injured parties, monitors present and the general public have the right to be briefly informed of the evidence that the court used when rendering their decision.

► Kosovo courts should introduce into criminal proceedings *the practice of ruling on the property claims filed by injured parties, especially when they have the opportunity to do so on the basis of uncontested material evidence*. Courts should abandon the general practice, applied so far, that the injured parties, irrespective of the specific circumstances, are instructed to pursue their property claims in civil litigation that lasts for an extremely long time.

► A few years ago, Kosovo courts started uploading their court decisions to the official website of the Kosovo Judicial Council. However, the search of these judgments is very difficult, even in cases where a court case number is available. *Setting uniform and simplified standards for searching court decisions* (which have been redacted) and facilitating access to these judgments would be of great benefit to both the professional and general public.

To judicial institutions

Based on the monitoring of court sessions in war crimes cases, as well as on other charges in which the defendants were mostly Serbs, the HLC Kosovo has noted that

interpretation during the sessions of Trial Panels, as well as the translation of court documents into Serbian, continued to be poor during this reporting year. In some cases, the court documents translated into Serbian are even incomprehensible.

► The Kosovo Judicial Council and the Kosovo Prosecutorial Council *must urgently address the issue of translation of court and prosecutorial decisions into minority languages, as well as take measures to improve the quality of interpretation during court sessions or prosecution hearings, as interpretation into Serbian at court sessions during the reporting period was completely unintelligible.* A positive example in this context is the Serious Crimes Department of the Basic Court of Prizren, where interpretation during the sessions held before this Department, as well as translation of court documents into Serbian, were carried out much more professionally.

To the Government of Kosovo

The HLC Kosovo has repeatedly emphasised in the recommendations that it would be of utmost importance if legal co-operation between Kosovo and Serbia was established, given the current political situation of intensive activities with the involvement of the international community that insists on the continuation of political negotiations with Serbia. We believe that it would be very important if the issues of *international legal cooperation with Serbia and the provision of mutual legal assistance* were put on the agenda of these negotiations. International legal co-operation is crucial to establishing communication between the judicial institutions of Kosovo and Serbia and a more successful prosecution of war crimes.

Botuesi/Izdavač/Publisher:
Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë
Fond za humanitarno pravo Kosovo
Humanitarian Law Center Kosovo

Për botuesin/Za izdavača/For the Publisher:
Bekim Blakaj

Përgatiti/Pripremila/Prepared:
Anka Kurteshi Hajdari

Shtypshkronja/Štamparija/Printing house:
Grafika Reznqi

Tirazhi/Tiraž/Print run:
550

Prishtinë, Mars 2020
Priština, Mart 2020
Pristina, March 2020

Copyright © 2020
Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë